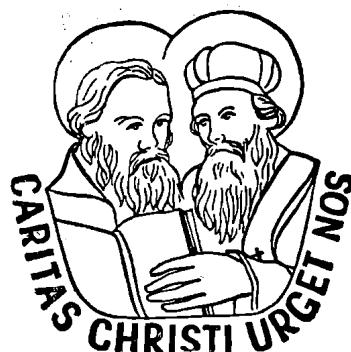

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

MĚSÍČNÍK
KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA

ROČNÍK TŘETÍ

1953

OBSAH TŘETÍHO ROČNÍKU

A. THEOLOGIE.		<i>Dr L. Pokorný:</i> Triduum sacrum	54
<i>J. B.:</i> Christus Dominus	70	<i>Dr A. Salajka:</i> Prameny k dějinám CM	84
<i>Dr J. Hronek:</i> Do nové etapy práce	113	<i>Dr A. Spesz:</i> Podmienky krásna	100
<i>Dr J. Hronek:</i> Meth. úprava katechese	130	B. ŽIVOT VEŘEJNÝ.	
<i>Dr J. Kasan:</i> Kapitulní vikář	6	1. Články:	
<i>Dr F. Kotálik:</i> Sociální motivy žalmů	4	Boj za mír	125
<i>Dr F. Kotálik:</i> Velikonoční beránek	56	Gloria in altissimis Deo	145
<i>Dr F. Kotálik:</i> Více světla	82	Hrdina neumírá (<i>J. S.</i>)	108
<i>Dr Jan Merell:</i> Bible litom.-třeboň.	115	Již nikdy Mnichov	140
<i>Dr Jan Merell:</i> Horská řeč	132, 146	J. V. Stalin zemřel	33
<i>Dr Jan Merell:</i> Hymnus sv. Pavla	2	Křesťanství k dobru společnosti (<i>Reban</i>)	81
<i>Dr Jan Merell:</i> Nejnovější arch. objevy	22	Lidice - Ležáky	91
<i>Dr Jan Merell:</i> Sv. Pavel a dnešek	68	Mír může být zachován (<i>J. B.</i>)	8
<i>Dr Jan Merell:</i> Sv. Josef v apokryfech	40	Na věčné časy (<i>Dr Polanský</i>)	129
<i>Dr J. Němeček:</i> Plát Jeremiášův	36		
<i>Dr F. Panuška:</i> O podstatné přítomnosti	98, 119		

Nezapomenutelný K. G. (<i>Stehlík</i>)	49		
Pohřeb presidenta K. G.	51		
Poučení a výstraha	106		
Plníme Jirsíkův odkaz (<i>Dr Plojhar</i>)	17		
Provolání II. sjezdu	26		
Sedmdesát pět let Z. N. (<i>J. B.</i>)	27		
Svátek práce (<i>Glogar</i>)	65		
Vítězství míru (<i>Beneš</i>)	97		
Vyšehradský probošt Jan z Rabštejna (<i>Dr Bartůněk</i>)	149		
Vzkříšení (<i>Beneš</i>)	53		
2. Reportáže:			
Celostátní mírový výbor	61, 153		
Instalace v Č. Těšíně (<i>Beneš</i>)	72		
Jubileum Spect. Dr Hronka (<i>J. B.</i>)	104		
Kulturní a náb. poměry ve Vietnamu (<i>Dr Krčmář</i>)	104		
Litoměřická kapitula (<i>Oliva</i>)	114		
O litoměřickém semináři	117		
Slavnostní Veni sancte	136		
Sto let Erbenovy Kytice (<i>Dr Svoboda</i>)	75		
125 let Časopisu katol. duch. (<i>Korba</i>)	158		
Strahov PNP (<i>J. B.</i>)	89		
Úcta svatoprok. na Mor. (<i>Klement</i>)	V/4, VI/4, 151		
Vlast. kněží na Vyšehradě (<i>Dr Krčmář</i>)	137		
3. Interview:			
Alma mater (<i>Dr Hronek</i>)	9		
ČKCH (<i>Mára</i>)	93		
Direktář (<i>Tkanýj</i>)	159		
Chrám. družstvo (<i>Dr Sobota</i>)	29		
Libice (<i>Dr Turek</i>)	63		
Litoměřice (<i>Oliva</i>)	118		
Sázava (<i>Klement</i>)	44		
Unita (<i>Kutal</i>)	77		
Virgule (<i>Pur</i>)	140		
4. Galerie vlasteneckých kněží:			
Doucha	62		
Jablonský	94		
Křížkovský	141		
Pešina	125		
Sláma	13		
Smetana	160		
Sušil	110		
5. Umění:			
Adventní a vánoční doba v lid. zvycích (<i>Dr Krčmář</i>)	154		
Dva místí tónů (<i>Dr Svoboda</i>)	92		
Lidové pašije (<i>Dr Port</i>)	59		
Objevená minulost (<i>Ing. Fiala</i>)	10		
Obrazy P. M. (<i>Dr Krčmář</i>)	73		
O nejstarší zobrazení sv. Prokopa (<i>Dr Remesňová</i>)	78		
Slovanská vzájemnost v hudbě (<i>Dr Svoboda</i>)	136		
Sv. Prokop (<i>Dr Svoboda</i>)	43		
Vzpomínka na J. V. Myslibeka	91		
6. Básně:			
Jan Čeladenský, Modlitba	57		
Jan Neruda, Ukolébavka	7		
Alois St. Novák, Chceme mír	7		
7. Fejeton:			
Bloudění a cesty (<i>Korba</i>)	120		
Čeští patronové ve slov. tvorbě (<i>Korba</i>)	139, 159		
Den v našem semináři (<i>Korba</i>)	119		
J. V. Jirsík, redaktor (<i>Beneš</i>)	26		
Max Švabinský (<i>Dr Svoboda</i>)	106		
Narození Ježíšovo (<i>Giordani</i>)	155		
Nebát se smrti (<i>Korba</i>)	135		
Pokoušení kněze Jana (<i>A. R.</i>)	103		
Tři obrázky (<i>Petrovickýj</i>)	11		
V úctě a vděčnosti (<i>Dr Hronek</i>)	122		
Za mírové vánoce (<i>Korba</i>)	152		
8. Různé:			
Materiál pro kroniky (<i>-rtn.-</i>)	I/3, II/3, III/3		
Náš zápisník	16, 32, 48, 64, 80, 96, 112, 128, 144, 162		
Nové knihy	I/4, II/4, III/4, IV/4, V/3, VII/4, VIII/4, IX/4, X/4		
Z katol. světa	15, 31, 47, 79, 95, 111, 127, 142, 162		
C. ŽIVOT NÁBOŽENSKÝ			
1. Články:			
Alleluja (<i>Procházka</i>)	61		
Attente ac devote (<i>Sahan</i>)	24		
Duch svätý (<i>Procházka</i>)	75		
Historie legendy o sv. Prokopu (<i>Klement</i>)	29		
Munda cor meum (<i>Sahan</i>)	135		
Odkaz a příkaz lásky (<i>Sahan</i>)	58		
Oportet (<i>Sahan</i>)	120		
Ora et labora (<i>Sahan</i>)	42		
Paradoxi divinum (<i>Sahan</i>)	152		
Sacerdos fidelium pater (<i>Sahan</i>)	7		
Sacerdos in aeternum (<i>Sahan</i>)	86		
Spiritus Sanctus (<i>Sahan</i>)	71		
Svatopropokský obraz míru (<i>Klement</i>)	35		
Svátky lásky, radosti a míru (<i>Dr Eltschke</i>)	1		
S trojici zásad do nové práce (<i>Sahan</i>)	102		
2. pastorec:			
Cyrlometodějská fakulta zahajuje (<i>Stehlík</i>)	113		
Casové kázání	123		
K eucharistickému výstavu (<i>Šebek</i>)	25		
Kněžský dorost (<i>Dr Kotlík</i>)	88		
Mírové hnutí v Maďarsku (<i>biskup Szabó</i>)	121		
Pastorační připomínky	8		
Práce kněze v otázkách zeměděl. (<i>Dvořák</i>)	77		
Svoboda člověka před nápojem (<i>Dr Vaďovič</i>)	109		
Zpěv a jeho význam v duch. správě (<i>Špatnýj</i>)	19		
Život biskupa J. V. Jirsíka (<i>Buchta</i>)	18		
D. HOMILETICKÁ PŘÍLOHA:			
a) nedělní:			
1. adventní (<i>Zima: Moderní křesťan</i>)	137		
2. adventní (<i>Zima: Charakter</i>)	141		
3. adventní (<i>Zima: Služme Bohu s radostí</i>)	145		
4. adventní (<i>Zima: Příprava na vánoce</i>)	148		
Neděle v oktávě Narození Páně (<i>Noll-Simonovič: Čisté přátelství</i>)	158		
1. po Zj. P. (<i>Zima: Lhostejnost k Bohu</i>)	1		
2. po Zj. P. (<i>Zima: Největší hřích</i>)	3		
3. po Zj. P. (<i>Zima: Vzbuzujeme lásku!</i>)	5		
Devítník (<i>Dr Kasan: Zahálka</i>)	7		
1. po dev. (<i>Dr Březina: Směš Boží</i>)	9		
2. po dev. (<i>Hájek: Láska k Bohu</i>)	12		
1. postní (<i>Dr Kovařík: Modlitba</i>)	17		
2. postní (<i>Dr Kovařík: Mše svatá</i>)	20		
3. postní (<i>Dr Kovařík: Slib</i>)	23		
4. postní (<i>Dr Kovařík: Přísaha</i>)	26		
5. postní (<i>Hájek: Bolest</i>)	29		
Hod Boží velik. (<i>Štefan: Pax</i>)	31		
(<i>Daňha: Pokoj a mír</i>)	39		
1. po velik. (<i>Beneš: O pokoji</i>)	42		
(<i>Gabriel: Pokoj vám</i>)	46		
2. po velik. (<i>Beneš: Spravedlnost</i>)	49		
(<i>Táma: V lásce pokoj</i>)	53		
5. po velik. (<i>Dr Kouřil: Úroda</i>)	57		
H. B. svatodušní (<i>Foral: Sešli Ducha sv.</i>)	76		
1. po sv. D. (<i>Dr Březina: Láska</i>)	79		
2. po sv. D. (<i>Dr Březina: Pokora</i>)	84		
3. po sv. D. (<i>Titman: Láska ke Kristu</i>)	88		
16. po sv. D. (<i>Dr Kouřil: Pýcha</i>)	97		
17. po sv. D. (<i>Dr Kasan: Rasismus</i>)	99		
18. po sv. D. (<i>Pax vobiscum</i>)	102		
19. po sv. D. (<i>Foral: Dům modlitby</i>)	105		
20. po sv. D. (<i>Sahan: Naše víra</i>)	108		
21. po sv. D. (<i>Dr Kovařík: Otroctví</i>)	113		
22. po sv. D. (<i>Beneš: Kristus Král</i>)	115		
23. po sv. D. (<i>Sahan: Cena zdraví</i>)	121		
24. po sv. D. (<i>Dr Kotlík: Kněžský dorost</i>)	125		
25. po sv. D. (<i>Foral: Božské ctnosti</i>)	129		
26. po sv. D. (<i>Dr Kovařík: Splat své dluhy</i>)	132		
b) sváteční:			
Při půlnoční mši sv. - Radujme se (<i>Korba</i>)	152		
Hod Boží vánoční (<i>Sahan</i>)	153		
Sv. Štěpána (<i>Foral</i>)	156		
Sv. Jan Bosco (<i>Dr Panuška</i>)	14		
Přst (<i>Dr Kouřil</i>)	34		
Májové (<i>Daňha</i>)	60-76		
Srdce Páně (<i>Foral</i>)	91		
Sv. Anna (<i>Sahan</i>)	93		
Konec cirk. roku (<i>Brněnskýj</i>)	135		

DUCHOVNÍ

PASTÝŘ

MĚSÍČNÍK KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA

*J. E. nřdp. biskup ThDr Antonín Eltschkner uvádí
nový ročník*

Prof. ThDr Jan Merell uvažuje o hymnu sv. Pavla

*Prof. ThDr František Kotalík ukazuje motivy sociální
v Knize žalmů*

*Prof. Ph et JUDr Josef Kasan vysvětluje kánony CIC
o funkci kapitulního vikáře*

P. Karel Sahan medituje o knězi-otci farní osady

*Spectabilis Msgre ThDr Josef Hronek poskytl interview
o bohoslovecké fakultě*

*Ing. Karel Fiala objevuje skrytou krásu umělecko-
historickou na Strahově*

ČÍSLO **1** ROČNÍK TŘETÍ

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

MĚSÍČNÍK KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA

CARITAS CHRISTI URGET NOS

REDAKCE: PRAHA II, JECNÁ ULICE 2 (KNĚŽSKÝ DOMOV) - TEL. 232-358

ADMINISTRACE: PRAHA I, ULICE 28. ŘÍJNA 3 - TEL. 225-615, 222-168, 225-522

S CÍRKEVNÍM SCHVÁLENÍM

ДУХОВНЫЙ ПАСТЫРЬ - Журнал католического духовенства.

Его Превосвященство епископ Антоний Эльчнер, доктор бог., в своей новогодней медитации обращается к Богу с молитвами за благодать и сохранение мира. В богословской части помещена статья проф. бог. доктора Франтишка Коталика „Социальные мысли в псалмах“, проф. бог. доктора Мерелла „Гимн о Спасителе“ и проф. бог. и доктора юриспруденции Иосифа Касана о юрисдикции капитульного викария; в практической части помещена медитация спиритуала семинарии патера Карла Сахана, фейлетон патера Романа Петровицкого, пасторационная медитация декана патера Вячеслава Шибка, статья инженера Карла Фиалы о ходе работ на построение Памятника культуры в Страгове и обыкновенные рубрики: галерея патриотических священников, известия со всего мира и домашние, иллюстрированное приложение приносит на передовой странице мастерскую работу Петра Брандла, „Поклонение трех крещенских мудрецов“ и снимки из Страгова. Гомилетическое приложение содержит темы проповедей о видении Божьей Матери перед Великим постом.

THE SPIRITUAL SHEPHERD - The Periodical of Catholic Priests.

In his New Year meditation, His Excellency Bishop Antony Eltschkner ThDr prays to God for heavenly gifts mainly for the blessing of Peace. The theological part of this magazine contains the article written by Prof. ThDr František Kotalík "Social Thoughts in the Psalms", a "Hymn on the Saviour" by Prof. ThDr Jan Merell and an article on Capitular Vicar's jurisdiction written by Ph & JUDr Joseph Kasan; in the practical part there is the meditation by the Seminary Spiritual Rev. Karel Sahan, a feuilleton by the Rev. Roman Petrovický, the pastoral meditation by the Dean Václav Šebek and the treatise on the progress of the work in connection with the erection of the Culture Memorial at Strahov by Ing. Karel Fiala and besides that there are the normal columns: gallery of patriotic priests, reports from home and from various countries. The illustrated part presents on its first page a master piece of Peter Brandel "Adoration of the Magi" and some snap-shots from Strahov. The homiletic supplement contains sermon themes for Epiphany and the period before Lent.

LE BERGER SPIRITUEL - Le Journal périodique des prêtres catholiques.

Son Excellence Mgr. Antonín Eltschkner, docteur en théologie, évêque in partibus, prie Notre Seigneur dans ses réflexions du Jour de l'An d'accorder au monde ses bienfaits et surtout celui de la paix. La partie théologique de la revue comprend les articles suivants: «Idées sociales dans les psaumes» du prof. Fr. Kotalík, docteur en théologie, «Hymne au Saviour» du prof. Jan Merell, docteur en théologie, «Le Vicaire capitulaire et sa juridiction» du prof. Josef Kasan, docteur en philosophie et en droit. La partie pratique comporte une méditation du P. Karel Sahan, directeur spirituel du Grand séminaire, un feuilleton du P. Roman Petrovický, des réflexions pastorales du P. Václav Šebek, doyen, et un article sur l'avancement des travaux au Mémorial de la Culture à Strahov, de l'ingénieur Karel Fiala, ainsi que les rubriques habituelles: galerie des prêtres patriotes, nouvelles du pays et de l'étranger. Le supplément illustré apporte, à la première page, la reproduction du chef-d'oeuvre de Petr Brandl, «L'Adoration des Mages» et quelques photos de Strahov. Le supplément homilétique comprend quelques sujets pour les sermons à prononcer après l'Épiphanie et à l'époque précédant le carême.

DER SEELENHIRT - Zeitschrift für katholische Priester.

Seine Exzellenz, der hochwürdigste Bischof Dr. theol. Anton Eltschkner bittet in seiner Neujahrserwägung Gott um Spendung seiner Gaben, insbesondere um Segnung des Friedens. Der theologische Teil der Zeitschrift enthält einen Artikel von Prof. Dr. theol. Franz Kotalík »Soziale Gedanken in den Psalmen«, von Prof. Dr. theol. Johann Merell »Hymne an den Erlöser«, von Prof. Dr. phil. et jur. Josef Kasan »Über die Jurisdiktion des Kapitelvikars«; der praktische Teil enthält eine Meditation vom Spiritual des Priesterseminars P. Karl Sahan, eine Pastoralerwägung vom Dechanten P. Wenzel Šebek, eine Abhandlung über das Fortschreiten der Arbeit an dem Kulturdenkmale auf dem Strahov von Ing. Karl Fiala und die gewohnten Rubriken: die Galerie vaterländischer Priester, Nachrichten aus der Welt und aus der Heimat. Die Bildbeilage bringt auf ihrer Titelseite das Meisterwerk Peter Brandels »Die Anbetung der heiligen drei Könige« und Aufnahmen aus Strahov. Die homiletische Beilage bringt Anregungen zu Predigten am Tage der Offenbarung des Herrn und in der Vorfestzeit.

Akademický malíř Bohumil Lonek

Duchovní PASTÝŘ

SVÁTKY LÁSKY, RADOSTI A MÍRU

Biskup ThDr Antonín Eltschkner

Betlemská hvězda, zvěstující narození Kristovo, nejenže zvěstovala lidstvu příchod Vykupitele, ale oznámila v této kouzelné svaté noci i zrození Nového Zákona, zrození Lásky. V této chvíli bledne starozákonní příkaz »oko za oko, zub za zub« a do lidského života svítí vše překonávající jas lásky k Bohu a k bližnímu.

Zrozené Božské Dítě ukazuje lidstvu cestu, kterou se má ubírat, aby bylo šťastné. Nic necharakterisuje křesťana lépe, jako láska k Bohu a k bližnímu. Apoštol národů sv. Pavel klade lásku nejvýše mezi božskými ctnostmi: »Kdybych měl všechnu víru, že bych hory přenášel, kdybych však lásky neměl, ničím bych nebyl.« (I. Kor. 13, 3.)

Pro nás katolíky bez lásky zrozené ve svaté noci nemá nic ceny. Vtělený Syn Boží nám ukázal zřetelně obětavost svaté lásky, když z lásky k lidstvu nepohrdl navštívit svět ve své tělesnosti.

Kristus dal svým učedníkům moc hlásati evangelium, hlásati království Boží, dal jim moc nad svým tělem a nad ovocem své svaté oběti. Ale především učinil je hlasateli lásky. Kněží, kteří jsou hlasateli řádu Božího, musí ve svém posvátném úřadě se přičinit ze všech sil, aby tento odkaz lásky učinili obsahem svého života a zaměřili všechny své činy směrem, který se nejvíce přibližuje tomuto poslání.

Bůh neumdlévá ve své důvěře v člověka a v lásce k němu. Proudění Boží lásky se vylévají na lidstvo a právě den zrození Božského Dítka otevírá ruce nejtvrdějším a vlévá lásku do srdcí nejzatvrzejších. Van Božské lásky proudí v této době mocněji a zaněcuje lidská srdce.

Při narození Syna Božího zazněl chvalo zpěv andělů: »Sláva Bohu na výsostech a na zemi pokoj lidem dobré vůle.« Tedy pokoj, mír. To znamená, že skrze Krista musíme přispívat k pokoji a míru na zemi a varovat všechny, kteří jdou cestami bludnými a marnými.

Přinesme darem svá srdce, své modlitby a své činy věci míru, který je příkazem naší víry.

Ježíš, který nás učinil podílníky na svém díle spásy světa, chtěl, abychom byli jeho spoludělníky, abychom spolu s ním uváděli na zemi spravedlnost a pokoj.

Čin více kdo bude žítí Kristu, tím více bude křesťanem, tím více bude člověkem, ale křesťanem bude tou měrou, jak bude chápat a plnit apoštolát lásky a míru. Vždyť »světlo zazáří dnes nad námi, neboť narodil se nám Pán a sloužití bude Podivuhodný, Bůh, Kníže pokoje.« (Izaiáš 9, 2.)

Bezmezná dobrota a nekonečná láska Boha k člověku přikazuje následování. Nesmíme dopřávat sluchu tomu, který svržen v temnoty překáží šíření lásky a zatvrzuje lidská srdce. Kníže pokoje musí nás vésti a řídit naše činy.

Vedeni hvězdou přišli mudrcové z východu, aby se poklonili Božskému Dítěti a obětovali mu dary. I dnes přicházejí ti, kteří chtějí láskou vydobýt mír a zahubit válku, aby jako dar lidstvu přinesli pokoj, o kterém mluví evangelium. Mírové kongresy všech národů světa, všech lidí bez rozdílu rasy, vzdělání a řeči usilují o to, aby byla ze světa vymýcena válka, aby lidská srdce byla naplněna příkazem vánoc »pokoj lidem dobré vůle«.

Láska Boží, zrození Spasitele, přikazuje všem křesťanům a hlavně nám, kteří jsme povoláni k službě kněžské, abychom svou upřímnou prací pro mír, pokoj a radostný život lidí se stali obětavými a nadšenými hlasateli a novými apoštoly lásky k Bohu a k bližnímu a průkopníky myšlenek míru a pokoje.

THEOLOGIE

HYMNUS SV. PAVLA NA VYKUPITELSKÉ DÍLO BOŽÍ

(Novoroční exegeticko-duchovní úvaha na Efes. 1, 3—14)

Nazývá-li se sv. Pavel »imperitus sermone« (2. Kor. 11, 6), chce tím naznačiti těm, kteří v jeho listech hledali umělkovanost, že nevyhledává strojenosti v řeči, jako na př. výmluvný Apollo v Korintě, ale že píše »ex abundantia cordis«, za jedním cílem, aby totiž byl hlásán jen a jen Kristus. A přece i v Pavlových listech nalezneme klasické řecké periody, nedostižitelné řečnické figury a obraty, odstavce úžasné básnické síly, z nichž čerpala liturgie a bude vždy čerpat duchovní řečnictví. Některé úseky Pavlových listů, když na př. píše o lásce (1. Kor. 13), o evangeliu, o vykupitelském díle Božím, chvály na Krista v listě ke Koloským a Filipským, se čtou jako básně, jako skutečné hymny podivuhodné vznešenosti. K těm místům patří i prolog listu k Efeským, listu to, který je hlubokým dogmatickým traktátem o mystickém těle Kristově.

Pozdraviv v 1. a 2. verši čtenáře, po přání milosti a pokoje, ve v. 3—14 přechází k díkůvzdání za nadpřirozená dobra, kterých se nám dostalo od Boha Otce skrze Ježíše Krista. Těchto několik veršů, plných hlubokých pravd a zároveň průzračné jasnosti, je skutečným hymnem, který mohl vytrysknouti pouze ze srdce, které překypovalo láskou ke Kristu. Je to hymnus, připomínající Magnificat a Benedictus, na milostiplné působení Boha Otce skrze Ježíše Krista v Duchu svatém. Je to hymnus na Nejsvětější Trojici o třech strofách, zakončených po každé refrémem: *k chvále jeho slávy* (v. 6, 12, 14). První strofa: Otec od věčnosti ustanovil naše adoptivní synovství a naše spojení v Kristu, a to se stalo k chvále slávy jeho (3—6). Druhá strofa: Bůh Syn se stal člověkem a vylitím krve za naše hříchy nám toto synovství zasloužil, abychom byli k chvále jeho slávy (7—12). Třetí strofa: Duch svatý svými dary v nás toto synovství působí k slávě velebnosti jeho (13—14).

Exegeticko-duchovní úvaha na těchto několik Pavlových veršů je vhodným předmětem kněžského zamyšlení se na počátku nového roku.

První strofa: *Veleben budiž Bůh a Otec Pána našeho Ježíše Krista! On nás požehnal v Kristu všelikým požehnáním duchovním v nebesích. Vždyť v něm si nás vyvolil před stvořením světa, abychom byli před ním svatí a neposkvrnění. V lásce, podle rozhodnutí své vůle, nás předurčil za své syny skrze Ježíše Krista. To se stalo k chvále slávy jeho milosti, kterou nás omilostnil ve svém milovaném Synu (3—6).*

Pavlov hymnus, kde apoštol odhaluje hloubku tajemství trojjediného Boha, počíná velebením Boha Otce: *Veleben budiž Bůh a Otec Pána našeho Ježíše Krista!* Jeden z nejvlastnějších důvodů slabé víry a malé vděčnosti mnohých je ten, že si nejsou vědomi svého bohatství. Kdo si jednou uvědomil, že on, ubohý člověk, je od věčnosti předmětem ekonomie spásy věčného Boha, ten nalezl pravý důvod jak pro pokoru, tak pro bezmeznou důvěru a chválení Boha. A co teprve kněz, když si uvědomí, jaké jemu se dostalo důstojnosti a milosti!

Důvod Pavlova blahorečení je požehnání, jehož se nám od Boha dostalo: *On nás požehnal v Kristu všelikým požehnáním duchovním.* Kristus je vtěleným požehnáním Božím a my jsme účastni tohoto požehnání v tom stupni, jak jsme s Kristem spojeni. Mystické spojení s Kristem je předpokladem dosažení požehnání Božího. Skrze Krista je všechno stvoření spojeno s Otcem, pramenem to všeho požehnání. Požehnání, daná lidstvu v čase, odpovídají věčnému plánu Božího vyvolení: *V něm si nás vyvolil před stvořením světa, abychom byli před ním svatí a neposkvrnění.* Od věčnosti nás miloval Bůh ve svém Synu a právě nás z nekonečného množství tvorů určil k životu. Ne slepému osudu děkujeme, že jsme se stali lidmi a křesťany, nýbrž věčné, tvůrčí lásce Otce k Synu. Současně s naším vyvolením a stvořením nám dal Bůh vznešený cíl a úlohu: svatě a bez úhony kráčet před jeho tváří. Platí-li toto slovo Pavlovo o věřících, oč více o kněžích.

Svaté a dokonale *predurčil Bůh v lásce, podle rozhodnutí své vůle, za své syny skrze Ježíše Krista.* Tato ekonomie spásy je založena na lás-

ce, na svobodné dobrotě Boží. Bůh nás předurčil za své syny podle rozhodnutí své vůle, a ne na základě spravedlnosti. Lidská láska má své vlastní zákony, často nepochopitelné našemu rozumu, ale ještě více láska božská, která se vymyká lidskému poznání. Teprve na věčnosti poznáme v úžase její hlubokosti a nalezneme v ní svou blaženost.

Na počátku všeho byla láska, láska nezměrná; poslední cíl této lásky Boží a z ní plynoucí adopce je oslavení Boží: *To se stalo k chvále slávy jeho milosti, kterou nás omilostnil ve svém milovaném Synu.* V omilostnění daruje Bůh sám sebe. Nečiní tak proto, že by potřeboval tvorů. Tvorstvo nemůže rozmnožit jeho blaženost, která je nekonečná. O lidskou lásku Bůh neprosí a nežebrá. A také my nejsme posledním důvodem jeho lásky, neboť láska nekonečného nemůže být určována konečným stvořením. Může být vzbuzena jen dobrem, které je nekonečné jako On sám, a to je jeho Syn. V něm jsme předurčení státi se Božími dětmi. On žije v nás a co my z jeho přirozenosti a podstaty v sobě nosíme, to miluje Otec stejnou nekonečnou láskou, kterou od věčnosti miluje svého jednorozeného Syna. Nejvyšší musí mít poslední důvod svého konání v sobě, jinak by se stavěl pod své tvory. Jako všechno stvoření, tak i naše vyvolení nemá svůj konečný cíl v naší blaženosti, nýbrž v oslavě Boží. Bůh chtěl, aby jeho dobrota byla poznána a obdivována lidmi, proto cíl naší adopce za dítky Boží je chvála Boží. Čím více člověk poznává Boží lásku, tím více cítí povinnost chválit Boha.

Druhá strofa: *V něm máme vykoupění skrze jeho krev, odpuštění hříchů podle bohatosti jeho milosti, kterou na nás (Otec) vylil hojně s veškerou rozumností a moudrostí. Tím, že nám oznámil tajemství své vůle podle svého úradku, jež si uložil v plnosti času v něm vykonati (to-
tíž): Spojiti v Kristu vše, co jest na nebi i na zemi. V něm jsme se i my stali dědici. Tak nám bylo předurčeno podle ustanovení Toho, jenž všechno působí podle úradku své vůle, abychom byli k chvále jeho slávy, my, kteří jsme dříve měli naději v Kristu (7—12).*

V 7. verši přechází Pavel k nové myšlence: Ty, které Bůh od věčnosti miloval, omilostnil v čase. Druhá božská osoba se stala člověkem, aby prolitím krve za naše hříchy nám zasloužila synovství Boží: *V něm máme vykoupění skrze jeho krev...* Podle věčného vykupitelského plánu Božího bylo první úlohou Synovou vykoupění lidstva. Apoštol ve svém líčení vykoupění užívá termínu apolytrosis (redemptio), jímž se označovalo vykoupění otroka. Také člověk byl hříchem uvržen do otroctví ďáblova, hříchem se člověk poddal do jeho služebnosti. Z tohoto otroctví se člověk sám o sobě nemohl vymanit, jako to nemohl učinit otrok nemající prostředků, aby se vykoupil. Toho mohl osvobodit jen ten, kdo sám otrokem nebyl. Pro nás tento druhý nemohl být cobyčejný člověk, protože celé lidstvo ve svém praotci propadlo v moc nepřítele lidstva. Toto vykoupění mohl učinit jen bohočlověk, Ježíš Kristus. Vy-

kupným penízem byla jeho krev. V čem spočívá toto vykoupění? Pavel ihned dodává v *odpuštění hříchů*. Kristova krev vylitá za naše hříchy a jejich odpuštění je nejvyšší projev lásky a velkodušnosti Boží k lidstvu. I my kněží bychom se měli častěji zamyslet nad theologií vykoupění, aby třeba i pro nás se nestalo slovo vykoupění otřelou mincí, jejíž ražení je jen těžko znatelné, slovem, které často vyslovujeme, ale nedomyšlíme.

Podstatnou součástí vykoupění je milost, kterou nám získal Kristus. Člověk, kdyby byl ponechán jen svým silám, nebyl by s to vrátit se do stavu milosti. Co Bůh dává, dává bohatě. Když se rozvodní Nil, nezavodní jen pole, ale i cesty a cestičky, a čím více se rozvodní, tím bohatší je úroda. Podobně se rozlévá milost vykoupění na všechny - *hojně vylil Otec bohatost milosti* - láska nekonečného Boha nezná hranic a není vázána na omezující zákony. Kolik útěchy je v této myšlence pro ty, kteří se modlí za duše zbloudilých.

Bohatství milosti Boží se projevilo i tím, že nám Bůh *oznámil odvěké tajemství své vůle*, totiž úradek o vykoupění lidstva, tajemství, jež bylo skryto předcházejícím pokolením. K vykonání Božího plánu byl vyvolen Kristus, vtělený Bůh, a plány Boží měly být uskutečněny v plnosti času, v době mesiánské. Toto Boží tajemství vyjadřuje sv. Pavel nesmírně hlubokou větou, když praví, že Bůh podle svého úradku si uložil: *spojit v Kristu vše, co jest na nebi i na zemi*, v něm, jako principu jednoty obnovit harmonii vesmíru. Kristus je středem řádu nadpřirozeného, věčné slunce, z něhož vycházejí a k němuž se vrací paprsky milostí Božích. Vše, co bylo rozděleno a odděleno od Boha hříchem, rozhodl se Otec sjednotit a přivést k sobě skrze Krista.

V následujících verších je velebeno všeobecné působení nové milosti a ukázán obsah a původ dědictví synů Božích: *V něm jsme se i my stali dědici...* Dědictví je více než dar, spočívá na příbuzenském právu. Takové právo máme i my v Synu. Máme účast na jeho lásce a poznání Otce. Čím dokonalejší je náš život v Kristu, čím více poznáváme a milujeme v Ném Otce, tím záslužnější jsou naše skutky a bohatší připravené dědictví v nebesích, které bude spočívat právě v poznání a lásce. Modlitba a novozákonní oběť stoupá neustále na celém okrsku země k Bohu a dokazuje bez ustání, že osvobozené lidstvo je *k chvále jeho slávy*. A jsou-li ke komu řečena tato Pavlova slova, pak k nám, kněžím, abychom i v novém roce byli *k chvále jeho slávy*.

Třetí strofa: *V něm jste i vy byli poznamenáni zaslíbeným Duchem svatým, když jste uslyšeli slovo pravdy, evangelium o své spáse, a v ně uvěřili. On jest závdavek našeho dědictví na vykoupění vlastnictví (Božího) k chvále jeho velebnosti (13—14).*

V hymnu na vykupitelské dílo Nejsvětější Trojice přechází Pavel k milostiplnému působení třetí božské osoby, Ducha svatého: *V něm jste i vy byli poznamenáni zaslíbeným Duchem svatým...* Duše, která poselství Boží slyší a přijímá,

je v Kristu poznamenána Duchem svatým. Nejkrásněji toto poznamenání a působení třetí božské osoby vidíme u Panny Marie, která modlitbou a sebráním byla připravena slyšet slovo Zvěstování a pak počala z Ducha svatého. Poznamenáním příslušnosti k Nové úmluvě jsou svatě svátosti, získávající křesťanu práva i povinnosti. Znamení svátostná připomínají duši její důstojnost i povinnosti. Oficiálním znamením vstupu do Církve je křest, znamení to příslušenství k osvobozenému člověčenství. Tato příslušnost k tělu Kristovu je dotvrzena a posílněna biřmováním. Její nejvyšší náplň je ve svátosti kněžského svěcení, v účasti na kněžství Kristově. To jsou svátosti, které vtiskují duši nezrušitelné znamení. Obsažně nazývá sv. Pavel Ducha svatého závdavkem našeho dědictví. Výraz je vzat z právní terminologie Pavlovy doby a znamená zálohu, která při uzavření nějakého obchodu dokazovala, že obchod je pravoplatně uzavřen. Tak i Duch svatý se svými milostmi je nám zárukou blaženosti věčné. Podobná myšlenka je vyjádřena v listě k Římanům, kde apoštol praví, že těm, kteří uvěřili, se

dostává prvotín Ducha, to jest spásy počáteční, spočívající v posvěcující milosti, v synovství Božím a právu na věčnou blaženost (8, 23). Uvažuje o těchto slovech volá sv. Jeronym: »Když už závdavkem se nám dostává tak mnoho, jaké musí být obdržení konečné!« Tak věřící jsou poznamenáni *na vykoupení vlastnictví Božího*, to jest na potvrzení toho, že se jim dostane plného vykoupení.

Jaká nádherná harmonie spolupůsobení Otce, Syna i Ducha svatého ve vykupitelském plánu Božím! Jak vhodně proto vrcholí toto mohutné a strhující vyličení mysteria našeho vykoupení skrze Nejsvětější Trojici opět v *chvále velebnosti Boží*, která je konečným cílem vykoupení a řádu nadpřirozeného. Tak je uzavřen kruh myšlenek tak vhodných pro kněžské duchovní zamýšlení se na počátku nového roku. Ve slavnostním hymnu je zde rozvedeno to, co v listě 1. Tim. (1, 17) zvolal sv. Pavel a my téměř každodenně se modlíme v primě: *Regi saeculorum immortalis et invisibili, soli Deo honor et gloria in saecula saeculorum. Amen.*
Prof. ThDr Jan Merell

SPOLEČENSKÉ, SOCIÁLNÍ MOTIVY V KNIZE ŽALMŮ

Žalmy, naše nejbližší, nejnvnitřnější každodenní modlitby, skýtají obraz nejen náboženského, ale ve všech rysech i politického a společenského vývoje izraelského národa, který v této posvátné knize uložil své radosti i bolesti, své touhy i zklamání, svou radost, jásot i vzdechy, prosby a kletby, možno-li je takto nazvat. - Tento výstižný popis jistě dobře známe, neboť je z našeho prostředí. Kniha pak žalmů, výsostná sbírka Božích chval a modliteb, obsahuje též náznaky, motivy, mnohdy i přímá řešení společenských a sociálních vztahů národa izraelského? Nebudme příliš udiveni, jestliže kladně odpovíme. Vhodné bude ještě k této otázce připomenouti čistou a vznešenou nauku o Bohu, o vzájemném vztahu lidí k svému Tvůrci, o nesmílovaném požadavku dokonalého, vnitřního, mravního života zbožného Izraele v Knize žalmů, jak ji působivě zaznamenává nikoliv v současné době francouzský exegeta - Hospodin miluje člověka, pečuje o něho, činí jej podobným sobě, téměř svým viditelným zástupcem ve správě země. Zákon, který dal Izraelovi, je světlem, které prozařuje duši poučením, radami a rozkazy. Oběti, které žádá, nejsou pokrmu jemu podávané, jak tomu vždy bylo u pohanských mytologických představ; vždyť Hospodin nic nepotřebuje, nic nepostrádá. Obřady však nezbytné musí vycházeti ze srdce a nitra, žijícího ve spravedlnosti a mravní poctivosti, v důvěře v Hospodina. Milejší je Bohu srdce litující než sebevětší množství celopalů! Hospodin nenávidí, odmítá oběti, které jsou poskvrněny vraždou, útlakem slabých a odpíráním spravedlnosti utlačovaným...

Pozorněji přihlédneme k své neznámější posvátné Knize Starého Zákona, abychom snáze vytyčili pouze nejprůkaznější místa o žádané

upřímnosti, poctivosti, čistém vnitřním mravním životě, o skutečné sociální obrodě lidského jedince.

Žalm 100 (101), podle titulu připisovaný Davidovi, je přímo zákoníkem svědomité životní dráhy snad izraelského panovníka, krále. Pokud známe život Davidův, nic by neodporovalo v tomto žalmu zásadám a pravidlům samého otce Šalomounova. Není též tento žalm prorokou modlitbou o králi Josiášovi - 4. Král. 22, 23 - nebo dokonce píseň o zbožném a věrném Izraelovi v babylonském zajetí? Na nás však nejvíce působí předmět tohoto biblického zpěvu - píseň o milosti a spravedlnosti Boží, kterou žalmista sám ve svém životě napodobuje a podle ní se řídí. Kolik nejúpřímnějších předsevzetí - chci moudře dbáti dokonalé životní cesty - aškíláh bederek támím - toužím kráčet v nevinosti a poctivosti svého srdce, nikoliv jen před lidmi, ale i doma, ve svém domě, v soukromém životě - beqereb betí - nechci se ani v myslí dotýkati nespravedlivé a hanebné věci - debar belijjá 'al - přestupky a hříchy nenávidím a jich se varuji, zvrácené srdce - lébáb 'iqqéš - zlé myšlenky odstupují ode mne, za rádce a přátele si vybírám jen lidi, krácející po dokonalé cestě - hólék bederek támím - nesmí též se mnou bydleti, kdo lstně jedná a mluví lživě - 'óséh remijjálh - Schlapheit, Lässigkeit - débér šeqárim -, časně zrána již vycházím, abych umlčel - asmít - hříšníci a podlé lidi na zemi, abych vyplenil všechny zlé činící - pó 'alé áwen - města Hospodinova, neboť sídlo Boží má býti svaté. Jak mistrně vykreslený obraz po všech stránkách dokonalého a spravedlivého panovníka a krále, či snad prostého věřícího z národa izraelského! Žalm 81 (82) je takřka ozvěnou nebojácných výtek mnohých malých proroků starší doby

proti zlovůli úředníků a soudců. Žalm tento titulem připsán Asafovi, svým původem naznačuje asi pozdější dobu královskou po rozdělení, kdy mravní řád bolestně kolísal a nepravosti bohatých a vládnoucích jen rostly a mohutněly. Řád vzpomíná na nezapomenutelný výrok Rabbihho Simeona - na třech věcech závisí trvání světa, na pravdě, spravedlnosti a pokoji i míru! Hospodin, nejvyšší soudce, pohlíží na nespravedlivé úředníky a rozhodčí lidi, přísně jim poroučí, aby neodpírali chudým a bezmocným jejich práva. Jaká jsou jejich nejtěžší provinění? Přečtěme si připomenutý žalm - nespravedlivě soudí, straní osobám nehodným a zlosynům, nezjednávají práva malému, nepatrnému, bezmocnému - dal - unbedeutend, das niedere Volk, - ani sirotku; neospravedlňují chudého a nuzného, ubohého, nesnaží se vysvoboditi prostý lid z rukou necitelných, hříšných a mocných jedinců. Nechtějí, snad již nedovedou poznati spravedlnost, proto se kolísají základy země - jimmóťú kol mósdé áreš - mravní řád je porušen, tím i základy požehnaného rozvoje země a vespolečného života národa. Marné se zdají výstrahy a rozkazy Boží, nezbyvá než přísný Hospodinův soud - Povstaň, Bože, sud' zemi... - qumáh elóhím šophťáh hááres.

Žalm 93 (94) jen v řecké LXX Davidovi připisovaný, ale dojemná tradice židovská a rabínská vypravuje, že tato tklivá píseň byla zpívána levity v jerusalemském chrámu, kdv babylonská vojska dobývala města roku 587 př. Kr. V okamžiku, kdy chaldejské meče se zablyštěly v samém chrámu, zazníval 23. verš, a tu utichl navždy v Šalomounově svatyni zpěv levitů. Nepřátelé Izraele jsou pyšní utiskovatelé lidu, nedbají Boha, ubíjí vdovy, vraždí sirotky, panuje zlovůle, vládne zloba. Blaze věrnému a spravedlivému, jenž v neštěstí má důvěru v Hospodina. - Jak dlouho budou hříšníci, Jahwe, jak dlouho budou zlí lidé plesati a se vysmívati? - ja 'alózú - Tvůj lid potírají, tvé dědictví utlačují, vdovu i příchozího cizince - gér - vraždí - jaharógú -, říkají ještě: Nevidí to Jahwe, nepozoruje to Bůh Jakobův. V této přesmůtné chvíli Izraele věrný pamatuje, že již v knize Mojžíšově Hospodin poučuje spravedlivého - utrpení jsou mnohdy zkouškou i cestou k vnitřní nápravě a obnově. Bůh chrání své věrné - Deut. 8, 5.

Žalm 72 (73) titulem Asafův, je široké rozjímání o osudu dobrých a zlých. Žalm by mohl nésti vhodný nadpis - štěstí, veselí a úspěchy hříšných je pouze zdánlivé a klamné. Svatopisec téměř žárli nad nehodnými, vždyť si nezasluhují takového údělu blahobytu - jsou prosti útrap - lámó tám? - dobře živená - bári - jsou jejich těla, neznaří námahy ostatních lidí, ozdobou jejich hrdla je pýcha a zahaluje je jako roucho násilí, z tuku vystupují jejich oči, tak hojně a bujně vyrůstá jejich nepravost, jejich srdce překypuje neřestí, násilností a zločinem, ve svém blahobytu jsou nehodní plní nepravosti a bez ostychu, zvsyoka hlásají nepravost - 'óšeq

mimmáróm... násilí, útisk s vrcholku, nejvyššího místa. Biblická píseň zde nechce řešit tak nepochopitelnou skutečnost; až žalmista vstoupí do Božích svatyní, tehdy vnikne v tajemství Boží prozřetelnosti a uzří poslední věci, konec hříšných, nehodných, zlých - 'ad ábó el miqdešé él ábínáh leaharítám.

Podle tohoto mínění značně rozšířeného bychom již ke konci 2. tisíciletí př. Kr. četli tak vyhraněná místa sociálního citu - Pro útisk nuzných a pláč a žalost chudých, nyní povstanu, praví Hospodin - Bůh sám odpovídá na žalmistovu prosbu - utrpení, které necitelní lidé působí ubohým, je naprosto dostatečnou pohnutkou, aby sám Hospodin pomohl. Položí Bůh ve spáse utištěné - ášít bejéša' jafijah ló... významem asi - budu s ním jednat jako přítel, či jednáním vyplním jeho důvěru ve mne - masoret. text ani úprava Sym. zde není příliš jasná. I zde zaznívá jediná upřímná prosba zbožného Izraele, aby Hospodin je ochránil od tohoto pokolení na věky - min haddór zú le 'ólám - Žalm 5, ranní modlitba v chrámě, také podle titulu žalm Davidův; zmínka o chrámu - hékal - lze vysvětliti pojmem svatyně - i stánek v Šilo se jmenuje hebr. - hékal - 1. Sam. 1, 9; 3, 3, nezdá se nutné klásti tento zpěv do pozdější doby rozděleného království. Opravdu překvapí dva verše tohoto zpěvu - zlomyslný, pyšný nemůže býti hostem Hospodinovým, nemůže požívatí té ochrany, které se těší na východě cizinec a příchozí - ló jitjassebú hóllím... verblendet, unsinnig... - nenávidí Bůh všechny, kteří činí nepravost - zahubí lživě mluvící - dobré kázáb - v ošklosti bude míti muže krve - iš dámím - vraha, každého, kdo nevinnou krev prolévá, kdo po krvi touží, žizní, každého krvežíznivého - ale též muže úskoku a lsti - iš mirmáh - Täuscherei, Trug, unrechtmässiges Besitztum - jedince podlého, ošemetného, který se nezdráhá využití všech prostředků, aby pro sebe získal, aby se mu dobře vedlo. Cesta ovšem spravedlivého je zcela jiná - Já však smím vejíti podle tvé veliké milosti do tvého domu - bétéká - na zem padnouti před tvým svatým stánkem - el hékal qodšeká - v bázni před tebou - bejir - áteká.

Ač řádky narůstají a se množí, přece jsme se nedotkli, byť jen letmo, ani pětiny těchto přímých, jasných, zcela průkazných míst z Knihy žalmů, která až neuvěřitelným způsobem nám odkrývají tak upřímný a hluboký pohled do soukromého, vnitřního života spravedlivého člověka i do jeho podstatných vztahů ke svým bližním, k celému národu Izraele. Nezapomínejme, že daleko větší a početnější část je ukryta v textech nepřímých, v textech ryze duchovních a náboženských. neboť i ve Starém Zákoně dokonalý vztah věřícího k Hospodinu, jeho láska, důvěra a otcovská bázeň před Bohem, to vše bylo nepochybně podmíněno dokonalým, poctivým a svědomitým mravním životem soukromým i společenským.

Prof. ThDr Fr. Kotlík

KAPITULNÍ VIKÁŘ A JEHO PRAVOMOC V DOBĚ SEDISVAKANCE

Vrchním pastýřem duchovním v diecési je biskup. Jemu přísluší moc zákonodárná, soudní i správní. Mimo řízení diecése, kterou spravuje s řádnou pravomocí, přísluší mu zvláště udělovati svatě birmování a svěcení duchovních, světit kostely a obřadní oleje. Na něm spočívají duchovní i hmotné záležitosti diecése.

Biskup nabývá veškerých práv v diecési právním úkonem, když předloží katedrální kapitule k nahlédnutí papežský jmenovací dekret (bulu), za přítomnosti sekretáře a kancléře biskupské kurie, kteří úkon ten protokolují. Do té doby musí se biskup zdržeti jakýchkoliv úkonů vládních. Může však vykonávati úřad kapitulního vikáře, oficiála, soudce, kterými byl pověřen pro dobu sedisvakance (can. 334, § 2).

Upřázdnil-li se biskupský stolec (sedes vacans), přechází správa diecése na katedrální kapitulu, která zatím zastupuje biskupa a za jistých okolností se tak děje, když výkon biskupské jurisdikce z nějakého důvodu není možný.

Katedrální kapitula má do 8 dnů od zprávy o upřázdnění stolce biskupského zvoliti kapitulního vikáře, na něhož přechází jurisdikce biskupská. Dříve přecházela na kapitulu a kapitulní vikář byl pouze zmocněncem jejím. Podle nynějšího platného práva církevního má však kapitulní vikář moc samostatnou, jež nemůže býti kapitulou nějak omezena. Ne zvolí-li kapitula včas kapitulního vikáře, připadá ustanovení kapitulního vikáře metropolitovi. Je-li však upřázdněn stolec metropolitní nebo tento současně se sufragáním, připadá toto právo nejstaršímu sufragánu (can. 432, § 2). Totéž platí i při diecésích eximovaných, podřízených přímo Svaté Stolicí, opatstvích a prelaturách nullius; tu je oprávněn metropolita, ke kterému se jednou jmenované ústavy připojily (can. 432, § 3, 285). Kapitula má co nejdříve podati Svaté Stolicí zprávu o úmrtí biskupově, rovněž i kapitulní vikář o svém zvolení (can. 432, § 4). Zvolen býti může pouze jeden kapitulní vikář; každý opačný zvyk se zavrhuje a jinak vykonaná volba je neplatná. Volba kapitulního vikáře i ekonom pro správu majetkovou se děje v kapitulním sedění za šetření zvláštních předpisů kapitulních; k platné volbě se vyžaduje absolutní většina, při čemž se nečítají hlasy neplatné. Táž osoba může býti vikářem i ekonomem (can. 433, § 3).

K úřadu kapitulního vikáře může býti platně zvolen pouze kněz alespoň 30 let starý, má dále býti doktorem nebo licenciátem theologie nebo práva nebo alespoň v těchto oborech zcela zběhlý, neporušených mravů, zbožný, učený a obratný (can. 434, § 3). Není-li v kapitule kněze těchto vlastností, může býti zvolen i z kleru mimo kapitolu. Děkan, který volbu vede, také při rovnosti hlasů rozhoduje.

Kapitula nemůže kapitulního vikáře sesadit.

Na kapitul. vikáře nepřecházejí některá práva

biskupova, Kodexem porůznu uvedená. Ani kapitulní vikář, ani kapitula nejsou oprávněni k něčemu, co je speciálně v diecési biskupovi vyhrazeno, a co by bylo na újmu diecése nebo budoucího biskupa (can. 435). Pro činnost kapitulního vikáře platí zásada: »Sede vacante nihil innovetur« (can. 436). I habituální fakulty dispensační, biskupovi propůjčené, nejsou-li pouze osobní, přecházejí na kapitulního vikáře.

Proto může kapitulní vikář udíleti dispense, absolve, zpovědní, kazatelské a učitelské aprobase, vydávati předpisy, stanoviti tresty a censury, je zbavovati, svolávati synodu, uplynulo-li od poslední již 10 roků, visitovati diecési, uplynul-li již rok od poslední visitace. Dále může dávatí testimoniales kandidátům vyšších svěcení a po roce sedisvakance může dávatí i dimissoriálky.

Kanonické právo vylučuje z povšechné jurisdikce kapitulního vikáře některé články. Není oprávněn svobodně přijímati cizí kleriky do diecése (incardinatio), ani je propouštěti (excardinatio), leda v mezích can. 113, ani nemůže udělití farní obročí, není-li již plný rok upřázdněno (can. 455, § 2, bod 3), nesmí zcizovati statky a práva katedrálního kostela a mensy biskupské. Ve všem, k čemu potřebuje biskup rady nebo souhlasu kapituly, i kapitulní vikář se musí na kapitolu obrátiti.

Kapitulní vikář nabývá eo ipso jurisdikce, jakmile složil před kapitulou professio fidei, aniž potřebuje nějakého schválení (can. 438), čímž se mu dostává i čestných práv i postavení jako generálnímu vikáři (can. 439). Platné právo nazývá kapitulního vikáře Ordinářem nebo místním Ordinářem (can. 198, § 1—2). Jeho povinnosti vůči diecési jsou totožné s povinnostmi biskupskými, a proto musí sídliti v diecési a v předepsané dny sloužiti mši sv. za věřící.

Nebylo-li jinak pravoplatně ustanoveno, mají kapitulní vikář a ekonom právo na odměnu, stanovenou buď provinciálním sněmem nebo obyčejem obvyklou, a to buď z biskupské mense nebo i z jiných důchodů (can. 441, bod 1). Ostatní požitky plynoucí v době sedisvakance mají býti vyhrazeny budoucímu biskupovi pro potřeby diecése (can. 441). Ekonom, jímž může býti i laik, má vésti správu majetku, jsa podřízen kapitulnímu vikáři (can. 442).

Úřad kapitulního vikáře je dočasný.

Když nový biskup předložil katedrální kapitule nominační bulu, ujímá se kanonicky vlády v diecési a pravomoc kapitulního vikáře zaniká (can. 443, § 2).

Z řečeného vysvítá, že kapitulní vikář je řádným Ordinářem, jemuž přísluší povinnosti úcty a poslušnosti kněží, podléhajících jeho jurisdikci.

Vždyť při svěcení na kněžství slibuje nově ordinovaný kněz svému biskupu a jeho nástupcům úctu a poslušnost. Výslovně se tu kněz zavazuje k povinnosti, kterou žádá na něm sama podstata kněžství a kterou mu ještě zdůrazňuje

církev v can. 127: »Všichni klerici, zvláště pak kněží, jsou vázáni prokazovati svému Ordináři povinnou úctu a poslušnost.« Kněžská poslušnost není tedy jen všeobecnou ctností, kterou je vázán každý katolík své církvi, nýbrž je poslušnost kanonická, kterou jsou povinni podřízeni členové církevní hierarchie členům nadřazeným. Meze kanonické poslušnosti jsou dány obecným mravním zákonem, úkoly duchovní správy, potřebou církve, jakož i kanonickým právem.

Je tedy vážným nedostatkem kanonické poslušnosti, jestliže některý duchovní, který je svým Ordinářem poslán do duchovní správy na určité místo, bez vážných důvodů se zdráhá ihned uposlechnout. Ani jeho úspěchy v duchovní správě na dosavadním místě neopravňují ho k námitkám, usoudí-li Ordinář, že je ho potřeba na místě jiném. A naprosto odporuje kněž-

ské poslušnosti, jestliže přeložený kněz sám inspiruje u svých farníků podpisové akce a vysílá deputaci k církevní vrchnosti, aby byl ponechán na svém dosavadním působišti.

S kanonickou poslušností souvisí též úcta k Ordináři. Tato úcta však musí vyvěrat u kněze z živé víry, která vidí v Ordináři skutečného nástupce Kristových apoštolů, a ví, že »Duch svatý ustanovil je biskupy, aby spravovali církev Boží« (Sk. ap. 20, 28). Projevuje se ve všech slovech i činech kněžských ve styku s Ordinářem i jeho úřady, jakož i v tom, že kněz zdržuje se jakékoliv plané kritiky jeho nařízení.

Podle zaslíbení, daného samým Zakladatelem, je Kristus neustále živ ve své církvi. Duch její je duch Kristův. Proto pravý kněz Kristův povznesou svou kanonickou poslušnost a úctu až k tak žádoucímu církevnímu smýšlení — *pie sentire cum Ecclesia.* Prof. Dr Jos. Kasan

NÁBOŽENSTVÍ A ŽIVOT

SACERDOS FIDELIUM PATER

UKOLÉBAVKA

Jan Neruda

Nejkrásnější název, kterým nás náš věřící lid oslovuje, jest zajisté: »Duchovní otče!«

Kolik v těchto slovech jest obsaženo úcty, kolik skutečné důvěry!

Hned po vysvěcení, ačkoliv nám bylo teprve čtyřadvacet let, oslovovali nás lidé, kterým bylo třeba dvakrát, ano i třikrát tolik, tímto velebným slovem: »Otče duchovní!«

Církev svatá si přeje, aby primice každého novokněze byla slavná a okázalá proto, poněvadž není na zemi, není

ve farní rodině moci proti zlému duchu nepokoje a neklidu větší a mocnější nežli moc kněžská. - -

Není na světě slova mohutnějšího a mocnějšího a vlivnějšího nad slovo Otce duchovního, které zvěstuje pokoj lidem dobré vůle všem ve své farní rodině. - Kolik rodin usmířilo, do kolika rodin přineslo mír a pokoj otcovské slovo jeho.

Jsou dvoje ruce hodny políbení: ruka dělníka pokrytá mozoly a ruka kněze pomazaná svatým olejem.

Ruce kněze lijou při křtu svatém nadpřirozený život pokoje a radosti Boží, víry, naděje a lásky do duší lidských.

Jeho ruce nesou čisté Tělo Páně při oběti smíru každé mše svaté... a obětují je za viny rodiny farní...

Jeho ruce jemně a mírně zatlačí oči v Pánu zesnulému duchovnímu dítěti k zaslouženému odpočinku...

A tyto ruce požehnané přetnou s otcovskou láskou nejsilnější pouta hříchu, největšího kazisvěta míru, který táhne duše do propasti zhouby.

Ruce kněze, »Duchovního otce«, ať jsou mladé a hebké anebo staré a vráskovité, jsou stále krásné, poněvadž žehnají, smířují, rozhřešují a spojují duše s Bohem, nejhlubším zdrojem pokoje a míru...

Srdce kněze jest srdce plné otcovské dobrotivosti a lásky, oné lásky, která jest »dobrotivá«, která jest »milosrdná a shovívavá«, která se »neroztrpčuje«, která »nehledá svůj prospěch«, která mluví řečí otcovsky laskavou, ale též otcovsky vážnou, která mlu-

*Spi, Jezulátko, spi!
Zas chudých lidí chudé dítě,
jen do jesliček uloží Tě —
ach, kolikrát už lidstvu dáno
a Jidáši vždy zaprodáno,
spi, Jezulátko, spi!*

*Spi, Jezulátko, spi,
a naber v spánku nové síly,
máš konat ještě mnohou míli:
té cesty lidstva ku spasení,
té ještě dlouho konec není —
spi, Jezulátko, spi!*

*Spi, Jezulátko, spi!
Spi sladce na tom seně holém,
my dech tajíme všichni kolem,
vždyť Tobě, věčné pravdy synku,
je také třeba odpočinku,
spi, Jezulátko, spi!*

*Spi, Jezulátko, spi!
Za Tvé o bratřích naučení
svět vezme Tě zas do mučení,
a než se lidstva pouta zdrtí,
je třeba ještě velkých smrtí —
spi, Jezulátko, spi!*

CHCEME MÍR

Alois Stan. Novák

Chceme mír! Ať zmlknou bomby,
děla, zrezivět nechte meč!
Uhaste ohně, jimiž zkravěla krajina
vůkol. Do země krev vteč
a nových synů lidských zavlaž sémě,
zášť vyhlad z člověka, již tolik trpí
země.

Chceme mír! Ať raněných už vzdechy
na zbledlých ztichnou rtech,
tak často bédni mřeli bez útěchy, bez
políbení cizích na lánech,
v něž zašlapán chléb, když děl žhavá
ústa chrtila oheň na polička pustá.

*Chceme mír! Ať zmlknou matek, děti
vzlyky, zadržte slzy již,
manželkám vraťte muže, bojovníky a
syny matkám, ať zas píseň v chýš
se navrátí a práce v pole, luh.
Tak chceme my, otců rod, tak chce
věčný Bůh!*

ví řeči takovou, jako mluví otec ke svým dětem, nikdy ne ex cathedra!

*Pater docet, delectat, movet... Duchovní otec poučuje, potěšuje
a utěšuje a povzbuzuje k dobrému, k lepšímu, k dokonalému ži-
votu, aby všichni, kdož k jeho duchovní rodině náleží, »prospívali
nejen věkem, ale také moudrostí a milostí před Bohem a před
lidmi«. - -*

P. Karel Sahan

PASTORAČNÍ PŘIPOMÍNKY

Svčeni hromniček má náš věřící lid, zejména venkovský, ve veliké oblibě a zbožně jich užívá. Za veliké bouře s hromobitím se při rozžaté hromničce důvěrně modlí, aby Bůh odvrátil všelikou škodu. Také u lože umírajících a pak když leží už v rakvi, hromničku k modlitbě za ně rozsvěcuje. Mimo to svátek Hromnic je svátkem Očišťování P. Marie a lid tak rád svěťí mariánské svátky. Jelikož tento svátek je nezavěšený a není dnem pracovního volna, duchovní správce uváží dobře místní poměry a podle nich rozhodne, zda v jeho osadě je vhodnější konati tento obřad svčeni svíci »die cadente« ve večerních hodinách anebo ho přeložiti na následující neděli, jak dovoluje SRC. die 9. Febr. 1942, No 1363/42 ad decennium. »Die cadente« večer samozřejmě všechny obřady se konají podle misálu, jako by to bylo dopoledne. Následující neděli pak »benedictio candelarum cum processione peragitur ante Missam, quae dicenda est de Dominica occurrenti sine commemoratione festi B. M. V. et ad Missam candelae in manibus non tenentur«.

Svatoblažské požehnání lze udělovati po celý den svátku sv. Blažeje i mimo mši sv. v kteroukoli dobu a dokonce následující neděli a také po celý den. Možno též »die cadente« večer u příležitosti mše sv. anebo i mimo ni dáti příležitost věřícím toto požehnání přijmouti a příští neděli oznámiti, že kdo ještě nepřijal svatoblažské požehnání ve svátek sv. Blažeje, může je ještě dodatečně přijmouti. Jedná se o svátostinu Matky Církve, která vyprošuje svým dítkám na při-

mluvu sv. Blažeje ochranu před nemocemi hrdla a před každým jiným jakýmkoli zlem.

Podobně činíme s Popelcem. I zde lze tak učiniti při večerní mši sv. na Popeleční středu, podobně jako možno dát příležitost přijati Popelec následující neděli z popela na Popeleční středu posvěceného.

Je záhodno pro přísluhování svatoblažského požehnání anebo Popelce zkrátit kázání, spokojiti se třeba jen krátkou exhortou, aby lidé v kostele — zejména v zimě — nemusili přespříliš čekati.

Stran blažského požehnání snad je dobře ještě připomenouti: »Respectu habito novae editionis Ritualis Romani necnon responsi specialis S. Congr. Rituum de die 16. Januarii 1936 non requiritur, ut candelae ad benedictionem die S. Blasii impertiendam accensae sint; sufficit si candelae sint recte benedictae, sub mento benedictorum teneantur et praescripta proferatur formula benedictionis.«

Je dobře zajistit svíce proti kapání nahore koženými žlábký anebo jinak.

Formula svčeni těchto svíci je v rituálu, který ne předpisuje, že tyto svíce by měly býti posvěceny dne 2. února a také nezakazuje, aby bylo použito svíci dne 2. února svčených, je však nutno posvětit je formulí »Benedictio candelarum in festo S. Blasii Ep. et M.«, jak je v rituálu uvedena.

Rímský rituál obsahuje také formulí »Svčeni chleba, vína, vody a plodů, které věřící lid zbožně k svčeni přináší v den sv. Blažeje«.

MÍR MŮŽE BÝT ZACHOVÁN, MÍR MUSÍ BÝT ZACHOVÁN

Po zasedání Světové rady míru v Berlíně a mírovém kongresu asijských národů v Pekinu, po různých místních sjezdech obránců míru schází se Kongres národů ve Vídni, který má význam nesmírný. Budova Konzerthausu je zaplněna delegáty, hosty a pozorovateli 100 národů, které od sebe nedělí nic — v tomto případě ani vzdálenosti — ale podávají si ruce a utvrzují nerozborná přátelství ve jménu míru. V této hudební síni zaznívá nejkrásnější hudba — slova přátelství a míru.

Myšlenka míru není bez své historie. Podíváme-li se do historie světa, zjistíme, že paprsky míru zasahují již do staré Hellady a do křesťanského středověku, byť tenkrát byly málo reálné a často téměř romantické. Konkrétních forem nabývají teprve v 18. století, když Charles Castel de Pierre ve svém *Projet de paix perpetuelle* rýsuje roku 1725 obraz trvalého míru. Z filosofů to byl Immanuel Kant, jenž se zabýval myšlenkou míru v knize *Zum ewigen Frieden*. Třebaže tyto ideje byly u těchto mužů ještě mlhavé, přece jen nemůžeme nevidět, že zdůrazňují, že jsou to právě široké masy pracujícího lidu, které válkou nejvíce trpí a do níž jsou hnány zájmy tenké vrstvy lidí, kteří nad nimi vykonávají svou moc. Pod tlakem těchto lidových vrstev byla svolána první mezinárodní konference, zabývající se otázkou míru, jež se konala v Haagu v roce 1899. Tato konference však právě proto, že na ní zasedali zástupci imperialistických vlád, byla předem odsouzena k neúspěchu. Tím větší pozornost otázce míru věnovalo dělnické hnutí. Před první světovou válkou nejvýznamnější usnesení byla přijata po této stránce na basilejské konferenci r. 1912. Po prvé světové válce vznikla »Společnost národů«, jejíž osmý

článek o trvalém míru však zůstal pouze mrtvou literou. Podobně Charta spojených národů z roku 1945 nezabezpečuje náležitě světový mír a nemůžeme splnit svou úlohu v otázkách mezinárodních.

Po druhé světové válce však pozorujeme nový směr: je to sám pracující lid, který vystupuje na ochranu a obranu míru, je to pracující lid, který nadšeně hlásá mírové zásady a vystupuje proti zbrojení. Vzpomeňme jen mnohých stávek pracujících v Anglii, ve Francii a v Itálii, vzpomeňme na postoj německých dělníků odmítajících nakládání zbraní, vzpomeňme na podpisy milionů pod stockholmskou resolucí na ohlas varšavského kongresu a potom jasně poznáme, že všechna tato nová mírová práce znamená úžasné posílnění myšlenky míru ve světě. Hlasy širokých mas lidu volají do svědomí těch, kdož by rádi slyšeli pouze hlas svého sobectví, že lidstvo dobře ví, že válka znamená hlad, bídu a smrt, zatím co mír je spokojený a šťastný život v rodině, v obcích, v národech, na celém světě.

Dnes není boj za mír jen nějakou frází, není jen manifestem — je to nesmírná vlna v lidstvu, která zavalí všechny ty, kteří počítají na své zisky z příští války. Myšlenka mírová je tak silná, že musí porazit všechny ony slabochy, kteří se opírají, aby mohli stát, o žoky peněz a cenných papírů. Generalissimus Mír zvítězí a s ním zvítězí i štěstí a spokojenost všech mírumilovných lidí.

Je přirozené, že církev katolická v tomto světovém zápolej nemůže stát stranou. Mír a pokoj je jednou z nejvýznamnějších myšlenek křesťanství a vyplývá ze slov samého Ježíše Krista a Jeho radostné zvěstí. Každému katolickému křesťanu je známo, že celá naše

Duchovní PASTÝŘ

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA
K ČÍSLU PRVNÍMU
ROČNÍK III.

Petr Brandl (1668—1735) KLANĚNÍ SVATÝCH TŘÍ KRÁLŮ. (Smřice 1727.)

STRAHOV – PAMÁTNÍK

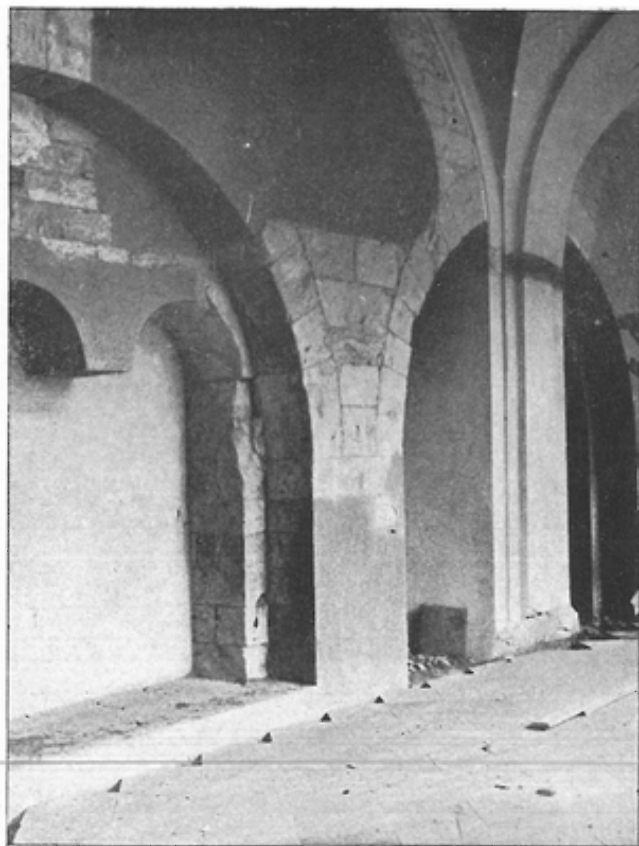
Exposice Gutenbergovy tiskárny a prvních tisků v Čechách.

Pohled s románského schodiště do ambitů.

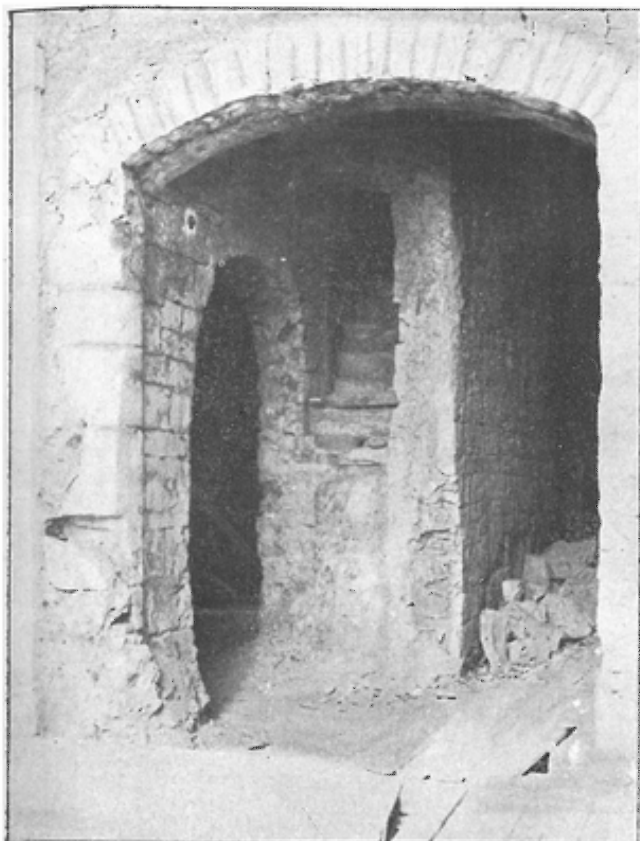

Portál do ambitů u kapitulní síně.

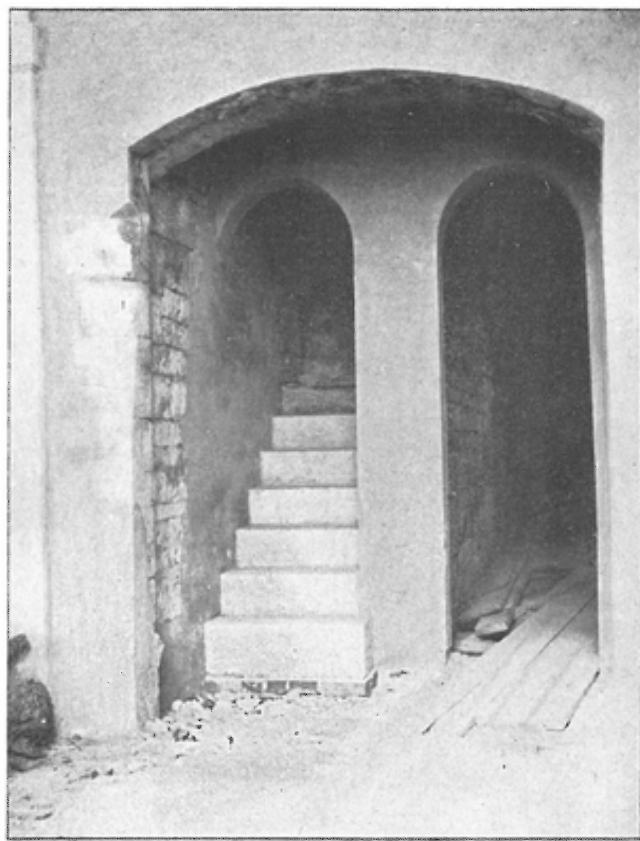

Oblouky kapitulní síně. - Část sduženého okna a vstupní otvor.

NÁRODNÍ KULTURY

Staré románské schodiště ve zdi - po nález.

Staré románské schodiště ve zdi - po částečné úpravě.

Rajský dvůr před úpravou s pohledem na východní stranu ambitů.

KLANĚNÍ SVATÝCH TŘÍ KRÁLŮ

Luděk Marold, Adorace.

Kodex Vyšehradský, Klanění sv. Tří králů.

Josef Mánes, Domácí oltářik (z roku 1859).

Starorýnský malíř z XV. století, Ortenberský oltář.

morálka se opírá a je založena na lásce k Bohu a k bližnímu. Celý Nový Zákon není nic jiného než chvalozpěv lásky a není stránky, abychom na ní nenalezli slovo láska. Bylo by tedy možné, abychom nebyli celým svým srdcem proti válce, která je projevem nelásky, nepřátelství, nenávisti? Ať se začnete kdekoliv, všude k nám promlouvají slova pokoje a míru. Jen se zamysleme nad slovem sv. Pavla, když říká: »Království Boží není ani pokrmem, ani nápojem, ale spravedlností a pokojem!« (Řím 14, 17.) Když křesťanská filosofie navazovala na filosofy starověku, jistě také přijala i jejich názory o míru a pokoji. Církevní učitelé a zvláště sv. Augustin považuje válku za ránu danou křesťanství a světovému pořádku: »Větší slávou je zabít válku slovem než člověka mečem, udržet mír cestou pokojnou než zbraní ve válce.« Podobné myšlenky nalézáme i u velkých průkopníků mezinárodního práva Františka z Vittorie a Hugo Grotia.

Problematika světového míru je mnohostranná. Nás

katolické kněze bude jistě nejvíce zajímat po stránce mravní a výchovatelské.

Mír, právě tak jako válka jsou jevy společenské, které zasahují svými vlivy velmi hluboko v život člověka. Vůči těmto jevům nemůže a nesmí být nikdo lhostejný, a proto i my, hlasatelé Kristovy mravouky, nechceme-li zapíít charakter svého učení, musíme se zabývat otázkami války a míru. Což by nás nemělo udiviti, že otázka pokoje a války do dnešního dne nebyla vyřešena křesťanským světem? Nemá nás trápit myšlenka, že křesťanství dosud nezabezpečilo mír? Není poslední světová válka, rozpoutaná v srdci křesťanské Evropy, nejstrašnější obžalobou křesťanského svědomí a jeho náboženské i myšlenkové nedůslednosti? »Beati pacifici« volá Spasitel ve svém horském kázání!

Kéž i tento Kongres národů, který se sešel ve Vídni, pohne námi všemi, abychom se všemi silami přičinili, aby skutečně natrvalo z vítězůl mír!
J. B.

ALMA MATER CYRILLOMETHODIANA PRAGENSIS

Rozhovor s prof. Mons. ThDr. Josefem Hronkem, děkanem Římskokatolické cyrilometodějské bohoslovecké fakulty v Praze.

Otázkám výchovným a školským věnuje prozíravá politika našeho lidově demokratického státu zvláště bedlivou pozornost. Je nesporným faktem, že jsme dosáhli velkého rozmachu našeho školství v republice. Zákonem ze dne 21. dubna 1948, čís. 95 Sb., provedena základní úprava jednotného školství. Doprvením jednotné školské soustavy je vysokoškolský zákon ze dne 18. května 1950, č. 58 Sb., který znamená nejen zákonitě zakotvení všech těch velkých společenských změn, které se staly v květnu 1945 a v únoru 1948, nýbrž i novou etapu vysokoškolské práce.

Uvedením v život vysokoškolského zákona nebylo zapomenuto na vysoké školy bohoslovecké, které byly zřízeny vládním nařízením ze dne 14. července 1950, č. 112 Sb. Veškeré římskokatolické bohoslovecké studium v českých krajích soustřeďuje se na bohoslovecké fakultě v Praze, která je samostatnou bohosloveckou fakultou s právem udělovati hodnosti doktorátu a nese název **Římskokatolická cyrilometodějská bohoslovecká fakulta v Praze**. Při fakultě kanonicky řádně ustavené je jako nedělitelná její součást kněžský seminář, kromě toho je tu přípravný kurs k vyškolení dorostu pro studium na bohoslovecké fakultě. Reorganiseace bohosloveckého studia na jedné všim důkladně vybavené fakultě v centru znamená nejen soustřeďení, nýbrž i zkvalitnění bohosloveckého studia v tradičním katolickém směru theologie, zejména konstitute Deus scientiarum Dominus.

Abychom získali několik pohledů do studia a života na naší Cyrilometodějské fakultě, předložili jsme Spectabilis děkanovi Mons. Dr. Jos. Hronkovi několik otázek.

1. Především nás zajímá, pane děkane, jak je vybavena naše fakulta?

Státní úřad pro věci církevní, zřízený zákonem ze dne 14. října 1949, č. 217 Sb., do jehož působnosti přešly všechny věci církevní a náboženské z ministerstva školství, věd a umění, pomáhal rodící se Cyrilometodějské fakultě nabývatí dobrých podmínek existence a rozvoje, takže dnes máme fakultu náležitě vědecky vybavenou a seminář opatřen veškerým moderním komfortem. Přijdou-li k nám návštěvou starší duchovní, žasnou nad vším, co vidí a o čem se jim za jejich studia ani nesnilo. Kdo by ještě chtěl pochybovat o ceně lidovlády pro dobrý vztah státu k církvi, ať si jen vzpomene na svou studijní dobu a srovná skoupost a nepřízeň dřívějších vládních režimů s porozuměním a činorodostí Státního úřadu pro věci církevní, který poskytuje naší fakultě veškerou jistotu bytí velkorysou pomocí mravní i hmotnou. Jsme za to vděční svému státu, své vládě a svému prezidentu.

2. Pane děkane, srovnáváme-li naše studium se studiem dnešních bohoslovců, pozorujeme přece jen určité změny, a to především, co se týká způsobu studia, jeho metody a rozvrhu.

Ano, pane šéfredaktore, studium na naší fakultě se změnilo v organizaci a zasáhlo účinně profesory a bohoslovce, dotklo se pracovních metod studijních, ale jinak přednáší se a studuje bohosloví na naší fakultě podle církevních předpisů, zejména konstitute Deus scientiarum Dominus. Poněvadž nemožno přezírat pozitivní hodnoty na poli sociálním, hospodářském a kulturním, je studium na naší fakultě rozšířeno o společenské vědy, které poskytují bohoslovcům potřebný rozhled po současném společenském a kulturním dění.

Nový je způsob studia na fakultě. Základní metodou vyučování na vysokých školách odedávna jsou přednášky; tak tomu je i u nás. Profesoři a docenti vypracují přesný plán a osnovy přednášek na celý rok, který se dodržuje. A tady jsme u známého faktu. Tvárnost vysoké školy, její dobré jméno, její tradice tvoří především profesoři a docenti. Na naší fakultě usilujeme o to, abychom měli vysoce kvalifikované kádry, starající se pečlivě o zkvalitnění své práce vědecké a pedagogické. Systém přednášek je na fakultě založen na principu maximálního využití aktivních forem studia, neboť je nutno splnit vyčtené úkoly bohosloveckého studia v době čtyř let. Bohoslovci mohou kdykoliv vyžádat si od profesora **konzultaci**. Hlavní období konzultací je před zkouškami na konci semestru zimního a letního, trvá obyčejně týden a má pomoci bohoslovcům doplnit mezeru ve vyučování.

Zkoušky jsou soustřeďeny na konec zimního a letního běhu, jsou to jednak zápočty, jednak vlastní zkoušky, při nichž musí bohoslovec prokázat znalost předepsané látky. Nutno doznat, že bohoslovci skládají je bez zvláštních obtíží, díky dobře připravené výuce a ideálním možnostem studia v semináři.

Jako na jiných vysokých školách, tak i na bohoslovecké fakultě studium dostává se do nových životních forem. Aby bylo více života na fakultě, zřízeny jsou **katedry**. Katedra je základní pracovní jednotkou fakulty, bezprostředně uskutečňující studijní a odbornou práci příslušného oboru na fakultě, a to pomocí kolektivního a plánovitěho způsobu práce svých členů a vzájemné kontroly. Rád bych se několika slovy dotkl problematiky principu katedry. Na naší fakultě máme šest kateder, v nichž jsou soustředěny hlavní stolice. První katedra obsahuje filosofii a základní teologii, druhá katedra dogmatiku a morálku, třetí katedra biblické obory se stolicemi pro Starý a Nový Zákon. Čtvrtá katedra je historicko-právní a má stolice pro církevní dějiny a církevní právo. Pátá katedra má praktické obory se stolicemi pastorálky a pedagogiky s katechetikou, šestá soustřeďuje společenské vědy. V čele katedry stojí profesor, který zaměřuje práci k řešení úkolů, potřebných pro praxi, a tak stává se expertem i mimo katedru v důležitých otázkách svého oboru, zároveň také odpovídá za kvalitu veškeré práce spolupracovníků katedry. Naše katedry jsou ve stadiu tvoření, vytvářejí se jako orgán pečující o živou náplň fakulty.

Vrcholným sborovým orgánem fakulty je **fakultní rada**. Předsedá jí děkan a jejími členy jsou: proděkan, tajemník fakulty, vedoucí profesori jejích kateder, zástupce církve, zástupce bohoslovců, delegovaný odborovou organizací. Fakultní rada rozhoduje o zásadních pedagogických, odborných, správních a hospodářských věcech fakulty.

Hlavní složkou fakulty jsou **bohoslovci**. Jen syntesou práce profesorů a bohoslovců se uskutečňuje vlastní poslání fakulty a život na ní. Bohoslovci mají nejen právo, ale i povinnost se podílet na uskutečňování náležitých úkolů fakulty. Prvořadým úkolem bohoslovců je pomáhat profesorskému sboru, zlepšovat úroveň studia, upevňovat studijní morálku a udržovat uvědomělou disciplínu na fakultě a v semináři.

Bohoslovci jsou za studia dokonale hmotně zabezpečeni v semináři, bydlí v čistých pokojích, mají dost světla a tepla ke studiu, dostávají slušnou a vydatnou stravu, a i o rekreaci je vhodně postaráno. Převážná většina studuje na státní stipendium. I po těchto stránkách podstatně se odlišuje život dnešních bohoslovců, než jak tomu bylo za našeho studia. A tak konstatujeme, že organizace studia a akademického života na fakultě je velmi dobře vyřešena.

3. Dovolte mi, pane děkane, ještě otázku: Jak se stará fakulta o výchovu budoucích kněží pro naši dobu?

Naše fakulta není pozadu za rostoucími požadavky na správnou přípravu budoucích kněží pro naši dobu. Metodologie studia má na zřeteli pozvednout učení na **úroveň živé, soudobé vědy**, nepěstujeme vědu de omni re scibilia et de quibusdam aliis, nýbrž přednášky našich profesorů a docentů jsou naplněny aktuální tematikou, spjatou s přestavbou našeho hospodářství, a to zcela v duchu magisteria Kristova, jenž po sobě nezůstavil toliko mrtvou literu, ale **živý učitelství**, jenž by se dovedl přizpůsobit všem okolnostem a potřebám. Vychováváme kádry kněží oddaných **Bohu, církvi a vlasti**, kněze, kteří budou účinně **pomáhat lidu**, k němuž se hlásíme s upřímnou samozřejmostí, kteří budou pracovat pro lepší a radostnější život — **za mír**. Fakulta není sebeúčelná, je k tomu, aby sloužila a pomáhala; mezi námi na fakultě není nikdo, kdo by si obliboval »splendid isolation«, ale spolu se seminářem vytváříme jednotnou výchovu kněžského dorostu v duchu doby a potřeb pracujícího lidu, a tak zapojujeme se do současného dění jako jedna ze složek vnitřní síly lidové demokratického státu.

4. K urychlenému výškolení dorostu pro studium na bohoslovecké fakultě se vytvořil zvláštní přípravný kurs. Mohl byste nám, pane děkane, říci, jak se tento přípravný kurs osvědčil?

S radostí mohu říci, že naše zkušenosti s kursisty jsou **velmi dobré**. Letošním rokem poslal nám přípravný kurs do prvního ročníku opravdu schopné studenty. Přípravný kurs plní svůj závažný úkol co nejlépe; proto měli by duchovní správce získávat do něho víc a více posluchačů a tím také větší počet kandidátů kněžství. Veškerá výchovně vzdělávací práce v přípravném kursu se provádí po stránce věcné a metodické co nejlépe a co nejúčelněji s využitím všech organizačních a časových možností, které jsou k dispozici. Počátkem letošního školního roku byl otevřen I. a II. ročník. Základním předpokladem je **dobrý výběr** posluchačů, aby byli duševně a fyzicky schopni zvládnout základy věd pro studium na bohoslovecké fakultě. Kdo chce studovat v přípravném kursu, musí se přihlásit u konsistoře své diecése, neboť se přihlíží k tomu, aby posluchač měl povolání k duchovnímu stavu. Náš přípravný kurs má vhodný výběr středoškolských profesorů s ředitelem v čele, kteří se věnují vyučování jako odborníci ve svých vyučovacích předmětech a dosahují pozoruhodných výsledků.

5. A nakonec: Jak mohou přispět duchovní správce kněžskému dorostu?

Oč tu běží? O to, abychom si všichni, my kněží i naši věřící, vážně uvědomili: **res nostra agitur!** Záleží nám na budoucnosti naší svaté církve v milované vlasti. Žeň sice je mnohá, ale dělníků málo, proto ani jedině kněžské povolání naší vinou nesmí být zmařeno. Nechť každý z nás v okruhu své působnosti nasadí veškerou energii, aby rozmnoženy byly řady dělníků Páně a jimi zaplněny mezery v duchovní správě a pro fakultu vyrostla nám mladší, vědecky zapracovaná generace.

Quod bonum, faustum, felix, fortunatumque sit!

OBJEVENÁ MINULOST

Výsledky stavebního výzkumu celého kláštera strahovského jsou tak důležitou kulturní událostí, že to není pouhé obohacení našich umělecko-historických vědomostí, ale objevená minulost, prokázaná důsledným archeologickým průzkumem, posunula naše dějiny architektury středověké na půdu bezpečné jistoty proti dosud kusým zprávám soudobých kronikářů. Osud našich staveb z doby románské nezapověděla snad doba husitská, jak se dříve neoprávněně tvrdilo, ale byla to doba pobělohorská, která svým slohem zahlazovala u nás stopy všech předchozích dob, anebo ponechávala pouhá jejich torsa. Snad právě proto, že se opozdil náš vlastní průzkum, nemohli památkáři (tehdy hlavně němečtí) podat konečný úsudek o našich románských stavbách, než že prý se rozlišují od svých prvých německých vzorů toliko větší hrubostí v provedení.

Prvá a dosud ojedinělá činnost stavební na našem

území ve XII. století byla vystřídána bohatým stavebním ruchem. Podmínky k rozsáhlé práci stavebního budování přinesla mírová doba dvou našich vládařů, Soběslava I. (1125—1140) a Vladislava II. (1140—1173). Po návratu olomouckého biskupa Jindřicha Zdíka ze Svaté země r. 1138, kde poznal reformační řád nově založený v »Premontré«, navrhl tehdy knížeti Soběslavovi založení téhož řádu u nás pro ozdravení kněžského života. K realizaci došlo až r. 1142 knížetem Vladislavem II., který založil řádové budovy na Strahově — tehdy hoře Sion. Při studiu dispozice dodnes objevených zbytků kláštera objasňuje se nám celý úmysl stavební přeměny tehdejší Prahy. Poněvadž však šlo také současně o záměrnou stavbu vladaře, který si zde budoval své sídlo, a kde se konaly až do roku 1258, kdy klášter vyhořel, i zemské sněmy, jednalo se o stavbu mimořádně rozsáhlou a bohatě zdobenou. Po vyhoření

byl klášter během pěti let znovuzřízen opatem Janem. Roku 1420 byl klášter znovu vypálen, roku 1438 opět vybudován, ale vcelku se dá říci, že jak 15. tak 16. stol. znamenaly vlastně stálý úpadek a zkázu. Stavební obrody dočkal se klášter až koncem 16. století za opata Jana Lohelia. Radikální přestavba řízená Loheliem značně poškodila klášter, již v letech 1366 až 1369 zgotisovaný.

Současné výzkumné práce, započaté v říjnu 1950, ukázaly, že klášter je jedinečnou románskou klášterní památkou, která svou rozlohou a dispozicí nemá obdoby v celé Evropě.

Sály v přízemí — část nebo křídlo konvršů — byly dvoulodní, o pěti polích na čtyři střední podpory — sloupy této místnosti zasypány byly až do výše 150 cm od dnešní podlahy a v tomto násypu byly zachovány jak patky, části dřívků a hlavice, tak i části sedla a dokonce část jednoho sloupu stála na patce, takže bylo lze provést jejich rekonstrukce. Štít těchto místností směrem ke kostelu je románský v celém svém rozsahu včetně charakteristického zubovitého zakončení. Místy je zachováno i šikmé podřezání spar a zdravá opuka. V prvním patře je opuka vlivem požáru zarůžovělá a popraskaná. Zvenku ve fasádě je římsa, obíhající celý klášter, složená ze dvou plochých kamenů opukových na sebe položených, která byla při gotisaci a barokisaci odsekána. V dělicí silné zdi nalezeno krásně zachované románské schodiště, vedoucí do prvního patra. Při zjišťování stavu bylo shledáno, že z místností již uvedených vcházelo se na dvůr, jehož dlažba je dnes o 6 m výše, než byla v době románské.

Přehled seskupení celého komplexu budov byl získán, jakmile bylo zjištěno, že celý ambít v rozsahu 40×40 m je románský. Tato velikost je pro Strahov

značně překvapující! Mohutnost kláštera určují vždy ambity, obklopující rajský dvůr.

Románský portál z ambitu do kostela byl v r. 1366 zgotisován stejně jako celé ambity. Zbytek gotického portálu, levá část, v horní části polychromovaná, je zachována. Zbytek zakryt je barokním pilastrem.

Každý klášter a stejně Strahov měl ve své východní části dispoice ambítů kapitulní síně. V důsledku toho měl i zde ambít svou nejdůležitější funkci. Krytý ochoz ambítů byl komunikací z této síně do křížové lodi kostela, stejně jako do dormitáře — společné ložnice a refektáře či jídelny. Ochoz sám byl vlastně součástí kapitulní síně, která měla do ambitu otevřené oblouky.

Jeho lic, přestože byla během proších 800 let několikrát přestavována, je pravým klenotem Strahova. Zachovaly se nám pouze vstup a okna, jejichž sled je dnešními barokními pilastry porušen.

Zachovány jsou v odstupňovaných obloucích 3 m široký hlavní vstup do kapitulní síně i s prahem a 4 k němu symetrická okna, z nichž dvě měla po dvou a dvě po třech sloupkových otvorech. O půdorysném a prostorovém rozvinutí kapitulní síně nemáme jasný a přesný úsudek, přesto, že analogicky podle strany západní lze předpokládati, že byla dvoulodní ve hloubce traktu, která je pro celý klášter stejná, o pěti polích. Díky částem dřívků a hlavic možno provést rekonstrukci oken, včetně sloupků. Dalším otvorem v ambitech je rekonstruovaný vchod na schodiště do dormitáře, který umístěn byl nad kapitulní síní, pěti okny otevřen do prostoru rajského dvora, z nichž dvě bylo možno oboustranně otevřít. Dormitář sklenut byl mohutnou klenbou o rozpětí cca 7.40 m.

TŘI OBRÁZKY Z DUCHOVNÍ SPRÁVY

Šťastný kněz, duchovní správce, který má při své práci na vinici Páně po svém boku poctivého kostelníka, hodné ministranty a snaživého varhaníka.

Za svého kněžského působení, které překročilo již hodně tři desítky let, poznal jsem několik zajímavých postav služebníků chrámových, které se nesmazatelně vryly do mé paměti. Podobu některých vidím dosud před sebou, když někdy ve volné chvíli si vzpomínám . . .

I.

Jako novosvěcenec jsem byl ustanoven kaplanem v okresním městě. Byla první světová válka, rektor kněžského pražského semináře Msgr. Řihánek těžko sháněl pro své svěřence potraviny a uhlí, takže jsme větší část roku strávili ve svých rodných chaloupkách a menší část v místnostech fakulty na přednáškách. A doma v malé vesničce při Tiché Orlici nechtěl zase agrární starosta dáti svým rodičům pro mne mlecí výkaz, řka, že mne může živiti seminář.

Není proto divu, že když jsem se nastěhoval do kaplanky, visela na mně klerika o něco trochu lépe než na ramínku v šatníku. A ani paní řídící, sestra děkanova, která mne krmila staročeským kyselem a hustou kroupovou polévkou, již jsem neměl rád, se mnoho nestarala, aby kaplánek ztloustil.

Tam jsem si zamiloval staršího kostelníka, který prodělal válečné tažení v roce 1866 u Sadové a do svých vět často vplétal své charakteristické: „Tak chce světa běh.“

Když jsem mu vypravoval, že i můj otec byl za těžké války v pevnosti královéhradecké, byl by se mnou srdce rozdělil. V kostele stál ustavičně po mém boku a příležitostně mne upozorňoval, abych na něco při obřadech nebo při hlášení nezapomněl, při úmrtích seznamoval mne s životním „během“ zemřelého, abych měl látku pro promluvu při pohřbu, když jsme šli s „Pánem Bohem“ k těžce nemocnému, vykračoval si přede mnou s lucernou a zvonečkem jako voják, pěkně paty k sobě a špičky od sebe, ohlašoval mé návště-

vy u starších lidí, kteří něco pamatovali a dovedli vypravovati do pera, v adventě mně chodil klepati na dveře kaplanky, abych nezaspal časné roráty a od svého syna, který byl krejčím, nosil mně šaty.

Na kaplance nebylo elektrické světlo. Kaplan musil si svítiti petrolejem. A poněvadž často jsem psal, zabalený v přikrývoce a v rukavičkách, do jedné hodiny v noci svá dramata, povídky, romány, feuilletony i kázání, měl jsem o petrolej nouzi. Když jsem v zimě 1917 musil psáti při svíčke, kterou vyrobila paní řídící z okapu, dohřál se bodrý kostelník a pravil: „Velebný pane, vy jako spisovatel máte mít extrapříděl petroleje. Napište žádost a já ji osobně zanesu na hejtmanství a řeknu jim to tam pěkně po vojansku. A to bych se na to podíval, abych vám nepřinesl poukaz na pět litrů petroleje.“

Napsal jsem mu žádost ve verších a netrvalo dlouho a opravdu přinesl mně kostelník z hejtmanství poukaz na pět litrů petroleje.

A ještě jednou mně kostelník přinesl petrolej, a to za tím účelem, abych jej pil. Delší čas jsem trpěl chronickým katarrem nosohltanu a průdušek. Stále jsem kašlal a často i chraptěl. Věřící a zvláště ženy říkaly: „Tenhle velebný pán tu dlouho nebude.“

Proto mně nosil starý kostelník různé letkvary od zbožných duší. Jednou to byla jitrocelová šťáva s medem, po druhé bylinky, abych si je vařil.

Jednou však přinesl kostelník na kaplanku čtvrtlitrovou lahvičku s čistou tekutinou a slavnostně oznamoval:

„Velebný pane, tohle vám posílá Márinka. Je to čistý skalní petrolej a máte jej občas píti na lačný žaludek. Přestane vás kašel i chrapot.“

„Cože, petrolej mám píti? Pil byste jej vy?“ tázal jsem se kostelníka.

„Vědí, velebný pane, já bych to nepil. Raději to nalijou do lampy než do žaludku,“ radil kostelník.

Kdybych jej byl poslechl! Jednou ráno jsem udělal přece jeden lok vychvalované medicíny. Však běda! Kašel nepřestal a já celý měsíc cítil ze žaludku a z úst odporný pach petroleje.

Klenba, vrchol středověkého stavitelského umění, je v prvním patře vzácností.

Podle těchto nálezů je možno bezpečně si dokreslití celé průčelí této budovy, dnes bohužel kryté vnějším ambitem.

V jižním traktu budovy je v přízemí 23 m dlouhý a 10 m široký prostor románského refektáře, za přestavby, konané opatem Lohelem, proměněný ve sklep s mnohem nižší klenbou na mohutných středních pilířích. Původní románský refektář byl sklenut třemi křížovými klenbami, jejich půlkruhové čelní oblouky v rozponu 7.40 m jsou zachovány až do výše 1 m nad podlahu dnešního patra. V každém oblouku je do půlkruhu sklenuté okno se špaletou dovnitř otevřenou, na stranu ambitu s pouhou 15 cm širokou štěrbinou. Okna na vnějším průčelí nejsou zachována, snad jen místy náznakem. Pozoruhodný je detail vchodového portálu, sdruženého s oknem. Celá tato budova byla v době přestavby zvýšena o 1.20 m a v tomto násypu, dnes odstraněném, objeveno značné množství úlomků krásné kamenické práce.

Na druhé straně románského refektáře a prodlouženého křídla kapitulní síně je další část románské budovy v délce asi 50 m, která byla v jádře zbourána v době někdejší přestavby. Na východ od kapitulní síně nalezeny obrysy čtvercového stavení s vnitřním sloupem, pravděpodobně bývalé sídlo vladaře. Při jižní stěně ambitu předpokládáno hraniční stavení, které také při sondování bylo nalezeno v podobě kruhového oblouku s přívodním kanálkem a přepadem. Uvnitř základu nalezena i studna, později zasypaná. Při náhodných sondách uvnitř rajského dvora nalezen nepravidelný bazén velikosti zhruba 16×16 m, pravděpodobně haltýř, se 100 cm silnou zdí, která zevnitř je obložena pískovcovými kvádry. Odpadový kanál tohoto bazénu vede nás k dalšímu průzkumu směrem severovýchodním ke kostelu a absidám. Tam skutečně našlo se pokračování kanálku procházejícího románskou zdí, kde jeho překlenutí provedeno je jediným

pískovcovým kamenem ve formě střechy. V pokračování kanálku nalezena byla malá jímka, vybudovaná z pískovce, s dobře zachovaným jak přívodem, tak odpadem. Pod tímto kanálkem a zbytky románských zdí, pravděpodobně podružní místnosti u sakristie, nalezeny byly hroby, jejichž stáří není možno přesně určit, poněvadž nebyly u nich nalezeny žádné fragmenty. Vzhledem k tomu, že se uchlázejí pod zdmi a kanálkem, musí být starší jak vlastní stavba. Nález bazénu s přívodním a odpadním kanálkem je unikát svého druhu vůbec. Poněvadž až na nepatrné zbytky a kusé zprávy kronikářů nemáme nikde zachováno nic, co by nasvědčovalo podobné práci.

Rozsah strahovského románského kláštera nám dnes dává již ucelený obraz jak velikostí, tak architektonického členění, takže je opravdu možno prohlásit, že nemá nic sobě rovného. Srovnáním řady románských klášterů seznáme, že byly stavěny po etapách a tím se pochopitelně měnil i plán dispozic. Strahov zachoval však jasnou dispoziční myšlenku a je tedy i jeho architektonický ráz ze souvislé stavební periody. Dispozicí blíží se ideálnímu schématu kláštera v St. Galen.

A jak jsem uvedl na začátku: Románský Strahov opraví soud o našich dějinách umění, že jsme byli v době románské na periferii kulturní a umělecké Evropy, a že až na jejím sklonu nastal příznivý obrat.

Dnes buduje se na popud náměstka předsedy vlády Zdeňka Fierlingra na Strahově Památník národní kultury, který nám bude ukazovat naši kulturní vyspělost od doby staroslovanské přes dobu husitskou, reformační, přes dobu úpadku a nového probuzení, všechny naše velké postavy dějin. Je to práce velká, tím větší, že není dosud u nás obdoby v takovémto museu, že je to museum nového směru a nové náplně. Za dokonalé zvládnutí tohoto úkolu vděčíme náměstku ministra školství Pavláskovi, který věnuje se této práci se štábem našich předních vědeckých pracovníků.

Ing. Karel Fiala

Na podzim r. 1918 zuřila v naší vlasti španělská chřipka. Chodil jsem takřka denně zaopatřovat. Pan děkan sloužil ve hřbitovním chrámu svatého Michala rekviem a já přiváděl pohřební průvody. V sousedství umírali kaplani. A bylo zvláštností poválečné epidemie, že chřipka brala šmahem lidí tělnatě a silně; hubení se většinou vyléčily.

V listopadu toho roku přepadla i mne; kostelníka, kterému doťahovala devadesátka, nechala na pokoji. O odpoledním požehnáni zatočila se mně najednou u oltáře hlava a já s bidou ukončil obřad a došel se nahoru do kaplanky. Lehl jsem si a přivolaný lékař předepsal vrásky. V pondělí ráno, když mne kostelník neviděl v kostele, přišel na děkanství a hřmotně po zaklepání vstoupil do kaplanky.

„Jak je, velebný pane? Váš nám chřipka nesmí vzít. Daj mně na litr slivovice a budete ji pít horkou. To jistě pomůže.“

Když přinesl slivovici, těžko se kostelníkova rada prováděla, neboť horká slivovice rychle prchala a přišerně čpěla do nosu. Ale já nepovolil a uzdravil se.

V září se chystala v našich chrámech slavná svatováclavská mše. Na děkanství přišel v uniformě a s šavlí po boku sám hejtman a vyptával se, co chystáme na svátek svatého Václava. Za děkana jsem odpověděl: „Slavné služby Boží.“ „A nebude žádná jiná demonstrace?“ vyzvídal hejtman.

„Kostelníku, připravte na svátek svatého Václava neilepší roucha a varhaníkovi řekněte, ať vytáhne schované kotle a udělá takovou figurálku, jakou ještě kostel neslyšel,“ řekl jsem kostelníkovi.

Běžel jako mladík. Kostel byl o svátku knížete českého nabit a zvláštní radost a slavnostní nálada, předzvěst dvacátého osmého října, táhla chrámovou gotickou klenbou, celým městem i celou naší vlastí.

A 28. října nebo spíše o den později přiběhl kostelník na kaplan-

ku, ruce nad hlavou a volal: „Máme svobodu. U školy se řadí průvod.“

A u kostela bylo již čelo průvodu se školními dětmi. Honem do řady mezi učitele, kteří mně připjali na klopy kabátu trikolouru a za zpěvu hudby šlo se k radnici.

Když jsem po odchodu děkanově na odpočinek administroval děkanství, chodil ke mně kostelník jako domů.

Bylo mu devadesát šest let, když o velikonočním pondělí se rozžehnal se světem. Na Bilou sobotu rozkřesal ještě v sakristii - oheň se rozdělával ve zdi - nový oheň křemenem a oclkou a na Hod Boží již do kostela nepřišel. Zhasl, jak ohýnek když dohořívá.

II.

Mnoho ministrantů se dívá na mne z mého alba. Jsou obyčejně fotografováni na malých obrázcích nebo ve skupinkách s dětmi přístupujícími k pronímu svatému přijímání. Ale jeden se dívá na mne s veliké fotografie, kterou pořídil známý pražský atelier. Byl to můj nejmilejší ministrant.

Když jsem přijel do horské malebné vesničky vítán velebným hlasem starého zvonu z doby Karla IV., uvítala mne u dveří kostelních hospodyně, která přijela s nábytkem do fary o dva dny dříve, kostelník a jeho synáček, starší ministrant.

Za několik měsíců nato spadl ministrant, syn kostelníka, nešťastnou náhodou ve stodole s patra na vůz s branami a nebezpečně se zranil. Dlouho si poležel. Otec byl zedníkem a matka vedla malé polní hospodářství, takže zraněný chlapec, který chodil do blízké měšťanky, byl často doma sám. Rodiče se proto ujali šestiletého chlapce z Prahy, který se stal nejmilejším mým ministrantem.

Tenkrát končila již pomalu záležitost s „pražátky“, která z nalezince a pražské porodnice byla dávana na vychování do rodin venkovských měst a vesnic a nad nimiž měly zvláštní dohled farní

GALERIE VLASTENECKÝCH KNĚŽÍ

P. FRANTIŠEK JOSEF SLÁMA BOJENICKÝ, VLASTENECKÝ KNĚZ, SPISOVATEL

V drsném jihočeském ovzduší vyrostl a také působil. Narodil se 16. května r. 1792 v Bojenicích na Táborsku. Měl ještě tři bratry a sestru. Začal chodit do farní školy bernardické, v níž záhy vynikl nad své spolužáky nejen nadáním a pilností, ale i zájmem o věci duchovní. Otcí, venkovskému hostinskému, nebylo za těžko vyhovět naléhání učitelů a katechetů, aby dal chlapce na studie. A tak tedy desetiletého Františka odvezli do Českých Budějovic na hlavní školy, aby se tam především přiučil němčině jakožto tehdejšímu »základu« všech vědomostí a cestě k životnímu úspěchu a pak také - jaksi jen mimochodem - aby se vzdělal také v jiných předmětech. Roku 1803 opouští hlavní školu, a poněvadž úspěch, jehož na ní dosáhl, byl slibný, přechází na piaristické gymnasium rovněž v Budějovicích. Vyučování na gymnasiu se ve všech pěti třídách dále zase jen německy a také latinsky, při čemž pateres pii modo impio tupili český jazyk, dokazující tak nejenom své národnostní opovržení, ale i naprostou nevšímavost k současným událostem, neboť v tu dobu se již český jazyk počínal nadějně rozvíjet. Není proto divu, že z tohoto prostředí vycházeli čeští jinoši, kteří byli přesvědčeni, jak se sám Sláma později několikrát vyjádřil, že »kromě kalendářů, katechismů, modlitebních knížek a kronik o Meluzině, Bruncvíkovi a tomu podobných báchorkách« jiné české literární tvorby není.

Skončiv své gymnasijské studie r. 1808, rozloučil se na čas s jihočeským krajem a s výbornými znalostmi

němčiny a latiny odešel do Prahy studovat filosofii, jejíž studium bylo tehdy rozvrženo na tři roky. Hvězdou první jasnosti na obloze tehdejší fakulty byl profesor Bern. Bolzano, který přednášel náboženství. Ostatní nevynikali ani osobní přitažlivostí, ani vědeckou erudicí, takže Sláma, chtějící se vzdělati ve vědách přírodních a v historii, poznával, že zeň univertsitní je sice hojná, ale klasy hluché. Bylo to vinou tehdejšího zastaralého studijního plánu, který se dosud nevysvobodil z pout minulosti a neumožnil přístup disciplinám, jež se již na západních univerzitách přednášely. Bylo tedy jen zásluhou osobní vědecké zdatnosti a pedagogické schopnosti toho kterého profesora, když jeho disciplína snesla přísné kritické měřítko. Sláma se o tom zatrpklé vyjádřil: »Kdybych tehdejší způsob vyučování věrně vyličil, čtenář spíše nějaký paškvil nežli opravdové vypsání čísti by se domníval.« Sláma proto z touhy po vzdělání v oblíbených vědách pátral po vhodných pramenech. Tento hlad po vědění svedl ho mezi jinými také s V. Hankou, který mu půjčil české knihy a Hlasatele. Teprve nyní při četbě spisů Krameriových a jiných s úžasem poznal, že se jeho mateřský jazyk vyrovná jadrností, libozvučností, slovním bohatstvím a ohebností řeči německé a že čeští badatelé svou vědeckou erudicí se vyrovnají cizím. Tento obdiv změnil jeho smýšlení. Byl-li dosud neuvědomělým Čechem, tím horlivěji se začal vzdělávat, aby se stal užitečným členem svého ná-

úfady. Tehdejší faráři měli velikou zásluhu o to, že osud sirotků, nalezců a nemanželských dětí, když ne nejlepší, byl alespoň ucházející a někdy i mimořádně šťastný. Faráři svědomitě dohlíželi, pravidelně podávali hlášení do Prahy a sami radou i skutkem malým sirotkům pomáhali.

Jak se dostal můj malý ministrant do rodiny kostelníka, dnes již ani dobře nevím. Bylo to asi zásluhou instituce „Péče o dítě“. Pouze to si pamatuji, že chlapec byl starším synem pražské služebné, která, když se jí narodilo druhé dítě, byla nucena svého staršího synáčka svěřiti cizímu srdci a rukám dobrodinců. Byla-li to matka nemanželská nebo svým mužem opuštěná, nebylo mně známo. Chlapec mluvil vždy jen o své matce a nikdy ani slovem se nezmiňoval o svém otci.

Při svém nadání naučil se brzy latinské ministranci. Po školním vyučování seděl u postele svého nemocného a zraněného staršího druhá, jenž jej naučil nejdříve „latinu“ čísti a potom i nazpaměť. Když mu bylo sedm let, perfektně slovem i skutkem službu u oltáře ovládal.

Byl to chlapec tichý, málokdy se usmál a maminku svou velice miloval. Když pobíral z ministrantské pokladničky první odměnu, poslal jí celou své matce, která mu za to poslala krabici s prádlem a svetrem a s krásným dopisem. Svým úhledným dětským písmem často synáček psával své matce a matka zase jemu, mateřsky jej napomínajíc, aby byl pilný, poslušný a zbožným ministrantem. Z toho měla matka největší radost. Byla by tak ráda přijela za ním, ale nepodařilo se jí dostati dovolenou. Snad i druhé dítě a hmotné prostředky byly jízďe na venkov za synáčkem vážnou překážkou.

Ale přece by byla ráda synáčka viděla. A proto po slavnosti prvního dětského svatého přijímání poslala mu peníze na cestu, aby se přijel matce ukázati. Z Prahy přinesl tři větší podobanky, z nichž jednu mně dal na památku. Často chodil na faru a dělal poslička. Když se postavil matčino zlepšilo, vzala si jej zase po

půl druhém roce k sobě do Prahy a já tak přišel o nejhodnějšího svého ministranta. V albu však je se mnou dál a svými dětskýma vážnýma očima se dívá do budoucna. Kéž je co nejlepší a nejšťastnější!

III.

A třetí podobizna z doby nejnovější.

Znám jednu farní hospodyni, která po onemocnění a odchodu starého kostelníka vzala si sama kostel na starost a pečlivě se stará o jeho čistotu a okrasu. Sama kostel umyje, květiny shání, kostelní prádlo pere a spravuje jako dovedná švadlena. A pokud ženě dovoleno je, slouží i u oltáře.

Však šla i dále. Když se starý varhaník vzdal své funkce, přihlásila se ke hře na varhany sedmnáctiletá studentka. Hrdla ochotně, ale přece jen mnohou neděli vynechala.

A tu i varhan se ujala hospodyně. Resolutně prohlásila, že se naučí hráti na varhany, aby venkovský kostelník nebyl v neděli a ve svátek bez hudby a bez zpěvu. Rychle se naučila čísti noty a ze školy si vypůjčila maličké cvičné staré harmonium, klávesnici si popsala názvem not a za čtvrt roku sedla si odvážně za varhany v kostele. Měla trému, když několikrátě hmatla vedle, ale i ta přešla a dnes se pustí směle i na velkopáteční improperia.

V neděli rozžehne svíčky na oltářích a spěchá na kůr za varhany a když se stane, že ministranti nepřijdou, zvonkem, který si bere na kůr, oznamuje nejsvětější chvíli při proměňování a pozdvihování.

A o novém roce ztratila kalkantku. Nová starost. Dále již svou osobu dělití nemůže. Sama nemůže šlapati a zároveň hráti a elektrický pohon těžko by se sháněl. Ale její podnikavost a obětavost ani zde nekončí. Sháněla harmonium, aby na tom v kostele mohla doprovázeti zpěv věřících.

Pomůže jí někdo? Ano! Sekretariát katolického duchovenstva v Praze zaslal krásné harmonium - radost z práce byla úplná - - -

P. Roman Petrovický

roda šířením vzdělanosti a osvěty v mateřském jazyku.

Po skončení filosofických studií r. 1811 vrátil se do Budějovic jako chovavec tamního bohosloveckého semináře. Jeho dávný sklon ke kněžství byl nyní okřídlen touhou pracovat mezi prostým lidem k povznesení mravnímu, uvědomění národnímu a rozkvetu hospodářskému. Proto se v obvyklou svou rázností a poctivostí pustil do theologických studií. Budějovickým bohoslovcům bylo ještě více třeba znát český jazyk, protože bylo mezi nimi mnohem více Němců než Čechů, kdežto far a kaplanství bylo více českých než německých. To si uvědomil i biskup Prokop hr. Schaffgotsch a zavedl v r. 1811-12 vyučování češtině, které vedl bývalý posluchač jazykových přednášek J. Nejedlého seminarista Fr. Bezděka. Jeho výklady poslouchal Sláma s takovým úspěchem, že sám učitel nejednou prohlásil, že ho předčil.

Theologii absolvoval r. 1814, ale ježto neměl kanonického věku, byl vysvěcen až 15. února 1815 v Litoměřicích od biskupa Chlumčanského, ježto jeho biskup již zemřel. A už 4. dubna roku 1815 byl jmenován kaplanem na zelenohorském zámku. Tamní tříleté působení bylo prospěšnou přípravou pro jeho budoucí činnost: máje dosti času pokračoval ve svém sebevzdělání, čítal a kupoval české knihy a časopisy a bedlivě si všímal lidu, jeho způsobu života a jeho potřeb. Tam položil také základ k svým vědomostem pastýřským, pedagogickým a sociálním.

Datum 14. srpna 1818, kdy byl přeložen za fundálního kaplana do Prachatic, znamená důležitý mezník v jeho životě. Prachatice bývaly v XVI. a XVII. století městem českým. Vlivem germanisačních snah ve století XVIII. ztrácelo svůj český charakter a vrcholu bylo dosaženo, když tam byla r. 1777 založena trojtřídní normální škola s vyučovacím jazykem německým. Ale národní uvědomění v lidových vrstvách bylo pevné. Prachatičtí raději posílali své děti do okolních škol, kde se vyučovalo česky, jen aby se děti neodnárodnily; nebo když nebylo vyhnutí, žádali některého kaplana, aby je učil češtině a v mateřské řeči přijal svátosti. Sláma hned po svém příchodu pokračuje v tomto díle a soukromě vyučuje češtině několik hochů, mezi nimi Jana Nep. Neumana, o jehož svatořečení se pilně jedná. Když poznal, že český jazyk je vytlačován už i z kostela a zanedbáván ve společnosti jako méněcenný idiom a že čeští obyvatelé jsou soustavně odstrkováni, probudí se v něm tvrdá, nesmlouvavá jihočeská povaha, a sám osobně intervenuje u svého představeného děkana a u okresního školního inspektora a žádá za nápravu. Pánové, ovšemže Němci, neuznají za vhodné odpovědět. Jihočechem naléhá, je »nepříjemně dotěrný«, a tak tedy podle osvědčeného receptu všech licoměrníků mu přátelsky radí, aby zanechal »nevčasné horlivosti«, pak upřímně varují a nakonec vyhrožují. Neústupný kaplánek si najde spojení: drobné prachatické a okolní občany, bezvýznamné, ale věrné mateřskému jazyku. Podají žádost Slámou sepsanou k nadřízeným úřadům za zřízení zvláštní školy, na níž by se vyučovalo česky náboženství a základním literárním předmětům. Měla osud všech nevíтанých žádostí: proběhla všechny instance, aby nakonec byla zamítnuta. Přišel však přece rozkaz, aby se děti v nižší třídě vyučovaly několik hodin denně náboženství, čtení a psaní česky. Kompromis ovšem, ale ad melius, tedy přeje jen vítězství. Když se později jedná o zřízení výpomocné třídy při normálce, spojí se Sláma s městskou radou a spisovatelem Turinským a rázně žádá, aby se na ní učilo jedině česky. Výsledku se nedočkal, protože byl zatím přeložen.

Druhé ohrožené místo bylo literátské bratrstvo, které v Prachaticích pěstovalo v kostele a při církevních slavnostech český církevní zpěv, což se »nemile« dotýkalo tamních Germánů v čele s panem děkanem. Čeština měla být vystřídána němčinou! Sláma postřehl včas nebezpečí a s radostným souhlasem a činorodným zájmem členů bratrstvo nejen udržel, nýbrž zreorganizoval a jeho starobylé kancionály zachoval. Nejcennější písně byly dokonce vydány tiskem a rozšířeny mezi lidem. Přes tyto bojové akce měl ještě dosti času

na charitativní péči a hospodářské uvědomování rolníků.

Když se náš bojovník, přeložený 1825 za zámeckého kaplana na Orlik, představil kněžně, uslyšel na uvítanou kněžnino přání-rozkaz, aby vše zůstalo při starém. Jihočechem zvedl hozenou rukavici, galantně se poklonil a řekl, »že u věci té se zachová dle svědomí svého, nadto že mu nelze jinak činiti«. A odstrkovaná čeština se ujala svého práva ve škole, rozhlaholila se při kostelním zpěvu a zazněla s kazatelnou. Za podpory mladého kněze se začala uplatňovat jako společenský jazyk i mezi »panstvem«. Bojovník přechází na jiné kolbiště: v Čas. pro katol. duch. r. 1831 a 1832 uveřejnil statečné pojednání O škodách z německého vychování české mládeže, jež vzbudilo radostný rozruch mezi Čechy a odmítavý u úřadů. Stává se kolportérem českých knih a časopisů; jak trpce mu bylo pracovat, posteskl si v soukromém dopise: »Slyšel jsem je — horlí — a zacházelo slunce, viděl jsem některé z nich zasedati za stoly a při jasu světla pěnílo se před nimi víno, láhev za láhví, šustěly v jich prstech listy pansofistické (karty) a jich ruce vyndávaly a sypaly plné hrstě stříbra do karbóny a nevzpomínal žádný, „že časové zlí, příjem malý a chudých mnoho“.« Ale při svých starostech vzpomene si účinně na Prachatické, že byli postíženi požárem, a vydá: Slovo útěchy, poslané Prachatičanům po nešťastném ohni, jenž v jejich městě 13. dubna 1832 za hodinu 137 domů v popel obrátil, a čistý výtěžek věnuje pohořelým.

Pán svého osvědčeného bojovníka posílá r. 1832 jako faráře do Chraštic — do nových starostí, do polorozbořené fary se zanedbanými pozemky a ještě zanedbanějšími osadníky. První jeho starostí vedle školy je chudinství, ale naráží při svých pokusech o zřízení ústavu chudých na neuvěřitelnou tupost a lhostejnost. Roztrpčeně píše 20. prosince r. 1832 Vinařickému: »...právě dnes s bolestí jsem shledal, že by některá obec ani šibenici sobě vzítí nedala, jen když jest od starodávna! I špina je těší, když jí dlouho nosí... avšak prorazil jsem předce a od 1. ledna doufám s pomocí Boží, že tu žebráků více nespátíme.« Jihočechova vytrvalost a neústupnost nese ovoce. Již příštího roku si libuje téměř adresátu: »Já jsem měl tu útěchu, že marně nepracuji. Jedna z větších obcí (70 domů čítající) začátkem postu karbanu se vzdala a potud se ho chrání. Poněvadž nepravost ta hluboko tam zakořeněna byla, vedou s sebou opilství, smilstvo a špatné vychování mládeže, uvedši pět statků sedlských v těch letech do nájmu, mám to za znamení milosti Boží, povzbuzující mne, abych vhod nevhod napomínati nepřestával.« Pro tyto starosti praktického apoštolátu neztrácí zájem o český jazyk. Když se krajský úřad pokusil r. 1835 zavést do vesnických škol němčinu, podal s mirovickým farářem Vránou rázný protest k zemské vládě, v němž takový pokus nazval politickou vraždou, páchanou na českém národu. Přispívá do Českoslovana, Čas. čes. musea, Rozličnosti, Včely, Květů a j. články praktickými, hospodářskými, vedle znamenitých theologických pojednání do Čas. pro katol. duch.

Jeho snaha o zvelebení zemědělství a živností ho provází do Bechyně jako děkana. Vydává spisky o štěpařství, včelařství, pojišťování proti škodám, chudinství a o všech oborech, které mohou prakticky pozvednout úroveň lidu k většímu blahobytu. Sbirka jeho kázání vyšla až po jeho smrti. Brojil proti pobožnickářství a vedl své osadníky k vyšším dogmatickým pravdám a praktickému prožívání křesťanských zásad. Penize mu byly toliko prostředkem ke konání dobra, ať to byla podpora chudých, literatury, kulturních ústavů či divadla. Jeho neúmorná činnost a pracovitost konečně nahlodala zdraví statečného bojovníka, že odešel na léčení do Mariánských Lázní, kde naposled vydechl 5. srpna 1844. Své jmění odkázal dvěma pětina-mi chudým města Bechyně, dvěma pětina-mi chudým osady bechyňské a jednou pětinou bojenickým chudým. Náhrobní kámen tohoto mužného a ušlechtilého bojovníka byl zohyzděn nevkusným titěrným rýmováním.

J. B.

Z KATOLICKÉHO SVĚTA

RIM

Osservatore Romano donesl dne 30. listopadu 1952 zprávu, že se bude dne 12. ledna t. r. konati tajná konsistoř, na níž bude udělen kardinálský purpur dvaceti čtyřem novým kardinálům. Současně otiskl tento list seznam těchto navržených kardinálů, z nichž je 11 Italů, 2 Francouzi, 2 Španělé a po jednom z různých jiných národů. Mezi novými kardinály jsou arcibiskup hnězdenský a varšavský Wyszynski. Ve světovém tisku je kritizováno, že mezi novými kardinály se vyskytují i jména biskupů Stepinace a Feltina, kteří úzce spolupracovali s nacistickými okupanty.

VATIKÁN

Tisk přinesl zprávu, že papež poželhal všem zaměstnancům a členům americké agentury Associated Press. Důvod požehnání zněl, že se udílí pro »důležitost práce, kterou provádí tato agentura«. My v Československu máme své zkušenosti s touto důležitou prací. Odsouzený redaktor této agentury W. Oatis, který organizoval špionáž na našem území pod hlavičkou své novinářské firmy, vypověděl při soudním přelíčení vše o tom, jak si Američané představují redaktora: jako dodavatele špionážních zpráv pro přípravu nové války. Agentura, jíž bylo uděleno požehnání, má tedy nesporné »zásluhy« o t. zv. informace, neboť její představitelé i mimo Ameriku jsou známi podplácením církevních hodnostářů, ministrů i generálů. V Americe samé pak ovládají tuto agenturu rodiny Morganů, Rockefellerů, Mellonů a Du Pontů, kryjící se vychytrale navlečenou maskou družstva.

ZÁPADNÍ NĚMECKO

V poslední době jsme, žel, svědky toho, jak církevní hierarchie v západním Německu se snaží co nejvíce podepřít adenauerovskou vládní kliku. Proto vysoká hierarchie staví se tak ostře proti stále rostoucímu lidovému hnutí proti válce a za sjednocené mírumilovné Německo. Nepřekvapuje tedy ani, že se západoněmecká církevní hierarchie rozhodla reorganizovat dosavadní lživé tiskové — za katolické se vydávající agentury v Bonnu a Mnichově a soustředit je pod jednotným vedením. Dosavadní lživé výmysly těchto tak zv. katolických agentur o »pronásledování« katolíků v zemích lidové demokracie a »rozprodávání« cenných historických památek z Československa do západních zemí — věci to, jež naše veřejnost odhalila jako podvržené a vymyšlené — těmto »vynikajícím snahám« nestačily. Určité církevní kruhy západoněmecké se budou nyní nepochybně snažit o to, aby zpomalily růst hnutí širokých lidových mas v západním Německu dalším lhaním a falšováním pokud možno ještě větším. Avšak stejně tak, jako se přesvědčil každý u nás, že náboženská svoboda u nás je skutečně uplatňována v praxi a že stát zajišťuje církvím prostředky pro svobodné vykonávání všech náboženských potřeb, a není pochyb, že ani pokud jde o boj za sjednocení Německa a proti znovuvybrojení nacistických zbytků armád Konrádem Adenauerem a za pomoci církevní hierarchie se nepodaří zmást pracující v západním Německu. Růstu lidového hnutí mírumilovných Němců v západním Německu nemůže zabránit ani t. zv. katolická tisková agentura, stojící ve službách amerických připravovatelů nové války a placená ze zneužitých peněz církevních.

ANGLIE

O morálním postoji americké armády co chvíli pronikají zprávy ze všech okupovaných míst, kde americká armáda je přítomna. Že americký voják se nezastaví ani před svatokrádeží — ve spojenecké zemi — o tom podal důkaz v ranních hodinách 16. října

příslušník amerického letectva ve Vel. Británii. Toho rána totiž v Kensingtonu ukradl příslušník US armády z hlavního kostela Všech svatých dlouhý cenný kříž. Toho rána pan Woods, kráčeující do práce, uviděl Američana s křížem a byl mu rázem jasný původ kříže. Pan Woods je zbožný člověk, a proto si věc nenechal pro sebe, naopak cítil se velmi pobouřen.

Další vyšetřování ukázalo, že v kostele byly spáchány ještě jiné škody: zničené svícny, květinové vázy rozšlapány, květy po zemi a záclona u oltáře téměř utřena.

»Hlas Ameriky« se tváří, že je hlasem křesťanů a teď najednou tohle! Vojenští kněží americké armády rádi káží o morálce a vyšší kultuře Američanů — a co teď? Britské úřady vědí, že Američané jsou vzácní hosté, kterým patří nyní Velká Británie. Co dělat?

Američan byl toho rána odveden na policii, avšak — podle posledních předpisů — předán americkým úřadům.

A tím celá záležitost také skončila. Od té chvíle »svobodná« policie Velké Británie neví, že nějaký zločinec byl jí přiveden na policejní stanici. Americké vojenské úřady se tváří, že nikdy toho rána 16. října a kostel Všech svatých v Kensingtonu nespátily. Ale co pan Woods?

Kéž by nežil!

Skončilo to tím, že britská policie popřela zločin vůbec. Nic o něm neví, zločin se nestal.

Jenomže britský dělnický list »Daily Worker« uveřejnil podrobnosti svatokrádeže. Něco tedy Američané ve Velké Británii, kterou okupovali, musejí podniknout. A podnikli.

Agentura »Press Association« přinesla zprávu, že jeden mluvčí amerického letectva sdělil: »Jeden letec USA, posádkou v Bushy Park, byl předán do nemocnice na psychiatrické vyšetření.« Tečka. Konec.

Avšak pan Woods spokojen nebyl. Nebyl spokojen ani dělnický list »Daily Worker«. Pan vikář P. C. Magee však nemohl nikomu z nich prohlásit nic jiného, než co řekl: »Žádnou úřední omluvu jsme neobdrželi, ani jsme o ni nežádali, ale to by bylo to nejmenší, co mohli učinit.«

A pan vikář Magee, pan Woods a celý Kensington odpověď obdrží. To až Velká Británie nebude okupovaná zemí americkými vojsky a v zemi se spojí všichni pracující k zajištění trvalého míru.

FRANCIE

Deník »La Croix« uvádí tři zajímavé případy dlouholeté služby kostelu na jednom místě bez přerušení: kanovník Thillard, duchovní správce farnosti Yville sur Seine, je farářem na své osadě plné šedesát dva roky, farář Prosper de Chauvigny slouží docela 65 let ve farnosti Garenne Epinac, a kostelník Bouvard, jemuž je 89 let, koná nepřetržitě sedmdesát let službu kostelnickou ve farnosti Faverges.

JIŽNÍ AFRIKA

Apoštolský delegát v Jižní Africe Msgr M. Lucas z Haarlemu vyslovil ve svém pastýřském listě, který podepsalo 25 biskupů, ostré stanovisko proti rasistické politice a diskriminaci proti lidem barevné pleti, kterou vedou státy v této části světa. Dožaduje se v listě úplné rovnoprávnosti pro barevné národy a žádá pro ně možnost účasti na vytváření života politického, hospodářského a kulturního. Až dosud nevěnovaly imperiaalistické státy pozornost těmto otázkám a necitelně utlačovaly a vykořisťovaly tyto koloniální národy. Nyní však již začíná probuzení a snaha po osvobození, posilovaná zvláště bojem národů za mír.

NAŠ ZÁPISNÍK

KNĚŽSKÁ BESEDA

Ve čtvrtek dne 11. prosince m. r. sešlo se k poslední Kněžské besedě roku 1952 celkem 34 kněží z Prahy a nejbližšího okolí. Sekční šéf Jan Dolek ve svém referátu se zabýval posledními politickými událostmi u nás i za hranicemi. Prof. Dr. Jan Port z Národního musea promluvil na thema Vliv církevního divadla na lidové hry, kterážto přednáška byla s velkým zájmem sledována. Příští beseda bude dne 8. ledna 1953 s referátem přednosta Klimeše a přednáškou MUDr. Orta.

KNĚŽSKÝ DOMOV

Myšlenka Kněžského domova byla skutečně krásně přijata v řadách našich kněží. Byly dny, kdy nebylo volného místa, ano stávalo se, že pro velký počet dpp., kteří se hlásili o nocleh, nemohlo býti vyhověno a musela se postarati správa Kněžského domu o nocleh náhradní. Leč po většinu roku zůstal přece lůžkový prostor neobsazen. V poslední době byla tato otázka vyřešena tím, že Škola SÚC byla umístěna do části Kněžského domova, ale přitom zůstaly ještě četné pokoje pro dpp., přijíždějící do Prahy, aby zde našli vše, co potřebují po stránce duchovní i tělesné.

SUB TUUM PRAESIDIUM CONFUGIMUS

Svoji lásku a vděčnost k Matce Boží projevili bohoslovci pražského kněžského semináře mariánskou akademií, uspořádanou v seminární kapli v předvečer svátku Neposkvrněného Početí v neděli dne 7. prosince. Shromáždili se k této oslavě před mariánskou sochou, nad níž se třpytil nápis: »Sub Tuum praesidium confugimus«, a u jejíž nohou stál model budovy semináře, která tak byla i se svými obyvateli symbolicky odevzdána pod ochranu Neposkvrněného. Hold Královně kněží a bohoslovců zahájil úvodním slovem rektor semináře ThDr. Jos. Kubík, který zdůraznil, že právě bohoslovci potřebují zvláště pomoci Boží Rodičky, neboť oni také jednou jako kněží budou svolávat Krista na svět. Po provedení mužského sboru »Tota pulchra es Maria« pěveckým souborem bohoslovců promluvil seminarista Röhrich o dějinách dogmatu Neposkvrněného Početí. A opět se seminární kapli rozezvučel zpěv alumnů, kteří pod řízením bohoslovce Dr. Svobody přednesli sbor St. Šebka »O sanctissima«. V. Fiedler přednesl báseň bohoslovce E. Korby »Bohoslovec Královně míru«, která byla vystřídána proslavem Mir. Zedníčka o Marii, vzoru kleriků. Národní umělec J. B. Foerster složil pro pražský seminář »Píseň bohoslovců«, která se tak stala při svém provedení v seminární oratoři bohosloveckým souborem zároveň modlitbou za duši Mistrovu. Po sborové recitaci básně Jos. Jeleny »Jsi země mé« přednesl K. Šimek Vrchlického »Balladu k počtě Královně nebes«. Andělský pozdrav »Ave«, kterým tato báseň končí, byl rozveden Gounodovým »Ave Maria«, které zazpíval Frant. Petr. Mariánská akademie vyvrcholila melodramatem o Bernadettě, který přednesl bohoslovec Křepelka za hudebního doprovodu Dr. Svobody. Slavnost skončila svátostným požehnáním, uděleným P. spirituálem K. Sahanem. Tato krásná slavnost bohoslovců k počtě Immaculaty byla skutečně »sine macula« a tak se stala důstojným holdem Té, která »nepoznala poskvrny na sobě«.

*

Jihočeské tiskárny, n. p., byly s direktářem na rok 1953 hotovy v plánovaném termínu počátkem prosince. Knihařské práce na direktáři, které měl provést Komunální knihařský podnik v Čes. Budějovicích, se však zpozdlily pro přednostní zakázku. Proto bylo urychleně zařízeno vytištění lednových separátů a jejich rozeslání nejdůst. biskupským konsistořím. Komunální podnik dal ujištění, že s prací bude hotov tak, aby direktář byl expedován během měsíce ledna 1953.

JUBILEUM

Dne 17. ledna t. r. dožívá se 65 let sídelní kanovník vyšehradský Msgre ThDr. Antonín Stríž. Jubilant napsal celou řadu spisů náboženských a čnes vede v plné síle a svěžesti duchovní správu na Vyšehradě. Přejeme do dalších let hodně Božího požehnání!

JMENOVÁNÍ

Dne 8. prosince m. r. byl jmenován arcijáhmem prelátem brněnské kapituly sídelní kanovník Msgre Dr. Josef Toman, kterému byla také udělena opatská benedikce. Při benedikci asistovali prelát Dr. J. Kratochvíl a probošt mikulovský Dr. František Drábek za účasti celé kapituly a četného duchovenstva. — Kancléřem brněnské biskupské konsistoře byl jmenován sídelní kanovník Petr Franta.

ARCIDIECÉSNI VIKARIÁTNÍ KONFERENCE V PRAZE

Ve čtvrtek dne 11. prosince se opět sjížděli dpp. vikáři na svou arcidiecéšní konferenci, kterou vždy tak radostně a mile zahajuje J. M. kapitulní vikář A. Stehlík. Hlavní, obsáhlý referát měl prof. kan. J. Beneš. Advent, tak vhodná doba k úvaze o lásce k bližnímu a o míru, závěrečný působivý nástin dobrodiní pokojného života a blahodárny účinek poctivého a svědomitého kněžského poslání tvořily dokonale rámec k pečlivě připravenému a poutavě podanému rozboru mezinárodních poměrů politických i církevních. Je zcela pochopitelné, že tak poučná a vysoce informativní přednáška rozvinula přečetnou diskusi. Dp. Košnar příklady živě ukazuje na různé zjevy sobectví, které je přecasto největší překážkou klidného a radostného soužití. Dp. Zima rozvíjí upřímné úsilí o zachování míru na určité malebné cestopisné črtě Jindřicha Šimona Baara. J. M. kanovník Mára doporučuje bedlivé pozorování postupu mezinárodního kongresu ve Vídni, připomíná zimní léčebná a rekreační střediska ČKCH a osvětluje význam i účel vánoční sbírky pro ČKCH. Mnohé ostatní diskusní příspěvky obsahovaly nejživější otázky z duchovní správy, o způsobu pojištění kostelních zaměstnanců a o náboženské výuce na školách. Sekretář konsistoře J. M. J. Dočekal poskytl praktické pokyny, rady i způsob přípravy pro místní vikariátní konferenci pro měsíc leden. J. M. kapit. vikář A. Stehlík odpovídá na četné praktické dotazy, uceluje a uzavírá široce rozběhlý proud věcné diskuse a přáním mnoha požehnání, úspěchů i radostí ve vzešeném kněžském poslání ukončuje již po poledních hodinách prosincovou arcidiecéšní vikariátní pracovní konferenci. Arcidiec. tisk. referent

NOVÉ VARHANY

V kostele sv. Michala v Brně bude v brzké době slavnost posvěcení nových varhan. Jako příprava na tuto slavnost konány v adventě i o vánocích četné pobožnosti spojené s provedením krásných duchovních skladeb významných českých i světových mistrů. V adventě bylo provedeno Sedmero písní rorátních od J. Křičky, Missa Bohemica od J. Foerstra, Missa Papae Marcelli od G. Palestriny a o vánocích Mše Rybova a Dr. Máchy, Pokorného Krkonošské koledy a Svatomichalský Betlem.

HOSPODYNĚ NA FARU

Padesátiletá slečna přijme místo hospodyně na faru. Adresu sdělí redakce.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ - Ročník III. - Číslo 1. - V Praze dne 2. ledna 1953.

MATERIÁLIE PRO FARNÍ A OBEČNÍ KRONIKY

Jan Kašpar Langius, kanovník z Porýní (děkan v *Hostinném* v r. 1638 [A. a. Conf. ab a. 1637], a je tam ještě v r. 1642; jako děkan ve Vrchlábí oznamuje působnost predikanta v Pilníkově r. 1645 [A. a. Protokol 1645—6]; téhož roku odmítá vikářský úřad pro neznamo-
lost češtiny. [Ibid. str. 50.]

Již 12 let spravuje zákonitě fary na panství generála Lamboye (text v rozsahu asi 4 rádek porušen). Na majetku baronky Mičanové jsou mu podřízeny filiální kostel ve Forstheimu a farní v Mohrenheimu, celkem 8 kostelů. Sám Langius potvrdil, že na území, které mu duchovní správou podléhá, by mohli působiti dva až tři kněží, kdyby se jim správně vyplácely příjmy jim náležející a kdyby poddaní nebyli jinověrci. Ať je tomu jakkoli, je jisto, že farář nežije v nadbytku.

Na Lamboyově kolatuře, jak je zřejmo ze zápisů panského písaře, žije celkem 1451 obyvatel. V *Hostinném* a *Chotovicích* je mnohem více katolíků než jinověrců. Opačně tomu je v *Levíně* (*Oels* a *Prausnic*). Celkem roku 1650 přistoupilo v této farnosti 320 lidí k svátostem, kromě těch, kteří se ve vesnicích zpovídali jistému knězi z *Tovaryšstva*. Farář má zvláštní statistiku, v níž zapsal, kolik získal katolické víře od r. 1638 do 1650; je to celkem 268 osob. Protože tento počet je obsažen ve zmíněném čísle 320, lze z toho soudit, jak málo bylo katolíků v této farnosti.

V *Lamboyovských* vesnicích *Tschirn*, *Seify*, *Mohr* a *Forst* jsou kromě hejtmana v *Seifech* všichni „zatvrzelí heretici“ i s učiteli. Farář slíbil, že tyto učitele propustí, jakmile se podaří získati místo nich katolíky. Příjmy nevypočítal, ale řekl o nich všeobecně, že jsou prostřední a nejisté, má nějaká pole, ale velmi neúrodná. Baronka *Mičanová* je pro svou jinověreckou zatvrzelost jako špatný příklad největší překážkou pro získání poddaných církví.

(Pro porušený text lze jen z kontextu usuzovat, že jde v následujícím o *Jaroměř* a *Nechanic*.) V *Nechanicích* a filiálce zvané *Radost* (?) nebylo třicet let kněze. (R. 1656, a to 21. XII., byl pro *Jaroměř* potvrzen *Martin Viktor* a zaplatil 12 zl. [A. a. B 10, 8 b.]) Farář (z kontextu se podařilo za pomoci arc. a. doplnit, že jde o *Ferdinanda Weghubra*, kdysi provinciála minoritů, potvrzeného do *Jaroměře* 18. VII. 1646 [A. a. B 10, 7 b]) tvrdil, že v *Jaroměři* jak měšťané, tak poddaní jsou se svými rodinami katolíci (kromě tří šlechticů) v počtu 293 osob. Z těchto se vyzpovídaly nedávno, po ohlášení císařských patentů ohledně rekatolisace, 92 osoby.

V *Nechanicích* a ve filiálních vesnicích jsou obyvatelé skoro všichni luteráni. Patron by chtěl jednati podle rekatolisacních dekretů, ve městě však řádí mor. Jako kaplan vypomáhá v *Jaroměři* řádový kněz *Jiří Hlasivec*. Podobně příslužuje v *Nechanicích* *Bonaventura Haidler*. — Ohledně příjmů neudával nic určitého, vyjadřuje však v tom směru spokojenost s *Jaroměřskými*, při čemž chválí zvláště horlivost *Jaroměřského* rychtáře. (Pozn. *visitátorova*: *P. Ferdinand* je onen kněz, který byl pro své jednání kdysi od svých spolu-
bratří [minoritů] obžalován u císaře. Císař nařídil vyšetřování, k němuž však nedošlo.)

Jiří Stanislav Germani na podacím hr. *Strozzi* spravuje fary v *Hořicích*, *Mlázovicích*, filiální kostely v *Újezdě* a *Milovicích*. (*Germani* se uvádí v *Hořicích* již v r. 1642 [A. a. B 11, 6?]; vysvěcen byl jako rodák *prácheňský* 17. VIII. 1633 od biskupa *Šimona Brože* z *Horšova Týna* [A. a. B 3, 4]; podle referátu *hradeckého* arcijáhna *Pavla Žáka* byl jako *hořický* rodák ještě 17. XI. 1655 na konvokaci [A. a. C 109, 1 č. 89]. Kro-

mě toho spravuje několik kaplí (*Třemešná*) pod rozmanitými patronáty. O příjmech se nezminil.

Jan Ignác Kaul, farář v *Třebechovicích* a *Meziříčí* s filiálkami v *Křiovicích*, *Královce* a *Rozenicích* (?) s 5 kostely a 7 kaplemi na patronátě hr. *Koloreda*. (Vysvěcen 22. XII. 1629 v *Praze* [A. a. B 3, 4]; do *Třebechovic* potvrzen 13. X. 1644 [A. a. B 10, 8 a]; r. 1642 býval v *Přepychách* [A. a. Přehled vikariátů 1642]; r. 1645 citován do *Prahy*, nemoohl se pro pohyby vojska dostavit [A. a. A 16, Protokol 1645]; v r. 1655 je ještě v *Třebechovicích* [A. a. C 109, 1]). Celkem se mu r. 1650 vyzpovídala 101 osoba. Ostatní (Bůh ví, kolik jich je!) jsou „zatvrzelí“, ba jsou mezi nimi i relapsi, kteří po zpovědi odpadli. Hejtman je napomíná bez patrného úspěchu, také proto, že jim sám nedává dobrý příklad. Kromě toho poddaní hrozí, že (pro viru) z obce odejdou. Z toho důvodu na ně farář nenaléhá, protože by tím popudil hejtmana, který nechce poddané ztratit, také patron dovoluje poddané jen napomínat. V noci k nim přicházejí predikanti. Asi před rokem se farář podařilo polapit dva pokoutní kazatele. Jednoho poslal do *Prahy*, ale druhého vojáci pustili na svobodu. Mnohé by se podařilo církvi získat, kdyby jim úřednictvo dávalo dobrý příklad. Příjmy by měl slušné, kdyby se mu rádně vyplácely. Má pole, která obhospodařuje kolátor bez jakékoli náhrady. Hejtman tímto farním majetkem vládné sám, protože majitel panství je stále nepřítomen. Venkované mají knihy a zpěvníky necensurované, jak se komu líbí. Z učitelů jsou dva katolíci, faráře příliš nerespektují, protože dobře vědí, že všechnu moc na panství má vlastně hejtman.

Jan Galbian, farář v *Solnici*, v *Skuhrově* na kolatuře bosých karmelitánů, *Velkém Uhřínově* na kolatuře p. *Jindřicha* z *Donina*. K těmto obcím náleží mnoho vesnic. Celkem se zpovídalo 130 osob, nekajících zůstává 1250. Ve farnosti se zdržuje *Lidmila*; z *Vlkanova*, vdova, která žije se ženatým synem v *Kvasínách*, je nekatolička a nechodí ani na kázání. Zádusníci nevolají faráře k výroční uzávěrce kostelních účtů. Zadržují z jistého kostela kalich a faráři jej dosud ani neukázali. (Pro porušený text se z referátu více nedovídáme.)

Salomoun Ries O. Cr., farář v *Branné*, *Jilemnici* na kolatuře *harrachovské* a v *Lomnici* na panství *Viktorina Valdštejna*. (Vysvěcen 11. III. 1645 [A. a. B 3, 8]; do *Branné* potvrzen 28. IV. 1648 [A. a. B 10, 9 b]; řádové sliby složil r. 1644 [Kniha památní čes. křiž. Praha 1933, 109]). Z celé *brannské* farnosti a z vesnic k ní náležejících se vyzpovídali jen 4 lidé. Je to hejtman *Václav Vajrych* a jeho syn *Václav*, rychtář *Jiří Kost* a žena *Lidmila*. V *Jilemnici* se vyzpovídalo jen 5 osob. V *Lomnici* bylo kajících 24, mezi nimi purkrabí, rychtář, písař, obroční. Ohledně konverse osadníků *lomnických* má farář nejlepší naděje, pokud se však týče *Branné*, není možno očekávat obratu k lepšímu, zvláště dokud tam bude ponechán dosavadní purkrabí a písař. Zjistilo se, že jinověrci v *Branné* a v *Jilemnici* vyhrožovali smrti každému, kdo se přihlásí ke katolické víře. Nechtějí se účastnit ani kázání, ani katechese, farář sám není před nimi životem jist. (Pozn. *visitátorova*: Nevím, kdy farář podal tuto relaci, ale vím, že *Eminentissimus* již dříve žádal p. *Jindřicha*, inspektora panství v *Branné*, aby se postaral o propuštění purkrabího a písaře [německy in margine jinou rukou: Již byli oba propuštěni a místo nich byl dosazen katolický obroční]. V říjnu byl v této farnosti p. *Visintainer* [arcib. kancléř], který oznámil, že poddaní slíbili nápravu, budou-li poučováni a když — jak prý pravili — jim farář podá abluci [po sv. přijímání?, jako remiscenci na přijímání podobojí?]).

NOVÉ KNIHY

EDIČNÍ ČINNOST ČKCH

V době předvánoční přišel na knižní trh Cyrilo-metodějský kalendář, který má svůj liturgický kalendář tentokrát se stručnými obsahy světců, připadajících na jednotlivé neděle církevního roku. V části první jsou články od ministra Dr. J. Plojehara, prof. J. Beneše, P. J. Máry, Dr. Šeděnky, Dr. Richtra a j. V beletristické části jsou zastoupeni z našich českých spisovatelů zvláště Baar, Světlá, Jirásek, Capek, Nezval, Neruda, Biebl, Bezruč, Hermann, Rais a z cizích je to Koževnikov, Korolenko, Kaverin, Lagerlöfová a j. Kalendář redigoval šéfredaktor t. 1. — V nejbližší době vyjde také nový svazek Listů víry, který je věnován modlitbě posvátného růžence.

MIGUEL DE CERVANTES SAAVERDA, DŮMYSLNÝ RYTÍŘ DON QUIJOTE DE LA MANCHA. (Nakl. Vyšehrad — I. díl str. 386 + II. díl str. 466 — 26. svazek knihovny světových klasiků Živý odkaz světa — Kčs 680.—)

Toto klasické dílo, vždy svěží a krásné, vychází před vánočními v přepychové výpravě s ilustracemi Gustava Doré a bude jistě velmi přivítáno všemi, kteří milují krásnou knihu.

DANTE ALIGHIERI, BOŽSKÁ KOMEDIE. (Nakl. Vyšehrad, str. 543, Kčs 267.— váz.)

Nesmrtelné dílo Danteovo La divina commedia v básnickém překladu O. F. Bablera je velikým přínosem naší literatuře. Celá báseň se skládá ze tří písní, z nichž Peklo má 34 zpěvů, Očistec a Ráj po 33 zpěvů psaných formou terciny. Je to popis cesty peklem, rájem a očistcem básníka, který zabloudil v lese. Přísna architektika a umělecká kompozice staví toto dílo jako nejdokonalejší básnickou skladbu vůbec. Báseň je nejen velkou epopejí lidského vykoupení, nýbrž i alegorií politickou. ukazující perspektivu příštího sjednocení lidstva.

JÍŘINA VACKOVÁ, CHORÁLOVÉ PŘEDEHRY J. S. BACHA. (Nakl. Kalich, str. 256, Kčs 120.—)

Bach je mohutný zjev, který je hlavně dovršitelem těch skladebných forem, které především zpracovávali chorál, chrámové kantáty a chorálové přede hry pro varhany. Je největším instrumentálním skladatelem předklasické doby. Z každé jeho skladby promlouvá niterná krása hudebních myšlenek a ohromující velkorysost tvůrčího ducha, pevně zakotveného v Bohu. Kniha uvádí přehled vývoje varhanní chorálové přede hry v Německu. Podstatou studie je rozbor všech 157 varhanních chorálových předeher, které jsou doplněny názory některých předních bachovských badatelů. Dr. Vacková zpracovává prameny jednak známé, jednak původní, a podává je slohem prostým a srozumitelným i neškolenému čtenáři.

FRANTIŠEK BRANISLAV, KRÁSNÁ LÁSKA. (Nakl. Čs. spisovatel, str. 88, Kčs 27.—)

Nová sbírka básní laureáta státní ceny F. Branislava zpívá o lásce k našemu novému životu, o líbeznoti vlasti a kráse českých krajin.

PAVEL BOJĀR, HLAVOU I SRDCEM. (Nakl. Čs. spisovatel, str. 56, Kčs 33.—)

Básnická sbírka, věnovaná našim vojákům a pohraničnickům, hovoří v básních Šumavský vítr, Na pochod, Pod novými zástavami, Z tábora v borovém lese, Písně o pušce, Reč naší krajiny a j. s horoucí láskou k domovu i k jeho lidu za všechny statečné a bdělé strážce vlasti.

JOSEF SEKERA, DĚTI Z HLINĚNÉ VESNICE. (Nakl. Čs. spisovatel, str. 560, Kčs 117.—)

Původní román Josefa Sekery »Děti z hliněné vesnice« zpracovává život a poměry na cikánské vsi za první republiky. Na postavách několika komunistů ukazuje autor boj pokrokových lidí tehdejších časů za lidské a spravedlivé řešení t. zv. cikánské otázky, kreslí typy reakčních bohatých sedláků a v osobě mladého cikána Dury načrtává cestu k lepšímu příští cikánů, kteří v kapitalistickém řádu byli odsouzeni k živoření a zaostalosti.

JARMILA GLAZAROVÁ, DNES A ZÍTRA. (Nakl. Čs. spisovatel, str. 254, Kčs 48.—)

Nová kniha laureátky státní ceny J. Glazarové shrnuje fejetony vzniklé v posledních sedmi letech jako odraz údobí prudkého poválečného růstu a dění

a horečné výstavby Sovětského svazu i zemí lidových demokracií. Každý z těchto fejetonů, čerpajících ze zážitků autorčina pobytu na Ostravsku a Beskydsku, ale zejména z poznatků a zkušeností z cesty do SSSR, je živým a hlubokým pohledem na novou skutečnost socialistického světa a dokladem odhodlaného boje za mír a lidské štěstí.

NAGY SÁNDOR, SMÍR. (Nakl. Čs. spisovatel, str. 48, Kčs 12.—)

Mistrovská povídka maďarského spisovatele, počténá Stalinovou cenou za rok 1952, podává obraz nových poměrů na maďarském venkově a vypravuje o boji členů hospodářského družstva v dědině Illimány za socialistické hospodaření.

LADISLAV STEHLÍK, MARINA ALSOVÁ. (Nakl. Čs. spisovatel, str. 140, Kčs 54.—)

Svěží verše, v nichž se střídá vroucné citová lyrika s jadrnou epičností, kreslí s alsovsky lidskou prostotou Mistrův život, jeho rodný kraj a lidi, mezi kterými vyrůstal, a s hlubokým procitěním podávají i obraz Mistrovy lásky a jeho bojů s nechápajícím maloměstským prostředím tehdejších let.

HARRY HAYWOOD, ZA OSVOBOZENÍ ČERNOCHŮ. (Nakl. Práce, Kčs 62.—)

Americká rasová teorie - živá ideologie »přirozené méněcennosti« černých a »nadřazenosti« bílých lidí je přímou obdobou zrůdné rasové teorie nacistů, je nástrojem vládnoucí třídy k udržení její nadvlády nad lidem. Rasová diskriminace, zotročování, vykořisťování, persekuce a nelidskými zákony uzákoněná bezprávnost 15 milionů černošských občanů v USA je v rukou amerických monopolistů nástrojem k přípravě nové světové války. Kniha amerického pokrokového spisovatele Harry Haywooda osvětluje podstatu černošské otázky jako problému utlačovaného národa, bojujícího za zrovnoprávnění a svobodu, její historické a ekonomické kořeny i její perspektivu.

B. MICHAJLOV, AGENTURA WALL-STREETU VE SVAZU PRŮMYSLYVÝCH ODBORŮ USA. (Nakl. Práce, Kčs 53.—)

Toto dokumentární dílo podává výklad o vzniku a vývoji amerických odborových organizací a osvětluje zrádcovskou úlohu pravicových odborových vůdců dvou největších odborových organizací Spojených států CIO (Svaz průmyslových odborů) a AFL (Americká federace práce). Na četných přesvědčivých faktech ukazuje příčiny a pohnutky jejich zrady a ličí vůdce amerických odborů jako přímé placené agenty monopolistů a jako jejich hlavní pomocníky ve zločinných přípravách nové světové války.

ZDEŇKA BEZDĚKOVÁ, JÁ, MĚSTO MOKROVES. (Nakl. Práce, Kčs 69.—)

Na dobu od skončení druhé světové války do února 1948 hledí autorka očima profesorů a žáků střední školy jihočeského městečka, kteří — právě tak jako ostatní obyvatelé městečka — se stále rozhodněji štěpí na tábor pokroku a tábor reakce. Vítězný únor ukáže všem, kteří, ať dobré vůle, dosud kolísali, zejména pracující inteligence, že její místo je po boku dělnické třídy.

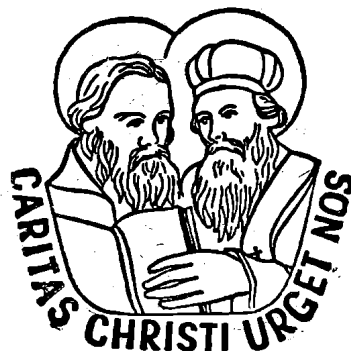
VILIS LACIS, BOURE, díl II. (Nakl. Práce, Kčs 82.—)

Osudy hrdinů a hrdinek I. dílu románu, kteří bojují a trpí v nacisty okupované vlasti, život a práci evakuovaných Lotyšů v Sovětském svazu i jejich boj po boku hrdinných sovětských lidí ličí autor mohutným vypravěčským rozmachem. Vítězstvím Rudé armády nad fašismem končí dny těžkých zkoušek a utrpení a před svobodnou Lotyšskou SSR se otvírají záživé perspektivy mírového budování vlasti.

JÍŘÍ WOLKER, KORESPONDENCE S RODIČI. (Nakl. Čs. spisovatel, str. 296, Kčs 86.—)

V uspořádání básnickovy matky a J. Kühndela a s předmluvou Z. Wolkrové vychází další cenný příspěvek k pochopení života a tvůrčího charakteru velkého českého básníka Jiřího Wolakra. Je to soubor jeho korespondence s rodiči, rozvržený do oddílů: listy z prázdnin (1916—1919) — listy z období pražských studií (1919—1922) a listy z Tatranské Poljanky (1923). Knihu doplňuje 17 obrazových příloh.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

MĚSÍČNÍK KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA

ThDr Josef Plojhar vzpomíná jubilea J. V. Jirska

P. Josef Buchta hodnotí život a dílo vlasteneckého biskupa J. V. Jirska

Prof. ThDr Jan Merell vykládá o nejnovějších archeologických objevech

P. Karel Sahan medituje o modlitbě breviáře

P. Václav Šebek připomíná různá nařízení k eucharistickému výstavu

Prelát ThDr Jan Sobota poskytl interview o Chrámovém družstvu

P. Method K. Klement otevírá svatoprokopský rok studií o legendě

ČÍSLO **2** ROČNÍK TŘETÍ

DUCHOVNI PASTYR

MESÍČNÍK KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA

CARITAS CHRISTI URGET NOS

REDAKCE: PRAHA II, JEČNÁ ULICE 2 (KNĚŽSKÝ DOMOV) - TEL. 232-358

ADMINISTRACE: PRAHA I, ULICE 28. ŘÍJNA 3 - TEL. 225-815, 222-168, 225-522

S CÍRKEVNÍM SCHVÁLENÍM

ДУХОВНЫЙ ПАСТЫРЬ - Журнал католического духовенства.

В феврале текущего года исполнилось семьдесят лет от смерти патриотического епископа Й. Б. Ирсика. В редакционной статье министр доктор Иосиф Плойгар объясняет, почему современное духовенство навязывает на его завещание, капитульный викарий патер Иосиф Бухта описывает жизнь и деятельность Ирсика, шефредактор излагает редакционную работу Ирсика и иллюстрированное приложение приносит картины из жизни юбилянта. Богословская часть содержит статью о новейших археологических и рукописных открытиях от проф. доктора Ивана Мерелла, сопровождаемую тремя картинами на четвертой странице приложения, тогда как на первой странице помещена репродукция готической живописи называемой „Златокоронная Мадонна“. В практической части журнала помещена медитация патера Сагана о католическом молитвеннике, пасторальная статья патера Шибка об евхаристической экспозиции, беседа с прелатом доктором Соботой о костельном обществе и историческая статья патера Клемента к святопрокопской легенде. Гомилетическое приложение приносит от доктора В. Коваржика темы проповедей во время поста.

THE SPIRITUAL SHEPHERD - The Periodical of Catholic Priests.

This February we are commemorating the death of the Czech patriot, Bishop J. V. Jirsík who died 70 years ago. In the leading article Dr Joseph Ployhar explains why the Clergy nowadays clings to Jirsík's legacy, Cap. Vicar the Rev. Father Joseph Buchta depicts Jirsík's life and his work, the Chief Editor deals with Jirsík's editorial activity and the illustrated supplement furnishes pictures from his life. In the theological section there is an article by Prof. Dr. Jan Merell an article on manuscript and the recent archeological discoveries with three pictures on the fourth page of the supplement, while on page one there is a reproduction of a Gothic painting called "The Madonna of Zlatá Koruna". The practical part of the magazine contains a meditation on the breviary by the Rev. Sahan, a pastoral article by the Rev. Šebek dealing with the Eucharist, an interview with the Prelate Dr. Sobota on the ecclesiastical cooperative society and an historical article by the Rev. Klement on Saint Prokop's Legend. — The homiletic supplement contains Lent sermon themes by Dr. B. Kovařík.

LE BERGER SPIRITUEL - Le Journal périodique des prêtres catholiques.

Au mois de février de cette année, nous commémorons le 70e anniversaire de la mort de l'évêque patriote J. V. Jirsík. L'article d'introduction de la plume du ministre Josef Ployhar, docteur honoris causa, explique les raisons pour lesquelles le clergé d'aujourd'hui se réclame de l'héritage de Jirsík; le P. Josef Buchta, vicaire capitulaire, retrace la vie et l'oeuvre de Jirsík; le directeur de la revue parle de l'activité journalistique de Jirsík et le supplément illustré apporte des reproductions ayant trait à la vie de l'éminent évêque. — La partie théologique contient un article dû au professeur Jan Merell, docteur en théologie, sur les récentes découvertes archéologiques dans le domaine des manuscrits. L'article est illustré par trois reproductions à la 4e page du supplément, tandis qu'à la 1ère page se trouve la reproduction d'un tableau gothique, dit «La Madone de Zlatá Koruna». Quant à la partie pratique, elle contient une méditation sur le bréviaire, du P. Sahan, un article pastoral du P. Šebek sur l'exposition de l'eucharistie, une interview avec le prélat Sobota, docteur en théologie, sur coopérative ecclésiastique, ainsi qu'un article historique du P. Klement sur la légende de St. Procope. Le supplément homilétique apporte des sujets pour les sermons de carême, dus au P. B. Kovařík, docteur en théologie.

DER SEELNHIRT - Zeitschrift für katholische Priester.

Im Februar dieses Jahres gedenken wir des 70. Jahrestages des Ablebens des vaterländischen Bischofs J. V. Jirsík. Der Leitartikel vom Minister Dr. Josef Ployhar erläutert, warum die heutige Geistlichkeit an Jirsíks Vermächtnis anknüpft, der Kapitularvikar P. Josef Buchta schildert Jirsíks Leben und Werk, der Chefredakteur verweist auf Jirsíks Tätigkeit als Redakteur und die Bildbeilage bringt Bilder aus dem Leben des Jubilars. Der theologische Teil enthält einen Artikel von Prof. Dr. Johann Merell, über die neuesten archeologischen und handschriftlichen Entdeckungen, welcher von drei Abbildungen auf der vierten Seite der Beilage begleitet ist, während die erste Seite eine Reproduktion der gotischen Malerei, genannt »Die Madonna von Zlatá Koruna« aufweist. Eine Meditation von P. Sahan über das Brevier, ein Pastoralartikel von P. Šebek über die eucharistische Aussetzung des Allerheiligsten, ein Interview mit Prälaten Dr. Sobota über kirchliche Genossenschaft und ein historischer Artikel von P. Klement über die St. Prokops-Legende bilden den Inhalt des praktischen Teiles der Zeitschrift. Die homiletische Beilage bringt Anregungen zu Predigten in der Fastenzeit aus der Feder des Dr. B. Kovařík.

Duchovní PASTÝŘ

BŮH, CÍRKEV, VLAST

70 let od úmrtí vlasteneckého
biskupa J. V. Jirsíka

PLNÍME JIRSÍKŮV ODKAZ

J. Plojhar.

»Mám vzácnou perlu ve své kapitule, ale bojím se, že o ni přijdu,« prohlásil jednoho dne kardinál Schwarzenberk o Janu Valeriánu Jirsíkovi, který byl tehdy kanovníkem svatovítské kapituly. Nebylo to špatné proroctví. Neuplynul ani rok a Jirsík se stává biskupem v Českých Budějovicích.

Biskupský úřad dal J. V. Jirsíkovi možnost, aby mohl uplatnit své plány a uskutečnit myšlenky svého hesta: Bůh, církev a vlast.

Jirsíkovo heslo neztratilo nikdy na aktuálnosti. Jestliže dnes vlastenečtí kněží se hlásí do budovatelské a mírové práce, jsou vlastně jen pokračovateli v díle Jirsíkova a vykonavateli jeho myšlenkového odkazu. Kdyby dnes Jirsík žil, jistě že by nezůstal stranou, jako nezůstal stranou životního vývoje ve své době. Českobudějovický biskup J. V. Jirsík se nezavíral do ulity náboženských meditací, nezakopal svoji hřivnu, ale v duchu křesťanské lásky k bližnímu plnil své pastýřské povinnosti a službou lidu sloužil Bohu.

Doba Jirsíkova působení na biskupském stolci v Č. Budějovicích byla dobou měšťácké revoluce a kvasem národního probuzení. Jirsík byl tehdy vlastně jediným českým biskupem a jeden z mála českých biskupů, jehož kolébka nestála v nadherné komnatě paláce, ale pod střechou prostého venkovského domku.

Sociální původ, víra v Boha a láska k lidu a vlasti jsou tři prameny, z nichž vyrůstá životní dílo Jirsíkovo.

Svoji hlubokou víru přenášel mezi kněze i mezi věřící. Biskup Jirsík si byl vědom, že slovo Boží nepronikne tam, kde nebude chrámů. Chtěl poskytnouti nejen důstojný dům Bohu, ale věřícím útulek pro jejich modlitby a pro posilu duše.

Za jeho působení v českobudějovické diecési bylo postaveno 23 kostelů a 16 kaplí, nehledě k četným opravám a renovacím. Překvapuje, jak biskup Jirsík mohl vykonati toto veliké dílo obnovy chrámů. Budějovická diecése byla chudá. Peníze na opravy a stavbu chrámů opatřoval Jirsík sbírkami mezi farníky. A právě to, že pocházel z lidu, získávalo mu přízeň věřících, které dovedl nadchnouti takovou láskou pro chrám, že i v chudých farnostech se sebraly sumy, postačující na opravu a výzdobu chrámu. Často faráři, kteří dobře znali své farníky, žasli nad touto skutečností. Byla to však věrnost a láska, kterou oplácel lid Jirsíkovi, v němž viděl vysoce postaveného jedince ze svého středu, muže, který se nikdy neodcizil lidu, z kterého vyšel.

Jirsík neopouštěl své diecése ani v cizině. Jižní Čechy byly chudým, hornatým krajem, velmi často na polích končil chléb a začínalo kamení. Lepší půda patřila šlechtě a tak Jihočeši často hledávali novou existenci v cizině. Stovky jich našlo nový život ve Vídni a v Americe. Jirsík si byl vědom, že v moři cizoty, bez duchovní posily, ztrácí národ nenávratně své syny a dcery.

Posílal za vystěhovalci kněze ze své diecése, aby jim v cizině stáli po boku a posilovali je nejen nábožensky, ale i národně.

Láskou k českému lidu byl motivován i Jirsíkův postoj na církevním sněmu, svolaném r. 1869 do Říma. Koncil byl svolán, aby se vyrovnal s aktuálními problémy doby a aby projednal postavení papeže a jeho autority v církvi. Pius IX. se snažil prosadit dogma o papežské neomylnosti. Biskup Jirsík pokládal prohlášení o papežské neomylnosti za nevhodné. Jeho přesvědčení vyrůstalo z obav před přijetím tohoto dogma mezi českým lidem. Papež byl vždy pokládán ve věcech víry a mravů za autoritu, ale pod vlivem historického vývoje se pohlíželo na papeže i jako na světského panovníka. Smýšlení českého lidu vyplývalo nejen z náboženského přesvědčení, ale rostlo i z pohnutek politických. V celém národě byl odpor proti rakouskému centralismu a byla zdůrazňována svoboda národů. V tomto duchu bylo voláno i v církvi po decentralisaci a svobodě.

Biskup Jirsík žil myšlenkami svého lidu a prohlašoval vášnivě, že raději chce zemřít než podporovat podobné dekry, jimiž by byla ohrožena spása svěřených duší. Nestavěl se proti autoritě papežské ve věcech víry, ale proti směru, který měl učiniti z papeže diktátora.

Českobudějovický biskup J. V. Jirsík tlumočil na církevním sněmu to, co dřímalo mezi českým lidem. Nebál se postavit proti autoritě tam, kde viděl, že je poškozován zájem církve a věřících. Šel se svým lidem i proti koncilu a i když zůstal v menšině, nezměnil své stanovisko.

Rozhodný postoj Jirsíkův našel plnou podporu a ohlas i mezi českými kněžími. Klement Borový v Časopise katolického duchovenstva (ročník 1869) píše: »Duchovenstvo české osvědčilo, že ve vlasti naší neomylnost církve sice vždy co článok víry byla hlásána, ale osobní neomylnost papeže římského že nepřináležela mezi to „quod semper ubique, et ab omnibus creditum est“.«

Jirsík a s ním řada pokrokových kněží, kteří žili s lidem, cítili jeho tep, si uvědomovali, že nemohou jít proti vůli lidu, nemají-li poškodit zájem církve. V tom tkví velikost Jirsíkova. Nikdy se nestránil prostého lidu, žil s ním a byl jím milován. V tom je nám Jirsík příkladem.

Byl knězem a byl i vlastencem. Dokázal to nejen na koncilu, ale ukázal to při zakládání českého gymnasia a obecných škol v Českých Budějovicích. Kněžství bylo pro něj úřadem, v němž nejlépe mohl sloužit lidu. To se projevilo ve všech jeho činech.

Nebyl asketickým snilkem, ale praktickým duchem, který chápal život realisticky a uměl se podívat skutečností do očí. 155 let uplynulo od jeho narození a 70 let od jeho smrti. Ale myšlenkový odkaz, který nám zanechal, a jeho život je vzorem i dnešní kněžské generaci, zvláště jeho velikou láskou k vlasti. Můžeme čerpat z jeho činů a posilňovat se celým jeho životem, abychom pracovali pro Boha, církev a vlast, jako pracoval veliký českobudějovický biskup-vlastenec J. V. Jirsík.

ŽIVOT BISKUPA JANA VALERIÁNA JIRSÍKA A JEHO DÍLO

Dne 23. února 1883 truchlily celé České Budějovice a s nimi celý český jih nad smutnou zprávou, že zemřel největší vlastenec mezi českými biskupy 19. století *Jan Valerián Jirsík*. Jirsík byl totiž nejen svědomitým duchovním pastýřem a otcem své diecése českobudějovické, ale nemenší měrou národním buditelem jihočeského lidu. Byl jedním z těch, kteří celý svůj život, všechnu svoji práci zasvětili prospěchu národa a vlasti.

Od 27. února 1883 odpočívá jeho tělesná schránka na idylickém staroměstském hřbitově u kostela sv. Prokopa v Českých Budějovicích.

J. V. Jirsík nebyl rodákem jihočeským. Narodil se 19. června 1798 v Kácově nad Sázavou. Libovůle farního úřadu změnila jeho rodné jméno Jiřík na Jirsík, to se vžilo a zůstalo mu i ve výslovnosti. Gymnasium studoval v Hradci Králové a v Praze, filosofii v Litomyšli a teologii v Praze. Primici sloužil v Havlíčkově Brodě dne 28. prosince 1820, kam se jeho rodiče v té době přestěhovali, zakoupivše zde hostinec »U modré hvězdy«. Jako kaplan působil v Cítově u Mělníka a v Roudnici a pak jako zámecký kaplan na Zelené Hoře. R. 1832 stal se farářem v Minicích u Velvar. Z minické fary odchází r. 1846

do Prahy jako kanovník k sv. Vítu, kde brzy dosáhl doktorátu theologie. To byl už znám jako náboženský spisovatel. Napsal celou řadu apologetických spisků a polemik a začal pracovat na Populární dogmatice. Dílo toto přeloženo do němčiny a chorvatštiny. Jirsík vůbec dovedl se vmluviti do lásky čtenářů svých spisů milým a srdečným slovem. Na jeho kázání u sv. Víta scházela se celá česká Praha. Plála v nich nejen láska k vlasti a národu, ale též duch apoštolské víry a hlubokého vnitřního přesvědčení. V Praze mohl se teprve věnovati literární práci. Pozvedl Dědictví svatojanské, kterému nabídl vydávání svých spisů a práci, řídí Časopis katolického duchovenstva, stojí v čele celé řady kulturních podniků.

Roku 1851 byl jmenován biskupem českobudějovickým a takřka již jeho příchod do Českých Budějovic byl symbolický. Jirsík skutečně České Budějovice vzbudil. Neboť přijel v noci ze dne 24. na 25. října 1851 do města, nikým neočekávan ani nevitán, tiše a skromně. Budějovicům a celému jihočeskému kraji přijel velký buditel . . .

1. listopadu při své intronisaci pozdravil Jirsík ve své residenci věřící své diecése prohláše-

ním: »V milé vlasti naší bydlí dvojí národ - Čechové a Němci. Boží prozřetelnost vykázala v pozeňnané zemi této jedněm i druhým vedle sebe společné stánky. A že tak usoudil Hospodin, Bůh náš, velí tudíž a káže, abychom milujice se vespolek, ve svornosti a pokoji bratr bratra snášeli. Nechať vás tedy žádá vaše neděli. Já k vám přicházím zároveň Čechům i Němcům, jako biskup váš, a kdyby možno bylo, přivínil bych vás všechny k srdci svému, Čechy i Němce. Nuže tedy, jakož já vás všechny zároveň a stejnou měrou miluji: nejinak i vy všichni mezi sebou vespolek bratrsky se milujte jako synové jednoho otce na nebi... Nenadsazujte jedné národnosti nad druhou... Nechtějte se pro národnost svářeti, trhající tuď svazek bratrské lásky... Milujte národ svůj, miluj Čech i Němec jazyk svůj. Hoden jest národ, ze kterého jsme vyšli, bychom jej milovali, a jazyk, kterýmž nás matka naučila modliti se k Bohu, hoden jest, abychom si ho vážili.« Slova ta učinila na posluchače velký dojem, takovým slovům nebyl zvyklý jejich sluch; při slovech těch mnohému teprve rozbřesklo se v hlavě, vzniklo v něm pravé národní vědomí a v srdci počal se vznášati plamen lásky k zemi a řeči mateřské.

Bůh dopřál Jirsíkovi dlouhého života. 32 let byl biskupem a zakládá pozeňnaná díla a stavby. Za krátký čas r. 1854 položil první základ k posílení české národnosti.

Biskup Jirsík byl velmi činný i pastoračně, byl pravým otcem své diecése. Do diecése zavedl mariánské pobožnosti májové a eucharistické slavnosti, které za rok vystřídají se po chrámě celá diecése a zovou se »osadní svátek« či »výstav« Nejsv. svátosti oltární.

J. V. Jirsík byl též spoluzakladatelem Česko-budějovické záložny, České besedy a podporovatelem českých podniků. A vedle této obrovské práce zastával vzorně povinnosti biskupského úřadu a ještě psal díla vlastivědná, homiletická, apologetická, dogmatická nebo i obranné články politické. První dvě knihy vydal v Roudnici 1826. Byla to »Škola nedělní« (čtení z přírodopisu, zeměpisu a dějepisu českého), pak »Říp a jeho chrám«. Na faře v Minicích u Velvar vyšel jeho spis »Bohumil« (1846) ve trojím vydání. Spis »Proč jsem katolíkem?« vyšel ve čtvrtoru vydání. »Zdravé, pravé a čisté učení Luthe-rovo, Kalvínovo a mnoha jiných moudrých protestantův« vyšel 1836, »O církevním přikázání postu« r. 1839.

V úvodu komentovaná »Populární dogmatika« dočkala se patera vydání. Jest považována za nejlepší jeho spis a dodnes od všech kritiků jest chválena. Napsal ještě více náboženských spisů.

Mimo to psal Jirsík přemnohé články a pojednání do »Časopisu pro katol. duchovenstvo« a do »Čechoslava«. Podporoval všemožně »Dědictví sv. Jana Nepom.« a »Dědictví Maličkových« a také v Českých Budějovicích dal podnět, že sbor budějovických profesorů bohosloví r. 1855 začal vydávati »Bibliotéku kazatelskou«, která se dočkala několika ročníků. Jirsíkovy »Pastýřské listy« diecésní jsou pravými vzory řečnickými. Účastnil se také horlivě sněmovního jednání v Praze 1866, 1867, rovněž i na říšském sněmu ve Vídni r. 1861.

Vším tím zjednal si Jirsík velikou zásluhu o rozkvět české řeči, dobyl si úcty a vážnosti jak u duchovenstva, tak i u věřících; proto vším právem biskup Jirsík skví se na českém nebi jakožto biskup-vlastenec, jakožto buditel českého národa v jižních Čechách.

Uvažujeme-li dnes po 70 letech výročí jeho smrti o Jirsíkově obrovské, nadlidské práci, ptáme se s úžasem: odkud čerpal J. V. Jirsík sílu, že mohl vytvořiti tak ohromné dílo? A odpověď? Byl to muž podle Božského Srdce Páně, muž apoštolské víry a lásky, jež mu dávaly srdce dobrého pastýře.

Pozeňnaná na věky bude památka biskupa Jana Valeriána Jirsíka, který tak mohutně ve skutek vtělil své životní heslo: »B ů h, c í r k e v, v l a s t.«

My jihočeští kněží skláníme se u příležitosti 70. výročí úmrtí v úctě a obdivu veliké duši Jirsíkově a tam u jeho hrobu, který kryje tělesné pozůstatky velikého biskupa, vlastence Čecha, nadšeného buditele a nezapomenutelného dobrodince a kam o výročí jeho úmrtí půjdeme, tam zajisté každý z nás učiní pevný slib a předsevzetí, že v jeho šlépějích kráčeje a podle jeho příkladu se řídíce, budeme k sobě vzájemně shovívaví a snášeliví, že se budeme milovati a ctíti, abychom byli dobrými pastýři našeho lidu a zdárnými syny naší československé vlasti.

Tak nejlépe uctívati budeme památku velikého biskupa-vlastence Jana Valeriána Jirsíka.

P. Josef Buchta,
kapitulní vikář česko-budějovický.

THEOLOGIE

ZPĚV A JEHO VÝZNAM V DUCHOVNÍ SPRÁVĚ

Slovo Kristovo přebývej ve vás hojně, abyste se ve vši moudrosti navzájem poučovali a povzbuzovali žalmy, chvalozpěvy a duchovními písněmi, v milosti je zpívající Bohu v svých srdcích (Kolos. 3, 16).

Těmito slovy vybízí sv. apoštol Pavel věřící, aby

oslavovali Pána Boha písněmi. Ta slova zavazují i nás kněze. Jedním z velmi důležitých úkolů kněze v duchovní správě je, aby zvýšil úroveň našeho chrámového zpěvu.

Dokonale přednesenou písní zkrášlíme bohoslužby.

Písní vůbec zkrášlíme i svůj vlastní život. Sám geniální B. Smetana zhodnotil význam české duchovní písně svými nezapomenutelnými akordy v „České písní“: „Píseň česká slavně znívá, v chrámu Páně když se zpívá: Kde duch prost vši pozemskosti na perutích pobožnosti k vyšším stanům zalétá.“ Právě náboženství nemůže být bez vznešeného daru Božího, nemůže býti bez zpěvu. Bůh a zpěv patří dohromady. Proto i sám božský Spasitel zpíval. Čtete v Písmě svatém, že když ustanovil nejsv. svátost oltářní, zazpíval s apoštoly hymnus, t. j. zbožnou píseň, a pak šel na cestu svého utrpení.

První křesťané následovali tohoto příkladu a zpívali při svých bohoslužebných shromážděních žalmy a jiné písně. Ano docela i mučedníci, které v římských divadlech předhazovali dravým šelmám, ještě před smrtí oslavovali Spasitele nábožným zpěvem.

Nábožný zpěv! Ó, jaký účinek má na ducha lidského. A byly to právě ženy, Kristem uznané za rovnocenné s muži, které On ze svého středu nevykloučoval a je z tehdejšího ponížení pohanského k sobě povyšoval. Ženy skutečně měly veliký vliv a podíl na rozvoji umění pěveckého, neboť právě bohatstvím svých citů a nadšené duše byly povolány k tomu, aby vyjádřily všechny stupnice lásky, ať tím, že jiné ke zpěvu povzbuzovaly, nebo samy velmi účinně k zvelebení zpěvu přispívaly.

Matka Boží, Panna Maria, byla první z žen, jejíž čistota a krása byla opěvována a tak vznikaly a šířily se ony překrásné písně mariánské, jejichž krása až do dnešních časů se udržela a z nichž neustále se čerpá nový a nový vznět. Zásluhou čistoty a duchovní krásy, k nimž se mysl věřících zpěvem povznášela, stávaly se i ostatní ženy pozemské předmětem obdivu a milostných zpěvů. Patronkou hudby a zpěvu se stala žena.

A čím více se do chrámu vnášelo výtvarné umění, tím se též hudba a zpěv stávaly nádhernějšími a krásnějšími.

Velebnost obřadů křesťanských si přímo vynucovala, aby zpěv a hudba byly postaveny na nejvyšší úroveň uměleckou, a tak se pomalu začal zpěv rozdělovati na zpěv lidový a umělý. Lidový zpěv byl zatlačen do pozadí, když primát v křesťanských chrámech zaujalo umění pěvecké. Přesto však až do našich časů lidový zpěv je velmi platným činitelem při bohoslužbách.

Byly to zase ženy katolické, které přinášely krásu zpěvu z chrámů křesťanských do všedního života a prozpěvováním krásných písní duchovních zachycovaly poesii bohoslužeb, splývající v jedno s tajemnou nekonečností vesmíru. Kolik nezapomenutelné krásy zachycují vzpomínky na naše drahé babičky a maminky, které první v domě vstávaly a klapotem svých pantoflíčků a prozpěvováním písní duchovních poroučely nejen sebe, ale všechny nás do ochrany Nejvyššího a jeho svaté Matičky. Prozpěvováním duchov-

ních písní čerpaly sílu a důvěru v lepší příští. Teprve naše dny přinesly naplnění jejich tužeb. Ještě dnes cítíme cosi jako touhu a v sluch nám lahodně zaznívají vzpomínkou oživené tóny maminciny písně „Kdož ochrany Nejvyššího“.

Věru, byly to katolické ženy, které první zjevily ve zpěvu lásku k Tomu, který je v osobě své svaté Matky vysvobodil z pout otroctví a dnes, kdy propagace písně se má stát oživnutím ctností občanských a vlasteneckých, nechť si opět připamatují krásné písně ve svých domácnostech a nestydí se je křísit, neboť duchovní písně jsou nádherné plody, vyrostlé na stromě křesťanství, a jsou v nich nedoceněné prvky vychovatelské, jsou v nich statky ctností národních a náboženských, je v nich poesie a krása...

Hudba i zpěv očišťují, povznášejí a otvírají vyšší svět všem, kdož si je zamilují. A zušlechťující srdce působí, že takový člověk hlouběji než jiný cítí bolesti a rány života. J. B. Foerster cituje v knize „Co život dal“ J. Pelladana: „Palaestrina, Bach a Beethoven přicházejí jako kdysi tři mágové betlemští, aby se poklonili Bohu.“ Zpěv, hudba má strhnout, uchvátit člověka, aby se klaněl Bohu. Nemáme tedy zpívat z ješitnosti, abychom se líbili lidem a čekali od nich pochvalu, ale písní máme velebiti a oslavovati Pána Boha. Nehledati sebe, ale Boha. Non nobis, Domine, sed nomini Tuo, da gloriam!

Umění je těsně spjato s Bohem. Však také si toho byli vědomi mnozí velcí duchové. Schiller v „Písní o zvonu“ upozorňuje: Der Segen kommt von oben, shůry přichází požehnání.

Také andělé v nebi zpívají hymny před trůnem Božím. Nádherně to vyjádřil v rouchu básnickém náš Svatopluk Čech:

*Jako sněhu pýří kolem Pána víří serafínů zjev.
Jemu dav ten hustý křídél jejich šusty,
světu kolot vírný, vesmír přenesmírný,
prostory a časy, všeho tvorstva hlasy,
praes bouří klaný, motýl vánkem hnaný,
lásky šepot luzný, bitvy rachot hrůzný,
nevinnosti snění, vášně rozzechvění,
Jemu všechno kolem rozkoši a bolem
hřtmá, hučí, šeptá, jásá, kvílí, reptá věčný chvalozpěv!*
Nepřeslechněte, prosím: „reptá“... I reptající, nechte chválit Boha...

Český národ byl vždy národem zpěvným, s duší zpěvnou, s duší zbožnou, s duší dobrou. To plně dokazují *dějiny české písně náboženské*.

V kulturních dějinách českých lze velikost náboženského cítění měřiti intenzitou duchovního umění hudebního a pěveckého. Výstižně píše proto J. A. Komenský v úvodu ke svému Kancionálu z r. 1659, že církevní zpěv u nás byl v největším rozkvětu v těch dobách, v nichž nejvíce kvetla Boží pocta.

A nyní něco z historie zpěvu.

Zpěv a hudba vždy měly důležité místo v životě, vždy byly ve vážnosti a oblibě. Staří národové věřili,

že zpěv a hudbu dali lidem bohové. Tak na příklad u Řeků platil za vynálezce lyry bůh Apollo, jejich bohyně, zvané musy, Melpomené a Eraté, byly u Řeků patronkami hudebního umění a od nich, od těchto mus, má hudba svůj název až dodnes *μουσική τέχνη* (musiké techné), umění hudební. A poněvadž si člověk vždycky vysoce cenil hudby a zpěvu, užíval jich už záhy při úkonech, které jeho srdci byly vždy zvláště milé a drahé - při úkonech bohoslužebných. Vidíme, že tak jmenovitě činili Řekové.

Jejich sborové zpěvy, zvané chóry, zpívané při bohoslužbě, byly neobyčejně velebné. Izraelité vykazali při bohoslužbě hudbě a zpěvu místo hlavní. David sám vypočítává nástroje hudební užívané při bohoslužbě, když volá k lidu svému: *Laudate Dominum in sono tubae* - chvalte Pána za zvuků trub, hle, nástroje dechové, *ladudate Dominum in psalterio et cythara*, chvalte Pána na harfě a kytáře, hle, nástroje strunami opatřené, *laudate Dominum in tympano et cymbalis bene sonantibus*, chvalte Pána bubny a zvučnými cimbály. Šalomoun, syn Davidův, zvelebil zpěv chrámový způsobem nikdy předtím nebyvalým.

O velebně krásě těchto náboženských zpěvů a hudby si brzy vyprávěli po celém Východě. Když potom Izraelité dleli jako zajatci v zemi babylonské, žádali je Babyloňané, jejich páni: *Cantate nobis canticum de canticis Sion*, zazpívejte nám píseň z písní sionských. Ale ubozí vyhnanci odpovídali jim smutně: Kterak můžeme zpívat píseň Hospodinovu v zemi cizí?

Církev naše, křesťanská, církev Kristova, kteráž miluje vše, co je krásné, dobré a ušlechtilé, přejala toto dědictví. Nezůstala však při něm, ale rozmnožila je a vynalezla nástroj, který v Starém Zákoně ještě neznali, varhany. Tento nástroj je za celý sbor zpěváků a hudebníků. Jaká moc a jaké kouzlo vězí jen v rukou dovedného varhaníka, pravého umělce na varhany. V tom nástroji je skryto plno něžnosti a lahody, ale také hrůza a děsivost hromu.

Mnoho bych vám mohl vyprávěti o tom, jak církev pěstovala církevní hudbu a zpěv, ale nechci zapomenouti na nás, Čechy. Tu poukazují na naše slovanské apoštoly sv. Cyrila a Metoděje.

Když u nás zaváděli posvátné obřady, provázeli je zpěvy, dojímalí tím mysl zpěvumilovného slovanského lidu a lid si tyto zpěvy oblíbil a rád je napodobil. Vzácnou památkou z těchto dávných zpěvů je naše nejstarší duchovní píseň „Hospodine, pomiluj ny...“

Hudba pokročila, sloužíc ke zvelebení bohoslužby, zvláště při velkých chrámech klášterních, kde byly veliké sbory pěvecké i hudební a při chrámech katedrálních, kde pěl sbory kněží a žáků. O zvelebení zpěvu se v Čechách velmi zasloužil biskup pražský Tobiáš z Bechyně. Nehynoucí památkou na tento rozkvet církevního zpěvu je velebný chorál svatovávsky „Svatý Václave, vévodo české země...“ Touto písní naši předkové zahajovali své sněmy a své bitvy.

Nejstarší sbírka českých písní se zachovala v kancionále Jistebnickém z počátku 15. století. První arcibiskup pražský Arnošt z Pardubic za štědré podpory Karla IV., Otce vlasti, učinil chrám u sv. Víta nejslavnějším ve střední Evropě. V ten čas vznikly u nás také ony utěšené zpěvy chorální, na př. o adventních rorátech, jimž se v cizině obdivují až dodnes. Po celý advent, píše Dr Dobroslav Orel, obětuje se v Čechách od věků dávných ranní mše sv. k počtě Panny Marie, zvaná podle prvního slova mešního formuláře „*Rorate - Rosu dejte*“. Ve 14. věku za Karla IV. a arcibiskupa Arnošta z Pardubic zpíval při této ranní bohoslužbě pěvecký sbor kněží latinské chorály podle mešního formuláře *Rorate*. V 16. věku se překládal liturgický text do češtiny a podkládal se sylabicky chorálním melodiím, v nichž byly odstraněny bohaté skupiny tónů, zpívané na jednu slabiku. Takto zjednodušený chorál s textem v řeči mateřské přestal být zpěvem kněží a stal se majetkem literátských bratrstev. Účast laiků na bohoslužebném zpěvu a demokratisující vliv doby husitské způsobil dále, že hlavně v druhé polovině 16. věku byly vkládány podle interpolace latinských chorálů z patnáctého věku do českého chorálu české tropy a mensurální písně, jež obsahem i náladou přiléhaly k jednotlivým dobám církevního roku. Český chorál, protkaný tropy a českými mensurálními písněmi, určený pro ranní mše doby adventní, sluje v užším smyslu slova roráty, též roratina, veselí a radostní zpěpové adventní o vtělení Pána a Spasitele našeho Ježíše Krista v přecistý život P. Marie.

České rorální zpěvy, mylně přičítané době Karla IV., byly hojně rozšířeny opisy a dodnes věští pěveckou zdatnost literátských bratrstev 16. věku.

Jaké poklady jsme zdědili po svých předcích v nábožných písních, o tom svědčí i jinověrci a němečtí protestanté. Nevím, je-li známo, že Luther dal svým přítelem Michalem Vajsem, německým kazatelem v Čechách, přeložit do němčiny mnoho našich písní a přejal je i s nápěvem do německé evangelické bohoslužby. K těm písním náleží u evangelíků nade vše vážená píseň „Hrad přepevný je Pán Bůh náš - *Eine feste Burg ist unser Gott*“. Proto náš Holar správně poznamenal, že český církevní zpěv je otcem německého církevního zpěvu...

Hudbu církevní povznesl Palaestrina, † 1594, kapelník chrámu sv. Petra. Otcové církevní mu na sněmu tridentském uložili složit vícehlasou mši, která by vyhovovala předpisům o církevním zpěvu, a Palaestrina šestihlasou skladbou *Missa Papae Marcelli* strhl všechny k obdivu. Palaestrinova práce se vyznamenává jednoduchostí, klidným slohem a mistrnou deklamací textu. Skladby hudební na biblické, náboženské texty slují oratorium, duchovní to opera.

V době barokní, kdy opera ovlivňovala formou i obsahem hudbu církevní, slohem církevním skládali J. Šebestian Bach, † 1750, a Jiří Bedř. Händel,

† 1759. Oba pak představují dobu velkého přelomu, po němž vyrůstá nová hudba Glucka, Haydna a Mozarta, † 1791, jenž působil též nějaký čas v Praze. Mozartovo slavné Requiem je snad nejnámější. Barokovou hudbu českou, jejíž těžiště leželo v českých zámcích, chrámech a školách, představoval hudebně nadaný kněz a učitel. Chceme-li, dovedeme zpívat tak, že moci a účinku českého zpěvu se nemůže ubránit ani takový genius, jako byl Mozart. Ten svého času navštívil svatovítský vechrám právě v tom okamžiku, když lid zpíval píseň před kázáním, známou chorální píseň Klementa Bosáka: „Otče náš, milý Pane.“ A slyšte! Pod dojmem Bosákovy písně Mozart padl na kolena a pokorně vyznal: Ponejprv ve svém životě jsem se pořádně modlil. Mozart to opět byl, který prohlásil: „Dal bych slávu všech svých oper za to, kdybych byl složil jen jednu z církevních prefací.“

V hudbě 19. stol., která po době slavných klasičtých mistrů stylu Palaestrinova poklesla, zavádí se v druhé polovici 19. stol. reforma, která uplatňuje nařízení sněmu tridentského a oživuje zase gregoriánský chorál. V Německu vedl toto hnutí vynikající skladatel a organisátor církevní hudby kanovník Dr F. Witt (1834-1888). Vydával hudebně výchovné časopisy a po celém katolickém Německu zorganizoval ceciliánské spolky.

U nás pro zlepšení poměrů církevního zpěvu bylo rozhodujícím ustanovení synody pražské z r. 1860. V intencích tohoto ustanovení začal u nás pracovat nadšený kněz Ferd. Lehner (nar. 1837).

Však do služeb cyrilského hnutí se dali vynikající čeští hudební skladatelé, jako národní umělec mistr Josef B. Foerster, Fr. Skuherský, Karel Stecker, Josef C. Sychra, na Moravě Pavel Křížkovský a Josef Nešvera.

V nejnovější době velkolepým dílem na poli církevního zpěvu je Orlův Český kancionál, který na základě historických pramenů podává přehled lidové kostelní písně české.

Na poli duchovní hudby oratorní vynikli vesměs

naši největší hudebníci, jejichž díla došla světové pověsti. Dr Antonín Dvořák (oratorium Sv. Ludmila, Te Deum, Requiem, Stabat mater, Biblické písně) a Josef B. Foerster (oratorium Sv. Václav, Stabat mater a j.). Díla jejich se stavějí po bok starším světovým oratorním dílům Mozartovým, Lisztovým, Brucknerovým a j...

Naši zbožní předkové rádi a dobře zpívali v kostele. Řiďte se tímto příkladem. Pěstujte rádi toto ušlechtilé umění: hudbu a zpěv. Pamatujte si, že svatý Augustin říkával: „Kdo zpívá, dvakrát se modlí.“ Sv. Efreem napsal: „Nábožný zpěv může i kamenná srdce roztavit v slzy.“ Zpívati zbožně je andělské zaměstnání. Když zpíváte, pamatujte, že zpěv kostelní je jemnější a citovější forma modlitby. Proto, zpíváte-li, vyslovujte zřetelně, zachovejte přesně nápěv a slov neprotahujte!

Zpěv musí vyznívat v ladný souzvuk, aby ten, kdo ho slyší, byl dojat, povznesen a zušlechtěn.

„Zpívejte z vděčnosti své v srdcích svých“ - praví apoštol sv. Pavel. Zpívejte se zanícením a procítěně. Tak se váš zpěv bude líbiti Bohu a jeho hláhol se ponese k nebesům jako nejkrásnější vaše modlitba.

My kněží žijeme s lidem, radujeme se s ním, teskníme s ním a s bolestí v srdci pocítujeme, že zpěvnost v lidu upadla. Vinu na tom nesou poslední války. Ano, dnes se zpívá méně. Ještě před 30-40 roky byly naše kůry svědkem pěkných výkonů pěveckých i hudebních.

I dnes by to šlo. Je třeba trochu dobré vůle, mnoho idealismu a obětí. Potřebujeme zpěvných kněží, kteří by slovem na kazatelně, a hlavně vlastním příkladem v kostele při zpívání mši svaté, obnovovali krásné zpěvy. Zkuste to. Experto crede Reperto.

Vždyť Bohu patří to nejlepší. Zpívejte procítěně, nadšeně a velebně! Dokažme, že náš národ je národem zpěváků a hudebníků. S chutí do práce a Pán Bůh račiž požehnati našim ušlechtilým snahám. Zpívati budu Hospodinu, dokud živ budu. Prozpěvovati budu Bohu svému, pokud mne bude. Žalm 103, 33.

P. Alois Špatný

NEJNOVĚJŠÍ ARCHEOLOGICKÉ A RUKOPISNÉ OBJEVY

Nejnovější vykopávky v Ras Šamra-Ugaritu. Vykopávky v Ras Šamra v Syrii, s nimiž bylo započato v r. 1928, byly skutečnou vědeckou sensací. Po rozluštění klínopisných tabulek zde nalezených se ukázalo, že jde o texty ze 14. až 15. stol. př. Kr., napsané ve starokananejském nářečí, a tím bylo otřeseno Wellhausenovou teorií, podle níž knihy Mojžíšovy byly napsány až v době královské na podkladě pověstí a legend, jež se dochovaly ústním podáním a jsou proto nevěrohodné. Byl to hlavně F. A. Schaeffer, který v r. 1928—39 podnikl jedenáct archeologických výprav do Ras Šamra. Druhá světová válka vykopávky zabrzдила a teprve v r. 1949 F. A. Schaeffer mohl pokračovati

v průzkumu. Zprávu o svých nejnovějších vykopávkách podává v časopise Syria 28 (1951), str. 1—21. Dvanáctou výpravu podnikl v zimě 1949/50 a pracoval se svými pomocníky hlavně ve zříceninách paláce ugaritských králů. (Viz obrazovou přílohu.) Byly nalezeny klínopisné tabulky jak alfabetské, tak akkadické: seznamy jmen, různé smlouvy a listy. Při třinácté výpravě na podzim 1950 byly objeveny zbytky řeckých domů ze 6.—5. stol. př. Kr., dokazující, že řečtí kupci zde měli své sídliště. Objev přispěl k důkazu, že přístav starého Ugaritu (dnes Minet el-Beida = portus albus) je onen, který nazývali řečtí plavci Leukos Limen.

Podle časopisu Biblica r. 1952, str. 438 n.,

v zimě 1951/52 byl prováděn hlavně průzkum královského paláce. Průzkum ukázal, že palác byl jedním z největších a nejnádhernejších blízkého Orientu v 15.—14. stol. př. Kr. Bylo odkryto 65 místností, 2 atria, 5 bran se sloupovím, fragmenty zlatých váz, kamenné ohniště s popelem, studna s pitnou vodou a jiné. V paláci byly tři archivy. U západní brány archiv pokladu a »ministra vnitra« (zde se nalezly na př. doklady o daních). U východní brány se našel archiv gubernátora města a »ministra zahraničí« (doklady o městě Ugaritu a listiny rázu diplomatického). V centru paláce byl objeven vlastní královský archiv (smluv s pečeti dynastie).

V r. 1946/47 a 1950 konala *vykopávky* jerusalemská biblická škola na *pahorku Tell el-Far* nedaleko Nablusu za vedení P. R. de Vaux. Nejsou zde sice ještě jisté archeologické důkazy, ale je pravděpodobné, že zde bylo objeveno město Tirsā, královské kananejské město (Jos. 12, 24).

Rukopisy z jeskyně u Mrtvého moře, nalezené v r. 1947, jsou stále předmětem mimořádného zájmu biblistů. Jeskyně rukopisů od Mrtvého moře bývá nazývána Ain Fešcha od 4 km jižně ležící A. F. Vhodněji by však měla být nazvána *Hirbet Qumran*. V listopadu a prosinci 1951 P. R. de Vaux a L. Harding konali průzkum 1 km jižně od jeskyně rukopisů v místě domnělé zříceniny římské tvrze (H. Q.) a odkryli cisternu s vodovodem a dosti rozsáhlou budovou (28,5×36 m), podle všech známek chvatně opuštěnou a zničenou. Zdá se, že budova měla rozsáhlé coenaculum, v němž byly nalezeny zlomky lamp a nádob, podobné oněm, jež byly nalezeny v jeskyni rukopisů. Byly zde nalezeny mince od doby Augustovy, až do doby první Židovské války (66—70). V blízkosti Hirbet bylo též nalezeno rozsáhlé pohřebiště, v němž byl zjištěn zvláštní způsob pohřbívání. Zemřelí byli kladeni do pouhé země, bez darů, hlavou k jihu. Zdá se, že budova byla střediskem nějaké komunity. Srovná-li se rozsah hřbitova s budovou, možno se domnívat, že jen někteří členové komunity žili v budově, ostatní snad v okolí a jeskyních a na hřbitově v Hirbet Qumrān byli pochováni. Qumrān bylo tedy jakési posvátné středisko komunity. To vyvolává vzpomínku na Esseny, o nichž píše Plinius St., že žili na západ od Mrtvého moře (»infra hos [Essenos] Engada oppidum fuit«). Jestliže H. Q. skutečně bylo jedním ze středisk Essenů, pak jest třeba i rukopisy jim přiřísti. Vůbec otázka stáří rukopisů je stále předmětem nejrůznějších dohadů. Nejnověji se touto otázkou zabývá Paul Kahle v knize *Die hebräischen Handschriften aus der Höhle* (Stuttgart 1951) a klade je až do 3. stol. po Kr. Z nebiblických rukopisů byl vydán rukopis, který býval označován jako rituál židovské sekty, která rukopisy v jeskyni uložila (srv. *Duchovní pastýř* 1952, str. 19). Nyní však vydavatelé M. Burrows, J. C. Trever, W. H. Brownlee dali přednost názvu: *Manual of Disci-*

pline (*manuale disciplinae*), protože je skutečně jakousi regulní knihou, nemalého významu pro historii Izraele, zvláště sekt a pro posouzení palestinské mentality doby krátce před vystoupením Jana Kř. a příchodem Ježíše Krista. Tento manuál obsahuje mimo jiné regule a předpisy komunity (přísaha těch, kteří mají býti přijati do komunity, de correptione fraterna, de mensa communi, de periodo noviciatus, o trestech proti těm, kteří přestupují předpisy, o zachovávání tajemství a pod.). Anglický text vyšel v *New Haven* 1951. Latinský překlad manuálu podává J. T. Milik v římském biblickém časopise *Verbum Domini* 1951, str. 129—158.

Objevy v jeskyních Wadi-Murabba'a u Engad-di. Na západ od Mrtvého moře nedaleko Engad-di na téměř nepřístupném místě v údolí Murabba'a byly před několika měsíci odkryty 4 nové jeskyně. Průzkum konal P. R. de Vaux a L. Harding. Obtížný průzkum a vykopávky trvaly šest týdnů. Dvě jeskyně neobsahovaly nic, ve druhých dvou byly objeveny různé vrstvy (od neolitické až k arabské ze 13. stol. po Kr.) a fragmenty řeckých, hebrejských a aramejských rukopisů ve velmi špatném stavu. Z vrstev je nejvýznačnější vrstva předposlední, z doby druhé Židovské války (132—135 po Kr.) s keramikou, mincemi z doby prokurátorů, Agrippiy I., Hadriana a zbytky rukopisů. Z rukopisů biblických, velmi poškozených, se zdá, že jde o texty Gen, Ex a Dt, souhlasící s textem masoretským. Nejzajímavějším nálezem této jeskyně jsou však dva dopisy jakéhosi Šimona Bar Koseba nějakému Yešua' Ben Galgola, z nichž jeden pojednává o věcech administrativních, druhý o politické činnosti lidí, proti nimž je vedena válka. Zdá se, že tento Bar Koseba je Šimon Bar Kochba, slavný vůdce druhé Židovské války, kterého rabínské prameny nazývají Bar Koseba. To by byly první autentické zprávy o této válce, o níž dosud existovaly jen sporé a nezaručené zprávy. Průzkum jeskyní skutečně také nasvědčuje tomu, že jeskyně sloužily jako útočiště židů, kteří pod vedením Bar Kochby působili takové ztráty Hadrianovým legiím. Zahraniční časopisy dokonce přinesly zprávu, že v jedné jeskyni byly nalezeny řecké a aramejské fragmenty z doby kolem r. 200 po Kr. s texty evangelií. Nic bližšího se mi však nepodařilo zatím zjistiti.

Z Palestiny přejděmež ještě do Egypta, země nejvýznačnějších rukopisných nálezů z doby raného křesťanství. Více než pro biblistiku, pro historii dogmatu a zvláště poznání gnosticizmu mají význam *objevy z Nag Hammadi* v Horním Egyptě. V r. 1946/47 našli egyptští fellachové v křesťanském hrobě schránku s koptickými papýry a znajíce jejich cenu, je rozprodali do různých rukou, takže bude asi nějakou dobu trvati, než dojde k jejich zveřejnění. Jde o gnostické texty, jež dosud nebyly vůbec známy, nebo jen v pozdějším zpracování. Zatím byly zjištěny tyto rukopisy: v soukromém majetku se nacházejí filosoficko-abstraktní traktáty z kon-

ce 4. stol., dosud zcela neznámé: Apokalypsa Jakubova, Evangelium Pravdy a Modlitba Petrova.

Dalších pět traktátů, rovněž ze 4. stol., se dostalo do koptického musea v Káhiře. Je to Apokryfon, tajná kniha Janova, obsahující zjevení, které bylo učiněno sv. Janovi. Svatá kniha velikého neviditelného Ducha (nazýváno též Egyptské evangelium), kterou sepsal jakýsi Goggesos (Eugnóstos Agapétikos) a jež pojednává o počátku a konci světa. Od něho je též List blahoslaveného Eugnosta o nezplozeném Bohu a vzniku světa. Stejného obsahu je i další spis, Moudrost Ježíšova. O posledních věcech jedná Dialog Spasitelův s učedníky. Tento nález velmi přispívá k poznání gnosticizmu, zvláště gnosticizmu egyptského typu, který byl tak významným činitelem v učení i životě starokřesťanské církve.

Nemenšího významu pro historii dogmatu a raného křesťanství je objev v osadě Tura, 10 km od Káhiry. K nálezu přispěla druhá světová válka. V r. 1941 při úpravě opuštěného lomu pro skladiště munice byly nalezeny hlavně Origenovy rukopisy (ze 6.—7. stol.), uložené zde pravděpodobně za islamské invase. Zdá se, že některé rukopisy z Tura se ještě nacházejí u antikvářů. Zatím byly zjištěny tyto texty:

Disputace (diálektoš) mezi Origenem a biskupem Heraklidem na nějaké synodě. Po disputě Origenes široce odpovídá na otázku »num anima sit sanguis« (Lev 17, 11). Tento traktát nebyl dosud známý a je cenný zvláště proto, že byl pravděpodobně zapsán hned během disputace, takže podává konkrétní a živý profil argumentujícího Origena. Z nalezených manuskriptů byla zatím vydána jen tato část (J. Scherer, Entretien d'Origène avec Héraclide et les évêques, ses collègues, sur le Père, le Fils et l'âme. Le Caire 1949). Dále byl nalezen neznámý Origenův spis De paschate a řecký text části Origenova komentáře listu k Římanům, který byl dosud znám jen v přepracování Rufinově (M. 14, 831—1294). Nyní bude možno zkoumat, jak dalece ve svém latinském překladě Rufinus změnil text a ideje Origenovy. Byly též nalezeny části Origenova díla Contra Celsum, již známé, takže mohou přinést něco nového spíše pro historii textu a paleografii. Konečně byly ještě v Tura nalezeny zlomky komentářů ke knihám Gen, Job, Zach a Eccl, jež jsou zčásti jistě, zčásti pravděpodobně od Didyma Slepého, představeného alexandrijské katechetické školy ve 4. stol.

S novými objevy a nálezy neopominu seznámiti čtenáře.
Prof. Dr Jan Merell

NÁBOŽENSTVÍ A ŽIVOT

ATTENTE AC DEVOTE...

Čtyřicátého dne po Hodu Božím vánočním slaví Církev svatá památku obětování malého Beránka Božího v chrámě.

V duchu vidíme Pannu Marii a sv. Josefa s Ježíškem, starce Simeona a stařenku Annu v posvátné prostoře chrámové v hluboké nábožnosti a vroucnosti.

Jak dojemné to kvinteto harmonického spojení duší s Bohem. Jak velebný to souzvuk srdcí a duší velebicích Boha attente ac devote...

V plné jednotě ve smýšlení a v úmyslu Pána Ježíše přinášíme Otci nebeskému officium Divinum, oběť modlitby chvály, smíru, díky i proseb.

Otevře-li proto breviář in unione illius Divinae intentionis, pak se skutečně modlíme per ipsum et cum ipso et in ipso, pak se modlíme, ale ne my, pak se modlí v nás vlastně Kristus!

Kdykoliv se modlíme breviář, modlíme se ve jménu Církve svaté, in nomine Corporis Christi Mystici! In unione intentionum Christi et Ecclesiae sancte Dei! Ale i za sebe, abychom se stali svatými muži Božími!

Svatost je harmonie mezi tělem a duší, jest harmonie mezi láskou Boží a láskou naší — jest soulad, jest souzvuk dvou vůlí: vůle Boží a vůle mojí!

A k tomuto souladu, k tomuto souzvuku, k této harmonii mne vedou svaté modlitby, lekce, homilie, hagiografie a žalmy svatého breviáře!

Odkudkoliv nasloucháme ve svatém žaltáři, slyšíme ze všeho toho jáсотu, ze všech těch žalmů děkvných, prosebných, ze všech těch žalmů nářků jako z melodií krásné a mohutné symfonie stále znovu a znovu hlavní zásadu žití: creatus est homo, aby Pána Boha svého chválil, aby ho velebil a tak se k němu do nebe dostal!

Svatý žalmista Páně jest inspirován vším, cokoliv vidí, cokoliv slyší, cokoliv zažívá, k modlitbě a k posvátnému zpěvu!

Duchovní PASTÝŘ

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA
K ČÍSLU DRUHÉMU
ROČNÍK III.

MADONA ZLATOKORUNSKÁ

Vlastenecký biskup J. V. Jirsík.

Jirsíkův pomník v Českých Budějovicích.

Osobní památky J. V. Jirsíka.

Rodný dům J. V. Jirsíka v Kácově.

Pamětní deska na rodném domě Jirsíkově v Kácově čp. 40.

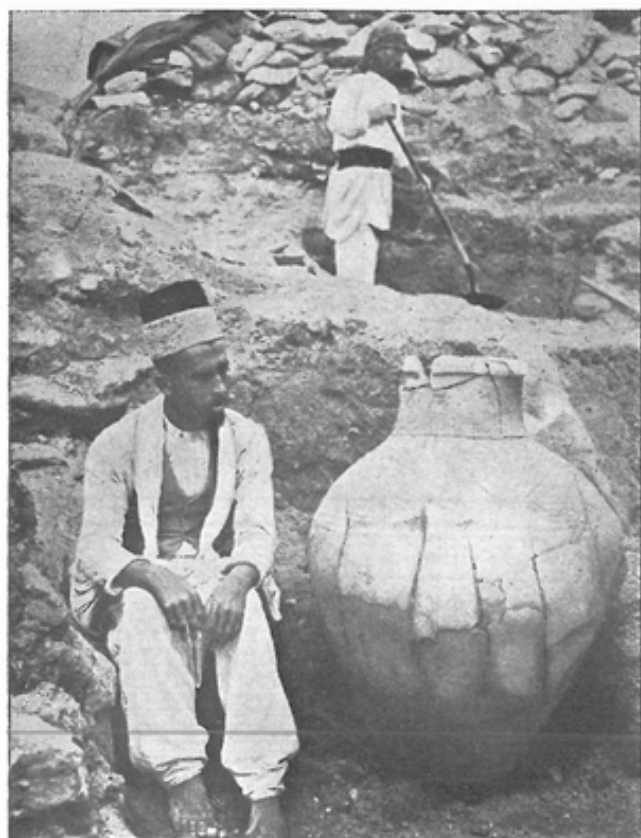

J. M. kap. vikář Josef Buchta se svými spolubratry u hrobu J. V. Jirsíka.

ZÁBĚRY Z VYKOPÁVEK V RAS ŠAMRA - UGARITU

Zříceniny královského paláce.

Keramika z Ras Šamra.

Schodiště do královské hrobky.

Vidí krásu svého domova a jest jí inspirován k jásařícímu chvalo zpěvu Božím! Hory a doly, pastýři a jejich stáda, vyprahlá země a vlnící se moře klasů, hrom a blesky, déšť a zemětřesení, květiny a zvířata, život liský a radost života, vše ho nabádá, to vše ho inspiruje, to vše se mu stává předmětem jeho zpěvu a jeho modliteb. — On se skutečně vždy a stále, jak to Pán Ježíš žádá, modlí!

A jak vroucný, jak mohutný, jak důrazný jest způsob těchto nejkrásnějších modliteb, které máme! — Žalmista Páně »hladí« Pána Boha jako dítě otce svého, aby mu dal, oč ho prosí; on volá hlasitě, on křičí k Pánu Bohu! »Intende«, »audi«, »inclina aurem Tuam«, »Domine, ad adiuvandam me festina«. Ano, když nedostává hned, oč prosí, obrací se k Pánu Bohu s otázkami přímo netrpělivými: »Domine, usquequo« — »Pater, kdy mne konečně vyslyšíš?« — »Jak dlouho budu ještě čekat?«

Jak výrazná a význačná a dětinně upřímná jest řeč těchto svatých žalmů Božích! A jak hluboký a všeobsáhlý jejich obsah!

Kolik opravdové poesie, krásy, hluboké vroucnosti jest obsaženo v hymnech a v responsoriích, kolik povzbuzujících poznámek v homiliích a krátkých hagiografiích!

Attente ac devote! Každý den... in unione illius Divinae intentionis, ut omnes in unum sint... aby všichni je dno byli na celém okrsku zemském, aby všichni lidé s bratrskou láskou se milovali, aby všichni mluvili touže řečí lásky, které každý rozumí! —

Veni, Domine Jesu! Dona nobis pacem — —

P. Karel Sahan

K EUCHARISTICKÉMU VÝSTAVU

V měsíci únoru připadá konec předpostí a zejména v poslední dny masopustu je téměř v každém kostele nějaká smírná pobožnost před vystavenou Nejsv. Svátostí oltářní. Kde nelze konati tuto pobožnost po 40 hodin, koná se aspoň jediný den v roce celodenní euchar. výstav, který je obdařen stejnými odpustky jako pobožnost 40hodinová. Celodenní výstav (pouze jediný den) namnoze bývá v poslední neděli masopustní. Někde, zejména tam, kam kněz jen dochází, musí se věřící spokojiti kratší smírnou adorační pobožností odpoledne nebo večer.

Zvláště na konci masopustu (v ostatkv) je aspoň kratší smírná adorační pobožnost nejen předmětem velké obliby našeho věřícího lidu, ale také krásnou příležitostí k obětem za mír a pokoj světa, které duchovní správce vhodně připomene.

Je dobře zopakovati si všeobecné a liturgické připomínky, týkající se euchar. výstavu.

Připomínky všeobecné. Ještě více než kdy jindy je záhodno k euchar. výstavu vyčistiti kostel, ozdobiti oltář a připravití jej pro výstav. Umělé květiny se nemají dávat už pro nebezpečí ohně.

Je-li možno, zakryje se obraz (nebo socha) na hlavním oltáři, aby věřící při pobožnosti byli soustředěni na Nejsv. Svátost. Na svatostánku se postaví trůn s baldachýnem; vše v barvě bílé, i antependium.

Výstavní mše sv. nechť je solemnis anebo aspoň cantata. Není-li možno, budiž sloužena mše sv. tichá se zpěvem lidu. Mše sv. se slouží podle direktáře a po oracích, rubrikami předepsaných, vezme se komemorace de SSmo Sacramento. O svátcích 1. a 2. třídy se spojí komemorace de SSmo Sacramento sub una conclusionem s orací svátku, i když je pak ještě jiná komemorace. Pouze je-li ten den mše sv. nebo jen komemorace de identico Domini mysterio, t. j. SSmi Corporis Christi, SSmi Redemptoris, SSmi Cordis, Passionis, Crucis, Pretiosissimi Sanguinis, komemorace de SSmo Sacramento se vynechá. Rovněž v den Dušiček.

Je-li v den výstavu dovolena missa votiva privata, slouží se mše sv. votivní de SSmo Sacramento sine Gloria, sine Credo, sine Sequentia s příslušnými komemoracemi, jak je udává tabella mší votivních v direktáři.

Byla-li sv. Hostie krátce před výstavem konsekrována, možno jí použití pro výstav, ne-li, nechť se konsekruje při mši sv. nová. Obvyklé předepsané modlitby po mši sv. se vynechají.

Nekoná-li se ráno průvod s Nejsvětější Svátostí, vystaví se tato ihned při mši sv. v monstranci na trůně na korporálu. Zpívá se Pangue lingua (bez Tantum ergo) nebo Svatý, svatý, Nejsv. svátost se inscenuje a

kněz zazpívá Panem de coelo..., Oremus, Deus, qui nobis atd. Kněz vykoná prostraci a odejde od oltáře. Nejsv. Svátost zůstane vystavena po dobu určenou podle poměrů.

Někde se konává průvod hned ráno po mši sv. po kostele pod baldachýnem. V tomto případě kněz odloží po posledním evangeliu manipul a ornát, vezme pluvíál, vyjme Nejsv. Svátost a vloží do monstrance, postaví na oltář, nasype kadidlo do dvou kadidelnic (jsou-li), okouří SSmum, přijme od kostelníka bílé veľum, vezme SSmum a jde průvodem za zpěvu k Nejsv. Svátosti. Po návratu postaví SSmum na trůn za zpěvu Pangue lingua, znovu nasype kadidlo, okouří SSmum a zpívá Panem de coelo atd. jako předešle. Většinou však se asi koná průvod odpolední nebo večerní.

Po závěrečné pobožnosti, sestávající z modliteb církevně schválených (možno použití litaní k P. Ježíši, k P. Marii i ke Všem svatým), sejme se Nejsv. Svátost s trůnu, postaví se na oltář a kněz nasype kadidlo do dvou kadidelnic (jsou-li), okouří SSmum, vezme veľum a vjde s Nejsv. Svátostí pod baldachýnem za hlaholu zvonů a zpěvu písní k Nejsv. Svátosti. Po průvodu se postaví SSmum na oltáři, incensuje a kněz intonuje Te Deum. Po ukončení hymnu zazpívá veršik: Benedictus etc. s modlitbou: Deus, cuius misericordiae non est numerus etc. Divinum auxilium etc. Potom zpívá chór Tantum ergo, znovu se SSmum incensuje, dá se požehnání a ostatní se dokončí jako obvykle.

Liturgické připomínky: Nic nemá zastíratí pohled na vystavenou Nejsv. Svátost; na svatostánek není dovoleno stavěti nádoby s květinami. Při mši sv. výstavní má hořeti 6 voskovic, po dobu výstavu aspoň 12 voskových svíci. Stále má býti v kostele někdo, aby nepovstal oheň. U oltáře, kde je vystavena Nejsv. Svátost, nesmí býti sloužena mše sv. po dobu výstavu. Slouží se u vedlejšího oltáře. Jen v jediném případě je dovoleno sloužití mši sv. u výstavního oltáře: o nedělích a zasvěcených svátcích, není-li v kostele jiného oltáře, kde by mohla býti mše sv. sloužena. Je to dovoleno proto, aby věřící mohli splniti druhé církevní prikázání. Při této mši sv. i při všech jiných, které se slouží v době výstavu u vedlejších oltářů, je nutno vzíti komemoraci o Nejsv. Svátosti po oracích, rubrikou předepsaných, před orationes imperatae. Výjimky jsou jako při mši sv. výstavní. Svatbu nebo pohřeb jest odložiti na jiný den, případně vykonati svatební a pohřební obřady před výstavem nebo po jeho ukončení.

V den Dušiček se vystaví Nejsv. Svátost až po mši sv. Jest dovoleno sloužití v době výstavu mše sv. za zemřelé, ale jen u vedlejšího oltáře v rouše barvy fialové

beze zpěvu lidu, při nichž se nebere komemorace de SSmo Sacramento.

Třeba se postarati o stálou adoraci, rozdělit adoraci hodiny a přesvědčiti se, jak se dodržují. Klekátka pro adoratory-laiky nesmí státi v presbytáři, nýbrž v lodi před mřížkami. Na klekátka se připraví vhodné modlitební knížky pro euch. pobožnost.

Na Květnou neděli vystaví se Nejsv. Svátost po svěcení „palem“ a slavné mši sv. Je-li ještě jiná mše sv., má býti tichá u vedlejšího oltáře.

Kostelník a ministranti přistupující k oltáři v době výstavu musí míti superpelici, kněz rochetu; jiným laikům je přístup do presbytáře zakázán.

Všechny veřejné modlitby před vystavenou Nejsv. Svátostí mají býti církevně schválené.

Odpustky: Věřícím se uděluji pro jediný euch. den též odpustky jako pro pobožnost 40hodinového výstavu, t. j. plnomocné odpustky jednou denně těm, kdož přijmou svátosti, navštíví vystavenou Nejsv. Svátost a pomodlí se před ní pětkrát Otčenáš a Zdravas, Sláva Otci atd. ke cti Nejsv. Svátosti a připojí jeden Otčenáš, Zdravas, Sláva Otci. Kdo vykonají tuto návštěvu a tytéž modlitby se srdcem zkroušeným, aniž přijali svátosti, získají odpustky 15 let tolikrát, kolikrát opakují jak návštěvu, tak modlitby. Věřící, kteří se zúčastní průvodu s Nejsv. Svátostí aspoň se srdcem zkroušeným, získají odpustky pěti let. Přijali-li svátosti, zúčastní se euch. průvodu a pomodlí se ještě jednou Otčenáš, Zdravas, Sláva Otci atd. mohou získati odpustky plnomocné. (Podle praž. Ord. listu r. 1939.)

Děkan P. Václav Šebek

PROVOLÁNÍ II. ČESKOSLOVENSKÉHO SJEZDU OBRÁNCŮ MÍRU

Občané a občanky!

Ve všech zemích světa povstaly stamiliony lidí, aby vytvořily mohutnou, v historii lidstva nebývalou, všelidovou, demokratickou frontu obránců míru. Povstaly, aby naplnily slova velikého Stalina, že mír může být zachován a upevněn, vezme-li lid věc zachování míru do svých rukou a bude-li ji hájit až do konce.

Stamiliony lidí všech barev pleti, bez rozdílu politického či náboženského přesvědčení, si uvědomily, že válce je možno zabránit. Muži, ženy, děti i starci nemusejí trpět a umírat pro zájmy amerických miliardářů a zbrojařů, pro jejich maximální zisky a šilenou snahu ovládnout svět!

Kongres národů za mír, kterým se sešel v prosinci 1952 ve Vídni, ještě více utvrdil neochvějnou vůli všeho lidstva mír uhájit a zkrotit podněcovatele války. Síly míru mnohonásobně vzrostly. Národy všech zemí a světadílů nastupují ve smyslu usnesení Kongresu do ještě smělejšího boje za odvrácení nové války a záchranu lidstva před pohromami, které by mu chtěly připravit temné síly reakce a fašismu. Jsou povzbuzováni jasnou stalinskou mírovou řečí a důslednou mírovou politikou, velikými činy budovatelů komunismu, obrovskou a nezadržitelně rostoucí silou a mocí Sovětského svazu, kterou znovu ukázal historický XIX. sjezd Komunistické strany Sovětského svazu.

J. V. JIRSÍK REDAKTOR

Jan Valerián Jirsík oznamuje dne 31. července 1847, že od příštího roku bude „pod jeho jménem“ vycházeti Časopis pro katolické duchovenstvo a říká doslova: „I převzal jsem z synovské poslušnosti toto těžké dílo na sebe, tou se koje naději, že spojené síly jiných doplň, což se síle mé nedostává.“

A nebyl to úkol lehký.

Březenová revoluce roku 1848 postavila katolické kněžstvo u nás do popředí zájmů široké veřejnosti. Třebaže můžeme s radostí viděti mnohé drobné katolické kněze v aktivní spolupráci s chudým městským lidem a pracujícími lidem venkova, na němž ležela hlavní tíha této revoluce, přece jen poměry, které se v porevoluční tišině vytvořily, nepostavily drobné kněžstvo do situace právě nejdůležitější. Pražský arcibiskup Alois baron Schrenk vydal dne 22. března 1848 pastýřský list, v němž konstatoval, že „církev byla konstituíci zbytečného poručnickování se strany absolutistického státu“ a kněžstvo zcela logicky domýšlelo tuto kritiku v duchu nové svobody. P. František Náhlavský, rektor lužického semináře, vypracoval reformní program, jehož ohlas byl nesmírný, ale politické údalosti porevoluční smetly tento program i autora do propadlého času. A víko nad propadlým přirazil pastýřský list rakouských biskupů ze dne 17. června 1849, který odsoudil revoluční hnutí jako „bezbožný návod našich dnů, věčných slz hodný“...

A přece!

J. V. Jirsík jako redaktor Časopisu pro katolické duchovenstvo pokračoval v obrodných snahách. Je skutečně zajímavé sledovat jeho redaktorskou ruku a odhalovat v člancích časopisu jednotlivé body Náhlavského reformního programu, zvláště pokud se týče církevní správy, patronátního zřízení a zespolnění církevního majetku. Jirsík přímo geniálně využil poměry v Rakousku-Uhersku a energicky se domáhal pro české kraje většího českého zastoupení v kapitulách a zvýšení počtu českých biskupů. Časopis jím řízený plní poslání, které má: uvědomovat kněze a stavět je na je-

dině správné místo — mezi věřící lid, z něhož vyšlo. Jirsík v celé své redaktorské činnosti zůstává věren slibu, kterým dává ve svém programovém prohlášení, že chce pomáhat „ctihodným bratřím na vinici Páně pracujícím“, „jelikož jestti to věci zkušenosti ztvrzenou, že byby kdo sebe byl učenějším, není-li také spolu sblhly ve své mateřské literatuře, nebude mu lze s náležitým prospěchem pro lid pracovati“. V ovšem, že k tomu sám nestačí a že je třeba kolektivní spolupráce všech spisovatelů z řad kněžstva. „Se vši důvěrou se obracím a na Vás tu vřelou žádost skládám, abyste mi pomoci svou bratrskou přispěli. Má snad časopis tento, jediný českoslovanský toho druhu, zaniknouti? Zaniknouti nyní, anž již jedno dvacetiletí přečkal? A zaniknouti vinou naši? Nežádá-li od nás toho čest naše, bychom jej udrželi, ač v celém mocnářství jiného podobného nestává? Nekáže-li toho potřeba, bychom my rovně tak u vzdělávání vědy bohoslovně pokračovali, jakož to činí svěští vzdělanové v oboru svém? Aneb měli bychom snad za nimi zůstat? I čest tedy naše, i času potřeba toho žádají od nás, bychom časopis tento nejen udrželi, nýbrž i zvelebovali. Než důvěruji se v slechetné smejšlení a v plnost Vaši, a jsem tím zcela ujistěn, že mu zaniknouti nedáte, nýbrž se postaráte, aby, jako kvetl, kvetl též budoucně.“

Náš Duchovní pastýř jako časopis katolického duchovenstva je vlastně pokračování tohoto díla, jehož počátky jsou v roce 1828, kdy u nás po prvé vlastnilo katolické kněžstvo svůj odborný list. Za těchto 125 let se různé změnila forma časopisu a jeho náplň — ale je zajímavé, že rozdělení, které uvádí J. V. Jirsík při přejímání redakce z rukou vlasteneckého kněze, kanovníka Tomáše Jana Pešíny z Čechorodu, je v podstatě totéž, které máme my v Duchovním pastýři —

S úctou a s vážností listuješ v časopise více než 100 let starém — A najednou se rozleje úsměv po tvé tváři: „He, i tenkrát řádl tiskařský šotek!“ Na straně 574 čteme věnování: „Wysoce důstojnému, welebnému... a wysoce uzelenému Pámu...“ Zda měl redaktor nepřijemnosti z tohoto šotka, který si tak nešetřně zahrál s urozeným pámem, se už asi nikdy nedozvíme...

J. Beneš

Naše vlast, vedená moudrým prezidentem Klementem Gottwaldem, stojí pevně v mohutném světovém táboře míru. Sdružení v jednotném šiku obrozené Národní fronty Čechů a Slováků, v čele se slavnou Komunistickou stranou Československa, budujeme šťastný socialistický domov. Všichni čestní a pracovití muži a ženy, každý, kdo má rád svou rodnou zemi, věnuje své síly velikým úkolům, jež nám ukládá poslední rok Gottwaldovy pětiletky.

Po rozdrčení spikleneckého protistátního centra, vedeného Slánským, ještě odhodlaněji a důsledněji povedeme až do konce svůj boj za vítězství socialismu, za vítězství míru ve světě, po boku Sovětského svazu spolu s ostatními zeměmi tábora míru.

Poučení a povzbuzení slovy našeho nejlepšího přítele J. V. Stalina a slovy novoročního projevu presidenta republiky Klementa Gottwalda, půjdeme dále vpřed, plně budovatelské úkoly, jejichž smyslem a cílem je blaho nás všech a udržení míru mezi národy.

Hodnotice na II. čs. sjezdu obránců míru dosavadní výsledky práce našich výborů obránců míru a všech organizací obrozené Národní fronty Čechů a Slováků, která sdružuje pracující lid měst a venkova, ukládáme si my, českoslovenští obránci míru, tyto úkoly:

1. Za pomoci celé obrozené Národní fronty Čechů a Slováků seznámíme všechny náš lid s hlubokým významem usnesení vídeňského Kongresu národů za mír. Výzva Kongresu k vládám pěti velmocí, aby jednaly o uzavření Paktu míru; prohlášení o nezadatelném právu všech národů rozhodovat o vlastních osudech, bez jakéhokoliv násilí zvenčí; důrazný požadavek, aby byly okamžitě zastaveny všechny války, rozpoutané imperialisty — v Koreji, ve Vietnamu a Malajsii; požadavek naprostého zákazu všech zbraní hromadného ničení — to jsou naše cíle v boji za mír a šťastnou budoucnost národů. Podpoříme proto co nejučinněji úsilí, aby usnesení vídeňského Kongresu národů za mír byla uskutečněna.

2. Neustaneme v boji proti remilitarisaci západního Německa, proti uskutečnění „generální smlouvy“ a smlouvy o t. zv. evropském obranném společenství. V tomto boji budeme dále prohlubovat své přátelství s lidem Německé demokratické republiky. Podáváme ruku ke společnému boji pracujícímu lidu a všem pokrokovým silám v západním Německu a ve všech státech, pro něž stejně jako pro nás znamená znovuvyzbrojování západního Německa ohrožení národní nezávislosti a existence.

3. Učiníme vše, aby ve jménu zachování míru byl úspěšně splněn pátý rok naší pětiletky. Všemi silami poděpíme budovatelské dílo našeho lidu. Vždyt každodenní tvůrčí práce při výstavbě socialismu je nejmocnější posilou boje za mír ve smyslu hesla našeho presidenta Klementa Gottwalda: „Buduj vlast, posilíš mír!“

4. Všem poctivým lidem naší vlasti leží na srdci péče o šťastnou budoucnost našich dětí. Jsouce si vědomi toho, že imperialisté stupňují své válečné přípravy, budeme dále posilovat obranyschopnost naší země. Učiníme z ní nepřemožitelnou tvrz, o níž se rozbíjí všechny pokusy válečných zločinců mařit klid, štěstí a pokoj našich domovů.

5. Současně splněním všech vytčených úkolů budeme i nadále v celé šíři ukazovat, co pro nás znamená spolenectví, bratrský svazek a všestranná pomoc Sovětského svazu, této nejmohutnější záštitu boje za mír mezi národy. U vědomí světodělného významu Sovětského svazu pro veliký dějinný zápas mezi silami míru a války budeme bratrství a spolenectví se sovětským lidem ještě dále prohlubovat a posilovat.

Velké budovatelské dílo našeho lidu budíž prodrchnuto pevným přesvědčením, že jím přispíváme k zachování míru, že jím nejlépe posilujeme nezadržitelně rostoucí mírovou frontu národů, jež inspirovány velikým Stalinem, se sjednocují ve společném boji proti válce za život a štěstí lidstva.

Pod vedením naší slavné Komunistické strany Československa, drahého a milovaného presidenta Klementa Gottwalda do práce za silnou a šťastnou socialistickou vlast!

Kupředu, československá úderná brigádo, do boje za světový mír!

SEDMDESÁT PĚT LET ZDEŇKA NEJEDLÉHO

Je velmi těžko zhodnotit význam akademika prof. dr. Zdeňka Nejedlého v našem národním životě. Tři čtvrti století života Zdeňka Nejedlého nemůže být hodnoceno obyčejnými měřítky. Jeho život není snůškou dat, která sestavena v chronologickém pořádku by nám poskytla obraz činnosti. Dílo Zdeňka Nejedlého a jeho působení v českém životě nutno měřit již s hlediska historického, protože tvoří určitou epochu našich dějin, epochu sociální revoluce, k níž směřovala i všechna předběžná činnost. Je málo osobností, které v našem národním životě zapůsobily tak hluboce, jak v kultuře, tak i v politice, jako Zdeněk Nejedlý.

Zdeněk Nejedlý je vrstevníkem generace let devadesátých minulého století. Je to období určitého úpadku, malátnosti, umělecké dekadence, individualismu, a na druhé straně zase anarchismu. Hospodářsky a politicky se projevuje tato doba v upevňování měšťácké společnosti v českém národě. Doznívající „gründerství“ v průmyslu vytváří v české společnosti buržoasní a kapitalistickou třídu, která začíná konkurovat kapitalistům německým a využívá k svým cílům i vlastenectví českých lidí. V mezinárodní politice je to již období imperialismu, v němž kapitalismus nabývá postavení monopolistického a proti němu roste mohutné hnutí a uzrává vývoj socialismu, který se mocně dere do popředí a proniká do veřejného života.

Celá tato změn vnějších zápasů, lži, přetvářky, znatku působila mocně na generaci vstupující do života, která prožívá vnitřní otřesy a marně hledá zakotvení v pravdě. Je to období, v němž mnozí nacházejí klid

v Bohu, jiní v beznaději končí sebevraždou, jiní ve zmatku zakotvují v bohémském životě, v němž utrácejí dary, kterých se jim dostalo. V mnohém z toho bylo mnoho pózy a módnosti, projevující se umělecky v dekadenci a v kosmopolitismu.

Česká inteligence této doby, pocházející převážně ze středních vrstev, přiklání se k socialismu, často s ním koketovala, ale záhy byla koupena kapitalistickými měšci, ať již v podobě zajištění existence nebo v podobě buržoasních dcer. Tato vrstva inteligence se stala buď poplatná českému kapitalismu, nebo se přímo účastnila politické moci kapitalistických velmožů.

Málo duchů této doby si zachovalo neotřesené vědomí, jasný cíl a dovedlo se vyrovnati se všemi těmito zmatky. Zdeněk Nejedlý byl jedním z těchto vzácných zjevů. Již od studentských let viděl, jak náš kulturní život je otráven mladočeštvím, liberalistickou povrchností, které byly největší překážkou našeho kulturního vývoje.

V této duchovní generaci vzniká proud, který uměl pochopit velké rodící se myšlenky, třebaže byl ještě vzdálen vypočítanému socialismu. Zdeněk Nejedlý se musel sám vyvíjet i s mnoha věcmi a problémy, které přinesl konec století, zbahnělost českého buržoasního myšlení a celá krize společnosti.

Nejedlý na příklad ve své filosofii vyšel z pozitivistické školy, proto se obrací k programu národní svobody. Ale liberalismus měšťáckých vrstev mu záhy ukázal, že české měšťáctvo není schopno uskutečnit program svobody, jejíž věc se musí stát programem celého národa. Národ byl tvořen převážně vrstvami pracu-

jičích, a proto národní svoboda byla pro Zdeňka Nejedlého neuskutečnitelná bez osvobození sociálního. Nejedlý dovedl správně pochopit vývoj dějin a rostoucí úlohu nových dějinných sil. Obhájce národní svobody, pokračovatel buditelů a kritický realista, přiklání se záhy k socialismu a později ke komunismu. Tento vývoj je v plné souvislosti s celonárodním organickým vývojem a dílo Zdeňka Nejedlého tvoří jakousi spojnicí národně osvobozovacího boje s hnutím socialistickým.

Bohatě vyzbrojen znalostmi historických skutečností a poznáv nedostatky dialektiky pozitivismu, dovedl se nejen správně orientovat, ale dovedl i správně hodnotit a předvídat. Právě proto ovlivnil Zdeněk Nejedlý náš národní život a vytvořil duchovní proud mezi inteligencí, která si jeho zásluhou začala uvědomovat význam socialistických idejí a přimkla se k nim.

Vliv Zdeňka Nejedlého neomezoval se jen na oblast politickou nebo kulturní. Prohlížíme-li předválečné ročníky Varu, vidíme, že Zdeněk Nejedlý si bedlivě a kriticky všiml všeho, čím žil a dýchal český život. Hodnotě s hlediska vědeckého socialismu veškerý život národa, ukazoval nesmlouvavě na chyby a současně ukazoval cesty a perspektivy vývoje. Byl jedním z mála universitních profesorů, čím žil a dýchal, který nalezl cestu k srdci pracujícího lidu. V době, kdy česká inteligence ve svém celku přehlížela dělníka, Zdeněk Nejedlý přednášel na dělnických schůzích a stal se učitelem a rádcem dělníků a tak moderním buditelem a pokračovatelem buditelů se zřetelem k potřebám doby, v níž žil.

V osobnosti Zdeňka Nejedlého žije vědec, estetik, historik, umělec a politik, žije v naprosté jednotě spojováním stejným cílem a ideami.

Nejedlého hudební estetika dostává základ v rodině. Jeho otec, vynikající hudební pedagog Roman Nejedlý, byl mu prvním ukazatelem hudebních krás. Jako mladý student stál pod významným vlivem Otakara Hostinského. Tyto dva vlivy formulovaly jeho názory na význam a poslání hudby. Zdeněk Nejedlý takřka od dětských let přilnul k Bedřichu Smetanovi. Nezměněn zůstal mu tento obdiv a tato láska po celý život. „Smetana vyrostl ve mně — píše Z. Nejedlý — v největšího českého hudebníka a nejen největšího českého umělce vůbec, k němuž jsem dospěl současným studiem i jiných našich umění, literatury i výtvarných umění. Vyrostl mi i v nejnárodnějšího českého umělce.“ Právě v díle Smetanově ukázal Zdeněk Nejedlý jeho popularitu v národě nikdy nevidanou a celou šíří i hloubku Smetanova díla. Zdeněk Nejedlý nachází ve Smetanově díle odezvu všeho národního života a ukazuje po prvé, jak toto dílo vyrůstá z kořenů samého národa.

Obeznamenání národa s dílem Smetanovým jde u Nejedlého ruku v ruce s vylíčením obrozenectví v životě národa. Před Zdeňkem Nejedlým byla doba probuzenecká hodnocena jen v úseku literárním. Teprve Nejedlý ji prozkoumává a hodnotí v celé šíři společenského života.

Smetana stejně jako později v přínosu Zdeňka Nejedlého k rozvoji naší historické vědy husité jsou středem jeho zájmu, protože společným činitelem obou je lid.

Zdeněk Nejedlý se ztotožňuje s Palackým v názoru na husitství, ale stává se jeho pokračovatelem v dalším stupni dějinného vývoje. Ve svém hodnocení dějin se však odlišil od Palackého i Masaryka, kteří se svého subjektivního hlediska vidí člověka v dějinách jen jako nekonkrétní mravní bytost. Nejedlý však hledá v dějinných událostech determinující živel, který nazývá kolektivní mocí, která je ženoucí historickou silou. Nejedlý již v době před první světovou válkou, na rozdíl od kosmopolitů, kteří jak říkali, nám otvírali okna do Evropy, ukazoval nám nový pohled na české dějiny.

Nejedlého hledisko vyrůstá z jeho světového názoru, a to ještě v dobách, kdy buržoasní společnost zabráňovala mu politicky pracovat. Nejedlý v této době, zabý-

vaje se uměním a historií, konal již významnou osvoboditelskou a uvědomovací práci, přetavuje staré buržoasní a měšťácké formy myšlení do nových forem a metod vědecké práce v duchu socialismu.

Je samozřejmé, že duch tak vzdělaný a historik, zabývající se husitstvím, nemohl jíti nevšimavě kolem problémů náboženského života u nás.

Křesťanství ve svém vzniku je mu hnutím socialistickým, jak píše v „Slově o náboženství“: „Není pochyby, že křesťanství, ono první proti mocným a na obranu chudých namířené křesťanství, bylo jednou ze sil, jež poděravaly sloupy otrockého řádu Říma, jako vůbec zachvacovalo otroky.“ Nejedlý vidí, jak křesťanství přinášelo posilu chudým. „Kristovo slovo nebojte se — píše dále — je provázáno představou hřejivého ho (lid) stejně sociálně, jako nábožensky. Nebojte se, vždyť všichni jsme synové Boží. Ano všichni jsme synové Boží a tedy ne jeden všechno a druhý nic, jak tomu bylo s porobeným lidem.“ V tomto smyslu socialistickém nahlíží Zdeněk Nejedlý na vykupitelské dílo Kristovo.

Přesto, že je osobně stoupencem vědeckého světového názoru, nalezneme u Zdeňka Nejedlého vřelé ocenění práce kněží i věřících. Roku 1945 dostavil se Zdeněk Nejedlý na schůzi katolických kněží. Přišel mezi ně, jak říkal, nejen jako resortní ministr, ale i více, jako ten, kdo dobře ví, čím byli národu kněží v době probuzenecké a potom v době protektorátu. „Již tehdy — pravil — i potom nic pro ně nebyla cizí a národu nepřátelská moc, ale vše zato náš český lid. A za svůj resort i jako komunista jsem jim nabídl ruku ke spolupráci v obnovení lidové republiky, kde nám každá pomoc i spolupráce je vítána, je-li upřímná a čistá. I mám v paměti — píše Zdeněk Nejedlý — jaký jsem tehdy našel ohlas mezi přítomnými. Všichni vstali a demonstrativně volali: My jdeme s lidem.“

Ve své stati „Církev a lidová demokracie“ hodnotí Zdeněk Nejedlý dnešní stav a píše: „Nic by nebylo prospěšnější všem vírám, než kdyby byly opravdu křesťanské nejen podle slova. Skutečně právě křesťanství je dnešnímu duchu naší republiky stejně blízké, jako je na hony od něho vzdálen Vatikán i nejedna protestantská církev a všichni ti, kteří pod heslem náboženství dělají politiku, a to nelidovou, protilidovou politiku. S tím vším skutečně právě křesťanství, jeho láska k člověku a k lidem nemá nic společného. Zato má s tím mnoho společného socialismus, komunismus, jenž už nejen hlásá, ale provádí zásady lidového křesťanství.“

Při pohledu na dílo Zdeňka Nejedlého si uvědomujeme, jak velké a původní myšlenky vyslovil již před desítkami let, kdy se nikomu ještě nezdálo, že bude jednou podle nich formulován náš život. Myšlenky tehdy vyslovené zdály se býti odvážné, ale dnes jsou všechny obecně platné.

Sešedesát pět let života Zdeňka Nejedlého je živým výročím, je ukazovatelem cesty, která se osvědčila, zatím co jiné ztroskotaly. Životní pouť Zdeňka Nejedlého není individuální cestou vědce, estetiky a politiky, je to cesta, kterou ukázal Zd. Nejedlý mnohým a vešel tak jako duchovní vůdce socialistických myšlenek do dějin celého národa.

Zdeněk Nejedlý, profesor, doktor, prezident Československé akademie věd, náměstek předsedy vlády, dožívá se v den svých narozenin štěstí, které je dáno málo lidem. Vidí uskutečněny všechny plány, pro které žil a pro které pracoval. Prožil dobu, která ukázala, jak špatná byla měšťácká ideologie, proti níž bojoval. Nechtěl prožít ještě dlouhá léta vítězství a triumfu svých idejí v osvobozené republice!

INTERVIEW S PŘEDSEDOU CHRÁMOVÉHO DRUŽSTVA

J. M. nřdp. prelát Dr Jan Sobota, infulovaný probořt v Poděbradech, byl postaven při loňské reorganisaci Chrámového družstva v jeho čelo. Požádali jsme pana předsedu, aby nám odpověděl na některé otázky, které naše čtenáře zajímají:

Jak plní Chrámové družstvo v dnešní době své úkoly?

V roce 1951, kdy se slučovaly podniky, aby bylo vytvořeno dnešní Chrámové družstvo, přicházely často hlasy kritiky, ano i stížností z řad duchovenstva, protože se úkoly neplnily tak, jak toho potřeba vyžadovala. V roce právě uplynulém se poměry nejen značně zlepřily, ale mohou říci, že jsme mohli již v plně míře vyhovět požadavkům důstojných pánů a v posledním čtvrtletí se dokonce splnil plán na 100% a v některých oborech byl i překročen.

Jak je postaráno o plnění předpisů liturgických při výrobě a dodávání bohoslužebných předmětů?

Pokud se týče paramentů a bohoslužebných nádob, plní naši zaměstnanci přesně předpisy, které byly ústředím dodány a přezkoumány znalci liturgiky, naši zaměstnanci prošli také kursem školení, které měl vsdp. Dr Bohuslav Kovařík, asistent theologické fakulty, a komise stále dozirá na plnění těchto předpisů. Ostatní liturgické předměty, které jsou nám dodávány z jiných zdrojů, podléhají naší přísné kontrole po stránce liturgické. Tak na příklad olej, který byl dodáván jednotlivým Ordinariátům, byl přezkoušen profesorem chemie, jenž po stránce odborné podal posudek a doklad, že to je skutečně pravý olivový olej.

Jak je postaráno o estetickou cenu devocionálií?

Je třeba přiznat, že v tomto bodě byly city našich věřících častokráté těžce uráženy. V dobách dřívějších, kdy tyto předměty byly vyráběny pouze z důvodů obchodních a na různých místech republiky a kdy na výrobce, kteří neměli ohled na náboženské citění věřícího lidu a měli zájem jen na tučném výdělku, nemohlo být působeno, byly devocionálie častokráté umělecky velmi nedokonalé. Teprve Chrámové družstvo vytvořením umělecké komise, která je sestavena z odborníků a umělců a je ve spojení se Státním památkovým ústavem, hledí také k tomu, aby náboženským předmětem byl věřící veden i k citění uměleckému a aby tak pozvolna z příbytků našeho lidu zmizel bezcenný pouťový brak, který nevyhovuje ani požadavkům náboženským, ani po stránce umělecké.

Jaké jsou výhledy do budoucna?

V prvé řadě budeme dále sledovat přísnou linii liturgickou i uměleckou. Dosavadní sklady, v nichž jsou ještě tu a tam některé předměty plně neodpovídající našim zvýšeným požadavkům, hodláme zaplniti novými předměty hodnotnými nejen liturgicky, nýbrž i umělecky. Výroba sádrových soch a různých bohoslužebných předmětů je nahrazena kvalitnější výrobou kameninovou; rovněž bude ještě zkvalitněna výroba paramentů, neboť je navázáno jednání o dodávky francouzského liturgického hedvábí — a celkově možno říci, že po počátečních obtížích se Chrámové družstvo dopravuje na podnik, který nám, kněžím, bude opravdu sloužit tak, abychom byli spokojeni.

HISTORIE LEGENDY O SV. PROKOPU

Studijní příspěvek k jubilejnímu roku 1953

V čelo studie stavím hned základní větu: **Legenda svatoprokopská je pouze jedna, a tato jedna jediná legenda se svými neporušenými kořeny z XI. století byla pak později pouze postupně doplňována historickými kronikářskými zápisy, které se rovněž zachovaly v pevně ucelených neporušených celcích, opisovatelé a nadřenci různí dovolili si interpolace.** Legenda byla znovu a znovu upravována různými stilisty a tu a tam někdy pozmeněn pořad vyprávění, ale to velmi vzácně. Poněvadž pak opisovatelé používali různých rukopisů, kde legenda podle doby originálu různě končila a vsuvky rozmanitě se projevovaly, vznikla theorie o několika legendách, což se vynasazím přesně vyvrátit. Základem tohoto našeho hagiografického klenotu národního je **románská legenda**, která vznikla jako zápis o životě sv. Prokopa péči jeho žáků Vít a Emmerama záhy po jeho smrti, doplněná ještě v XI. stol. samým Božetěchem, kterému patrně vděčíme za první vsuvku o vyhnání německého opata, jako trpkou a sžíravě ironickou odpověď na jeho vlastní bolestné vyhnání z r. 1097.

Tuto románskou legendu máme doslovně zachovanou jako vložku chorového předčítání z II. nokturna mnišského benediktinského officia k r. 1204 (po beatifikaci). Nejdůležitější je rukopis brevife panen svatojirských, pak brevif olomoucký, krumlovský a veliká řada jiných. Tento rukopis jsem vydal v roce 1948 jako bibliofilii.

Tutéž románskou legendu doslova přesně zachoval **Mnich Sázavský** ve svém historickém pokračování **Kroniky Kosmovy**, s vynecháním hagiografického vyprávění o zázracích (1172—1177), který celé odstavce v neporušeném románském slovosledu doslova »vřlí« do své historie. Zachovaný drážďanský i vídeňský rukopis laboruje však s celou řadou vsuvek opisovatelů. Originál M. S. dosud nemáme. Vydání Melantricha z r. 1950 z pera Dr Hrdiny je neúplné.

Další přesné znění téže románské legendy zachoval nám rukopis kláštera Starobrněnského, zvaný **Fejfalík**, který právě ukazuje až do exilu Božetěchova. Týž rukopis nám umístuje na konci románské legendy

první starobylou vsuvku o Labessovi, která se pak na tomtež přesném místě objevuje v opisech dalších.

Velkým argumentem původnosti a neporušenosti této románské legendy jsou texty benediktinského officia, které uchovály neporušený sled vyprávění jejího nejen v lekcii II. nokturna, ale ve všech sousledných antifonách, a pak i v četných sekvencích misálů XIII. až XV. století.

Tuto románskou legendu máme přesně reprodukovatelnou ve zkratce jednotlivých textů staročeské legendy prosou k r. 1379, která byla zařazena ve stilisucké stručnosti do Českého prvního Passionálu. Tiskem vyšel dvakrát r. 1487 a r. 1495.

První veršovaná **Legenda**, z rukopisu hradeckého známá, dilo to anonymního mnicha sázavského z konce XIII. neb poč. XIV. stol., je rovněž přesnou ozvěnou původní románské legendy. Opis hradecký je z II. pol. XIV. věku.

Vzácný cyklus kreslených obrázků krumlovského kodexu »Liber depictus« je dalším svědectvím této románské předlohy. Jen do dneška se nemůžeme dopátrat, kde malíř sebral vzor pro scénu zlamaného koia a čerta na nápravě. Kodex krumlovský pochází z II. čtvrtiny XIV. století a kreslí nám již siluetu sázavského kostela z r. 1315.

Rozbor románské legendy podle následných částí kronikářských

První a základní část je legenda začínající slovy, které připomínají Životopis sv. Benedikta z Dialogu sv. Renore, »Fuit vir...« Tato část končí proroctvím sv. Prokopa o osudu Sázavy, jeho rozloučením, smrtí a zázrakem malomocného, který zdědil jeho hábit, a otevření očí slepce Paipa, aby viděl pohřeb.

Druhá část popisuje vládu opata Vita, jeho první vyhnanství a zde je konstantně zařazena scéna o vyhnaní opata cizozemce. Část tato končí vždy a všude přesně revokací družiny Vitovy z Uher zpět na Sázavu za krále Vratislava.

Labessa: Vložka a doplněk o vratislavském komorníku Labessovi má zde své přesné místo, s obměnou, buď že prchá před svými pronásledovateli po řece Sázavě v srpnu zamrzle, nebo že ho sv. Prokop neviditelnou rukou stahuje se žebříku šibenice. Tato vložka dělí nejstarší legendu od dalších kronikářských pokračování.

Třetí část je soupis sedmi zázraků, snad z doby opatství Emmeramova, zapsaných kronikářem sázavským na naléhání opata Blazeje k r. 1203, kdy se jednalo o svatořečení, a do Říma musel býti poslán životopis zázraky doložený. Souslednost těchto zápisů je přesná ve všech redakcích a ve všech opisech jako zřetelně připsaný celek. Jsou to: Uzdravení skrze Emmerama, Vysvobození pastýř zlodějíček, O okradeném konvršovi Martinovi, Okradená sestry, Vysvobození vyšehradské vdovičky, Trest cizoložnice a Uzdravení slepé.

Čtvrtá část legendy je kronikářský záznam **kanonisace** samé. Obsahuje přesně 6 částí neb kapitolek, které se zas přesně opakují ve všech redakcích a opisech po r. 1204 a přešly i do breviů.

Pátá část a poslední obsahuje dalších 10 zázraků zapsaných kronikářem sázavským po **kanonisaci**, a to během XIII. a XIV. století. Ve všech redakcích a přepisech je toto poradí všech deseti zápisů přesně zachováno a tvoří nenarušitelný celek.

Tato sestava první a druhé části, vložka o Labessovi, třetí a čtvrtá a pátá část jsou neporušenou a neporušitelnou páteří **jediné a původní legendy svatoprokopské**, jak ji vytvořilo XI.—XIV. století. Jako v architekturách bývá skryta původní stavba románská, tak máme v literárních přestavbách všech etap vývojového vzrůstu ukrytý neporušený poklad románské originálu. A tak jako k r. 1421 skončila historie kamenné výstavby kláštera, tak k r. 1421 skončila i literární výstavba legendy. Barokně rokoková doba na originálu svými přidavky nic neporušila.

Nejširší a nejpečlivější zpracování tohoto postupného celku máme v jediném rukopise **Sermones de sanctis** z poloviny XIV. století, který se nachází v kapitulní

knihovně hradčanské a ve své originálně koncipované kompilaci ukazuje ke svému tvůrci opatu **Bavoru** z Nečtin, slavnému opatu břevnovskému. (Viz studii Dr R. Urbánka, *Legenda t. zv. Kristiána*, 1948.)

Tohoto opisu kapitulní knihovny použil jezuita Mikuláš **Salius**, který pracoval pro kartusiána kolínského Vavřince **Suria** k r. 1576—1581 a ve velmi volném v humanistické latině příkrášleném upravení dodal tento životopis do sbírky životů svatých od **Suria**.

Téhož originálního přepisu použil magister Jan Scholtz S. J. r. 1642, který ho však přesně opsal a dodal pro velké dílo OO. Bollandistů do sbírky světového významu: »*Vitae sanctorum*«, II. svazek červencový k 4. VII., který konečně vyšel až r. 1721.

Český, velmi krásný překlad této Bollandisty vydané úplné legendy vydal Dr Ludv. Ant. Striž roku 1923.

Toto **nejširší** znění zná i benediktin P. Hugo **Fabricius**, a to z rukopisu z r. 1746, který on v celém svém díle nazývá: »*Rukopis Treboňský*.« Kam se tento rukopis poděl, nevíme, ale jeho přesný obsah nám právě Fabricius podává v poslední knize barokní o sv. Prokopu: »*Pozehnaná Památka divotvorce české země*.« V předmluvě k tomuto rukopisu se nachází první zmínka o tom, že sv. Prokop oral s čertem zapřaženým v pluhu. Rukopis tento datuje Fabr. XI. stoletím.

Barokní autor XVII. století P. Bedřich **Bridelius** S. J. z Kutné Hory má rovněž předlohu nejširšího znění, kterou označuje jako rukopis sedleckého cisterciáka **Erasma Sneiderlupa**, a sled tohoto rukopisu lze jasně vytyčiti z jeho díla: »*Jiskra slávy svatoprokopské*« z r. 1662. Z tohoto dílka jasně vysvitá, že Sneiderlup ve svém rukopise neměl pátou část gotického rukopisu s 10 zázraky. Rukopis Sneiderlupův je bohužel rovněž **ztracen**.

O interpolacích čili vsuvkách do původního textu

Zmatky v řadách literárních historiků od Dobnera a Dobrovského až po dobu nejnovější jsou zapříčiněny právě spoustou prepisových rukopisů, počítá se jich na 170 exemplářů, kde různí redaktoři a upravovatelé a opisovatelé si dovolili různé doplňky a zkazky, přeměny umístění jednotlivých scen, různé pozměňování ve znění jednotlivých kapitol, záměn jmen i míst atd. ... Klíčem k rozuzlení těchto záhad byl mi rukopis Mnicha sázavského, kde jsem po podrobném propracování stále stejně se opakujících slov a větných slohových obrátů náhle našel přesné znění legendy breviřových a hlavně legendy Fejfalikovy ze Starého Brna. Tímto stanovením původního textu nebylo již těžké vyhlednouti ze stávajícího zmatku. Rozeznáváme vsuvky románsko-gotické a vsuvky renesančně barokní. K prvním patří: Zmíněná již prastará vsuvka o **Labessovi**. V Mnichu sázavském máme co dělat se vsuvkou: O setkání s Oldřichem, o proměnění vody ve víno, a doplňku donace břetislavské, o jménu Chotouně. Dále se řadí v rukopisech vsuvka: o kanovníku vyšehradském, o klášteře břevnovském, o d'áblech z Milebuz a Lobez, o trestání mnicha krásně zpívajícího s variantem o mnichu lenivém ve službě Boží, o zlomeném či ukradeném kole d'áblem na cestě do Kouřimě, o vzkříšení utopeného (variance Menny), o zralých třešních v kruté svatopostní zimě, o potrestání Olomouce za nadávku Brotkorb ..., o nalezených čerstvých jahodách v Chotouni v zimě atd.

Renesančně barokní vsuvky jsou tyto: o založení kostela v Praze III, pomoc sv. Prokopa v bitvě u Kresenbrunn, pomoc sv. Prokopa v bitce u Donína proti žoldněřům Lucemburka, o vidění krále Vladislava v noci na mši u sv. Víta z r. 1497, o uzdravení děvečky z Kolína n. Rýnem, o trestání těch, kteří rušili svátek 4. července (8 případů), vysvobození duše z očiště v relikvie hlavy světcovy, o trestu strašlivé bouřky v celém království, o hořkém tvarůžku v Praskolesích, o sražené hlavě pro posměváčka v Chotouni, svátek v opuštěném kostele v Praze III a o zázraku s otevře-

nýma očima na obraze sázavském z r. 1638. Pak kronika různých uzdravení podle Bridela k r. 1658—1699 a různá uzdravení a divy podle Fabricia k r. 1700—46.

V tomto pralesě zkazek legendárně kronikářských je vpravdě nesmírně těžko se vyznat. Ale oříšek je již rozlousknut a jádro je slavným klenotem nejen svatopisného umění církevního románsko-gotické éry, ale jedním z největších pokladů latinsko-české literatury naší.

Nesmíme zde zapomenout ještě na spor literární o předmluvu k citovanému, již nejširšímu rukopisu Kapitulinému, který ještě není ukončen, ale v její pravosti pilně doufáme, poněvadž v předmluvě ke čtenáři je tam jedinečná zmínka o překladu legendy do latiny z originálu staroslovanského, na Sázavě uchovávaného. Zesnulý prof. dr. Pekař byl vroucím zastáncem pravosti této předmluvy. Nejnověji dr. Urbánek pokládá obě předmluvy za podvrh a falsum opata břevnovského Bavora z Nečtin. Musíme vyčkat dalšího rozboru a studia. Na Sázavě si naléhavě přejme, aby tato předmluva byla pravdou a hlavně aby staroslovanský originál se co nejdříve někde našel, nebo si ho jako kdysi Han-ka namalujeme.

Ještě zmínku o Orbě s čertem do pluhu zapřaženým. Tuto zajímavou zkazku zaznamenává nám Hugo Fabricius jako větu obsaženou v jiné předmluvě k opisu legendy, a to právě k oné, která pochází z Třeboně. To je onen rukopis, kterého Hugo Fabricius nejvíce používal. Pochází údajně ze XIV. století. V románské legendě je nádherná věta: ... sv. Prokop... slovem svatě výmluvnosti své srdce posluchačů svých jako včasným deštěm ve chvíli příhodnou vylitým zavlažoval a rádem nauky své užitečně přeoral. Tradice renesanční mluví pak o kanovníku Pontanu z Breiten-

berka, který při kázání použil tohoto obratu v den přenesení ostatků sv. Prokopa r. 1588 u Věch svatých na hradě pražském (kázání se nezachovalo), ale máme jeho nádherné hymny, kde v hymně o sv. Prokopu již jasně je to vyjádřeno: »a musel pak satan sám pluhem hluboko rozorat sázavské... skály«. Za zaslání této hymny vděčím prof. dr. Kadlecovi. Ale jisto je, že toto orání s čertem zůstalo sv. Prokopu jako přívlastek až do dnešních dnů. I Balbín jistí ve svých strahovských poznámkách, že na vlastní oči viděl onu brázdou ďáblem rozoranou a v kostele schody, do nichž satan svým pařátem okopytněným hluboké důlky vyryl, jež až do dnešního dne každý viděti může. Každému je ukázu, kdo sem přijde, a ještě přidám, jak se na těchto scho-dech právě čisté svědomí zkoumá.

Ke konci tohoto pojednání musím ukončiti vědeckou vzpomínkou na našeho velikého básníka Jaroslava Fridu-Vrchlického, který sepsal svou nejkrásnější epickou báseň: Legendu o sv. Prokopu. Po prvé vyšla v Lumíru ročník VI., roku 1878. Jak jsme jako studenti rakouských gymnasií milovali tuto jedinečnou četbu. Po r. 1746 od díla Fabriciova byl zas po prvé po 130 letech veřejný výkřik do svědomí českého člověka, jak duněla do duše, kapitola o vyhnání německého opata... Vzorem Vrchlickému byla téměř přesně Veršovaná legenda hradecká, jen moderně zpracovaná a s dodatky, jako kapitola o Včelách a zvláště zpěv o Zápiscích rarachových. Eroticky zabarvený Zlatý pták a Májová noc jsou hodně pozdější přidavky, které s legendou nemají co dělat. Jak Vrchlickému právě v tomto jubilejním roce děkujeme, že tímto svým dílem po celé století udržoval památku svatoprokopskou mezi námi...

M. K. Klement OSB

Z KATOLICKÉHO SVĚTA

ZÁPADNÍ NĚMECKO

Americké filmy, zaplavující stále více západní Evropu, jsou vyráběny podle jednoho vzoru: mají opěvovat krutost, zpusťování a smrt. Proto na př. letošní benátské filmové Bienalle se skládalo z filmů, jejichž hrdinou byl z 32 filmů osmnáctkrát vrah. Odpor proti takovýmto filmům vzrůstá na celém světě, kde Američané okupovali filmové produkce. Západoněmečtí křesťané vyjádřili jako jedni z mnoha svůj odpor slovy presidenta evangelické církve v Porýní dr. Helda, který prohlásil na veřejné besedě: „S krvavou obětí 6 milionů lidí z poslední světové války se nesmí činit pokus o hospodářské využití ve filmu.“ Dr. Held uvedl požadavek, „aby Američané místo dokonalé reklamy se špatným hudebním doprovodem vyráběli a předváděli opravdu dobré kulturní filmy“. Katolický theolog prof. dr. Schoellegen při téže příležitosti prohlásil, že filmy, které vedou k opravdovosti, jsou náboženské. Dr. Held ani prof. dr. Schoellegen však na amerických filmech pravdu a opravdovost nenalezli. Jak by také mohli, když demokracie USA znamená vyhlazení Indiánů, útisk a vraždy černocho, střílení do dělníků a hrůzné vykořisťování pracujících. Základem je „ráj“ podle Wall-Streetu. Filmy, v kterých se propaguje příprava k válce, nacházejí stále méně sluchu prostých lidí v kapitalistických státech, kteří si přejí mír.

FRANCIE

Výjimky potvrzují pravidlo. Toto staré přísloví je vysvětlením slov, která napsal pro katolické informační středisko v Paříži Msgr. Henri Chappoulié, biskup z Angers. Dělnická třída Francie je stále na větším postupu. Pod dojmem tohoto historického vývoje píše biskup Chappoulié: „Dívám se na komunismus a zvláš-

tě na jeho úspěch v širokých masách lidových jako na znamení obrovského pozdvižení v lidské společnosti, které trvá již více než 100 let. Jedna civilizace odchází, druhá zabírá její místo. Povinností katolíků není, aby se třásli před těmito změnami, které postupně mění vzhled světa, je naopak třeba, aby se nebáli a nezlobili, aby se však snažili porozumět a především, aby milovali... Nemáme práva k tomu, abychom se drželi toho, co se kácí kolem nás...“

USA

Velmi zajímavou je statistika, kterou uvádí USA o počtu obyvatel. V roce 1850 měly USA 63 miliony 353 tisíc obyvatel a v roce 1951 152 miliony 340 tisíc obyvatel. Táž statistika uvádí, že černocho žije v USA 14 milionů. Katolíků je v USA 28 milionů 766 tisíc a z toho 400 tisíc je černocho. Lidí bez náboženského vyznání je v USA 65 milionů. Počet černocho-katolíků rok od roku roste: v roce 1931 bylo 215.500 katolíků, v roce 1941 bylo 260.936, v roce 1948 bylo 362.500 a v roce 1951 dosáhl počet katolíků-černocho čísla 400 tisíc. Třebaže pastýřské listy biskupů amerických často nabádají k lásce k bližnímu, nelze ani v církvi neviděti rasovou diskriminaci a věřící se nemohou namnoze zbaviti starých předsudků o méněcennosti černé rasy.

KOREA

Podle zprávy agentury ztratil nepřítel v minulém měsíci v Koreji 20.099 žoldněřů, z toho je Američanů 11.220, Britů 106, Kanad'anů 189, Turků 89 a Lysinmanovců 8493.

ČESKOSLOVENSKÝ VÝBOR OBRÁNCŮ MÍRU

Na lednovém II. sjezdu obránců míru byli zvoleni do výboru také katoličtí kněží: J. E. nřdp. biskup ThDr Antonín Eltschknor, ThDr Josef Plojhar, ThDr Alexandr Horák, Prof. Josef Lukačovič, Msgr ThDr Josef Hronek, J. M. kap. vikář Antonín Stehlík, prelat ThDr Jan Sobota a P. Ladislav Polák z Košic. — Na sjezdu pronesl nadšený projev dp. Ján Karol Koža, který řekl m. j.: „Převeliká je odpovědnost, kterou náš pracující lid i dnešní situace uložila tomuto mírovému shromáždění a všem obráncům míru. Projevy, které jsme vyslechli, jsou velmi důležité, vyslovují naše pevné odhodlání držet se jediné cesty, která vede k světovému míru, cesty všeobecných dohod. Může je nepřijmout člověk, jenž žije z práce svých rukou? Může je nepřijmout ten, kdo chce stavět a ne bourat? Může být lhostejný k nim dělník, který staví novou, lepší budoucnost? Anebo rolník, který chce v pokoji vycházet na pole? Může je neslyšet otec, který vyprovází své dítě do školy? Anebo matka, která ví, co je to dát život? Anebo duchovní, který má být nositelem odkazu míru a lásky života? Nikoliv, to jsou opatření jejich a v jejich zájmu! Proti těmto opatřením může být jen hrstka lidí, která si zahrává s mečem, která chce na krvi a z krve jiných bohatnout. Sot stojíme před skutečností: Národy proti hrstce, obrovská většina proti menšině. Válce možno tedy zabránit. V tomto sále hovoří svědomí naši pracující rodiny, ukazuje cestu a prostředky, jak zabránit válce. To všechno v zájmu žijících i těch, kteří přijdou. Přejeme si, aby tato uslechtilá snaha skončila jedním výsledkem, a to vítězstvím zemí míru. Přejeme lidu naší republiky, aby mír držel v rukou pevně, odhodlaně, neboť jistě zvítězíme.“

KNĚŽSKÉ BESEDY

Ve čtvrtek dne 8. ledna t. r. se sešli pražští kněží k své měsíční besedě, na níž promluvil předn. V. Klimeš ze SÚC a přednášku na thema Vyprávění o chirurgii přednesl MUDr M. Ort. Příští beseda je 12. února a pronese na ní svůj referát nám. ministra ing. J. Plíhal a přednášku o Památníku národní kultury ing. K. Fiala.

V PRAŽSKÉM KNĚŽSKÉM SEMINÁŘI ZAHÁJEN SVATOPROKOPSKÝ ROK

Rok 1953 jest pro české věřící předznamenán jménem sázavského poustevníka, patrona horníků a rolníků, sv. Prokopa. V den svátku Zvěstování Panny Marie, 25. března, uplyne 900 let od pohřbu a tedy pravděpodobně i úmrtí tohoto pěstitele sazenice křesťanského života v XI. století, u nás značně ještě pohanského. Bohoslovci pražského semináře se při první své večerní pobožnosti v seminární oratoři v novém roce večer dne 7. ledna zasvětili knězi, v jehož jménu mohou vidět naznačení své životní cesty — jejich úkolem bude prokopávat se všemi překážkami k duším, aby jim přinesli Kristův pokoj a světlo Jeho nauky. Ve svých novoročních punktech P. spirituál Karel Sahan připomněl důležitost svatoprokopského roku a pak při zpívaných litaních k svatým českým patronům před vystavenou Nejsvětější Svátostí postavil sazenici kněžských duší — seminarium — pod ochranu sázavského opata. Po svátostném požehnání bohoslovci uctili ostatek sv. Prokopa, který do semináře přinesl rektor semináře Dr Jos. Kubík z chrámového pokladu sv. Víta. Relikvie bude po celý rok každé pondělí večer vystavena v oratoři, aby připomínala slavné příští světcovo, které je už teď zárukou jeho požehnání a pomocné přímluvy v jeho jubilejním roce.

ÚSTŘEDNÍ CÍRKEVNÍ NAKLADATELSTVÍ

Od 1. ledna 1953 zahájilo činnost Ústřední církevní nakladatelství, které má své úřadovny v Praze III, Sněmovní 13. V ÚCN bude vydávána jak církevní a náboženská literatura všeho druhu, tak i náboženské časopisy.

KNĚŽSKÉ ZÁLIBY

Nejagilnějším z diecésních tiskových referentů je J. M. vsdp. probošt Antonín Fischer (diecése brněnská), který pořídil skutečně pečlivě zpracovaný seznam duchovenstva, jenž jasně ukazuje na práce a záliby našich spolubratří. Že se mezi katolickým duchovenstvem vždy nalézali kněží, kteří se věnovali literatuře, hudbě a umění, není neznámo, ale jistě je zajímavé, že v diecése brněnské nalezneme kněze, kteří ve svých volných chvílkách se obírají amatérským filmováním, peněžnictvím, účetnictvím, astronomií, sběrem léčivých bylin, radioamatérstvím, hledáním vody pomocí proutku a j. V Čs. Červeném kříži pracuje 17 kněží brněnské diecése a mezi obránci míru nalézáme 21 kněžifunkcionářů.

DUCHOVNÍ K PODPOŘE VÝZNAMU KONGRESU NÁRODŮ ZA MÍR VE VÍDNI

Na mnohých vikariálních konferencích se dpp. usnesli na resolucích u příležitosti vídeňského kongresu. Tak na příklad jeden z pražských vikariátů, vedených vsdp. vikářem P. Josefem Beranem, se usnesl na následující resoluci: „Jsme sjednoceni v myšlence, že mír zachován být může, a proto zachován být musí. Dobře chápeme, že nemůže být žádného důvodu k tomu, aby povstal člověk proti člověku a ničil hospodářské a kulturní statky veškerého lidstva...“ A dále se v resoluci říká: „Kněží spolu s věřícími prožívají právě dobu adventní. Touto dobou si připomínají úzkostné očekávání na knížete pokoje. Všemi texty, které v této době čteme v posvátné liturgii, prochází touha po tom, aby již přišel ten, který byl očekáváním národů. Proto vítáme Kongres národů za mír ve Vídni jakožto projev smýšlení lidí celého světa o otázce míru. S velkou pozorností sledujeme všechna jednání, neboť se jedná o zabezpečení výsledku práce milionů poctivých rukou a o šťastnou budoucnost dětí. Budeme vždy usilovat o to, abychom byli praktickými obránci míru, kteří posilují veliký tábor míru, v jehož čele stojí Sovětský svaz a země lidových demokracií.“

DMV BRNO

Schůze katolického duchovenstva brněnské diecése se konala 14. prosince 1952 v Brně. Předsedající prob. A. Fischer předvádí vývoj mírové myšlenky až k jejímu dnešnímu vypětí, vyjádřenému velikým mírovým kongresem ve Vídni. J. M. kancléř Franta dotýká se všech důležitých zjevů poslední doby. XIX. sjezdu komunistické strany v Moskvě, válečného běsnění na Koreji a válečného štvaní v západním Německu. Vybízí přítomné, aby každý pevněji se přimkl k SSSR, který je nejlepší zárukou zachování míru, aby se propagoval Svaz čs.-sovětského přátelství a učilo se ruštině. Vdp. tajemník Gross ukazuje, jaké nebezpečí nám hrozí ze znovuvyzbrojení západního Německa. Vypravuje, co sám zakusil v koncentracích v Osvětimi a Buchenwaldu. Pan krajský tajemník Kalina vybízí, aby duchovenstvo v novém roce i nadále stupňovalo své mírové úsilí. Boj za mír je plnění praktické lásky k bližnímu, každý duchovní, který se staví za svůj lid a horuje pro mír, plní jeho to, co svým věřícím k věření a plnění předkládá! Rozmluvou o vyhlídkách a působivosti velkého vídeňského mírového kongresu a usnesením textu pozdravného telegramu mírovému kongresu ve Vídni byla schůze skončena. A. F.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ - Ročník III. - Číslo 2. - V Praze dne 1. února 1953.

MATERIÁLIE PRO FARNÍ A OBEČNÍ KRONIKY

Martin Unibald (? porušený okraj) z cisterciáckého kláštera ve Slezsku, stár 47 let, učený, zkušený kazatel, bezúhonný. Spravuje na žacléřském panství, patřícím jezuitské koleji u sv. Anny ve Vidni, tři kostely: farní v *Žacléři*, *Bernsdorfu* a *Rognicích*. Kromě toho opatřuje duchovní správu za pomoci kaplana v *Altenbuchu*, *Sooru* (Sohren) a *Marschendorfu*. V *Žacléři* se vyzpovídalo 5 osob, v *Bernsdorfu* 2, v *Rognicích* 194. Poddaným se poskytuje poučení. Ve Slezsku, ve vesnicích *Michsdorfu* a *Weispachu* — půl hodiny cesty vzdálených (na panství hr. Černína) — se zdržují dva predikanti, kteří svádějí množství lidí. Farář vypovídal, že sám tohoto roku spatřil na 12 tisíc (!) lidí, kteří k těmto predikantům přišli z Čech. Neodvažuje se proti nim vystoupit, protože (prý podle informací) se v blízkých horských lesích ukrývá na 6000 nekatolíků. — Na kolatuře plukovníka de Wagha, který rekatolisaci přeje, se vyzpovídaly 22 osoby, ostatní jsou tvrdošíjní nekatolíci a jejich počet se neurčuje. Úředníci jsou katolíci. — Z panství v *Žacléři* má dostávat 40 sudů piva, 6 měřic ječmene a 12 zl. na penězích. Po deset let však nedostával kromě půl sudu piva týdně nic, ani obilí, ani peníze. Z *Bernsdorfu* má 18 měřic ječmene a 15 měřic ovsa, otcové z *Tovaryšstva* si však z toho ponechávají po třech měřicích. Má k osevu 10 měřic polí. Z *Altenbuchu* dostává 18 měřic ječmene a ovsa, ze *Sooru* 20 zl., zato žádné desátky, místo používání 14 měřic polí dostává 40 zl. Do svého kláštera posílá ročně 8 zl.

Trutnov (porušený text, takže jen z kontextu možno usuzovat, že jde o tuto farnost; v r. 1651 tam byl ustanoven *Ferdinand Weghuber* [A. a. B 10, 8 a]). Úředníci jsou všichni katolíci, poddaní zatvrzelí. Na císařský mandát, jim 20. srpna 1650 doručený, neodpověděli, ale žádali lhůtu na rozmyšlenou. Z celé farnosti se vyzpovídaly dosud jen 23 osoby, 14 osob slíbilo konversi. Množství nekatolíků je veliké, jejich přibližný počet farář neudává. Kolátor chce dosadit katolické učitele. Rekatolisaci velmi vadí přítomnost predikantů, po nichž kolátor pilně pátrá. Jednou by byl farář u *Pilníkova* málem jednoho z nich chytil za pomoci myslivce (střelce), kdyby nebyl včas varován od svých přívrženců. — Kněz dostává po 42 měřicích ječmene a ovsa. Na penězích by měl nárok na 40 zl. ročně, pro chudobu obyvatel je však dostává velmi zřídka.

Maximilian Foggerus (Focker), licenciát obojího práva, na kolatuře *Martinicově*, administruje faru *Vrchlabí* s filiálkou v *Lánově* (Langenau). (Foggerus byl potvrzen 16. II. 1643 na faru ve *Vartenberku* [A. a. B 10, 7 b]; předtím r. 1638 spravoval faru v *Ostřicích* [Žitavsko] na podacím opata zbraslavského; od 28. VII. 1650 pak působil ve *Vrchlabí* [A. a. Confir. ab a. 1637]). V tomto novém místě je teprve krátce a získal církevní dvě osoby. Kolátor povzbuzuje k rekatolisaci, poddaní jsou však odbojně a výhružně naladěni. Farář neočekává žádnou podstatnou změnu od úředních instrukcí. Hejtman, pukrabí a písaři jsou katolíci; velikonoční povinnost splnilo celkem jen 26 osob. Učitel ve *Vrchlabí* je katolík, v *Lánově* nekatolík. Byl by odstraněn, kdyby byla za něho náhrada v katolické osobě. Ke konci relace farář připomíná, že prý se 5. X. konšelé podrobí katolickým řádům. Z *Vrchlabí* dostává farář na obilí 82, z *Lánova* 94 měřic.

Libštát ([?], jméno faráře neznámo pro porušený text). Celkem se vyzpovídalo 349 osob, počet nekajících se neuvádí. Chváli se horlivost hejtmana *Fleischmana* na panství *Tiefenbachů*. Díky této horlivosti se však skoro všechno obyvatelstvo z *Libštátu* a *Olešni-*

ce (Levínská?) po výprodeji dobytka a náradí vystěhovalo do lesů. Příjmy fary se neuvádějí. Farář měl dovolu po smrti sousedního duchovního administrovat po 6 týdnů fary na panství *Tiefenbachů*.

Krištof Klöse O. S. B., profes kláštera *broumovského*, administruje fary v *Starkově* (Starkstadt) s filiálkou ve *Wernersdorfu*, faru ve *Wekelsdorfu* s filiálkou *Merkersdorfu*. Na území jím spravovaném se čítá asi 1170 osob schopných přijímat svátosti, z nich se však zpovídalo jen 40 lidí. Úředníci jsou jako jejich páni většinou nekatolíci, starají se o hospodářství, nikoli o náboženství. Císařské mandáty podpisují, o jejich splnění se však nestarají. V jedné obci je učitel nekatolík, ale farář se ho bojí propustit. Není naděje, že by se napravil, dokud zůstane v sousedství (t. j. ve *Frydlandě* ve Slezsku) predikant, za nímž obyvatelé o velikonočních docházejí v zástupech. — Kostel ve *Starkově* je vypálen, ostatní svatyně jsou vybaveny liturgickými předměty nedostatečně. Farář je znechucen poměry, nedostatečnými příjmy i neporozuměním vrchnosti pro jeho rekatolizační úsilí. — Příjem odhaduje na 200 zl. ročně. Farních polí však používají jak osadníci, tak úředníci ve svůj prospěch. O desátcích není řeči. — V osadě se uzavírají často manželství v zakázaných příbuzenských svazcích (jako mezi živočichy nerozumnými).

Další velmi zajímavý zápis od faráře z farnosti, kterou se pro rozrušenou archiválii nepodařilo identifikovat, zní: ... toto panství, které sestává ze čtyř vesnic (kromě městečka), položených mezi drsným pohořím a hroznými lesy tak povznesl, že jsou v něm všichni obyvatelé horlivými katolíky; vyzpovídalo se jich 811. Proto tento mladý farář plesá v Pánu a doporučuje své farníky (modlitbám); kdyby se mu dala příležitost, zdá se, že by se mohl ještě lépe uplatnit. — Na příjmech má 82 měřice ječmene a ovsa, nějaká polička na úpatí hor, která dávají z měřice sotva šedesát snopů ječmene a ovsa té nejhorší kvality. Tento farář zasluhuje pozornosti a příležitostně povýšení.

Antonín Liscutini přísluhoje již 8 let na náchodském panství vévody de *Amalfi Piccolominiho*, který je kolátorem všech kostelů, v nichž řečený *Liscutini* působí s kaplanem *Martinem Šípkem*. (9. XI. 1642 byl ustanoven do *Náchoda* a instalován hradeckým děkanem *Karasem* [A. a. B 10, 7 b s. 9]; měl nepřijemnosti ohledně stoly a patron mu nějak bránil v tom, aby postoupil některou ze spravovaných far jinému knězi [A. a. Protoc. ab a. 1645, 51]; je zajímavé, že jsa rodem Ital, byl vysvěcen až v Praze 14. VI. 1631 [A. a. B 3, 4 s. 89 b]). Do *Náchoda* se dostal, jak sám doznává, na přímluvu *Dona Karla Gonzagy*, markýze ze *Solferina*, je muž prokázal nějaké služby [A. a. Praesentationes II, č. 86 dto 27. X. 1642]). Kromě farnosti v *Náchodě* jsou mu podřízeny *Hronov*, *Kostelec*, *Slatiny*, *Úpice*, *Skalice*, *Hořice* s filiálkami *Třebechov*, *Rtyně*, *Zálezly*, *Brusnice*. Z tohoto velkého počtu farností se zpovídalo jen 146 osob, ostatní — Bůh ví kolik tisíc — jsou všichni nekatolíci. Větší část úředníků jsou nekatolíci a pokud jsou příslušníky církve, nepomáhají farářům na konversi poddaných. Tři učitelé jsou nekatolíci, vstoupí však do církve, nebo budou propuštěni. Dvě stě osadníků slíbilo návrat do církve; i ostatní prý se vrátí. — Na desátcích by prý měl dostávat 310 měřic ročně. Nicméně za celých osm let své působnosti v *Náchodě* nepřijal ani 800 měřic obilí. Sám může zasívat na 11 měřicích pole; jinak má ještě 28 zl. platu z polí.

NOVÉ KNIHY

KLEMENT GOTTWALD, NA PRAHU ROKU 1953. (Nakl. Orbis, str. 20, Kčs 2.—.)

Novoroční projev presidenta republiky se dostává do rukou lidu v úhledné úpravě jako drobná knižka, k níž pro důležitost jejího obsahu se budeme častěji vracet po celý rok.

ANATOLIJ RYBAKOV, RIDIČI. (Nakl. Práce, str. 298, Kčs 45.—.)

Na našich dopravních, železničářích, či zaměstnancích automobilové dopravy nákladní i osobní záleží splnění zvýšených požadavků, které na pravidelnost, bezpečnost a hospodárnost dopravy kladé rozmach našeho průmyslu. Naším pracujícím jsou vzorem a příkladem bohaté zkušenosti sovětských stachanovců a novátorů v dopravě. O hnutí řidičů - stotisícníků vypravuje román Anatolije Rybakova „Ridiči“.

V. I. LENIN - J. V. STALIN, O PRÁCI. (Nakl. Práce, str. 780, Kčs 120.—.)

Bohatý materiál z období před Velkou říjnovou revolucí se zabývá otázkou společenské funkce práce za kapitalismu, vysvětluje skutečnost, že práce za kapitalismu je obtížným a potupným břemenem pro pracující a že boj dělnické třídy proti nim je bojem spravedlivým. Současně podává kniha hluboký rozbor kapitalistického sociálního zákonodárství v carském Rusku a odhaluje jeho skutečnou povahu. Problémy nového socialistického poměru k práci rozvíjí V. I. Lenin ve stati Jak organisovat soutěžení a zdůrazňuje, že právě Velká říjnová socialistická revoluce znamenala ohromný obrát v chápání práce. V kapitolách, ve kterých Lenin a Stalin hodnotí společenskou funkci práce za socialismu, citíme všude onen velký proces, jímž se práce za socialismu stává věcí cti, statečnosti a hrdinství, a poznáváme, že tento nový poměr k práci je zdrojem obrovských budovatelských úspěchů sovětského lidu, že je základem, na níž vyrostl socialismus a dnes již vyrůstá komunismus.

WALTER BARTEL, WILHELM PIECK. (Nakl. Práce, str. 104, Kčs 44.—.)

Již šest desetiletí je president Německé demokratické republiky, Wilhelm Pieck, činný v socialistickém dělnickém hnutí. I při svém vysokém postavení zůstává v hloubi duše dělníkem. Nemine týden, aby nevyužil svého volného času k návštěvě nějakého závodu nebo shromáždění a nepobesedoval s dělníky. Dnes vede Wilhelm Pieck, přítel a žák velikého Stalina, mírumilovně Německo k socialismu a je zárukou pro celý mírumilovný svět, že německý národ pevně zakotvil ve světovém táboru míru.

MIRZA IBRAHIMOV, NASTANE DEN. (Nakl. Práce, str. 450, Kčs 71.—.)

Ibrahimov kreslí široký obraz všech společenských vrstev Iránu. Skloubil veliké události a osudy jednotlivých osob a vytvořil tak věrný obraz lidu Iránu, bojujícího proti svým domácím i cizím utlačovatelům. Zvláště účinně líčí velikou lásku utlačovaných k Sovětskému svazu a velikou úlohu, kterou má sovětská skutečnost při uvědomování iránského pracujícího lidu, při jeho stále těsnějším semknutí pod prapory národní osvobozenécké boje. Jeho román nám skvěle přibližuje iránskou zemi i její lid, jehož hrdinný boj se zejména v poslední době stal předmětem obdivu. Boj iránského lidu nabývá zejména nyní nevidaných rozměrů. Iránské pracující spojují svůj boj za osvobození od hrozného vykořisťování s bojem za dosažení národní nezávislosti, se solidaritou s boji ostatních utlačovaných národů Asie a Afriky, s bojem za udržení míru ve světě.

SMÍCH NOVÉHO BULHARSKA. (Nakl. Práce, str. 166, Kčs 63.—.)

Satirou odhalují a bojují bulharští spisovatelé proti sobeckému způsobu myšlení, který záměrně pěstovaly v lidech všechny předcházející společenské třídy, ukazují na jeho škodlivost pro celek, a tím i pro jednotlivce a mají jediný cíl: odhalit nedostatky a urychlit tak výstavbu socialismu.

FRANTIŠEK RAVEN, BUDUJEME HUKO. (Nakl. Práce, str. 116, Kčs 23.—.)

V nakladatelství ROH-Práce vyšla v těchto dnech kniha, která líčí první rok výstavby gigantického díla na východě Slovenska, pestrý, bohatý a plodný život hrého kolektivu budovatelů tohoto kombinátu; jímž je stavba socialismu tvrdou, avšak současně radostnou a

nejlepší školou. Ukazuje nám, jak se vyvarovat chyb a odstraňovat překážky, které se občas nahromadí na naší cestě vpřed, jak bojovat proti nástrahám a problémům, kterým jsou všichni členové tohoto kolektivu vystaveni. Je určena všem Čechům a Slovákům, kteří to s naší vlastí myslí upřímně a poctivě a pomůže i jim ještě účinněji přiložit ruku k našemu společnému dílu, které pomáhá upěvnit protimperialistický tábor a udržet světový mír.

KVĚTA KAČEROVÁ, JAK JSEM PŘEŠLA NA DESET STAVŮ. (Nakl. Práce, str. 99, Kčs 15.—.)

O svém životě a o své práci vypráví tkadlena Květa Kačerová, nositelka Řádu republiky a Řádu práce. V životopisných kapitolách líčí těžký život dělníků v Podkrkonoší za první republiky a změny, které po roce 1945 nastaly, zvláště znárodněním průmyslu. V odborných statích popisuje nové pracovní metody a různá drobná i větší zlepšení, která jí přes počáteční nepochopení u spolupracovníků, vedení závodu i závodní rady, umožnila přejít postupně ze dvou stavů až na deset.

JOHN MURRAY, GENERÁLNÍ STÁVKA VE VELKÉ BRITANNII ROKU 1926. (Nakl. Práce, str. 172, Kčs 53.—.)

Seznamuje nás se vznikem, průběhem i zakončením tohoto boje britských dělníků proti kapitalistickým vykořisťovatelům, stávky namířené nejen proti zaměstnavatelům, ale i proti Baldwinově vládě, která otevřeně zastupovala zájmy zaměstnavatelů. Proti zradě oportunistických vůdců a zbabělých parlamentních reprezentantů stávkových členů Odborového svazu horníků.

JAN ČAREK, HERMAN. (Nakl. Čs. spisovatel, str. 100, Kčs 45.—.)

Pod tímto názvem znovu vycházejí dvě básnické sbírky z počátku literární tvorby Jana Čarka — sbírka „Chudá rodina z Heřmaně“ a sbírka „Temno v chalupách“, v nichž básník výrazně zobrazil život české vesnice v minulosti, a v nichž viděl — jak píše v doslovu k této knize Vilém Závada — „velmi jasně na jedné straně nuzující se podruhy a podruhy, čeledíny a děvečky, chudé chalupníky, a na druhé straně pak bohaté sedláky a švarcenberské pohaněče i karabáčníky“. A v nichž se „cítí solidární nejen s venkovskými chalupníky, ale se všemi dělníky“, v nichž „cítí proletářskou solidaritu s pracujícími ve všech zemích, neboť všichni chudí a zdeptaní jsou, rodina šudypřítomná, nepotlačena hranicemi“. A v nichž si „také uvědomuje, že trpkým domovem chudých je celý svět“.

VOJTĚCH MARTINEK, PÍSEŇ NOVÉHO DNE. (Nakl. Čs. spisovatel, str. 80, Kčs 34.—.)

V roce, kdy se Vojtěch Martinek, zaslužilý ostravský spisovatel, dožívá svých 65. narozenin, vychází sbírka jeho nových básní, v nichž zpívá básník vroucím veršem o lásce k rodné zemi a k našemu novému životu.

RADOVAN KRÁTKÝ, ZÁVODNÍ KLUB SÁZAVAN. (Nakl. Práce, Kčs 38.—.)

Publikace líčí historii zručského kraje v době první republiky a výstižně srovnává tehdejší bídné poměry vykořisťovaných drobných zemědělců s nynějším životem Zruče a jejího okolí, kde společně úsilí průmyslových dělníků a zemědělců mění tvář celého kraje a kde rychlým tempem vzrůstá blahobyt a kulturní úroveň obyvatelstva.

HAYWOOD PATTERSON A EARL CONRAD, SCOTTSBORO, DOKUMENT AMERICKÉHO ZPŮSOBU ŽIVOTA. (Nakl. Práce, Kčs 57.—.)

V březnu 1931 byl v jednom městečku státu Alabama, spolu s osmi černošskými chlapci, zatčen spoluautor této knihy, H. Patterson. Byl inscenován proces, jehož symbolem se Patterson zakrátko stal. Třikrát byl odsouzen k smrti a svůj čtvrtý trest — sedmdesát pět let vězení — si částečně odpykal. Po sedmnácti letech poznával utrpění v amerických věznicích, peklo v trestaneckých táborech a hrůzy tábora smrti.

V. KURILENKOV, A. S. SERAFIMOVIČ. (Nakl. Čs. spisovatel, str. 100, Kčs 24.—.)

Studie sovětského kritika V. Kurilenkova je věnována klasice sovětské literatury a jednomu ze zakladatelů socialistického realismu, A. S. Serafimovičovi, jehož hlavní díla „Město v stepi“ a „Železný proud“ jsou i u nás hojně čtena a milována.

DUCHOVNÍ

PASTÝŘ

MĚSÍČNÍK KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA

P. Method K. Klement představuje svatoprokopský obraz míru

Docent Dr Jan Němeček vysvětluje pašijové zpěvy

Prof. Dr Jan Merell ukazuje sv. Josefa v podání apokryfů

P. Karel Sahan medituje na thema Ora et labora

Dr Jindřich Svoboda vysvětluje svatoprokopské motivy obrazové přílohy

P. Vojtěch Klouda oslavuje výročí básníka Jaroslava Vrchlického

ČÍSLO **3** ROČNÍK TŘETÍ

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

MESÍČNÍK KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA

CARITAS CHRISTI URGET NOS

REDAKCE: PRAHA II, JECNÁ ULICE 2 (KNĚŽSKÝ DOMOV) - TEL. 232-358

ADMINISTRACE: PRAHA I, ULICE 28. ŘÍJNA 3 - TEL. 225-815, 222-168, 225-522

S CÍRKEVNÍM SCHVALENÍM

ДУХОВНЫЙ ПАСТЫРЬ - Журнал католического духовенства.

В марте месяце этого года исполнится девятьсот лет со дня смерти Прокопа, народного святого и поэтому поводу в журнале помещены преимущественно святопрокопские темы. Патер Мефодий Клемент, духовный управляющий в г. Сазава, бывшем то местожительстве святого Прокопа, приносит мировую картину этого святого, к которому из давних времён паломничали верующие, и в интервью он рассказывает о реставрационных работах в достопримечательной Сазава, предпринимаемых государством и сопряжённых с огромными расходами. Доктор Индржих Свобода объясняет самые главные святопрокопские достопримечательности помещенные в иллюстрированном приложении. В богословской части доцент богословского факультета доктор философии Ян Немечек разбирает Плач Иеремия с музыкальной точки зрения и проректор богословского факультета доктор богословия Ян Мерелл занимается святым Иосифом как описан в апокрифическом евангелии. В практической части журнала помещена статья патера Войтеха Клауды о Ярославу Верхлицком и его отношении к Библии. В гомилетическом приложении помещены темы пасхальных проповедей.

THE SPIRITUAL SHEPHERD - The Periodical of Catholic Priests.

This month of March we are commemorating the death of the Czech national Saint the St. Prokop and for that reason the magazine devotes its columns mostly to that theme. In the leading article the Rev. Method Klement, Spiritual Administrator of Sázava, which place was Saint Prokop's ancient residence deals with this peace-loving Saint to whom from time immemorial the believers used to pilgrim and in an interview he describes the very costly restoration now being carried out by the State in the memorable Sázava. Dr. Jindřich Svoboda deals with the most important Saint Prokop's commemorative objects the pictures of which furnishes the illustrated supplement. In the theological section there is an article by the Faculty of Theology Lecturer PhDr. Jan Němeček, on the Lamentations of Jeremiah from the musical point of view and an article by the Deputy Dean of the Faculty of Theology Prof. ThDr. Jan Merell dealing with the portrait of Saint Joseph according to the apokryphal Gospel. The practical part of the magazine contains a worthy article by the Rev. Vojtěch Klouda on Jaroslav Vrchlický and his relation to Bible. The homiletic supplement contains Easter sermon themes.

LE BERGER SPIRITUEL - Le Journal périodique des prêtres catholiques.

Comme le 900e anniversaire de la mort de Saint Procope, patron de notre pays, tombe au mois de mars de cette année-ci, notre revue consacre la plupart des articles de ce numéro aux sujets se rapportant à la vie de ce saint. L'article de fond, dû au P. Method Klement, curé de Sázava, lieu où vivait St. Procope, s'occupe du tableau de ce saint pacifiste, tableau qui, depuis des temps immémoriaux, était le but des pèlerinages des fidèles. Dans une interview, le P. Klement parle des travaux de restauration entrepris à grands frais à la vénérable Sázava par l'Etat. Le docteur Jindřich Svoboda commente les souvenirs les plus importants, reproduits dans le supplément illustré, ayant trait à Saint Procope. — La partie théologique comporte une étude, du point de vue musical, sur les Lamentations de Jérémie, due à Jan Němeček, docteur ès lettres, chargé de cours à la faculté de théologie; le vice-doyen de la faculté de théologie, Jan Merell, docteur en théologie, s'occupe de la figure de Saint Joseph d'après l'évangile apocryphe. — Dans la partie pratique, on peut lire un très intéressant article du P. Vojtěch Klouda sur le poète tchèque Jaroslav Vrchlický et ses rapports avec la bible. — Le supplément homiletique apporte des sujets de sermons pour l'époque pascale.

DER SEELNHIRT - Zeitschrift für katholische Priester.

Im März dieses Jahres jährt sich zum 900. Male der Todestag des Nationalheiligen, des hl. Prokop, deshalb widmet sich die Zeitschrift vorwiegend dem St. Prokops Thema. Der Leitartikel des P. Methodius Klement, des geistlichen Verwesers an der Sazawa, dem einstigen Wohnsitz des hl. Prokop, befasst sich mit dem Friedensbilde des Heiligen, zu welchem seit alters her die Gläubigen wallfahrten, in einem Interview äusserte er sich über die Restaurierungsarbeiten, welche der Staat mit enormem Aufwande an der denkwürdigen Sazawa durchführt. Dr. Jindřich Svoboda erläutert die wichtigsten St. Prokops Denkwürdigkeiten, deren Bildchen die Beilage bringt. Im theologischen Teile wird von dem Dozenten der theologischen Fakultät, Dr. phil. Jan Němeček das Klage lied Jeremias vom musikalischen Standpunkte aus erörtert und der Prodekan der theologischen Fakultät Prof. Dr. theol. Jan Merell befasst sich mit der Gestalt des hl. Josef nach dem apokryphen Evangelium. Der praktische Teil der Zeitschrift enthält einen wertvollen artikel von P. Vojtěch Klouda über Jaroslav Vrchlický und sein Verhältnis zur Bibel. Die homiletische Beilage bringt Anregungen zu Predigten für die Osterzeit.

Duchovní PASTÝŘ

J. V. STALIN ZEMŘEL

Po těžké nemoci zemřel dne 5. března 1953 v 9 hodin 50 minut večer generalissimus J. V. Stalin, geniální učitel národů a praporečník světového míru.

J. V. Stalin, který po dlouhou řadu let vedl nejen SSSR, nýbrž stál v čele všeho pracujícího lidu celého světa, jako by personifikoval tužby všech lidí dobré vůle, toužících po míru a pokoji. J. V. Stalin byl uskutečňovatelem dávného snu lidstva — zavedení spravedlivého společenského řádu na světě — on to byl, který svými vědeckými pracemi naznačil cestu k šťastnému životu člověka na zemi, on to byl, který v nedávné době ještě svými »Ekonomickými problémy« rozsvítil jasnou pocnodeň na cestu vpřed.

Gigantický zápas o zachování a udržení světového míru je nerozlučně spjat se jménem největšího bojovníka za světový mír, generalissima J. V. Stalina, který stále zdůrazňoval svou mírovou politiku od prvního počátku existence Sovětského svazu. Podíváme-li se na vítěznou cestu, kterou nastoupil Sovětský svaz od Velké říjnové revoluce, vidíme, že od prvního dekretu, který byl vydán, od dekretu o míru ze dne 8. listopadu 1917, neminulo jedné příležitosti, aby SSSR nezdůrazňoval, že si přeje žít v míru a v pokoji se všemi národy. »Svazový stát si klade za úkol žít v míru se všemi národy. Jsa přirozeným spojencem utiskovaných národů, usiluje Svaz sovětských socialistických republik o mírové a přátelské vztahy a obchodní spolupráci se všemi národy.« (30. 12. 1922.) A když za geniálního vůdcovství Stalinova byl potřen Hitler, vidí J. V. Stalin jasně do budoucnosti a téměř prorocky říká: »Vyhrát válku s Německem, to znamená vykonat velký historický čin. Avšak vyhrát válku ještě neznamená zajistit národům pevný mír a spolehlivou bezpečnost v budoucnu. Úkol tkví nejen v tom, aby byla válka vyhrána, ale také v tom, aby byl znemožněn vznik nové agrese a nové války, ne-li navždy, tedy aspoň na dlouhou dobu.« Je jistě nesporné, že osobní účast Stalinova na teheránské konferenci zajistila vypracování konkrétních návrhů na všeobecnou mezinárodní organizaci na ochranu míru a bezpečnosti, právě tak jako se zračí stalinské myšlenky trvalého míru v dohodě jaltské a postupimské. Avšak západní imperialisté šlapou po těchto historických dokumentech, šíleně zbrojí a připravují třetí světovou válku. President Klement Gottwald ve svém rozhlasovém projevu před cestou do Moskvy (7. 3. 1953) ukazuje na tyto válečné paliče, ale také nám ukazuje cestu, kterou se třeba dáti, abychom uchránili největší ze statků lidských: »V tyto dny jsme svědky nových válečných štvanic a provokací různého druhu. Nedejme se tím odvrátit od naší budovatelské práce, ale nezapomeňme, že podstatnou část Stalinova odkazu tvoří boj proti nové válce a za udržení míru. Mír, jak praví Stalin, může být zachován, vezme-li věc míru do svých rukou

sám lid. V našem případě to znamená každodenně odhalovat válečné štváče a jejich agenty, učinit vše, aby lid těmto stvůrám nevěřil a na každém kroku je potíral. Boj za mír pro nás dále znamená poctivě a přesně plnit naše budovatelské úkoly a všemožně pečovat o obranyschopnost republiky, o vysokou bojovou, politickou a morální hodnotu našich ozbrojených sil.«

Tábor míru, vybudován velikým Stalinem, stále více sílí a mohutní. Každý kongres míru znamená nový krok k uskutečnění veliké myšlenky trvalého míru ve světě. V poslední době můžeme pozorovati radostné plody této požehnané práce. Německý lid i země sousedící s Německem velmi dobře si uvědomují, jakým vážným nebezpečím jsou dohody uzavřené v Bonnu a v Paříži pro jejich nezávislost a bezpečnost, a proto rozvíjejí jednotnou akci, která až dosud zabránila ratifikaci těchto dohod. Do dnešního dne se vyslovilo více než 15 milionů osob v západním Německu proti ratifikaci smluv. Podobně i v Latinské Americe, na Blízkém a Středním Východě se prohlubuje účinná opozice národů proti útočným bilaterálním a regionálním paktům. Četné osobnosti světa arabského, mezi nimi i náboženští vůdcové, rozhodně odsuzují pokusy zatáhnout jejich zem do útočného vojenského bloku. Z celého světa se ozývají hlasy žádající okamžité zastavení války v Koreji. V Indii se konal dne 27. února Den boje za mír v Asii. Podobný den se konal dne 28. února v Kanadě. V Japonsku zahájili dělníci kampaň na zastavení palby v Koreji a 300 japonských poslanců se vyslovilo pro rozvoj obchodu s Čínou. Ve Spojených státech se konaly konference pracovníků pro mír a Americká národní rada pro umění, vědu a svobodná povolání se vyslovila proti rozšíření korejského konfliktu.

Na celém světě povstal odpor proti válce, tábor míru den ze dne mohutní a zářící hvězdou tohoto ušlechtilého boje je Stalin.

Ctíme a vážíme si Stalina proto, že ke všem těmto pracím byl puzen žhavým plamenem lásky k člověku, který sálal do všech konců světa a neznal nic jiného, než zapalovat i jiná srdce pro tuto všelidskou lásku. Vymanit člověka z upírů spárů nenasyceného kapitalismu, zničit a do poslední stopy vymýtit sobecké vykořisťování člověka člověkem a nastolit nový společenský řád v harmonii světového míru — to bylo ono pružné pero, které pohánělo srdce geniálního Stalina k dalším pracím, bojům a vítězstvím.

Jest i učitelem naším. Učíme se od velikého Stalina jeho lásce k lidem, která nezná rozdílů rasy, národnosti či jiných společenských přehrad, ale vidí v první řadě člověka, pro jehož štěstí a spokojenost pracovat je nejvznešenějším cílem života.

»Nejen náš lid, ale miliony pracujících vděčí Stalinovi za cestu, kterou jim ukázal a kterou je vedl. Téměř polovinu lidstva přivedl k pokojnému a radostnému životu. Dal všechny své síly a svého geniálního ducha do služeb míru, aby všemu lidstvu zajistil krásný život a šťastnou budoucnost. Pro tuto nejlidštější a nejslechetnější činnost je Stalin ctěn a milován všemi poctivými lidmi světa. Není dnes na světě místa, kde by nebylo vyslovováno Stalinovo jméno současně se slovem mír. Jeho slova míru šířila se ve všech jazycích po celém světě, aby posilňovala všechny utlačované a vedla mírumilovné lidstvo na celé zeměkouli. V Stalinovi viděly stamiliony lidí bez rozdílu přesvědčení, vyznání, rasy své naděje v trvalý, pevný, mír a bezpečnost. Miliony pracujících všech zemí viděly v něm svého učitele, z jehož děl se učily a budou učit, jak je třeba připravovat vítězství lidu.« (Dr J. Plojhar.)

Také my, katolické duchovenstvo, se skláníme v úctě před památkou tohoto velikého muže dějin, neúnavného bojovníka za světový mír, vůdce pracujících celého světa, vítěze nad hitlerovským fašismem, generalissima J. V. Stalina — osvoboditele naší vlasti a nejlepšího přítele našeho lidu.

SVATOPROKOPSKÝ OBRAZ MÍRU

M. K. Klement O. S. B.

Rok 1953 je rokem jubilejním smrti sv. Prokopa sázavského. Zemřel 25. března r. 1053. Sám celý život sv. Prokopa je velikým obrazem míru a pokoje a také osobního zápasu o tento mír a pokoj. Vědomě opustil svět a život virů a zápasů v hrůzách bojů mezi Přemyslovci a Slavníkovci. Po katastrofě na Libici opustil jako benediktin své útočiště, klášter břevnovský, kde se rozprchla celá družina mnišská opata Anastase, a uchýlil se do samoty díluviální jeskyně v Dalejích u Prahy. Když pak ani zde neměl žádoucího klidu a pokoje, odešel do krajiny sázavské a tam nad klidnou zátočinou uzavřel se do pralesa a jeskyně. Zde byl vyrušen po 30 letech vřavou knížecího lovu a při štvaniči za jeho laní životelkou objeven knížetem Oldřichem.

Výtvarník Jiří Trnka výmluvným symbolem naznačuje ve svém »Špalíčku« jeho tichou lásku k míru a pokoji. Nechává mlčky přistoupit sv. Prokopa ke knížeti, který setrvává ztrnulý v sedle, a napjatý luk ke smrtelné ráně mu energicky bere z ruky a odhazuje do propasti. Jasná mluva, která praví: Vemte lidem zbraně a bude vždy a všude pokoj a mír.

Věrný životopis světce, legenda z XI. století, sepsaná jeho žáky bezprostředně po jeho smrti, je zrcadlem mírumilovného života, zasvěceného modlitbě a práci, a to i v této samotě ve prospěch druhých... »pln planoucího žáru lásky, bohatý duchem pohostinnosti, překypující horlivostí a vírou — chudé přijímal s tak štědrou zbožností, s tak laskavou ochotou jim sloužil, jako by Kristus co nejzřetelněji sám v nich byl přítomen, že všichni toho kraje nuzní a sirotci zde prací rukou jeho obživení byli«. Jakým hlubokým mírem dýchá zpráva o jeho tichém umírání ve večerní hodině po kompletáři... »útěšně bratry své povzbudil a poručil je Bohu, a napomenuv je o pohřbení svého těla — skončil...« Tak legenda.

Tím přecházíme k tomu obrazu. Starobylá tradice sázavská vypravuje, že bratři toužili zachovat obraz tváře sv. Prokopa a když na marách ležel, dali tvář jeho s očima zavřenými namalovat. Tento obraz prý se ztratil a teprve k r. 1638 byl zase nalezen v troskách kláštera, obnoven a k veřejnému uctění znovu vystaven.

Tento obraz, který historicky skutečně pochází z r. 1638, tradici barokní o portrétu malovaném na marách musíme škrtnout, stal se největší památkou kostela sázavského a stal se obrazem »milostným a zázračným«. Autorem obrazu je neznámý Španěl-malíř, který do Čech přišel buď s Černými Španěly emauzskými z Montserratu, neb s uměleckou družinou některého z Ferdinandů. Sázavští, kteří r. 1588 přišli o ostatky sv. Prokopa, snažili se tuto ztrátu nahradit památným obrazem, a brzy po r. 1638 roznesla se o tomto obraze zpráva, že tvář obrazu oživila a že sv. Prokop své hluboce přivřené oči otevírá a na poutníky mile se dívá, ano i usmívá. Bylo to v hrozných válečných zmatcích, v žárovíštích a plundrovačkách, v neustávajících morových nákazích třicetileté války. Pověst o obraze sázavském se bleskem roznesla kraji a zvláště tištěná zpráva o tom P. Bedřicha Bridela S. J. z Kutné Hory z r. 1662 v jeho spise »Jiskra slávy sv. Prokopa« šířila tuto novinu až za hranice Čech. Proudů zubožených a zedraných poutníků se přívalem lily do Sázavy a válečným utrpením zmučení hledali zde u nového divotvorce země České své útočiště,

a horečná naděje každého viděla a chtěla vidět, že sv. Prokop vpravdě se na každého z nich po-
díval a svými milostnými očima konec útrap přísliboval.

Zakončení třicetiletých útrap válečných bylo věřícím lidem připsáno sv. Prokopu ze Sázavy. Jeho zázračný obraz byl z chodby kláštera přenesen do kostela a později ozdoben drahocennou mitrou a svatozáří zlatenou s dráhou, stříbrnou berlou se zlateným šnekem a vzácným pektora-
lem (mívi se o 4 smaragdech. Klenoty tyto byly však lupiči za faráře Bicana s obrazu sebrány a uloupeny r. 1831.) Dva andělé z téže doby pocházející nesou na svých kartuších do dnešního dne naps: »Od hladu, moru a války vysvobod' nás, Pane.«

Toho vyslyšení proseb za mír v třetím desetiletí švédské války bylo příčinou velkého obnovení a rozšíření kultu svatoprokopského. Knížka Bridelova vyšla rychle za sebou ve 4 vydáních. Jednou latinsky, dvakrát česky a dokonce i v jazyku německém. Věc o podobné knížce dosud neslychaná v té době. Dva velmistři řádu maltánského v Praze na Malé Straně se starají o obnovení staro-
bylého kostelíka sv. Prokopa: František hrabě Vratislav z Mitrovic již k r. 1669 a přestavbu uskutečňuje jeho nástupce velmistr Ferdinand Ludvík Liebsteinský z Kolovrat, který vypálený a pobořený kostel z gruntu nově staví a vybavuje. Pro tento kostel byl vymalován další slavný obraz sv. Prokopa, který pochází buď z r. 1669, neb až z r. 1693. Autorem tohoto obrazu je rovněž neznámý a nepodepsaný Španěl, který použil některých motivů obrazu sázavského z r. 1638.

Podle tohoto obrazu byl pak namalován další, třetí, a to pro benediktiny montserratské v Emauzích, který nese charakteristické značky obrazu maltánského a je znamenan rokem 1705.

Sázavští benediktini pak, když chtěli zázračný obraz přenést asi k r. 1710 k veřejnému uctí-
vání do kostela a dali proni vybudovatí dokonce i nový oltář (to je ten, který se po požáru Sázavy dostal do Divišova), obraz nechali p ř e m a l o v a t, a to podle způsobu maltánského i emauzského, a tak byl dán typický základ k zobrazování sv. Prokopa na celých dlouhých 300 let barokní a roko-
kové éry. Obrazu zůstal úřední titul schválený konsistoří . . . Milostný a zázračný obraz sv. Pro-
kopa, neb také prostě »Vera effigies«, t. j. pravá podoba světce.

V letech 1949 až 1951 byl obraz tento shledán v ubohém stavu hlavně stržením napíchaných klenotů do plátna a několikerým přemalováním a opravováním nepovolánými rukama, dán do opravy malíři Mojžíři Hamsikovi, odbornému restaurátoru Národní galerie, pod nejpečlivějším dozorem Státního památkového úřadu a tak byla odhalena jeho prapůvodní tvárnost. Je to sku-
tečně nádherný obraz španělského původu, na kterém neporušena zůstala jen tvář světce s očima hluboce sklopenými, ale ne zavřenými. Zjev očí o t e v ř e n ý c h je způsoben jemným tahem štětce na zavřených víčkách, že divák pod určitou kombinací světelných paprsků dostává skutečný optický dojem, že oči se otevírají nebo zavírají. Podobných obrazů barokní doby je prý více.

Dnes trní milostný a zázračný tento obraz sv. Prokopa opět na svém památném místě v rámu rovněž pečlivě restaurovaného oltáře. Je jubilejní rok svatoprokopský a celým světem se ozývá vášnivě volání po zachování světového míru.

Literatura: Legenda o sv. Prokopu z XI stol. B. Bridel: Jiskra slávy r. 1662. H. Fabricius: Požehnaná památka r. 1764. K. J. v. Bienenberg: Sázava r. 1795. Dr. Krásl-Vacek: Sv. Prokop a jeho klášter r. 1895. Pamětní kniha fary sázavské. Nejnovější objevy ikonografické. M. Hamsík: Protokol restaurační 1950. Cyrill Merhaut: Bývalý kostel sv. Prokopa v Praze III, článek v CSPS r. 1952 č. 3.

THEOLOGIE

PLAČ JEREMIÁŠŮV ČI LAMENTACE JAKO ZPĚVY PAŠIJOVÉHO TÝDNE

Pašijový týden má v liturgii bohatý symbolický význam a obsah. Neméně jímavé jsou i jeho zpěvy. Nebudeme se zabývat těmito překrásnými zpěvy, které přednáší chór, ať již chorálně neb ve vicehlase, ale všimněme si po hudební stránce lamentací, které jsou vlastně bohatšími lekcemi či čteními při matutinu posledních tří dnů Sv. týdne, t. zv. temných hodinách.

Oficiálním liturgickým zpěvem je gregoriánský chorál, nazvaný tak po pap. Řehoři Velkém (590—604), který si získal zásluhu o uspořádání liturgických zpěvů. Gregoriánský chorál se ovšem vyvíjel i v dalších stoletích.

Je jisté, že v prvních dobách křesťanských nebyla naprosto přetržena nit s hebrejskými zpěvy, především s žalmy, zatím co pro jiné zpě-

vy, zejména o něco později pro hymny, slouží jako vzor antická, řecká hymnodika. Církev ovšem formuje zpěvy, které byly částečně přejaty, po svém.

Hned záhy se objevují lekce, čtení, úryvky z Písma, a to celebranta i asistujících laiků, později kleriků. Hudebním základem těchto čtení je recitační tón s malými melodickými interpunkčními obraty při teče, dvojteče, středníku či otazníku. Zpěvy chóru či sboru, zvláště pak sólistů, byly ovšem bohatší - kromě žalmového přednesu - a dělily se na zpěvy antifonální, při nichž se střídají dva sbory, a responsoriální, v nichž hlavní roli přejímá sólista, resp. sólisté a je vystřídáván sborem. Tyto zpěvy mají ovšem nejbohatší melodiku.

Obřady pašijového týdne jsou protkány nejen

řadou lekcí a jiných zpěvů kněze u oltáře, z nichž nejkrásnější je radostné Exsultet na Bílou sobotu, ale též množstvím zpěvů rázu antifonálního a responsoriálního.

Matutinum tenebrarum či temné hodinky se konají od středy až do Velkého pátku vždy večer nebo pozdě odpoledne. V prvním nokturu, t. j. po prvních třech žalmech, následují tři lekce, pláč Jeremiáše proroka, lamentace, v poslední den pak na závěr modlitba Jeremiášova. Po každém z těchto zpěvů připojuje se responsorium. Druhý a třetí nokturo obsahuje již jen pouhá čtení z Nového Zákona v obvyklém recitačním tónu.

Lamentace nepatří ani k antifonálnímu, ani k responsoriálnímu zpěvu. Jsou jen ozdobnějšími lekcemi kleru a na místě, kde bývají v jiné dni a svátky pouhá čtení. Rovněž po nich následuje příslušné responsorium, sólový zpěv. Obsahem lamentací je nářek Jeremiáše proroka nad bídou židského lidu a jeho hříchy, výzva k pokání a modlitba za vysvobození a smilování. Jímavý obsah a lyrický charakter dodal jim vlastní způsob melodie a přednesu.

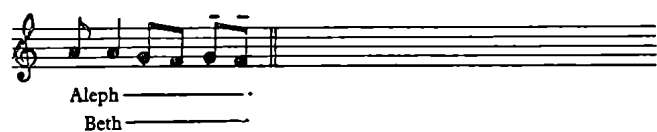
Naskytá se otázka, zda gregor. zpěv lamentací má přímý vztah k hebrejským synagogálním zpěvům. Srovnávací studia podnikl ve Francii Parisot a v Německu Fleischer. Bohužel nedostávalo se starých pramenů a chyběla pro vědecké studium souvislá linie starých a novějších znění. Práce jmenovaných badatelů nevnesele dost jasu do celého problému a nepřesvědčila.

Je jisté, že základem jak gregoriánského chorálu lamentací, tak synagogálních nářků je žalmový recitační tón, tedy psalmodický způsob. Použilo se také na počátku jednotlivých veršů hebrejských číselných písmen (abecedy): aleph, beth, ghimel, dalet, he atd. Ovšem melismatické figury, jimiž se pronášejí tato hebrejská slova, vyskytují se i na jiných místech v chorálu a nejsou tedy - kromě textové stránky - typické pro znění lamentací. Na podkladě nových studií Idelsohnových, jenž uveřejnil hebrejské rituální zpěvy jihoarabských Židů v Jemenu, kde byly tyto zpěvy nejméně dotčeny časem, vychází naše pozoruhodná podobnost alespoň v jádru a hrubých rysech mezi židovským pojetím a patrně nejstarším doloženým zněním latinských lamentací slavnostního rázu, jehož se později neuzívalo. Hudební příklady nám snad povědí více, byť i jen v několika taktech. První ukazuje melodiku gregoriánského chorálu, druhý židovský nápěv s vynecháním ozdobných not podle Idelsohna (Hebräisch-orientalischer Melodienschatz I, 88; chorál převádím do moderní notace):

Petr Wagner, znamenitý theoretik chorálu, autor trojsvazkového díla Einführung in die gregorianischen Melodien 1911, 1912 a 1922, z jehož III. dílu většinu hudebních příkladů vyjímám, popírá nebo alespoň skepticky se dívá na souvislost lamentací židovské a křesťanské doby pokud jde o melodiku. Je jisté, že další vývoj lamentací šel pak svou cestou.

V římské liturgii se ustálila forma, jak ji podává rukopis Antiphonarium secundum consuetudinem curiae romanae (františk. kn. v Mnichově) ze 13. století:

Recitačním tónem či tubou je tón a (spolu s násl. hes tvoří t. zv. subtonální tubu), počátek či initium f g připomíná nástup žalmu a po jeho vzoru je uprostřed mediatio, medianta b a g a, pak závěr, kadence či punctum a b g f e g f. Podobné schema se ovšem vyskytuje i jinde, na př. v prefacích a p. Při delších verších střídá se ještě druhá medianta b a g f. Závěrečné zvolání »Jerusalem, obrať se k Hospodinu, Bohu svému« končí bohatší melismatickou figurou:

Blízký byl tomuto pojetí i rkp. z 12. stol. z oblasti Montecasino-Benevento (Nár. knihovna v Neapoli). Z téhož rukopisu je pak ještě trochu bohatší melodie v posledních verších lamentací. Slova hebrejské abecedy mají mimo obvyklé melisma ještě druhý způsob: d f g a g f g. Trochu odlišný charakter má modlitba Jeremiášova. Jiný neapolský rukopis obsahuje melodický zápis, který se blíží přednesu preface.

Nacházíme řadu místních, krajových variantů, zpravidla značně melodicky bohatých, s většími intervalovými výkyvy a se složitějšími melismaty v závěrech vět i v přednesu abecedních písmen. Rozmanité melodie a varianty dokazují značnou nejednotnost pojetí v jednotlivých oblastech a diecésích. V Mnichovském kodexu z 15. stol. jsou dokonce odlišné přednesy tří lekcí, tedy hudebně tři kompozice různého znění. Ale i

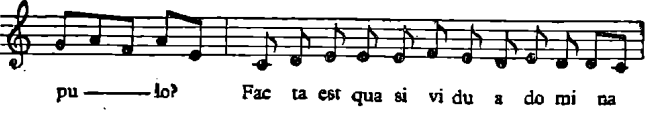
jednotlivé dni mají zase ještě své varianty. Z lekci se tím stává sólový zpěv nemálo náročný, třetí lekce na Zelený čtvrtek tohoto zápisu (t. zv. Tegernsee-Handschrift) pohybuje se v rozsahu decimy. Uvádíme z této lekce melisma písmene »ain« a »Jerusalem«; i tato závěrečná fráze má v každé lekci jinou melodii:

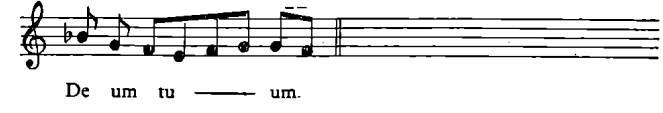
Podobné složitější typy nacházíme i v Itálii, na př. v rukopise z Aquileje, rovněž z 15. století. Zde se objevují celé melismatické řetězce při jednotlivých hebrejských slovech, připomínající slavnostní zpěv Ite nebo Benedicamus, počáteční vzestup též intonaci »Alma«:

Z místních výtvorů zaujmou nás především lamentace zpívané nesporně u nás, jak dokazuje Cod. H 11 v pražské univ. kn. ze 14. století. Výrazové prostředky jsou obdobné jako v předchozích rukopisech mnichovském nebo italském, ale stupňované až do patheticky bombastického tónu. Melodika má opět rozsah decimy, hebrejská písmena jsou sice stavěna na jediném opakuujícím se melismatu, ale počínajícím ve vysoké poloze a prudce klesajícím dolů, recitace se pohybuje rovněž ve vysoké poloze, ale náhle zase klesne, aby se recitačním tónem stala spodní oktáva, načež znovu vystoupí a sveze se dolů v závěrečné bohatší figurě.

Na počátku 17. století, kdy vyšlo t. zv. chorální vydání mediccejské všech církevních zpěvů a uznáno za normativní, rozšířilo se všeobecně znění, které vychází z římského Antiphonaria, známého ze 13. století, ale uhlazuje závěry s typickou figurou f e f g g f. Celek je durového zabarvení a při veškeré jednoduchosti náladově velmi působivý:

Nové vatikánské vydání gregor. chorálu, vydané po četných předběžných paleografických a srovnávacích studiích, vrací se jednak ke starším zpěvům, jednak k těm, které se poměrně nejdéle udržely nebo se nejčastěji vyskytují. V melodice Pláče Jeremiášova je v podstatě návrh k jednoduchému stylu jmenovaného Antiphonaria, závěrečná formule se rovněž zjednodušuje, odstraňuje i melisma, čímž se blíží zase žalmovému přednesu i jednoduššímu lekčnímu způsobu. Nelze upřít, že znění, jak je zaznamenal mediccejský chorál, bylo působivější i náladovější; stačí pouhé srovnání:

Dodejme, že ještě 17. a 18. století tvořilo nové lamentace, ale velmi nevhodné.

U nás ponechala lamentace i církev podoboji, ale zčeštuje je. Melodicky jsou tu opět bohatší typy a jejich podkladem byly patrně starší zápisy, než jsou nám dnes známy. Mírní Pražané měli však jen tři lamentace pro Zelený čtvrtek a modlitbu Jeremiáše proroka, zato přistoupily čtyři lamentace o posledním soudu pro Velký pátek a další pro Bílou sobotu. V nových lamentacích dialogisují Milosrdenství a Spravedlnost o smilování či trestu pro duši hříšníka. Zdeněk Nejedlý (Dějiny husitského zpěvu) se domnívá, že šlo v tomto případě o dělený přednes mezi dvě osoby. Pro Bílou sobotu existovaly také ještě ne-liturgické lamentace o umučení Páně. Modlitba Jeremiášova podobojech blížila se více původnímu chorálnímu zápisu, ale byla vyzdobena bohatší mediantou i kadencí. Lamentace mají za vzor patrně bohaté znění, zaznamenané v Cod. H 11 univ. kn. v Praze ze 14. stol. Doklady jmenovaných husitských lamentací jsou v Jistebnickém kancionálu z let dvacátých 15. století. (Přepis opět v moderní notaci z pův. t. zv. rhombiky, jak uveden Zd. Nejedlým v Děj. husit. zpěvu). Melodika Jeremiášovy modlitby je poněkud méně rozměrná, počátek připomíná nejstarší způsob (viz č. 1).

(Z modlitby Jeremiášovy)

Dě dic — tví na še o brá ti - lo sa jak
 k ci — zím, — do - my na še
 k ci - zo — zem — — — — — cóm.

Všimli jsme si lamentací spíše po historické stránce a všeobecně. Zbývá ještě jejich zhodnocení se stanoviska hudebního. Znění, které se nejvíce podobá hebrejskému (př. č. 1), je jen skromně vyzdobeno a mohlo by ho být použito i při lekcích jiného druhu; je celkem málo výrazné. Zato lamentace, zapsané ve 13. stol. (př. č. 3) i se svou bohatší kadencí při »Jerusalemě« (př. č. 4) a další příbuzné, pokud se stávají základem nového vatik. vydání (př. č. 9), i když bohatší melisma odpadá, snaží se již zachytit náladu pláče, nářku, a to nejen v melodice, ale též v tónině, zde církevním modem VI., t. zv. plagální tóninou hypolydickou. Snaha po náladovém výrazu se stupňuje ještě v chorálu vyd. medicejského (př. č. 8), v němž zvláště kadence je neobyčejně přiléhavá.

Různost církevních tónin či modů a jejich výběr pro jednotlivé zpěvy znamená pro středověk velmi mnoho. Každá tónina měla - podobně jako již ve starém Řecku - své ethos či estetickou hodnotu. Na vhodném výběru modu záleží i účinek a charakter příslušné chorální komposice. Pro

lamentace by na př. byl naprosto nevhodný modus V. (lydický), který byl hodnocen jako slavnostní nebo jarý, veselý, a podobně také ani modus VII. (mixolydický), považovaný za mladistvě bujarý, jak uvádí ještě v pol. 17. stol. estetik a kardinál G. Bonna. A tak nacházíme u Pláče Jeremiášova nejčastěji a nejvhodněji nařikavý modus VI., hypolydický, jinde III., frygický, který v církevním středověku charakterisován jako tajemný, ale též oduševnělý a vzrušený, mimo to i hořící se jako rozjímavý pro vážné a nábožné skladby, zejména smuteční, jak jej zase hodnotí Glareanus v pol. 16. století. Poznáváme jej u starobylého znění Pláče v č. 1 (též 10) a zvl. v č. 5 a 7, tedy u Lamentací místního okruhu, regionálních, u nichž se měl ještě zesílit pathetický ráz, ovšem málo vhodný. Ale právě u těchto světské tóniny durové, především v č. 5, v němž při slově »ain« objeví se dokonce rozložený akord C dur. Mohlo se tak stát především u takového druhu komposic, které měly místní zabarvení a na něž málo zapůsobil běžný usus přednesu. Není také pochyby, že zdomácněla znění v modu VI. především proto, že připomínají se sníženým h na hes naše F dur, tedy zase světskou tvrdou tóninu, což je zase zvláště patrné na č. 8. Kdýž dosáhl chorál svého kulminačního bodu vývoje, počal zasahovat do chorálu lidový prvek čím dále tím více a ovlivňoval jej. Dělo se tak v pozdějších stoletích zejména v okruhu určitých oblastí. Dokladem jsou i hymny officia, sekvence a j.

Variant lamentací, zapsaný v rkp. pražské univ. knih. (př. č. 7), složený většinou v tónině frygické, t. j. modu III. - použití dokonce souvislého oktávového sestupu frygického modu od e po dolní e - je ve svém recitačním přednesu pre-exponován, zejména nepěkným opakováním v dolní oktávě, třebaže s částečnou imitací, což se naprosto vymyká chorálnímu duchu. P. Wagner (Einführung atd. III., 241) se domnívá, že pochází od dobrého zpěváka, jehož umělecký vkus nebyl na výši jeho pěvecké zdatnosti.

K vnějškovým efektům v melodice lamentací docházelo patrně proto, že se místy dovoľoval přednes lamentací i laikům, jak o tom máme na př. dochovanou zprávu ze statutu kostela sv. Jiljí v Praze z r. 1355.

Bylo záslužným činem církve, že uvedla zpěv lamentací, který zabředl do výstřelků a zrud, do přípustných mezí, ať již v chorálu medicejském nebo vatikánském. Frygická extatická tónina, která vedla v lamentacích až místy k nepřirozenému pathosu, ba i bombastu, vstřídána hypolydickou a z výkřiku a exaltovaného nářku přechází lamentace spíše v symbolický projev smutku a v klidné rozjímání a modlitbu. - Texty lamentací byly ovšem zpracovány i pro vícehlas a proslulými se staly zvl. skladby Palestriniho, Lud. da Vittoria a j. ze 16. století.

Docent PhDr. Jan Němeček

SVATÝ JOSEF V PODÁNÍ NOVOZÁKONNÍCH APOKRYFŮ

V pozadí svatých tajemství a přece tak blízko Spasiteli stojí Pěstoun Páně. Velmi dlouho trvalo, než kult sv. Josefa zmohutněl až k dnešnímu titulu Patrona Církve. Jedním z důvodů je skoupost zpráv evangelií o tomto světcí. I tradice mluví poměrně málo o Pěstounu Páně. Více mluví o sv. Josefu starokřesťanské apokryfy, jež měly veliký vliv na životopisce sv. Josefa i na výtvarné umění.

O sv. Josefu píší z evangelistů hlavně sv. *Matouš a Lukáš*, kteří v prvních dvou kapitolách svého evangelia zaznamenávají zprávy z Ježíšova dětství. Evangelia mluví jasně o davidovském původu sv. Josefa (genealogie u sv. Mt. a Lk.; výslovně Lk. 1, 27; 2, 4), avšak o místě narození sv. Josefa kanonická evangelia nemluví. Do evangelní historie vstupuje sv. Josef až po svém zasnoubení s Pannou Marií (Mt. 1, 18; Lk. 1, 27). Podle Mt. 13, 55 (Mr. 6, 3) byl sv. Josef ho tektón, t. j. řemeslník. Z evangelií tedy není zřejmo, zda sv. Josef byl tesařem, neboť termín ho tektón, označující jeho povolání, je všeobecný. O věku sv. Josefa v době jeho zasnoubení s P. Marií evangelia rovněž nemluví. Sv. Mt. (1, 18 n.) píše o rozpacích sv. Josefa, když zpozoroval, že jeho snoubenka bude matkou, o jeho úmyslu P. Marii »tajně propustit«, t. j. dáti jí propustný lístek bez udání důvodů, a o rozptýlení rozpaků andělským zjevením ve snách a rozkazu »Josefe, synu Davidův, neboj se přijmouti Marii, svou manželku, k sobě...« Po tomto rozkazu se sv. Josef odhodlal podle tehdejšího izraelského práva k uvedení snoubenky do svého domu. Sv. Lk. (2, 4 n.) zaznamenává zprávu o cestě sv. Josefa z Nazaretu do Betlema k soupisu a o hledání vhodného místa pro nastávající rodičku. V dalších událostech Dětství (narození Páně, pastýři u jeslí, obřezání, obětování Páně) stojí sv. Josef v pozadí kanonických zpráv. Osobitěji vystupuje sv. Josef v evangelní historii při útěku sv. Rodiny do Egypta (Mt. 2, 13 n.) a při návratu z Egypta (Mt. 2, 19 n.), kdy sv. Josefu se opět ve snách dostává vyšších rozkazů jako hlavě sv. Rodiny. V hledání nového domova po smrti Heroda Vel. se jeví péče a rozvaha Pěstouna Páně. Naposledy vstupuje sv. Josef do evangelní historie v perikopě o dvanáctiletém Ježíši v chrámě (Lk. 2, 41 n.). Protože evangelia po této události v jerusalemském chrámě mlčí o Pěstounu Páně, je pravděpodobnější názor většiny Otců a tradice, že sv. Josef zemřel ještě před veřejným vystoupením Páně a nikoliv až po křtu Kristově, jak se domnívá na příkl. sv. Ambrož. Nepřímou je ještě zmínka o sv. Josefu v evangeliu, když je řeč o bratřích Páně a o Ježíši jako synu tesaře (Mt. 13, 53 n.).

Čteme-li tyto stručné zmínky kanonických evangelií o Pěstounu Páně, musíme přes všechnu jejich stručnost doznat, že je o sv. Josefu v evangeliu řečeno vše podstatné a že právě v této stručnosti je pečeť jejich věrohodnosti. Totéž, a

ještě větší měrou, platí o Panně Marii. Avšak mnohým věřícím starokřesťanských dob se zdály tyto zprávy příliš kusé a střízlivé a tak se snažili vypátrat co nejvíce podrobností ze života P. Marie a ve spojení s ní také o životě sv. Josefa. Vznikalo ústní podání o Matce Boží, k němuž se časem připojilo zbožné mínění věřících, ne vždy historicky přesné, a byl zde již jen krok k písemnému zaznamenání těchto tradic. Při jejich písemné redakci uplatnila se i osobnost autora, jeho tvůrčí obrazotvornost, a aby se spisku dodalo větší vážnosti, byl připisován některému z apoštolů nebo učedníků Páně. Tak z lokální tradice palestinské a ze zbožné obrazotvornosti vznikaly apokryfy, nezřídka s dogmaticko-apologickou tendencí.

Nejvíce zpráv o sv. Josefu nalezneme hlavně ve dvou apokryfech, v *Protoevangeliu Jakubově* a v *Historii Josefa tesaře*. První apokryf patří k nejstarším starokřesťanským apokryfům a byl vydán po prvé v r. 1552 v latinském překladě od francouzského humanisty Viléma Postela na základě řeckého rukopisu, který Postel přinesl z Cařihradu. Je to charakteristický mariánský apokryf, líčící události, jež předcházely narození Panny Marie, její narození, dětství, svěření dvanáctileté dívky spravedlivému Josefovi z Nazareta, Zvěstování a ostatní události ze života Panny Marie až k Herodovu rozkazu zavraždění betlemských dětí. Evangelium je velmi staré a ve své prvotní formě bylo napsáno pravděpodobně již ve 2. stol. Dnešní forma zachovaného apokryfu je kladena do století čtvrtého. Apokryf druhý, *Historie Josefa tesaře*, byl napsán kopticky, asi ve 4. stol., a je celý věnován sv. Josefu. Úryvky z tohoto apokryfu se čtou dodnes na svátek sv. Josefa v koptické církvi. Se sv. Josefem se ještě setkáváme v *apokryfním evangeliu Tomášově*, v němž se líčí život Ježíškův od pěti do dvanácti let, a v *evangeliu o Narození Panny Marie*. Evangelium Tomášovo pochází ze 4. stol. a bylo původně silně zbarveno gnosticky. Dnes je zachováno ve dvou recensích, řecké a syrské, a je již očištěno od heretických prvků. Evangelium o Narození P. Marie je latinskou adaptací Protoevangelia Jakubova a Tomášova. Apokryf byl ve středověku oblíbenou četbou.

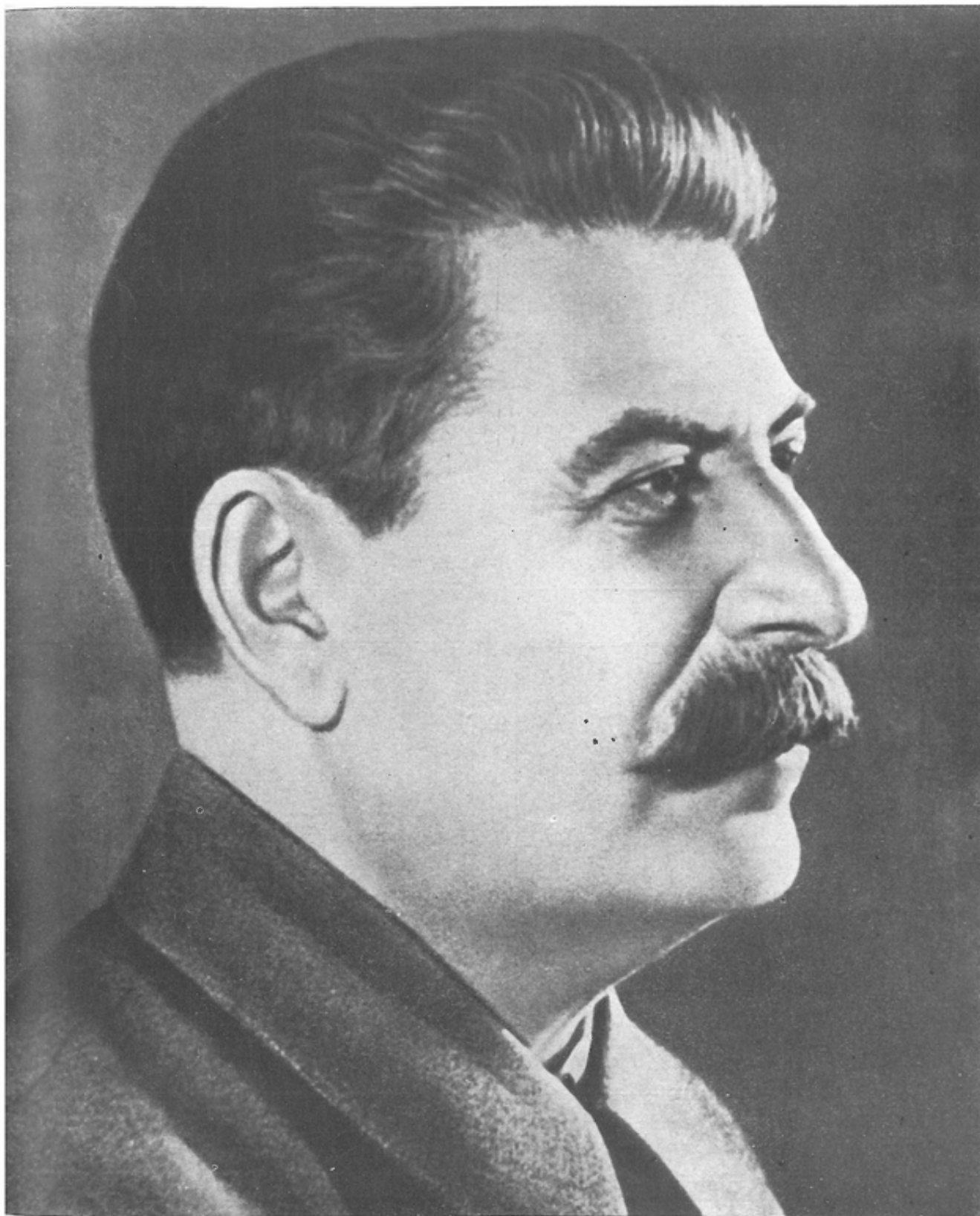
Zprávy výše uvedených apokryfů jsou v hlavních rysech tyto:

Rodiště sv. Josefa. Do Betlema klade narození sv. Josefa apokryfní evangelium o Narození Panny Marie. Podle Protoevangelia pocházel přímo z Jerusalema.

Zaměstnání. Z kanonických evangelií není zřejmo, že sv. Josef byl tesařem, neboť termín ho tektón je všeobecný. Apokryfy mluví o různých povoláních sv. Josefa. Podle některých byl kameníkem, zeďníkem, anebo zpracovával železo. Nejčastěji však apokryfy mluví o tesařství, které mohlo být jeho hlavním zdrojem obživy. Vžije-

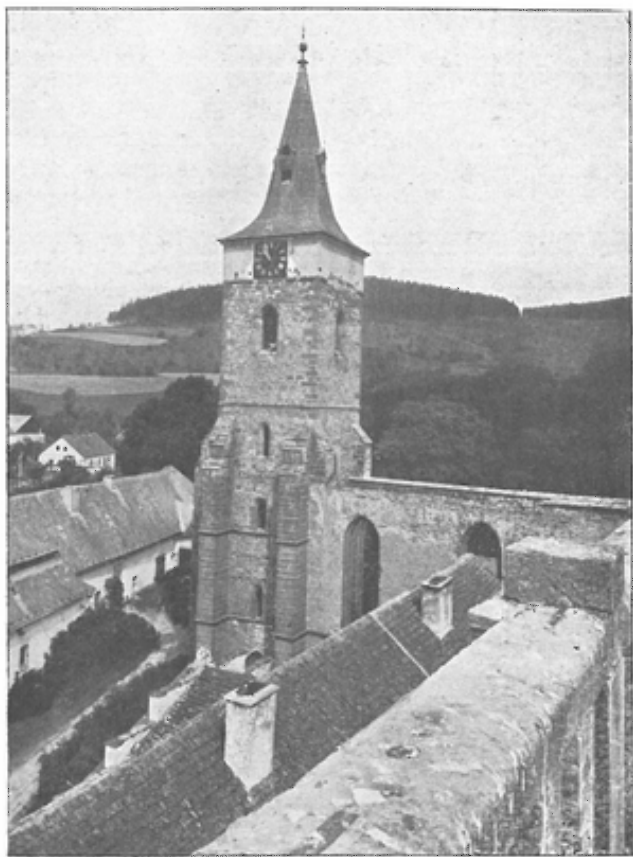
Duchovní PASTÝŘ

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA
K ČÍSLU TŘETÍMU
ROČNÍK III.

JOSEF VISSARIONOVIČ STALIN

(* 21. prosince 1879, † 5. března 1953)

1. Chrám Páně sv. Prokopa na Sázavě-Černé Budy.

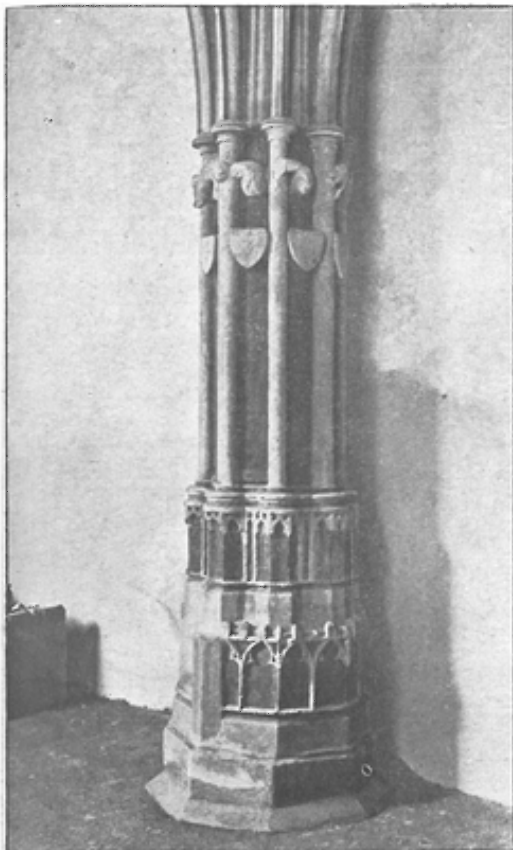
2. Pohled k hlavnímu oltáři kostela na Sázavě.

3. Průčelí kostela s částí zbytku gotické lodi.

4. Loď nedostavěného kostela sv. Prokopa.

5. Vzácný klenot umění sázavského: gotický sloup.

6. Jižní stěna kapitulní síně.

7. Obraz Madony sázavské.

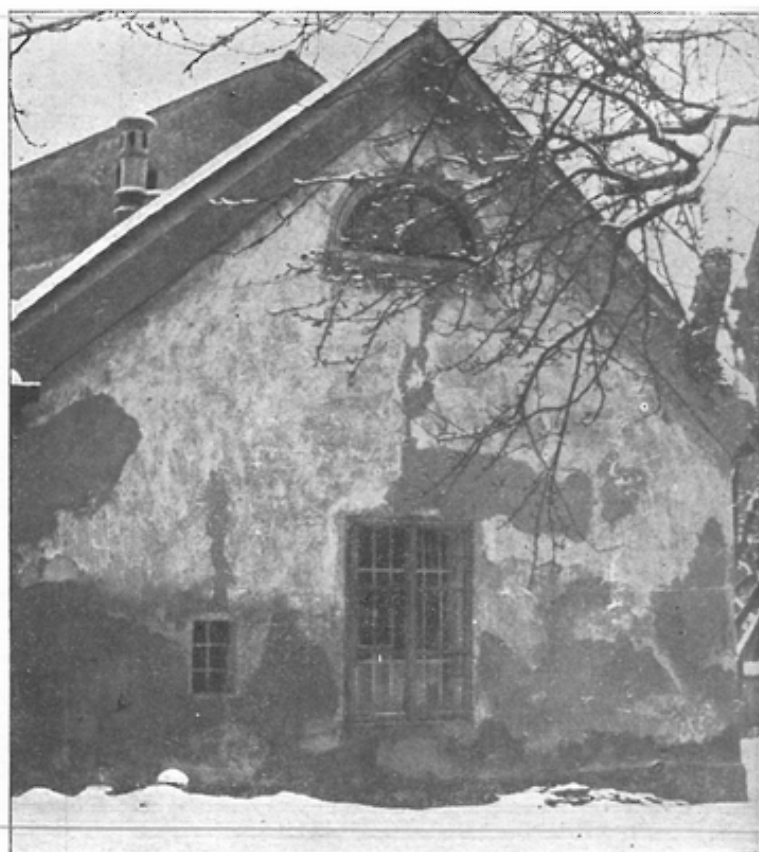
8. Svorník gotických žebér.

Detail z titulního listu knihy sv. Augustina *De civitate Dei* (Kapitulní knihovna pražská, kolem roku 1200) s nejstarším zobrazením svatého Prokopa.

Pamětní deska básníka Jaroslava Vrchlického na škole v Ovčárech.

Stará původní část fary, kde přebýval u svého strýce básník Jaroslav Vrchlický.

me-li se do malých nazaretských poměrů, bude asi nejpravděpodobnější domněnka, že sv. Josef pracoval jako malý, vesnický řemeslník, který vypomůže, kde je toho třeba, jako zedník, tesař a podobně.

Věk sv. Josefa. Máme na mysli hlavně věk Pěstouna Páně v době událostí, o nichž mluví evangelia (zasnoubení s P. Marií, narození Páně). Velmi často bývá zobrazován jako muž staršího věku. Velký vliv na tuto představu mělo Protoevangelium i ostatní apokryfy. Když ve 2. stol. se začal šířit blud, že Ježíš byl přirozeným synem Josefovým a Mariiným (Ebionité, Nazarejci), spisovatel Protoevangelia, aby potvrdil nadpřirozené panenské početí P. Marie, líčí sv. Josefa jako starce a vdovce, majícího dokonce syny. V apokryfu čteme:

»Když bylo Marii dvanáct let... anděl Hospodinův stanul u velekněze (Zachariáše ve svatyni) a řekl: »Zachariáši, Zachariáši! Vyjdi a svolaj všechny vdovce v lidu a každý z nich nechť přinese hůl; a na čí hůl ukáže Hospodin znamení, toho se staniž ženou!« Hlasatelé se pak rozešli po celé krajině judské; i zahlaholila trouba Hospodinova a sbíhali se všichni... Tu Josef, odhodiv sekýru, vyšel, aby se k nim přidal. A když se shromáždili, odebrali se k veleknězi vzavše hole. Velekněz pak, když vzal hole ode všech, vstoupil do svatyně a modlil se. Když pak modlitbu ukončil, vzal hole a vyšel a odevzdal jim je a žádného znamení na nich nebylo. Poslední pak hůl dostal Josef. A hle, z hole vyšla holubice a poletovala nad hlavou Josefovou. I řekl kněz Josefovi: »Na tebe připadlo losem, abys vzal v svou ochranu Pannu Hospodinovu.« Tu jal se Josef namítati řka: »Syny mám a sám jsem (již) starý, ona však je dívka; abych snad nebyl na posměch synům Izraelovým.« I vece kněz Josefovi: »Boj se Hospodina Boha svého a vzpomeň si jen, co učinil Bůh Dathanovi, Abironovi a Kore-ovi, kterak se rozeštoupila země a kterak byli pohlceni pro svou vzpou-ru. Proto nyní boj se, Josefe, aby se v tvém domě nestalo něco takového!« Josef s bázní vzal ji k sobě v ochranu. I řekl Josef Marii: »Hleď, přijal jsem tě z chrámu Hospodinova; nyní však zanechám tě doma samotnu a odejdu za svou prací na stavby, ale (opět) se k tobě vrátím. Pán tě ochraňuje!« (Kap. 8. a 9.)

Historia Josephi (hl. 14.—15.) zná dokonce přesně věk Josefův: Když mu byla kněžímí svěřena Maria, bylo mu 90 let a zemřel ve věku 111 let. Evangelium o narození Panny Marie zase udává jména synů Josefových: Jakub, Josef, Juda a Šimon. Vedle těchto čtyř synů měl sv. Josef ještě dvě dcery, jejichž jmen však apokryf neudává (kap. 42). Podle Historiae Josephi se nazývaly Assie a Lydie (kap. 2).

Pochybnosti sv. Josefa. Jak bylo výše psáno, autor Protoevangelia, aby dokázal panenství Matky Boží, zdůrazňuje stáří sv. Josefa a okolnost, že ihned po uvedení Marie do svého domu odešel za svou prací. Apokryf pak líčí velmi živě návrat Josefův z prací a jeho rozpaky při zjištění, že jeho snoubenka se stala matkou. Zjevení Boží i soudní svědectví před veleknězem dokazuje, že Josef není otcem Kristovým a panenství matky. Je to opět výraz přesvědčení prvotní církve o panenství Matky Boží, jež nalézá ohlas i v tomto apokryfu. Alespoň několik ukázek:

»Nadešel jí šestý měsíc, a tu přišel Josef ze svých staveb; a vešel do domu, nalezl ji těhotnou. I bil se do hlavy a vrhl se na zem na svůj plášť a plakal hořce řka: »S jakou tváří budu moci pohlédnouti k Hospodinu Bohu svému? Co se mám modlit za tuto svou dívku? Vždyť jsem ji přijal z chrámu Hospodina Boha svého jako pannu a neochránil jsem ji. Kdo mne to jen obelstil? Kdo jen spáchal tuto podlost v mém domě a pannu potupil? Což se má na mně opakovat případ Adamův? Neboť zrovna jako (ve chvíli), kdy on vzdával chválu Bohu, přišel had a nalezl Evu o samotě a přelstil, totéž stalo se i mně...« Ona pak zaplakala hořce a pravila: »Čistá jsem a muže nepoznávám.« Apokryf pak líčí rozptýlení rozpaků zjevením anděla... Stalo se pak, že přišel k Josefovi zákoník Annáš a řekl mu: »Jak to, že ses neukázal v naší radě?« A Josef mu pravil: »Vrátil jsem se unaven z cesty a první den jsem odpočíval.« I obrátil se Annáš a uzřel, že Maria je těhotná. I odebral se spěšně k veleknězi a řekl mu: »Josef, kterému ty tolik důvěruješ, se strašně prohřešil!« Maria spolu s Josefem byla odvedena na soud, kde s nimi velekněz učinil zkoušku hořkou vodou (srv. Num. 5, 16), a když voda neměla žádných účinků, pravil velekněz: »Poněvadž Hospodin Bůh nevyjevil vaše hříchy, ani já vás neodsuzuji.« A propustil je. A Josef se ujal Marie a odešel do svého domova raduje se a oslavuje Boha Izraelova.« (Kap. 13.—16.)

Cesta do Betlema a narození Páně. Okolnosti této cesty obšírně líčí apokryfy. Podle Protoevangelia sv. Josef osedlal oslici, posadil na ni Marii a jeho syn vedl oslici. U Betlema zanechal sv. Josef P. Marii v jeskyni a šel hledat pomoc rodiče. Aby byl dokázán jasně panenský porod Mariin, dává apokryf přijíti dvěma pomocnicím k porodu, které se přesvědčují o neporušenosti Panny Marie.

Útěk do Egypta. Zprávy kanonických evangelíí jsou velmi střízlivé, zato apokryfy s bujnou východní fantasií se hemží podrobnostmi. Vypravují také mnoho o sv. Josefu jako ochránci Pána Ježíše, ale pro životopis Pěstouna Páně nemají téměř žádné ceny.

Je to hlavně tak zvané Evangelium arabské a evangelium o Narození Panny Marie. Podle zpráv těchto apokryfů vedl sv. Josef sv. Rodinu pouští, vyhýbaje se pobřeží, byli doprovázeni syny sv. Josefa a útěk byl spojen s mnohými nebezpečnostmi a zázraky. Cesta trvala asi 10 až 14 dní a pobyt trval pravděpodobně více než rok. Jako pravděpodobnou možno přijmout zprávu arabského evangelia, že se sv. Rodina zdržovala v Matarii.

Sv. Josef a 5—12letý Ježíšek. Celé dětství Ježíšovo shrnuje sv. Lukáš ve slovech: »Ježíš sestoupil s nimi, přišel do Nazareta a byl jim poddán... A Ježíš prospíval moudrostí, věkem a přízní u Boha i u lidí« (2, 51—52). Dobu do dvanácti let vyplňuje hlavně apokryfní evangelium Tomášovo. Ježíšek podle tohoto apokryfu způsobil sv. Josefovi nejednu starost. Pro nedostatek místa neuvádím žádných dokladů. Psal jsem již ostatně o tomto apokryfu v Duchovním pastýři v čísle 1, r. 1952, str. 8—9.

Smrt sv. Josefa. O stáří a smrti Pěstouna Páně mluví hlavně Historia Josephi. Práví se tam mimo jiné toto:

»Když vzrostla léta a stáří pokročilo, stařec zemřel. Nebyl stížen žádným tělesným neduhem, ani mu neumdíval zrak, nevypadl mu žádný zub a také za celou dobu věku mu nikdy neochabla mysl, ale podoben mladistvému hochu vždy ve svém zaměstnání osvědčil životní sílu... (kap. 10.)... Potom se stalo, že se přibližovala smrt onoho zbožného starce Josefa a odchod z tohoto světa, podle zvyku ostatních lidí, kteří dluží této zemi za to, že z ní pocházejí...« Josef odešel ještě naposledy do chrámu, aby si vyprosil posilu od Hospodina (kap. 11.—13.), pak se vrátil do svého domu v Nazaretě, kde byl zachvácen nemocí (14.—16.). Následuje rozmluva s P. Ježíšem, z níž vyzařuje víra autora apokryfu v Kristovo božství: »Ježíši Nazaretský, Ježíši, můj potěšiteli, Ježíši, osvoboditeli mé duše, Ježíši, můj ochránce, Ježíši, jméno nejsladší v mých ústech i těch, kdo je milují. Oko, které vidíš, a ucho, které slyšíš, vyslyš mě! Já jako tvůj služebník dnes se ti nepokorněji klaním a před tebou vylévám své slzy. Ty jsi ve všem můj Bůh!« Tělo zemřelého zabalili archandělé Michael a Gabriel v bílý obal a pochovali je.

Závěr. Končím slovy, která více než před padesáti lety napsal význačný theolog, brněnský profesor Dr Jan Sedlák: »Tak doplňuji život sv. Josefa apokryfní evangelia. Nelze upřít, že vhodně. Životní data před zasnoubením s P. Marií, poměr

k Marii a dítěti Ježíši, život v Nazaretě, smrt — vše to se vykládá ve spisech většinou z 2. století s takovou obsírností, že si není více co přát. Jiná ovšem jest otázka, mohou-li neb pokud asi mohou zprávy ty činiti si nárok na vážnost zpráv historických. Otázka ta souvisí s jinou, obecnější: Zaslужují-li apokryfní spisy novozákonní víry dějepisné? Není pochybnosti, že východní fantasmie mnohé přidala, život osob svatých legendárně vyzdobila; ale že by vše bylo smyšleno, nelze tvrditi. Jest přirozeno, že některé zprávy ústním podáním se zachovaly a přenášely z pokolení na pokolení, patrně jest tedy nějaké zrnko, řekněme jádro zpráv těch, aspoň nejstarších, historické, ale ježto tendenčně rozšířeno a vyzdobeno, třeba v užívání jich kritického ducha a velké opatrnosti.

Literatura: Dr Jan Sedlák, Sv. Josef v apokr. evangeliích. Časop. katol. duchovenstva, 1900, str. 161—168. Jos. Müller: Der hl. Joseph, Innsbruck 1937. — U. Holzmeister: De S. Joseph, Roma 1945.

Prof. Dr Jan Merell

NÁBOŽENSTVÍ A ŽIVOT

ORA ET LABORA

V měsíci březnu uctíváme svatého Josefa, dělníka, pěstouna Pána Ježíše.

Dílna nazaretská nás učí harmonicky spojovat modlitbu s prací.

Ora et labora!

Pán Ježíš přišel jednou na návštěvu k sestřím svého nejmilejšího přítele Lazara. Marta, pracovitá, dobrá duše, Ho obsluhovala, Maria, rozjímavá, kontemplativní duše, mluvila s Bohem o duši a věčnosti. — Marta pracovala a Maria se modlila. — A tu nastal konflikt mezi pracovitou Martou a rozjímavou Marií.

A přece! Nikdy nesmí býti konflikt mezi prací a modlitbou!

1. Modlitba musí býti v jakémsi slova smyslu práce;

2. musí k práci pobízet a

3. práci podporovati!

1. Dobrá modlitba jest duševní práce. Rozum myslí na Pána Boha, vůle se řídí podle vůle Boží... Kdo se při modlitbě nechce nikterak namáhat, kdo při modlitbě nechce duševně pracovat, ten bude při modlitbě bloudit v myšlenkách, ten bude v myšlenkách přecházet od jedné starosti ke druhé, ten bude zbytečně neplodným tímto duševním stavem zabíjet čas.

Víra v reální sílu modlitby, důvěra v milost Boží a příprava na modlitbu nám dopomohou k tomu, aby naše modlitby nebyly dobou nečinnosti, nýbrž dobou užitečné a úspěšné duševní aktivity!

2. Dobrá modlitba nás povede také k dobré, poctivé práci.

a) Dobrá modlitba bude užitečná pro samého oranta! Kdo se modlitbou nestane k práci schopnějším a k obětem ochotnějším a agilnějším, ten zajisté nepěstuje dobrou modlitbu.

Citelná útěcha, vznešená nábožná nálada, vznešené myšlenky při modlitbě, to vše není ještě nějakou zvláštní známkou dobré kvality naší modlitby!

Zkouška dobré modlitby jest náš život!

Kdo se dobře modlí, ten také dobře žije, praví sv. Alfons.

Kdo modlitbou svou se stane horlivějším, trpělivějším v utrpení, ohleduplným vůči svému bližnímu, milosrdnějším vůči cizím slabostem — ten se modlí dobře!

b) Dobrá modlitba nás bude nabádat i k vnější intenzivní činnosti. Člověk jest stvořen k práci jako pták k letu, praví Písmo sv. Práce jest tedy vůle Boží. Dobrá modlitba však musí nabádat k plnění vůle Boží, a právě proto také k vnější poctivé práci!

Vzpomeňme jen na svatého Prokopa, jehož devítistě výročí smrti 25. tohoto měsíce slaviti budeme, a na jeho žáky na Sázavě, jak ti dovedli harmonicky spojovat zbožné modlitby s duševní prací kulturní a prací manuální!

3. Dobrá modlitba bude konečně i práci naši podporovat!

Co všechno vykonali všichni ti svatí a světice Boží s pomocí milosti, kterou si vyprosili. »Psali tolik,« jako ku př. sv. Alfons, »že se divíme, odkud brali čas k modlitbě — a pracovali tolik, že se divíme, odkud brali čas k psaní.«

Přičinme se i my, aby byla vždy harmonická souhra mezi naší modlitbou a naší prací a pak zajisté budeme prospívat milostí a moudrostí jako oni svatí dva dělníci v dílně nazaretské, sv. Josef a Pán Ježíš.

P. Karel Sahan

SVATÝ PROKOP, OCHRÁNCE A PATRON ZEMĚ ČESKÉ

Památka sv. Prokopa je u našeho lidu v Posázaví stále živá, ale český národ zapomíná na svého velkého světce, který, jak jsme přesvědčeni, stojí věrně na stráží nad námi a s láskou se dívá ze své nebeské slávy na celé Slovanstvo, které dnes ve velikém a uvědomělém souručenství si podává ruce ve vzájemné lásce.

Můžeme směle tvrdit, že on to byl, který budoval pevné stezky na svatou Rus a již v XI. století byl ve spojení se staroslavným jeskynním klášterem v Kyjevě (Pečerskaja Lavra). A jeho nástupce, opat Božetěch, pro nový kostel sázavský dostává směnou ostatků sv. Václava vzácné ostatky synů sv. Vladimíra, sv. Borise a sv. Gleba, které byly pražským biskupem Kosmou uloženy v roce 1095 do oltářních kamenů v novém kostele.

Zběsilá zloba nepřátel, násilně zničití a zahladití stopy slovanské tradice v našem církevním a náboženském životě, triumfovala jen zdánlivě, poněvadž ze srdce našeho prostého lidu památka svatého Prokopa, poustevníka na Sázavě, nebyla nikdy zcela vymýcena, i když po celá desetiletí byla oživována jen překrásnou básní předního našeho básníka Jaroslava Vrchlického, »Legendou o sv. Prokopu«.

I když za našich dnů nalézáme jen nepatrné zlomky obrovitého díla sv. Prokopa a jeho kulturně dějinného významu, učíme se je nově chápat se svých současných hledisek a jsme jimi silně mravně podpořeni v našem zápase o slovanskou budoucnost naší země.

Letošní rok je rokem svatoprokopským, poněvadž 25. března uplyne 900 let od smrti svatého opata.

K tomuto jubileu přinášíme několik obrázků z místa působení našeho národního světce ve snaze oživit zájem o tato posvátná místa, drahá nám všem. Často niluví již sama poloha stavební památky dostatečně zřetelně o jejím významu a dějinách. Tak je tomu i u kláštera sázavského. Stojí na skále, vypínající se nad řekou Sázavou, v jednom z jejích mnohých zákrutů. Byl tím izolován hned s několika stran. Z umístění kláštera i kostela (viz obr. 1) je dosud patrné, jak veliký význam přikládali jeho zakladatelé tomu, aby mohl být dobře ohrazen i s ostatních zbylých stran. A na jeho výstavbě a zamýšlené mohutnosti, z níž, bohužel, zůstalo jen torso, vidíme, jak dalece měl i stavebně ovládnouti své krásné, přírodou dané okolí. Povšimneme-li si toho, pochopíme současně kus citění středověku: místo je s mnohých stran nesnadno přístupné a přece má své výhodné podmínky.

Můžeme směle tvrdit, že toto dílo budovala staletí: v letech 1032—1035 staví sv. Prokop uprostřed černých bud svých mnichů původní dřevěný kostelík ke cti Panny Marie a sv. Jana Křtitele. Po roce 1035 kníže český Břetislav pomáhá budovat větší románskou svatyni. Opat Božetěch v letech 1092—1095 budoval novou románskou trojlodní basiliku.

V následujícím století stavba pokračuje a je dokončena v roce 1173. V tomto nádherném chrámě je dne 4. července 1204 slavně svatořečen sv. Prokop kardinálem Quidonem.

Po sto letech úpadku následuje gotická přestavba ve třech stavebních etapách v letech 1315—1400. Avšak nepřiznání doby obrátilo toto dílo, jež nebylo nikdy dokončeno, v rumišťe, z něhož povstává barokní úprava, v jejíž podobě jeví se klášter i chrám až na naše dny.

První úprava barokní se uskutečnila po roce 1663, kdy téměř po dvou letech počalo se klášteru lépe dařiti, druhá po velikém požáru kostela i kláštera roku 1746.

Dnešní chrámový prostor, původní mnišský chór a presbyterium (viz obr. 2), ztratil svůj původní gotický charakter, ježto barokní valenou klenbou s lunetami byl gotický prostor podstatně snižen a dostal nový prostorový smysl. Členění stěn tvoří pilastry s korintskými hlavicemi s pozoruhodným motivem masek.

V patře jsou okna a balkony, které vedou z empor, využitých částečně jako oratoře.

Význačnou prostorovou dominantou je hlavní oltář, jenž se skládá ze dvou částí: z popředí (obsahujícího mensu a retabulum, v jednotném architektonickém sepětí se dvěma vchody po stranách) a z části ustupující, kterou tvoří bohatě vyřezávaný rokokový rám s obrazem Nanebevzetí Panny Marie (dílo Jana Petra Molitora z roku 1755; obraz částečně přemalován v první polovici XIX. století). Thema plastické výzdoby na vrcholu rámu se vztahuje k sv. Janu Křtiteli. Nad pobočnými vchody jsou postavy světců Vojtěcha a Václava. Celek prozrazuje tvary obvyklé po polovině XVIII. století.

Další obraz (viz č. 3) zobrazuje nám dnešní průčelí kostela, které je barokovou úpravou z roku 1682 starší provisorní stěny, která z nutnosti uzavřela prostor bývalého chóru. Toto průčelí pochází většinou až z doby po požáru v roce 1746, kdy bylo zřejmě nově upravováno.

Ve výklenku štítu je socha Madony z doby kolem roku 1750. Portál z první etapy barokní, z červeného pískovce, má obvyklý rozvrh, založený na dvou polosloupech, které spíná obloukový štít; je však nedobře cítěn v proporcích a neumělý v profilaci. Vyjdeme-li z dnešního kostela, octneme se na místě, kde měla stát projektovaná hlavní loď gotického kostela. Tři mohutné pilíře z rudého pískovce, bohatě profilované způsobem XIV. století, nesou čtyři oblouky o výšce 16,5 m (viz obr. č. 4). Jde o dílo kamenické huťe Matyáše z Arrasu z doby gotické přestavby chrámu. Pilíře i oblouky ukazují, jak monumentální byl rozvrh projektujícího architekta. V téže výši, v jaké měla být založena klenba hlavní lodi, byla také založena skutečně byla také provedena klenba jižní lodi boční. Nesly ji s jedné strany pilíře, s druhé strany konsoly v podobě polofantastických lidských tváří. Na obvodní zdi kostelní jsou však, v poloze mnohem nižší, dosud patrné konsoly baldachýnového typu, na něž hodlal založit klenbu boční lodi gotický stavitel první etapy, jenž ještě počítal se silným převýšením hlavní lodi kostela nad vedlejší. I při neúplnosti a zlomkovitosti těchto několika částí dovedeme si utvořit představu, jak mohutný byl záměr onoho plánu gotické přestavby, byť jen zčásti provedené.

Hlavní loď měla být na západní straně uzavřena příčnou stěnou průčelní mezi oběma věžemi. Před průčelím měla stát předstih o třech klenbových polích, k jejímuž postavení však již nedošlo. Její začátek můžeme sledovat na stěně opěrného pilíře věžního.

Při rekonstrukčních pracích v roce 1943—1944 byla objevena vedle sakristie bývalá kapitulní síň z počátku XIV. století.

Vzácný kamenný sloup (viz obr. č. 5), jemná gotická klenba a nádherné fresky ze života Panny Marie dá-

vají nám tušiti, jak vysoký kulturní život pulsoval v klášteře na Sázavě. Stavba pochází z první poloviny XIV. století, pravděpodobně z doby krále Jana Lucemburského, a připomíná křížovou chodbu kláštera augustiniánů v Roudnici (z roku 1330). Z různých stavebních znaků i celkové architektury lze souditi, že projektant stál pod vlivem burgundsko-rýnské školy. Kapitulní sál vznikl asi při prvním úseku regotisace kláštera, ježto střední jeho konsola je stejně formována jako v jižní lodi gotického kostela.

Průběhem doby ztratil své původní kultové poslání, byl přestavěn a upraven v době barokisace stavby. Původní malby, jež po odhalení a rekonstrukci ukazují na italský vliv, byly zabitely, místnost sloužila za skladiště. Při opravných pracích byl odkopán nasypaný šutr, takže podlaha byla snížena o 110 cm do prvotní výše. Tato okolnost, jakož i obnovení nástěnných maleb, výzdoby sloupů, žeber i klenby v původních barvách přispěly nemálo k novému vzhledu místnosti, kterou kráčely dějiny kláštera.

S hlediska umělecko-historického jsou nejcennější nástěnné fresky: jde vesměs o mariánské motivy, jejichž jednotlivé scény se opakují ve změněné formě na nástěnných malbách kláštera Emauz v Praze (po roce 1370), na tabulích obrazového cyklu ve Vyšším Brodě (po roce 1360) a v rukopisech »Laus Mariae« a »Liber viaticus« (z roku 1364).

Na Sázavě je toto zobrazení předchůdcem námětu, obřebeného za Karla IV. Z dovozených okolností soudíme, že tyto malby jsou starší než proslulá »Bible chudých« v křížové chodbě kláštera »Na Slovanech« a jsou starší i známých gotických maleb na Karlštejně.

Podle rozdílné techniky malby a podle slohových zvláštností lze důvodně souditi, že fresky nejsou prací jen jediného mistra. Při opravě bylo zjištěno, že malby jsou provedeny vařečnou temperou na temperovém podkladě. Nyní si všimneme výzdoby jednotlivých stěn:

Severní strana, sousedící se sakristií, nese obraz: V hořejší části scény »Zvěstování«, v dolejší části »Panna Maria na trůně, obklopená klečícími anděly«.

Protilehlá jižní strana (viz obr. č. 6) jest také rozdělena na dvě pole: hořejší zobrazuje motiv narození Páně, dolejší »Klanění se svatých Tří králů«.

Na východní straně mezi okny vidíme Madonu s Ježíškem, kterého něžně tiskne ke své lici, a ochranný plášť Panny Maria.

Obě postavy stojí v jakémsi výklenku a shora na ně shlížejí andělé. Velmi zajímavý jest obraz Panny Marie, vedoucí Božské dítě za ruku a jsoucí s ním v tichém rozhovoru, v jihovýchodním rohu místnosti (viz obr. č. 7). Zde neisilněji je vplátněn již zmíněný vliv italské malířské školy, nejspíše Giotta a jeho následovníků.

Posléze všimneme si stropu, vyzdobeného anděly, původně asi na tmavomodrém pozadí, posetém hvězdami, a krásného svorníku z roku 1340 se znaky pánu z Dubí a Lipého (viz. obr. č. 8).

Po zrušení kláštera Josefem II. roku 1765 byl bývalý chrám Panny Marie a sv. Jana Křtitele prohlášen dne 12. října 1788 za farní na přímluvu krajského hejtmana Karla Josefa rytíře z Bienenberka. aby chrám na Sázavě nebyl zbaven služeb Božích a aby sv. Prokop i nadále byl uctíván ve svém kostele.

Rozhodnutím ze dne 22. června 1789 bylo ustanoveno, aby farní kostel na Sázavě měl jméno sv. Prokopa a výroční památka jeho založení aby se konala vždy v neděli po 4. červenci (svátku sv. Prokopa).

Jest zajímavé, že tělo sv. Prokopa odpočívá od roku 1588 v kostele Všech svatých v Praze na Hradčanech, když bylo šťastně zachráněno z tehdejšího rumiště sázavského kláštera a slavnostně převezeno do hlavního města za veliké účasti všeho lidu, císaře Rudolfa II., pražského arcibiskupa Martina a jiných významných osob.

Po řadu let nebylo na Sázavě žádné svatoprokopské relikvie, až pražskému arcibiskupovi — benediktinu Matouši Ferdinandu Sobkovi z Bílenberka — zželelo se Sázavy, že klášter byl ochuzen o ostatky sv. Prokopa, a proto věnoval do sázavského kostela ostatek z pravého světceva ramene. Byla to táž relikvie, kterou dostal na Sázavě první dědičný král český Přemysl Otakar I. v den svatořečení (4. VII. 1204) spolu se spodní částí berly sv. Prokopa, jež dodnes je součástí svato-vítského pokladu. Ostatek z pravého světceva ramene roku 1785 koupil v josefínské dražbě broumovský klášter a teprve roku 1812 po svízelném jednání za faráře Jana Chmely získána na Sázavu zpět část tohoto ostatku. Je to do dnešního dne jediný ostatek sv. Prokopa, který Sázava uctivě přechovává.

Končíme dnešní úvahu s přáním, aby letošní svatoprokopský rok byl novou vzpruhou pro všem věrným Čechům v jejich lásce a úctě k našemu velikému světci.

Dr Jindřich Svoboda

ROZHOVOR

s duchovním správcem historického a posvátného místa, posvěceného kročeji sv. Prokopa, farářem sázavským P. Methodem K. Klementem o restauračních pracích na Sázavě.

Jak došlo k tak rozsáhlým pracím na Sázavě?

Začalo to vlastně již roku 1936, kdy jsem byl povolán po odchodu churavého dp. Šáchy na Sázavu. Tenkrát se mi ovšem nezdálo, že tyto práce zaberou dobu 12 let, ani to, že bude třeba tak velkého finančního nákladu. Ovšem díky pochopení našeho státu bylo přispíváno pravidelně každý rok částkou téměř půlmilionovou, za což patří dík Státnímu úřadu církevnímu. V roce 1951 bylo rozhodnuto, že Sázava pro svůj nesmírný historický význam bude dána do péče Národní kulturní komise, takže nejtěžší výlohy rekonstrukční a instalační byly přeneseny na účet této vědecké instituce.

Je možno již něco říci o nejstarších stavbách sázavských podle archeologického průzkumu?

O nejstarších stavbách nás poučuje pouze anonymní Mnich Sázavský, pokračovatel Kosmův. Od něho víme, že sv. Prokop postavil kostelíček ke cti P. Marie a sv. Jana Křtitele, patrně dřevěný, snad se základnou kamennou. První celokamenný kostel staví po svém návratu z uherského vyhnanství opat Vít. A tento kostel mohutně rozšiřuje, prodlužuje a zvyšuje na vzácnou románskou basiliku veliký opat Božetěch. Břevnovští opati Děthard, Silvestr a Reginhard zvelebují a hlavně stavějí klášter. Kostel můžeme klidně předpokládati na místě dnešní hlavní lodi, neboť benediktini se velmi neradi hýbali

ze starého místa založení. Klášterní stavby však máme dnes zasuty v severní části areálu, kde je dnes vybudován park. Z románských staveb máme zatím jen několik kamenů v lapidariu. Archeologický průzkum nám dosud neodhalil nic podstatného, co by bylo informačním přínosem. Výkop na nádvoří v roce 1940/41 byl příliš mělký. A archeologický průzkum pod dlažbou hlavní lodi z r. 1949, 1950, 1951, ač bylo nalezeno veliké bohatství románských zlomků, dal nám jen tu jistotu z úsudku prof. dr. V. Mencla, že se jedná o stavbu z časů Přemysla Otakara II., z doby opata Jana, což by souhlasilo s tradicí, že dnešní krypta, vysunutá až na okraj skály nad řekou, je stavbou téhož opata Jana po přemyslovském vítězství u Kressenbrunu. Tedy kolem roku 1260 až 1280. Tento náhled odpovídá i struktuře krypty sv. Kateřiny v Kouřimí, která je o 15—20 let starší a svým miniaturním plánem odpovídá kryptě sázavské, která je směle rozšířena ve svém ohromném klenutí. Výkop pak v severních hradbách, který provedli brigádníci-medikové z Brna v roce 1948—1949, odkryl základnu staré baštovní věže pevnostní a pod ní pak nádhernou jeskyni, tesanou uměle v rule ve tvaru byzantského kříže. Pokládá se za jeskyni sv. Prokopa. Jinak celá severní část v renesanci, uměle zasutá, čeká trpělivě na svůj archeologický odborný průzkum.

Co si máme myslet o zříceninách sázavských po husitských válkách?

To je velmi ožehavá otázka, a je třeba na ni jasně odpovědět. Zprávy o zříceninách sázavských jsou zprávy barokní doby, která vždy nenávistně se dívala zpět. Ale husité Sázavě neublížili. To, co se za zříceniny pokládá, gotické arkády na dnešním nádvoří, nejsou zříceniny (leđa jen částečně po ztrátě hotové klenby), ale je to novostavba obou karolinských stavebních hutí, jak Matyáše z Arrasu, tak dokončená Petrem Parléfem. Máme dokument, že i druhá řada pilířů do poloviny hotových již stála, ale tyto rozebral majitel statku sázavského Lindenkron a v kvádrů jejich vybuďoval si chlévy svého statku. Rovněž z obou gotických věží v hradbě. A co se dalo s románsko-gotickým klášteřem, jak zdívo mohutné pánem i nepánem bylo lámáno a rozbíráno na stavby chalup a stáji, o tom výmluvně svědectví podává z roku 1587 list pana Ferdinanda Švihovského ze Švihova, tehdy hejtmana kraje kouřimského a držitele statku sázavského. I když posoudíme žaloby jeho jako vášnivého utrakvisty, jsou zprávy jeho až příliš pravdivé. A tento vandalismus zničil a rozebral Sázavu až do zřícenin. Krátce před rokem 1588 zřítla se hlavní klenba kostela a strhla s sebou i spodní klenbu krypty. Tím bylo dílo zkázy po 240 letech opuštěnosti a chudoby dovršeno. A z těchto trosk bylo pak tělo sv. Prokopa zachráněno ke Všem svatým na hrad pražský.

A to se nikdo této spouště neujal za celou tu dobu?

To by byl omyl se domnívat, že nikdo zde nepečoval. Ale chudoba byla tak hrozná, že stačilo zde sotva na obživu opata-faráře a jednoho neb druhého bratra. Až se smilovali břevnovští benediktini a dali sem v roce 1535 opata Josefa, který začal první nouzovou opravu. Druhou nouzovou opravu podnikl opat Stanislav Thomanides, rovněž z Břevnova, který se odvážil vybudovat nouzovou střechnu nad kostelem a střechnu nad starým gotickým ambitem a upravil starý klášter k přebývání.

K záchranné přestavbě skutečně došlo za opata Daniela Ildf. Nigrina, který svou bystrostí získal zpět statek sázavský a i dobrodince, kteří štědře podpořili jeho snahu. Ten přistoupil k oné barokní přestavbě, jak ji dnes vidíme. Sklenul hlavní strop lodí, vybuďoval zdívo na zbytcích gotické stavby a přistavěl severní loď. To bylo v letech 1663—1679. V jeho díle pokračoval opat Benedikt Graser z Kladrub, který sklenul strop spodní krypty, v gotických základech založil řadu hrodek a dokončil fasádu pomocí italského architekta Andrea de Quadre. Kartuš nad vchodem hlásá dokončení prací k r. 1687. Týž opat pokračoval ve výzdobě vnitřní až do r. 1690.

Další výzdoba je z doby opata Václava Košina z Freudenfeldu. Hrozný požár z 10. ledna 1746 zničil všechnu tuto snahu a ublížil hlavně budovám kláštera. Na kostele shořela střechna a spadla klenba gotických arkád (teprve v tomto roce). Opat Anastas Slančovský se směle pustil do nových oprav, vybuďoval nově klášter a opatřil nové oltáře do interiéru.

Opatu Anastasiu Slančovskému se vytýká zlá věc, že ke své stavbě po požáru, aby ušetřil peněz za materiál, nechal do základů snést všechny kameny, které pokládal za zbytečné, a to i kameny památných náhrobků a starých románských i gotických staveb, takže svou novostavbou pohřbil všechny svědky stavební historie, která předcházela, a tím dovršil vandalismus těch, kteří byli před ním.

Rok 1785 dnem 4. listopadu přinesl z císařské kanceláře vídeňské Josefa II. zrušení kláštera.

Statek sázavský, těžce zpět vydobytý k r. 1662, propadl opětné konfiskaci. Kostelní nářadí rozprodáno v dražbě, kostel připraven o všechno jmění a zůstaven jako chudá vesnická fara náboženskému fondu. Klášter prodán jako zámek do soukromých rukou. A tím nastal neskonale smutný úpadek sotva z trosk povstaleho památníku sv. Prokopa. Od roku 1785 až k roku 1940, plných 150 let, chátral vně i uvnitř.

Tak zastihl opat Arnošt Vykoukal své smutné dědictví patronátní a tak to bylo předáno novému faráři do ochrany a péče. Bylo to beznadějně. Začalo se rekonstrukcí arkádních kleneb mezi pilíři, neboť tam byl již pro nebezpečí řídicích se klenáků zakázán přístup. Byla obnovena fasáda a tu a tam některé nejnntnější úpravy. Za okupace byla práce zakázána, ale hrabivost pana Franka, kterému kdosi ze Sázavy slíbil v roce 1942 mnišské poklady v areálu ukryté za 50 procent ze zisku, odkryla v panském zámeckém sklepe pověstnou kapitulní síň z doby Lucemburků s nádhernými malbami z doby Karla IV. Na úpravě této zpustošené síně se pracovalo dva roky. Od roku 1945 se pokračovalo. Byla položena nová střechna. Při vykopávkách na severní a jižní straně přišlo se na vzácnou gotickou strukturu krypty z časů Přemysla Otakara II. Na dokonalém odkrytí všech detailů a na úpravě tohoto skvostu pod pečlivou rukou p. architekta Jana Sokola z Břevnova se pracovalo až do r. 1950. O velikonocích 1947 se nám po jarním tání zřítily základy východní části kostela. To byla rána hrozná. Dva roky jsme strávili na jejich rekonstrukci. Dále se nám rozpadávala severní část postranní lodí, rozežraná listovkovým hnojem z parku, dlouhá léta sem nahazovaným. Rovněž gotické pilíře z r. 1315 na této severní straně těžce se rozpadávaly. Další práce na 2 roky. V kostele vyrvána stará dlažba, po které se šlapalo 300 let, a jejíž prolákliny kdosi vylil tekutým betonem a uhladil. Byla položena nová dlažba po archeologickém výkopu již výše zmíněném, nákladem 600.000 Kčs, z červeného sliveneckého mramoru. Je nádherná. K tomu po celá léta bylo pracováno na jednotlivých detailech interiéru. Kus po kuse byl odvážen do pražských dílen Franty Duchka, J. Tichého a k firmě František Kotrba a spol., a jinam a jinde, a kus po kuse nádherně opravený pod dozorem Státního památkového ústavu se vracel na své místo. Letošním rokem byl dokončen hlavní oltář od Richarda Prachnera, který je chloubou rokokového umění z poloviny XVIII. věku. Venku dodělány práce na arkádách, rozdělané r. 1940, upravena svatoprokopská kaple pod věží a dodělávají se práce na

kapli Panny Marie s hrobem opata Nigrina, a upraví se ještě chodba pro museum a venku ještě čeká velká práce na nádvoří.

Dnes v dokončeném kostele, který září čistotou, zlatem a harmonií barev, dívám se v duchu zpět. Dlouhých 12 let práce. Kolikrát jsem zmalomyslněl a sv. Prokopu resignovaně řekl: »Tua res agitur... O tvou věc se jedná. Pomoz sám.« A svatý Prokop vždycky pomohl. Vždycky se zas našli dobří lidé. Dobří lidé, kteří podali ruku pomocnou v potřebných penězích, dobří úředníci na státních úřadech, kteří chápali jasně význam Sázavy a neobytného faráře nevyhodili, ale snažili se mu pomoci jak radou, tak státní subvencí, neb co někdy těžší bylo, obstaráním potřebného materiálu. Konečně pak uznání ministerstva zemědělství, které bolestnou otázku bytí či nebytí Sázavy rozhodlo scelením konfiskátu v jeden nedílný celek starobylého klášterního areálu a předáním do péče ministerstva školství v majetku Národní kulturní komise.

Sázava je zachráněna a slaví tiché jubileum smrti jednoho z největších Slovanů a světce milého a líbezného, vzor zemědělců a vinařů, ochránce nejtěžšího dělnictva v dolech, našich havířů, a posledního tvůrce věci slovanské jednoty XI. století.

VRCHLICKÝ A BIBLE

Na toto thema byly už u nás napsány dvě práce. Jedna od Miloše Weingarta v roce 1920, druhá pak od Karla Šebora v roce 1940. Leč pro rozsáhlost látky nepodařilo se ani v nich shromáždit všechna místa z obrovitého díla Vrchlického, u nichž by vliv bible tím či oním způsobem v jeho tvorbě působící byl jasně prokazatelný. Tím méně snaží se o to tato drobná črta. Účelem těchto řádek je pouze snaha, ukázat na zdroje, z nichž Vrchlický svou fenomenální znalost bible čerpal, a to u příležitosti jeho letošních stých narozenin.

Už v roce 1927 v Literárních rozhledech bylo upozorněno, že »náboženská struna Vrchlického teprve v budoucnosti dojde pochopení a ocenění«. V první řadě byl tím míněn vliv bible na mysl. A opravdu, dílo Vrchlického je tak prosyceno obrazy a narázkami z bible, že málem nelze je číst bez dobrého biblického slovníku. Nová vydání jeho děl v bohatých poznámkách s tím též počítají. Stejně četné stopy bible probleskují i v jeho soukromých dopisech, a to už od let gymnasijských. V blahopřejném dopise sestře dává jí malý studentík vážné napomenutí o důležitosti čtvrtého a prvního přikázání Božího a dává jí za vzor Pannu Marii. Otcí v blahopřání přeje po různých dobrech pozemských nakonec věčnou slávu v nebi. Jak překvapující u dítěte! Svému příteli, básníku Bohdanu Jelínkovi, píše z Ovčár (r. 1873) — »sám se kárám (pro to, co napsal) — ale stojí psáno, řeknu s Pilátem...!« Z Italie v roce 1875 píše svému strýci, faráři Antonínu Kolářovi, na jehož faře v Ovčárech u Kolína byl od čtvrtého roku svého vychováván: »Žiji jako Eliáš v poušti, čekající na krkavce Hospodínova.« Miní tím zásluky knih z vlasti — čili potravu duchovní. Téhož roku, rovněž z Italie, píše bratrovi: »Nemáš pojem, co je stěhování takové rodiny... Židé táhnoucí z Egypta měli mezi sebou aspoň poesii.« Také první otiskované verše šestnáctiletého poety, které přinesl katolický časopis »Blahověst« v roce 1869, jak názvy, tak obsahem stojí plně pod vlivem bible. (K Matce Boží, k Anđelu Strážci, Zkamenělé chleby atd.) V mládí zařizoval podle bible Vrchlický i svůj život. Jednoho večera v Itálii se mu zdá, že v příboji mořských vln slyší slova žalmu: »Diripuisti vincula mea.« Těžkým poutem byl mu právě život vychovatele. Ještě těže noci dává proto výpověď.

Vrchlický sám mocný vliv bible na svou tvorbu na mnoha místech otevřeně přiznává. Nejen jedním z posledních veršů: »Mluví motiv biblický, jsem přece Vrchlický«, ale už v mládí. Tak v dopise Sofii Podlipské píše, že jeho mládí probíhalo v samotářském snění, k němuž mluvily jen bible a příroda. Strýci do Ovčár omlouvá obsah svého nového díla »Eloa« a píše výslovně: »Jestli jsem psal báseň tu pod vlivem jakýmsi, byl to Dante nebo spíše bible« (r. 1875). V básni »Vittoria Colonna« (III., str. 14) čteme slova: »... Stíny nádherné a známé, ty, které z dětství, z bible v srdci máme!«

A tu jsme u jádra věci: Bylo to hlavně dětství Vrchlického, prožité na ovčácké faře u strýce kněze, kde si pozdější genius osvojil tak úžasnou znalost bible. Do Ovčár přišel k bratru své matky ve čtyřech letech r. 1857. Jeho strýc, farář Kolář, záhy poznal mimořádné vlohy svého synovce a pěstoval je opatrně jako vzácný štěp. Když pětiletý Emil Frída, jak se občansky Vrchlický jmenoval, vstoupil do ovčárecké školy obecné, uměl už číst a psát, pročež dán ihned do třetího oddělení — pro pokročilé. A na čem se učil Frída číst, dosvědčují i životopisci i Vrchlický sám. Byly to staré, odřené farní postily, z nichž malý Frída četná místa uměl nazpaměť. Krásu žalmů, kterým později tolik se obdivoval a prohlásil je za vrchol poesie, poznal už ze stupňových modliteb ministrance. Dětem svým později vyprávěl, že musil strýci slova ministrance nejen přesně recitovat, ale znát i obsah a význam slov. (Eva Vrchlická: Mládí s Vrchlickým.) Na rorátní zpěvy, plné biblických ozvuků, vzpomíná později v básni »Vzpomínky«. Části Písma sv., jednající o utrpení Páně, poznal z Ovčáckých pašijí, které se všemi podrobnostmi venkovských nedostatků ještě po mnoha letech svým dětem přezpíval. (Milada Vrchlická-Čápková: Vzpomínky na mládí.) Neméně mohutně působila na vnímavou duši budoucího básníka vybroušená kázání neobyčejně sečtělého strýce Koláře. Frída strýčka nejen napodobil, on i mnohé strýcovy slovní obraty podržel po celý život. Známé místo ve sv. Pavlovi — 2 ad Timoth. 4, 3 — »prurientes auribus« překládají perikopy z roku 1863 — »majíce uši svrblavé«. Nejen že to není správné, ale je to i dvojsmyslné. Kolář to nahradil správnějším: »majíce pohrávání v uších«. A pozorný

posluchač kázání píše po letech v básni: »È morta« (II.—XII.):

»Žít v slávě, to je teprv málo,
cos na chvílku nám v uchu hrálo,
dost slzí to, víc krve stálo.«

Na faře ovčárecké se tehda hospodařilo a byl tam velký čeledník, kde se za dlouhých zimních večerů dralo peří a předlo. Přísná a zbožná babička Emilova, matka faráře Koláře, nepřipustila tlachy a světské řeči při takových příležitostech obvyklé, nýbrž dovolila jen četbu národních pohádek, povídek a hlavně bible. Frída poslouchal, ani nedutaje. Z těchto pramenů a ze svědomitých školních i mimoškolních výkladů strýcových poznal Frída bibli tak dokonale, že později jako pražský seminarista píše strýci: »Doktor Petr nám vykládá už půl roku biblickou topografii, ale v Ovčárech každé dítě zná tyto věci lépe než my zde.« První prosaická práce Vrchlického, kterou jako studentik gymnasijsní napsal většinou o prázdninách v Ovčárech, nese název: »Prodavač bible.« Obsah není sice biblický, ale právě v době vzniku povídky třikrát si ovčárecký strýc stěžuje ve svých zápiscích na potulné prodavače bible! Když pozdější slavný lékař Thomayer navštívil v Klatovech svého spolugymna-

sistu Frídu, našel ho čtoucího Písmo svaté z anglického originálu. Později píše Frída bratrovi: »Čtu Písmo svaté a obdivuji jednoduchost a tklivost žalmů a makavou východní obraznost Písne Šalomounovy.« V roce 1875 píše rovněž bratrovi, že Luther setřel ve svém překladu bible poesii Orientu, a dodává, jak je zajímavé srovnávat různý charakter překladu Lutherova, de Wetteho, Allioliho a žida Zunze. To bylo Vrchlickému 22 let a tehda jezdil na prázdniny stále ještě do Ovčár, kde četl strýcovu bibli. Fara v Ovčárech dala Frídovi fenomenální znalost bible. Jejimi příkazy, ve středních letech života, Vrchlický se sice neřídil, ale k pravdě jejich slov před koncem života pokorně se vrátil. Po zklamáních a prohře životní touží horoucně po mládí a vzpomíná i na bibli. Duchovně odumírajícímu velikánu objeví se před zrakem ještě jednou ovčárecká fara, biblický příběh o Samsonovi — a píše pak slova: »Navracíš se posavad v sny mé, starý brachu...«, a závidí Samsonovi jeho sílu a čin. Hodnotí ještě jednou sám celé své dílo a píše charakteristicky: Satan — propůjčil jen kápi (viz Faust) — ale pod ním byl vždy Bůh! A to mu dala ovčárecká fara!

P. Vojtěch Klouda

Z KATOLICKÉHO SVĚTA

NĚMECKÁ DEMOKRATICKÁ REPUBLIKA

Známý koncentrační tábor Buchenwald, v němž bylo v dobách nacistického násilí uvězněno mnoho našich kněží, byl rozbourán a z usnesení vlády NDR na místo zbouraných baráků bude vysazen jedlový les. S výsadbou stromků bude započato letos na jaře.

POLSKO

Nádherná katedrála ve Wroclawi, která po loňských nákladných opravách zaskvěla se zevně ve své obnovené kráse, je nyní upravována také ve své vnitřní výzdobě. Práci zúčastňují se známí polští malíři, kteří vytvořili doposud pro postranní oltáře a pro chrámová okna dvanáct obrazů význačných světců a světic, mezi nimi na čelném místě českého patrona sv. Vojtěcha, který je současně i patronem polským. Při dalších opravách budou obnoveny četné cenné malby, sahající svým původem do XVI. století. Wroclawská katedrála stane se těmito starými díly i obrazy současných polských malířů skutečným museem náboženského umění polské oblasti, navrácené Polsku.

Na pracovním zasedání 200 polských katolických kněží a pracovníků katolického hnutí v Opolu promluvil též generální vikář wroclawské arcidiecése Jan Piskorz. Ve svém projevu se hlavně zabýval vztahy mezi Polskou lidovou republikou a Německou demokratickou republikou. Zdůraznil, že hranice Odra—Nisa je hranicí míru a přátelství mezi národy obou zemí a vyzdvihl poslání křesťanů v boji za trvalý mír ve světě. P. Jan Piskorz se pak zabýval vzrůstající útočností Bonnu, ožíváním neonacismu v západním Německu a revanšistickou politikou bonnských militaristů. »Tváří v tvář tomuto nebezpečí musíme napnout všechny svoje síly, abychom mu odolali. Nedávno byl v městě Frankfurtu nad Odrou slavnostně zavěšen „Zvon přátelství a míru“, který zahájil jednání VI. sjezdu Křesťansko-demokratické unie (CDU) v Berlíně na podzim minulého roku. Tento zvon bude nás svým hlaholem neustále vyzývat k upevňování přátelství s lidem Německé demokratické republiky

a k obraně trvalého míru ve světě,« řekl závěrem generální vikář wroclawské arcidiecése Jan Piskorz.

ZÁPADNÍ NĚMECKO

List »Neue Zeit« uveřejňuje článek o velkém ohlasu projevu pracovníka v katolickém hnutí v západním Německu W. Elfese na Kongresu národů za mír v katolických kruzích Rakouska. Rakouští katolíci se zabývají takovými problémy, které dříve buď přecházeli mlčením nebo je přímo odmítali. Svědčí o tom na příklad článek K. Mayera v únorovém čísle katolického listu »Der Christ in der Welt« (Křesťan ve světě), ve kterém pisatel zaujímá odmítavé stanovisko k bakteriologické válce, kterou vedou Američané proti korejskému lidu. Autor poukazuje na výsledky vyšetřování mezinárodní komise svědků a v komentáři píše: »Což nemáme my, křesťané na západě, právo, dovědět se pravdu? Proč mlčí odpovědní zástupci křesťanských církví? Jak dlouho ještě se budou podřizovat diktátu vojenských činitelů?« Výstava o zločinech Američanů v Koreji, která byla otevřena v době, kdy zasedal Kongres národů za mír a která byla pro velký zájem vídeňské veřejnosti prodloužena, způsobila tedy zvrat v myslích i těch katolických věřících, kteří se dříve k myšlence míru stavěli lhostejně.

ITALIE

V poslední době přijíždějí do Říma četné delegace pracujících. Navštěvují členy italského senátu a žádají je, aby se postavili proti vládnímu návrhu protidemokratické »reformy« volebního zákona, který byl nedávno schválen poslaneckou sněmovnou. Zástupkyně italských katolíků navštívila místopředsedu senátu, křesťanského demokrata Albertiho, a prohlásila, že všechny katolické věřící ženy z její čtvrti budou hlasovat proti křesťansko-demokratické straně, jestliže se jí podaří prosadit nový volební zákon. Podle zpráv tisku dostává předsednictvo italského senátu četné petice, ve kterých obyvatelé z různých krajů protestují proti vládnímu návrhu.

NÁŠ ZÁPISNÍK

KNĚŽSKÁ BESEDA

Únorová beseda pražského duchovenstva se konala ve čtvrtek dne 12. února t. r. za velmi četné účasti kněží. Jako hosté byli přítomni i mnozí dpp., kteří právě dleli na kursu školy SÚC. Církevně politický referát přednesl sekční šéf J. Dolek, čímž dal podklad k velmi pekné diskusi, zvláště na otázky hospodářské a otázky státní discipliny, již se účastnilo mnoho přítomných dpp. V druhé části besedy přednášel inž. K. Fiala o Strahově a doprovodil svou přednášku četnými fotografiemi. Na závěr byl předveden film Odsouzená vesnice, v němž je ústřední postavou katolický farář, dobře vystihující své místo s lidem, jemuž je nejen vůdcem a pastýřem duchovním, nýbrž i dobrým rádcem v jejich starostech pozemských a ukazatelem cesty k šťastnému životu.

INSTALACE

V neděli dne 15. února t. r. byl slavnostně uveden do kapituly katedrálního chrámu Páně sv. Ducha v Hradci Králové ThDr Antonín Hrdý, emer. profesor bohosloví v Hradci Králové a profesor morálky na theologické fakultě C.M. v Praze. Instalační akt provedl J. M. nřdp. inf. probošt L. Hronek, generální vikář. Blahopřejeme!

KORDAČ — KNĚZ VLASTENEC

K instruktivnímu článku Spectabilis děkana Msgr. J. Hronka v Katolických novinách roku 1952, č. 2, o arcibiskupovi ThDr Kordačovi, který nepřestává žít v myslích a v paměti svých někdejších posluchačů i kněží, které ordinoval, přináší korespondence z Tumpachovy pozůstalosti charakteristický detail. List krásně dokresluje kněžský i vlastenecký profil Kordačův. Ukazuje jeho ukázněnost a rozhodnutí působit pro vlast i Církev a na místě méně příjemném, jakož i zaujetí pro úřad učitelský. Tento inteligentní kněz, hrdý na své češství, nebyl ovšem rakouskou vládou hýčkan. Proto byl ve svobodné vlasti zcela spravedlivě povolán po feudálních předchůdcích na prestol sv. Vojtěcha. Jako profesor litoměřického semináře gratuluje 24. května 1902 prot. Tumpachovi ke zvolení metropolitním kanovníkem a píše: »Přijměte upřímné blahopřání k důstojnosti zaslužené u sv. Víta. Bud'te u sv. Jana častěji pamětliv nás uvězněných v „uzavřeném území“. Prolétla mi myšlenka ucházet se o místo po Vás, pro které jsem po dvě léta konal odborná studia v Římě. Než obávám se opustit, v pádu příznivém, místo Bohem mi vykázané a hledat společensky lahodnější v naší Praze. Že mne Körber-Hartl nevezali za kanovníka, vykládá Opitz v ten smysl, že je to trest za mé chování při sjezdu Wolfových tenkrát studentů v Litoměřicích! Sic, obětoval jsem se ve službě autority... a za to trest! Avšak pro mne je postavení při profesuře podle náklonnosti. Litoměřický kanovníkát jsem žádal k pokynu zemř. Řeháka. Po jeho smrti se situace změnila tak, že bych býval nešťastným, kdybych se dostal do jednoho ze známých paláců kanovníckých v Litoměřicích za písaře. Jediné toho co želeli, že kolega sekretář Čech pomohl Opitzianům svou kandidaturou k provedení „pefelu“, vydaného po smrti Demlové: „Wenn schon ein Čech ins Capitel kommen muss, nur nicht Kordač, lieber Čech“ et factum est ita. — Spero esse bonum. Vester Kordač.« rtk

OLOMOUC

Okresní děkanská porada duchovenstva v Olomouci konala se 28. ledna 1953 v zasedací síni JNV v Olomouci. Schůzi zahájil a řídil arcikněz a kanovník

O. Trtílek. Po referátu děkana C. Očenáška ujala se slova delegátka Olomouckého kraje na Kongresu národů za mír ve Vídni pí Anna Pospíšilová. Její obsažený referát, v němž shrnula své hluboké dojmy z vídeňského kongresu, byl vyslechnut s velkým zájmem a pozorností. V diskusi promluvil krajský církevní tajemník E. Černý. Pak podal Dr Matura informace o daňové úpravě a zodpověděl celou řadu dotazů.

VÝSTAVA RUSKÉHO UMĚNÍ

Na počest 75. narozenin presidenta Československé akademie věd a náměstka předsedy vlády prof. dr. Zdenka Nejedlého byla 17. února t. r. otevřena v Národní galerii ve Sternberském paláci na Hradčanském náměstí v Praze výstava »Ruské umění«. Výstava obsahuje celkem 242 prací, v nichž věvodí 80 olejů a kreseo slavného mairie I. J. Repina. Dale jsou zastoupena díla Vereščagina, Grekova, Kasatkina, Ajvazovského, Avilova, Kramského, Kiselova, Šiškina, Surikova a j. Na výstavbě jsou velmi četně zastoupeny i slavné ruské ikony, o nichž přineseme reportáž v květnovém čísle našeho časopisu slovem i obrazem.

ČÍSLA MLUVÍ PRO MÍR

V jednom zahraničním časopise se objevila statistika, která je hodně přesvědčujícím argumentem pro zásluznost boje za mír. Časopis uvádí, že do konce listopadu 1944 vydaly jednotlivé státy na válku: Anglie 25 miliard liber sterlinků, USA 150 miliard dolarů, Francie 4887 miliard franků, nacistické Německo 750 miliard marek, Itálie 9000 miliard lir, Japonsko 750 miliard yenů atd. Když uvážíme, kolik by se dalo postavití nádherných nemocnic za tyto peníze, kolik kulturních budov a jak by se zvýšila kultura bydlení! A zatím jen v samé Evropě bylo do konce roku 1944 zničeno téměř 24 milionů obytných domů, 14 milionů budov veřejných a 200 tisíc kilometrů tratí! Je krásné bojovat za mír a zasvětit život této veliké a vpravdě křesťanské myšlence, aby byl navždy nastolen mír ve světě.

DIREKTAŘ 1953

Žádáme dpp., aby si laskavě opravili tiskové chyby, které se vloudily do direktáře:

Str. 35. 30. Mart. Místo: abs. et ben. 2. Noct. má být: Abs. Exaudi, ben. 3. Noct.

Str. 35. 31. Mart. Místo: abs. et ben. 3. Noct. má být: Abs. et ben. 2. Noct.

Str. 49. 20. Apr. Vesp. 1... místo mo(x) má být mo(dx).

Str. 54. 7. Maji. WRAT. Vesp... za com. seq. slovo praec. se škrtně a místo F má být CF.

Str. 82. 5. Jul. OLOM., BRUN. Missa; místo o. c. má být o. C.

Str. 109. 26. Sept. Vesp. 1... za com. Ss. Cosmae et Damiani Mm. místo (d) má být (sd).

Str. 111. 28. Sept. BRUN. Místo Ms. In virtute cum suo Ev., or. 1. pr. má být: Ms. pr. Laetabitur; a místo o. c. má být: o. C.

Str. 128. 11. Nov. WRAT. Místo Vesp. 2. mo ut s. 1. má být: Vesp. 2. mf ut s. 1.

Str. 131. 21. Nov. Pia exercitia... místo 9. Nov.—7. Dec. má být: 29 Nov.—7. Dec.

Str. 135. 30. Nov. Místo drobné litery R po literou denní a liturgické barvy paramentů má být: ap.

Str. 145. 25. Dec. Pod datum přidá se AG.

Str. 160. 26. Oct. Místo S. O. 2. RlN. má být: LRlN.

Str. 135. 1. Dec. Místo »ad Bnd. ant. Angelus« má být: ad Bnd. ant. Antequam.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ - Ročník III. - Číslo 3. - V Praze dne 10. března 1953.

MATERIÁLIE PRO FARNÍ A OBEČNÍ KRONIKY

Jan Václav Hradecký, křižovník řádu Božího Hrobu, přísluhuje v německých farnostech *Hradišti* (Choustníkove) a *Hermanicích*. (Božehrobec Hradecký byl vysvěcen na Strahově v kapli sv. Michala r. 1645 [A. a. B 3, 8 Matr. ordinat. od r. 1644]; 12. července r. 1646 byl potvrzen na faru ve Smidarech [A. a. B 10, 7 b]; 20. listopadu 1647 do Hradiště [ibid. str. 74 b]. Kolátora nezná, snad je jím nějaký dánský šlechtic (František Ulfeld, viz Sedláček, Místop. sl. hist. 288). — Lid ve farnosti je nevědomý, neumí se ani poznamenat křížem, kdy se obrátí, je prý u Boha a mocného světského ramene, což se stane, až panství přejde do rukou jiného katolického pána; nicméně nedoporučuje násilí. Farníci jsou utvrzováni (v odporu proti víře) Slezskem. Počítá celkem jen 55 kajčovníků (mezi nimi jsou ze sousedství panské osoby Rudolf Dobřanský a Jan Hazlaur s paními a rodinami, celkem 14 osob). Zatvrzelých zůstává na 1200. Úředníci panství, totiž hejtman, obroční a purkrabí jsou katolíci, z rychtářů však není nikdo katolík. Práví, že nikdo (z osadníků) se ani neodvažuje mluvit o konverzi, jako by šlo o něco nečestného. Jsou však prý zatvrzelí spíše z hlouposti než ze zloby.

Jakub (Michal) Jaron O. Cr. s červenou hvězdou (Kniha památní čs. křižovníků, Praha 1933, str. 111, 115 sq.) přísluhuje na panství *Velíši* a *Kopidlně*, která jsou majetkem hraběnky Schlickové. Fara ve Velíši je neobyvatelná, náleží k ní 4 filiálky. Sám žije při jednom z filiálních kostelů, který je od zbořeného a neobyvatelného fary vzdálen na 2 míle. (Vysvěcen 28. V. 1638 [A. a. B 3, 7 str. 5]; 5. III. 1642 byl Jaron ustanoven na faru ve Smidarech [A. a. B 10, 7 b s. 2a] a 26. II. 1644 do Velíše a Kopidlna [ibid. str. 28 b]; 26. IV. r. 1646 na faru v Rožďalovicích [ibid. str. 51 a]; v Kopidlně měl za kaplana kněze Janurka, jemuž se zavazoval platit ročně 50 zl. ročně, kromě třetiny štoly a výživy [A. a. Protocollum ab a. 1651, str. 244, dto 11. X. 1652]). V městečku Kopidlně se mu podařilo za 9 let získat církvi asi 400 osob. Celkem odhaduje počet farníků na 1505 dospělých, z nichž je dosud 991 nekatolíků; katolíků 514 a jen 200 se z nich vyzpovídalo. Mohl by se vykázat lepším výsledkem, kdyby se mu dostalo od hejtmana podpory. Ze všech kostelů, v nichž přísluhuje, dostává obilí sotva více než 100 měřic, na penězích sotva 100 zl. ročně.

František Visintainer, assessor a arcibiskupský kancelář, děkan ve *Smiřicích* na panství a kolatuře Galasovské. (Dr F. Krásal, Arnošt hr. Harrach. Tam o něm víc. Ustanoven do Smiřic 24. III. 1648 [A. a. B 10, 7 b s. 73 a]; téhož roku sdílel s kardinálem Harrachem vězení [Krásal, l. c. 543.]). Farářský úřad zastává prostřednictvím dvou kaplanů — vikářů, z nichž starší Abraham Kazimír Schuský za něho podal referát o stavu farnosti. Kromě fary ve Smiřicích obstarávají tito kněží duchovní správu v *Holohlavech* a *Černilově* s filiálkami v Čibuzi a Jáseně, které jsou slušně nadány. Kromě toho do jejich péče náleží kaple v Semonicích, Chlumci, Žiželicích, Hoříně, Sendražicích a Plese, nadané jen částečně. Porušený text nám zatajuje počet katolíků, zachoval jen zmínku o lidech pověřených, nekatolických a tvrdošijných (nedávno však přislíbili, že se přizpůsobí), kterých odhaduje na 1000. Tento poměrně příznivý stav farnosti se vysvětluje působením kapucínů a jezuitů, kteří farníky vyučují. Že je vůbec ještě 1000 nekatolíků, na tom mají vinu hejtman, který proti liknavým nepoužívá trestů, mladší purkrabí a tři rychtáři nekatolíci. Ve Smiřicích pak obyvatelé Jan

Vorel, Jan Chrásták a Adam Procházka mnohé přímo svádějí a sami opovrhují císařskými mandáty, vydanými v příčině víry. Počítají, svolání na zámek, aby vyslechli královské patenty o reformaci, odpověděli, že svým rozumem nemohou katolické náboženství pochopit (!), že chtějí setrvat ve víře svých otců, ale nicméně, že se pokusí náboženství katolickému se naučit. Zatím se jich vrátilo do církve 13. Učitelé s rodinami jsou dobří katolíci. V zámku je 26 katolíků, tot.ž hejtman, písaři, purkrabí a 3 myslivci, všichni s rodinami. Na penězích má farář 14 zl., 110 měřic ječmene, 110 ovsa, nějaká pole. Kostely jsou celkem dobře opatřeny potřebným inventářem, zádušníci provádějí vyučování kostelního majetku před farářem.

Simon Marcellus, děkan v *Jičíně* (jak se 10. října 1650 podepsal), na kolatuře hr. Rudolfa Tiefenbacha. (V r. 1642 byl farářem ve Veselí n. Luž. [A. a. B 10, 7 b s. 9 a.]) V době koncipování této relace neměl dosud iurisdikce na jičínská děkanství. Z informací, které autoru relace poskytli jezuité, porozuměl, že katolíků je ve farnosti asi 1000. Zatím prý je dobrý ten muž (děkan Marcellus) uvězněn na arcibiskupství. Nezbyvá než si opatřit podrobnější informace o Jičíně od otců z Tovaryšstva.

Jáchym Wohlhaben (Šelmička) Theol. a JUDr, rodem Čech, studoval v Římě nákladem Propagandy, odkudž se po získání doktorátu vrátil, aby pracoval v vlasti na vinici Páně. Je děkanem v *Bydžově*, patronem je město (referát se domnívá, že jde o královský patronát). (17. V. 1643 dostal potvrzení na faru v Neumarku a instaloval jej arcijáhen z Horšova Týna [A. a. B 10, 7 b s. 37 a]; ještě téhož roku odešel do Rokycan 19. X. [ibid. s. 23 a]. Jako rokycanský děkan dostal zvláštní dovolení „pochovati syna Martina Šimonova, který se z bláznovství oběsil, tiše o půlnoci se dvěma muži, ale tak, aby se ho ani ras nedotekl, protože by to bylo proti právu“. [A. a. Protocollum ab a. 1631, s. 92.] Tehdy se nazývá Wohlhaben vel Šelmička [A. a. A 16, Protoc. s. 82]). Vypočítává všech 412 vyzpovědaných katolíků jménem, při čemž prý 180 sám získal církvi. Ještě více by se jich vrátilo do církve, pravil, kdyby s ním spolupracoval rychtář a konšelé. Proší, aby se jim dostalo nového napomenutí. Neudává však počet zatvrzelých. Když byl tento farář r. 1648 v Rokycanech, získal tam v krátké době 69 osob a jednoho predikanta. Uvádá, že farnost ve Smidarech je uprázdněna (na panství královském), žádá, aby mu byla přidělena, tvrdě, že v ní žije na 900 nekatolíků. Jeho žádosti možno vyhovět, neboť je nadšen pro dobro, dosud mlád a v dosavadní práci se může vykázat pozoruhodnými úspěchy. O příjmech se nezmiňuje. Tím končí popis vikariátu královéhradeckého. (Následuje stručné ocenění referenta celého arcijáhenství hradeckého, které zní: Celkem v něm působí v duchovní správě 32 kněží, z toho, nemýlím-li se, 5 kooperátorů, kteří opatřují bohoslužby ve 134 kostelích (!), bez kaplí (asi 30). Podle farních výkazů se zpovídalo na tomto církevně správním území r. 1650 asi 12.494 osob, zatvrzelých nekatolíků zůstává asi 13.762 (ve skutečnosti jich je daleko více!). Je třeba dbáti toho, aby panští správci nenutili poddané o nedělích a svátcích k pracím a tak je odvraceli od bohoslužeb. Katechisovati se bude nejen v adventě a v postní době, jak je zde zvykem, nýbrž každou neděli, a to tak, aby byli katechesím přítomni i nově konvertovaní, i nekatolíci. Duchovním správcům je třeba nakázat, aby docházeli pravidelně i do těch filiálních kostelů, při kterých žijí katolíci v nepatrné menšině. — rtk.

NOVÉ KNIHY

VÁCLAV FORTUNÁT DURYCH. (Vydal Spolek rodáků a přátel města Turnova a okolí v Praze s podporou MIO. Str. 60, Kčs 45.—.)

V roce 1952 jsme vzpomínali 150. výročí úmrtí vlasteneckého kněze a našeho prvního novodobého slavisty V. F. Durycha. Turnovští rodáci vzpomněli na svého krajana vydáním sličného sborníku, do něhož přispěli Dr. J. Diouhý, Jar. Vaníček a Dr. M. Durychová zhodnocením života a díla Durychova, Dr. K. Eysseit-Klimpely příspěvkem za město Slaný, kde Durych studoval, a Karel Kinský článkem o kultu jeho památky. Šest obrazů na křídovém papíře a řeč libuňského jemnostpána Antonína Marka při posvěcení pomníku Durychově v Turnově doplňuje tuto cennou monografii. Knihu zašle jednatelka spolku Š. Horáková, Praha-Kobylisy, Na pščinách 22.

SÁNDOR PETŐFI, BÁSNĚ. (Nakl. St. nakl. krásné literatury, str. 365, Kčs 105.—.)

Na knižním trhu se objevila v únoru nádherně vypravená kniha básníka Sándora Petőfiho, jehož 130. narozenin právě vzpomínáme. Nikdo nemůže říci o velikosti básníka Petőfiho více, než pověděl o sobě on sám. Z každého jeho verše slyšíte kus osobního vyznání. Petőfi nebyl z těch, kteří se potřebují zahalovat a brát na sebe falešnou masku. Vidíte ho už v jeho lyrice celého; básníka a bojovníka, virtuosního umělce a nekonečně jemného, citlivého člověka. Jeho kratičká životní dráha (1820—1849) proběhla v jednom z nejvzrušenějších období maďarských dějin. Metternichovská policie a cenzura napínala všechny síly, aby udusila v zárodku obrození utlačенých středoevropských národů. Ale kdo může zastavit živelnou sílu lidu? Mladický Petőfi přilnul k myšlence národní svobody Maďarska už za studentských let. Žil tvrdým životem vydědence, který musil zanechat studii, a protloukal se takřka o zebrácké holi a prošel několikrát křížem krážem maďarskou zemí. To všechno se odrazilo v jeho poesii. Po prvé v ní zazpívala před úzasiou veřejností maďarská lidová píseň, milostně nězná i ohnivě bojovná a prudká v nenávisti k utlačovatelům. Lyrika Petőfiho — to bylo nejvěrnější poselství porobeného lidu... Mladému hrdinovi bylo něco málo přes dvacet let, když stanul v čele maďarské literatury — aby nedlouho potom padl v boji za svobodu vlasti a trvalé sbratření národů celého světa v bitvě u Segesváru 31. července 1849. — Kniha Petőfiho bude ozdobou každé knihovny.

YVES FARGE, VIDĚL JSEM PRAVDU. (Nakl. Mír, str. 108, Kčs 40.—.)

Člen Světové rady míru, francouzský politik Farge, strávil spolu se spisovatelem Claudem Royem několik měsíců v Číně a v severní Koreji, kde měl možnost na vlastní oči se přesvědčit o hrůzných skutečnostech bakteriologické války. Studium dokumentů, výpovědi očitých svědků a konečně jeho vlastní zkušenost jej přivedla k závěru, že existuje předem smluvený plán, podle něhož imperialisté vedou biologickou válku.

KAREL BRADÁČ, DŮKAZY Z PYTLE VEN! (Nakl. Práce, str. 132, Kčs 56.—.)

Kniha satirických veršů Karla Bradáče se v první části vypořádává s domácími reakcionáři a lidmi, kteří mají především na zřeteli jen svůj vlastní prospěch. Druhá část obsahuje verše namířené proti západním podněcovatelům války a na dalších stránkách se setkáváme z Dikobrazu známou postavou pana Dutohlavy. Bradáčova sbírka znovu dokazuje, že satira je účinnou zbraní v boji proti všemu zpátečnickému a sobeckému, co se ještě v myšlení a jednání lidí často objevuje, a v boji proti bezohledné krutosti těch, kteří se ukrývají pod škrabošku »humanismu, demokracie a svobody« a snaží se tak zachránit ještě na chvíli tonoucí koráb světového kapitalismu.

JAN KUBIŠ, S VTIPEM TO JDE LÉPE. (Nakl. Práce, str. 76, Kčs 14.—.)

Prostými, nehledanými, ale tím prociťnějšími slovy líčí, jak vědomí, že už není bezprávným, ztroceným proletářem, ale příslušníkem vládnoucí třídy, jej pobízelo k boji o nejlepší plnění plánu, k soutěži s druhými šachtami a revíry, k zápasu za standartu a sovětský prapor, který putuje od jedné vítězné šachty ke druhé a povzbuzuje horníky k nástupu cesty, kterou šli a jdou sovětská horníci.

MILOSLAV TEPLÝ, ZÁVODNÍ ŠKOLY PRÁCE V ČSR. (Nakl. Práce, str. 142, Kčs 25.—.)

Závodní školy práce, jimž je u nás svěřena péče o zvyšování odborné kvalifikace dospělých, jakož i o přenášení nejnovějších forem práce na co nejširší okruh zaměstnanců, pomáhají tomu, aby celá dělnická třída vyspěla na úroveň inženýrů a techniků a zajišťují tak našemu národnímu hospodářství dostatečné množství kvalifikovaných dělnických kádrů. V brožuře uvedené pokyny jsou rámcovým návodem, jak v péči o zvyšování odborné kvalifikace dospělých postupovat, aby naše socialistické hospodářství mělo dostatek kvalifikovaných dělníků a odborníků, kteří budou schopni nejnovější techniku řídit a neustále ji zdokonalovat.

BURDA, JIRKA, VOJÁČEK, SLOVO MÁ BUZULUK. (Nakl. Práce, str. 130, Kčs 30.—.)

Závod Buzuluk v Komárově na Hořovicku se v minulém roce nelíbil od mnohých jiných našich výrobních závodů. Měl a má i dnes z větší části staré provozovny a staré strojní zařízení. A přece dnes, po roce, je Buzuluk nejlepším závodem Pražského kraje. Jak se stalo, že se v době poměrně krátké dostal Buzuluk mezi naše nejlepší podniky, vypravuje kniha »Slovo má Buzuluk«.

EDUARD CLAUDIUS, LIDÉ PO NAŠEM BOKU. (Nakl. Práce, str. 282, Kčs 54.—.)

Autor nás uvádí do prostředí berlínského závodu Siemens-Plania, kde v zimě 1949/50, v období velkého boje za splnění první dvouletky NDR, se porouchá poslední kruhová pec na vypalování uhlíkových elektrod, životně důležitých pro domácí průmysl i vývoz a práce se má zastavit na půl roku. Správa závodu i osazenstvo se s tím smíří — až na zedníka Garba, který se rozhodne a se šesti jinými dělníky opraví pec bez výhasu, překoná konservatismus většiny spolupracovníků i úklady třídního nepřítele a za pomoci dělnického ředitele závodu a strany zvítězí. Claudiově se podařilo tímto románovým zpracováním skutečné příhody z nedávných dnů německé výstavby vykreslit prostého člověka, který opřen o předvoj dělnické třídy pomáhá úspěšně budovat svou vlast, povstávající z trosek k novému životu.

F. ZUJEV, DĚLNICKÁ TRÍDA A ODBORY V LIDOVĚ DEMOKRATICKÉM POLSKU. (Nakl. Práce, str. 140, Kčs 44.—.)

Historie nového, lidově demokratického Polska je historií těžkých bojů a slavných vítězství polské dělnické třídy. Zujevova kniha ukazuje, jak důležitá úloha při plnění budovatelských úkolů připadla jednotlivým odborům, největší masové organizaci polského pracujícího lidu a jak polské jednotné odbory přispěly k urychlenému budování socialismu.

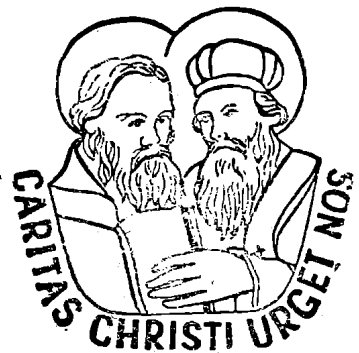
JAK ORGANISOVAT VÝROBNÍ PORADY. (Nakl. Práce, str. 110, Kčs 19.—.)

V Knižnici Průkopníci socialistické práce vyšla brožura »Výrobní porady«, která nás seznamuje s tím, jaká péče a pozornost je věnována výrobním poradám v Sovětském svazu. Řada příkladů, z nichž mnohý je možno použít i v našich závodech, ukazuje, jak někdy nepatrné, jindy velkorysá opatření vzešla z výrobních porad a dokázala nebývalou měrou zvýšit produktivitu práce jednotlivých dílen a celého závodu.

THEODOR DREISER, AMERICKÉ OSUDY. (Nakl. Práce, str. 280, Kčs 76.—.)

Romány Theodora Dreisera, největšího amerického spisovatele dvacátého století, zvláště jeho »Americká tragédie«, nemilosrdná obžaloba celého »amerického způsobu života«, amerických »ideálů«, jež mrzačí a ničí člověka, jsou u nás poměrně dobře známy. Téměř neznámy jsou však u nás Dreiserovy povídky, neboť ve větším českém souboru dosud nevyšly. To, co nám líčí v těchto svých povídkách, je typické pro celý americký život. Jeho dílo odhaluje falešnou morálku světa vykořisťovatelů. Jeho příběhy nejsou příběhy radostné. Všechny spojuje jedna ústřední myšlenka: ukázat, iak těžko se žije prostému člověku za kapitalismu, jak se musí rvát o holou existenci, jak je rdoušena, znetvořována a ubijena lidská osobnost, za jejíž ochránce se »ideologové« kapitalismu tak drze a pokrytecky vydávají. Tento výbor z povídek a črt přispěje u nás ještě k dokonalejšímu poznání díla tohoto opravdového mluvčího amerického lidu.

DUCHOVNÍ

PASTÝŘ

M Ě S Í Č N Í K K A T O L I C K É H O D U C H O V E N S T V A

Kapitulní vikář Antonín Stehlik želí smrti presidenta republiky Klementa Gottwalda

Antonín Zápotocký, president ČSR

Josef Beneš vítá vzkříšení

Doc. ThDr Ladislav Pokorný objasňuje starou liturgii třídua

ThDr František Kotalík vysvětluje slavnost beránka velikonočního

P. Karel Sahan medituje o odkazu a příkazu lásky

Dr Rudolf Turek poskytl interview o vykopávkách v slavníkovské Libici

ČÍSLO **4** ROČNÍK TŘETÍ

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

MĚSÍČNÍK KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA

CARITAS CHRISTI URGET NOS

REDAKCE: PRAHA II, JEČNÁ ULICE 2 (KNĚŽSKÝ DOMOV) - TEL. 232-358

ADMINISTRACE: PRAHA I, ULICE 28. ŘÍJNA 3 - TEL. 225-815, 222-168, 225-522

S CÍRKEVNÍM SCHVALENÍM

ДУХОВНЫЙ ПАСТЫРЬ - Журнал католического духовенства.

14. марта 1953 г. в 11 часов утра скончался президент Чехословацкой республики Клемент Готтвальд. Весь народ печален по случаю смерти главы государства. Католическое духовенство представленное своим Всенародным Мировым Комитетом послало соболезновательные письма и положило венок на гроб умершего и в этом номере журнала капитульный викарий г. Прага, Антоний Стехлик выразил от имени всех своё соболезнование вызванное смертью президента. Новым президентом был единогласно избран Антоний Запотоцкий фотокарточку которого журнал приносит одновременно с частью его первого президентского послания к народу. Богословская часть содержит статью доцента доктора Ладислава Покорного о литургии „Тридуа“ по древним служебным книгам и статью доктора Франтишка Коталика о торжестве пасхального ягнёнка. В практической части помещена медитация патера Карла Сахана, описание хода конференции Всенародного Мирового Комитета Католического Духовенства и портрет священника-писателя Франтишка Доухи и интервью с доктором Рудольфом Турком относительно археологических раскопок в Славниковской Либице. В иллюстрированном приложении помещены фотографии похорон президента Готтвальда и гомилетическое приложение приносит темы проповедей для после пасхального воскресения и для религиозных майских торжеств.

THE SPIRITUAL SHEPHERD - The Periodical of Catholic Priests.

On March 14th, 1953 at 11 a. m. died the President of the Czechoslovak Republic Klement Gottwald. The passing of the Head of the State has brought sorrow to the whole nation. The catholic Clergy represented by its National Peace Committee has sent messages of condolence and laid wreath on the coffin of the Deceased and the Prague Cap. Vicar Antonin Stehlik expressed on behalf of all his deep sorrow at the President's death. Thereupon Antonin Zápotocký was unanimously elected as the new President of the Czechoslovak Republic; the magazine contains his photograph and a part of his presidential message to the people. In the theological part there is an article by Lecturer Dr. Ladislav Pokorný on the liturgy of the »Triduum« according to ancient missals and the article by Dr. František Kotalík on the Paschal Lamb Feast. The practical part of the magazine contains a meditation by the Rev. Karel Sahan, a description of the course of proceedings at the Catholic Clergy National Peace Committee, further the portrait of the priest-writer František Doucha and an interview with Dr. Rudolf Turek on his archeological excavations at Slavnikovská Libice. The illustrated supplement contains the snapshots from President's Klement Gottwald's funeral and in the homiletic supplement there are sermon themes for Sundays after the Easter Holidays and also for May devotional hours. —

LE BERGER SPIRITUEL - Le Journal périodique des prêtres catholiques.

Le Président de la République Klement Gottwald est mort le 14 mars 1953 à 11 heures. Toute la population a pleuré sur le cercueil du chef de l'Etat. Le clergé catholique, représenté par le Comité national de la Paix, a envoyé des lettres de condoléance, a déposé une couronne devant le catafalque du défunt; dans le numéro présent, le vicaire capitulaire de Prague Antonin Stehlik s'est chargé d'exprimer, au nom de tous les prêtres, leur douleur à l'occasion de la mort du président Gottwald. C'est Antonin Zápotocký qui a été élu, à l'unanimité, président de la République Tchécoslovaque; nous donnons ici sa photographie ainsi qu'une partie de sa première allocution faite à la population. — La partie théologique comprend un article du chargé de cours à la faculté Ladislav Pokorný, docteur en théologie, sur la liturgie du Triduum d'après les anciens missels et un autre de František Kotalík, docteur en théologie, sur la fête de l'Agneau pascal. — Dans la partie pratique, on trouve une méditation du P. Karel Sahan, le compte-rendu de la conférence du Comité national de la Paix du clergé catholique, le profil littéraire de František Doucha, prêtre et homme de lettres, ainsi qu'une interview du docteur Rudolf Turek sur les fouilles archéologiques qu'il a entreprises à Libice, résidence de la famille princière des Slavnik. — Le supplément illustré apporte des instantanés des funérailles du président Klement Gottwald. Dans le supplément homilétique, on trouvera des sujets de sermons pour les dimanches après Pâques et pour les offices du mois de Marie.

DER SEELEHIRT - Zeitschrift für katholische Priester.

Am 14. März 1953 um 11 Uhr starb der Präsident der Tschechoslowakischen Republik Klement Gottwald. An der Bahre des Oberhauptes des Staates trauerte das ganze Volk. Die katholische Geistlichkeit vertreten durch ihren Allstaatlichen Friedensausschuss sandte Beileidsschreiben, legte einen Kranz am Sarge des Verbliebenen nieder und der Prager Kapitelvikar Anton Stehlik gab in dieser Nummer der Zeitschrift im Namen aller seinem Schmerze anlässlich des Ablebens des Präsidenten Ausdruck. Zum neuen Präsidenten der CSR wurde einmütig Anton Zápotocký gewählt, dessen Fotografie die Zeitschrift zugleich mit einem Teile seiner ersten Kundgebung als Präsident zum Volke bringt. — Der theologische Teil enthält einen Artikel des Dozenten Dr. Ladislav Pokorný über die Tridusliturgie nach alten Messbüchern und des Dr. Franz Kotalík über die Feier des Osterlammes. Der praktische Teil enthält eine Meditation von P. Karl Sahan, eine Schilderung des Verlaufes der Konferenz des Allstaatlichen Friedensausschusses der katholischen Geistlichkeit, ein Profil des Priesters-Schriftstellers Franz Doucha und ein Interview mit Dr. Rudolf Turek über seine archäologischen Ausgrabungen in Slavnikovská Libice. — Die Bildbeilage bringt Aufnahmen von dem Begräbnisse des Präsidenten Klemens Gottwald und die homiletische Beilage Anregungen zu Predigten an den Sonntagen nach Ostern und zu den Maiandachten.

Duchovní PASTÝŘ

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA
K ČÍSLU ČTVRTÉMU
ROČNÍK III.

PRESIDENT ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLIKY

KLEMENT GOTTWALD

* 23. listopadu 1896, † 14. března 1953.

Zesnulý prezident Klement Gottwald ve Španělském sále.

Denně proudily tisíce lidí k jeho rakvi.

Delegace Celostátního mírového výboru katolického duchovenstva ČSR, vedená J. M. nřdp. kapitulním vikářem Antonínem Stehlikem, položila věnec k rakvi milovaného prezidenta.

Paní Marta Gottwaldová s dcerou pi Dr Martou Gottwaldovou-Čepičkovou u rakve Klementa Gottwalda.

Za rakví Klementa Gottwalda kráčí paní Marta Gottwaldová s dcerou, arm. gen. Dr Alexej Čepička, nám. předsedy vlády a ministr národní obrany, nám. předsedy Rady ministrů SSSR Bulganin a nový prezident ČSR Antonín Zápotocký.

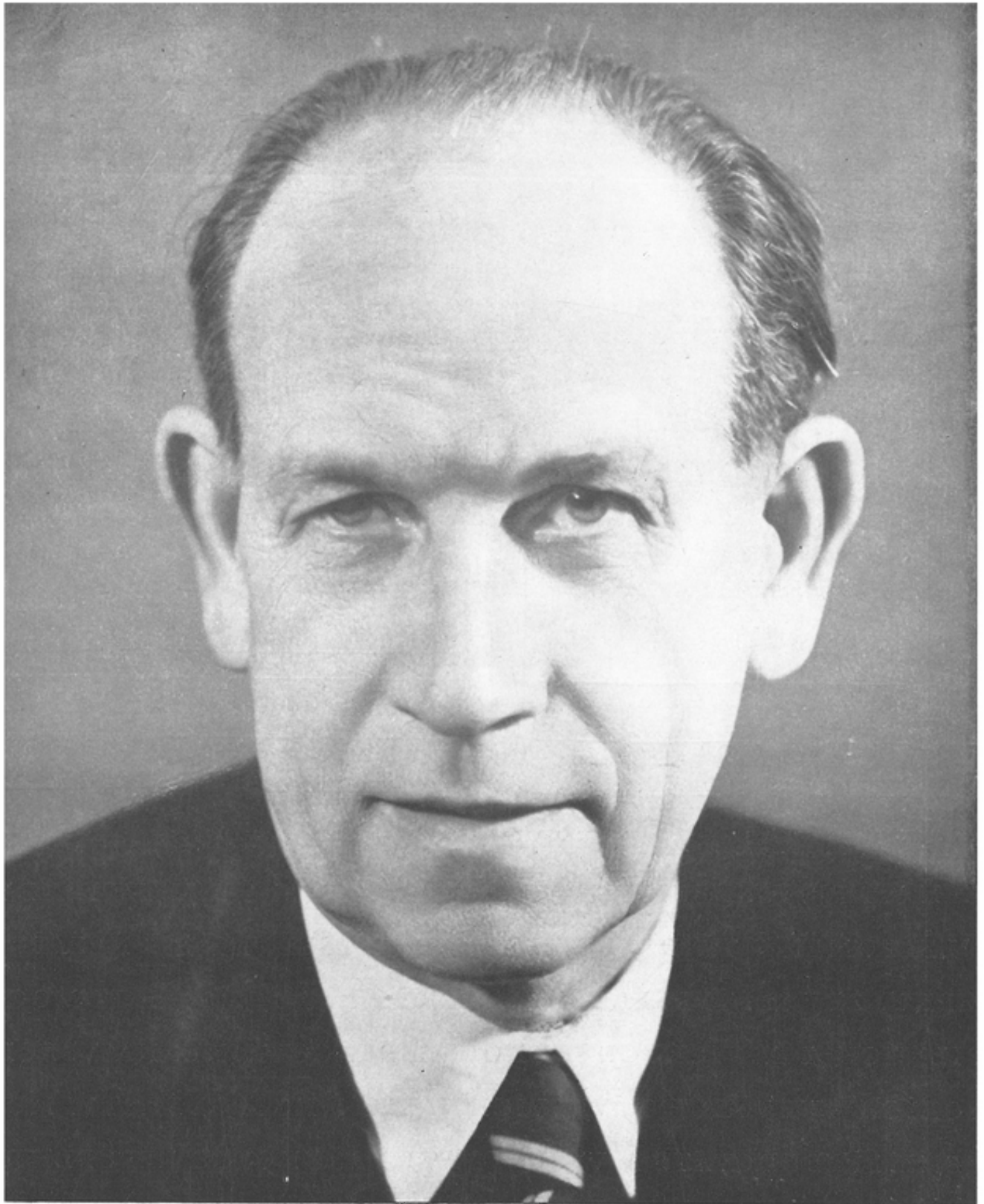
Rakev se zesnulým prezidentem Klementem Gottwaldem na poslední cestě pražskými ulicemi, roubenými nepřehlednými zástupy lidu.

Naposledy na Václavském náměstí.

Národní památník, kde je uložen zesnulý prezident Klement Gottwald.

PRESIDENT ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLIKY

Antonín Zápotocký

I KDYŽ JSEM BYL DNES VŮLÍ NAŠEHO PARLAMENTU POVOLÁN K NEJVYŠŠÍ FUNKCI V NAŠEM STÁTĚ, SLIBUJI, ŽE NIKDY NEZAPOMENU TŘÍDY, Z KTERÉ JSEM VYŠEL, NIKDY NEZAPOMENU, ŽE JSEM VYŠEL Z DĚLNICKÝCH ŘAD, ŽE JEN POMOCÍ PILNÝCH DĚLNICKÝCH RUKOU A PRACOVNÍKŮ NA VŠECH POLÍCH A VE VŠECH ODVĚTVÍCH NAŠEHO HOSPODÁŘSTVÍ MŮŽEME PŘEBUDOVATI A VYBUDOVATI NAŠI NOVOU REPUBLIKU V ZEMI, KTERÁ BY ZAJIŠŤOVALA PRACUJÍCÍM LIDEM, VŠEM LIDEM DOBRÉ VŮLE MÍR, KLIDNOU, POKOJNOU A ŠŤASTNOU BUDOUCNOST.

*ANTONÍN ZÁPOTOCKÝ,
president Československé republiky*

Duchovní PASTÝŘ

NEZAPOMEMUTELNÝ KLEMENT GOTTWALD

ANTONÍN STEHLÍK, kapitulní vikář

Nečekaný skon našeho presidenta republiky Klementa Gottwalda ukázal nám všem bez rozdílu, co jeho osobnost pro nás znamenala. A i my, katoličtí kněží, máme mnoho důvodů, abychom se s hlubokým zármutkem zastavili u jeho rakve a vzpomínali. Klement Gottwald, jako mladý novinář působící na Slovensku, napsal před lety článek, ve kterém o sobě mluvil jako o neznámém budovateli nového řádu, nového světa a radoval se z toho, že mu snad bude dopřáno, aby k této velkolepé stavbě také přispěl nějakým kvádrem. Doba plynula a z mladého novináře stal se hlavní budovatel, hlavní architekt nového života v naší vlasti. Ne jeden kvádr, ale celou mohutnou gigantickou stavbu nám tu zanechává po sobě. A v této velkolepé stavbě je i ne jeden kvádr, svědčící o vzácném pochopení Klementa Gottwalda pro otázky církevní.

Nikdy nesmíme zapomenout, že to byl tento velký dělník-president, který bezprostředně po svém zvolení vchází do katedrály svatého Víta, aby zde začal svůj nejvyšší úřad. A je nám líto, že tehdy trapné nepochopení se strany církevní zmařilo krásnou spolupráci mezi státem a církví, kterou chtěl jak president, tak i naše vláda.

Ale Klement Gottwald ani potom neustal vyhledávat a posilovat to, co spolupráci sílí a utužuje. Vzpomeňme jen na jeho krásný dopis, který zazněl na velkém sjezdu katolického duchovenstva v předvečer svátku sv. Václava 1951 v sále pražské Lucerny. Tehdy v tomto svém velkém poselství našim kněžím vystihl president nejen to, co znamenalo duchovenstvo v boji o národní obrození, ale načrtl i jeho povinnosti a práci ve chvíli přítomné. Psal: »Děkuji Vám upřímně za Vaše pozdravy a dopis a zdravím neméně upřímně Váš celostátní mírový sjezd katolického duchovenstva. Vaše dosavadní činnost pro posílení světového míru i Vaše odhodlání pracovat dále ze všech sil pro věc míru a pro socialistickou výstavbu naší vlasti jsou jistě významným přínosem k mírovému a budovatelskému úsilí našeho pracujícího lidu. A jsou přínosem tím významnějším, že dnes vskutku nad jiné potřebujeme pevnou jednotu všech občanů našeho státu, všech upřímných vlastenců.« A dále: »A je pravda, že v tom může vykonat mnoho i naše katolické duchovenstvo. Jen si vzpomeňme, jak mnoho vykonali buditelští kněží pro obrození našeho národa i přes zlobu mnohých rakušáckých hierarchů! Neméně, ba ještě více může vykonat vlastenecké kněžstvo i dnes pro svou vlast, pro blaho národa, pro světový mír. V tomto dobrém díle nalezne katolické duchovenstvo podporu u našeho pracujícího lidu. V tomto dobrém díle též přeji našemu duchovenstvu mnoho zdaru. Gottwald.« Cítíme, že k těmto slovům presidenta Klementa Gottwalda není třeba nic připomínat ani dnes.

A nakonec vzpomeňte i toho, jak pozorně sledoval velkou závěrečnou pobožnost k sv. Václavu a účast věřícího lidu pražského.

Nemluví to vše o velké státnické moudrosti zesnulého presidenta a nezavazuje nás všechny, abychom pevně kráčeli v cestě jím označené a žádané? Tak k nám volala strana, vláda i představitelé NF ihned po oznámení presidentova skonu.

A my dnes při světlé památce presidenta Klementa Gottwalda slibujeme, že vždy touto cestou půjdeme!

SOUSTRASNÝ DOPIS CMVKD PANÍ MARTĚ GOTTWALDOVÉ

Hlubokým žalem sklíčení nad náhlým odchodem milovaného presidenta republiky a předsedy KSČ Klementa Gottwalda, dovoluje si Celostátní mírový výbor katolického duchovenstva ČSR jménem veškerého vlasteneckého katolického kněžstva našeho státu projevit Vám svou hlubokou účast ve Vašem zármutku.

Spravedlivý a objektivní postoj s. Klementa Gottwalda k otázkám náboženským a církevním a jeho plamenná výzva k duchovenstvu shromážděnému na celostátním mírovém sjezdu v r. 1951 zajišťují mu přední místo v našich vděčných srdcích.

Při světlé památce tohoto největšího syna našeho národa si slibujeme ještě houževnatěji pracovat pro udržení světového míru a svou prací přispět k šťastnějším zítřkům naší vlasti a všeho pracujícího lidu.

SOUSTRASNÝ DOPIS CMVKD ÚSTŘEDNÍMU VÝBORU KSČ

Předsednictvo Celostátního mírového výboru katolického duchovenstva vyjadřuje hlubokou soustrast veškerého vlasteneckého katolického duchovenstva ČSR nad bolestnou ztrátou presidenta republiky a předsedy Komunistické strany Československa s. Klementa Gottwalda.

Tato nesmírná ztráta dotýká se bolestně našich srdcí nejen proto, že želíme ztrátu hlavy našeho státu, prvního dělníka republiky, nýbrž také proto, že v presidentu Klementu Gottwaldovi jsme vždy viděli velikého žáka největšího praporečníka míru generalissima Stalina.

Pro nás katolické kněze zůstane vždy v živé a vděčné paměti slovo Klementa Gottwalda, kterým vyburcoval zdrcující většinu duchovenstva naší drahé vlasti k práci pro lid, vlast a k boji za udržení a zajištění světového míru. V dopise, který zaslal milovaný prezident k našemu mírovému sjezdu v r. 1951, říká: »Jen si vzpomeňte, jak mnoho vykonali buditelští kněží pro obrození našeho národa i přes zlobu mnohých rakušáckých hierarchů! Neméně, ba ještě více může vykonati vlastenecké kněžstvo i dnes pro svou vlast, pro blaho národa, pro světový mír. V tomto dobrém díle nalezne katolické duchovenstvo podporu všeho našeho pracujícího lidu. V tomto dobrém díle též přeji našemu duchovenstvu mnoho zdaru.«

U vědomí těchto slov a při památce drahého presidenta Kl. Gottwalda, který měl vždy objektivní a spravedlivý postoj k otázkám náboženským a církevním, slibuje vlastenecké katolické duchovenstvo ČSR, že se bude řídit prací a programem velikého syna našeho národa a že nikdy nedá z mysli vyhynouti jeho příklad obětavé práce pro zajištění vítězství spravedlivého společenského řádu a že tím usilovněji bude bojovat za světový mír.

Dr ALEX HORÁK v. r.,
místopředseda.

Dr JOSEF PLOJHAR v. r.,
předseda.

ANT. STEHLÍK v. r.,
místopředseda.

JAN DOČEKAL v. r.,
gen. tajemník •

Prof. JOSEF BENEŠ v. r.,
tisk. referent CMV.

POHŘEB PRESIDENTA ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLIKY

Ve čtvrtek dne 19. března 1953 se rozloučil československý lid se svým milovaným prezidentem Klementem Gottwaldem.

Za Celostátní mírový výbor katolického duchovenstva položila delegace vedená J. M. nřdp. kap. vikářem A. Stehlikem věnec k rakvi zesnulého presidenta v pondělí dne 16. března t. r., staroslavný zvon svatovítský »Zikmund« svým tklivým hlasem zaplakal nad ztrátou hlavy státu, ve čtvrtek se rozhoupaly chrámové zvony na věžích všech našich chrámů po celé republice a v prostorách kostelů zaznívaly modlitby našich věřících. Pohřbu se oficiálně účastnil J. M. nřdp. kap. vikář A. Stehlik a Spect. Msgr. Dr. Josef Hronek, děkan C. M. bohoslovecké fakulty. Z Košic přijel na pohřeb presidenta Klementa Gottwalda také J. E. nřdp. biskup Dr. Josef Cárský, který v době košického pobytu v roce 1945 byl po dva měsíce hostitelem presidenta Klementa Gottwalda.

U rakve prezidentovy ve Španělském sále pražského hradu za přítomnosti vlády, zahraniční delegace a zástupců Světové rady míru, čs. ozbrojených sil, masových organizací, politických stran, dělníků, družstevníků a traktoristů promluvil náměstek předsedy vlády Viliam Široký, který řekl m. j.:

»Odešel soudruh Gottwald, avšak jeho odkaz, jeho veliké dílo žije a ukazuje nám jasně a spolehlivě i nadále směr a cestu do stále krásnější budoucnosti.

Plnit odkaz soudruha Gottwalda znamená nadále upevňovat náš stát, pevně zakotvený v srdcích pracujícího lidu, zvýšit jeho bezpečnost a obranyschopnost. To znamená střežit jednotu lidu a dále utužovat Národní frontu všech pracujících měst a vesnic Československa. To znamená ještě pevněji se semknout kolem vedoucí síly naší země, kolem Komunistické strany a rozdrtit každého, kdo by chtěl oslabit jednotu strany a lidu. To znamená ještě těsněji se přimknout k naší opoře a vzoru Sovětskému svazu a ke straně Lenina a Stalina. To znamená upevňovat přátelství a spolupráci s velkou Čínou, se zeměmi lidové demokracie a se všemi silami světového tábora míru. To znamená ještě houževnatěji a ještě odpovědněji pracovat na výstavbě socialismu v naší vlasti.

A i dnes platí slova soudruha Gottwalda, která pronesl při svém příchodu na pražský hrad: Položili jsme doposavad dobré, bytelné základy nové republiky a započali jsme se stavbou. Nyní je třeba stavět dál, aby náš domov byl co nejkrásnější, aby v něm všichni dobře a šťastně žili.«

Po vojenské přehlídce na Letenské pláni se ubíral smuteční průvod ulicemi Prahy, v nichž tvořily nespočetné zástupy hustý špalír. Na Václavském náměstí se rozloučil s prezidentem Gottwaldem předseda vlády Antonín Zápotocký. Ve své řeči ukázal na nesmrtelné zásluhy Klementa Gottwalda a ke konci pravil:

»Věrní odkazu soudruha Klementa Gottwalda zesílíme mírové budovatelské úsilí v naší zemi. Vědomi si toho, že ochrana míru spočívá v našich rukou a v naší síle, budeme neustále rozvíjet a zvyšovat svou průmyslovou a zemědělskou výrobu, plnit a překračovat své hospodářské plány. Budeme ještě usilovněji podporovat mírovou politiku Sovětského svazu, budeme posilovat přátelské vztahy k Čínské lidové republice, k zemím lidové demokracie i k Německé demokratické republice a ke všem těm lidem dobré vůle, ať kdekoliv žijí, kteří milují mír a nenávidí válku.

Také my zde, jak prohlásil soudruh Malenkov při pohřbu soudruha Stalina, nad rakvi svého presidenta a předsedy vedoucí strany jednotné Národní fronty prohlašujeme, že v duchu leninsko-stalinských zásad neodmítáme možnost dlouhodobého soužití a mírového soutěžení různých soustav a řádů. Chceme a budeme usilovat o provádění politiky mezinárodní spolupráce a rozvoje obchodních styků se všemi zeměmi na zásadě rovný s rovným, bez zasahování do vnitřních věcí státu a narušování státní svrchovanosti.«

Jménem Ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu, vlády Sovětského svazu a všeho sovětského lidu pronáší smuteční projev první náměstek předsedy,

Rady ministrů a ministr obrany SSSR, maršál Sovětského svazu N. A. Bulganin. Ocenil Gottwaldovo dílo a pokračoval:

»Celý svůj zářný život zasvětil Kl. Gottwald nejušlechtilejší věci na světě — věci osvobození pracujících od kapitalistického jařma. Téměř čtvrt století stál u kormidla Komunistické strany Československa a s jistotou ji vedl k velikému cíli — ke komunismu.

Jeho veliká práce měla neocenitelný význam. Strana, kterou vychoval, a československý lid, který vedl, prošly se ctí těžkými zkouškami, nepustily z rukou svůj prapor svobody a nezávislosti.

V těžkých a chmurných letech fašistické okupace ani jediný den nepřerušily odvážný a chrabří boj za obnovení nezávislosti své země, za sjednocení všech národních sil Československa v tomto svatém boji. V čele s Klementem Gottwaldem nastolili pracující Československa lidově demokratické zřízení. Úspěšně likvidovali pokusy reakce dostat zemi zpět na cestu kapitalismu. V důsledku tohoto historického vítězství se lidově demokratické zřízení v Československu ještě více upevnilo.

Opírajíc se o přátelství se Sovětským svazem a dalšími zeměmi lidově demokratického tábora dalo se Československo cestou budování socialismu.

Klement Gottwald ve své státnické činnosti vždy vycházel ze zájmů lidu. Veškerá jeho péče byla zaměřena k upevňování síly Československa jako svobodného a nezávislého státu, ke zvyšování hmotné a kulturní úrovně lidových mas.

Z jeho iniciativy a za jeho vedení byl vypracován a přijat první pětiletý plán rozvoje národního hospodářství Československa, plán vybudování materiálně technické základny socialismu. Lid nazval tento plán Gottwaldovou pětiletkou.

Jako vrchní velitel československých branných sil Klement Gottwald neúnavně pečoval o upevňování armády a zvyšování obranyschopnosti země. Československá armáda, která je dílem Klementa Gottwalda, vyrostla v dobře organizovanou a mohutnou sílu, vždy připravenou vystoupit na obranu své vlasti.

Zároveň jsme v osobě Klementa Gottwalda ztratili plamenného praporečníka míru, státníka, neochvějně hájícího věc míru. Československo uskutečňovalo pod jeho vedením důslednou politiku zachování a upevňování míru, politiku boje proti rozpoutávání nové války, politiku mezinárodní spolupráce. Klement Gottwald ve svém posledním projevu, který pronesl 7. března v pražském rozhlase před odjezdem do Moskvy, pravil, že Československo musí jít i nadále cestou boje za udržení a upevňování míru a tento prapor ještě výše pozvednout. Dnes, kdy Klement Gottwald není mezi námi, znějí tato slova jako jeho odkaz.«

Po smutečním shromáždění pracujícího lidu na Václavském náměstí byla rakev s tělem presidenta Československé republiky Klementa Gottwalda uložena v Národním památníku na hoře Vítkově.

Generálové z čestného vojenského doprovodu snímají rakev s lafety děla a nesou ji prostranstvím před Památníkem, kde v záři řeckých ohňů se naposledy sklánějí před mrtvým velitelem historické a vojenské zástavy.

Chvíle posledního rozloučení . . . Rakev s tělem Klementa Gottwalda doprovázejí do síní Národního památníku nejbližší členové jeho rodiny, paní Marta Gottwaldová s paní dr. M. Gottwaldovou-Čepičkovou a nejbližší spolupracovníci a spolubojovníci Klementa Gottwalda — přední pracovníci strany a vlády v čele se soudruhem Antonínem Zápotockým. Společně s nimi vládní delegace spřátelených států a delegace bratrských komunistických a dělnických stran vedené zástupcem Sovětského svazu prvním náměstkem předsedy Rady ministrů a ministrem obrany SSSR maršálem Sovětského svazu N. A. Bulganinem a zástupcem Čínské lidové republiky předsedou státní administrativní Rady a ministrem zahraničních věcí Čínské lidové republiky Ču En-lajem.

Ztichlou síní Národního památníku zaznívají melodie Smetanovy symfonické básně »Tábor«. U katafalku s rakví zesnulého se naposledy loučí členové rodiny a smuteční hosté. Za zvuků Internacionály tmavě rudá opona pomalu zakrývá katafalk s rakví. Dělové salvy vzdávají poslední poctu vynikajícímu představiteli mezinárodního dělnického hnutí, starostlivému otci a učiteli československého lidu, nezapomenutelnému vůdci národů Československa — Klementu Gottwaldovi.

Akad. malíř Boh. Lonek, Vzkříšení

VZKŘÍŠENÍ

Josef Beněš

V době, kdy si připomínáme vzkříšení Pána našeho Ježíše Krista a kdy vroucnost víry se přiodívá do šťastlivé radosti nad tímto důkazem nesmrtnosti božské pravdy, je zajisté dobré si připomenouti, co pro člověka takových výjimečných vlastností, jakým je básník Viktor Hugo, znamená toto poznání. »Je to Bůh,« říká, »to slovo, jež se leskne ve všech osiřelých duších, chvěje se v plameni a vlně, teče v řece i v krvi člověka, hvězdy si je mlčky opakuji a vulkán, ten moždíř nekonečnosti, hází je putujícím hvězdám do obličeje.«

Jaký úchvatný to obraz — a na druhé straně, jak zcela prostá pravda: pět ran, pět krvavých pečeti — a zmrtvýchvstání! Lidsky zemřel, ale také na důkaz pravdy Boží vstal z mrtvých. A není náhodou, nýbrž příčinnou souvislostí, že vzkříšený Spasitel oslovuje první ze všech lidí nikoli apoštolů, nýbrž Maří Magdalenu — ženu, symbol zachovatelky lidského rodu — a že pozdrav, zaznívající z Jeho úst, je pozdravem míru: Pokoj vám!

Povšimneme-li si s tohoto zorného úhlu aktu vzkříšení, které tak šťastně rámuje co do barvitosti, nálad a devatera vůní vzkříšení přírody, pak se můžeme právem radovat a plesat mocným alleluja. Vždyť jsme tu svědky zázraku zázraků!

»Vidím na každém kroku zázrak,« přiznává se básník Walt Whitmann. Nuže, to nás v těchto dnech sváteční radosti zavazuje, abychom se dívali kolem sebe, za sebe do historie, ale i před sebe do příštích dní očima básníka. A v tomto pohledu si opět ověříme, jak je křesťanství blízký a dokonce vlastní optimismus. Zjišťujeme, že přes všechny překážky a těžká utrpení kráčí lidstvo jako celek kupředu, jak ve svých érách dostává znovu a znovu údobí svého nového vzkříšení, aby se opět obrodilo a o kus postoupilo až na konec k smělé synthese zářné představy a dnešní skutečnosti, kdy v řadě dalších a dalších zemí, strženo příkladem, bude společnost, v níž jsou si všichni bratry.

Není-liž to nejvlastnější uskutečňování lásky k bližnímu, tohoto nejvyššího příkazu křesťanství?

O všem do bran této mohutné perspektivy se nemohlo dobrat lidstvo bez urputných bojů, bez bitev prohraných i celé řady bitev vítězných, bez zklamání a nového soustředování sil. A všem těm známým i neznámým, kteří přivodili, že dnes již můžeme obzírati mohutné dílo lidského vývoje, patří náš upřímný dík právě v těchto dnech vzkříšení.

Nás kněze musí znovu a znovu uchvacovat zářný příklad buditelských kněží-vlastenců, kteří v národním rozpuku našli cestu do samého středu boje a kteří svému národu dali své nejlepší síly. Je to velké a náročné dílo, které zanechali svým potomkům. A je na nás, jejich kněžských pokračovatelích, abychom tento poctivý peníz nepromarnili. Jako kdysi národní vzkříšení strhlo do svého středu buditelské kněze, musí dnes strhnout nás vzkříšení sociální. Věřící lid nás potřebuje jako soli. A je na nás, abychom mu byli pomocníky, dobrými rádci, učiteli, ukazovali mu cestu a uměli nadchnout náš lid pro velikost přítomných dní.

A jaký že je záměr dnešního člověka?

Vybudovat takový svět, v němž by nebylo válek, v němž by mohla dávat matka národu takové syny, kteří by množili jeho bohatství tvůrčí činnou prací, takový svět, který by se proměnil

v zahradu šťastných a mravně silných lidí. Soustředit se k tomuto cíli, to musí být pro nás pro všechny radostná povinnost a smysl našeho občanského poslání.

Být přesvědčen o pravdě Kristova vykoupení nás zavazuje učinit všechno pro člověka. Učme proto ještě pilněji a ještě důrazněji člověka láске, jež je vyplněním zákona. A učit láске znamená také být si vědom slov svatého Pavla, jež zaznamenal v listě ke Korintským: »Kdybych mluvil jazyky lidskými i andělskými, lásky však neměl, bych jako měď zvučící a jako zvonec znějící. A kdybych měl prorocství a znal všechna tajemství a veškerou vědu, a kdybych měl všecku víru, takže bych hory přenášel, lásky však kdybych neměl, ničím bych nebyl. A kdybych vydal na pokrm chudých veškeren statek svůj a vydal své tělo k spálení, lásky však kdybych neměl, nic by mi to neprospělo.« (I. Kor. 13, 1—3.)

Ano, ohromující prostora vzkříšení musí být nám kněžím i věřícímu lidu světlem, k němuž neúchylně zaměříme své kroky. Tomu, kdo se pozorně dívá kolem sebe, kdo dovede shledávat souvislosti a třídit události, je dnes jasné, že lidstvo vchází do nové éry: jednoznačně se staví proti válce. Jaký to významný pokrok! Rozbílí pouta malosti a v potu tváří horečně staví, buduje, překlenuje vzdálenosti, rozbílí předsudky a shledává se v upřímném objetí, ale i v ostražitě bdělosti, aby už nikdo — opravdu nikdo — jeho zápal neochrnil a jeho jednotu nerozbil.

Tento obraz můžeme směle nazvat vzkříšením lidstva.

A k tomuto cíli my kněží můžeme nejen žehnat, ale musíme také přiložit ruku, aby požehnal Bůh a dílo bylo šťastně dokonáno, aby žil na zemi šťastný člověk v pokoji a v míru.

THEOLOGIE

TRIDUUM SACRUM VE STARÝCH MISÁLECH

Jak se u nás slavila pascha v patnáctém a začátkem šestnáctého století? Rubriky, uvedené v nejstarším u nás tištěném misále, který se nazývá *Missale pragense* (byl dotištěn v roce 1479) a v misále, který v roce 1508 vytiskl pro pražskou arcidiecési slavný tiskař misálů Jiří Stuchs ze Stutzbachu v Norimberku, jsou z doby předpiánské, tedy z doby, kdy ještě místní ordinář měl značný vliv na liturgické zákonodárství a kdy se zvyklosti jednotlivých diecézí dost od sebe odlišovaly i ve věcech, které později nemohl ordinář ze své moci upravovat. Z toho je zřejmé, že rubriky předepsané v jedné diecési neplatily v diecési jiné. Podle těchto historických misálů si můžeme rekonstruovat, jak se slavilo *triduum sacrum* v pražské arcidiecési, respektive přímo v katedrále, pro niž jsou rubriky přímo určeny.

Zelený čtvrtek nese podobný ráz jako v našich rubrikách, avšak v podrobnostech se nám ukáže leckterá změna. Jako dnes, také i v šestnáctém století zněly o Zeleném čtvrtku naposledy zvony, avšak hned před mší svatou (o hraní varhan není v rubrikách vůbec zmínky). - *Gloria*, při němž zvony znějí dnes, se zpívalo jen tam, kde se svétlo sv. křížmo, jinak se nezpívalo. Je také velice zajímavé, že i v tom případě, když se *Gloria* zpívalo, neříkalo se na konci mše sv. *Ite, missa est*. To ovšem souvisí s nešporami, jak také dále uvidíme. Rovněž *Credo* se na rozdíl od dnešního stavu neříkalo.

Vůbec radostný ráz Zeleného čtvrtku byl vázán na ono svěcení sv. křížma. Jen tehdy, když se svétlo, užívala asistence »solemni ornatu«, kdežto v opačném případě jen složených kasulí (*planetae plicatae*). Rubrika prikazuje, aby kněz konsekroval při mši sv. tolik sv. hostií, kolik jich bude třeba k sv. přijímání druhého dne.

Tyto sv. hostie vložil do korporálu a s ním do prázdného kalicha, který přikryl patenou. V průvodu s křížem, svícemi a kadidlem odnesl tento kalich do kaple sv. Václava (v jiných kostelích do sakristie), kde jej postavil doprostřed oltáře a přikryl hliněnou nádobou.

Mše sv. dále pokračovala obvyklým způsobem, ale po *Communio*, jáhen vzav s oltáře kalich, obrátil se k chóru a začal antifonu *Calicem salutaris accipiam*. Je to první antifona z nešpor, které jsou docela stejné jako nyní. Mezi nešporami jáhen a podjáhen odhalovali oltáře říkajíce *responsorium Circumdederunt me* nebo jiná *responsoria* k světcům, u jejichž oltářů právě byli. Nešpory pokračovaly až do antifony po *Magnificat*, po níž kněz, který celebroval mši sv., se modlil u oltáře modlitbu, která je stejná jako dnešní *postcommunio*, či jak stará rubrika říká: *complenda*.

Po ní jáhen zapěje *Benedicamus Domino* a uděluje se požehnání. Tím, jak je patrno, jsou nešpory zcela zařazeny do mše sv.

Na *Velký pátek* se po sextě umývaly oltáře. K *officiu*, které v tento den, tak jako dnes, nahrazovalo mši sv., byli kněz i asistence oděni »*stolis albis*«. Příslušná rubrika *Missale pragense* předpisuje i ještě, aby kněz byl »*cappa indutus*«. Nelze ještě rozhodnout, zda se tímto výrazem rozumí pluvíál či kasule. Pro obojí se totiž tohoto výrazu užívalo, avšak z rubrik samotných se zdá, že o naši kasuli nešlo, o *cappu* kanovníckou pak s největší pravděpodobností rovněž ne.

Při začátku obřadu není zmínky o dnes běžné prostraci, jinak však lekce, trakty i pašije jsou úplně stejné jako v dnešním ritu. Jen během pašijí, když se zpívá: *Rozdělili sobě roucha má, přijdou dva jáhni s opačných stran*

k oltáři, vezmou s něho dvě plátna, tam připravená a odnesou je do sakristie.

Modlitby za všechny lidi a stavy se konaly obdobným způsobem jako dnes. Pokud jde o orace, prikazuje rubrika, aby kněz řekl Oremus, jáhen na to Flectamus genua. Všichni mají pokleknout, kněz se přitom modlí oraci. Když ji dokončil, před Per Dominum zazpívá jáhen Levate, všichni vstanou a kněz uzavírá: Per Dominum . . .

Jestliže ritus až dosud odpovídal dnešním obřadům, pak v dalším musíme přibrat na pomoc hodně obrazotvornosti, abychom si uměli vyvolat ze suchých a ne docela jasných rubrik obrázků, jak probíhalo uctívání sv. Kříže.

Po skončení orací vystoupil chór ze svých štal a odebral se doprostřed kostela. Tři kněží pak přistoupili k pulpitu před oltářem a začali zpívat první verš dnešních improperií: Popule meus. Když jej dozpívali, vystoupili čtyři jáhni nesouce zahalený kříž a postoupili od oltáře proti chóru a zpívali s trojím pokleknutím Hagios ho Theos, podobně jako je tomu v improperiích. Chór na to odpověděl rovněž trojím pokleknutím a zpěvem Sanctus Deus. Kněží u pulpitu zanotovali pak druhý a konečně i třetí verš a vše se opakovalo jako při verši prvním.

Jáhen pak položil kříž na připravené místo, přistoupil k němu kněz, který konal officium, odkryl roušku, pohlédl na ukřížovaného a pak v kleče zapěl: Ecce lignum . . . Zpíval celý žalm Beati immaculati, při čemž po každém verši opakoval Ecce lignum. Zatím prelát a ostatní klerus se v prostraci modlili první tři žalmy kající se zvláštní modlitbou. V druhé a třetí prostraci se modlili vždy po dvou žalmech kajících s příslušnými oracemi.

Když kněz dokončil žalm a chór prostrace, odebrali se všichni k uctívání sv. Kříže. Mezitím zněly antifomy Dum fabricator mundi a O admirabile pretium. Na konec pak se zpíval hymnus Crux fidelis s antifonou Dulce lignum, jako je to dnes na konci improperií. Hymnus je textově stejný jako dnes, jen doxologie je odlišná.

Když se toto vše skončilo, přenesl kněz oblečený kněžskými rouchy Nejsvětější Svátost na hlavní oltář, zpívaje antifonu Hoc corpus, quod pro vobis tradetur (je také neznámá v dnešním ritu) za doprovodu svící a kadidla . . . Mše předposvěcených darů je celkem podobná dnešní mši předposvěcených. Říkaly se však stupňové modlitby, které ale byly docela jiné než dnešní. Také před sv. přijímáním říkal kněz více modliteb, které dnešní misál nezná. A to už rubriky misálů, z nichž čerpáme, výslovně ruší a odvolávají neméně než deset dalších modliteb, které se říkávaly podle rubrik ještě starších.

Teprve po mši darů předposvěcených se rozděluje sv. přijímání těm, kteří přistupují a pro případ nutné potřeby se ponechává alespoň jedna sv. hostie. Nato, když kněz odložil mešní roucha, následují nešpory. Od dnešních se liší tím, že první dva žalmy jsou jiné (Confitebor, Domine probasti) než v dnešním breviáři.

Hned po nešporách odebrali se všichni doprostřed kostela a vzavše kříž, odnesli jej v doprovodu svící, kadidla a svěcené vody do hrobu, zpívajíce přitom responsorium Ecce quomodo moritur. Kříž se položil do hrobu, prelát jej pokropil, okouřil a zakryl rouškou. Pak všichni odešli do hrobu za zpěvu responsoria Sepulto Domino. U hrobu, u něhož hořela světla, se střídali pak kanovníci nebo vikaristé modlice se žalmy až do matutina, jež se zpívalo v noci na Bílou sobotu.

Na *Bílou sobotu* se ritus rubrik našich misálů rovněž dosti odlišuje od dnešních obřadů.

Především se do paškálu vyryvá letopočet a ostatní součásti církevního počtu, jako epakty a indikace a připraví se otvory pro zrna, která se však vsazují až mezi zpěvem Exultet. Rubriky však neuvádějí žádných modliteb ani obřadů, které by tyto úkony doprovázely. Po rozdělání ohně se zpívají žalmy kající, k nimž se ještě připojuje žalm Laudate Dominum s dalšími modlitbami. Modlitby, jimiž se světí oheň, nejsou v misálech uvedeny.

Když byl oheň posvěcen, rozsvěcují se od něho svíce a průvod odchází do kostela za zpěvu velmi krásného hymnu: Inventor rutili dux bone luminis, který je v dnešní liturgii neznám.

Exultet zpívá jáhen oblečen v bílou štolu a opět onu cappu.

Exultet má četné drobné změny proti našemu textu a zdá se, že mnohé vazby jsou lepší a elegantnější, než má dnešní text . . .

Lekce, jež následují, jsou čteny v chóru kněžskými v kappách. Jsou čtyři: První lekce je stejná jako dnešní, lekce druhá jako dnešní čtvrtá, třetí jako dnešní jedenáctá a čtvrtá lekce jako dnes osmá. Orace jsou sice jako dnes, avšak jsou jinak zařazeny.

Po lekcích se koná svěcení křestní vody, jehož ritus opět není v misálech uveden, avšak z rubrik je patrné, že obřad byl mnohem slavnostnější, než je dnes! Úvodem byl na příklad celý hymnus Rex sanctorum, křtitelnice se sedmkrát obcházela, paškál zůstal u ní i po obřadech.

Litanie (u nichž rubrika poznamenává, že se zpívaly jen invokace k význačnějším světcům) se zpívají trojnásobně a to tak, že zpěváci zpívají každou invokaci, po nich ji opakuje jedna strana chóru a pak druhá strana.

Nato vystupuje jáhen a zapěje radostně Attendite, což je nesporně ozvěna východní liturgie.

Mše sv. je stejná jako dnes, až na některé drobnosti. Aleluja po epištole nezpíval celebrant, nýbrž prelát v chóru a jen jednou; verš pak zpívali zpěváci a druhý prelát traktus, který je stejný jako dnes. Jedna rubrika praví: Před evangeliem se nepřináší světlo, jen kadidlo, neboť svaté ženy, které v hrobě hledaly Pána, neměly ještě dokonale v srdci světlo víry. Tedy sama rubrika podává alegorický výklad úkonu.

Do ritu mše sv. jsou vestavěny zkrácené nešpory, jež se končí Benedicamus Domino s jedním aleluja. Toto aleluja však chybí v Missale

pragense. Požehnání se dává jako obyčejně. Na první pohled je patrné, že o Božím hrobě a vzkříšení v našem slova smyslu zde není zmínky; v dobách, z nichž jsou tyto misály, ještě neexistovaly.

Tento velmi stručný přehled nemohl ovšem

vystihnout barvitost a mnohotvárnost velikonočních obřadů u nás obvyklých v předpiánském ritu, podkryl však pohled do bohatého vývoje naší svaté liturgie.

Doc. ThDr Ladislav Pokorný

VELIKONOČNÍ BERÁNEK

Dnes vycházíte v měsíci Abíb (v měsíci nového obilí) bechódeš háábíb - Ex. 13, 4. Původ pak jména tohoto měsíce je nepochybně semitský, vždyť spolu s měsíci - zív - étáním - búl - tvoří pravděpodobně nejstarší pojmenování hospodářsky důležitých měsíců. Všeobecně má se za to, že tato čtveřice měsíců je fenického původu. Kmen - abb - se nalézá v aram. jako - éb nebo inbá významem plod, v syrštině - ebó, snad ze základního assyr. radikalu - inbu - pocházeti z čeho. Nelze opominouti ani arab. - abb - pastvina, píce. V hebr. - ábíb - znamená především klasy, zrající klasy. V tomto znění čteme v Ex. 9, 31 - Len a ječmen byl potlučen, poněvadž ječmen byl vymetený (= měl již dozrávající klasy - kí hasse 'órá ábíb) a len již vyháněl paličky. Abíb jako název měsíce můžeme proto bezpečně přeložiti dobou zrajícího obilí, dobou zrajících ječmenných klasů. Zcela shodně tlumočí tento měsíc i Vulg. - mensis novarum frugum, též mensis novorum. Nikterak nebude nutné se ohlížeti po egyptském kalendáři a názvech egyptských měsíců, abychom našli kopii v měsíci Epifi podle Ed. Mahlera (ZDMG 62, 70). Epifi je v egyptském kalendáři předposledním měsícem poslední čtveřice letních měsíců - šmw, které jsou Pachons, Payni, Epifi, Mesoré. Mesoré je též závěrečným měsícem egyptského kalendáře. Nezdá se ani naprosto jistá častová totožnost hebrejského měsíce abíb s egyptským epifi.

Až v pozdní době královské Izraelité přejímají assyrsko-babylonská jména měsíců v útvaru spíše aramisujícím. (Frd. Nötscher, Bibl. Altertumskunde, str. 262.) Prvním měsícem je nyní tak známý - hísán - z babyl. nisannu, který i časově plně nahrazuje dávný a původní abíb, nebo nejčastěji označený prvním měsícem - ha-chódeš hazzé (= abíb) lákem rós chodášim rišón hú. Ex. 12. 2.

Jméno měsíce nísán čteme až v historických knihách doby po zajetí babylonském - Neh. 2, 1 - Esth. 3, 7.

Tedy v noci ze 14. na 15. měsíce abíb, pozdějšího nísánu začínala se velikonoční slavnost, která v přeneseném smyslu znamenala především velikonočního beránka. - Jděte, vezměte beránky nebo kozelce a přineste oběť fase (= wešachatú happásach) - Ex. 12, 21. Hebrejské jméno pro velikonoční svátky je pesach, aramejsky páschá. Etymologie tohoto názvu, byť byly i různé náhledy některých exegetů, je značně jistá a bezpečná. Hebr. sloveso - pásach - značí předně skákati, hopkati, hopsati, bezprostředně pak vyplývající druhotný význam

rychle přejíti, minouti. Vždyť sám Mojžíš vysvětlil svému lidu smysl slova pesach - Když se vás budou synové vaši tázati: Jaká je to bohoslužba (jaký je to kult = hebr. 'abódá), řekněte jim: jest to oběť přejítí pro Hospodina, který pomínul domy synů Izraelových v Egyptě... zebach pesach hú laYHWH ašer pásach 'al bátté bné yisráél... Ex. 12, 26-27.

Není opravdu pozoruhodné, když etymologii slova pesach můžeme podepřít i skutečností mimobiblickou, vlastním jménem města při pravém břehu horního Eufratu Tifsach, v jazykové oblasti Řeků a Římanů klasického Thapsacus, kudy míjela hranice říše Seleukovců na druhý břeh k Nicephoriu, kde se ostře lámala k jihovýchodu podél toku velkého Eufratu? Tento Thapsacus bylo oblíbeným místem vojenského přechodu a brodu přes Eufrat již od dob Cyra (Anabasis I, 4, 11), Daria i Alexandra (Arrianus II, 13; III, 7). Neskrývá toto vlastní jméno Tifsach tentýž slovesný kmen - pásach, není toto jméno pouze výrazem věcné skutečnosti, nepřeložili bychom toto pobřežní místo vojensky důležité pouhým slovem - přechod, brod?

Ve 3. knize Královské též čteme jméno tohoto brodu - panoval (Šalomon) nad veškerou krajinou, která byla za řekou, od Tafsy až po Gazu... 3. Reg. 4, 24 Vulg. (... mittiphsach we 'ad 'azzá... 1. Reg. 5, 4 TM). Ovšem zde je název města nejpravděpodobněji pozdní glosou, vždyť za Šalomona jméno to nebylo známo, ani za assyr. krále Aššurnasirpala (884—859) se Thapsacus nevyskytuje v královském seznamu zastavení z kraje horního Eufratu. Vizme i rozdílnost citace TM a četných rukopisů LXX!

Účelem velikonočních svátků a oběti beránka bylo připomenouti národu zázračné vysvobození z Egypta; proto plnost jejich počíná v okamžiku, kdy anděl přešel, minul (pásach) izraelské domy, na kterých spatřil znamení psané krví obětního beránka, ale postihl nejtěžší desátou ranou prvorozené egyptské. Proto jsou svátky svátků, slavené nejradostněji a nejštedřeji. Proto též kněží a starší, hodlající se zmocniti Ježíše, mohli zvolati prostě - mé en té heorté... Mat. 26, 5. Snad v původním textu bychom četli... ak ló bechág... Večerem pak 14. nísánu obětovali v každé rodině beránka, jehož vlastnosti měly býti - se támím zákár ben šaná... Ex. 12, 5. Beránek bez chyby, bezvadný, samec a jednorozný. Podle židovské tradice neměl míti celý rok, proto snad přesněji narozený téhož roku. Hebr. termín - se - je nomen unitatis pro - šón - hromadný název drobného, menšího do-

máčího chovného zvířectva, totiž ovcí a koz. Proto dovoleno obětovati i kůzle, nikoliv ovečku a pod., viz - zákár! Vybrali vhodného beránka již 10. nísánu podle slov Ex. 12, 3. Snad toto nařízení platilo jen pro první velikonoce, jak naznačuje výklad Pesachím 9, 5 (L. Goldschmidt, Der babyl. Talmud, sv. II., str. 615—18). Je opravdu pozoruhodné, že také Spasitel slavil svůj vjezd do Jerusalema 10. nísánu podle časového určení sv. Jana - pro hex hémerón tú pascha... 12, 1 a... té epaurion... 12, 12.

14. nísánu zabíjeli beránka v době mezi dvěma večery - bén há 'arbáim - Ex. 12, 6. V době, kdy se později přinášela každodenní večerní zápalná oběť. Podle Josefa Fl. i židovské tradice se přinášela tato oběť v době Kristově asi kolem naší třetí hodiny odpolední, tehdy o deváté hodině. Vzpomeňme na časový údaj smrti Páně u sv. Lukáše - kai én édé hósei hóra hekté, kai skotos... heós hórás enatés... 23, 44.

Zabitého a staženého beránka nabodli na dvě tyče, jedna probíhala po délce celým tělem, druhá pak napříč předními nožkami. Nemůže nás nikterak překvapit, že již nejstarší církevní spisovatelé upozorňovali v tomto bodě na přejasný typus Spasitelova kříže a smrti. Takto připravenému beránku k upečení na ohni nesměli zlomit kostí - a nezlámete jeho kostí... (we 'ešem ló tišberú bó) - Ex. 12, 46 c. Z traktátu Pesachím (7, 11, 2) se dovídáme, že dostal čtyřicet ran každý, kdo by zlomil kost beránka (op. cit. str. 572—77). Jedli pak velikonoční oběť s přesnými chleby (maššót - festum azy-morum) a hořkými bylinami. Hebr. slovo - merórím - značí určité druhy nahořklých bylin, které nelze přesně určit. Traktát Pesachím (2, 6) vypočítává předně tyto druhy merórím - lociku, křen, citlivku (mimosa flava), šterbák nebo zimní endivii a hořčík. Těmito se výslovně splnila velikonoční povinnost; byliny však musely být čerstvé nebo i sušené, nikoliv naložené, dušené či vařené - (op. cit. str. 421—24). Jísti měli všichni Izraelité leviticky čistí; zůstalo otevřenou otázkou, zda i ženy jsou povinny zúčastnit se velikonoční večeře. Velmi dovedně rozřešil tento spor opět traktát Pesachím (10, 1) - u mužů pascha byla neomluvitelnou povinností, ženám byla dána možnost a nebylo jim bráněno. Zhytky velikonoční oběti měli spáliti ještě léže noci - nic nesmí z něho zůstat do rána; kdyby něco zbylo, zničte ohněm! - Ex. 12, 10.

Nyní se ještě ohlédneme v prostředí mimobiblické, zda i tam nalezneme příklady beránka jako obětního zvířete a smírné oběti? Chceme nejprve uvést babylonský nápis z města Ur, který je k velké škodě velice poškozený, jen s několika řádky, jejichž souvislost je značně problematická. Nápis obsahuje asi toto - beránek je v náhradu za člověka, beránka dává za svůj život, beránčí hlavu dává za lidskou hlavu, beránčí šíji za lidskou šíji, hrud' beránka za hrud' lidskou...? - Expository Times 47, str. 415. Mnohem ucelenější a výraznější je text z Ras Šamra - ank emr bpy kile b šbr ngy ħtuh - v přibližném překladu - já jsem beránek, kterého kdo dává za mírný celopal s čistým ovsem - Virolleaud, Un poème phénicien II, 22—23. Ugaritský jazyk nazývá beránka slovem - immar - shodně s akkadským - immeru - i s aramejštinou - immar - ano i s arabským - immaru nebo ammaru - totožně i v punštině.

Mohli bychom k dvěma uvedeným textům říci shodně s Ricciottim, že beránek se stává společným rysem náhradní oběti a u Izraelitů je obětován v náhradu svých vlastních lidských prvorozenců při desáté ráně (Storia d'Israele I, § 216). Jinak se dosud nikde nenalezl text blízký se alespoň znatelněji pravé podstatě židovských velikonoc. Příliš odvážný je referát Siderskyho na 20. mezinárodním kongresu orientalistů, kde původ židovských velikonoc hledá v době předkananejské v obětech prvorozených mláďat ze stád na způsob slavností arabských kmenů, slavností cyperských, v Hierapolis a v Harranu (Actes, str. 275—78). Je příliš jasné, že rozhodujícím činitelem židovských velikonoc je především výlučná, nikde nesouběžná dějinná událost tohoto národa. Prvorozená mláďata ze stád a prvotiny nové úrody jsou podle popisu knihy Exodu nepochybně činitelem značně druhotným a ustupujícím před účelem a podstatou těchto svátků, totiž před připomínkou na zářačné vysvobození Izraele z Egypta!

Typický význam velikonočního beránka je až příliš jasný. Jak duchovní posila a útěcha vyvěrá ze sv. Justina Mučedníka - Dialog. 40 a 111 - MG 6, 561; 6, 732. Sv. Jan Zlatoústý rozvíjí typický náznak anděla, šetřícího příbytky Izraelitů - Angelus interfecto Hebraeorum domibus sanguine tinctis pepercit, diabolus parcat quoque christianis sanguine Christi signatis, imo vero pavidus fugiet. *ThDr Frant. Kotalík*

NÁBOŽENSTVÍ A ŽIVOT

MODLITBA

*Jsi jako hvězdička na nebi, paprsek, jenž se chvěje,
jak bílý měsíc nad lesem, jenž setbu lásky seje.
Políbíš jemně na víčka, skloníš se k loži dětí
a divnou krásou zavoníš, jak jablonové sněti,
tak jako mlha nad řekou, ta těžký smutek tají
a vypráví jen o kráse všem, kteří usínají.
I ke mně přičeš, Pane můj, usmál ses smutně, mile,
i po mé duši rozhodl jsi svoje květy bílé*

*a vyprávělš mi o Lásce, která se ve tmách skrývá,
o Plameni, jež nezhasí, má půlnoc zimcmřívá.
O cestě v bílá oblaka, do země věčné krásy.
Pak jsi mě lehce pohladil, jak hladí zlaté klasy
slunce, které se usměje na rozkvetlé lány,
jak maminka, když nad děckem se usměvavě sklání.
Vím, Pane, že jsi Propastí, Hlubinou, která děsí,
žeš hlasem hromu v oblacích ablesky vrháš v lesy.*

že Vichřící jsi bez míry, plamennou Výhni, Noci,
že lámeš cedry na horách a vrháš po úbočí,
žeš Soudce, který proniká v hlubinu duše temnou.
Však, Pane, skryl jsi sílu svou, když rozmlouval jsi
se mnou,
byls Láskou, jež se usmívá a která také pláče,
vzal jsi mě jemně v náručí, jak poděšené ptáče,
když chlapec najde pod hnízdem a sevře ve své dlani
a pak je skrývá pod kabát a tělem svým je chrání
před deštěm zlým a před bouří, v které mu zvlhla křídla,

byl jsi mi, Pane, Polárkou, jež vede v lásky sídla.
Dej, bych se mohl připojit k písni, kterou Ti pje
šedivý skrivan nad polem a kterou les se chvěje
a kterou zpívá potůček i bílých květů vůně
i motýl, který zabloudil nad vody lesní tůně.
A kdybich někdy zabloudil, kdybich se ztratil v šeru,
vid', že mě, Pane, zavoláš v modravém pološeru?
Slova Tvé lásky vyhojí srdce, jež zloba raní,
dej, ať se ptáče navrátí zas do Tvých božských dlani.
Jan Celadenský

ODKAZ A PŘÍKAZ LÁSKY

Když Pán Ježíš při poslední večeři viděl seděti své drahé milé přátele vedle sebe, sevřela bolest loučení Jeho srdce a Jeho ústa otevřela se k utěchyplným slovům, jaká ještě nebyla vyslovena od člověka zasvěceného smrti!

»Nerнул se srdce vaše,« pravil, »věřte v Boha, i ve mne věřte! V domě Otce mého jest přibytků mnoho. Jdu, abych vám připravil místo.« (Jan 14, 1, 2.)

A pak obrátil oči své k nebesům a začal se modliti tak dojemně, jak jen otec za své děti modliti se dovede: »Otče svatý, zachovej ve jménu svém ty, které jsi mi dal, aby byli jedno jako my. Když jsem byl s nimi, já jsem je zachoval ve jménu Tvém, chránil jsem ty, které jsi mi dal a nikdo z nich nezahynul, leda ten syn záhuby, aby se splnilo Písmo. Nyní však jdu k Tobě. Neprosím, abys je vzal ze světa, ale abys je ochránil zlého (Jan 17, 11—16) a aby byli posvěceni v pravdě« (Jan 19).

A nyní učinil Pán Ježíš svou závěť! Dvě slova vyslovil, kterými dal svou poslední vůli najevo: jedno slovo obsahovalo odkaz Jeho lásky, a to druhé příkaz lásky!

1. Pán Ježíš vzal chléb do rukou svých a pravil: »Vezměte a jezte, totoť jest tělo mé;« a pak vzal kalich a pravil: »Vezměte a pijte, totoť jest krev má. To číňte na mou památku...«

To jsou ta nejmohutnější a nejmocnější slova, která kdy Pán Ježíš vyslovil...

Z těchto mohutných slov mluví k nám celá Všemohoucnost stvoření světa a všechna Láska vykoupění lidstva!

Neboť v téže mohutné síle všemohoucnosti, s kterou stvořil svět, kterou volal mrtvé z temných hlubin hrobu ke světlu a životu, kterou rozmnožil zázračným způsobem chléb, který stačil k nasycení tisícům — s touže silou všemohoucnosti mohl také proměnit chléb v Nejsvětější tělo své nebeské — a stvořit tak jako odkaz Boží neskonale lásky své Nejsvětější Svátost oltářní...

On, který dovedl učiniti zázrak na chlebě, aby těla nezahynula, ten mohl též učiniti zázrak na chlebě, aby nezahynuly duše a aby měly život věčný...

A od oné svaté chvíle po každé, kdykoliv zaznívájí zvonky k pozdvihování, činí všemohoucí síla Boží mocí našeho kněžského slova: Hoc est enim Corpus meum... tentýž zázrak, který Pán Ježíš učinil při poslední večeři...

Tentýž Kristus, který tenkrát před dvěma skoro tisíci lety se za nás obětoval na kříži, tentýž Kristus stále znovu při každé oběti mše svaté se za nás obětuje Otci svému nebeskému...

A právě proto má každá mše svatá neskonale větší význam a větší cenu nežli všechny pobožnosti, které máme...

A právě proto obklopuje Církev svatá tuto Nejsvětější svátost a Nejsvětější oběť největší nádhrou a zcela zvláštní reverencí...

Jaká jest naše láska, jaká jest naše úcta k Nejsvětější Svátosti oltářní, k oběti mše svaté?

Vezme-li kněz svatou hostii do ruky bez veškerého náboženského citu, tak je to pro něho to největší neštěstí...

Sancta sanctorum tractare. Reverenter tracta, quem manu tenes, magni enim regis filius est, praví svatý Jan z Avily.

2. Nezapomínejme, že v téže hodině, ve které nám odkázal Pán Ježíš Nejsvětější Svátost oltářní a zbudoval obětní oltář mše svaté, že nám dal též svůj největší příkaz — příkaz lásky.

»Přikázání nové vám dávám, abyste se navzájem milovali; jako já jsem miloval vás« (Jan 13, 34). Dal nám toto přikázání v nejzračnější hodině navečer svého života, v předvečer své smrti.

A proto nám musí po každé, kdykoliv bereme s láskou a úctou tu svatou bílou hostii do svých rukou, také tento nejvyšší zákon lásky Božského našeho Vykupitele přijíti na mysl!

Tato naše láska musí být jako Jeho láska optimistická a všeobsáhlá... nadpřirozená...

Nikoho nevyjímá láska Kristova... miluje bez ohledu na rasu, národnost, náboženskou příslušnost... sympatii...

Jen jedním klíčem si otevřeme srdce lidské — a tento klíč jest tato láska bratrská...

Co dovede vytvořit jedno jediné luskavé slovo, jeden jediný přívětivý pohled na duši zarmoucenou, skleslou a deprimovanou...

A jaké boje, jaké neštěstí, jaké duševní komplikace může do duše vnést jedině tvrdé slovo od kněze! Jak to dovede zranit, jak to dovede zradit, jak to dovede člověka odradit od dobrého! — Ne nadarmo se žádá při svěcení na podjáhna castigatio vocis! —

Jednou se tázala kněze zbožná duše: »Důstojný pane, koho mám dnes prosit za odpuštění, já jsem nikoho neurazila!« — A důstojný pán odpověděl: »Pros za odpuštění dítko, na které jsi se neusmála, pros za odpuštění zarmouceného, kterého jsi nepotěšila a pros za odpuštění těžce pracujícího, kterému jsi nepomohla!«

Peccata omissionis! Zpýtáme svědomí své! —

Nejsvětější Svátost oltářní a Nejsvětější Oběť jsou nejdražším našim odkazem neskonale lásky Pána Ježíše. Kdo z tohoto odkazu těží ve prospěch duše své nesmrtelné, ten musí i příkaz lásky uvádět ve skutek... A bude-li tak činit, bude mu to k požehnání...

P. Karel Sahan

LIDOVÉ PAŠIJE

Dokonalý obraz velkého pašijového mysteria, vyčerpávajícího v několikadenních představeních jednak starozákonnou látku (stvoření světa, první hřích, předobrazy a podobenství příštího Spasitele), jednak záznamy evangelií, zachoval se jen v německé »Božítělové hře chebské« ze sklonku gotického období. Cheb možno považovat za středisko německého divadelního ruchu v pohraničních krajích a jeho vliv se rozvětňuje jak do Rudohří, kde se čile o slovo hlásí hornické město Jáchymov, tak na šumavské oblasti, kde vyšebrodský klášter i krumlovská kolej ovlivňují kolonisty. (Heinrich Gradl: *Deutsche Volksaufführungen. »Beiträge aus dem Egerlande zur Geschichte des Spiels und Theaters,«* Prag, Haase 1895.) S Chebem souvisí město Planá na Mži.

Na chebské velikonoční mysterium navazují až barokní pašijové hry, které se vytvářely kolem církevních středisek zásluhou odchovanců školních divadel, far a poutnických míst.

Hra »ratolestí« (květnodělní), rozšířená o životopisné obrazy z mládí Kristova i z doby jeho činnosti před vjezdem do Jerusalema, bývá spojována s ústřední hrou »umučení«, dělicí událostí ze Zeleného čtvrtku a z Velkého pátku. — Samostatně bývá hráno »vzkříšení«, elevatio, líčící (ne často) sestoupení do očístce, vzkříšení, visitaci, zjevování Ježíše po vzkříšení, končící nanebevstoupením.

Ve Vlastiboři je »vzkříšení« doplněno zcela novou látkou, nazvanou Menčíkem »Oslava církve«, kde líčeno osvobození Josefa z Arimatie z vězení, potrestání Piláta a odvezení Veroničiny roušky s pravým obrazem Krista, »vera ikonem«, do Říma k císaři Tiberiovi.

Jde tu o dramatisaci velmi oblíbeného apokryfního evangelia Nikodema, které od počátku čtrnáctého století (1306) ovlivňovalo naše písemnictví skoro právě tak jako slavná »Legenda aurea« Jakuba de Voraigne (1230—1298).

Strahovský rukopis »Knihy Nikodema, mistra židovského, v nichž popsáni jsou skutkové umučení Spasitele a nalezené jsou od velikého Theodosia, císaře Římského v Jerusalemě v domě Piláta Pontského mezi knihami obecnými...«, je datován rokem 1442. Částečně je přetištěn v Tomšově Chrestomatii z mikulandského rukopisu z roku 1453. V klementínské knihovně je rukopis asi z roku 1465 v konvolutu XVII B 15 (kde je i masopustní »vejstupný syn Ruprecht« (261), »Život Adama a Evy« (331—337) a poučení o dvanácti patriarších (366—382). Čtení Nikodemovo vydával v letech 1540—1560 Jan Had. Další známé vydání je z roku 1563. Hankův přetisk z roku 1860 je z pražského vydání Petra Antonína Benka z roku 1700. To souvisí s jindřichohradeckým vydáním Jauernichovým (Jungmann, 94e - III, č. 602; Povídka: Č. ČM 1890, 225).

Udržovatelé katolické kultury na českém venkově neuzili při dramatisaci »staromódních« zpracování, z nichž jedním z nejlepších je jistě veršovaný překlad »Úvah o životě Kristově« (meditationes vitae Christi) serafinského doktora z františkánských Minoritů sv. Bonaventury (1221 až 1274), který je zachován v Klementinu ze XIV. století (XVII, D 32).

Ferdinand Menčík (Prostonárodní hry II, Holešov 1895) i J. J. Ammann, profesor na bývalém jezuitském gymnasiu na Českém Krumlově (Mitteilungen des Vereines für Geschichte der Deutschen in Böhmen, XXX R., str. 181—296 z roku 1892 — i Zeitschrift des Vereines für Volkskunde

in Berlin, III R., 208—223, 300—329 z roku 1893) současně zjišťují, že hlavním pramenem barokních upravovatelů pašijového mysteria byl »Velký život Pána a Spasitele našeho Ježíše Krista a jeho nejsvětější a nejmilovanější matky Marie Panny«, sepsaný kapucínem Martinem z Kochemu.

Cochem, Kochem či Kochheim je válečné město v koblenzském okrese v Prusku na Mosele, kde byl kapucínský klášter.

Tento životopis přeložil z němčiny do češtiny kapucín klimentského kláštera v Praze Edlbert z Nymburka a roku 1698 vydal. Zájem o dílo dokazují nová vydání z roku 1729 a 1759. (Jungmann, str. 322, č. 1244.) — Tím je tedy dokázáno, že ani jedno zachované zpracování lidového pašijového mysteria nevzniklo před rokem 1698.

Menčík posuzuje vznik vlastobořské hry skoro o sto let kupředu pro narážku o »signátech« (assignátech), které zavedl »Janův zákon« (Johns Law) roku 1789. — V Rakousku však byly zavedeny papírové peníze »Viedeňskou městskou bankou« už ve válce sedmileté roku 1762. Po devalvaci peněz v napoleonských válkách byly roku 1811 vydány »šajny« (Einlösungsscheine), kdy se za 5 zlatých v bankovkách dostal jeden zlatý vídeňské měny. — Francouzské assignats vydány byly 19. dubna 1790. Assignaty Velké revoluce byly podloženy zárukami ze zabavených církevních a královských statků. Protože byly přehodnoceny, byly v březnu roku 1796 vzaty z oběhu a zavedeny »mandaty« (1 : 30), které byly zase po devalvaci zrušeny po roce 1797. — V Rusku byly zavedeny roku 1769. Pokles ohlášen 1. července 1843 a zavedeny papírové ruble (1 : 3,5 ass.). Tím se posunuje datování hry do minulosti. V každém případě mastičkářova narážka »o 300 signátech« může být lidové extempore, které chtělo děj zaktualisovat současným vtípem při pozdějším předvádění, jehož text se v pozdějším opise zachoval. Venkovská pašijová mysteria mají tradici starší, sahající do počátku osmnáctého století.

Děj pašijí (i her »jesličkových«) je uvozován, přerušován i doplňován pěti samostatnými hrami. Nejucelenější dějovou osnovu má hra rajska, spojená se stvořením světa, odbojem andělů, Božím soudem prarodičů [Cheb, Hořice, Frimburg, Ktiš (vánoce), Bozkov (Semily), Vlastiboř (pašije i jesle) a Haratice (jesle)]. Z pořadí her theoforálních zabloudila sem i hra proroků [Cheb, Frimburg, Vlastiboř (jesle)]. Z alegorických her je často zařazována pastorální hra o dobrém pastýři [Planá, Hořice, Bozkov, Vlastiboř (i v »jeslích«)]. S oblibou je vkládána na počátek moralita o Pýše a Pokoře, souvisící s cyklem tance smrti [Vlastiboř i »jesle«, Bozkov, Haratice (jesle)]. Její formy bývá využito při skonu Herodové a při »veselé« Majdaleně. — Německé hry uplatňují soudní moralitu, kde vystupují před Trojicí Boží Milosrdenství a Spravedlnost [Hořice (Adam), Frimburg (Kain)].

»Hra rajska« i »soud prvních lidí před trůnem Božím« připomínají dvě předlohy, zachované v dramatické literatuře francouzské.

Francouzská »rajska hra« se nazývá »Hra o Adamovi« (Representatio Ade) a byla složena v druhé polovině XII. století v Anglii.

Ráj (nebe) byl prý inscenován »na nejvyšším« místě a byl vykryt záclonami a kusy hedvábí. Osoby byly po za-

mena zakryté loubím s květinami. Byly tu i stromy s plody. Bylo prý to místo velmi utěšené.

Stvořitel byl oblečen v dalmatice. Adam měl červenou tuniku, protože to je »muž z červené hlíny stvořený«, Eva měla na sobě bílý šat podle tehdejší módy a přes něj přehozený plášť z lehkého bílého hedvábí. Oba prý tu měli stát jako »figury«. Adam s vážným obličejem, Eva s úsměvem. Adam prý byl povinen dobře nastudovat svou roli a při přednášení neměl mluvit ani moc rychle, ani pomalu. Ale nejen on je napomínán v úvodu hry, ale všichni jsou nabádáni, aby postavy své studovali, klidně mluvili a měli přiměřené masky. Kdykoliv prý se vysloví slovo »ráj«, mají být víčka skloněna a pravá ruka má prstem ukázat na totéž stanoviště. V předpisech jsou vyčteny i všechny rekvisity.

Po latinském sborovém zpěvu uložil Hospodin Adamu i Evě zdrželivost. Dovolil jim jíst se všech stromů ovoce, toliko jediný strom prohlásil za tabu. A pak odešel do kostela. Tu přiběhli čerti. Z ulic, ze všech koutů. Chtěli se dostat do ráje a když nemohli, ukazovali aspoň Evě na zakázaný plod. — Satan snažil se přemluvit Adama, ale Adam ho zapudil.

Čerti se tedy obrátili k obecenstvu, které bavili o přestávce, v mezihře. — Když začal Satan znovu přemlouvat Adama, uplynuly prý dva dny. Adam znovu svodům odolal. Satan se tedy obrátil k něžnému pohlaví a velmi galantně k Evě hovořil: »Ty slabá, něžná bytosti, jsi čerstvější než růžička, bělejší než vločka sněhová, která na led nepadá v údolí. Špatný párek z vás Hospodin vytvořil! Tys tak jemná a on sukovný! Tys ale chytřejší...« A pak se Satan vrátil do pekla.

Adam postřehl, že Satan mluvil s Evou. Promlouvá sám k sobě, že to nebylo rozumné. Neměl ji dovolit, aby s ním sama mluvila.

Tu se začne po kmeni stromu zakázaného plazit »umělý« had. Ten znovu přemlouvá Evu, aby utrhla. Eva utrhne jablko a podá je Adamovi. Adam, jakmile okusí, si klekne, svlékne drahocenný červený kostým, aniž to pozorovalo obecenstvo, a vezme si kostým z fíkového listí. Pak počne naříkat a vyčítat Evě. Tu vystoupí Pán, prokleje hada a zapudí pár lidí z ráje. Anděl s plamenným mečem je postaven do dveří. Adam a Eva bědují na tvrdý život na zemi. Tím první část hry končí.

Němá druhá mezihra líčí, jak čert poutá do řetězů Adama a Evu v pekle.

Následuje druhý díl, líčící první bratrovraždu. Kain odvádí Bohu desátky. Morálka, aby byly odváděny kostelu desátky, je tu zdůrazněna. Pak přijde Abel a také s bratrem obětuje před Bohem, který je přítomen na jevišti. Bůh žehná darům Abelovým, Kainovy zamítne. Tu pojme Kaina zlost proti bratrovi. Vyzve ho na procházku do polí a zabije ho. Zjeví se Hospodin a ptá se Kaina: »Kde máš bratra Abela?« — Kain známým způsobem mu odpoví, Hospodin ho zatratí. Pak odejde do kostela.

Ve třetí mezihře se čerti tahají o Kaina a odnášejí i Abela do pekla. Všichni lidé musí až do příchodu Krista do pekla, kromě Henocha a Eliáše, kteří byli vzati přímo do nebe.

Třetí část je předvedení pseudoaugustinského kázání, kterému se podobají dávné dramatické formy pořadových monologů dvanácti (a jak při hrách božítelových zvíme, i více) prorocství o příchodu Vykupitele. — Proto se této části hypotetického mimu říká »hra proroků«. Kromě staro-

i novozákonních proroků jdou tu i pohanští »věštcí«, básník Vergilius, Sibylla a i nešťastný vladař Nabukadnesar, který jde v pořadí naposled a je vlečen čerty do předpekli. Tam jdou i ostatní. Mezi sólovými výstupy zpívají se latinské sbory.

Hra rajská je tedy úvodním slovem pašijí, prologem. Hra o bratrovraždě je prvním podobenstvím obětovaného Krista. Hra proroků, samostatná při slavnosti Božího Těla, dokonává v pašijovém cyklu velikou předehru, připravující výstupy, při kterých už Kristus žije na zemi.

Tuto milost, která byla lidem zřehšivším od Boha prokázána, líčí jiná hra, zcela abstraktní, která vznikla asi také ve XII. století z kázání Bernarda z Clairaux na žalm 85, verš 11—14:

11. Milosrdenství a Víra setkají se spolu, Spravedlnost a pokoj dají sobě políbení.

12. Víra ze země pučeti bude, Spravedlnost z nebe vyhlížeti.

13. Dá pak Hospodin i dočasné dobro, takže země vydá úrodu.

14. Způsobí, že Spravedlnost půjde před ním až obrátí nohy své na cestu...

S vyspělou formou této morality setkáváme se ve francouzských pašijích již zmíněného Arnoula Grebana, napsaných před rokem 1452.

Ve čtyřdílném mysteriu je »druhý den« uvozen předehrou, která se shoduje s pašijemi chebskými; počíná vzpourou andělů.

Po »pádu Lucifera« přichází »pád lidí« a po nich je vylicena moralita, ve které vystupují čtyři ctnosti, známé z kázání Bernarda z Clairaux, tedy i ze žalmu 85. Jsou to Spravedlnost, Pravda, Mír a Milosrdenství. U Božího trůnu reprezentuje neikrásnější božskou vlastnost Moudrost. — Spor vedou tyto ctnosti před trůnem Božím.

Milosrdenství prosí Boha, aby se smiloval nad lidmi, kteří zřehšili. Spravedlnost zakročí a začne učená »universitní« hádka, boj intelektů. Pravda se připojuje k Spravedlnosti. Mír (pokojnost) je na straně Milosrdenství. Na konec má rozhodnout Moudrost co soudí. Usoudí, že hřích, urážku Boha — může smířit jen Bůh. Jde teď o to, aby smírnou obětí za lidi byla jedna ze tří Božských osob. — Je vyzvána druhá Božská osoba, »Syn«, aby podstoupil tento úkol. (Zde německé morality končívají. Francouzi připojují ještě dvě scény.)

Zjeví se »Olivet«. Za Krista v poslední chvíli svobody žádá Milosrdenství, aby nemusil dopít »kalich hořkosti«. Spravedlnost ale neustoupí od požadavku smrti na kříži.

A na konec Grabanových pašijí nastupuje znovu na jeviště pět vše zmíněných abstrakt vedle Boha, přitavšeho Svna znovu na nehesa. Spravedlnost dokládá, že je uspokojena. A tak naplní se slova žalmu, že »Milosrdenství a Pravda se objímají a Spravedlnost a Mír dávají si políbení«.

Tato moralita je uměleckým dílem. Texty bible jsou jen podkladem debaty, vedené volnými úvahami a nejsou složeny z mosaiky citátů bible a apokryfů. Básnická fantazie předešla učitelování a mentorování poddaných, hříchem druhých utlačovaných. Francouzský vtíp se projevuje i mírnou komikou situační i konverzační. Proto litujeme že tento výstup není ani v jediných českých pašijích zachován, když víme z »Tkadlečka«, jak si Češi dovedli samostatně zpracovávat cizí předlohy. Ptáme se proto smutně: Kde zůstal básník? A což u nás nebyli? Nestačí se zastavit u »Mastičkáře« nebo u »Veselé Magdaleny« a u její písničky »Kudv já jsem chodila...«, nebo u Závášovy oslavy jara »Dřevo se listem odívá...«, která předpovídá »Máj«. . ., i skutečného básníka příštích generací?

Vždyť i v českých lidových pašijích schází se často s rýmy a obraty, navazujícími na gotickou tradici i na husitské písně.

Zájem o ně byl, pohříchu, probuzen až módou »nazarenistů« v minulém století.

Dr Jan Port

CELOSTÁTNÍ MÍROVÝ VÝBOR KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA ČSR

Předsednictvo CMVKD konferovalo dne 12. března t. r. v Kněžském domově v Praze. Pracovní konferenci zahájil poverenik prof. Jozef Lukačovič vzpomínkou na J. V. Stalina, praporečníka míru a velkého přítele našeho lidu i pracujících celého světa. Přítomní vyslechli projev stoje a vzdali čest jeho památce minutovým tichem.

Zprávy o průběhu konferencí diecézních výborů zahájil gen. tajemník Jan Dočekal, který vyzvedl klady, zvláště stále stoupající účast na těchto konferencích. Za slovenské diecése prednesl zprávu Dr Štefan Zárecký, jenž rovněž konstatoval stoupající úroveň diecézních porad. Potom následovaly zprávy jednotlivých zástupců diecézí.

Během jednání se dostavil na shromáždění nám. předsedy vlády Zdeněk Fierlinger a ministr Dr Josef Plojhar, kteří byli velmi nadšeně přivítáni. Nám. předsedy vlády Zdeněk Fierlinger ve svém projevu odpověděl na některé otázky, které zajímají duchovenstvo, zvláště pak vysvětlil smysl reorganizace vlády. Podrobně rozebral otázku kněží na vojné a povinnost kněží, aby se starali o kněžský dorost. Při vřelé vzpomínce na J. V. Stalina poděkoval nám. předsedy vlády Zdeněk Fierlinger i za účast církve při této smutné historické události.

Ministr Dr Josef Plojhar se ve svém projevu zabýval úkoly, které na nás čekají v přítomné době a ukázal, jak je kněžskou, křesťanskou, ale i lidskou povinností kněze, aby pomáhal všude tam, kde pomoci může, aby nový společenský řád mohl přinášet lidu své krásné ovoce. Ukázal na povinnost přesvědčovat ostatní o správnosti cesty, kterou jsme nastoupili a dokazovat svými činy, že jsme skutečně oddanými syny své vlasti. Na několika praktických příkladech uvedl možnost této práce, zvláště práce s vyhledáváním povolání kněžských, což musí být naší soustavnou starostí celoroční.

Ujímá se slova gen. tajemník Čs. svazu obránců míru Lorenc, jenž velmi důkladně rozebral, proč je otázka války a míru stále otázkou první a základní. Po prvé v historii lidského pokolení je možno říci, že máme prostředky, aby mohl býti mír zachován. Je sice pravda, že američtí zbrojaři zvláště po nastoupení Eisenhowera nemají ochoty

uvolnit válečné napětí, naopak stupňují válečné přípravy, ale právě proto, tváří v tvář této skutečnosti, je třeba vyburcovat všechny lidi celého světa do boje za mír. Nesmíme si myslet, že tábor imperialistů je jednotný a jednotný jako tábor míru. Vidíme, že dochází a musí docházet i v budoucnosti k nevyhnutelným rozporům mezi kapitalistickými státy, ale vidíme současně, že u nás, v zemích, kde jsme nastoupili cestu k socialismu, je také dána reálná možnost zachování míru. Nejblíže naše úkoly jsou tyto: podporovat usnesení vídeňského mírového kongresu, sledovat práci zasedání Světové rady míru, které se koná dne 10. dubna v Budapešti, sledovat vývoj v západním Německu, kde stále větší počet i buržoazních politiků se zapojuje do řad obránců míru, sledovat význam festivalu mládeže, který se letos koná v Rumunsku a hlavně odhalovat cíle amerických zbrojařů a svou prací přispívat k vítězství mírové myšlenky. Pamatujme na slova Malenkova, jenž řekl: »Jsme věrnými služebníky lidu; a lid chce mír a nenávidí válku. Budiž nám tedy svato přání lidu!« Proto je třeba, abychom se sovětským lidem v jednotné frontě nastoupili do předních míst obránců míru.

Po referátech se rozpředla velmi bohatá diskuse, do níž zasáhli téměř všichni přítomní. Zvláště upoutal diskusní příspěvek kap. vikáře Msgre Olivy z Litoměřic, který řekl mimo jiné:

»Velikonoce jsou pro nás křesťany svátky míru a pokoje, jsou pro nás památkou na vyvrcholení vykupitelského díla Ježíše Krista v Jeho oběti na kříži a v Jeho vítězném zmrtvýchvstání. Připomínáme si v památných dnech velikonočních, že oběti Ježíše Krista, Syna Božího, na kříži byl Jim znovu zjednan mír mezi Bohem a lidmi, porušený prvotním hříchem, že Svým vítězstvím nad smrtí a hříchem zjednal Ježíš Kristus předpoklady pro trvalé zachování míru mezi Bohem a lidmi a mezi lidmi navzájem.

Velikonoční svátky, které, díky stále rostoucímu úsilí neustále mohutnějšího tábora míru v čele s velkým Sovětským svazem a budovatelského úsilí našeho lidu, budeme

ALLELUJA

Otakar Prohászka

a) Radost do srdc, v ktorých prebýva Duch Svätý! Radost potrebujú duše nesúce kríž; radost duše ranené a zarmútené, radost duše bojujúce a zápasjace; kde je Boh, tam nech je i radost, a to preto, lebo radost je sila, a zrotenosť slabosť. Radovať sa znamená cítiť silu života, žiaľ znamená slabnúť. A preto radost často lieči, žiaľ rozsieva chorobu; život sa združuje s radostou a príjemnosťou, smrť so smútkom a žiaľom. Všetko, čo je pre nás dobré, čo obohacuje a zveľaduje, súčasne i teší; všetko, čo vyprázdňuje a ochudobňuje, zarmúti. Nemám čnosti (sily), keď nemám radosti. Najviac sily je potrebné k duševnému životu, ktorý sa javí vo vernosti v maličkostiach, v reťazy drobných služieb od rána do večera. Popud verejnosti tu nehrá rolu, tu niet zelektrizujúcich účinkov verejných shromáždění, ba často musíme zápasit s nudou zvyku, preto potrebujeme radost, ktorú nám Duch Sv. dáva.

b) Aj preto potrebujeme radost, lebo ona nás činí schopnými taktne zachádzať s ľuďmi. Keď sme zromení, ťažko znášame ľuď a zmizne z nášho čela, obličajú tá dobrá duša, ktorá sa vmieša do našich citov, hlasu a slov. Najväčšie bremeno vie bratova ruka položiť na naše plecía. Keď máme dobrú náladu, ťažkosti ani nezbadáme, ale beda nám, ako i druhým, keď nás sužuje zlá vôľa. Na nevystátia je nám vtedy celý svet a v každom vidíme svojho nepriateľa. Dobrá vôľa, dobrý liek; nič jej neprichádza v zlom čase. Nič ju neprekvapí, nič ju nevyruší. Nie je svárlivá, nie je škulaťavá, na ľuďi hľadí dobromysel'ne, nenaráža, nepozastaví sa, nepredvídané malé ťažkosti trpezlivosťou prijíma. Duša nie je slzavé údolie, v ktorom sa skvie octový ker, horký lopúch, bodlač, trnie a ztuchlý je i vzduch.

c) Radost je potrebná, aby sme vedeli zapriet samých

seba. Keďže Evanjelium urguje kríž, preto sa musíme vychovať pre radost. Radost činí dušu schopnú sebazapreniu: lások horiace duše sa obetavé. Nedieme sa, že nie plačúce oči, ale usmievané duše vedia prinášať najväčšie obety. Radost je premeňom obetavosti. Kláštorné steny zdajú sa byť pošmúrne, železné okenice hatia ešte aj výhľad, ale neverte, žeby tam prebýval zármutok; len radost a obetavosť vydrží tento život. Toto dobrovoľné zaprenie seba vyslobodzuje srdce z pút sebeckosti a činí ho schopným, aby sa povznieslo nad všetku márnosť, aby milovalo. Prečo ste zanechali sebazapieranie? Lebo ste ustali, zksyľeli. Keď ste milovali sebazapieranie, či sa vám nenaďmala hrud' čistým, jarným, ozonovým ovzduším? Rosa sa kolembala na tráve, kvetoch, v tajuplnom šuchote sa kolembala ratosleš' . . . , a teraz všetko zvedlé, suché, zaprášené: prečo?

d) Zo sviatosti a skrušenosti čerpajme radost. Sami sme svedkami toho, že naše obrodenie sa stalo pod vplyvom duševnej radosti. Keď sa naše srdce naplňovalo útechou, oduševnenosťou, vtedy sme rástli a mocneli. A čo by bolo s nami, keď by sme sa nikdy neoduševnovali? — Teda právom môžeme turdiť, že radost je život, vzrast, horlivosť, duševné zmohtnenie, že radost je snečným lúčom, ktorý oživuje, kriess, a z neho sa zaokruhuje kmeň stromu, kvitne a ovocie na ňom dozrieva, kým v zime stiahne si vlákná, nežije, živori! Majme teda starosť o to, aby sme sa tešili! Gaudete in Domino semper! Vynasnažjme sa čerpať útechu, radost z našich modlitieb, sv. prijímaní. Netreba exkuzovať leňochov a životaneschopných; sami sa vinou svojej biedy a aj my snád' zato máme málo radosti, lebo veľa sebeckosti, malodušnosti, neláskavosti je v nás; volný sme v rečiach, neukáznení v citoch a obrazotvornosti, bažíme po zábavách, pôžitkoch a chvály; dôvernou hrubosťou a neokrúchanosťou zaobchádzame s Pánom. — Zmeňme to! Prekl. -aj-

moci i letos prožívat v míru a pokoji, jsou nejen svátky míru, ale také mírovými velikonočními svátky.

Tyto dvě skutečnosti dávají nám katolickým kněžím příležitost k tomu, abychom právě o velikonočních svátcích širokým masám našeho věřícího lidu ve svých kázáních znovu připomněli velikou cenu míru a povinnost všemi prostředky pracovat pro jeho upevnění a udržení.

Je třeba věřícím připomenouti, že skutečnost, že mohou prožívat mírové velikonoce, je výsledkem úsilí obrovského tábora míru, výsledkem práce stamilionů lidí v zemích tábora míru a lidí dobré vůle na celém světě, která směřuje k tomu, aby ve světě byl zachován a upevněn mír mezi národy tak, aby bylo zajištěno, že velikonoce, svátky míru, budou vždy mírovými velikonoce.

Doba velikonoční je však také pro nás, pro kněze, příležitostí, abychom si připomenuli vlastní povinnost práce pro udržení a upevnění míru ve světě a kriticky a sebekriticky zhodnotili, zda správně tuto svoji kněžskou povinnost konáme a zda využíváme všech příležitostí při své práci k propagaci za udržení světového míru.

Mnozí z nás kněží se stále domnívají, že kromě modlitby za mír a kázání o dobru a potřebě míru ve světě nemohou více pro věc míru činit. Nemají prý možnost pro věc míru pracovat budovatelskou prací jako dělník v továrně nebo rolník v JZD. Zapomínají, že mohou za mír bojovat a pro mír pracovat celým svým kněžským působením mezi věřícími, celou svou pastoračí.

Kněz přináší svůj poctivý podíl věci zachování a upevnění světového míru, stává-li se rozhodně proti každému pokusu o šíření všelijakých poplašných a pobuřujících zpráv. Jak mnoho zde zmůže rozhodné slovo kněze, jeho vyvrácení šířených lží a všelikého panikaření. Když věřící při takové příležitosti slyší z úst svého kněze - věřte jen svému presidentovi a své vládě - pak věří, neboť jim to řekl jejich kněz, ke kterému mají důvěru.

Je mnoho takových kněží, kteří takto jednají a snad si ani neuvědomují, jak významná je tato jejich práce pro

V těchto dnech, kdy tak těžce dolehla smutná zpráva o úmrtí generalissima Stalina, geniálního učitele a praporečnicka míru, do srdcí všech poctivých lidí dobré vůle, tím více jsme si uvědomovali nesmírné zásluhy tohoto největšího přítele našeho lidu, kterými se na věčné časy vepsal do historie lidstva.

Ale nejen my, nýbrž i ti, kteří nemají to štěstí žít v táboře míru, si namnoze jasně uvědomovali, že to byla jeho osobnost, která určovala mírovou cestu veškerému lidstvu, že to byl Stalin, který ve všech řečech světa znamená mír.

Při památce tohoto praporečnicka míru si znovu uvědomujeme naši svatou povinnost boje za udržení světového míru a se vši rozhodností žádáme, aby byla podle návrhů SSSR ukončena strašná a krvavá válka v Koreji, kde trpí tisíce nevinných dětí, žen a starců od bestiálního agresora. Odsuzujeme ničení lidských životů, které podle učení Ježíše Krista jsou schránky Ducha svatého, odsuzujeme užívání bakteriologických zbraní a zbraní masového ničení, a zapřísaháme: zastavte vraždění lidí na Koreji, ukončete tuto krvavá jatka, tím spíše, že toto ohnisko je stálým nebezpečím pro novou světovou válku.

Toto naše rozhodné slovo je podtrženo vědomím, že kdekoliv má možnost mluvit lid, všude mluví řečí míru. Dobrý pastýř svého lidu přestane být dobrým pastýřem, jestliže neslyší hlas svého lidu a také se s tímto hlasem nespojí.

Tato naše resoluce je jen výrazem nespočetných hlasů našeho drobného lidu; proto s vědomím plnění svých svatých povinností žádáme ve jménu lidskosti a ve jménu křesťanské morálky, aby co nejdříve došlo k mírovému řešení korejské otázky a zastavení války.

GALERIE VLASTENECKÝCH KNĚŽÍ

P. FRANTIŠEK DOUCHA, VLASTENECKÝ KNĚZ, SPISOVATEL

Narodil se v šlechtické čtvrti pražské palácové Malé Strany 31. srpna 1810, ne však jako šlechtický synek, ani v paláci, nýbrž jako syn obyčejného pražského ševce příštípkáře. Chodil jako všechny děti jeho společenské vrstvy do farní školy u sv. Tomáše, a protože projevoval mimořádné nadání, dal ho chudý otec studovat na malostranské gymnasium. Z něho odešel na filosofii, nelekaje se tvrdého životního zápasu, neboť podpora z domova byla více než skrovná, takže bojoval s hmotným nedostatkem a mnohdy se musel starat ještě také o mladší sourozence. To ho však nezlomilo, nýbrž zocelilo jeho povahu k dalšímu životnímu boji, který nebyl lehký. V 19 letech

věk míru, ale jsou stále ještě někteří, kteří se sušakem pošuškájí a škodlivou lež a štvání nepotlačí. Anebo mlčí, aby si to nikde nerozházeli. Zde nám zbývá ještě mnoho a mnoho práce.

Jistě pracuje pro věc míru ten kněz, který umí věřícím vysvětlit, že je nerozumné naříkat, že se toho nebo onoho nedostává, že je nutno pilněji a svědomitěji pracovat v továrnách, na polích i v kancelářích, aby bylo stále všeho více, aby stále více a více mohly být uspokojovány stoupající potřeby všech.

Abys mohl kněz tuto svou povinnost opravdu úspěšně plnit, musí sám pevně věřit, jeho kněžské srdce musí pro svatou věc zachování míru ve světě hořet, aby mohlo zapalovati srdce věřících.

Abys každé kněžské srdce hořelo pro věc zachování a upevnění míru ve světě, aby každý katolický kněz byl bojovníkem za světový mír a nekompromisním odpůrcem podněcovatelů nové světové války, to dokázat je úkolem nás, kteří za své kněze odpovídáme Bohu, Církvi a naší lidové demokratické republice.

Vystupňujeme zde své úsilí, abychom opravu měli klidné svědomí, že jsme učinili vše, co bylo v našich silách.

Náš věřící lid to od nás očekává.

Kap. vikář pražský *Antonín Stehlík*, dříve než předal slovo sekčnímu šéfovi *Janu Dolkovi*, jenž zhodnotil konferenci a odpověděl na některé aktuální otázky, promluvil k přítomným o významu státotvornosti kněze a dedukoval nejen ze slov Písma svatého a Svatých Otců, nýbrž i z příkladů z praktického života, jak je skutečně svatou povinností dnešního kněze vytvářeti podmínky pro zdárný vývoj společnosti a podporovat naše veřejné činitele v jejich úsilí o vytvoření nového a šťastného života.

Celodenní konference předsednictva CMVKD byla zakončena promítnutím filmu *Odsouzená vesnice*, v níž je centrální osobou farář, který jde věrně se svým lidem a s ním bojuje proti americkým okupantům.

Na návrh předsedy *Dr. Josefa Plojehara* vzešla z konference resoluce proti americkým agresorům na Koreji a pro ukončení korejské války.

radostného a pestrého ruchu k obrození české literatury. Již r. 1829 má Časopis pro katolické duchovenstvo od něho příspěvek »Odpuštění«.

Po vysvěcení na kněžství byl poslán r. 1834 za kaplana do Petrovic u Vysokého Chlumce, do odlehlého kraje, kde se český jazyk zachoval nejen ve své nejryzejší formě, nýbrž překypoval rázovitými výrazy. Mladý kněz, který dosud znal jen pražskou pokaženou češtinu, byl zváben novou krajinou a krásnou mluvou: potuloval se krajinou, zastavoval se u pasaček, u ženčů, když zpívali, a zapisoval si neznámé písně, aby přijda domů zaznamenal si i nápěv. Z této záliby pro rodný jazyk vyklíčila jeho sběratelská činnost: miuvnické zvláštnosti posílal Jungmannovi pro jeho slovník a K. J. Erbenovi poslal více než tři sta písní z Táborska, Berounska a Prácheňska pro jeho sbírku prostonárodních písní a říkadél českých.

Ale už po čtyřech letech se musel vzdát pro vážnou chorobu dýchadel duchovní správy a odejít r. 1838 na odpočinek s pensí 210 zlatých ročně. Laskavostí několika šlechticů dostalo se mu pohostinství na jejich sídlech, kde za svého pobytu konal funkce zámekského kaplana. Ale ani toto neštěstí nezlomilo Douchovu energii a neudusilo lásku k rodné řeči. Když nemohl působit živým slovem, začal pracovat jako spisovatel. Jeho poetická činnost stěpí se ve dva proudy: překladatelskou a původní. V jeho době není překladatele, který by byl tak schopný, plodný a mnohostranný jako on. Ovládal 14 jazyků a při své ohromné znalosti současné světové literatury a se svým hlubokým básnickým citem vybíral z veškeré světové literární tvorby jen díla nejlepší, aby s nimi v bezvadné básnické formě — formě většinou originální — a v skvělé dikci seznámil české čtenáře a zároveň aby současným spisovatelům ukázal cesty nové a české poesii neznámé. První záměr se mu zdařil: jeho překlady byly čtoucím českým publikem přijímány se zájmem a hodnoceny mimo jiné jako důkaz vyspělosti českého jazyka. Druhý úkol ztroskotal, protože tehdy nebylo mezi českými spisovateli talentů, kteří by byli bývali schopni brát se novými cestami do říše slovesné krásy a držet krok s mistry světové poesie. Je pilným a stálým přispěvatelem všech tehdejších časopisů, zejména Musejníka, Časopisu pro katolické duchovenstvo, Květů, České Věly, Blahozvěsta a Vlastimila. Překládá zejména ze Shakespeara, Thomsona, Danta, Calderona, Camoense, V. Huga, Tédnera, Ariosta, Puškina, Petrarky, Drydena, Shelleye, Byrona, Kleista, Přeserna, Preradoviče, Mickiewicze, lužicko-srbských básníků a dokonce i antického Tibulla. Nelze uvést jmenovitě všechny přeložené básníky, uvážíme-li, že jen z angličtiny přeložil ukázky 25 básníků. Překládal rozměrem originálu a sestina, tercina, ghazel, decima, tensonu, rondeau, sonet, sicilian nalezly v něm šťastného pěstitele, který krásu mnohé z uvedených básnických forem ukázal českému čtenáři první.

Prvou velikou prací byl překlad Thomsonových »Počásů«, který podnikl z podnětu samého Jungmanna, a bylo to první veliké básnické dílo, vydané po třiceti letech po vyjití Chateaubriandovy »Attaly« a Miltonova »Ztraceného ráje«. Následovalo theologické, avšak neméně básnické dílo Tomáše Kempenského »Čtvero knih o následování Krista«, jež vyšlo r. 1843 v Lipsku, jako první český stereotyp s bohatými ilustracemi. K druhému a třetímu vydání připojil překladatel »Modlitby k veřejné a domácí pobožnosti«. R. 1844 vyšla původní Douchova práce »Druhá zpráva o remešském rukopisu sv. Prokopa«, v níž referoval o výsledcích nejnovějšího bádání o tomto staroslovanském rukopisu sv. Prokopa.

V revolučním roce 1848 je Doucha, byť i bolestmi sklíčený, v plné literární činnosti. Vymohl si, že nebyl přes nátlak svých přátel zvolen do »Národního výboru«.

Společně s Prok. Dvorským vydal »Dějepis katolické církve«, v němž zevrubně pojednal, jak se šířilo křesťanství mezi Slovyany. Opravil sloh »Životu svatých«, účastnil se vydání »České bible«, spolupracoval na »Patristické encyklopedii« a »Velikém kancionálu«.

Od r. 1848 žil v ústraní v minoritském klášteře v Praze, kde mu za několik zlatek měsíčně poskytovali celou i stravu, ale pilně si všiml a ze svého zákoutí sledoval kulturní život národa. Když viděl, že českému člověku

nesvědomití divadelní ředitelé předkládali odpadky spadlé s německého jeviště, bídně česky slátané, snažil se v »Pražských novinách« zvýšit vkus tohoto prostého divadelního obecenstva, které po celodenní nebo týdenní dřině se chtělo pobavit českým žertem a humorem a necítilo, že jejich podvědomě vlasteneckého citění je zneužíváno nesvědomitými kšeftaři. Šel ještě dále: přeložil několik dramát krále dramatických básníků W. Shakespeara: a svým vlivem prosadil, že Matice později pořídila překlad všech děl dramát Shakespearových, v nichž Doucha paráduje počtem 9. Kromě těch přeložil Kleistovu »Katynku Heilbronskou«, Hugovu tragedii »Ruy Blas«, Sardouovy »Silné ženy« a nic nedbaje, že církevní kruhy kysele se k této jeho činnosti tváří, stále se zabýval divadelními záležitostmi, povzbuzoval ochotníky, aby svou činnost dále rozvíjeli, neboť divadlo patřilo k pomůckám českého obrození. Obecenstvo — u ochotníků venkovské — slyšelo s jeviště hlaholit svou rodnou řeč v dramatech světové úrovně, a když byla pronášena stylem vybrouseným a hudebním, jak bylo u překladů Douchových, poznávalo, že se může rovnat ostatním evropským jazykům i němčině. V těchže »Pražských novinách« spolu s Mikovcem v »Lumíru« pokoušel se vzbudit u českého člověka hlubší zájem o malířství, vysvětloval obrazy po stránce myšlenkové, ale pouze s literárního hlediska. Vrcholem jeho překladatelské činnosti bylo uveřejnění výboru z Dantovy Božské komedie r. 1854 v Musejníku. Překlad byl pořízen rozměrem originálu v tercínách a byl měřítkem básnické mohutnosti a vyspělé dikce Douchova a zároveň ukazatelem, jak vysoko dospěla obrozená česká řeč, když mohla s úspěchem podat ukázky překladu tohoto básnického veledíla, jež J. Vrchlický teprve po 25 letech přeložil celé. Italština je zastoupena v jeho překladech epikem Ariostem, lyrikem Tassem, anakreontikem Vittorellim.

V třicátých a čtyřicátých letech měly v české společnosti, i hospodářsky vzkvétající, plesy, besedy, divadla i v duchovním životě národa své místo; nebavily toliko, nýbrž získávaly národu nové členy i v těch kruzích, jež byly považovány za tvrz konservatismu. Nuže, proto jsou původní básně Douchovy humoristické, jiskří vtípem, srší satirou, aby v rouchu balady, romance, bajky se daly snadno přednášet a bavily. Nikdy však nebyly vulgární, neboť Doucha se v celém životě nesnížil, aby se ucházel o úspěch u lidí hrubých. Důkazem toho je, že byl pojat do »Čes. poesie XIX. věku« pro »svou myšlenkovou hloubku a povznesenou dikci, která po překládání Shakespeara a stálým stykem s veleduchy všech literatur mohla se dopnouti k vyšším meditace a reflexe čistě lidské a uchvatné...« (J. Vrchlický v úvodu).

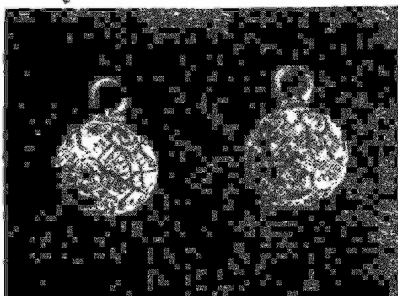
V letech porevolučních se věnoval soustředěně bibliografii, vlastně podrobněji se jí zabýval, ježto materiál k ní snášel po léta své literární činnosti. Z převážné části posloužil tento materiál k sestavení Urbánkova »Velikého knihopisného slovníku československého«, vydaného 1865. Jako lexikograf spolupracoval na Šumavského německo-českém slovníku, slovníku Jungmannovu, Kottovu a Malém naučném slovníku.

Vypomáhal v lužickosrbském semináři při vyučování slavistice a tento národ nalezl v něm nejen tlumočnicka svých národních písní a básníků, nýbrž i vždy ochotného průkopníka svých snah.

Doucha neměl skvělého básnického talentu a ve své autokritice to uznával, nikterak se nestavěje do popředí, kde byl jiný schopnější pracovník, ale bez výhrad se dal do služeb národní věci nezištně, často i za cenu hmotných obětí, až do své smrti 3. listopadu 1884, vydav jako poslední dílo knížku »Obžinky života« u J. Otty. - »Při tom nepoznal radosti a nezažil darů, jež život podává. Jako poustevník žil ve své cele u minoritů, jako stín se vlácel ulicemi... a přece jaké poklady vědomostí, jaká klenotnice ducha a citu tajily se pod tímto neuhledným zevnějškem!... Skládáme hold hluboké úcty vytrvalé energii, železné pili a neúporné činnosti vzácného ducha tohoto, stavíce jej za světlý příklad generaci mladší i všem; jimž láska k literatuře a práci duchovní se stala potřebou a vlastním jádrem a cílem životním« (J. Vrchlický v nekrologu v »Lumíru«). J. B.

INTERVIEV

s Dr. Rudolfem Turkem, vedoucím archeologických prací na slavníkovském hradišti v Libici nad Cidlinou.

Dne 23. t. m. vzpomínáme církevní památky našeho světce a patrona země České svatého Vojtěcha, který pocházel z rodu Slavníkovců, usazených při soutoku Cidliny a Labe - v Libici. Dnešní Libice je obcí na trati Praha—Hradec Králové v polabské rovině. Severozápadně od obce, na mírně zdviženém návrší, zvaném Hradiště, se provádějí již několik let sondy, aby se určilo historicky známé knížecí sídlo Slavníkovovo, a po vyvraždění Slavníkových synů v r. 995 i doména Vršovců (do roku 1108). Toto místo lákalo archeology již ve století minulém a zvláště to byl poděbradský lékárník Jan Hellich a badatelská družina J. L. Píče, kteří vykonali kus velmi záslužné práce. Teprve však v naší době byla tato práce říděna vědecky za vedení pracovníka Národního musea Dr. Rudolfa Turka.

Kdy jste začal, pane doktore, soustavně pracovat na slavníkovské Libici?

Novodobý výzkum hradiště byl plánován již na rok 1948, ale tehdy byl pro nedostatek pracovních sil proveden jen malý záchranný výzkum na severním obvodu předhradí; vlastní výzkum byl uskutečněn až roku 1949 spoluprací Státního archeologického ústavu a Národního musea v Praze.

Podávalo se vám odhalit prostřední hradiště?

Byly to vlastně dva úkoly, které bylo třeba řešit: vyšetřit povahu běžného sídelního prostředí hradiště a jeho opevnění, což učinila sonda v severní části, která byla 160 m dlouhá a 5 m široká, a zjistit ráz dvorského prostředí odkrytím plochy zhruba 50×30 m v přední části hradiště, poblíže jeho středu. Západní sonda odkryla několik jam, z toho jednu hlubokou sklepní jámu, a zbytky křulových jamek z chat primitivního prehistorického typu, odlišných od roubených budov na pražském Hradě. Chronologicky byla velmi důležitá jáma poblíž jižního konce této sondy, s vodorovně žlábkovanou keramikou, datovanou vzácným denárem řezenského typu z doby kolem roku 950.

Mohlo být tímto průzkumem stanoveno položení tehdejšího kostela?

Ano, a to v druhé prokopané ploše. V kamenné ssuti bez jasně patrné struktury bylo detailním průzkumem zjištěno, že jde o zbytky budovy, jejíž základové kamení bylo, až na nepatrný zbytek zcela vybráno a vzniklý negativ byl vyplněn podřadným materiálem. Půdorys tohoto vybraného zdiva ukazuje na jednodušší chrámovou budovu s příčnou lodí, krátkou presbytáří a obsazenou absidou; v křídlech příčné lodi byly tribuny na středním pilíři. Mezi podélnou a příčnou lodí a mezi transeptem a presbytáří byly při stěnách příložky, při obvodu tribun jich nebylo. Závěrová stěna absidy byla dodatečně zevně zastavěna krátkou příčnou asymetrickou stěnou, jejíž oba konce měly základy velmi hluboko zakotveny. K jižní straně presbytáře přiléhala místnost zhruba čtvercová, s východní stěnou křivolakou. Délka celé budovy obnášela 27,60 m (vnitřní 25,35), šířka lodi 8,60 m (vnitřní 6,60), rozpětí transeptu 20 m (vnitřní 18). Podlaha chrámu sestávala z vrstvy drobného kamení, shora zasypané jemným, sytě žlutým pískem, pokryté ploše nakladenými kameny a kompaktní maltovitou vrstvou. V apsidě nebylo této podlahy.

Na celé ploše kolem kostela se našlo hroby, vesměs bez milodarů; hrob na sever opodál příčné lodi, se stopami násilného porušení a snad vyloupení, byl kryt plochou drobného kamení, některé hroby měly kamenné stěly v nohou, některé kamenné obložení nebo střešovitý kamenný kryt. Kulturní vrstva pod chrámem nemohla, s výjimkou jediné sklepní jámy pod jihovýchodní obvodovou stěnou chrámu, být prozkoumána, neboť prozatím bylo nutno pečlivě zachovat kostel a jeho nejbližší okolí ve stavu, v jakém je zanechalo stadium primérních destrukcí, t. j. boření kostelní budovy, po případě sekunderních destrukcí, vzniklých při vybírání zdiva.

Byly zjištěny také stopy planýrky při zemědělské úpravě terénu; je datována pražským grošem Vladislava Jeggellonského do téže doby jako zemědělská destrukce zbytků opevnění.

Bude se, pane doktore, ještě pokračovat v archeologickém výzkumu slavníkovské Libice?

Zajisté. Práce ještě nejsou skončeny; budu v nich pokračovat pravděpodobně letos v měsíci červenci a srpnu.

NÁŠ ZÁPISNÍK

VYŠŠÍ SVĚCENÍ V CHRÁMU SVATÉHO VOJTĚCHA V PRAZE-DEJVICÍCH

Na první postní neděli, dne 22. února t. r., udělil J. E. nejdp. Dr. Antonín Eltschkner, světicí biskup pražské arcidiecése, vyšší svěcení na podjáhna v seminárním kostele sv. Vojtěcha v Dejvicích alumnům semináře při Cyrilometodějské fakultě.

V pátek 6. března po truchlivé zprávě o úmrtí J. V. Stalina přerušeny byly na Cyrilometodějské bohoslovecké fakultě v 10 hod. přednášky na znamení hlubokého smutku. V 10,30 hodin se shromáždili profesori fakulty, posluchači a studenti Přípravného kursu v refektáři, v jehož čele v bohaté výzdobě květinové na podstavci smutečně dekorovaném byla busta J. V. Stalina. Spectabilis děkan Msgre ThDr. Josef Hronek zahájil shromáždění smutečním proje-

vem, který přítomní vyslechli stojíce. Nato vřelými slovy promluvil o osobnosti a díle J. V. Stalina tajemník fakulty Ladislav Relich. Ve své řeči uvedl J. V. Stalina jako velkého státníka, vědce a ušlechtilého člověka, přítele všech lidí dobré vůle a zejména národů československých. Uplynou staletí, než doba opět vynese osobnost takového formátu. Jeho jméno zůstane v historii jako jméno tvůrce socialistické společnosti. Dostalo se mu vzácné cti zahájit novou epochu lidských dějin. Odešel, ale jeho dílo žije. Po řeči tajemníka Relicha smuteční tryznu zakončil spectabilis děkan fakulty Msgre ThDr. Josef Hronek uctěním památky velkého muže J. V. Stalina. V pondělí 9. března v 8,30 hod. vyslechli potom posluchači s profesorským sborem pořad hlavní tryzny, přenášený státním rozhlasem z pražského Václavského náměstí.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ - Ročník III. - Číslo 4. - V Praze dne 1. dubna 1953.

Chrámové družstvo vykonalo již mnoho práce na úseku renovací vzácných kulturních památek v našich chrámech. Přesto však je ještě mnohé, co musí být vykonáno, aby kulturní a umělecko-historické hodnoty v chrámech byly zajištěny pro budoucí pokolení. V minulosti, bohužel, nebyla prováděna důsledná péče o tyto památky, což se nyní projevuje a je mnohdy pozdě provádět zabezpečení památek téměř již zničených.

Památková péče dostává nyní konkrétní formy a je podložena zákonem, který ukládá nám všem přímo povinnost pečovat o tyto hodnoty, které jsou majetkem celého národa.

Dp., pověření správou kostelů, mají bezprostřední vztah k těmto hodnotám a mohou na úseku památkové péče vykonat mnoho, neboť nejlépe znají rozsah požadavků na údržbu kostelních památek. Tak mohou účinně pomáhat při zachraňování vzácných děl malířských, sochařských, řezbářských, zlatnických, význačných mistrů i vzácných památek lidové tvorby.

Chrámové družstvo provádí ve svých atelierech a přímo v chrámech renovace, obnovy a doplňky interiérů. Ve spolupráci se Státním památkovým ústavem a za pomoci uznávaných restaurátorů a výtvarníků zajišťuje stále vyšší úroveň této činnosti.

Prosíme, obraťte se na Chrámové družstvo se svými dotazy. Ochtově poskytneme vám potřebné informace, nabídky a rozpočty. Poradí vám, jak se máte zhostit odpovědného úkolu, uloženého zákonem o památkové péči.

ČESKÁ KATOLICKÁ CHARITA

připravila letní léčebnou a rekreační akci pro duchovní, farské hospodyně a řádové sestry v těchto lázních a rekreačních střediscích: v Krkonoších v zotavovně Charity »Marianum« v Janských Lázních (počet lůžek 25) - ve Vysokých Tatrách v zotavovně slov. Karity v Dol. Smokovci (pro české rekreanty rezervováno cca 20 lůžek) - v Poděbradech v léčebném domě Charita (počet lůžek 20) - v Mariánských Lázních na děkanství a v domově odpočinku Sevastopol (počet lůžek 20). - Jenom pro léčebné účely je vyhrazen omezený počet lůžek: ve Františkových Lázních v domě Č. K. Charity (asi 8 lůžek) - v Píšťanech v domově slov. Karity (asi 4 lůžka). - Dále Č. K. Charita jedná s příslušnými činiteli o uvolnění jistého počtu lůžek pro duchovní a farské hospodyně za účelem léčení: v Karlových Varech a v Luhačovicích.

Výhodné platební podmínky zůstávají stejné jako loni. Plná denní pense je 145 Kčs + dávky. Duchovní však platí v českých střediscích pouze 72 Kčs denně, na Slovensku 70 Kčs. Doplatek do plné denní pense uhradí Charita. Denní pense rozumí se bez poplatků za léčení a léčebné procedury, které si uhradí pacient z vlastních prostředků.

Aby rekreace mohla být plánována a aby bylo docleno lepšího využití kapacity ústavů, zavádí Č. K. Charita ve svých vlastních ústavech (Janské Lázně, Poděbrady, Mariánské Lázně a Františkovy Lázně) 14denní a 3tydenní turnusy.

14denní turnusy: 17. V.—30. V., 31. V.—13. VI., 14. VI.—27. VI., 28. VI.—11. VII., 12. VII.—25. VII., 26. VII.—8. VIII., 9. VIII.—22. VIII., 23. VIII.—5. IX., 6. IX.—19. IX., 20. IX.—3. X.

Třítýdenní turnusy: 17. V.—6. VI., 7. VI.—27. VI., 28. VI.—18. VII., 19. VII.—8. VIII., 9. VIII.—29. VIII., 30. VIII.—19. IX. Nástupní den je neděle večer a den odjezdu sobota. V zotavovně slov. Karity jsou turnusy stejné jako v ústavech Č. K. CH.

Rekreační oddělení Č. K. CH. žádá, aby si důstojní páni hleděli přizpůsobit svou dovolenou podle uvedených turnusů. Odchylky v délce pobytu a změny nástupních termínů mohou být povoleny jen z důležitých důvodů.

Ústředí Č. K. Charity žádá, aby přihlášky byly posílány do 1. května t. r. Těm, kteří se včas přihlásí, bude možno zaručit umístění v požadovaných termínech, zatím co opožděně přihlášení musí se spokojit se zbývajícím termíny. Přihlášky zasílejte na adresu: Č. K. Charita, Praha III, Sněmovní 9, rekreační oddělení.

Jedním z nejagilnějších pracovníků na poli církevního národního z rozhraní minulého a tohoto století byl ThDr. Josef Tumpach. Nemáme jeho podrobnějšího životopisu. Ale již jeho spolupracovník Podlaha v »Series praepositorum«, vyd. roku 1912, mohl o něm a jeho díle vyplnit 9 tiskových stránek této publikace. V nekrologu, který napsal jen o 4 léta později v ČKD (1916, 603), se dotkl ovšem jen zcela stručně jeho vědecké a redaktorské činnosti. Tumpach to byl, který předal Podlahovi po dvacetileté redakci ČKD rozsahově i obsahově na úctyhodné výši. Jak miloval Tumpach svůj lid, o tom podává svědectví několik dokladů z doby jeho působení ve Stříbře. Nastoupil tam jako na první působisti 12. září 1887 a sotva se rozhlédl, viděl, že bude třeba pomáhat české menšině v Sulislavi. Pojal tehdy úmysl vydat k vánocům ve prospěch sulislavských Čechů literární sborníček, almanach, a proto se obrátil prosebně na některé literáty o příspěvky. Ti v odpovědích většinou schvalují podnikavost mladého nadšeného českého kaplána, a třebaže už tehdy někteří z nich upozorňují na zastaralost almanachu jako propagačné literární formy, přece slibují pomoc: Alois Postál (Stupno, 21. 2. 1888): »Žádosti Vaší rád vyhovím... Všichni vydavatelé alb a almanachů si stěžují...« Vojtěch Hlinka (F. Pravda v Hrádku u Sušice 24. 2. 1888): »Bůh Vám odplať lásku Vaši k ubohým krajanům. Nejdražší odplatou Vám zajisté bude, když vlastní duchovní správa v Sulislavi se pro ně zřídí. Ochtově přispěti k tomu chci hřivnou svou malou asi pětistránkovou, ale již těžce konám, co jsem jindy konal lehce. Snad útrapy milého našeho českého lidu nadchnou mne a vzpruží, abych účastným se stal bohumilého skutku. Těším se z toho, když s Vámi, m'adými bratry, přicházím do styku... V přátelské lásce oddán...« A. Heyduk (Písek, 28. 2. 1888): »Z té duše rád vykonám, seť jsem, jen aby Pán Bůh zdraví popřál... Přeju zdaru ve všem všudy...« Vladimír Šťastný (Brno, 9. 3. 1888): »Budu hledět vyhověti ušlechtilému účelu Vašeho podniku jemuž všeho zdaru přeji...« Bruno Sauer (Kyselý, Jihlava, 21. 4. 1888): »Žádosti Vaší, abych přispěl do alba ve prospěch české správy duchovní v Sulislavi, mohu jen částečně vyhověti, a sice, že pošlu básně biblickou, ač almanachy a podobné publikace vyšly jaksí z módy...« Gabriela Preissová (Hodonín, 22. 4. 1888): »Jakmile objednaná dvě čísla Vesny dojdou, zašlu je na Vaši adresu. Jen Vás prosím, abyste mě potom brzy laskavě zpravil, který článek jste si vybral, neboť jeden z těchto článků musím poslat p. Batovcovi do kalendáře... V upřímné úctě oddaná...« Václav Kosmák (Tvarožná, 23. 2.): »Rád Vaši prosbě vyhovím, vždyť je to pro dobrou věc, a pošlu Vám v květnu nějaký příspěvek. Bůh žehnej Vaším snám...« Alois Jirásek (Litomyšl, 28. 2.): »Velectný pane! Jsem ovšem pracemi zahrnut, takže se mně času nedostává, zvláště když už delší dobu nesmím večer ani čísti, ani psát. Než hledě k důležitosti Vašeho podniku, nemohu odříci a milerád něčím přispěji do Vašeho Alba Vánočního. Jen o to prosím, abyste mi, možná-li jen poněkud, prodloužili lhůtu, neboť věru nevím, do čeho dříve. Přeje upřímně, aby Vaše šlechetná snaha došla plného splnění, jsem s veškerou úctou oddaný...« Xaver Dvořák (Praha, 15. 3.): »S potěšením přečetl jsem milý dopis Váš a skoro jsem záviděl, že Vám přáno jest tam v poblíž těch opuštěných svou osvědčovati lásku k vlasti rodné, že můžete tak v prsou jiných nítit plamen lásky svatě k národu a mluvě svatováclavské... Buďte uisti, pokud mohu a síly stačí (ač jsou jen slabé), vyplním Vaše přání doslova... Znamenám se Vám oddaný...«

Tumpach, o jehož veliké popularitě podává svědectví spousta blahopřání, která dostal při zvolení metropolitním kanovníkem z velké části i od prostých českých lidí, z ciziny a hlavně ze slovanských zemí, zemřel poměrně mlád v 54 letech. O jeho velké lásce k bratrským slovanským národům svědčí překladatelská činnost, zavedení pravidelné literární hlídky při ČKD, která sledovala bohovědnou literaturu u Slovanů a osobní styky s vynikajícími slovanskými pracovníky.

-rtk-

KOUPÍME Breviarium Romanum. Nabídky do redakce s udáním ceny.

Děkanský úřad odprodá kopii Fugelovy Křížové cesty — olejomalba na plátně — úplně nová, dosud nezarámovaná, ze Síně umění. Dotazy prostřednictvím »D. p.«

NOVÉ KNIHY

POHÁDKA O PÍSNI a jiné indické povídky. (Nakl. Státní nakladatelství krásné literatury. Stran 280, váz. Kčs 92.—.)

Dnešní Indie je země, která se velmi prudce probouzí k novému životu. Lid již plně pochopil, že není údělem života, aby od nejranějšího mládí se dělaly děti na statkářských polích, místo aby se vzdělávaly ve škole, že není třeba pracovat pro jiné a dát se vykořisťovat. Mírové myšlenky, které našly mocný ohlas u spisovatelů bengálských, urdských, tamilských a pandžábských, vydávají své ovoce. Tito věštcí národa promlouvají k svému lidu, probouzejí jej pro mírovou práci a ukazují, jak možno setřást pouta, kterými jej kapitalismus zotročil. Výběr povídek indických spisovatelů vydalo nové nakladatelství SNKL v překladu Dr. Dušana Zbavitele, Dr. Kamila Zvelebila a kolektivu. Výběr obsahuje 36 povídek různých spisovatelů indických a je rozdělen na povídky bengálské, maráthské, tamilské, angloindické, hindské, urdské a pandžábské. Krásné vypravená kniha je vyzdobena dřevoryty.

KONGRES NÁRODŮ ZA MÍR. (Nakl. Mír, str. 121, Kčs 26.—.)

Vídeňský kongres, konaný ve dnech 12.—20. XII. minulého roku, shromáždil delegáty národů celého světa, kteří svými projevy ukázali, jak jsou odhodláni bojovat za udržení světového míru. Tato kniha přináší autentické znění projevů, jak je vydala Světová rada míru.

NORBERT FRÝD, MEXIKO JE V AMERICĚ. (Nakl. Práce, str. 176, Kčs 66.—.)

Z poznatků a zkušeností, které nabyl autor za svého čtyřletého pobytu v Mexiku, sestavil řadu vtipných a poutavých reportáží, z nichž mnohé znají čtenáři z rozhlasového vysílání. Ukazuje Mexiko jako vydrancovanou americkou kolonii, nesmírnou bídu mexických Indiánů, kruté a nelidské vykořisťování pracujících a vysokou úmrtnost dětí — všechny důsledky imperialistické kolonisace v Latinské Americe. Ličí srozumitelně a s velkou láskou k prostému lidu život utlačovaných milionů, jejich zápas o větší krajíc chleba a o mír mezi národy.

MILOSLAV BUREŠ, MARIE A MY VŠICHNI. (Nakl. Vyšehrad, str. 184, brož. Kčs 46.—, váz. Kčs 65.—. Ilustrovala L. Jiřincová.)

Tento nový román mladého autora upoutá čtenáře literárním zpracováním i novostí tematiky. Autor se věnoval líčení života reemigrantů, kteří se po osvobození vracejí po více než 300 letech do původní vlasti, k níž si uchovávali lásku a touhu ve svých srdcích, generaci po generaci. Dáváme-li čtenářům do rukou toto dílo, v naší literatuře nové, neznámé problematiky, splácíme tím dluh nejen vůči porevolučním emigrantům, nýbrž též vůči osidlovací tendenci a pracovnímu nadšení v pohraničí.

VÁCLAV BENEŠ TŘEBÍZSKÝ, Z LETOPISŮ SÁZAVSKÝCH. (Nakl. Vyšehrad.)

Jedna z nejstarších prací vlasteneckého spisovatele historických románů seznamuje čtenáře s poměry ke konci 11. století, kdy se v Čechách dokonával zápas mezi křesťanstvím a pohanstvím a kdy se v českém státě mocně projevoval tlak německé říše, směřující k podmanění naší vlasti. Důsledkem tohoto boje bylo potlačení slovanské liturgie v sázavském klášteře, jež Třebízský líčí v celém jeho průběhu.

ADALBERT STIFTER, VÍTEK. (Nakl. Vyšehrad. V tisku. Ilustroval K. Vodák.)

Klasický historický román velkého spisovatele Šumavy z 12. století, s hlavní postavou Čecha, jehož rodiče se přestěhovali do Pasova. Vítek se vrací do Čech a v zápasech o knížecí stolec stojí vždy na straně toho panovníka, který hájí zájmy lidu.

MATĚJ ANASTAZIUS ŠIMÁČEK, DUŠE TOVÁRNÍ. (Nakl. Vyšehrad, str. 244, brož. Kčs 45.—, váz. Kčs 66.—, obálka K. Vodák.)

M. A. Šimáček byl básníkem továrního proletariátu. Celou svou duší se postavil do boje za lepší a spravedli-

vější život dělníků, jejichž bídu, nedostatek a křivdy nejen sociálního, nýbrž i osobního rázu prožil Šimáček ve fabrice na vlastní kůži. Výbor obsahuje povídky: Duše továrny, Manželé Strouhalovi, U fezaček, Cvrček.

EVA VRCHLICKÁ, DĚTSTVÍ S VRCHLICKÝM. (Nakl. Vyšehrad, str. 192, brož. Kčs 40.—, váz. Kčs 59.—, obálka B. Voříšek, fotografické přílohy.)

Jedna z nejkrásnějších knížek o našem velikém básníku, půvabně vyprávějí o jeho rodinném životě, o jeho zlatém srdci a lásce k dětem, přátelům, práci a zálibám, jak to vše autorka, matka, pamatuje ze svého dětství.

JINDŘICH ŠIMÁČEK, BAARA, CESTOU KRÍŽOVOU. (Nakl. Vyšehrad, str. 192, brož. Kčs 35.—, váz. Kčs 58.—, obálka A. Moravec.)

Jedna z nejkrásnějších knížek o našem velikém básníku, půvabně vyprávějí o jeho rodinném životě, o jeho zlatém srdci a lásce k dětem, přátelům, práci a zálibám, jak to vše autorka, matka, pamatuje ze svého dětství.

SERGEJ BODIN, DMITRIJ DONSKÝ. (Nakl. Vyšehrad. V tisku.)

Borodínův román zachycuje důležitou epochu v dějinách ruského národa, vítězství Dmitrije Donského nad Tatarsy na Kulikovském poli. Poutavě psaný román o boji ruského národa proti cizím vetřelcům dovede i dnešního čtenáře nadchnout pocitem národní hrdosti v boji proti cizím útočníkům.

ALOIS ALOJŠ MRŠTÍKOVI, OBRAZKY Z CEST. (Nakl. Vyšehrad. V tisku. Ilustroval V. Mašek.)

Cestopisné minikové obrázky a črty bratří Mrštíků, líčící jejich zážitky z cest po Čechách, Moravě a Slovensku s ohledem na přírodní krásy a kulturní dědictví. Uměním zachycují krásu a důležitost českých krajů, proslulých i méně známých míst. Šimáček si dobových ovzduší a typických figurek.

PANAS MYRNYJ, ZTRACENÁ SÍLA. (Nakl. Vyšehrad. V tisku. Ilustroval L. Vondrouš.)

První sociální román ukrajinský, líčící život na Ukrajině od konce 18. století do šedesátých let minulého století. Osou románového děje je vylíčení života chudého kozáckého synka, nadšeného pro pravdu a svobodu. Když na sobě zakusil paňskou nespravedlnost, stává se zprvu zbojníkem, aby trestal pána, později však dravým lupičem, který se nezastaví ani před vražděním nevinných dětí, a jako zločinec je odsouzen na Sibiř.

KAREL VÁCLAV RAIS, KALIBŮV ZLOČIN. (Nakl. Vyšehrad. V tisku. Obálka M. Alše.)

Rais realisticky věrně osvětluje na tomto příběhu tvrdé poměry na české vesnici v minulém století, kdy hlad po kousku půdy vedl až ke zločinu.

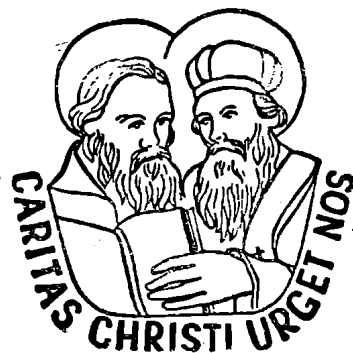
ZDENĚK NEJEDLÝ, O VĚTVARNICTVÍ, HUDBĚ A POESII (Nakl. Čs. spisovatel, str. 80, Kčs 16.—.)

Jako 38. svazek Knižovnický Varu vyšly čtyři nové stati laureáta státní ceny Zdeňka Nejedlého: O nové výtvarnictví — O programovosti v hudbě — O českou poesii — O realismu pravém a nepravém, jimiž Zdeněk Nejedlý odpovídá na nejpálčivější otázky dnešního umění a zároveň podnětně přispívá k jasné orientaci našich theoretiků umění i umělců samotných na cestě k socialistickému realismu.

IVAN OLBRACHT VE FOTOGRAFII (Nakl. Čs. spisovatel, Kčs 56.—.)

Za redakce J. Kalaše vyšla v Čs. spisovatel jako 1. svazek nová edice „Českoslovenští spisovatelé ve fotografii“ obsáhlá obrazová publikace IVAN OLBRACHT VE FOTOGRAFII, uvedená předmluvou laureáta státní ceny Václava Rezáče. První svazek nové edice je vzorným dokladem jejího poslání: přibližovat život i dílo velkých zjevů naší literatury lidu a názorným způsobem seznámit široké čtenářské vrstvy s těmi, kdo v životě i v díle hájili a proboužovali spravedlivou věc dělnické třídy.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

MĚSÍČNÍK KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA

Prelát Josef Glogar oslavuje Svátek práce

Docent ThDr Jaroslav Kouřil uvažuje o práci ve světle křesťanství

Prof. ThDr Jan Merell ukazuje, jak mluví sv. Pavel k dnešku

Spirituál P. Karel Sahan medituje o Duchu svatém

Dr Jaroslav Krčmář představuje slovem i obrazem nejkrásnější obrazy Panny Marie

Dr Jindřich Svoboda vzpomíná 100. výročí Erbenovy Kytice

Dr Věra Remešová vysvětluje nejstarší zobrazení sv. Prokopa

Prelát František Kutal poskytl rozhovor o mešním víně

P. Method Klement OSB předvádí místa svatoprokopské úcty na Moravě

ČÍSLO **5** ROČNÍK TŘETÍ

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

MĚSÍČNÍK KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA

CARITAS CHRISTI URGET NOS

REDAKCE: PRAHA II, JEČNÁ ULICE 2 (KNĚŽSKÝ DOMOV) - TEL. 232-358

ADMINISTRACE: PRAHA I, ULICE 28, ŘÍJNA 3 - TEL. 225-815, 222-168, 225-522

S CÍRKEVNÍM SCHVÁLENÍM

ДУХОВНЫЙ ПАСТЫРЬ - Журнал католического духовенства.

День первого мая является праздником всех трудящихся и заставляет нас подумать о значении сего праздника и оценить человеческую работу с христианской точки зрения. Прелат Йосиф Глогар упоминает в передовой статье об уважении к труду великих христианских мыслителей и доцент др. Ярослав Коуржил в богословской части журнала оценивает труд в христианском мирозерцании, тогда как проф. др. Ян Мерелл показывает как Святой Павел отвечает на сегодняшние вопросы. В практической части журнала помещены медитации о Духу Святом от патера Карла Сагана и епископа Прохázky, на словацком языке. На четвертой странице приложения журнала есть помещена репортерная статья с фотоснимками об инсталляции нового чешско-тешинского генерального vicария патера Антонина Веселого, написанная редактором сего журнала. Проф. др. Ярослав Крчмарж пишет о ликах Девы Марии в искусстве и в истории и сопровождает свою студию серией восьми ликов Мадонны. Др. Индржих Свобода вспоминает о столетней годовщине издания поэм Эрбена. Обыкновенные рубрики „Католический свет“ и „Наши записки“ приносят сведения из заграницы и домашние. Прелат Франц Кутал в этом номере подает интервью о литургическом вине. К годовщине Святого Прокопа журнал возвращается двумя статьями т. е. др. Веры Ремешовой о древнейшем изображении Святого Прокопа и патера Мефодия Клемента ОСБ. об уважении святопрокопской традиции в Моравии. Гомилетическое приложение содержит майские и Святой Троицы проповеди.

THE SPIRITUAL SHEPHERD - The Periodical of Catholic Priests.

The first of May which is the holiday of all workers, gives us the opportunity to think of the significance of the workers' holiday and to value the human labour from the Christian standpoint. In the leading article the Prelate Joseph Glogar deals with the great Christian philosophers who treated with respect human labour and in the theoretical part of the magazine the Lecturer Dr. Jaroslav Kouřil values the human labour in the light of Christianity, whereas Prof. Dr. Jan Merell explains how Saint Paul answered to the issues of today. In the practical part of the magazine there are meditations on the Holy Spirit by the Rev. Karel Sahan and bishop Procházka written in Slovak. The report on the installation of the new general vicar in Český Těšín, the Rev. Antonín Veselý, written by the editor of the magazine is accompanied by pictures on the fourth page of the supplement. Prof. Dr. Jaroslav Krčmář deals with the pictures of the Virgin Mary in history and art, and the article is furnished with a series of 8 pictures of the Madonna. Dr. Jindřich Svoboda commemorates the hundredth anniversary of the publication of Erben's poems called „Kytice“. The regular column of „The Catholic World“ and „Our Notebook“ contains reports from home and abroad in an interview with the Prelate František Kutal, on sacramental wine. There are two articles dealing with the Saint Prokop's anniversary, the first by Dr. Věra Remešová on the earliest drawing of Saint Prokop and the second article by the Rev. Method Klement OSB on the Saint Prokop's tradition in Moravia. The homiletic supplement contains May and Whinsuntide sermons.

LE BERGER SPIRITUEL - Le Journal périodique des prêtres catholiques.

Le mois de mai, dont le premier jour est la Fête de tous les travailleurs, nous offre une occasion de méditer sur la signification de cette fête et d'apprécier le travail humain du point de vue chrétien. L'article de fond de Mgr Josef Glogar souligne le respect témoigné au travail par les grands penseurs chrétiens; dans la partie théologique, le chargé de cours Jaroslav Kouřil, docteur et théologie, parle du travail à la lumière de la foi chrétienne, alors que le professeur Jan Merell, docteur en théologie, nous fait savoir les réponses de Saint Paul aux questions palpitantes d'aujourd'hui. Dans la partie pratique, on trouve des méditations sur le Saint Esprit, du P. Karel Sahan et Mgr l'évêque Procházka (cette dernière en langue slovaque). Le reportage du directeur de la revue sur l'installation du nouveau vicaire général de Český Těšín, le P. Antonín Veselý, est illustré par des photos qui figurent à la 4e page du supplément. Le professeur Jaroslav Krčmář, docteur ès lettres, parle des tableaux de la Sainte Vierge dans l'art et dans l'histoire; son étude est complétée par une série de huit tableaux de Madone. Le docteur Jindřich Svoboda analyse le recueil de vers «Le Bouquet» de K. J. Erben à l'occasion du centième anniversaire de sa première édition. Les rubriques habituelles «Du monde catholique» et «Notre Carnet» apportent des nouvelles du monde et du pays; une interview accordée par Mgr František Kutal a pour sujet le vin pour la messe. Le centenaire de Saint Procope est à nouveau évoqué par deux articles: celui de Věra Remešová, doctoresse ès lettres, sur les plus anciens tableaux de Saint Procope, et un autre, dû à la plume du P. Method Klement, de l'ordre de Saint Benoît, sur le culte de Saint Procope en Moravie. Le supplément homilétique contient des sermons pour le mois de mai et la Pentecôte.

DER SEELEHIRT - Zeitschrift für katholische Priester.

Der Monat Mai, dessen erster Tag ein Feiertag aller Werktätigen ist, gibt uns Gelegenheit, uns in Gedanken über die Bedeutung des Arbeitsfeiertages zu versenken und die menschliche Arbeit vom christlichen Standpunkte zu würdigen. Der Leitartikel des Prälaten Josef Glogar verweist auf die Ehrfurcht, welche die grossen christlichen Denker vor der Arbeit hatten und im theologischen Teile der Zeitschrift wertet Dozent Dr. Jaroslav Kouřil die Arbeit im Lichte des Christentums, während Prof. Dr. Johann Merell darauf hinweist, welche Erwiderung der hl. Paulus auf die Fragen der Gegenwart gibt. Der praktische Teil der Zeitschrift enthält Meditationen über den heiligen Geist vom P. Karl Sahan und Bischof Procházka in slowakischer Sprache. Ein Reportageartikel über die Installation des neuen Generalvikars von Tschechisch-Teschen, P. Anton Veselý, vom Redakteur dieses Blattes ist auf der vierten Seite der Beilage von Bildchen begleitet. Prof. Dr. Jaroslav Krčmář schreibt über die bildlichen Darstellungen der Jungfrau Maria in der Kunst und in der Geschichte und begleitet seine Studie mit einer Serie von 8 Madonnenbildern. Dr. Heinrich Svoboda gedenkt des 100. Jahrestages der Herausgabe von Erbens »Kytice« (Blumenstrauss). Die gewohnten Rubriken »Aus der katholischen Welt« und »Unser Notizbuch« bringen Nachrichten aus der Welt und aus der Heimat und Prälat Franz Kutal gewährte in dieser Nummer ein Interview über den Messwein. Mit dem St. Prokops-Jahrestage befasst sich die Zeitschrift nochmals in zwei Artikeln: von Dr. Věra Remešová über die älteste bildliche Darstellung des hl. Prokop und von P. Methodius Klement OSB. über die Verehrung des hl. Prokop in Mähren. Die homiletische Beilage enthält Mai- und Pfingstpredigten.

Duchovní PASTÝŘ

SVÁTEK PRÁCE

* *Prelát Josef Glogar, generální vikář olomoucký.*

První máj je oslavou práce. Velmi dlouho byl svátkem dělníků, pracujících rukou, svátek socialistů. Křesťané stáli stranou těchto oslav práce, protože na práci se mylně pohlíželo jako na trest, kterým Bůh potrestal Adama při jeho vyhnání z ráje, kdy mu přikázal: »V potu tváře budeš jíst chléb, dokud se nevrátíš do země, ze které jsi vzat.« (Mojž. 3, 17—19.)

Ale těmito slovy se nestala práce kletbou, naopak, člověk si má být vědom, že prací je povýšen nad ostatní tvory a stává se pánem přírody. Křesťanství správně pojímané zařazuje práci do celého světového řádu tvoření.

Bylo to antické pojetí práce, které ji znehodnocovalo a jako nejvyšší hodnotu lidského života pokládalo volnost bez práce. Práce byla v antice, stejně jako později u kapitalistů, neslučitelná s činností ducha a antický člověk dbalý své důstojnosti se vyhýbal manuální práci, která byla dobrá jen pro poražené a otroky.

Řeční filosofové mluvili o zlatém věku, v němž lidé budou žít jako bohové bez starosti, bez práce, která znetvořuje tělo. Plato ve své filosofii dělí lidskou společnost na tři třídy, z nichž nejnižší tvoří dělníci, stvoření pro práci a poslouchání. Dělník se v jeho filosofii objevuje jako bytost nižší než bojovník a filosof.

S tímto antickým názorem se setkáváme v modernisované podobě ještě dnes, a to velmi často u západních kapitalistů. Věřící křesťan se nemůže oddávat tomuto aristokratickému a buržoasnímu názoru na práci. Práce je na světě jako součást lidské podstaty a sám Bůh k ní vyzývá. Práce sama o sobě není svědectvím úpadku, trestu nebo pokuty, ale je spoluprací člověka na díle Božím a jako taková je také oslavována. Práci vyrábíme hospodářské statky, které jsou nezbytné nejen pro naši existenci, ale pro zachování rodiny a celé společnosti lidské. Práce je činností užitečnou, plodnou a nezbytnou a je jedním ze styčných míst a pojítek, které vyzývají k jednotě všechno lidstvo. Právě proto v moderním a socialistickém životě je Svátek práce mezinárodním svátkem, je projevem solidarity celé dělnické třídy.

Práce byla vždy ve velké úctě a sám sv. Pavel, třebaže si byl vědom práva dělníka Evangelia, být vydržován těmi, kterým přináší: »Boží, vydělával si svůj chléb jako zhotovitel stanů. Odsoudil velmi přísně zahálku, a slova, která si dal kdysi socialismus do štítu: »Kdo nepracuje, ať nejí!«, jsou slova, jimiž sv. Pavel odsoudil zahaleče.

Práce lidská je v přímé souvislosti s přikazem lásky, která je nejvyšší hodnotou na zemi. Stejně jako je hříchem hromadit majetek bez skutků milosrdenství, tak je také hříchem práce špatně organizovaná, v níž dělníci, místo aby nacházeli dostatek pozemských statků, jsou nuceni žít životem, který není lidský.

Proto křesťané, oslavující Svátek práce, oslavují vlastně jen to, co jim přikazuje jejich víra. Proto křesťané se musí účastnit boje za zlepšení sociálních podmínek dělníků, a i to byl účel Prvního máje a tento účel dosud má ve státech kapitalistických. Křesťané se mají snažit odstranit všechny nedostatky hospodářského režimu, který ukládá nelidské podmínky dělníkům, musí bojovat proti doktrínám liberalismu, hlásajícím, že morální zákony nepatří do hospodářské činnosti.

Sv. Tomáš Akvinský ukazuje, že práce nebyla dána a přikázána teprve náboženstvím, ale že je dána samou přirozenou zákonitostí, kterou vložil Bůh do lidí, když je stvořil a postavil s určitými schopnostmi do živoča, jenž má být přetvářen a z něhož mají být stále dobývány hodnoty v něm obsažené.

Svátek práce není již pro nás dnem, kdy pracující manifestují za dosažení svých práv. Nový život dal pracujícím vše, zač po léta bojovali, dal jim právo na práci, dal jim spravedlivou odměnu a přinesl celou řadu sociálních opatření, za které dosud marně bojují pracující ve státech, v nichž kapitalistický řád sobecky jim upírá právo na spravedlnost.

Oslava práce je oslavou radostnou tam, kde práce je vážena, kde její duchovní smysl je větší než směnná hodnota zboží, kde je vědomí, že práce slouží vyššímu poslání než obživě člověka. To je možné tam, kde si člověk uvědomuje, že jeho práce je služba celku, je jeho příspěvkem celé společ-

nosti lidské a součástí plánu Božího. Jen tam, kde je srdce lidské naplněno láskou k lidem, je možné toto vyšší pojetí práce. Práce se pak stává projevem lásky a jako taková má i poslání mírové. Právě proto v zemích, kde již přestal dělník být otrokem, je spojena oslava práce s bojem za mír, je manifestací lásky a touhy, aby všichni pracující se mohli radovat z výsledků své práce, aby přestalo vyssávání pracujících, aby ze světové solidarity všech mužů a žen práce vykvetl šťastný život v míru.

Tomuto úsilí musí napomáhat i křesťané, kteří slaví nejen svátek Krista Krále, ale kteří slaví i svátek Krista-dělníka, kteří vidí v práci dar Boží, jenž je odlišuje od zvířat, která vynakládají určité úsilí jen proto, aby se uživila, ale nepřispívají jím nijak celku, který vidí v práci dar lásky.

V tento den se připojují miliony věřících k těm, kteří bojují v kapitalismu za lepší životní podmínky nebo kteří manifestují za solidaritu pracující třídy, aby mírem zajistili radostný a šťastný život pozemský všem generacím žijícím, i těm, kteří přijdou po nich.

Počátkem měsíce Královny míru začínáme oslavou práce a míru a všechny ostatní dny půjdou naše volání a naše modlitby k Matce Boží: »Královo míru, oroduj za nás!«

THEOLOGIE

PRÁCE VE SVĚTLE KŘESŤANSTVÍ

S širokým úsměvem na tváři, vyvěrajícím z pocitu dobře vykonané práce, oslaví naši dělníci, zemědělci i pracující inteligence slavný První máj, veliký to svátek pracujícího celého světa a vyjádří svou radost z nezadržitelného budovatelského růstu, z práce osvobozené od kořistnictví, radost z vlastního hospodaření na svém pracovišti, radost hospodářů, kteří rozumějí svému dílu, mají je rádi a vědí, co chtějí.

Jaká to změna proti tomu, co bývalo u nás a co bohužel na Západě ještě trvá. Jaká to změna v nazírání na práci, na její smysl a význam a zejména na fyzickou práci proti dobám nedávným, kdy se hovořilo o trhu práce, kdy se s pracovními »silami« kupčilo, kdy práce byla kapitalistům prostředkem sloužícím k útisku lidových mas, kdy dělník byl snižen na úroveň mechanismu, nemyslicího stroje a sloužil za nástroj bohatnutí několika jedinců, kteří ho využívali do poslední síly, kteří ho zotročovali a duševně i tělesně mrzčili, kteří rozvraceli a demoralisovali tak člověka a jeho vztah k práci a kteří do dělníků, za svá práva manifestujících, dávali i střilet. Konečně práce a dělník, rehabilitování z prachu ponížení a postavení na místo, jež jim po zásluze přísluší, postavení na jedno z nejčestnějších míst na této zemi. -

Je to tak opravdu radostné a v naprostém souzvuku s křesťanstvím. Vždyť Kristus Pán, ačkoliv byl Syn Boží, přece se chtěl zdát synem řemeslníkovým a chtěl zaň býti považován, ba ani se nezdráhal strávit velikou část svého života v práci řemeslnické. »Není-li to tesař, syn Marie?« (Mar 6, 3), říkali o něm a nikde nečteme, že by se Pán Ježíš za to hanbil a proti tomu se nějak ohrazoval. Lze říci, že Syn Boží svou prací pozvedl práci tělesnou, která tehdy byla považována za nedůstojnou člověka a správně ji hodnotil a celým svým působením vyznamenával pracující lid: »Poďte ke mně všichni, kteří pracujete...« A zatím co kořistníkům z těžké dělnické práce hřímá své »Běda«, vybral si za své stálé průvodce obyčejné rybáře,

dělníky od moře. Apoštolé Petr, Ondřej, Jakub a Jan, které první povolal, nepocházeli z bohaté vrstvy národa, ale byli z těch ubohých pracujících, kteří začasť za těžkých podmínek živili sebe a své rodiny. A tomu, který řekl, že nepřišel, aby mu bylo slouženo, ale aby sloužil, bylo dále nepochybně samozřejmé, ač jeho nejučenější apoštol, o němž sv. Jan Zlatoústý říká, že to bylo samo srdce Kristovo, svatý Pavel, aby nebyl na obtíž věřícím, vydělával si na živobytí svými rukama (Skutky 20, 33-35), a tento sv. Pavel to byl, jenž řekl: Kdo nepracuje, ať nejí (Sol 2, 10) a na jiném místě: »Žádáme vás, bratři, abyste uznávali ty, kteří pracují mezi vámi... a abyste si jich vysoce vážili v lásce pro jejich dílo« (Sol 5, 12-13).

Neboť co by byl svět bez práce lidských rukou a lidského mozku, čím by byl život bez úsilí těch, kdož pomáhají nést naše každodenní břemena, aby byl život krásnější a lepší? Proto si vážila práce - byť ne vždy všichni církevníci a zvláště v posledních staletích - i Církev. Svě služebníky od papežů až po nejprostšího kněze brávala si velmi často z rodin, jejichž jediným zdrojem výživy byla namáhavá práce, a na své oltáře stavěla sochy a obrazy světců i z kruhů, oddávajících se i práci nejobyčejnější. I když si to pyšný Říman nedovedl v hlavě srovnati, že křesťané zasvěcují své oltáře i otrokům, služebným a zemědělcům, Církev to tenkrát nemátlo a byla o tom naprosto přesvědčena, že žádná práce člověka nehanobí, nesnižuje, ale ctí, povznáší a šlechtí, a tak, kde viděla svatost, tam uctívala pracující rukama jako světce a světice, třeba v očích pohanského světa byli v postavení nejnižším. A tak mezi světci, na př. knížete Václava, uctíváme nádeníka z Bozenu v blahoslaveném Jindřichu, vedle velikého biskupa a církevního učitele sv. Isidora jiného Isidora, jenž sloužil jako čeledín, vedle svaté císařovny služebnou sv. Notburgu, vedle kněžny sv. Ludmily děvečku sv. Zitu, vedle svaté královny Markety otrokyni svatou Irenu. Sv. Dunstan

byl kovářem, sv. Kryšpín obuvníkem, sv. Vilém mlynářem, sv. Hornobot krejčím, sv. Alexander uhlířem, sv. Klement Maria Hofbauer se učil pekařem atp. Sv. Klimak, klášterní kuchař, musil denně vařit pro tři sta lidí, ale nikdy nebyl nevrly nebo mrzutý, spíše přívětivý a veselý a pracoval nadšeně, a když se ho jednou tázali, jak to, že se při takovém návalu práce nikdy nehorší, odpověděl: »Jak bych se měl horšiti, když vařím pro Pána Boha, jenž řekl, že vše, co činíme pro bližní, platí v nebi, jako bychom to činili pro samého Boha.« Podobně i sv. Františka Římská, když ji volali od modlitby do kuchyně, říkávala: Krb je tak důležitý jako oltář.

Neboť je omylem, který první staletí křesťanská neznala, že Bůh uložil člověku práci až po hříchu, jak se později někdy říkávalo, ale hned, když jej stvořil a postavil v rozkošném ráji, měl pracovat, byl to první příkaz Pána Boha: Ráj vzdělávati a hleděti si ho (1 Mojžiš. 2, 15). Po hříchu dostala arcí práce molestující charakter, ale jako pták k letu, tak člověk je stvořen k práci, a jako ptáče vyváznuvší ze světničky, do níž zabloudilo, radostně se rozletí do volného prostoru, tak práce, překoná-li člověk svou náklonnost k lenosti, je radostí pro člověka a činí jej podobnějším Bohu, který je čirý kon!

Práce nám dává chléb, práce tvoří nové hodnoty, práci povolujeme v sobě latentní skryté schopnosti, práci zapuzujeme, resp. preventivně předcházíme rozmanitým pokušením, neboť zahálka je matkou všech neřestí (což nám velmi dobře ilustrují mnozí dřívější kapitalisté, kteří se v nich brodili), práci budujeme a pracujeme pro druhého, pro společnost, pro vlast, národ a veškeré lidstvo, zvedáme lidskou kulturu a civilizaci, zdraví a veškeren pokrok! - Nikoliv jen náporom ducha, ale i poctivou prací rukou nepřehledné armády neznámých a nejmenovaných hrdinů buduje se žulová stavba lepší a krásnější sociální i mravní existence celé lidské společnosti, a bylo by hrozné, kdyby ještě teď lidstvo nepochopilo, že to lze stále činit bez otřesů a pustošení, jež jde vzápětí válkám!

Zdlouhavá cesta od prvních pazourkových nástrojů až po moderní stroje, od dutého kmene, v němž se dávný člověk přepravoval přes vodu, až k moderním luxusním velkoparníkům a dopravním vzducholodím, od výstražného ohně, jenž zvěstoval zvláštní událost, až po vlny radia, od čadivé louče k jasnému elektrickému světlu, jaký to řetěz usilovného přemýšlení a úporné tělesné práce! Staré egyptské pyramidy, stejně jako moderní mrakodrapy, tunely, viadukty, obrovské přeprady a elektrárny jsou svědectvím pilné práce lidských mozků a rukou. Práce lidských rukou a lidského mozku - to je obrovský řetěz, jehož jednotlivé články přesně zapadají do sebe, ať je to práce lidí v továrnách či na poli, v hlubinách země či mezi břehy řek a uprostřed širého moře, v laboratořích a výzkumných ústavech, či zešerelých pracovnách učenců a badatelů, všude lze cítit vítěznou sílu a mocný tep života i kolektivní souvislost lid-

ských osudů, všude lze slyšet velebný chorál, oslavující, povznášející a posvěcující náš život. Veškerá lidská vzdělanost, umění, vědy a technika a civilizace jsou výkvětem lidského snažení a práce, a kdyby člověk přestal pracovat, klesl by na stupeň barbarství a výsledky práce minulých staletí by se proměnily v rozvaliny. Je to také charakteristické pro těch několik nepracujících chamtivců, kteří, aby nemuseli myslet, jak uživit další desítky miliony lidí na této zemi, volí bohaprázdne a barbarské řešení válkou nebo novomalthusiánské praktiky.

I ochranu zdraví nalezne člověk v práci, byť by konal práci nejobyčejnější, a na dobré práci spočívá Boží požehnání, a to se stává prostředkem spásy duše, takže i v továrně v hukotu strojů, a ve výparech chemikálií i na poli, kde pluh překrajuje hroudu, i v úřadech nad haldami papírů, v klapotu psacích strojů a sečítaček, i v hlubinách země, kde nezáří světlo dne a životodárný paprsek slunce, v podzemí, na zemi, na řekách, na moři i ve vzduchu, všude lze pracovat pro nebe a všude lze získat království Boží. Ať rukodělná práce dělníka z továren nebo zemědělece na družstevních polích, nebo práce umělce a bádání vědcovo, nebo práce matčina, je-li konána s láskou, osvobozuje lidi a je obohacuje a mění pusté končiny ve ztracený ráj a zakládá království spravedlnosti a pokoje. Sladké je ovoce práce, a proto nelze se divit, že také všichni velcí a opravdoví umělci vzdali práci spravedlivý hold.

Leckterý katolický kněz v posledních desítkách a možno říci v posledním století jeví se jako poustevník. Třebas žil ve světě, říkal jako onen poustevník, na kterého jednou v pustině náhodou kdosi narazil a na cosi se ho otázal: Nestarám se o to, já tady činím náboženství.

Bylo to nesporně dáno výchovou a příkladem mnohých hierarchů, Ordinářů v těch dobách a dalo se tak zdánlivě oprávněně, když přední úkol kněze je podle sv. Tomáše Aquinského »circa sacra« a druhotný teprve »circa salus animarum«.

To však neznamená, že kněžstvo si nemělo více všimnout skutečného života a zejména pracujících rukama a jejich úsilí i začasťe bédných pracovních podmínek. Mělo si všimnout, že statisíce dělníků, ač dávali přednost tomu, aby své postavení zlepšili poctivou prací a na nikom se přitom nedopustili krivdy, nemohli žádnou pracovní příležitost získat někdy i za cenu nejvyšších podbizení a pokoření sebe i příslušníků své rodiny. Kněžstvo se mělo více zamýšlet nad důsledky tohoto stavu, vždyť tento stav tvořil základnu pro dlouhou řadu hříchů (na př. prostituce, cizoložství, krádeže, rouhání, atd.) a už z toho důvodu se snažit takový stav odstranit. Alespoň zvonit, bít a bušit a volat na poplach.

Ve Francii to byl především dijonský biskup Petit de Julleville, jenž neváhal se svého biskupského stolce pozvednout hlas proti těm, kteří dále si chtěli v klidu hověti ve svých plyšových lenoškách při dobré kávě nebo šampaňském,

aniž pomýšleli na reformy. »Mír pro mnohé z nás je prostě klid. Klid jakýkoli, i když je řád porušen. Jsou nám drahé naše drobné zvyky, abychom měli svůj chlebiček denně čerstvý, aby obchody byly otevřeny a na ulici aby byl klid. To nám stačí, abychom prohlásili, že všecko je v pořádku. A zlobilo by nás, kdyby nás něco, ať již by to bylo cokoli, vyrušilo z tohoto klidu našeho života. Quieta non movere. Tím, co je v klidu, nehýbat...«

Ovšem, kdy byly tyto myšlenky proneseny a neuskutečněny? - Až teprve v době, kdy krize byla - ježto se Evropa začala pod tlakem poměrů, vyvolaným fašismem a nacismem, hotovit k jakési obraně - na zdánlivém ústupu a dělník byl zase trochu uchláhlen. A pak přišla válka, ničení, vraždění, pustošení, nejistota, koncentráky, strach, slzy, bolest, hrůza, utrpení a z toho všeho nás vysvobodila především chrabrá Sovětská armáda. V masách dělnictva, v celé jednotné frontě dělníků to vřelo. Za války vzpomínali na podlé metody buržoasie, pálily je všechny ty rány pendreků, jizvy po bajonetech a viděli krev svých soudruhů, jež tekla, když museli vésti svůj nerovný boj za chléb a práci, proti hladu, fašismu a válce. Kdo zabezpečí jim jejich lepší příští?

Musíme říci, že řízením Boží prozřetelnosti to byli komunisté, vedeni Klementem Gottwaldem a v Košicích za účasti ostatních složek NF vše kodifikovali v Košickém programu. - Uzná se to všemi katolíky alespoň po tak dlouhé době? - Divné jsou cesty Boží prozřetelnosti. Ovšem. Což to nechtěli později někteří pánové torpedovat, či podminovat a nepokusili se o to? - A jaký byl výsledek? - Dělnictvo a vůbec pracující lid nedal se o svá vydobytá práva oloupit, zejména když pučisté mu nemohli ani téměř po třech le-

tech poskytnout sobemenší záruky, že nebudou zatlačeni opět do těch smutných a bídných pozic, ve kterých úpěli po staletí, kdy chudoba, odstrkování a přehlížení a ještě horší věci byly jediným jistým údělem dělného člověka... Ale i kdyby byla bývala řečena nějaká slova, tož u dělníka rukou ne slova, ale teprve činy lidského ducha a lidských rukou jsou důkazem mravní hodnoty člověka. A to dělnictvu dokázal Gottwald a jeho spolupracovníci, a proto šlo dělnictvo před pěti lety v únorových dnech za Gottwaldem. A tenkrát opět zaznělo zase slovo dělník hrdě a sebevědomě. A posléze se stal dělník i prvním mužem ve státě, presidentem. Splnilo se, co napsal Fučík před 20 lety: »Jsou nás miliony a budeme pány.«

My, drobní dělníci na vinici Páně, se z toho radujeme a mrzí nás jen to, že tak dlouho lidská společnost tápala, než k dělníkovi rukama našla svůj správný vztah, než ocenila jeho práci.

*»Čest práci každé, která dobro plodí,
nechť mává kladivem, nechť řídí pluh,
ať prachem, blátem lopotně se brodí,
či perem vzletným ať jí koná, duch,
když vodítkem jí nejsou sobců chtíče,
ni zlástná lest -*

*té práci pera, pílníku a rýče
buď stejná čest!*

*Čas lepší smaže mnohé heslo plané,
jímž nyní září lidstva prapory,
mír v hádku zásad, věr a stavů skame,
i plemen ztichnou hlučné rozpory,
fanfáry mocných, uhnětených skřeky
i zbraní chřest -*

však zníti bude všechny příští věky:

Buď práci čest! Svatopluk Čech

Doc. ThDr Jaroslav Kouřil

SVATÝ PAVEL A OTÁZKY DNEŠKA

Apoštol národů v duchu Kristově zvnitřnil a zjednodušil křesťanskou etiku proti ethice Starého Zákona. Principem, motivem a silou nového mravního života je duch (pneuma) a láska (agapé). Obou výrazů užívá apoštol promiscue a oba výrazy v podstatě znamenají totéž; kde je pneuma, je láska a obráceně. V Gal. 5; 13 shrnuje apoštol mravní životní úkol křesťanů ve slovech »služte si navzájem láskou« a ve v. 16. »žijte v duchu...« Ve v. 14. na místě celého složitého mosaického zákona staví jediné přikázání lásky a ve v. 18. praví: »Jste-li však vedeni duchem, nejste pod Zákonem«. Z ducha a lásky plyne Pavlův jasný pohled na palčivé otázky apoštolovy doby a jejich řešení, které se mohlo a skutečně i zdálo mnohým řešením revolučním a smělym. Mnohé z těchto otázek jsou i dnes otázkami časovými a nebude proto zbytečné si jich povšimnouti v duchu Pavlovy etiky. Mám na mysli hlavně tři otázky, otázku míru, otázku práce, a to hlavně se zřetelem k celku, ke společnosti a otázku občanského postojení Pavlova ke státnímu zřízení.

1. *Mír.* Není takřka jediného Pavlova listu, v němž by nezaznívala myšlenka pokoje a míru, výzva k mírumilovnosti a touha po pokoji. V duchu Pavlovy theologie nemůže být dobrým křesťanem ten, kdo celou svou bytostí se nesnaží o mír a pokoj, protože mír je podstatou říše Boží, království Ježíše Krista. Proto k pokoji je povolán křesťan: »A pokoj Kristův, pro který jste také byli povoláni jako jedno tělo, ať vládne vám v srdci« (Kol 3, 15). Pán slíbil svým účast na životě Božím, který je životem v pokoji a milosti. Toto dvojí dobro znovu a znovu přeje apoštol věřícím svých církví. Pozdravem »Bůh pokoje buď s vámi se všemi!« (Řím 15, 33; 16, 20; 1 Kor 14, 33; 2 Kor 13, 11) s oblibou uzavírá své listy.

Přímo strhujícím způsobem líčí apoštol mírové poslání Kristovo v epištole k Efeským. Kristus usmířil jednotlivé národy navzájem a celé lidstvo s Bohem. On se stal zakladatelem velkého míru. Není rozdílu - volá Pavel - mezi židem a pohanem, mezi rasou a rasou, mezi národem a národem, před Bohem jsou si všichni rovni. Pavlovy vývody vrcholí ve zvolání: »On je náš pokoj!...«

Přišel, zvěstoval pokoj vám, kteří jste byli daleko, a pokoj těm, kteří byli blízko ...» (2, 14-17).

Mír Kristův však není jenom darem Božím, ale zavazuje věřící, aby se o mír snažili, o mír bojovali a mír chránili. Tato povinnost, která zavazovala již v Zákoně Starém, který byl vychovatelem ke Kristu, tím více zavazuje křesťany, kteří mají býti kvasem míru a »usilovat o pokoj, bez něhož nikdo nespatří Pána« (Hebr. 12, 14). Proto tak ostře, někdy až tvrdě píše do obcí, kde někteří narušují mír, jako na př. do Galatie (5, 20). Když v Korintě dochází k nebezpečnému narušení míru, důrazně píše: »Napomínám vás, bratři, jménem našeho Pána Ježíše Krista ..., aby nebylo mezi vámi ... řeck ... Rozdělen je Kristus?« (1 Kor, 10-13). A podobně píše do Filip (1, 15-17) a jiných obcí. Apoštol zná svět i lidi příliš dobře, než aby nevěděl, že mír nemůže být vždy zachován, je-li dobrá vůle jen na jedné straně. Bude-li však mír někdy přece porušen, nesmí se tak stát vinou se strany věřících. Pokud je to v moci křesťanů, jejichž Bůh je Bohem míru, nesmí pokoj být porušen. Znaje lidskou slabost, dodává v listě k Římanům dvě omezující podmínky. »Je-li možno, pokud to závisí na vás, žijte v pokoji se všemi lidmi« (12, 18). »Je-li možno,« ví dobře, že nastanou někdy okolnosti, kdy mír porušen bude. »Pokud to závisí na vás«, vina porušení míru nesmí být na straně věřících. Míst z listů sv. Pavla, kde apoštol přímo vášnivě bojuje o mír, bylo by možno uvést ještě více.

Nejsou tato slova apoštola národů podnětná a závazná pro každého kněze? Kdo jiný, v boji za udržení světového míru má stát v prvních řadách bojovníků za světový mír, než ten, od něhož sám Pán požaduje mírumilovnost říká: »Mějte sílu v sobě a zachovejte pokoj mezi sebou!« (Mk 9, 50.)

2. *Práce.* Tak jako Pavel nejednou a velmi nemilosrdně pranýřuje pachtění po bohatství a označuje mamon jako nemravný, lakotu nazývá modloslužbou (Kol 3, 5), jež vylučuje z Božího království (1 Kor 6, 10; Ef 5, 5) a nemá být mezi křesťany ani jmenována (Ef 5, 3), tak zase s největším důrazem vybízí křesťany, aby neskládali ruce v klín, ale poctivou prací si zajistili to, co je nutné k životu. S důrazem až překvapujícím píše Pavel do Soluně, kde někteří špatně pochopili jeho první list o příchodu Kristově a začali roztrušovat pověsti o brzkém konci světa. Zahaňeči, jimž žebrota byla milejší než vydělávání chleba a plnění denních povinností, tvářice se eschatologicky vážně, objevovali všude znamenání říkajíce: »Den Páně již nastává.« Těm píše apoštol: »Slyším však, že někteří mezi vámi žijí nepořádně, nic nepracují a zabývají se jen daremnostími. Takovým prikazujeme a napomínáme je v Pánu Ježíši Kristu, aby v klidu pracovali, a tak jedli svůj chléb« (2 Sol 3, 11-12).

Pro Pavla je práce věcí čestnou (1 Sol 4, 11), a to i práce rukou. Pavel sám pracuje a svou prací se chlubí, na př. při dojemném loučení se staršími efeské církve, když jim ukázal mizololovité ruce se slovy: »Samí víte, že o všechny potřeby

mé i mých společníků se postaraly tyto ruce« (Sk 20, 34). Pracoval ve dne v noci, jak o tom píše do Soluně: »Pamatujte se přece, bratři, na naši úmornou práci: ve dne v noci jsme pracovali« (1 Sol 2, 9). Tato hrdost na život z práce byla cizí řeckému duchu. V době vtiskující práci znamenání hanby a společenské méněcennosti, byl jeho příklad něčím novým a trvalo dlouho, než předsudek antického člověka o práci byl zlomen a než se ujalo toto ušlechtilé, křesťanské pojetí práce.

Práce a mzda jsou Pavlovi neoddelitelné pojmy (1 Kor. 9, 7; 1 Tim 5, 18). Avšak výtěžek z práce není pro Pavla jenom prostředkem k uhájení vlastního života, ale pro Pavla práce a výtěžek z práce má i vznešené hodnoty mravní. Nemá sloužit pouze jedinci, ale celku. Je to hlavně list k Efeským, kde sv. Pavel tak krásně píše o společenství všech, o jednom těle s mnohými údů, kde každý úd má své poslání pro celek (Efes 4, 28).

Tato nauka, v rámci Pavlovy teologie o rovnosti všech lidí, kteří jsou dětmi jednoho Otce se společným cílem, vyzdvihla lidskou důstojnost a čestnost práce a přetvořila pomalu sice, ale od základů stánu antickou společnost.

3. *Sv. Pavel a stát.* Uvědomíme-li si Pavlovo chápání křesťanství jako moc řádu, pokoje a harmonie, jehož úkolem není výlučně zajištění věčné spásy svých členů, nýbrž má být i jedním ze sloupů státního a společenského řádu a pořádku, nepřekvapí nás apoštolův plný respekt ke státní moci. Pavlovým občanským credem je 13. kapitola listu k Římanům. Těžko si představit vznešenější chápání světské autority, než to zde činí sv. Pavel. Tyto věty určovaly směr občanského postoje prvních křesťanů a jejich loyality ke státnímu zřízení. Pavel při všech svých duchovních výhradách k věcem tohoto světa vyrovnává se zde kladně s římským státem. Jeho slova jsou jednoznačná a jasná:

»Každý člověk ať je poddán vládnoucí moci. Neboť není vládnoucí moci, která by nebyla od Boha, a ty, které jsou, jsou zřízeny od Boha. Proto kdo se protíví moci, protíví se řádu danému Bohem. A ti, kdo se protíví, sami na sebe uvedou odsouzení« (1-2). Úkolem státní moci je podpořit dobro a potlačit zlo: »Vládcové totiž nejsou postřachem dobrému skutku, nýbrž zlému. Chceš se nebáti moci? Čiň dobře, a dostane se ti od ní chvály. Neboť je Božím služebníkem tobě k dobrému. Ale činíš-li zlo, boj se; neboť nenosi nadarmo meč. Je zajisté Božím služebníkem, vykonávatelem jeho hněvu na tom, kdo páchá zlo« (3-4). Z toho plyne pro křesťany povinnost podřízení této moci, a to ne z bázně, ale ze závaznosti ve svědomí: »Proto je nutno, abyste byli poddáni, nejen pro hněv, nýbrž i pro svědomí« (5). Apoštol činí pak z této zásady praktické závěry, na př. závaznost ve svědomí odvádění dávek požadovaných státem; »Vždyť proto také platíte daně ... Dávejte všem, čím jste povinni; komu daň, tomu daň; komu clo, tomu clo; komu bázeň, tomu bázeň; komu čest, tomu čest« (6-7).

Když Pavel psal tyto státní příznivé řádky, bylo to v prvních letech vlády mladého Nerona, kdy ještě nepropuklo jeho chorobné duševní založení. Že Pavlova slova nebyla oportunní politikou - byl duchem až příliš zásadním - svědčí skutečnost, že apoštol stál na svém státněvěrném postavení a učení pevně i na sklonku svého života, za poměrů podstatně změněných, když psal listy pastorální, které jsou takorůzka jeho poslední závěti. V prvním listě Timotejovi napomíná biskupa, »aby se konaly prosby, modlitby, příměly, děkování za všechny lidi, za krále a za všechny vrchnosti, aby chom mohli vésti pokojný a klidný život...« (2, 1-2), a Tita žádá, aby zdůraňoval věřícím závaznost plnění občanských povinností: »Připomínej jim, ať jsou poddáni vládnoucím vrchnostem, poslouchají, jsou pohotovi ke každému dobrému skutku« (3, 1).

Z života apoštola národů víme, že se dovolával čestného titulu římského občana. Když ve Filippech (Sk. ap. kap. 16) byl proti právu bičován a uvržen do vězení, vrhl své občanské právo jako bombu mezi představené města. Se zřejmým potěšením líčí sv. Lukáš šachový tah svého mistra a rozpaky, do nichž uvedl celý obecní úřad, když představení sami vyhledali Pavla a jeho průvod-

ce, vykoktali své omluvy a prosili apoštoly, aby v klidu opustili město a dali jim ještě čestný doprovod. Podobná byla situace v Jerusalemě, kde již byl Pavel obnažen, přivázan ke kůlu k bičování a kdy klidně, ne bez nádechu humoru se otázel setníka: »Je vám dovoleno bičovati římského občana, a to neodsouzeného?« (Sk. ap. 22, 25). Práva římského občana použil i před Porciem Festem, proslulým »Caesarem apello!« dovolav se přednostního práva římského občana, aby byl souzen říšským soudem v Římě.

Ve 14. kapitole listu k Římanům píše apoštol o »slabých« a »silných« ve víře. Někteří z věřících si špatně mohli vykládati Pavlova slova o rovnosti všech v povolání ke spáse, někteří se dokonce cítili pohoršeni, a proto apoštol své vývody v 15. kapitole dokládá řadou citací z Písma svatého Starého Zákona. Těmto dokladům předepisá klasicickou větu o Písmu svatém: »Neboť vše, co bylo napsáno, bylo napsáno k našemu poučení...« (15, 4). Tato Pavlova slova platí stále. Pro nás není Písmo snad jen historickou nebo poetickou knihou, pro nás je Slovem Božím, knihou života. A jako taková kniha musí být pro nás normou a vodítkem v každé době a ve všech okolnostech života.

Prof. Dr. Jan Merell

CHRISTUS DOMINUS

Maďarský katolický časopis »A Kereszt« ze dne 5. března t. r. a polský »Tygodnik powszechny« z 1. března t. r. přinášejí zprávu o úpravě postu eucharistického, jak ji ustanovuje apoštolská konstituce »Christus Dominus«. Maďarští Ordinariové zařídili, aby kněžstvo seznámilo své věřící s novými předpisy, které jsou v podstatě tyto:

1. Před sv. přijímáním je možno pít čistou vodu (bez jakýchkoliv přímíšenin).

2. Nemocní upoutaní na lůžko nebo ti, kteří sice chodí, ale jimž je obtížno býti lačnými, mohou požit jakýkoli nápoj vyjma alkoholu. (Léky možno požit i ve formě netekuté, musí to však býti léky skutečné a je třeba k tomu schválení svého duchovního, které může být dáno i mimo zpovědnici).

3. Zdraví věřící mohou jednu hodinu před sv. přijímáním požit nealkoholický nápoj, ne však nic ve formě netekuté (tuhé), a to:

a) ti, kteří konají těžké práce (jsou zaměstnáni v nočních směnách v továrně, v dopravě, v úřadech anebo konají službu ošetřovatelek či nočních strážců, ženy těhotné nebo ony, které delší čas před přijetím sv. přijímání musí konat práce domácí),

b) ti, kteří jdou v pozdějších hodinách k sv. přijímání nebo jdou potom ihned do zaměstnání (na př. studenti, kteří jdou rovnou do školy),

c) ti, kteří před sv. přijímáním konají cestu delší než 2 km.

Vyjmenování pod a) — c) musí mít povolení svého zpovědníka, které může mít však platnost na dobu delší (na kterou zpovědník určí), ne jen pro jeden případ.

4. Kdo přijímá po poledni, musí zachovat eucharistický půst 3 hodiny před sv. přijímáním. Při jídle může požit i nápoje alkoholické v mírné dávce (pivo, víno), ne však likéru. Dvě hodiny po tomto nasycení (jednu hodinu před sv. přijímáním) může přijmout ještě nějaký nealkoholický nápoj.

5. Není dovoleno jít k sv. přijímání v tentýž den dopoledne a odpoledne. Moralisté a právníci podávají k jednotlivým bodům některé pokyny: Čistou vodou (aqua naturalis) se rozumí voda z pramene, voda studničná, z vodovodu a zřidelní (karlovarská, hořká a pod.), ne však chemicky připravovaná (sodovka).

Opravdový lék (vere medicinum) rozumí se lék, ať už byl vyroben synteticky či vzat z přírody.

Nápoj (per modum potum) jest tekutina, t. j. nesmí se používat při jeho požití nože, vidličky, kousání. Takového druhu jsou polévky (masová se syrovými vajíčky, fazolová, hrachová - když v ní je vařená látka rozpuštěna, ale ne fazole nebo hrách. Černá káva, čaj s cukrem a pod.). Článek v týdeníku »A Kereszt« končí:

»S velikou radostí konstatují kněží i věřící, že apoštolská konstituce „Christus Dominus“ přizpůsobila praxi dnešním poměrům, protože dosavadní právní předpisy konservativně setrvaly na staletých zastaralých zvycích. Náš lid, který žije v ruchu výstavby naší vlasti, srdečně přivítá toto ulehčení, neboť věřící mohou se silnějším duchem pokračovat v budovatelské práci nového světa, když budou čerpat pro svůj život sílu z tohoto pramene.«

J. B.

NÁBOŽENSTVÍ A ŽIVOT

SPIRITUS SANCTUS - SPIRITUS VERITATIS ET GRATIAE

Grandiosní zážitek nám poskytuje svatý evaňgelista Lukáš ve svatodušní epistole.

7 mohutného hukotu sestupuje Duch svatý na apoštoly Páně.

Tak mohutný byl tento hukot, jakoby bouře, že ohromné zástupy lidí, které přišly na slavnost letnic do Jerusalema, se sbíhají kolem domu apoštolů.

Ještě mohutnější však byla vnitřní proměna, kterou způsobil Duch svatý v duších apoštolů.

Tito tak těžkopádní rybáři zdouhavé vnímavosti, kteří nechtěli rozumět kázáním a bohovědným výkladům Pána Ježíše, poznávají náhle, osvícení jsou od Duchu svatého, všechno, cokoliv Pán Ježíš je kdy učil.

Tito tak bojácní a zbabělí mužové, kteří se rozutekli při utrpení Mistra svého na všechny strany, ti posilnění milostí Duchu svatého vystupují neohroženě před mnohatisícovým zástupem a hlásají pravdy Boží.

Největší metamorfosa, největší duševní proměna všech věků a všech časů.

Pán Ježíš slíbil apoštolům svým: »Utěšitel pak, Duch svatý, kterého pošle Otec ve jménu mém, ten vás naučí všemu a připomene vám všechno, co jsem k vám mluvil.« (Jan 14, 26.) A co Pán Ježíš slíbuj, to také splní. Co Pán Ježíš slíbil, na svátky letnic stalo se skutečností.

Letnice jsou proto skutečností.

Letnice jsou však též nutností.

Apoštolové byli dobří lidé, ale slabé vůle; nestačí však být dobrým, apoštol Páně musí být duševně zpevněným charakterem.

Apoštolové byli duchovní muži, ale velice zesvětštěli; mysleli na velikou říši světskou a měli přece podle vůle Páně býti vyslanci a poslové říše, »která není z tohoto světa«.

Apoštolové byli pyšní a marniví a zajišťovali si proto první místa a křesla v této říši Páně. Pán Bůh nemůže však nikoho potřebovat, kdo mu krade čest.

Apoštolové byli zbabělí a bojácní mužové, a zbabělí a bojácní mužové se nehodí k svatému kněžství, k poctivé práci na vinici Páně.

A proto musel přijít Duch svatý a musel je osvítiti a posilniti svou milostí — Spiritus veritatis et gratiae.

Ve světle Jeho sedmery darů poznali, cokoliv kdy Kristus Pán je učil — a posilnění Jeho milostí, uváděli ve skutek vše, cokoliv On přikázal jim.

Ve světle Jeho sedmery darů poznali, že říše Kristova, Církev svatá, není z tohoto světa — říše světská, ale říše duchovní, plena gratiae et veritatis — a že proto každý apoštol, každý kněz má spíše svou ctností nežli svou mocí ovlivňovat duše, poněvadž jest služebníkem tichého a pokorného Spasitele, který přišel na svět, aby sloužil a ne aby byl obsluhován.

Letnice jsou i pro nás nutností. I my potřebujeme Duchu svatého, abychom ve světle Jeho sedmery darů poznali, že musí být konkordance mezi slovem a skutkem, mezi láskou, kterou hlásáme, a mezi láskou, kterou prokazujeme — mezi mírem, ke kterému voláme a mezi mírem, který tvoříme ve svém okolí, v každém prostředí, ve kterém žijeme, v každé obci, ve které pracujeme.

Každý z nás ať je odleskem Duchu svatého: »pater pauperum, lumen cordium, consolator optimus«: neboť praví svatý Ambrož: »Munus Spiritus sancti, officium sacerdotis.«

Kde působí a vládne v duši kněžské Duch svatý, tam nenalzáme nic pánovitého, nic neovládaného, žádnou bezohlednost a neprozíravost, tam vládne klid a rozváznost, moudrost a obezřetnost. I tam, kde se musí říci vážné a přísné slovo, kde se musí zakročiti proti mravním chybám, vždy musí každý cítiti, že se to děje z lásky k duším a k mravnímu pořádku. Neboť »spíše se zahojí zlomená noha, nežli tvrdostí naší zlomená vůle«!

Modleme se proto vroucně a zbožně k Duchu svatému, Jehož darů i my tak velice potřebujeme:

»Veni Sancte Spiritus, reple tuorum corda fidelium et tui amoris in eis ignem accende«, abychom i my šli světem naplněni Duchem svatým dobře činíce.

P. Karel Sahan

INSTALACE NOVÉHO GENERÁLNÍHO VIKÁŘE ČESKOTĚŠÍNSKA

Československá část arcidiecése vratislavské prodělala během doby různé proměny, které byly způsobeny častými změnami státní svrchovanosti v tomto území.

Od 26. června 1947 jest tato část vratislavské arcidiecése spravována apoštolským administrátorem, který vykonává správu s týmiž právy, výsadami a povinnostmi, jako jsou podle CJC vyhrazeny sídelnímu biskupovi.

Území apoštolské administratury jest rozděleno na dva obvody, a to českotěšínský a jesenický, které byly dříve spravovány zvláštními arcibiskupskými komisaři. Po nové úpravě děkanských obvodů na Jesenicku byly dosavadní 4 děkanáty sloučeny v jeden, takže úřad arcibiskupského komisaře se stal nadbytečný.

Uváživ všechny okolnosti, nřdp. apošt. administrátor českotěšínský jmenoval se souhlasem nřdp. biskupa královéhradeckého a se souhlasem SÚC v Praze vsdp. Antonína Veselého generálním vikářem apoštolské administratury.

Slavnostní instalace se konala dne 16. dubna 1953 v Javorníku.

Na samých hranicích naší vlasti, v malebném klínu vloženém mezi Kladsko a zemi bratrského Polska, leží úhledné město Javorník. Ze svěží zeleně a skromně rozkvétajících stromů vyrůstá mohutně starobylý zámek, který patří apoštolské administratuře v Českém Těšíně. V jeho zdech jsou skryty vzácné sbírky musea, historické sály s drahocennými malbami, ubikace ordináře i hostí, kteří na toto sídlo přijedou, a umělecky vyzdobená kaple sv. Jana Křtitele, která se stala ve čtvrtek dne 16. dubna t. r. cílem cesty zástupců všech diecézí Čech a Moravy. V tento den přijímal z rukou J. M. preláta Dr Fr. Ondenky úřad generálního vikáře dosavadní sekretář a rada vsdp. P. Antonín Veselý. Po slavné mši svatě promluvil J. M. apoštolský administrátor Dr Fr. Onderek a ve své řeči ukázal na historii tohoto území a zvláště vzpomněl toho, že od jmenování prvního generálního vikáře (1770) trval tento úřad plných 150 let až do roku 1920, kdy byla nově organizována církevní správa československé části vratislavské diecése. Vzpomněl také krásné spolupráce s vsdp. gen. vikářem po celou dobu jeho působení v Českém Těšíně a přál mu do další práce hojnost požehnání Božího.

Po složení slibu a vlastním instalačním aktu posvětil světitel prsten a odevzdal novému generálnímu vikáři kříž, načež vsdp. gen. vikář promluvil k přítomným. Ve svém duchovním projevu se zmínil hlavně o tom, že je třeba, aby kněz dnešní doby plnil odkaz Kristův a byl dobrým pastýřem svého věřícího lidu a vedl jej vždy po cestách míru, lásky a pokoje.

Dnešní, pro mne tak významný den je uprostřed mezi dvěma nedělemi církevního roku, jejichž mešní texty ukazují nám dvě z nejkrásnějších příkladných vlastností Kristových. Uplynulou nedělí i dnešního dne zaznívají k nám ze sv. evangelia slova, po kterých lidstvo tolik touží a kterými Kristus pozdravil po svém zmrtvýchvstání apoštoly „Pokoj vám“. Liturgie příští neděle pak ukáže nám Krista jako dobrého pastýře. *Kníže pokoje a dobrý pastýř* — dvě nejkrásnější podoby Kristovy, které zvláště v dnešní době musí každý kněz ještě hlouběji vpustit do svého kněžského života a působení.

Ani já dnes, kdy jsem byl vám, nřdp. apošt. administrátore, uveden v úřad generálního vikáře, nemohu pro své další působení volit jiného vzoru, než Krista Pána jako knížete pokoje a dobrého pastýře.

Všichni dobře víme, co znamená pokoj pro člověka, ať je bílé nebo černé barvy pleti, ať je prostý nebo vzdělaný. Pokoj Kristův, pokoj založený na spravedlnosti a lásce líčí krásným způsobem již *Isaáš ve Starém Zákoně*. (*Isaáš 2. 4.*) Kristus Pán věděl, že nejpevnějším základním kamenem pravého míru jest láska člověka k člověku, vyvěrající z lásky k Bohu. Proto

buduje své království, království pokoje, míru a spravedlnosti, na základních příkázáních lásky.

My kněží, hlasatelé Kristova evangelia, musíme celým svým životem v prvé řadě učit této lásce své věřící a musíme ji příkladně pěstovat sami v sobě a mezi sebou v naší nevelké kněžské rodině. Musíme se snažit, aby i o nás jako o prvních křesťanech platila slova „He, jak se milují“.

Neméně krásná a pro kněze příkladná je Kristova postava do brého pastýře, který pečlivě vede své stádo a dává život za ovce své. Je třeba, aby každý Kristův kněz měl před očima vzor Ježíše Krista dobrého pastýře, aby měl především před očima jeho nádherný poměr k nejchudším, k těm, z nichž si většinou vyvolil své apoštoly, kteří si vydělávali svůj denní chléb prací svých rukou.

Kdybychom v duchu zalistovali nepsanými dějinami církve u nás, s kolíka krásnými a světlými postavami dobrých pastýřů bychom se setkali. Všichni ti dobří pastýři našich věřících předků, kněží doby obrozenecké, zapadli vlastenci Raisova typu, šířili mezi prostým lidem nejen víru, ale i všestrannou kulturu a pokrok a chtěli již zde na zemi učinit jejich životy když ne rájem, tedy alespoň příjemnějším a lehčím.

Zapadli vlastenci, kněží-buditelé, nedostali se většinou do psaných dějin našeho národa, ale vděčná mysl prostých věřících dlouhá léta vzpomínala na jejich působení.

I dnešní kněz musí se tedy snažit po vzoru těchto kněží chápat problémy své doby, dnešních dnů, být svému lidu rádcem, ukazovat správnou cestu a bojovat proti všemu, co by mohlo jeho lidu škodit. Takoví kněží zůstanou v živé a vděčné paměti svého lidu.

Jsme hrdi na to, že i naše doba má příkladné postavy duchovních — dobrých pastýřů, kteří i život dají za svěřené stádo. Vzpomeňme jen staříckého, statečného lidického faráře. Nebo jak krásným příkladem působí novodobý farář z německé vesničky Börenwalder, který bojuje v čele svého lidu za zájmy celé vesnice a proti nové válce.

V této kapli přijal jste, nřdp. apošt. administrátore, před více než 40 lety z rukou svého světitel kněžské svěcení. Dnes přijímám já s pocity velikého věku z vašich rukou nejvyšší úřad — úřad generálního vikáře. Tak jako vy tehdy na tomto místě prohlásil jste své jasné a rozhodné „Adsum“, tak i já dnes slibuji vám i všemu našemu kněžstvu „Adsum“ — jsem hotov a připraven, seč svými slabými silami budu stačit, s pomocí Boží a za podpory všech spolubratří, které o to prosím, pomáhati vám ve vašem odpovědném úřadě.

Povědu duchovenstvo i lid cestou knížete pokoje a s péčí dobrého pastýře.

Nový generální vikář P. Antonín Veselý vyšel z diecése královéhradecké, kde působil v poslední době v Lázních Mlázovicích a na Novém Hradci, odkud přišel za sekretáře apoštolské administratury v Českém Těšíně. Proto pozdravil a blahopřál panu gen. vikáři v kapli také J. M. probošt kapituly a gen. vikář královéhradecký P. Ladislav Hronek.

V mimocírkevní slavnosti, která se konala ve velkém zámeckém sále, pozdravil nového generálního vikáře p. přednosta Jiří Verner, který zastupoval Státní úřad pro věci církevní, zástupci kraje Olomouckého a Ostravského, zástupci okresní i místní lidosprávy a četní církevní hodnostáři, jakož i osobní přátelé nového p. generálního vikáře.

Přejeme novému církevnímu hodnostáři, který je většinou nejmladší ze všech našich generálních vikářů, aby s tím větším elánem vykonával svůj vysoký úřad k blahu církve svaté, našeho drahého státu a ku prospěchu našeho dobrého a milovaného věřícího lidu.

J. Beneš

KRÁLOVNO MÁJE A MÍRU, ORODUJ ZA NÁS!

*Nesu ti luční kytku
přesliček, orsejí,
nedýšl kouzlem skřítků,
víly z nich nepějí;*

*to čáplí nůsek zve se,
to rozrazil se zve,
a ruka, jež je nese,
má prsty citlivé;*

*z nichž každý, že co roste,
posvátně roste, ví,
a v tom, co zcela prosté,
je nejvíc tajemství.*

Otakar Fischer, Host.

1. Vladimírská Bohorodička (Moskva, kol roku 1540).

2. Snímání s kříže (Novgorod ze XIV. století).

3. Rafael Santi, Madonna del Granduca (Galerie Pitti ve Florencii).

4. Tiziano Vecellio, Madonna (Galerie Uffizi ve Florencii).

5. *Madona zbraslavská.*

6. *Madona vyšehradská.*

7. *Madona svatovítská.*

8. *Madona roudnická.*

Generální vikář českotěšínský P. Antonín Veselý promlouvá při své instalaci.

Javornický zámek, v jehož kapli se konala instalace nového českotěšínského generálního vikáře.

J. E. n. Dr. František Onderek a generální vikář P. Antonín Veselý se zástupci diecése a duchovenstvem po slavnostní instalaci.

OBRAZY PANNY MARIE V UMĚNÍ A V DĚJINÁCH

Byzantské a ruské umění.

Ačkoliv již v římských katakombách sv. Priscilly nacházíme obraz Matky Boží, přece teprve od konce 4. stol. se stalo obvyklým zjevem hojné zobrazování P. Marie.

Tehdy obrazy P. Marie, nalezené v Jerusalemě, považované za pravé vystižení podoby a připisované zbožnou legendou sv. Lukáši, se staly vzorem. Tak zvané Lukášovy madony mají oválný obličej nahnědlé barvy obilného zrna, veliké oči s mírným výrazem, rovný nos, malé plné rty a kulatou bradu.

Jiný způsob zobrazování byzantských madon vznikl v souhlase s exstaticky vystupňovanou představou o nadpozemské vznešenosti Matky Boha.

„Lidská řeč a lidský hlas,“ praví o P. Marii souvěký spisovatel, „nejsou schopny uvítí z květů věnců chvály a vyzpívání hymny důstojné Tvé velebnosti.“

V duchu tohoto pojetí vidíme na mosaice trůnící P. Marii jako královnu nebes, oblečenou v nádherný šat, vyšívaný a ozdobený rytými drahokamy.

Zlaté a stříbrné pozadí, barvy purpuru, smaragdu, safíru i mléčně bílé perleti, to vše na mosaice v přísefi chrámu mělo vyvolávat patričníou úctu vznešenosti.

Přepychově působí i ikony. V rámci z drahokamů a perel jsou zlaté smalty vroubené perlami s postavami světců a andělů. Uprostřed je vlastní velký obraz P. Marie, držící v loktech dítě, Syna Božího.

V plastice byla nádhera vyjádřena řezbou ve slovině.

Rozhodující je umělecké vyjádření Matky Boží, nejčistší a zduchovnělé, až přísně nepřístupné všemu světskému.

Jinde na monumentální fresce vidíme štíhlou a nadměrně vysokou postavu P. Marie, s výrazem milosti a žehnajícími gesty rukou pro všechny, kdož se v její ochranu utíkají.

Pod vlivem byzantského umění se vyvíjí malířství některých národů jihoslovanských i umění u Rusů, Arménů a v Gruzii.

V jednom z klášterů na hoře Athosu je pozoruhodná freska z r. 1535 „Uctívání obrazů“. Vpředu na fresce vidíme ikonu P. Marie, Matky Boží s Božským Dítětem. Po pravé straně ikony císařovna Theodora a císař Michal. Po levici patriarcha Methodios a biskupové. V pozadí jsou mniši, držící ikonu Ježíše Krista. Freska má vztah ke ctění obrazů svatých.

Císař Lev III. Syrský (717—741) ctění obrazů zapověděl a obrazoborectví trvalo až do r. 843, kdy císařovna Theodora, která vládla za nedospělého Michala III., obnovila ctění obrazů. Den, kdy se tak stalo, 11. března, se slaví v církvi jako vítězný den pravověřící (pravoslavi).

Již z uvedeného je patrné, jaký obrovský význam má malířské umění ikon u národů pravoslavných.

Zvláště u národa ruského hrály ikony svrchovaně důležitou úlohu ve vývoji umění.

Znovuuvědomění si toho nesmírného bohatství, jež v umění vytvořily ruské malířské školy ikon XIV.—XVI. století v Novgorodě, později v Moskvě a na severovýchodě evropské Rusi, způsobilo u ruského národa velikou vlnu nadšení a zájem. Odbiv k ruským malířům ikon vyvolalo několik uměleckých výstav ikon, pořádaných v Moskvě a Leningradě. Doba pozdější odbiv nezmenšila, ba naopak.

Po Velké říjnové revoluci soustředilo Historické muzeum v Moskvě na 32.000 ikon ve svých sbírkách. Zachránilo je před náhlým poškozením a umožnilo jejich dokonalý výzkum vědecký, umělecko historický.

Podobně pro poznání slavné ruské umělecké minulosti učinil Sovětský svaz velmi mnoho, když učinil z města Novgorodu se slavnými chrámy a veřejnými budovami umělecko historickou rezervaci.

Jako příklad ruského umění přinášíme reprodukci obrazu *Vladimírské Bohorodičky*, malovaného okolo r.

1540 v Moskvě podle slavného a kdysi Rusy tolik uctívaného originálu.

Na originálu, zvaném Vladimírská ikona a chovaném v kostele Nanebevzetí P. Marie v Moskvě, jsou dnes z malby patrné jen obličej; vše ostatní je zakryto drahou zlatnickou prací.

Tento obraz byl přenesen panovníkem Vasilem Dimitrijevičem (1389—1425), u příležitosti vpádu velkého dobyvatele Timur Lenka do Ruska, z města Vladimíru nad Kljazmou do Moskvy. Vlivu tohoto obrazu se legendárně přičítal náhlý odchod Timurův z Ruska. Praktický výsledek přenesení obrazu bylo přesídlení pravoslavného metropolitů z Vladimíru do Moskvy.

Druhá reprodukce představuje „*Snímání s kříže*“. Novgorod, konec XIV., začátek XV. století. Ikona „*Snímání s kříže*“, na níž vidíme též P. Marii, působí mohutným dojmem.

Italské madony.

Do XIII. stol. působilo byzantské umění malířské na malířství celé ostatní Evropy.

V XIV. stol. zásluhou malíře Giotta (1267—1337) a toskánské malířské školy opustila Evropa od byzantského vlivu v malířství.

A tak došlo k harmonickému vyrovnání, ke sloučení dokonalé formální krásy a obsahu, rozumových a citových složek. Uplatnila se láska k životu ve zdejšímu a svěží naturalismus. Bylo to v době renesance.

Umělecké galerie po celém světě považují za nejcenější části svých sbírek sochy a malby vytvořené italskými renesančními malíři a s úctou se vyslovují jména genů, jako byli Leonardo da Vinci a Michelangelo Buonarroti.

3. reprodukce: *Tizianova Madona* z galerie Uffizi ve Florencii.

Tiziano Vecellio (1477—1576) je pravým hercem životní a tvůrčí síly. Mimořádně nadán, řeší hravě nejtěžší úkoly a nikde se nepozoruje na jeho díle stopa námahy a násilnosti. Proslul překrásnými obrazy, jako jsou „*Láska nebeská a pozemská*“, „*Flora*“, „*Venuše*“, „*Nanebevzetí Panny Marie*“. Vynikl jako portrétista. Je mistrem jemného koloritu. „*Peníz dané*“ („*Kristus a farizej*“) malířsky vyjadřuje moment velké duševní hloubky. Kristova jemná tvář, plně osvětlená, s klidným výrazem čistoty v očích, se nápadně odlišuje od tváře farizeovy.

Nejvelkolepěji je podán výraz obou povah v pojetí rukou. Dramatičností a psychologií tohoto obrazu se vyrovnává Tizian Leonardovi da Vinci.

4. reprodukce: *Raffael Santi (1483—1520). Madonna del Granduca - Madona velkovévody*.

Raffael Santi byl povolán papežem Juliem II. do Říma, aby vyzdobil pokoje vatikánského paláce. Tam mimo jiné vymaloval alegorické obrazy „*Theologie*“, „*Filosofie*“, „*Poesie*“ a „*Spravedlnosti*“, „*Požár v Borgu*“, „*Mši Bolsenskou*“ a velkolepé „*Osvobození sv. Petra z vězení*“. K jeho nejlepším pracím náleží „*Madonna della Sedia*“ (sedící) ve Florencii, *Madona Sixtinská* (v Drážďanech), podobizna vlastní a papežů Julia II. a Lva X. Jako stavitel chrámu petrského pozměnil Bramantův půdorys, dav mu podobu dlouhoramenného latiského kříže.

Madona sedící se pokládá za nejlepší výraz mateřství, jehož kdy Raffael dosáhl, a za nejvznešenější výtvar toho druhu.

Madona velkovévody. Obraz mluví k našemu srdci zejména krásou madony, která dítě drží klidně ve svých rukou a hluboce zamyšlena, pohlíží k zemi. Obraz je namalován světlými barvami, zelenou barvou pláště, krásnou červení šat; je zvláště něžně modelovaný. Božské dítě je vtělená roztomilost. Obraz se nacházel v soukromém pokoji velkovévody Ferdinanda III., který si obrazu tak vážil, že si jej bral s sebou na cesty. Odtud pochází jméno obrazu.

České madony.

Také na českém luhu v gotické době vykvetly něžné a milé kvítky náboženského umění v mariánských obrazech a sochách.

Na desce malované české madony a krásné madony v sochařství vešly, a to pod těmito názvy, do dějin evropského umění XIV.—XVI. stol. jako zvláštní, zcela určitě dva typy zobrazování, vytvořené v Čechách.

Vliv jejich byl mimořádně velký v širokém okruhu celé střední Evropy. Mezi první české madony patří Madona z Veverí na Moravě, Madona zbraslavská, strahovská a výtvarně bohatá kládká, vesměs z doby kol r. 1350.

Madona zbraslavská je rozšířena v přehojných starých kopiích, což svědčí o veliké oblibě, již se tento obraz právem pro svoji krásu těší.

Zvláštní svého druhu je nádherný vyšehradský obraz P. Marie kojící Děťátko.

Též dvorské umění z této doby mělo svůj čestný podíl. Pod vlivem Theodorica pražského vznikl známý votivní obraz pražského arcibiskupa Jana Očka z Vlašimě, v jehož hořejším poli vidíme trůnicí Madonu s Ježíškem. Od dvorního malíře Tomáše z Modeny dvě madony, malované pro Karlštejn, nacházejí se nyní ve sbírkách vídeňských.

Půvabným dílem je dřevěná soška Madony strakonické z doby kol r. 1340, jež spolu s několika jí podobnými libezně vyjadřuje mateřskou lásku.

Zvláště sličné jsou pak sochy z doby Václava IV., jichž označení k r á s n é m a d o n y, případně je charakterisují.

Řadu těchto krásných madon zahajuje Madona Staroměstské radnice, na niž pak navazují madony: krumlovská (ve Vídni), tři madony v Plzni a třeboňská.

Z trůnicích krásných madon se připomínají Madona z kutnohorského chrámu sv. Barbory a pražská Madona z Týnského chrámu.

Obdivována je Madona z arciděkanského chrámu sv. Bartoloměje v Plzni. Má vysoké klenuté čelo, jemné rysy tváře. Svatost a láska září jí z milých očí.

Protějškem k těmto „krásným madonám“ sochám jsou milostné obrazy P. Marie s Děťátkem, případně vystihující zidealizovanou českou dívku.

Tyto mariánské obrazy vyskytují se ve dvou základních typech, a to Madony vyšebrodské a svatovítské (zlatokorunské). Obě vznikly kol r. 1400.

U typu vyšebrodského P. Maria s láskou se sklání k Božskému Děťátku. Hlava je korunována zlatou korunou, zdobenou drahokamy, a šat je na prsou spjat velkou zlatou sponou.

U svatovítské Madony Jezulátko hledí plnou tváří s obrazu, je obráceno k divákovi. P. Maria má kromě bílé plachetky přes hlavu přehozen i plášť.

Ráz českých madon vystihuje jejich znalec † biskup Podlaha takto: „V půvabném okrouhlém obličejí Panny Marie převládají veliké plochy klenuté čela a plných tváří, kdežto jemný, rovný nos a plné rty malých úst poměrně jen málo místa zaujímají. Oči se sklánějí jakoby z miloucné stydlivosti a jsou víčky zpola zakryty, obočí jsou naznačena toliko jemnou linií, která nezděnká téměř úplně mizí. Obličej má libezný výraz plný nevinnosti a prostoty.“

Typu vyšebrodské Madony, kterou obdivoval již Frant. Palacký, náleží Madona kostela sv. Štěpána v Praze, obraz třeboňský, krumlovský a roudnický (dnes v Národní galerii v Praze).

K typu Madony svatovítské náleží: obraz ve Zlaté Koruně, děkanského chrámu v Plzni, Madona Inářská a Týnského chrámu v Praze.

Zvláštním typem je ještě Madona doudlebská.

Milostná soška Matky Boží Bolestné v Praze I.

Na bohatě pozlaceném oltáři v chrámu sv. Jakuba v Praze I. se nalézá starobylá soška Bolestné Matky Boží. Je překrásně ze dřeva řezaná a úplně zachovaná. Je to pozdně gotická dřevorezba domácího původu z doby okolo r. 1500. Tato Pieta z chrámu sv. Jakuba,

jak se totiž nazývá sochařská práce, představující Matku Boží držící na klíně Tělo Kristovo, sňaté s kříže, má znamenitě předchůdce v českém sochařství, na př. Pietu lásenickou se zvláště štíhlým tělem Kristovým. Byla vytvořena v době okolo r. 1380.

5. reprodukce. *Madona zbraslavská*, z doby kolem r. 1360. Zbraslav, farní, dříve klášterní kostel sv. Jakuba Většího. Lipové dřevo, kříd. podklad s vyrytou a černě vytaženou kresbou, tempera. V. 89, š. 59.5 cm.

Panna Maria s korunou na hlavě sklání se k pravé straně, k Ježíškovi, jež drží na pravé ruce. Ráz koruny se širokými listnatými ozdobami, čelenka i koruna na závoji, to vše je příznačné pro francouzské madony. Ježíšek je nadměrně veliký, jako u obrazů byzantských. Pojetím je ovšem úplně cizí byzantskému, neboť byzantská ikona sdružuje přísnou Matku Boží s dítětem, Spasitelem a Pánem světa. Něco zcela jiného vidíme na obraze Madony zbraslavské. Ježíšek, oděný těsně přiléhající košílkou, pravici tiskne k sobě ptáče a levou rukou se chápá Mariiny ruky, jež starý motiv ukazujícího gesta změnila za něžný dotyk dětského kolínka. Dítě s blaženou tváří vzhlíží ke své matce, jako by ji chtělo vytrhnouti z teskného zadumání. Toto řešení promyšlené a plně kouzelné působivosti způsobilo obrazu velkou oblibu.

6. reprodukce.

Madona vyšehradská, t. zv. Dešťová. Vznik kolem roku 1360.

Praha VI, kolegiální chrám sv. Petra a Pavla, třetí kaple jižní lodi. Dřevo plátnem potažené, kříd. podklad, tempera. V. 58, š. 34 cm.

Nahoře i dole je deska seříznuta, čímž odpadla na dolním okraji část půlměsíce a na hořejším čtyři hvězdy kolem madoniny svatozáře. Podle obrýsů Matky Boží a Ježíška byla vyříznuta kovová pozlacená deska, jež pokryla celé zajímavé pozadí obrazu. Na této desce je 40 tepaných zlacených čtverců, ozdobených orlicí, dvojacasým lvem a znakem vyšehradské kapituly (dvěma přes kříž položenými klíči). Kdy byla vložena deska na obraz, nevíme. V knize Podlahové „Obrazy Mariánské v Čechách“ tab. XII vidíme ještě obraz vyšehradské Madony s kovovou deskou, která při restauraci obrazu byla sňata.

V 18. století byla k tomuto obrazu konána procesie v době sucha na vyprošení deště, odtud je původ názvu. Obraz se také nazývá Madonou pokornou.

Ještě před r. 1364 Jan Očko z Vlašimě založil špitál a kostel S. Mariae de humilitate na úpatí Vyšehradu a obraz z kolegiálního chrámu pochází asi z onoho kostela, který později v 18. stol. zpustl.

Ikonograficky je deska zobrazením Madony kojící, typ sahající až do umění koptického v 7. stol. Do Itálie přichází tento námět ve 12. století přes byzantské umění. Všechna vyobrazení Madony sedící na zemi a kojící dítě jsou vybavena určitými symboly. Je to půlměsíc a forma svatozáří, které jsou složeny z jednotlivých paprsků a k disku se připojují. Kromě toho se přidružuje ke každému čtvrtému paprsku hvězda. Počet hvězd je dvanáct.

Název Madona pokorná se nachází na obraze Bartolomea da Camogli z r. 1346 v Národním museu v Paletmu. S obrazem tohoto janovského malíře projevuje Madona vyšehradská největší příbuznost. To jsou ve zkratce hlavní data, jak se je dovidáme z bohatě vypravené knihy Matějčkovy „Česká malba gotická“.

Madona zbraslavská vyniká jakostí práce a bohatstvím formy, Madona vyšehradská zvláštností svého námětu i barevnou krásou zejména ultramarinového pláště Mariina. Proti italskému vzoru malíř český oživil trávník, na němž sedí Maria, krásnějšími a složitějšími květy.

7. reprodukce

Madona svatovítská, detail - tvář Mariina.

Madona svatovítská, vznik kolem r. 1400. Praha, poklad chrámu svatovítského. Měkké dřevo, plát. potah, kříd. podklad, tempera. V. 51, š. 38.5 cm, Obraz zachován v původním řezaném rámu.

Vyniká nad Madonu klášterního kostela zlatokorunského měkkí modelací Mariiných rukou i Ježíškova tělčka, větší plastičností a barvitostí.

Přímá závislost malíře na krásných madonách, soše plzeňské, krumlovské a třeboňské, nedá dokázati; vyjadřuje však dobře obecnou vlastnost uměleckého slohu kolem r. 1400. Výraz tváře Mariiny vyjadřuje neobyčejnou něhu. Obraz, který byl pravděpodobně hned od počátku umístěn v chrámu svatovítském, tedy na prvním místě v Čechách, je právem považován pro své přednosti za nejlepší práci svého druhu. Všeobecně se nyní usuzuje, že Madona svatovítská je prototypem oněch milostných madon, které byly označovány jako obrazy typu Madony zlatokorunské. Madona zlatokorunská vznikla o něco později než svatovítská, asi kolem roku 1410.

8. reprodukce.

Madona z Roudnice, vznik před rokem 1400.

Praha, Národní galerie, z majetku kapucínského kláštera v Roudnici. Lipové dřevo, plát, potah, kříd, podklad s vyrytou kresbou, tempera. V. 90, š. 68 cm (i s původním rámem).

Obraz je podle názoru univ. prof. Matějčka nejstarším dokladem ikonografického typu, který z vyšebrodské Madony, vzniklé kolem r. 1420, byl přenesen později na Madonu kostela sv. Trojice v Českých Budějovicích a jejím napodobením jako t. zv. typ vyšebrodské Madony se všeobecně rozšířil.

Madona z Roudnice má velmi mnoho vynikajících vlastností. Jsou to zejména: šerosvitná modelace tvaru, kompoziční dokonalost, použití jasných barev. Příjemně působí jemný výraz Mariina obličje a přirozený výraz v Ježíškově tváři. Dr Jaroslav Krčmář

STO LET ERBENOVY KYTICE

V únoru 1853 vyšla v nakladatelství Jaroslava Popelky v Praze sbírka básní K. J. Erbena pod názvem „Kytice z pověstí národních“. Není to dílo okamžité nálady, nýbrž rostlo řadu let, od balady k baladě, z nichž potom výběrem i přesným stavebním záměrem sestavil básník celou sbírku. Jádrem skladby je myticko-baladické nazírání životního údělu člověka v jeho základních projevech a vztazích. Erben nehledá rovnováhu, nehledá vyrovnání mezi pohanským mythem a křesťanstvím, i když v jeho verších cítíme silně pulsující srdce věřícího křesťana.

Nyní si všimněme doby vzniku knihy:

Po revolučním roce 1848 nastala doba persekuce a vládního absolutismu. Začal počátek éry bachovské: revoluční demokracie, kteří bojovali na barikádách, jsou pozavíráni, vězněni v pevnostech. Konservativci vytvářejí rakouskou vládní stranu a nastupují do služeb reakce. Liberální básníci, jimž vídeňský útlak a ponižování českého lidu otevřely oči, uvědomují si zradu revoluce buržoazii. Nastupují nyní neochrozně do nerovného boje s monarchií. Tyl se bije za práva revoluce a za svobodu v báchorkových hrách. Havlíček, internovaný v Brixenu, prudce napadá absolutismus, despotii a policejní stát sžíravými satirami, které kolují mezi lidem v opisech. Maloměstáky štvaná Božena Němcová vrací se v myslí do Ratibořického údolí a ze vzpomínek na své dětství i z bohatých zkušeností životních vytváří typ vesnické stařenky, která svou moudrostí a lido-

vou rozvahou je oporou všem a příkladem životního kladu a optimismu. Erben přichystal soubor balad, který ukazuje na svéráznou podstatu české lidovosti kořenů obecně slovanských, jež je ukryta v pověstech a bájích, silí ujařmený národ a dodává mu víru v budoucnost.

Málokdo z básníkůvých vrstevníků — a z jeho učitelů snad jen Čelakovský a Šafařík — seznal sílu slovanského celku, procítil životodárnou mohoucnost kmenové sounáležitosti tak jako právě Erben. Pečlivým studiem a pilnou prací zjistil jednotný kdysi původ slovanských kmenů, příbuzný životní styl a názor, domácí kořeny různé tradice i osobitosti.

Kytice patří mezi naše nejrozšířenější knihy; více než sto vydání, a to celé sbírky či jednotlivých básní, jest toho dokladem.

Nyní, po stu letech, můžeme klidně říci, že Kytice je dílo trvalých hodnot a vynikající úroveň, o němž skeptický F. X. Šalda v pojednání „O t. zv. nesmrtelnosti díla básnického“ (z r. 1928) uvedl, že je plodem celé osobnosti. Bývá pravidlem, že vynikající díla v době svého zrodu nejsou současníky doceněna: na počátku let padesátých za bachovského režimu nedostávalo se nadto vnímavé a vzdělané kritiky, jejíž růst je podmíněn literárním ruchem a volností projevu.

Básnický jemný rozbor Nebeského (Čas. Čes. Musea, r. 1853) kontrastuje s liberalistickým útokem na Erben, který v rámci biografie (r. 1862) podniká Sojka,

Duch Svätý je duchem nových síl, nových schopností a nových pohnútek

Otakar Procházka

a) Úlohou Ducha Svätého je do tohto sveta postaviť nového človeka, ako novú skutočnosť a novú prirodzenosť. Každá prirodzenosť má svoje schopnosti a sily, samozrejme je teda, že tí, čo „sa stali účastníkmi prirodzenosti božej“, majú nielen iné idey a iné ciele, ale aj iné sily a pohnútky, ktorými dosahujú svoj cieľ. Základnou energiou posvätenej duše je viera, ktorú musíme považovať nielen za prierodný akt, ale za stav a schopnosť v duši koreniacu; toto je také videnie, ktorými zhlíadam nové ciele a nové perspektívy. Druhá je nádej, ktorá je zase energiou túžob, úsilia a boja, ktorá nás chce vyzdvihnúť z rôznych nerestí a ktorá očakáva nielen nesmrtelnosť, ale víťazný, božský život. Tretia je láska, ktorou človek, akoby v zduchovnelom kolektíve, objíma Boha, seba a celé ľudstvo. Viera, nádej, láska sú božské energie posvätenej duše; na ne pôsobí Duch Svätý; ony zachycujú líce Ducha Svätého a reagujú na ne. Ale mimo božských čností sú aj mravné čnosti; i tieto sú sily so zvláštnymi motívami a novým zameraním. Ako totižto prirodzené čnosti z prirodzena berú svoje motívy a vytvárajú prirodzený poriadok, krásu a dobro, tak podobne aj nadprirodzené mravné čnosti z Ducha Svätého čerpajú zámery a chcú rásť do výšav. Tak na pr. keď sa volakto chce cvičiť v prirod-

zenej miernosti, povie si: „zo všetkého toľko, koľko neuškodí“ a toto je dobrá a správna zásada; ale keď volakto sa snaží dosiahnuť nadprirodzenej miernosti, vtedy má na zreteli také ohľady, ktoré čerpá z porušeru tela a duše vo svetle viery a myslí na tie veľké služby, ktoré telo môže poskytovať duši. Môže byť totiž volakto smelý, energický, vytrvalý podľa svojej prirodzenosti a jeho smelosť a vytrvalosť sú prirodzenými čnosťami, ale ináč sa vec bude mať, keď ho prenikne viera, že Boh je s ním a v ňom a keď toho vedomie vzrastie v silu a on týmito motívami bude smelý a silný. Tak je to s každou čnosťou. Teda božské a mravné čnosti sú orgánmi Ducha Svätého vo svete nadprirodzenom: on pracuje v nich. Nimi pradieme čistejšieho a šľachetnejšieho ducha do prirodzeného života a citového sveta. Duch Sv. nás totiž napomáha, aby sme sa riadili nielen podľa prirodzených pohnútok a úsudkov, ale aby sme prijali aj myšlienky a zámery nadprirodzené a podľa nich si vytvárali život. Bolo by škoda, keď by sme si nevychovali dušu podľa nich a keď by, čo sa nadprirodzeného životu týka, úhorom ležela naša duša. Zorme je a veľký rozsievateľ, Duch Svätý, zaseje do nej kľičku života podľa Krista a vytvorí sa v nás krajší a intímnejší život duševný.

b) Po druhé, Duch Svätý nám dáva to, čo by som menoval najzvláštnjším prvkom duše: smysel k božskému životu, k jeho duchu, k jeho psyché. To nie je vedieť, ani chcieť, ale to je smysel duše, ktorý je ako-

radikální bouřlivák s ideologií r. 1848: Kytice je nazvána výstřelkem poesie romantické, nevolné, katolické.

Májová generace básníků Neruda i Hálek však chápe Erbenova a staví dále na jeho díle: z Erbenova vychází velká básnická tradice, která staví na lidové formě balady. Neruda jí dává sociální náplň. Wolker se na jejím podkladě (podle záznamu Vít. Nezvala) oprošťuje od dekadentního básnického Západu a dává plný průchod svými sociálními citům, z nichž vzešly nejsilnější verše naší proletářské poesie.

Verše Erbenovy jsou téhož rodu a stupně umění jako Mánesova v malířství, Alšova v kresbě, Smetanova v hudbě: je duší a tělem romantik s uměleckou dokonalostí a harmonií, takže se stal národním klasikem.

Erben spojuje trojnásobný typ: slovesného umělce, typ malební (popis české krajiny), hudební, motorický. Erben sám byl kreslíř a hudebník vyvinutého nadání.

Během své existence měla Kytice odezvu v malířství i hudbě: Jest skutečně litovati, že sešlo z jedinečné ilustrační práce Josefa Mánesa, přes několikero rozběhy a pokusy, takže nemáme dodnes výtvarného přepisu, který by byl sourodý s velikým uměním básníka Kytice.

Druhé vydání Kytice (r. 1861), pořízené Františkem Richtrem, je ozdobeno tvrdými, nedramatickými dřevoryty Antonína Garejse.

Svatební košile (vydané samostatně r. 1884) jsou ilustrovány Karlem Krejčíkem nikoliv šťastně v plošné kompozici.

Reprezentační vydání Kytice, pořízené r. 1890 Uměleckou besedou, bylo společnou prací 10 umělců (Karel a Adolf Liebscher, Viktor Oliva, Luděk Marold, K. Štapfer, V. Mašek, F. Jenewein a j.), vyzvaných k výzdobě. Nesourodé pojetí práce, poplatnost vkusu doby, plytká libivost jsou patrné na tomto díle, jež neuspokojuje. Jest zajímavé, že k výzdobě nebyl vyzván Mikoláš Aleš, jehož kresebné umění vyniklo při ilustrování samostatně vydaného „Zlatého kolovratu“ (r. 1908).

Roku 1898 vytvořil St. Sucharda plastické reliéfy „Vrba“ a „Poklad“. Z novější doby ještě uvedeme významnější umělce, kteří ilustrovali „Kytici“: Cyril Bouda (vyd. Hyperion, r. 1923), Jan Konůpka (r. 1924), V. H. Brunner (Durychovo vydání Kytice 1924), Jan Zrzavý (vyd. Aventinum, r. 1927), Milada Marešová (1929).

Nemenší ohlas měla Kytice i v hudbě:

Ještě za života Erbenova byla provedena na koncertu Umělecké besedy 22. XII. 1868 za účasti 200 pěvců, řízením dr. Ludevíta Procházky, kantáta staříčského votinského samotáře Eug. Leop. Měchury „Štědrý den“. Týž motiv zpracoval Karel Bendl (r. 1886) jako oratorium, Zdeněk Fibich (r. 1875) osobitou formou melodramatu.

„Svatební košile“ byly zhudebněny A. Dvořákem (1884), V. Novákem (1913), B. Martinů (1933). „Vodník“ zpracován (1883) Zd. Fibichem a v naší době B. Vomáčkou.

V letech 1896—1898 A. Dvořák zpracoval jako symfonické básně: Polednice, Holoubek, Vodník, Zlatý kolovrat.

K úplnosti uvádíme ještě melodram Karla Kovařovice „Zlatý kolovrat“. Závěrem ještě několik slov o autoru Kytice samém:

Karel Jaromír Erben narodil se v Miletíně v Podkrkonoší v r. 1811. Otec byl povoláním švec, který si v létě přivydělával sadařstvím. Básník byl z dvojčat, z nichž Jan zemřel brzy po narození a Karel zůstal sice na živu, ale neduživý, chabého zdraví, trpící často chrlením krve. Byl uzavřený samotářské povahy, plachý a málomluvný, stížený mimo to vadou řeči.

Měl celkem málo přátel: jedině se sblížil za dob studií s Karlem Havlíčkem, který ho seznámil s K. H. Máchou, a to při vášnivých studentských debatách. Kromě školního vzdělání (filosofie a práva) byl zručný kreslíř, dobrý klavírista a jazykově vzdělaný: rusky, polsky a srbochorvatsky.

Přesto byl život jeho celkem klopotný, stálý boj o chleba a existenci. Erben napsal též mariánskou píseň:

*Zdravas Maria, plná milosti,
Hospodin s tebou v tvé nevinnosti.
Mezi ženami požehnaná jsi,
a božský plod tvůj, zdroj naší spásy.
Matičko Boží, pros za provinu,
teď i v poslední naší hodinu.*

Tím končíme v měsíci máji, zasvěceném Panně Marii, naší úvahu o Erbenovi i jeho Kytici.

Dr Jindřich Svoboda

by z jej podstaty, takrečeno z jej tkaniva. Sú duše jemného a drsného tkaniva. Tak ako mužský a ženská, ač práve sú obaja ľudia, predsa nie sú rovní; rozdielne sú ich nervová tkanivá, rozdielne smysly a rozdielne povolania: tak môžu byť aj v dušiach podivné, akoby nervové sústavy. Ľudia duševní môžu byť zase nositeľmi iného a iného, jemnejšieho, alebo podlejšieho života. Smysel jedného zachytí to a ono, čo druhý ani nezbadá, alebo si necení; jeden je schopný a náchylný k niečomu. na čo druhý ani nereaguje; jeden prijíma dojmy, ktoré iný ani nezachytí. Ja takýmto duševno-nervovým tkanivom menujem takzvané dary Ducha Svätého. Dary, všeobecne povedané, ale ich mená nám povedia, čo vlastne sú: múdrosť, rozum, rada, sila, umenie, pobožnosť a bázeň božia. Toto sú akési jemnosti duše; zvláštne spojenia medzi nami a Duchom Sv., cez ktoré nás Duch Sv. oplyňuje smérmi hore označenými; sú orgánmi a smyslami v duši, ktoré nás spájajú s Duchom Svätým, tvorcom jemnejšieho duševného života a činia nás prispôbitelnými k jeho pohnutkám. Nepoznáme našu dušu: v jej konkrétnej podstate; nemáme podrobný pojem o duševnej energii, ale zato vidíme a obdivujeme účinky Ducha Svätého v jednotlivých dušiach, ktoré činí múdrymi. — ktorým dáva v hĺbkach kráčajúcu dušu, aby v živote a prírode našly stopy Boha — obdarúva ich veľkým poznáním a nahliadnutím, ktoré nie sú z mučivého rozumkovania, ale zo zjavenia. Je k nim treba rozumná a citlivá duša. Koľkokrát vyznali Bohom osvietení

umělci o svojich dielách: áno, my sme ich akoby vytvorili, ale cítime, akoby ani nie my, ale vlastne cez nás niekto iný ich vytvoril a my sme boli len jeho nástrojmi. Takto hovoria všeobecne všetci vedci, vidci a vynálezci a takto aj vyznávateľa Ducha Svätého. Takto hovoria tí silní, bázeň božiu znajúci hrdinovia: nemôžeme samým sebe ďakovať za toto osvietenie, za tú silu a milosť, ktorými sme zvíťazili, ale my sme toto všetko dostali: tieto sily unášaly nás a nie my ich. Aj tie veľké, podivuhodné osvietenia, tá sila a bázeň božia, tá milosť a spolu aj naivnosť, ktoré obdivujeme v živote svätých, sú tiež darmi Ducha Sv. Veď, chvála Bohu, z tohto všetkého nájde sa aj vo mne niečo a môže toho byť aj viac. Ceníť a chrániť si chcem tieto počatia Ducha Sv. vo mne; pozorovať chcem jeho vniknutia a v duši mojej hlásiace sa osvietenia. Chcem sa modlit a očisťovať, aby som tým lepšie zpoznal, čo Boh odo mňa chce. Kto si nadovšetko cení svoju dušu a na svojom sebazdokonalovaní vytrvale pracuje, kto sa nespolieha na seba, ale verne a pilne sa ukážuje, tomu Boh dá milosť, aby prinášal v sebe v čim krajši súlad prirodzena a nadprirodzena a dá mu vytrvalosť, aby sa priblížil ku Kristovmu ideálu tu na zemi hoc i nepozorovane, ale postupne a aby mal hojnejšiu účasť v pokoji srdca a v radosti Ducha Svätého. Ó Duchu Svätý, prosím, veď a žeň ma týmto smerom!

prekl. -aj-

ROZHOVOR

s předsedou Uníty J. M. nřdp. arciknězem Msgr. Františkem Kutalem, prelátem a proboštem v Kroměříži
o liturgických předpisech, týkajících se vína ke mši svaté.

Jaké jsou hlavní církevní předpisy o mešním víně?

Mešní víno a hostie podléhají zvláštním, přísným liturgickým předpisům.

Pokud jde o mešní víno, vystihuje tyto předpisy markantně C. J. C., když říká: »Vino musí být přirozené, z pravých vinných hroznů a nikoliv zkažené.«

Missale Romanum - odst. IV. (o vadách vína) - dělí vadné víno na dvě skupiny:

1. kdy mše sv. je vůbec neplatná,
2. kdy mše sv. je sice platná, ale celebující kněz těžce hřeší,

Instructio S. Congregationis »De disciplina sacramentorum« vydala četná rozhodnutí o vadách mešního vína; lze je takto přehledně shrnouti:

Vino pro mši sv. je nutno považovati za vadné, není-li u něho splněn kterýkoliv z těchto požadavků:

1. víno musí být přirozené z pravých vinných hroznů,
2. nikoliv z hroznů natrpkých nebo nevyzrálých,
3. ne zkažené,
4. vyrobené bez jakéhokoliv chemického zásahu.

Co rozumíme chemickým zásahem?

Jedná se zde o zákaz »modrého čerení«, používání siřičitanů, bromitých solí, rapidu a j. prostředků. Nernají-li hrozny dostatek cukru, dovoluje se přidati k nim hrozinek nebo (v době prvního bouřlivého kvašení) pravého vinného lihu. Je rovněž dovoleno víno pasteurisovat.

Jaká opatření jsou učiněna k zaručení platnosti mše sv.?

Aby byla zaručena platnost mše sv., vyžaduje kongregace »De disciplina sacramentorum« dekretem ze dne 26. 3. 1929, aby kněz používal ke mši sv. hostie a víno buď obojí jím samým připravené, nebo je bral od těch, kteří mohou zaručit nade vší pochybnost, že vylisovali víno jen z vinných hroznů, bez jakékoliv nepoctivosti.

Biskupové země České a Moravskoslezské pověřili pro své diecése Unitu, sklepy mešního vína v Kroměříži, dodávkou mešního vína a za odpovědné ručitele nezavadnosti mešního vína uznali probošta Františka Kutala a kanovníka Zeno Jockla z kolegiální kapituly kroměřížské.

Aby byl umožněn nákup mešního vína a jiných kněžských potřeb, složili kněží a farní úřady své podíly a vklady v peněžním oddělení Uníty v Olomouci; dohledem nad peněžním oddělením Uníty byl pověřen nynější pan generální vikář Josef Glogar.

Aby byla zaručena pravost mešního vína, koná se nákup výhradně pod přímým osobním dohledem jmenovaných funkcionářů Uníty a do sklepů Uníty není přijato žádné víno, o kterém vzniká jakákoliv pochybnost co do jeho pravosti. Při přebírání a přetáčení vína do sudů Uníty jsou rovněž přítomni odpovědní zřízení Uníty; sudy se v jejich přítomnosti uloží do vagonů při transportu vína a vagony se uzamknou vlastními zámky i vlastními klíči Uníty. Dříve lisovala i sama Unita mešní víno; nyní však to nečiní z důvodů hospodářských. Každá dodávka vína se po příchodu do Kroměříže podrobí chemické zkoušce, a při sebemenší pochybnosti o jeho pravosti se dává do prodeje jako víno stolní.

Vino se nyní podle církevních předpisů ve sklepech Uníty školí po dobu dvou let. Jen bezprostředně po roce 1945 — než byly zásoby vína doplněny — trvalo školení vína kratší dobu.

V pravých vinařských zemích nežádají kněží, aby bylo víno školené dva roky; kněžím je tam známo, že víno mladé do dvou let pracuje, a když se v láhvi zakalí, že zákal trvá jen asi 14 dní a pak se zase vyčistí. Ba právě toto zkalení dokazuje životnost vína, jakož i jeho pravost. Takto zkalené víno ztrácí snad na vzhledu, nikoli však na chuti. Roční období takového kvašení vína spadají do doby, kdy réva raší, kvete nebo zraje. Nezřídka se přihází, že i školené víno po čtyřech pěti letech znovu pracuje; je to známkou, že má ještě nadbytek hroznového cukru.

Unita nyní zásobuje liturgickým vínem i jiné církve křesťanské, a to nejen v zemích českých, nýbrž i na Slovensku. Židé mají pro své liturgické víno daleko přísnější předpisy než katolická církev a lisují si víno pro své liturgické účely podle svých předpisů.

PRÁCE KNĚZE V OTÁZKÁCH ZEMĚDĚLSKÝCH

Vyspělá strojová mechanisace venkova nám vybavuje v myslí do očí bijící rozpor mezi dneškem s usnadněnou prací zemědělce pomocí zdokonalených strojů, traktorů, kombajnů atd., zvýšenou produktivitu polí a stmelenou práci jednotlivců ve formě družstev proti úmorné, drtící dřině jednotlivce v dřívějších dobách, kdy lidé zapražení do pluhu namáhavě jej vlekli za sebou s uštvánými údy.

Zrovna tak nás ohromuje rozdíl mezi pojetím práce dnes, kdy lidé chápou se práce ochotně, radostně, s ušlechtilým názorem na práci, proti snižování práce v éře otrokářské, kdy i nejvyšší duchové (jako Plato, Stát. 2; Aristoteles III) považovali práci za nedůstojnou svobodného muže, kdy i Cicero (Tusculum, svazek

IV. 36) viděl v pracujících rukama jen barbary a lidí nižšího druhu, podle něhož muž úctyhodný nesmí býtí uváděn v souvislost s prací rukou!

Naše učení se dívá jinak na práci, než se dívalo po hanství. Sám Božský Spasitel pracoval tělesně a naše katolická mravouka učí, že každá práce, tělesná i duševní, je stejně čestná.

Je naší kněžskou povinností, abychom tuto zásadu připomínali našim svěřeným věřícím, zvláště u příležitosti zahájení prací zemědělských v různých ročních obdobích.

Kněz se musí přičiniti, aby práce zemědělská byla správně chápána a konána radostně, ochotně a svědomitě!

Kněz se musí snažiti *vštepovati svému svěřenému lidu* nejideálnější pojetí práce, což jest možné na plat-formě křesťanského názoru na práci, jež s tohoto stanoviska jest v dovolené formě *spoluúčastí na tvůrčím díle Božím*: Bůh stvořil svět, uložil v něj *různé síly, nerosty, prvky*, jež člověk dobývá, odkrývá a posléze i tvoře, stává se v jistém směru podobným Bohu Tvůrci. Pomocí vynálezů (z nichž vyniká v tomto zemědělském sektoru sovětská věda) k usnadňování prostředí teploty, deště, tepla atd. pro vzrůst plodin, pomocí vyspělé mičurinské vědy, křížovým setím atd., přibližujeme se k Bohu Tvůrci, jež mu dal tyto schopnosti, aby tvořil. Dobře víme, že Bůh jest *actus purus*, abychom použili slov Krista Pána: „Otec můj posavad dělá,“ pracující zemědělec se připodobňuje, stává se blízkým Bohu, když pracuje.

Důsledným, trvanlivým poučováním svých věřících o tomto pojetí práce přispívá kněz k plnění úkolů, které žádá vláda od zemědělců; když jim takovým způsobem staví práci do vznešeného světla jako připodobnění se Bohu — podle čehož jest práce povinností, významem a ctí každého zemědělce, neb i námaha, jež jest někdy spojena s prací (pot atd.) — nestírá s ní v nejmenším ze vznešenosti práce, poněvadž i Kristova vykupitelská práce byla doprovázena potem, dokonce krvavým v zahradě Olivetské za vykoupení lidstva, a tak i námaha práce zemědělcovy jest příležitostí k odčinění vlastních chyb.

Vyvážení mrvy, podestýlání dobytka atd., jest práce použíjící, řekl by někdo. Ten krásně jezdí s traktorem, kombajnem atd., to jest lepší. Sv. Tomáš Akv. psal hluboké theologické úvahy a přece klidně řekl bratrovi, který zametal chodbu, koná-li tuto službu s úmyslem ke cti a chvále Boží, má jeho práce větší cenu než jeho, kdyby psal knihy jen proto, aby získal chválu lidí. Dobrý úmysl spojující práci s Bohem, zušlechťuje pojetí práce, takže práce jest vzácným projevem lásky k Bohu, ale i k ostatním lidem, s nimiž jest spojen v obvodu

země, na níž sídlí, totiž splněním dodávek, povzbuzení k práci zemědělské a tudíž zdárnému plnění žni jest i jejím zdůrazňováním jako zářného projevu lásky k vlasti. Tato se projevuje jmenovitě činy, skutky, a pečuje-li zemědělec spolu s ostatními, aby lány polí byly připraveny, zorány, skýtaly nejen krásný ráj na pohled, ale i ve skutečnosti, dávaly výživu jemu i ostatním v městě, nemocným, starým, dětem, celému národu, jehož je členem, jest to úkol čestný, křesťanský, pravá láska k vlasti.

To znamená ovšem mravenčí píli knězovu. Nestačí jen jednou o tom k lidu mluvit, ale často z kazatelný příslušnou formou. Rovněž i v osobním styku, ať již na schůzích JZD nebo soukromě, či v hovorech s občanstvem. Na př. poukazovat na nezdravý konservatismus zemědělce v některých případech (na př. mají daleko na dráhu, proč?) nebo — hrozivý následek alkoholismu, amorálnost u mládeže a pod.

Kněz musí zemědělskou otázku ovládat. Proto se má vzdělávat v zemědělských otázkách, aby jim dobře rozuměl a pak má mnohem větší zájem a postoj k této práci, takže pak samozřejmě sám od sebe sleduje postup zemědělských prací, poskytnutím hospodářských budov pro obilí atd. a tak přiložil ruku k dílu podle svých možností podle známého „Verba movent - exempla trahunt“.

Vím sám ze své zkušenosti, jak tento příklad působí na lidi. Požehná-li Pán Bůh, a člověk se činí, dílo se daří.

A jako Bůh odmění naši práci i naši vděčnost dalším požehnaním, tak jest samozřejmé, že i vláda se nám odvděčí za naši poctivost v práci, za naše úsilí o výživu, péči a starostlivost o naše zájmy a povzbudí nás, abychom ještě usilovněji pracovali na svém úseku — a podle nás i naši svěřenci — katoličtí zemědělci, sdružení v JZD pod heslem „Sloužím věrně“ Bohu i národu.

Jiří Dvořák

O NEJSTARŠÍ MALÍŘSKÉ ZOBRAZENÍ SV. PROKOPA

(K tomuto článku viz obrázek v obrazové příloze 3. čísla tohoto ročníku D. P. na straně 4. nahoře)

Postava sv. Prokopa se stala záhy předlohou nejen k řadě prací literárních, ale i k nesčetnému množství děl výtvarných. Tím spíše, že úcta k světcům se šířila z kláštera sázavského, proslulého kladným vztahem k umění a řemeslům.

Ikonografické pojetí postavy sázavského světce se podstatně lišilo podle doby vzniku výtvarného zobrazení, ať už šlo přímo o vlastní osobu světce, či o vnější odznaky jeho světeckého určení. Doba románská a zvláště pak gotická odívá světce v prosté benediktinské roucho s kápí, zatím co baroko dává přednost honosnějšímu pojetí opata v obřadném pontifikálním rouchu s mitrou a berlou a spoutaným ďáblem u nohou. Doba novější vrací se pak opět k prostšímu vyjádření postavou mnicha-poustevníka.

Za nejstarší dosud známé malířské zobrazení sv. Prokopa můžeme považovat postavu bezvousého mnicha s tonsurou ve skupině postav na celostránkovém titulním listu spisu sv. Augustina »De civitate Dei« z kapitulní knihovny pražské (sign. A 7). Kniha, jejíž vznik byl dosud kladen do počátku 13. století, je malířsky jen skromně vyzdobena iniciálou s obrazem sv. Augustina a zmíněnou ilustrací nebeského Jerusalema.

Tento obraz, vzniklý v okruhu vlivu umění saského, vměstňuje v centrální kompozici na systému horizontálních pásů množství polopostav andělů, apoštolů, světců a světic kolem

ústřední postavy Boha Trojjediného. Tento monumentální zjev sedí ve vznešené odloučenosti v mandorle na oblouku duhy - se symbolickým beránkem, jakoby pučícím z Boží pravice a vznášející se holubicí, vyrostlou z levice, vše skloubeno komposičně i ideově příslušnými vysvětlujícími nápisy. V nejbližší společnosti Trojjediného je pak Boží Moudrost a praotec pokolení patriarcha Jakub - diagonálně pak na rozích, souvisících s mandorlou, symboly čtyř evangelistů. Čtyřiatřicet postav je vkomponováno do prostor Božího města, pevně obehnaného ozubenými hradbami a nižšími kulatými věžemi s cimbuřím a po obou stranách vysokými štíhlými věžemi.

Pro nás ze všeho nejdůležitější a nejzajímavější je skupinka čtyř postav, skromně umístěná nejnižší v pravém rohu nebeského Jerusalema, jako by právě do něho vešla. Biskup, mnich, muž a žena, jediní bez svatozáří - v téže řadě, v níž jsou vyznačeni a panny. Nad hlavami těchto čtyř iluminátor napsal vysvětlující a závažné slovo »Boemenses«. A na pásce, kterou čtveřice drží v rukou, můžeme čísti: SPES AMOR ATQ FIDES IVSTOS LOCAT HIC BOEMENSES« (nádej, láska a víra umisťuje zde spravedlivé Čechy).

Protože tyto postavy jsou bez svatozáří, domníval se Matějček, že jde o světské prosebníky

(Dějepis výtvarného umění v Čechách), zatím co pro Antonína Podlahu, odborníka ve věcech kultovních, nebylo pochyby, že to jsou čtyři čeští patronové - sv. Vojtěch, Prokop, Václav a Ludmila (Pam. arch. XII., 1906-8).

Zajímavým způsobem vyrovnává se s tímto problémem Jan Květ. Dovojuje, že biskup, mnich, muž a žena, jediní bez svatozáří, jako prosebníci tu představují celý národ tak, jak žil v myslí středověkého člověka. »Ta malá skupinka Čechů, tísnících se skromně u Božího trůnu, vyjadřuje zbožné přesvědčení, že i lidu sv. Václava, Ludmily, Vojtěcha a Prokopa, kanonisovaného r. 1204, dostalo se místa ve velké pospolitosti křesťanského světa, zde i na nebesích, že i Čechové jsou dítkami Božími a že i jim se dostává podílu na darech Boží lásky a moudrosti. Sotva chybíme, chápeme-li obraz neznámého iluminátora, zřejmě Čecha, který jistě pracoval v Praze, jako jeden z prvních projevů národního uvědomění, arciť ve středověkém smyslu, tak, jak byl naznačen. Ve výtvarné oblasti je jistě z nejstarších. A v tom je jeho nemalý význam.« (Praha románská, str. 176).

Tolik přední historikové umění. Je však nesporné, že právě tito čtyři prosebníci z Čech na titulním listě kodexu odpovídají přesně typu čtyř českých patronů, jak si je vytvořila tehdejší doba. Biskup s mitrou, biskupskou berlou a paliem - sv. Vojtěch. Bezvousý mnich s tonsurou - sv. Prokop. Sv. Václav je zcela běžného dobového typu i se svým plnovousem (viz na př. titulní list Flores S. Bernardi z kapit. knihovny v Olomouci z doby po polovině 12. stol.) - a konečně žena s ovinutou hlavou je zřejmě sv. Ludmila, již se právě ona plena na hlavě stala mučednickým atributem. Ostatně, kdyby šlo o pouhé světské laické prosebníky, těžko se podle tehdejšího křesťanského názoru octli u v n i t ěr nebeského města, kteréžto týniště v blízkosti trůnu Trojjediného bylo vyhrazeno leda andělům, evangelistům, apoštolům, světcům a světicím.

Vycházejíce pak z výše citovaného Květova úsudku, který oceňuje tento obraz jako jeden z nejstarších projevů národního uvědomění na poli výtvarném, docházíme při pečlivém podrobném zkoumání k další domněnce, která by leda potvrdzovala domněnku předchozí.

Je dobře známo, že náboženské symboly, zkratky, nápovědi a kryptogramy, v nichž si

křesťanství zalíbilo od nejstarších dob, bývaly leckdy tajenkami, které začasť zůstaly zcela či dlouho skrytou a nepochopitelnou záhadou pozdějšímu badání. Některé se však staly více či méně snadněji čitelnými a jiné dokonce zevšeobecněly tak, že ztratily svou původní záměrnou nerozumitelnost.

Leč vraťme se k případu čtyř nejskromnějších příslušníků »nebeského města«. Výše uvedený latinský nápis je možno zcela dobře číst i vykládati také poněkud jinak (zcela ve smyslu poznámky o záměrně skrytém smyslu křesťanských kryptogramů). Všimněme si, jak je napsáno slovo »IVSTOS«. První dvě písmena, psaná, jak bylo tehdy obvyklé psáti, římskou kapitálkou, dávají dohromady římskou čtyřku, tak jak se tehdy jediné čísla psávala. Zbývající »STOS« je pak naprosto obvyklá zkratka slova »SANCTOS«. Rozdělení těchto dvou slabik je na na grafématu zřejmé, i když nepatrné - a možno je považovat buď za náhodné nebo za záměrné. Při záměrném rozdělení objevuje se pak jasně nový smysl. Reprodukovaný nápis pak zní takto: »SPES AMOR ATQ FIDES IV STOS LOCAT HIC BOEMENSES« (naděje, láska a víra umisťuje zde čtyři svaté Čechy).

Tento výklad by jen podpíral názor Květův, že obraz lze chápat jako jeden z nejstarších projevů národního uvědomění. Tím spíše, chápeme-li je ve smyslu středověkého, pozdně románského nazírání, kdy bylo národní pýchou, že rodná země se může honositi čtyřmi sv. patrony, dosud sice v Římě nekanonisovanými, ale v Čechách již uctívanými: světcem biskupem Vojtěchem, mnichem Prokopem, knížetem Václavem a kněžnou Ludmilou.

Čímž znovu prokázána a identifikována postava bezvousého mnicha s tonsurou - sv. Prokopa - a současně posunuto datum vzniku kodexu p ř e d r. 1204, kdy byl šázavský světec jakožto první ze čtyř patronů země české i církevně uznán za svatého a kdy mu oficiálně přiznán nejen nárok na místo v nebeském týnu, ale i na světeckou svatozář v kodexech, na obrazech malovaných i na zobrazování sochařských. Toto datování nevyklučuje konečně ani stránka výtvarná, neboť »Civitas Dei« je »poučným produktem kresebného slohu, jaký více a více ovládal malbu kolem r. 1200« (Matějček).

Dr Věra Remešová

Z KATOLICKÉHO SVĚTA

GRONSKO

Nejsevernější kostel světa je v obci Siorapaluk v Gronsku, který je na 80. stupni severní šíře. Obec čítá na 50 Eskymáků, jimž vede duchovní správu farář dánské národnosti. Jsou zde však také domorodí katecheté. Eskymáci velmi rádi zpívají a v kostele provozují i čtyřhlasé zpěvy. Text k svým bohoslužebným zpěvům si často sami složí, a to nově ke každé církevní slavnosti.

FRANCIE

Před časem přinesl náš tisk zprávu, že dva pařížští kněží, P. Bouyer a P. Cagna, byli zmláceni francouzskou policií za účast na demonstraci. Oba kněží podali žalobu na policisty, kteří je zatklí a ztýrali. Vyšetřující soudce byl nucen naříditi konfrontaci, při níž oba kněží poznali v policejním důstojníku Massonettovi muže, jenž je 29. května ztloukl ve své úřadovně sukovitým obuškem.

ZÁPADNÍ NĚMECKO

Ministr financí Schäffer, předkládá západoněmeckému spolkovému sněmu návrh rozpočtu na finanční rok 1953/1954, prohlásil, že bonnská vláda pohlíží na tento rozpočet »jako na krok kupředu po cestě zlepšování blahobytu německého lidu«. Západoněmecký tisk vychvaluje tento nový výtvar bonnských úřadů. Zvláště velká reklama se dělá s tím, že v novém rozpočtu bude skoro 9 miliard marek, čili 40 procent všech výdajů, určeno na tak zvané »sociální potřeby«.

Kde se vzala tato neočekávaná velkodušnost u vládců západního Německa? Na tuto otázku můžeme dát odpověď, podíváme-li se, co bonnská klika zahrnuje do rubriky »sociálních potřeb«. Jak oznámil západoněmecký list »Freies Volk«, je v rubrikách na »sociální potřeby« uvedeno:

624 milionů marek na příspěvky k »podporování konkurenční schopnosti západoněmeckých průmyslníků;

522 milionů marek na vydržování amerických žoldnéřů z řad tak zvaných »zavlečených osob«, jakož i z řad

»uprchlíků«, t. j. špiónů a reakcionářů, kteří uprchli z Německé demokratické republiky;

826 milionů marek na výplatu pensí generálům a důstojníkům hitlerovské armády;

3342 milionů marek na výplatu podpor bývalým vojákům a důstojníkům wehrmacht, kteří za války utrpěli škodu...

Tedy přes pět miliard z devíti je určeno vlastně na podporování válečného průmyslu a na vydržování militaristických živlů, z nichž bude formována západoněmecká armáda. Se sociálním zabezpečením pracujících to nemá nic společného. Na sociální účely věnují bonnské úřady všeho všudy 11 procent rozpočtu.

Hlavní částky bonnského rozpočtu jsou určeny na vojenské účely: na formování nové wehrmacht, na vojenskou výstavbu, na vydržování okupačních vojsk, na výrobu zbraní. Na tyto položky se povoluje přes 10 miliard marek, t. j. ve skutečnosti 40 procent výdajů. K nim nutno přičíst ještě 5 miliard, které, jak jsme viděli, povoluje Adenauerova vláda pod záminkou výdajů na »sociální potřeby« rovněž na militarisaci. Celkem to činí přes 60 procent.

NÁŠ ZÁPISNÍK

JUBILEA

J. E. nřdp. biskup ThDr Antonín Eltschkner se dožívá dne 4. června t. r. svých 73 let zasloužilého života. Přejeme jubilantovi od Pána Boha hojnost jeho darů, zvláště pak zdraví do dalších let! — Šedesátiny oslaví 9. června t. r. J. M. vsdp. metropol. kanovník ThDr Josef Kubík, rektor kněžského semináře, dne 4. června t. r. P. Alois Špatný z Českých Budějovic a ThDr Jan Ev. Hráček, bisk. vikář pacovský ze Smilových Hor. Ad multos annos!

KNĚŽSKÁ BESEDA

Dubnová beseda se konala dne 9. dubna t. r. v Kněžském domově. Prof. Dr. J. Houska přednesl církevní politický referát a docent Dr. J. Kouřil promluvil o některých otázkách z katolické mravouky. V měsíci květnu se beseda nekoná. Příští beseda bude dne 11. června o 14. hod. Politický referát přednese odb. přednosta SÚC Jan Dolek a přednášku na thema „Jak se dělá opera“, Míla Pilát, operní režisér.

PRAŽSKÝ SEMINÁŘ OSLAVIL SVATOPROKOPSKÉ JUBILEUM

Ve dnech 24. a 25. března vyvrcholily v pražském kněžském semináři oslavy 900. výročí smrti sv. Prokopa, které byly zahájeny již před rokem slavnou mší sv. na jeho hrobě a pak v dubnu poutí semináře na Sázavu.

V předvečer jubilejního dne, večer 24. března, sešli se bohoslovci do slavnostně osvětlené oratoře, kde v záři devíti voskovic před sochou Matky Boží byly vystaveny ostatky sázavského poustevníka a opata. Po stručném nástinu světcova životopisu promluvil P. spirituál K. Sahan o významu sv. Prokopa pro naši dobu.

Po zpívaných litaních k svatým českým patronům udělil J. M. metropolitní kanovník Dr. J. Kubík, rektor semináře, bohoslovcům pontifikální svátostně požehnaní. Za zpěvu písně „Tisíckrát pozdravujeme Tebe“ u příležitosti nadcházejícího svátku Zvěstování Panny Marie utčili bohoslovci ostatky sv. Prokopa.

V den jubilea, ve svátek Zvěstování Panny Marie 25. března, byly ostatky v kapli vystaveny po celý den. Večer celebroid v seminárním kostele vdp. rektor semináře pontifikální mší sv., při níž byla na kůru provedena bohosloveckým souborem Schildknechtova mše pro dvouhlasý mužský sbor.

OLOMOUC

Arcidiecéšní mírový výbor katol. duchovenstva v Olomouci konal svou schůzi ve středu 25. března t. r. Zahájil ji gener. vikář J. Glogar posmrtnou vzpomínkou na J. V. Stalina a Klementa Gottwalda. Světlá památka obou velkých státníků byla uctěna povstáním a minutou ticha. Pak se ujal slova kanovník prof. J. Beneš z Prahy, který ve svém referátu vyzvedl nejprve nesmrtelné zásluhy J. V. Stalina o mír a zároveň zhodnotil velké dílo Klementa Gottwalda. Nastínil další kněžské úkoly v mírovém úsilí. Katol. duchovenstvo slibuje novému prezidentu Antonínu Zápotockému, že bude i nadále stát v předních řadách obránců míru. — Za KV OM v Olomouci pozdravil přítomné p. Vychodil. Poté byla přečtena a jednomyslně schválena rezoluce, volající po okamžitém ukončení války v Koreji.

V diskusi byla projednána celá řada aktuálních otázek. Bylo konstatováno za souhlasu všech přítomných, že měsíčník katol. duchovenstva „Duchovní pastýř“ je opravdu na výši a dobře plní své poslání. S týdeníkem „Katolické noviny“ byla však vyslovena nespokojenost. Málo si všimá Moravy a svým obsahem měl by býti lidu více přístupnější. Doufáme, že se učiní vše, aby Katol. noviny staly se oblíbeným časopisem našeho věřícího lidu. Ke konci byly zodpověděny některé dotazy. Přáním pokojných svátků velikonocních předseda schůzi ukončil. J. Kukla

RŮŽE Z JERICHA

Růží z Jericha, růží Panny Marie je nazývána choulivka jerišská (Anastatica hierochuntica). Je to jednatelá bylina z čeledi rostlin křížatých, jejíž lodyha dosahuje výšky 1—2 dm. Hned od země se bohatě rozvětluje v rozestálé, rozsochaté, na malou rostlinu poměrně silné větve. Tupé pilovité listy, v řapík zúžené, opadávají v době zralosti. Drobné kvítky mají huňatý kalich, bílou 4plátečnou korunu, 6 čtyřmocných tyčinek. Ze svrchního semeníku dospívá chudozrná šešulka. Choulivka jerišská roste na suchých písčinách Předního Orientu, v Paléstině, Syrii, Arabii a v Egyptě.

Rostlina je tím pozoruhodná, že její větve, když šešulky dozrály a listy opadaly, zdřevnatí, uschnou a

(Pokračování na 3. str. obálky)

DUCHOVNÍ PASTÝŘ - Ročník III. - Číslo 5. - V Praze dne 1. května 1953.

schoulí se v kulovité klubko. Poněvadž má rostlina slabý kořínek, může být vichrem ze země snadno vyrvána a daleko vláčena po poušti, při čemž semena její se z tobolek vysypávají. Tak se přizpůsobuje rostlina životu na poušti, omezujíc vypařování na nejmenší míru opadáním listů, zdřevnatěním větví, schoulením do klubka a možností rozšířit se co nejdále po poušti.

Nejpozoruhodnější je ovšem ta vlastnost, že i sušené rostliny po více letech možno oživit. Vložili-li se sušená odumřelá rostlina do vody, počnou se její větve narov-

návati a rozloží se do kruhu, celá rostlina zdánlivě znovu žije. Rostlina sice nemůže znovu růsti, ale vodou se ovlivní její plody, šešulky, takže se vysypávají její semena z tobolek. Když však voda z nasáklých větví se opět vypaří, větve se schoulí znovu do klubka. Pro tuto vlastnost v době středověké byly choulivky jerišské draho kupovány od poutníků ze Svaté země.

V některých zemích bylo zvykem o Štědrém dnu dávatí suchou růži jerišskou do vody, a když počala oživovat, zpívaly se vánoční písně.

NOVÉ KNIHY

SVATÝ RŮZENEC. (Nakl. ČKCH, str. 32, Kčs 5.—.)

Stručné meditace na jednotlivá tajemství sv. růžence jsou provázeny vkusnými obrázky Hany Blažkové-Hrubešové. Doporučujeme pro chránovou lištu!

KONGRES NÁRODŮ ZA MÍR. (Nakl. Mír, str. 124 a 16 str. původních fotografií na křídě. Brož. 23 Kčs.)

Obsáhlá brožura s hodnocením významu historického vídeňského kongresu, s reportáží o osmi vzrušujících dnech, s celou řadou nejvýznamnějších projevů a se všemi dokumenty, přijatými shromážděním. K bohatosti textu, který čtenáři otvírá pravdivý pohled na skutečnou tvářnost dnešního světa a současné situace v boji o trvalý mír, je připojena dokumentární obrazová vložka.

KUPŘEDU, DO BOJE ZA TRVALÝ MÍR. (Nakl. Mír, str. 172 a 16 str. fotografií. Brož. 28 Kčs.)

Brožura věrně zachycuje obraz velkolepého průběhu II. sjezdu československých obránců míru, který byl v lednu 1953 uspořádán v Praze. Kniha zachycuje všechny hlavní referáty, pozdravy hostů i některé diskusní příspěvky v doslovném znění a všechnu ostatní diskusi alespoň ve zkratce. Obsahuje též všechny dokumenty přijaté sjezdem. Brožura je novým informujícím materiálem o neustále se stupňujícím boji všech lidí dobré vůle za odvrácení nového válečného nebezpečí.

FERREIRO DE CASTRO, VYSTĚHOVALCI. (Nakl. krásné literatury, hudby a umění, str. 255, váz. 67 Kčs.)

Třebaže podkladem tohoto portugalského románu je mohutný sociální motiv, přece je to do jisté míry cestopis, který pestrými barvami líčí nejen život v okresním městě portugalském, ale i všechny příběhy Manuelovy na cestě do Brazílie, život na lodí, v brazilských velkoměstech a na kávovníkových plantážích. Českému čtenáři bude tato kniha tím bližší, neboť mu pomůže představit smutné osudy našich vystěhovalců, kteří kdysi opouštěli naši vlast, jež jim nemohla dát nejnutnějších podmínek k životu.

MÍROVÁ FRONTA ZVÍTĚZÍ. (Nakl. St. hudební nakl., str. 24, 15 Kčs.)

Sborník nejznámějších budovatelských písní s hudebním doprovodem bude jistě velmi vhodnou pomůckou nejen našim svazákům, nýbrž i rekreantům v domech oddechu.

SAYERS-KAHN: VELKÉ SPIKNUTÍ. (Nakl. Mír, str. 348, celopl. vazba, 67 Kčs.)

Nové vydání knihy významných amerických publicistů o intrikách mezinárodní a především americké reakce proti SSSR, zahrnující období od Velké říjnové revoluce až po ustavující konferenci OSN v San Franciscu. Smělým způsobem odkrývá velkoryse budovaný systém špionství a diverse, strhává masky mnohým diplomatům a ukazuje světu tvář trockistických band.

YVES FARGE: VIDĚL JSEM PRAVDU. (Nakl. Mír, str. 112 a 16 str. dokumentárních fotografií na křídě. Brož. 40 Kčs.)

Kniha nedávno tragicky zesnulého francouzského politika je přesvědčivým a přímo otřesným svědectvím o bezpříkladných válečných zločinech americké intervenční armády v Koreji, doloženým nesčetnými důkazy

a dokumenty. Autor pobyl v roce 1952 několik měsíců v Číně a Koreji a mohl proto čerpat své svědectví přímo u pramenů velikého utrpení hrdinského korejského lidu a oblundných amerických zvěrstev.

J. N. FORKEL, O ŽIVOTĚ A UMĚLECKÝCH DÍLECH JOHANNA SEBASTIANA BACHA. (Státní nakl. krásné literatury, hudby a umění, str. 116, 70 Kčs.)

Bádání o genui hudby J. S. Bachovi se může pochlibiti velmi četnými díly, která plně a do posledních detailů vyčerpávají bohatost osobnosti a díla. Tato kniha však má hlavně tu přednost, že ukazuje cestu, jak je možno tento nesmírný odkaz učiniti majetkem všech lidí.

P. G. HLBINA, MIEROVÉ RÁNO, verše. (Vydal Slovenský spisovateľ 1952, Bratislava, počet stran 100, cena brož. výtisku 54 Kčs.)

Nejnovější, v celkovém pořadí již 10. básnická kniha slov. katolického kněze-básníka Pavla Gašparoviče Hlbiny je dalším upřímným vyjádřením jeho mírově budovatelských úsilí. Sbíрка obsahuje 3 cykly. V prvním pod názvem Proroci jsou básně věnované významným průkopníkům naší národní historie a literatury (Fándly, Kollár, Hviezdoslav a j.). Ve druhém cyklu, který nese název sbírky Mierové ráno, jsou verše odhodlaného postoje ve věci zachování světového míru. Tragika vítězně bojujícího korejského lidu v poměrně velkém rozsahu zasáhla do tematiky Hlbiny tvorby a reprezentují ji hlavně verše: Ranení Korejčan, Suelská katedrála, Korejský žalm, Barbar, Herodes a jiné. Tento cyklus uzavírají básně příležitostného charakteru a oslavného zaměření: Holubica, Devín, Velehrad, Abbé Boulier a j. Radost a práce — je název 3. cyklu sbírky Mierové ráno a P. G. Hlbiny se v něm podařilo shromáždit celou řadu ještě účinnějších veršů s mírově budovatelskou tematikou. Zvláště zajímavá je báseň Dedina a Pieseň radosti, věnovaná V. Širokému k padesátinám. Hlbiny verše se dobře čtou a správně uvedli v úvodní poznámce knihy, že nejnovější kniha P. G. Hlbiny Mierové ráno „rozmnožuje čísla naší poesie ve službách mírových a budovatelských“.

GOTTFRIED KELLER, CURYŠSKÉ NOVELY. (Nakl. krásné literatury, str. 316, váz. 75 Kčs.)

Devět povídek velikého švýcarského realisty dává nahlédnouti do života lidu, který žije ze svých slavných revolučních tradic. V krásném překladu Marie Kornelové se nám dostává do rukou kniha, která dýše rysem skutečného lidství. Stojí za to, abyste při čtení těchto povídek se dali přenést do tohoto krásného koutku světa.

NIKOLAJ OSTROVSKIJ, JAK SE KALILA OCEL. (Nakl. krásné literatury, str. 390, váz. 70 Kčs.)

Po celém Sovětském svazu známá kniha Ostrovského si rázem dobyla i srdce českého čtenáře, proto vychází v novém vydání, neboť je opět rozebrána. Autorem je mladý dělník, který se narodil v Ukrajině, při revoluci vstoupil do Rudé armády, potom zastával důležitá místa politická, ale jeho zranění z války se bolestně přihlásilo, prošel nemocnicemi a nakonec oslepl. Jako slepý napsal tuto knihu, román o komsomolci Pavlovi, který je psán srdcem. Nikolaj Ostrovskij zemřel roku 1936 ve věku 32 let.

ÚCTA SVATOPROKOPSKÁ NA MORAVĚ

I. Nejstarší kostelík sv. Prokopa na Starém Brně

Morava se může pochlubit nesporně *prvním* a také nejstarším kostelíkem sv. Prokopa, vystavěným v přemyslovském brněnském podhradí na nynějším Starém Brně. Dnes už není. Roku 1825 byl prodán do soukromých rukou nějakého Josefa Polstra, hospodářského inspektora brněnského, který jej nechal rozbořit. Roku 1931 při kladení vodního potrubí byla nalezena jeho půlkruhová abside a poloměru delším pěti metry. Očití svědkové výkopu vypravují, že zdivo kaple bylo pořízeno ze zeleného brněnského syenitu.

Nákres a zaměření výkopu se za okupce ztratily. Poslední známou podobu kostelíka zachycuje obraz Brna z r. 1645, který líčí vojenské operace za švédského obležení. Vidětí na něm chrámovou loď s půdorysem takřka čtvercovým, s nižší půlkruhovitou absidou při stěně východní. Kostel je kryt střešnou z ohnivzdorného materiálu, jedinou, která uprostřed světlého šindelového a doškového okolí obstála za obléhání. Situaci kostelíka sv. Prokopa, obklopeného hřbitůvkem uprostřed nevelkého náměstí, vystihuje v době před vznikem města plán, rekonstruovaný na základě starších plánů Brna a na základě archivního materiálu. Brno stalo se městem někdy po roce 1230.

Přemyslovská knížata moravská byla velikými ctiteli sv. Prokopa. Sama velká tradice *slovanská* a dědictví cyrilometodějského Velehradu nese to přirozeně v sobě. Vždyť svatý Prokop je jen poslední, který se snažil tuto tradici zachovat dalším věkům a průrvami dějin navazuje přes slovanské zbytky, zachované v Čechách, založit novou epochu tohoto geniálního dědictví soluňských tvůrců. V čele Přemyslovců stojí sám Vratislav II., syn Břetislava, toho Břetislava, který založil Sázavu a sv. Prokopa investoval a opatství sázavské bohaté dotoval. Prozíravost otce přechází i na syna i jeho láska k liturgií slovanské a Vratislav, sotvaže sám se vrátil z uherského vyhnanství co úředně kníže moravské k nastoupení na stolec pražský, okamžitě povolal svého sوترpitele opata Víta sázavského, rovněž z vyhnanství uherského, asi z Vyšehradu ostřihomského nad Dunajem, a Sázavě věnoval všechnu svoji péči, a to i tehdy, když Rehoř VII. tvrdě zamítl jeho žádost o povolení slovanské liturgie pro jeho země. Zvláště přízniv byl opatu Božetěchovi, kterého ustanovil dokonce i svým knížecím kancléřem.

Vratislavovi přisuzuje tradice brněnská založení kostela sv. Prokopa na Starém Brně koncem XI. století. Současné vratislavské založení ukazuje až do Kamenice u Münsterberku a do Strzelna na Krakovsku, kde je do dneška starobylá rotunda románská sv. Prokopa. Pak i v Praze v podhradí na dnešní Malé Straně založen byl jeho další kostelíček ke cti sv. Prokopa, opředěný legendárním zjevením. Toto založení románských kostelů před rokem 1204 (4. VII. den kanonického svatořečení) upozorňuje na přehlédnutou skutečnost, že sv. Prokop byl ctěn co světec nejen sázavsko-českou tradicí živou líbeznou legendou z II. poloviny XI. stol. - ale i soukromým *svatořečením*, které buď provedl sám opat Božetěch za podpory knížete Vratislava, nebo bylo provedeno oním záhadným pseudo-biskupem Ruptertem z Cavillonu v Gaskogni, který kolem r. 1092-3 zastupoval nevysvěceného dosud zvoleného Kosmu. Toto svatořečení muselo potom být úředně doplněno a ratifikováno papežem Innocencem III. a jeho legátem Guidonem r. 1204. Tím by se vysvětlovaly tyto dedikace vratislavské zvl. na Moravě... a i jiné jako v Domamili, Mošišti, Unanové, Veverí a v českém Zábouři, Karlíku a snad i v Praskolesích.

Jedno je u kostelíka sv. Prokopa ve Starém Brně nápadné. Totiž B. Bridel S. J. ve své slavné knížce „Jiskra slávy svatoprokopské“ ve sporém výpočtu kostelů zasvěcených sv. Prokopu uvádí poznámku z r. 1699: „Na štítu kostela napsáno jest... Svatý Prokope a sv. Oldřichu, prostě za nás... zdálo by se tedy, že kostel brněnský byl zasvěcen nejen našemu světcí, ale spolu i přemyslovskému patronu fezenskému sv. biskupu Oldřichovi. (Jistě ne Oldřichovi českému, knížeti, který si od prádla vzal Boženu Křesinovu.) Podobné dedikace máme v Čechách ještě dvě, a to rožmberskou v Loučovicích u Vyššího Brodu a ve Starém Sedlišti u Boru na doměně tepelského kláštera premonstrátní.

Ovšem, tato dedikace může se týkatí též *zakladatelů* svatých, který jméno sv. Oldřicha nesl, jako v Brně, kde máme výtečného úředního knížete *Oldřicha*, syna Konrádova, který je zase bratrem Vratislava. (Podobně Rožmberk Oldřich zakládá kapli v Loučovicích.) Nebo se jedná

o dobu po roce 1204, kdy svatořečení sv. Prokopa odsunulo liturgicky sváteční den sv. Oldřicha Augsburského, který až do toho času právě tohoto dne se po staletí již slavil. To je snad i podklad oné legendy, která je nesporně násilnou vsuvkou v kronice Mnicha Sázavského o setkání *knížete* Oldřicha na březích Sázavy v pralesě kouřimském. Jisto však je, že kostel sv. Prokopa na Starém Brně je starobylý svým založením a důležitý svým státoprávním významem.

Brněnský kostelík sv. Prokopa, na pohled nepatrný, požíval od svého založení zvláštní vážnosti českých knížat a králů, což se projevovalo fundacemi a četnými právy. Kaple hrála vynikající roli ve správě brněnské provincie i celé země. Stála pod zvláštní ochranou českých králů a s jejím držením byly spojeny funkce *tří* vysokých moravských hodnostářů:

1. zemského písaře berního,
2. písaře brněnského soudu čili *cúdy*, který vedl zemské desky,
3. zemského pruběfe mince a zemského písaře urbury,

t. j. desátků z dolů, které byly důchodem královským. Jaroslav Pošváb připouští možnost, že význam kněze u sv. Prokopa a jeho podíl na brněnském mincovnictví se datuje už od založení kaple v XI. století. Znamenalo by to, že by správce kaple měl funkci v knížecí mincovně na Petrově, kde stával původní knížecí hrad.

Kolem r. 1310, kdy obyvatelstva na Starém Brně stále přibývalo, patřila ke kapli i duchovní správa věřících - tedy regulérní fara. Správcem byl Budislav, děkan biskupského kostela v Olomouci, který r. 1314 vymohl přenesení farní správy na kostel sousední sv. Václava. Kaple sv. Prokopa se pak dostala jako obroč *Janovi* z Brna, kanovníku kostela pražského, vyšehradského a olomouckého. Týž byl nemanželským synem krále Václava II. (Proto tak veliký mnohoobročník.) Kaple sv. Prokopa osiřela.

Rok 1321 přináší kostelíku sv. Prokopa velkou změnu. Král Jan Lucemburský, který spolu s Jindřichem z Lipé se dvořil Elišce Rejčce Hradecké, vdově po Václavu II. a Rudolfovi Habsburském, věnoval patronátní právo ke kapli sv. Prokopa této královně, kteráž pak po založení kláštera cisterciáček, zvaného „Dvůr Panny Marie“, r. 1323 věnovala kostel sv. Prokopa se všemi právy tomuto svému klášteru. Král Jan na její přímluvu r. 1327 potvrdil a rozšířil tato práva a svobody této kaple ve prospěch uvedeného kláštera. Abatyše jeho se tím stala velkou paní a ve velkém rozhodovala. Abatyši a konventu kláštera bylo v důsledku držení této kaple přiknuto právo ustanovovatí notáře nejvyšší zemské berně s výhradou, že to musí být jen osoba, která by byla způsobilá vydat počet z vybrané daně. Jaká byla důležitost tohoto úřadu, vysvitá z toho, že vybíratí tuto berni příslušelo do té doby jen králům českým a markrabím moravským. Na tuto abatyši a její konvent přešlo tedy i právo voliti brněnského notáře a právo jmenovat pruběfe mince a urbury.

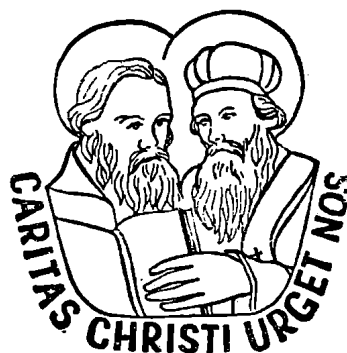
II.

Druhým místem moravským, které nás spojuje se staroslovanskou památkou sázavskou, je *Rajhrad* a nedaleko Brna. *Rajhrad - Raygrad - Radisburg*. Nad *Rajhradem* leží ještě těžká historická mlha a není jasno. Jen se tuší, že se zde jedná o starobylý slovanský dvorec - tvrz a o svatyni, kde svou misijní činností se zastavil sv. Metod. — Na Petrově v Brně, podle zápisu Bočková Diplomataře dne 29. VI. r. 884 sv. Metoděj za přítomnosti Svatopluka a nesčetného lidu světil kostel sv. Petra. Z Brna na *Rajhrad* není daleko. Možnost je více než pravděpodobná. Ač zprávy jsou sporé a temné. Po rozpadu Velkomoravské říše zůstal *Rajhrad* opuštěn a až roku 1028 připadl vévodovi Břetislavovi. „Castrum desertum“, praví zakládác listina *Rajhradu*. Co bylo před r. 1028? Slovanskou bohoslůžbu neb i slovanskou celou klášterní připouští P. Bonaventura Pitra i P. Rehoř Volný i J. Schwoy ve své *Moravské topografii*. Je zde rukopis „Martyrologia Odonis“ se staroslovanskými poznámkami připisovanými in margine cyrillicí. — Prastará místní tradice. Dr. Beda Dudík OSB uvádí ve svých dějinách *rajhradského kláštera* rukopisný zápis z pamětní knihy *rajhradské*: „O těchto svatých apoštolích starší a předchůdcové naši měli podání, že v tomto *hradě* (*Rajhradě*) a v tomto kostelíku konali služby Boží slovansky.“

(Pokračování příště.)

M. K. Klement OSB, Sázava

DUCHOVNÍ

PASTÝŘ

MĚSÍČNÍK KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA

Msgr. Karel Reban ukazuje, jak křesťanství přispívá k dobru společnosti

Prof. ThDr. František Kotalík vysvětluje některá místa starozákonní

Prof. ThDr. Antonín Salajka přivádí k pramenům dějin cyrilometodějských

P. Karel Sahan medituje o správném oddechu kněze o prázdninách ...

Prof. ThDr. František Kotalík nabádá k službě k Bohu v kněžském povolání

Strahov - Památník národního písemnictví

Kanovník P. Jan Mára poskytl interview o České katolické Charitě

ČÍSLO **6** ROČNÍK TŘETÍ

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

MĚSÍČNÍK KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA

CARITAS CHRISTI URGET NOS

REDAKCE: PRAHA II, JEČNÁ ULICE 2 (KNĚŽSKÝ DOMOV) - TEL. 232-358

ADMINISTRACE: PRAHA I, ULICE 28. ŘÍJNA 3 - TEL. 225-815, 222-168, 225-522

S CIRKEVNÍM SCHVÁLENÍM

ДУХОВНЫЙ ПАСТЫРЬ - Журнал католического духовенства.

Монсеньор Карел Ребан, столичный каноник из г. Чешске Будеёвице в передовой статье описывает, как полезно христианство для человеческого общества. В богословской части помещены две работы а именно работа проф. др. Франтишка Коталика из области ветхозаветной экзегетики и работа проф. др. Антонина Салайки об источниках к истории Святых Кирилла и Мефодия. К годовщине Святого Прокোпа журнал приносит продолжение студии о святопрокопской традиции от патера Мефодия Клемента. В практической части журнала „Религия и жизнь“ находится медитация патера Карла Сахана „Sacerdos in aeternum recreationis stiam tempore“, о новой генерации духовенства пишет проф. др. Франтишек Коталик, репортерная статья занимается памятником народной литературы в Страгове, торжественное открытие которого происходило в присутствии президента республики в начале текущего года; журнал упоминает о годовщине уничтожения села Лидице и Лежаки, о юбилеях скульптора И. В. Мыслбека, композитора Яна Малата и Чарлса Гунода. Каноник патер Ян Мара, главный управляющий Чешской Католической Хариты, подал интервью. В галерее патриотических священников нам представляется патер Болеслав Яблонский. Журнал приносит также заграничные и домашние сведения. В иллюстрированном приложении помещена картина народного художника Мекса Швабинского, представляющая Иоана Крестителя, снимки из Памятника Народной Литературы и снимки некоторых рекреационных домов ЧКХ для священников. Гомилетическое приложение содержит темы проповедей для воскресений после праздника Святой Троицы.

THE SPIRITUAL SHEPHERD - The Periodical of Catholic Priests.

In the leading article Msgr. Karel Reban, Canon Resident of České Budějovice deals with Christianity's beneficial influence upon human society. In the theological section there are two works: the first by Prof. Dr. František Kotalík on the Old Testament's exegesis and the second work by the Rev. Dr. Antonín Salajka on Saint Cyril and Methodius historical sources. This year we are celebrating the Saint Prokop's jubilee and in the magazine there is a continuation of the study of Saint Prokop's tradition by the Rev. Methodius Klement. The practical part of the magazine "Religion and Life" contains a meditation by the Rev. Karel Sahan intitled "Sacerdos in aeternum recreationis stiam tempore" further an article by Prof. Dr. František Kotalík on clerical young generation and a report on the Strahov Memorial of National Literature, inaugurated in the presence of the President of the Republic at the beginning of this year. The magazine is also commemorating the anniversary of the destruction of the Communities of Lidice and Ležáky and the anniversaries of the sculptor J. V. Myslbek, the composer Jan Malát and Charles Gounod. There is also an interview with the Canon Rev. Jan Mára, Czech Catholic Charity Central Director. In the gallery of patriotic priests the Rev. Boleslav Jablonský is being introduced. The magazine contains reports from home and abroad. In the illustrated supplement there is a front page drawing by the National Artist Max Švabinský representing Saint John the Baptist, further the snapshots from the memorial of National Literature and pictures of some of the priests recreation homes belonging to SKCH. The homiletic supplement contains the sermon themes for the Sundays following Whisuntide.

LE BERGER SPIRITUEL - Le Journal périodique des prêtres catholiques.

Mgr. Karel Reban, chanoine résident de České Budějovice, s'occupe dans l'article de fond de la question comment le christianisme contribue au bien de la société. La partie théologique comprend deux articles: celui du professeur František Kotalík, docteur en théologie, qui traite une question d'exégèse du Vieux Testament, et un autre, dû au professeur Antonín Salajka, docteur en théologie, sur les sources à consulter pour l'histoire des Saints Cyrille et Méthode. En cette année du 900e anniversaire de la mort de Saint Procope, la revue apporte un article du P. Méthode Klement sur le culte de Saint Procope. La partie pratique de la revue «La Religion et la Vie» contient une méditation du P. Karel Sahan «Sacerdos in aeternum recreationis etiam tempore»; le professeur František Kotalík, docteur en théologie, parle de la jeune génération du clergé; il y a un reportage sur le couvent de Strahov, actuellement Mémorial de la littérature nationale, inauguré au début de mai en présence du Président de la République; divers anniversaires permettent à la revue de commémorer la destruction des villages de Lidice et de Ležáky, le sculpteur J. V. Myslbek et les compositeurs de musique Jan Malát et Charles Gounod. Le P. Jan Mára, chanoine et directeur central de la Charité catholique tchèque, a consenti à donner une interview à la rédaction. Dans la Galerie des prêtres patriotes, on présente le P. Boleslav Jablonský. Suivent diverses informations du pays et de l'étranger. A la première page du supplément illustré figure la gravure «St. Jean Baptiste» de l'artiste national Max Švabinský; puis il y a des prises de vue du Mémorial de la littérature nationale et les photos de quelques maisons de récréation de prêtres, appartenant à la Charité catholique tchèque. Le supplément homilétique apporte des sujets de sermons pour les premiers dimanches après la Pentecôte.

DER SEELNHIRT - Zeitschrift für katholische Priester.

Der Residenzkanonikus von České Budějovice Msgr. Karl Reban befasst sich im Leitartikel mit der Frage, wie das Christentum zum Wohle der Gemeinschaft fruchtet. Der theologische Teil bringt zwei Arbeiten: von Prof. Franz Kotalík aus dem Gebiete der alttestamentarischen Exegese und von Prof. Dr. Anton Salajka, über die Quellen zur Geschichte der hl. Cyrill und Methodius. Im Jahre der St. Prokops Jubiläum bringt die Zeitschrift die Fortsetzung der Studie von P. Methodius Klement über die Verehrung des hl. Prokop. Der praktische Teil der Zeitschrift »Religion und Leben« führt eine Meditation von P. Karl Sahan an »Sacerdos in aeternum recreationis stiam tempore«; über den priesterlichen Nachwuchs schreibt Prof. Dr. Franz Kotalík; eine Reportage befasst sich mit dem Strahover Denkmal des Volksschrifttums, welches in Gegenwart des Präsidentem der Republik Anfangs des heurigen Mai eröffnet wurde, von Jubiläen gedenkt die Zeitschrift der Zerstörung von Lidice und Ležáky, des Bildhauers J. V. Myslbek, des Komponisten Jan Malát und Charles Gounod. Kanonikus P. Johann Mára, der Zentraldirektor der tschechischen Charitas gewährte ein Interview. In der Galerie vaterländischer Priester präsentiert sich uns P. Boleslav Jablonský. Die Zeitschrift bringt weiters Nachrichten aus der Welt und aus der Heimat. Die Bildbeilage enthält ein Titelbildchen des nationalen Künstler Max Švabinský »Der hl. Johann der Täufer«, Aufnahmen aus dem Denkmal des Volksschrifttums und kleine Abbildungen einzelner Erholungsheime der tschechischen katholischen Charitas für Priester. Die homiletische Beilage bringt Anregungen für Predigten an den Sonntagen nach Pfingsten.

Duchovní PASTÝŘ

Křesťanství k dobru společnosti

Na okraj svatoprokopského novemcentenaria.

Mgr. Karel Reban

900. výročí blažené smrti svatého opata sázavského ožívuje a ilustruje trvalou platnost Pavlova slova: »Nábožnost je užitečná ke všemu, má přece zaslíbení pro tento život i pro budoucí.« (1 Tim. 4, 8.)

Podstatný smysl světců musíme ovšem hledat v oblasti milosti, v nadpřirozeném světě. Ale právě na nich se ukazuje, že pravá horlivost v díle Božím a v sebeposvěcování nejsou nevšimavé k přirozeným úkolům vezdejší. Sv. Prokop šel do sázavských samot z touhy po svém osobním duchovním a mravním růstu, aby se školil na světce. Ale postíhl v událostech prst Boží, odsunul své »já« v tom, co by mu bývalo osobně nejlépe vyhovovalo, a dal se do služeb společnosti a celku. Spolu se svými spolubratry byl svému kraji průkopníkem duchovní i hmotné kultury. Učil lid mýtit lesy, vzdělávat půdu, pěstovat řemesla — z kláštera vytvořil ohnisko vzdělanosti, domov umění a věd — i tvrdý feudální poměr lidu ke knížeti změnil v lidštější a svobodnější vztah.

Co to říká nám kněžím?

Nesmíme se skrývat za slovo Spasitelovo: Moje království není z tohoto světa. (Jan 18, 36.) Ani se nesmíme napořád odvolávat na jiné Mistrovo slovo: Člověče, kdo mě ustanovil nad vámi soudcem a děličem? (Luk. 12, 14.) Kristus tím chce říci: Nenadceňujte určitou, navyklou formu věcí vnějších a nemyslete, že s ní stojí a padá království Boží: spíše jednejte tak, abyste vždy a všude prokazovali, že jste užitečnými členy lidské společnosti.

Můžeme jenom co nejstručněji říci, co dává křesťanství společnosti. Důsledky z toho vyvodí každý pro sebe sám.

Společnost musí pevně a bezpečně spočívat na určitých duchovních a mravních základech, obecně uznávaných v theorii i v praxi. Křesťanství učí, že těmito základními zákony sociálního organismu jsou zákon spravedlnosti a zákon lásky, který říká: Každému a všem všechno dobré! Vytvoří-li si lidstvo společnost, kde tyto zákony spravedlnosti a lásky dojdou naplnění, kde všichni upraví své vztahy plnou spravedlností a láskou — potom nebude zvlé, sobectví, bezohlednosti jedněch ani utrpení druhých, nebude zneužívajících ani zneužitých.

Křesťanství ve svém obecném, společenském působení zjednává také podmínky a předpoklady pro to, aby zákony spravedlnosti a lásky došly splnění. Ve světle víry v Boha, Tvůrce a Otce všech, v Krista, Vykupitele všech bez rozdílu, vidíme správný poměr jedince k celku: ti i oni jsou na sebe odkázáni a vázáni vzájemnými povinnostmi. Jedinec nesmí sobecky těžit z daných možností, nýbrž musí sloužit celku a musí mu pomáhat, aby dosáhl všeho, čeho třeba k lidské důstojnosti, blahobytu a rozvoji.

Křesťanství hlásá obecnou a bezvýjimečnou povinnost práce, již se musí všichni podrobit nikoli z vnější nutnosti, nýbrž odhalující v ní skvělé možnosti osobního rozvoje a přínosu ke společnému dobru. Již u sv. Pavla čteme doslovně zásadu: Nechce-li kdo pracovat, ať nejí! (2 Sol. 3, 10.)

Zájem celku je více než mé osobní, soukromé dobro. Celek se může dokonale postarat o duchovní i hmotné potřeby — tím lépe, čím opravdověji bere jedinec za své myslit na celek, pracovat pro celek. Toť mravní příkaz křesťanství.

K tomu je nutná ještě třetí podmínka, kterou křesťanský mravní řád ukládá za povinnost všem, jedincům i částem lidské společnosti. Touto nepostradatelnou podmínkou je mír — mír, jehož nejvlastnějším zdrojem je mírumilovné a pokojné smýšlení a chtění, zřikající se násilí na druhých a budující vzájemné a společné dorozumění a pokojnou spolupráci.

Křesťanství se svou dvoutisíciletou zkušeností, kterou má s lidmi, ví, že nestačí sebekrásnější program, správný zákon, vysoce ethické požadavky. Ví dobře, že zvláště tam, kde jsou ve hře i v boji zájmy protichůdné, kde nadměrná sebeláska strhuje k osobnímu prospěchářství, je třeba přijít s prostředky, které by umožnily, usnadnily plnění ideálních povinností. A víra naše takové pomocné prostředky má a dává je k dispozici.

Dává nejprve m o t i v y, pohnutky, které hýbají vůlí i srdcem. Ukazuje, že je to v ů l e B o ž í, aby lidé žili ve spořádané společnosti a aby k tomu činně přispívali: vyrovnaná, spravedlivá společnost jistě odpovídá záměrům Božím. — Věříme dále, že v Bohu máme my i všechno svůj původ a cíl: vše, co je mezi tímto počátkem a koncem, musí být vyváženo, vyrovnáno a zabezpečeno bez zbytečných ořesů a škod. Na lidské společnosti je, aby hledala a nalézala způsoby a formy, jež nejlépe slouží k dobru všech a každého. V tom se má obrážet vývoj myšlenky společného života a cesta k dokonalejším jeho útvarům. — Nemůžeme si odmyslet ze života řád přirozený, normující práva a povinnosti, svobodu a poslušnost, poměr jedince k celku atd. V této n u t n o s t i ř á d u p ř i r o z e n é l i o je další pohnutka ke kladnému stanovisku všech k dobru celku.

Bůh a víra v Něho dávají také síly k naplnění zákonů spravedlnosti a lásky. — Je to především B o ž í m i l o s t a pomoc, které podle naší víry potřebuje jedinec i společnost. Bůh pomáhá všude, kde dobrá vůle a poctivé přičinování. Proto pojmáme společné a veřejné dobro do svých modliteb a s důvěrou je čekáme od Boha, jestliže sami činíme, co je v naší moci. — A mravní otužování, zocelení, vytríbení povah, osvojení si trvalé pohotovosti ke všemu dílu dobrému — to, co odborně nazýváme mravními c t n o s t m i — to jsou další síly, jež vytvářejí dílo požehnané.

Je třeba výslovně vyvozovat z toho důsledky? — Stačí stručně na ně ukázat. — Křesťanství ve všech okolnostech — je-li ono opravdové — prokáže se jako kladná a tvořivá duchovní a mravní moc. — C h c e m e jistě sami býti nositeli takového křesťanství a k němu chceme své věřící vésti, k náboženskému přesvědčení a konání živému a životu sloužícímu. B ý t i k a t o l í k e m — toť závazek, být osobností, býti všestranným — opravdu »katolickým«, bez předsudků a ochotným ke všemu dobrému. Zase nalézáme již u sv. Pavla slovo včas: Připomínej jim, ... ať jsou pohotovi ke každému dobrému skutku ... I naši lidé ať se učí v dobrých skutcích vynikati při naléhavých potřebách, aby nebyli bez ovoce. Tit. 3, 1 a 14.

»V dobrých skutcích vynikati při naléhavých potřebách« — není to slovo, vystihující život takového světce samoty i pospolitosti, jakým byl sv. Prokop? Není to požadavek, jemuž musíme přiznat svrchovanou oprávněnost a v jeho duchu se chopiti s čistým, křesťanským smyslem pro povinnost a lásku všech ke všem díla, kterého je na všech stranách tolik rozpracováno? Tak bude kvas Kristova učení a milosti slučovat, zesilovat a povznášet snahy a práce všech, aby duch Boží oživoval veliký organismus lidstva.

THEOLOGIE

VÍCE SVĚTLA V NĚKTERÝCH STAROZÁKONNÍCH TEXTECH

V několika žalmech jsou též zmínky o mořských příšerách, jejichž jména zůstávala po delší dobu velmi problematická a nepředstavitelná. Míjíme tím názvy Tannin a Leviatan v žalmech 44, 74, 89, 91, 104, 148 podle hebr. textu.

Nelze upříti, že právě bohatá pokladnice ugaritská svými mythologickými eposy přinesla podstatné objasnění v představitosti těchto mořských netvorů - v eposu o Aleyn-Baalovi čteme (V AB D 35-39) :

Skutečně jsem zničil Jam, milovaného bohem El, věru jsem zničil veliké řeky boha El. Opravdu jsem naprosto umlčel Tannin. Umlčel jsem jej. Já jsem zničil kroutícího se hada Šalját o sedmi hlavách.

Jiný ugaritský text (67; 1; 1-3, též 27-30) popisuje Leviatana takto:

Když ty (Anat) mrštíš Lotanem, hadem prchajícím; ty zničíš kroutícího se hada Šalját o sedmi hlavách.

Z těchto textů si dovedeme představit onu neštůru mořskou, jejíž jméno je Leviatan, též Tannin a Šalját, která je vlastně hadem kroutícím se a prchajícím o sedmi hlavách.

Pro úplnost chceme uvést ještě text velikého proroka Izaiáše 27, 1:

V ten den bude trestati Hospodin svým tvrdým, velikým a silným mečem Leviatana, hada prchajícího, Leviatana, hada kroutícího se, a zabije Tannin, který přebývá v moři.

Zde nás nejvíce udivuje, že veliký prorok užívá dokonce naprosto totožných kmenů u epithet mořských netvorů kanaanské mythologie:

Leviatan - hebr. liwjátán - ugarit. ltn; souběžné jméno hebr. tannin - ugarit. tnn; had prchající - hebr. báriach - ugarit. brh; had kroutící se - hebr. 'aqallátón - ugarit. 'qltn.

Mezi mnohými otázkami tolikráte řešenými a stále otevřenými k novému bádání je zajisté význam pojmu Chabiri-Sag-gaz a 'prm. Často se přistupuje k této otázce pod zorným úhlem možného ztotožnění Chabirů s Hebrejci. Jména, která působila tolik obtíží, známe z egyptských napsí, z dopisů amarnských i z královského archivu v Mari. Opět ugaritský materiál nám poskytuje ve jmenné administrativní listině měst nový poznatek, čímž získáváme téměř matematickou rovnici mezi pojmy Chalbi-Sag-gaz a 'prm. To znamená, že Ugarit jmenuje 'Apirim onu skupinu, kterou klínopisné texty akkadské předepisují Chapíru. R. De Vaux zdůrazňuje, že Chapíru není označením ethnickým, ale spíše

popisným názvem určitého způsobu života, či nějaké společenské vrstvy lidí (RB, 55, 1948).

Královský archiv v Mari výslovně připomíná střediska rozptýlení chabirů v kraji Chabur, kde jsou ještě přítomni v době tabulek v Nuzu (Nuzi). Syrská poušť se zdá východiskem těchto skupin Chabiri. Ugaritský název - (amélúti) SAG-GAZ i 'pru vylučuje pochopitelně Kanaanec i Amorrhajce. Vylučuje i ostatní nesemitské prvky obyvatelstva, již po dlouhou dobu téměř trvale usídleného v ugaritském království. Takto mnozí badatelé vylučovací methodou dospívají k národu Aramejců. Assyrské zprávy připisují Achlamu všechny zločiny a násilnosti, které známe ze zpráv o Chabirech.

Od doby Tiglet Pilesera I. jmenování Achlamu jsou blíže určeni jako hordy a loupežníci z oblasti Aram. Ztotožnění jména Chabiru, správněji Chapiru, a 'Apiru s Hebrejci se zdá nyní po filologické stránce velmi nepravděpodobné. Ugarit. 'Apiru by znělo v hebr. spíše 'Eper, nebo 'Ipr. Přejichod z původního - p - na písmeno - b - se dá těžko vysvětliti. Nebude příliš vhodným protidůkazem akkadský název pro železo parzillu, který beze změny zůstává i ve staré aramejštině, ale ve feničtině a hebrejštině zní již s počátečním písmenem - b -. V minulém roce vychází nový odborný časopis švédské university v Uppsale, kde Sāve Söderbergh se též dotýká naší otázky. Na dvou náhrobních nápisech thebských se čte jméno - 'prw, které pisatel ztotožňuje s 'Apiru a Chapiru, 'prw jsou v těchto nápisech najatí dělníci při vinobraní ve východní části nilské Delti (Orientalia Suecana 1952, str. 5-14).

Je pozoruhodné doplnit, že Albright názvy 'Apiru a Chapiru odvozuje od starého egyptského jména - 'pr -, což znamená lodní posádku, lodní mužstvo (BASOR 1952, str. 32). Ostatně i sama biblická zpráva v Gen. 11, 14 - o praotci Hebreů Heber - napovídá skutečnosti, že je zároveň praotcem více národů i kmenů značně se blížících šíří názvu Chapiri - Chapiru (M. Bič, Palestina... III. str. 458).

Klasický dějinný příklad mocenské rozpínatosti assyrské říše za Sennacheriba a násilného útisku všech okolních menších národů poskytuje nám záznam 4. knihy Král. 18, 17: I poslal král assyrský tartana, rabsarisa a rabsaka z Lachiše ke králi Ezechiášovi s vojskem velkým k Jerusalemu.

Z této zprávy smutného a nejistého údobí pro judské království nás upoutají zvláštní jména posílá assyrského krále Sennacheriba. Nebylo dříve ojedinělým případem, že tyto názvy assyrského původu byly chápány jako vlastní osobní jména. Než klínopisné nápisy assyrské téměř ze současné doby vpádu Sennacheribova do Palestiny nás jasně poučují o tom, že jde zde jen o tituly hodnostního postavení v assyrském vojsku. Tartan je assyr. tartānu, terdennu - polní maršál, druhý v pořadí vrchního velitele vojska.

Rabsaké, rabsaka je hlavním představitelem assyrského krále, jmenovaný ještě u proroka

Izaiáš 36, 2 - text totožný se 4. kn. Král.; zde prorok jmenuje pouze rabsaka, kterého posílá assyrský král z Lachiše k Ezechiášovi. Assyr. tento titul zní rab-šáqu a značí vrchního, hlavního velitele. Proto pravděpodobně prorok Izaiáš opomíjí ostatní tituly posílá ve 4. Král. a zaznamenává jen hlavního vojenského velitele assyrských dobyvatelů. Rabsaris se čte též u proroka Jeremiáše 39; 3, 13 - zde tento titul u mnoho jiných čteme mezi vojskem jiného, ale stejně nenasytného dobyvatele novobabylonské říše, krále Nabuchodonosora. Assyr. i novobabylon. titul rabú-ša-réši označuje velitele eunuchů. Totéž místo z proroka Jeremiáše jmenuje také rabmaga, což by v původním znění bylo rab-mugi, překlad ovšem tohoto slova zůstává dosud nejasný a nepřesný. Malý prorok Nahum 3, 17 i velký prorok Jeremiáš 51, 27 jmenují též hodnostní skupinu assyrského království hebr. tifsár, kteří se překládají jako činovníci, knížata, úředníci a pod.

Assyrské znění tohoto titulu je tupšarru a znamená písaře. Mohli bychom se domnívati, že jde o skupinu jistě předních, vrchních královských úředníků, kteří zapisovali důležitá královská rozhodnutí a nařízení. Snad zaznamenávali i veřejné události a děje pro státní archiv. (M. Burrows, What mean these stones? § 36.)

Vraťme se na počátek Starého Zákona ke knize Genesis, kde v textu 1, 2 čteme: ... a duch Boží se vznášel nad vodami. Hebr. slovesný výraz je - merachepet, který se vyskytuje pouze v Deut. 32, 11 a u Jeremiáše 23, 9. Není divu, že toto tak vzácné hebr. sloveso působilo mnoho rozpaků filologům i překladatelům. Dosud nikde se nenašlo tak jasného osvětlení významu tohoto slovesa jako v ugaritském eposu o spravedlivém Danielovi. Tam se několikrát vyskytuje sloveso základního kmene - rhp - v bezpečném obsahovém i ze souvislosti vyplývajícím významu o ptačím letu, o ptačím kroužení ve výši nad určitým místem, krajem.

Ano, i perské vlivy jsou patrné v pozdějších knihách starozákonních, ač tuto skutečnost do nedávna mnozí popírali. Kniha Esther, Kazatel, aramejské části Daniela a Ezdráše užívají výrazu pitgám ve významu rozkaz, rozhodnutí, výrok a pod. Jakého je původu toto slovo, zůstávalo vždy otázkou nevyřešenou. Nejspíše se soudílo na řecký původ termínu epitagma. Až v nedávné době se našly četné nápisy staroperské. Především úředních perských dokladů psaných na kůži, které perský vicekrál Arsames posílal z Babylonie svým důstojníkům v Egyptě asi kolem roku 410 př. Kr. V těchto úředních vzkazech se čte několikrát ono sporné slovo pitgám v jasném významu rozkazu vyššího úředníka nižším.

V malém proroku Oseášovi se čte často o králi podivného místa nebo království Jarebu - 5, 13; 10, 6. I zde mimobiblická literatura a nápisy pomohly textové kritice a úpravě tohoto zvláštního slovního spojení - melek yareb - na správ-

né a původní - malkí rab - mému velkému králi. Celý text nyní zní: I odešel Efraim k Assurovi a poslal k mému velkému králi... V assyrských textech je titul - velký král - opravdu stereotypním pojmenováním. Dopis pak hettického krále Šuppiluliumaše ke králi ugaritskému Niq-medovi seznamuje nás s kanaanským překladem téhož assyrského výsostného titulu tehdejším králům. (JBR 1940, str. 134.)

V 2. Sam. 7, 21 čteme: Pro slovo své a podle srdce svého učinil jsi všechny tyto veliké věci... V paralelním místě knihy Paralip. 1, 17, 19 čteme s menší úpravou v první části téže věty: Hospodine, pro služebníka svého, podle srdce svého učinil jsi všechny tyto velikolepé věci...

Které čtení je nyní původnější? Ani první, ani druhé. Druhý text z knihy Paralip. je správnější pouze v první části, kde čteme: pro služebníka tvého..., než druhá část shodná s textem knihy Samuel: podle srdce svého (tvého) - je nesprávná. K přesnému čtení není zapotřebí žádné zvláštní textové kritiky, ani odlišné rozdělení slov, ani záměny souhlásek, pouze jiné samo-

hláskové označení, což je dílem masoretů až z posledních století prvního tisíciletí po Kr. Pozměníme pouze tyto velmi pozdní samohláskové znaky a místo - podle svého srdce - čtem výraz, který nás nesmí překvapit ani udivit svým snad hrubším zněním, bude totiž opravdu původní a jediné správné v obou biblických textech, totiž: pro svého psa!

Tím původní znění obou uvedených míst je toto: Hospodine, pro svého služebníka, pro svého psa jsi učinil všechny tyto velikolepé věci!

• Terczyner, vydavatel dopisů z Lachiše, upozorňuje, jak velmi často již v amarnských dopisech poddaný, vasal se jmenuje před svým pánem, panovníkem nám hrubým, nepochopitelným ponížením: tvůj pes. Z tohoto zvykového pravidla přílišné, nedůstojné poníženosti nižších k vyšším nečiní výjimky ani mnohem pozdější dopisy z Lachiše, které téměř časově navazují k počátkům babylonského zajetí. Nemohl proto ani král David lépe vyjádřit svou nejhlubší pokoru svému Hospodinu než rčením: pes Boží, služebník Boží. ThDr František Kotlík

PRAMENY K DĚJINÁM SV. CYRILA A METODĚJE

Sv. Cyril a Metoděj jsou ctěni v celém křesťanském světě, nejen jako apoštolové slovanských národů, kteří přicházejíce z křesťanského Východu (Byzance) přinesli světlo křesťanské víry *západním Slovanům*, nýbrž jsou též obdivováni od všeho učeného světa jako tvůrci *slovanského písma* (sv. Konstantin-Cyryl) a zakladatelé slovanského písemnictví. K tomu přistupuje i to, že zavedli slovanský jazyk do *křesťanské bohoslužby*. To značilo nejen, že slovanská řeč se stala řečí literární, nýbrž to bylo i její povýšení v samém srdci Evropy na jazyk kulturní, jakým byla řečtina a latina.

Je zřejmé, že tato veliká novota způsobila četné boje, jak nám to dosvědčuje život sv. Cyrila a Metoděje a další osudy slovanské bohoslužby. První dějiště církevní slovanštiny bylo mezi západními Slovy v říši Velkomoravské. Na *Západě* však moc církevní i státní se nakonec postavila na stranu odpůrců slovanské bohoslužby, která tam nenašla dosti živné půdy, uhájivši si jen skrovné místo na půdě charvatské (charv. hlaholáši), na *Východě* však se slovanská bohoslužba ujala u pravoslavných (později) Bulharů, Srbů, Rusů (a Rumunů), u nichž se dodnes udržuje.

Ostatky sv. apoštolů odpočívají v Římě (sv. Cyril v basilice sv. Klimenta) a na Moravě (sv. Metoděj v chrámě Panny Marie na staroslavném Velehradě), nejen Církev katolická je ctí jako svaté (5. a 7. července), nýbrž i církev pravoslavná.

Pokud jde o slovanskou filologii, praví prof. Jagić: »Úspěchy slovanské filologie a otázka o činnosti Kyrilla a Methoda nacházejí se v nerozlučném spojení. Tato otázka tvoří úhelný kámen slovanské filologie jako vědy historické.« (Vopros o Kyrille i Methodii v slavjanskoj filologii. S. Peterburg 1885, 3.)

Život a působení sv. Cyrila a Metoděje, jejich dílo a z něho plynoucí otázky zajímaly vždy vynikající učence v oboru historie, filologie a starožitnosti. Stačí zde uvést řadu jmen: Rostovskij, Schlözer, Dobrovský, Kopitar, Šafařík, Miklosich, Lapotre, Rački, Brückner, Jagić, Gorskij, Vondrák, Pastrnek, Snopek, Vajs, Lavrov, Sobolevskij, Tunickij, Nikolskij, Chaloupecký, Vašica, Dvorník, Weingart, Voronov, Nachtigal, Stanislav a četní jiní. Děje se tak od konce 17. stol., kdy Dmitrij Rostovskij sestavil první životopis sv. Cyrila a Metoděje, který byl uveřejněn r. 1700 ve sbírce *Kniga žitij sv.*

Prameny k dějinám sv. Cyrila a Metoděje, t. j. všechno to, odkud čerpáme své poznatky o nich a jejich působení, dělíme na tři skupiny: slovanské, latinské a řecké, jejichž *souborný přehled* zde podáváme, o některých z nich pak promluvíme později.

I. Prameny slovanské.

Mezi prameny *slovanskými*, kterým patří podle názoru dějepisců přednost, jsou na prvním místě *moravsko-panonské životopisy sv. Cyrila a Metoděje*. Vajs doporučuje název životopisů staroslověnských. Je to *Život sv. Konstantina-Cyrila a Život sv. Metoděje* (zkr. ŽK, ŽM). Po prvé je vydal kriticky P. J. Šafařík (Památky dřevního písemnictví Jihoslovanů. Praha 1851), od té doby byly často vydány, naposledy od P. A. Lavrova (Materialy po istorii vzniknovenija drevnejšej slavjanskoj pis'mennosti. Leningrad 1930). Oba životopisy se zachovaly v četných rukopisech z 12.—15. stol., ale byly známy již dříve. Tak na př. staroslov. sborník z r. 1076 doporučuje četbu Života Konstantinova, v Letopisech Nestorových pak je zmínka o Životě Metodějově. Podle vážných badatelů stojí oba životopisy osobě sv. apoštolů nejbliže a podávají

o tehdejších událostech nejobširnější a nejvěrnější zprávy. I když byly napsány k oslavě dvou svatých mužů, nutno je pokládati za cenné *prameny dějepisné*. Vysoká cena obou životopisů byla potvrzena novějšími objevy dokumentů, jimiž zprávy v životopisech zachované byly potvrzeny a doloženy. Posuzujeme-li oba životopisy s hlediska byzantského, seznaváme, že vhodně zapadají do byzantského prostředí, že osvětlují dobu 9. stol., takže patří k důležitým pramenům tehdejší střední Evropy, Byzance a papežské politiky (srv. F. Dvorník, *Les légendes de Constantin et de Méthode vues de Byzance*. Praha 1933, 336).

Mínění o autorech obou životopisů se rozcházejí. Oba životopisy se navzájem doplňují a byly napsány v době velmi blízké oběma sv. bratřím, pravděpodobně od jejich žáků, jazykem slovanským.

K dalším slovanským pramenům patří t. zv. *Pochvaly*, které řečnickým slohem líčí zásluhy sv. bratří a oslavují jejich ctnosti. Jsou zachovány dvě: *Pochvala ke cti sv. Cyrila a Pochvala ke cti sv. Cyrila a Metoděje*. Rukopisy jejich jsou z 12.—14. stol. K nim se druží t. zv. *Prology* nebo proložní legendy, t. j. krátké životy sv. bratří. Zachovaly se nám tři takové prology: Život sv. Cyrila a Metoděje, který je důležitý tím, že sv. Cyril je tu nazýván arcibiskupem a že sv. Metoděj byl pochován ve velikém chrámě moravském, na levé straně ve zdi za oltářem sv. Bohorodičky. Druhé dva prology jsou: *Život sv. Cyrila a Život sv. Metoděje*. Dále sem patří též mnohá officia (služby) ke cti sv. Cyrila a Metoděje, v rukopisech z 12. a 13. stol., která navazují na text mor.-pan. životopisů, pochval a prologů. Tyto služby byly složeny pravděpodobně od žáků sv. bratří (kněze Konstantina a sv. Sávy).

Důležité slovanské dílo, které podle A. E. Viktorova (Kirill i Methodij. Novyje istočniki i učenyje trudy dlja istorii slavjanskich apostolov Kirillo-Meth. Sbornik 1865, 343 dd.) zaujímá význačné místo mezi prameny dějin cyrilometodějských a mezi nejstaršími památkami slovanského písemnictví, jest *Slovo na přenesení ostatků sv. Klimenta*. Podle knihovníka Anastasia (srv. J. Friedrich, *Ein Brief des Anastasius bibliothecarius an den Bischof Gaudericus*. München 1892) sepsal sv. Konstantin řecky jednak zprávu o nalezení ostatků sv. Klimenta, jednak oslavnou řeč o této události. Obě tato díla byla přeložena do jazyka slovanského a spojena, jak dosvědčují kodexy z 15. a 16. stol. (srv. J. Vašica, *Slovo na přenesenie moštem preslavnago Klimenta neboli legenda chersonská, 38-80*, kde nejdříve vykládá některá místa legendy, připojuje pak její latinský překlad a staroslověnský text).

K menším slovanským pramenům náleží *Zesnutí sv. Cyrila*, které bylo napsáno asi ve 13. stol. a představuje krátký výtah ze ŽK s malými změnami. *Legenda soluňská* jest apokalyptické vypravování bulharského autora, napsané po 14. stol. malé historické ceny. V *Životě sv. Nauma*,

který pochází z 10. stol., jehož rukopisy máme teprve z 15. a 16. stol., se doplňují události ŽK a ŽM, a to co se vypravuje v řeckém Životě sv. Klimenta bulharského (O životě sv. Nauma pojednává N. L. Tunickij, Sv. Kliment, episkop slovenskij. Serg. Posad 1913; srv. J. Stanislav, *Osudy Cyrila a Metoda a ich učeníkov v životě Klimentovom*. Bratislava 1950). Spisovatel 10. stol. *Jan exarcha* bulharský sepsal krátký *prolog* o překladu všech 60 knih Písma sv., započatého sv. Konstantinem a dokončeného sv. Metodějem.

Krátkou obranu slovanského písma proti řeckým útokům sepsal *mnich Chrabr* (pseudonym některého z učedníků sv. bratří). Traktát bývá uváděn v rukopisech pod názvem »*O písmenech*« a byl napsán buď koncem 9. nebo na zač. 10. stol. Nejstarší přepis traktátu je v rukopisném sborníku veřejné knihovny v Leningradě. (Byl několikrát uveřejněn. Český překlad podal a poznámkami doprovodil J. Vašica, *Obrana slovanského písma. Cyrilometodějská památka z konce IX. století. Edice Akord v Brně 1941*). Podle mnicha Chrabra bylo slovanské písmo vynalezeno r. 855, t. j. ještě před odchodem sv. bratří do říše Velkomoravské.

Ruský *letopisec Nestor* v 11. stol. použil k svému zápisu o sv. Cyrilu a Metoději moravsko-panonských životopisů a pochvalných řečí. Krátký *Život sv. Klimenta* bulharského, napsaný původně řecky, se zachoval v slovanském překladě (ve dvou kodexech z 15. stol.).

K slovanským pramenům můžeme uvést ještě spisy, které se připisují sv. bratřím soluňským. Sv. Cyrilovi se připisuje traktát *Napisanie o pravěj věře* (řada autorů, na př. Dobrovský, Voronov, Grumel, Vajs, Weingart a j. popírají autorství Cyrila, jiní, zvl. Trifonov, je dokazují). Totéž platí o *Azbučné modlitbě* (nejstarší rukopis je z 12.—13. stol.), která však je pravděpodobně dílem kněze Konstantina a ne sv. Konstantina-Cyrila. Pokud jde o *Proglas* (předmluvu) k sv. evangeliu, z dvaceti autorů, kteří o něm psali, osm se jich vyslovilo pro autorství Konstantinovo, čtyři proti, osm jich zůstalo nerozhodnuto (srv. J. Vašica, *Básnická skladba sv. Konstantina-Cyrila, Akord X/1942, 6, 215 dd.*). Sv. Metodějovi se přičítá (ŽM kap. XV) překlad *církevního zákoníku* (nomokánonu), a to kratší sbírky kánonů Jana Scholastika (o 50 titulech), jejíž hlavní rukopis je t. zv. *Ustjužskája kormčaja* (ze 13. stol.). Tamtéž se Metodějovi přičítá i překlad *životů sv. Otců* neboli pateriku (o tom, kterých, se autoři rozcházejí).

K slovanským pramenům možno zařadit i t. zv. *Historii chilendarskou*, která obsahuje život sv. Klimenta bulharského a má též zprávy o sv. Cyrilu a Metoději. Slovanský text této historie vyšel r. 1823 v Budapešti pod názvem: *Istinnaja pověst*. Tunickij soudí, že *Historie chilendarská*, řecky psaná, byla založena na starých řeckých životopisech sv. Cyrila a Metoděje, napsaných brzo po jejich smrti, jak též soudili Voronov a Miklosich. Proti tomu však Jagić a Lavrov nedbají tohoto mínění, G. Iljinskij pak soudí, že

první žáci sv. bratří tuto historii znali nebo ji po-
řídili (Byzantino-slavica 1, 1929, 237).

II. Prameny latinské

K *latinským* pramenům k životu sv. Cyrila a Metoděje patří na prvním místě *legenda italská* (římská). Nejstarší rukopis pochází ze 17. stol., byla však známa daleko dříve. Je příbuzná s mor-
pan. životopisy, zvláště se ŽK. O jejím autoru a stáří se dlouho disputovalo. Teprve když r. 1892 J. Friedrich uveřejnil list knihovníka Anastasia (Ein Brief...), došlo k vyjasnění této otázky. Z listu se dovídáme, že velletrijský biskup Gauderich pátral po pramenech k svému spisu o sv. Klimentu. Anastasius poslal Gauderichovi kromě svého listu také dva spisy sv. Konstantina (krátkou historii o nalezení ostatků sv. Klimenta a oslavnou řeč), které sám Anastasius přeložil do latiny. List Anastasiův byl psán asi r. 870. Teprve potom napsal Gauderich svůj spis: Vita cum translatione s. Clementis. O závislosti italské legendy na ŽK nebo naopak jsou různé názory. Nejnověji E. Georgiev (Die Italienische Legende. Sofia 1939) srovnal italskou legendu s legendou chersonskou (Slovo na prenesenie...) a se ŽK dovozuje, že autor italské legendy užíval současně ŽK i pramenů, které mu poslal Anastasius v latinském překladě. Upozorňujeme ještě, že italská legenda praví, že sv. Konstantin byl posvěcen na biskupa (většina autorů to popírá, někteří však, zvl. S. Sakač to hájí).

K svědectví knihovníka Anastasia patří jeho list biskupu Gauderichovi, o kterém již byla řeč, dále jeho zpráva o poměru Konstantina filosofa k jeho učiteli Fotiovi, pozdějšímu cařihradskému patriarchovi v předmluvě k IV. sněmu cařihr. z r. 869), konečně jeho list králi Karlu Holému z r. 875. Význačné místo mezi latinskými prameny mají *papežské listy*: Hadriána II. »Gloria in excelsis Deo« (zachovaném stručně v ŽM), několik listů Jana VIII., zvl. list »Industriae tuae«, Štěpána V. commonitorum s listem. Spis *Conversio Bagoariorum et Carantanorum* z r. 870 potvrzuje úspěšné působení sv. Metoděje v Panonii.

Na počátku *legendy Křišťanovy* »Vita et passio s. Venceslai et s. Ludmilae aviae eius« (z kon-

ce 10. stol.) se mluví o působení sv. bratří v říši Velkomoravské. *Krátké sepsání* o sv. Cyrilu a Metoději (leg. »Diffundente sole« z 10. stol.) je založeno na spisku »Privilegium církve moravské« (nedochovaném a rekonstruovaném od V. Chaloupeckého, Svatovácl. sborník II, 2, Praha 1939, 65-116) a spisu De conversione. *Legenda česká* o sv. Ludmile (»Factum est« z konce 11. stol.) se zakládá na legendě Křišťanově. *Legenda moravská* (»Tempore Michaelis imperatoris« z 11. stol.) vznikla spojením leg. italské a Privilegia církve moravské. V době Karlovy vznikly legendy »Quemadmodum ex historiis« a »Beatus Cyrilius«, které jsou zpracováním legendy moravské a Křišťanovy.

III. Prameny řecké.

K *řeckým* pramenům patří především obšírný *Život sv. Klimenta, biskupa Bulharů* (bulharská legenda), připisovaná ochridskému metropol. Theofylaktovi (1094—1107), která v první části vypravuje o činnosti sv. Cyrila a Metoděje (Vědecký rozbor této památky podal N. L. Tunickij, Sv. Kliment...; slovenský překlad této legendy podává J. Stanislav, Osudy... 63—126). *Krátký Život sv. Klimenta* (leg. ochridská) mluví o dvojím písmu slovanském, což vykládá Šafařík tak, jako by sv. Kliment vynalezl nebo upravil slov. písmo kyrilské (jiní autoři to popírají). *Řecký Život Naumův* (leg. makedonská) byl asi přeložen ze staršího životopisu slovanského.

Vidíme tedy, že *pramenů* k dějinám sv. Cyrila a Metoděje jest velké množství. Vyskytují se v nich i mnohé rozpory, mnohé události nejsou pak dostatečně osvětleny. Přece však moderní věda dějepisná i jazykozpytná dokázala skoro u všech jejich původnost (autentičnost). Z uvedeného přehledu též poznáváme, že mnohé ještě zbývá objasnit z dějin sv. bratří soluňských po stránce dějepisné, jazykozpytné, liturgické a bohoslovné. Učencům, zvláště slovanským, je tu ponecháno široké pole k dalšímu bádání. Projevím tím jenom svou vděčnost k sv. apoštolům slovanským, kteří tak hluboce zasáhli do kulturního života a vývoje slovanských národů.

ThDr Antonín Salajka

NÁBOŽENSTVÍ A ŽIVOT

SACERDOS IN AETERNUM RECREATIONIS ETIAM TEMPORE

»Omnia tempus habent... Tempus tacendi et tempus loquendi... et tempus ridendi...« Eccl. 3.

Je čas mlčení, obětavé tiché práce pro blaho bratrů a sester, pro blaho celku, a je čas zábavy, čas oddechu a veselého zaslouženého odpočinku. Jdeme-li na oddech ad recreationem corporis et animae, nejdeme bez rozvrhu hodin a jejich programové náplně.

Hlavní náš program pro dobu prázdninového oddechu budiž určen slovy Kánonu Mše svaté: *Per ipsum, et cum ipso, et in ipso, est tibi Deo Patri omnipotenti in unitate Spiritus Sancti omnis honor et gloria.*

O m n i s h o n o r e t g l o r i a. To největší a zároveň to nejhlubší v programu každého kněze musí být *maior Patris gloria* . . . větší čest a sláva Boží. Jeho slávě a chvále jsme zasvěceni, Jeho slávu a oslavení musíme všude hledat, v tom záleží spása naše, v tom záleží spása duši.

Modleme se často na všech našich prázdninových cestách a stezkách to naše oblíbené: Ut in omnibus glorificetur Deus.

P e r i p s u m. Skrze Něho, Pána našeho Ježíše Krista, prokazujeme Bohu svrchovanou čest a slávu Nejsvětější oběti chvály a díků. Každý den proto i o prázdninách *digne, devote et attente* sloužit mši svatou.

Kdekoliv se budeme procházet volnou přírodou, hájem a lesem, po lučinách, po skalínách, všude nalezneme chválu a slávu Boha Tvořitele. Každý opeřený pěvec o ní zpívá, každá květinka ji hlásá.

Pohlédneme-li v pozdním večeru k hvězdnatému nebi, napadnou nám slova žalmisty Páně: *Coeli enarrant gloriam Dei et opera manuum eius annuntiat firmamentum.* Žalm 18.

A pozdvihneme-li ducha svého až k samému trůnu Nejvyššího, uslyšíme v duchu andělů, serafínů a cherubínů nadšené zpěvy: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth.*

Slávu a chválu dokonalou a svrchovanou Bohu možno jen vzdáti oběti chvály a díků *p e r i p s u m* *Dominum Nostrum Jesum Christum.* Buď si toho vědom! *Et*

C u m i p s o. S Ním . . . ve spojení s Pánem Ježíšem užívá kněz svého zaslouženého oddechu . . . *Sacerdos alter Christus* . . . Druhý Kristus má být každý z nás: tichý, pokorný, laskavý, mírumilovný, čistý oděvem i srdcem.

Kam přijde, tam přinese radost, tam přinese pokoj a mír.

Jeho pozdrav jest pozdrav Páně: *Pax vobis* — Pokoj vám. Jeho přání je přání Kristovo: *Ut omnes unum sint*, aby všichni ti, v jichž středu nakrátko dlí, jedno byli, spojení láskou opravdu bratrskou a sesterskou. Jeho oko září laskavostí a přívětivostí . . . budovatel a tvůrce pokoje a bratrské lásky jako kníže pokoje a míru Pán!

Nikdy a nikde snad nelpí oči věřících i nevěřících na chování kněze jako tehdy, když jest na dovolené. Může býti mnohým k pádu, ale také mnohým ku povstání ze hříchu podle příkladu, který na něm vidí a který dává slovy a skutky.

Chovejme se tak, aby každý při našem odchodu a *loco recreationis* mohl o nás říci, jako říkali o Pánu Ježíši: *»Pertransiit benefaciendo!«* Kudy chodil, dobře činil, dobře mluvil.

K tomu však zapotřebí máme milosti Boží! Proto

I n i p s o. V Ném prožívat dobu oddechu. *»Qui manet in me et ego in eo, hic fert fructum multum: quia sine me nihil potestis facere.«* Joan. 15, 5.

To platí pro každého, zvláště pro nás kněze. Jen ten, kdo zůstává v Kristu a Kristus v něm milostí posvěcující a pomáhající, jen ten přináší mnoho ovoce, ovoce tichosti a pokory, ovoce dobrotivosti a mírumilovnosti.

Proto čerpat i v době oddechu z hlubin zdrojů milosti: z modlitby svatého růžence, svatého breviáře, z návštěvy Nejsvětější svátosti, duchovní četby, *particulare* a svaté zpovědi . . .

A pak půjdeme i v době pohovu stezkami Páně; nezabloudíme, nesejdeme ani na hodinu, ani na atom času se svatých cest svatého kněžství. Pak se vrátíme s novým elánem, s novým nadšením, s novými silami, s novou svěžestí na vinici Páně k nové práci, k novému dílu, k větší cti a slávě Boží a k blahu duši!

P. Karel Sahan

KNĚŽSKÝ DOROST

Kristus, Učitel, Velekněz za nás se obětující, Pastýř duší, dává nám poklad víry, milost, ochranu i vedení duší prostřednictvím svých kněží. Jim a pouze jim odevzdal tuto trojí moc, která je opravdu mocí lásky. Není tím ovšem vyloučen bezprostřední vliv Boží na duši, než normální cesta vede od Krista kněžstvím v rozmanitém hierarchickém odstupňování, kde nástupci apoštolů jsou biskupové, kteří pro službu duším svěrují část svého poslání i své nadpřirozené moci kněžím.

Skutečností pak je a zůstává v Církvi Kristově, že nadpřirozené spojení duší s Bohem se děje prostřednictvím kněží. Zde je ono privilegium kněžské, jeho velikost, požehnání, ale také veliký závazek, odpovědnost i břímě kříže. Bůh dokonale vystihl podstatu věci, smíme-li se takto vyjádřit, když ustanovil řád, aby všechna milost vycházela z Krista-Prostředníka v Jeho Církvi rukama k tomu zvláště posvěcených služebníků a lidských prostředníků — kněží. Toto je i rozhodující důvod, proč nejen v duchu víry, ale i s úctou a vděčností přijímáme tento plně klíčový dar Kristův, svátostné kněžství.

Taková je nauka Církve sv. o podstatě kněžského úřadu. Taková je skutečnost, v jejíž vznešenost hlouběji a hlouběji vnikáme studiem tolikerych bohovědných spisů.

Jediný všeobecný prostředník již svou přirozeností je vtělený Syn Boží. Po celý svůj veřejný život obcházel městečka a vesničky své vlasti, aby uzdravoval veškeren neduh, zvláště pak hojil duše raněné špatností, hříchem — proto vlastně přišel na svět. Takový je podstatný úkol kněze, zjednávat odpuštění! Na kříži dokonil Pán své dílo, přinesl sám sebe za nás v oběť smíru, tam též jeho kněžský úřad vyvrcholil. Potom odešel... opustil snad nás? Nikoliv, svou moc svěřil a odevzdal jiným. Svou moc odevzdal Syn Boží apoštolům s rozkazem, aby ji zase předávali jiným a tak se postarali o nástupce, než budou sami z vinice Páně odvoláni. Odumírající, stárnoucí stromy v lese musí mít dorost. Podobně je tomu i v živém organismu Církve Kristovy.

Jistě je to jeden z nejvznešenějších úkolů nás služebníků Kristových, abychom vyhledali, poznali, přivedli své možné budoucí nástupce, kteří ve svém nitru skrývají milost povolání k stavu kněžskému.

Vždyť podle mnohých theologů mezi jinochem, toužícím po službě Bohu a lidem, a mezi jeho duchovním správcem vzniká plně duchovní synovství a duchovní otcovství. Tyto pak nadpřirozené vztahy jsou v tomto ohledu jistě silnější a působivější než nejužší přirozené vztahy.

Zbožní rodiče takovým jinochům nezměrně usnadňují cestu, ale jejich vlastní kněz a duchovní správce je přímo vede již jistou a vyznačenou cestou. On také jediný může dát nutné a právoplatné doporučení, on též jediný svému ordináři vyjevuje, zda jinoch má základní poznatelné známky Božího volání k tak výsostnému úřadu, jak tomu kdysi bylo i u starozákonního Arona a jeho nástupců.

Tento duchovní vztah mezi čekatelem kněžství a jeho duchovním správcem má se právě v bezprostřední přípravě více a více utužovat a silit. Čím vznešenější úřad, tím i důkladnější a obtížnější příprava, tím i více třeba posily, útěchy a rady. Čím více svědomité otcovské péče, tím též snazší a bezpečnější vzestup k cíli!

Kněžský seminář zabezpečuje kněžskému dorostu především náležitou stavovskou výchovu, nezbytnou přípravu a upevnění v ctnosti a v důstojném životě budoucího kněze, zabezpečuje ovšem také neoddelitelné přirozené záležitosti, totiž dokonalé ubytování a stravování. Cílem theologie je spolu s ctností a svatostí i vědění, posvátné vědění, theologické studium. Bohovědné poznání je naprostou nutností pro čekatele kněžství. Je až příliš jasné, že nejprve sami musí být osvíceni onou pravdou, sami nejprve ji musí pokud možno nejdokonaleji poznat, mají-li být světlem pravdy a šířiteli mezi svým věřícím lidem přirozeného poznání Boha a především poznání Boha zjevením přijatého vírou.

Theologie nadpřirozená, křesťanská, která o Bohu se učí, od Boha se učí a k Bohu vede, spolu s důslednou a svědomitou přípravou a výchovou k ctnosti, k svatosti, k modlitbě a k činorodému a požehnanému životu z víry tvoří podstatu a plnost bezprostřední přípravy těch, kteří ve svém nitru mají milost i Boží povolání k úřadu svátostného kněžství.

Kéž by každý z nás, služebníků oltáře, mohl vésti v Božím požehnání a v duchovní radosti svého vlastního nástupce až k stupním téhož oltáře, kde i my přinášíme nejčistší oběť Nového Zákona za dobro časné i věčné svých věřících až do okamžiku, kdy sami budeme odvoláni z vinice Páně. Stárnoucí, odumírající stromy v lese mají svůj dorost a Církev Kristova žádá a chce mít též své nástupce, svůj dorost.

Prof. ThDr Frant. Kotalík

Duchovní PASTÝŘ

OBRAZOVÁ PŘÍLOH
K ČÍSLU ŠESTÉMU
ROČNÍK III.

Národní umělec Max Švabinský: SVATÝ JAN KŘTITEL.

STRAHOV - PAMÁTNÍK

President republiky Antonin Zápotocký a předseda komise pro vybudování Památníku národního písemnictví na Strahově náměstek předsedy vlády Zdeněk Fierlinger prohlížejí při slavnostním otevření expozice PNP spolu s jinými členy vlády a čestnými hosty.

Oddělení PNP vystavující dokumenty o životě a práci J. A. Komenského.

NÁRODNÍHO PÍSEMNICTVÍ

Počátky knihtiskařství.

Knihovna byla velkou péčí vyčištěna.

Oddělení PNP vystavující dokumenty i o životě a práci kněží buditelů.

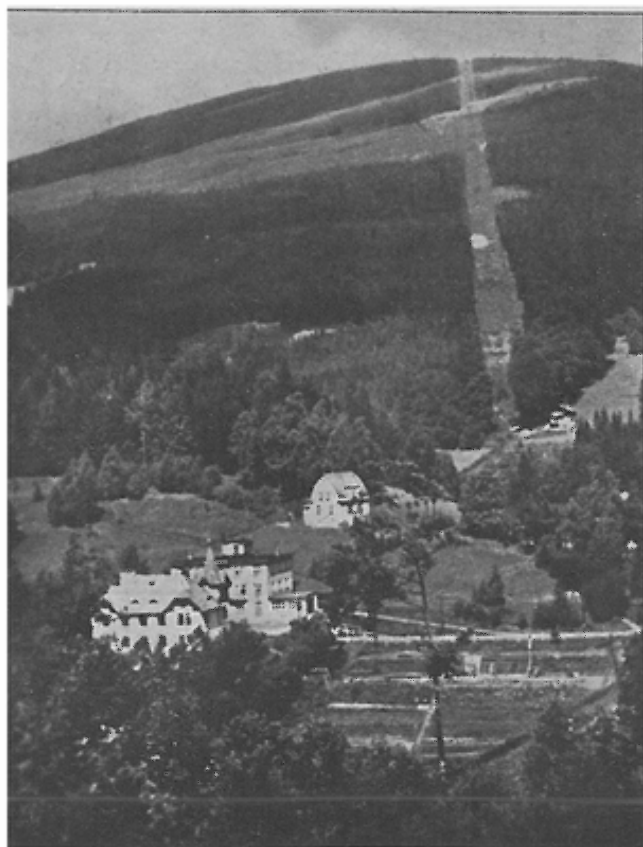
Česká katolická Charita otevřela své rekreační domy pro duchovenstvo.

Mariánské Lázně (Sevastopol).

Františkovy Lázně (Charita).

Janské Lázně (Marianum).

Dolní Smokovec v. Vysokých Tatrách.

STRAHOV - PAMÁTNÍK NÁRODNÍHO PÍSEMNICTVÍ

V památných dnech májových, kdy všechen československý lid vzpomínal svého osvobození ze spárů nacismu, byl dne 8. května otevřen na Strahově Památník národního písemnictví za přítomnosti presidenta republiky Antonína Zápotockého. Slavnost se konala pod záštitou vlády, kterou reprezentoval předseda vlády Viliam Široký se svými náměstky Václavem Kopeckým, Zdeňkem Fierlingem, Oldřichem Beranem a Rudolfem Barákem. Mezi přítomnými byli dále členové vlády, předseda Národního shromáždění Dr. Oldřich John, zástupci diplomatických sborů, představitelé Čs. akademie, Karlovy university, církví, uměleckých svazů a další zástupci života kulturního a veřejného.

Po zahájení hymnami promluvil předseda vládní komise pro vybudování PNP náměstek předsedy vlády Zdeňk Fierlinger. V úvodu svého projevu zabýval se v souvislosti s místem, v němž je Památník zřízen, především péčí Státního úřadu pro věci církevní o kulturní a umělecké památky, jež se ve zrušených kláštrech zachovaly. Stát zajistil údržbu cenných sbírek a knihoven, jako na příklad v kláštře vyšebrodském a tepelském, provedl nákladné opravy kláštera sázavského, obnovil památnou budovu chrámu a kláštera emauzského Na Slovanech s jeho vzácnými freskami, který byl svého času náletem anglo-amerických letadel krátce před skončením války takřka do základů zničen, restauroval s velkou péčí starobyloou strahovskou knihovnu, zajistil svoz a bezpečné uložení statisíců svazků druhých zrušených knihoven, při čemž obzvláštní péči věnoval nejcenějším tiskům a historickým listinám; mnohé cenné umělecké památky předal do ochrany předních našich kulturních institucí: Národní galerii, Národnímu museu, Národní knihovně a obdobným institucím krajským, kde budou přístupny veřejnosti a kde se tak stávají skutečným majetkem národním.

Náměstek předsedy vlády Zdeňk Fierlinger řekl dále: Strahov bude po prvé naší veřejnosti zpřístupněn a stane se tak pamětihodností našeho hlavního města, jeho ozdobou a podstatným rysem jeho tvárnosti a obrazu. Současně bude Strahov sídlem našeho literárního ústavu a bezpečným strážcem nejcenějších našich literárních archivů a stane se tak živým ohnískem naší literární vědy a bádání.

Z rozhodnutí strany a vlády položili jsme zde též základ Památníku národního písemnictví, který má být věrným zrcadlem všech kulturních snah našeho lidu v průběhu staletí, jak je vyjadřuje naše písemnictví. Sotva se najde lepší stánek pro takový památník než právě zde na Strahově. Znovu tím ukazujeme československému lidu, jak naše lidová demokracie si cení a dovede správně zhodnotit kulturní odkaz minulosti, jak dovede pohlédnout zpět do historie, ale současně vykročit i směle vpřed s jasným pohledem na neomezené možnosti, které pro

hmotný i kulturní rozvoj národa skýtá velká socialistická myšlenka.

Potom převzal ministr školství a osvěty Ernest Sýkora PNP do ochrany ministerstva školství a osvěty a ve svém projevu zdůraznil, že tento Památník nebude mrtvým museem, ale studnicí živé vody, z které bude moci náš lid čerpat sílu k plnění svých velkých úkolů.

Po tomto slavnostním aktu následovala prohlídka bohaté a rozsáhlé expozice PNP, které se účastnil prezident republiky Antonín Zápotocký s oficiálními hosty.

První část musea Památníku národního písemnictví je umístěna v nově upravené křížové chodbě ambitu a v přilehlých románských síních. Obsahuje doklady o před slovanském období v našich zemích, nejstarším slovanském osídlení (ukázky materiální kultury této doby), kmenovém zřízení v českých zemích a říši Samově (mapy, dobové zprávy na př. ze zápisu arabských cestovatelů). Lidové pověsti o nejstarších dobách naší vlasti v pozdějším uměleckém zpracování dokumentuje zvláštní malá expozice. Pokračuje se ukázkami a doklady staré slovanské vzdělanosti v říši Velkomoravské, v době úzkého svazku s východním slovanským světem, v době příchodu slovanských věrozvěstů a šíření jejich učení. V první románské místnosti následuje expozice kulturního života za českého státu přemyslovského (dvě oddělení: doba kulturní orientace východní, slovanské liturgie a po jejím přerušení od 11. stol. doba kulturní orientace latinské. Dědictví staroslověnské kultury žije dále v lidu, jeho projevem je první státní hymna, korunovační a válečná píseň Hospodine, pomiluj ny. Do této doby spadají počátky písemnictví v jazyku lidovém. (Nejstarší památky češtiny v literatuře jsou glosy v náboženských textech.)

Další místnost přináší doklady rozmachu české kultury ve XIV. st. (legendistická literatura, světská lyrika a epika, Alexandreis, Dalimil, první česká veršovaná kronika). Významným dokladem kulturního rozmachu doby Karlovy je založení pražské university 1348. Literatura této doby však výrazně zachycuje sociální rozpory. (Kázání předchůdců Husových, Waldhausera, Miliče, Matěje z Janova, satirické skladby: staročeské desatero, satiry o řemeslnících, spisy Tomáše ze Štítického). Tyto doklady jsou umístěny zároveň s expozicí věnovanou životu a dílu M. Jana Husi.

Další expozice ukazuje literaturu doby revolučního husitského hnutí a husitskou dobu jako živý pramen naší kulturní tradice.

Po porážce husitského revolučního hnutí pokračuje v jeho smělých myšlenkách v nápravě společenského řádu Petr Chelčický a Jednota bratrská.

Ambit I. poschodí začíná ukázkami toho, jak vítězství českého jazyka v literární tvorbě přibližuje ji všem vrstvám národa. Na zobecnění literatury a rozkvět všeobecné vzdělanosti má veliký význam vynález knihtisku (návštěvníci uvidí i model a zařízení staré knihtiskařské dílny). Rozvoj knihtisku i rozkvět vzdělanosti v XVI. stol. se projevuje ve všech oborech: objevují se knihy lékařské, nastává rozmach přírodních věd, lékařství i techniky, lavinovitě se šíří zájem o českou minulost i o cizí země, začíná vědecké studium jazyka, vzniká překlad Písma sv., bible Kralická, první klasické dílo české literatury podle hodnocení Dobrovského. Zvláštní místnost je věnována zábavné lidové literatuře, která odhaluje sociální rozpory, které se koncem XVI. a poč. XVII. stol. prohlubují a vrcholí bělohorskou katastrofou. Literatura doby pobělohorské odráží neutěšený stav českého národa za války třicetileté.

Rozklad feudalismu pod tlakem vyvíjejících se rozporů za přechodu k hospodářství kapitalistickému dává možnost lidu konstituovat se v národ. Nastává čes-

ké obrození, které z malých pramenů vyrůstá v hnutí lidových mas. Literatura hraje v této době velikou pokrokovou úlohu, stejně jako divadlo podporuje šíření českého jazyka. Obrozenecká věda znamená především v díle Josefa Dobrovského veliký krok povznesení české vědy a vzdělanosti.

Další expozice jsou věnovány hlavním událostem obrození a jeho čelným představitelům J. Jungmannovi, rukopisným podvrhům, založení musea, dílu Čelakovského, Janu Kollárovi, P. J. Šafaříkovi a Frant. Palackému. Ve spojovací chodbě je cenná a zajímavá expozice o společenském životě českých měst a mladé společnosti v třicátých a čtyřicátých let XIX. stol. Jsou zde vlastně po prvé po průkopnické práci Zd. Nejedlého o tomto tématu v jeho monografii o B. Smetanovi shromážděny doklady a cenný, málo známý materiál. Další expozice, které z ní rostou, jsou věnovány životu a dílu Karla Hynka Máchy, J. K. Tyla a K. Havlíčka-Borovského. V opatském křídle, které škytá překrásnou vyhlídku na Prahu, jsou umístěny expozice kláštěnků XIX. stol. Němcové, Erben, Nerudy, Hálek, K. Světlé. Cenná expozice průkopnického významu je věnována ohlasům počátku dělnického hnutí v české literatuře v díle Arbesově, Mayerově, Šolcově, Pflégram-Moravského, Staškové a dělnických básníků J. B. Pecky Strahovského, L. Zápotockého, J. Krapky-Náchodského a j.

Pokladem nesmírné kulturní ceny je Strahovská knihovna

Strahovská knihovna je jedinečný a skvělý příklad sálové knihovni architektury. Ve svém krásném zevnějšku skrývá i cenné doklady staré knižní kultury. Celkem má knihovna na 150.000 svazků (zpracovaných) a asi 2.000 rukopisů. Vedle toho bylo sem svezeno cca 250.000 svazků z některých zrušených klášterních knihoven, které se soustavně třídí a zpracovávají. Nacházíme zde jednu z největších sbírek starých českých tisků s mnoha vzácnými unikáty a mezi knihami cizími řada jich je v jediném exempláři na našem území a některé patří k světovým raritám.

Nejvýznamnějším rukopisem je beze sporu pergamenový kodex z r. 1220, obsahující kroniku Vincence, kanovníka pražského, a Jarlocha, opata milevského, hlavní pramen českých dějin druhé polovice 12. století. Jiný takový rukopisný sborník z poloviny 15. stol. obsahuje řadu staročeských světských skládání (Tkadleček, Kronika trojanská, cestopis Mandevillův, epos o Tristianovi, Kronika Dalimilova) a z téže doby pochází i český sborníček legend (Čtenie Nikodemovo). Tím nejsou zdaleka vyčerpány rukopisné památky staré literatury české; uveďme ještě aspoň zmínkou jiný rukopis Tkadlečka a dvě české bible z 15. stol. Rovněž česká škola malířská, která byla na světové úrovni ve 14. stol., je zde zastoupena četnými iluminovanými rukopisy, z nichž vynikají zejména pontifikál Alberta ze Šternberka, misál loucký a bible šelenberská. Z pozdějších rukopisů zasluhují pozornost zvláště kronika Bartoše Písaře z počátku 16. stol., bohatě ilustrovaný cestopis Bedřicha z Donína a kališnický kancionál litoměřický. I jiné rukopisy ze 17. a 18. století obsahují mnoho cenného materiálu k českým dějinám. Jedinečná je serie pohledů na česká města z počátku 17. stol. od Jana Willenberga. Vedle památek českých nacházíme zde i rukopisy cizí proveniencie i orientální. Starobylostí vyniká latinský evangeliář z 9. stol. ve skvostné románské vazbě.

Stejně vzácnosti nalézáme i mezi knihami tištěnými. Význam knihovny tkví ve starých tiscích, nejvíce opět ve vzácných dílech staré české literatury. Na příklad z 32 známých českých prvotisků má jich Strahov 21 a z toho 7 unikátů. A podobně je tomu i u české knižní produkce 16. až 18. stol., která je zde zastoupena velmi bohatě. Na rukopisné bible navazuje velká sbírka biblí tištěných a v ní téměř úplná kolekce starých biblí českých, katolických i evangelických. Dosud málo prozkoumány jsou obsáhlé konvoluty humanistických příležitostných tisků z českých zemí, často s přípisem vynikajících osobností té doby. (Nejvýznamnější

je t. zv. kodex Dobřenského, sbírka českých jednodlístkových tisků z doby předbělohorské.) O doplnění starších českých knih pečoval strahovský knihovník J. B. Dlabáč, známý obrozený pracovník, a od něho pochází velmi obsáhlá sbírka obrozených tisků. Bohužel, po jeho smrti (1820) přestává systematické doplňování českých věcí. Ale pokud mluvíme o staré literatuře české, tu se Strahovská knihovna důstojně řadí mezi naše největší sbírky vedle knihovny univerzitní a musejní, nejen množstvím, ale i vzácností knih.

Bohaté a rozsáhlé je i oddělení staré literatury zeměpisné, právní, lékařské a přírodovědné, v němž i soubor knih z majetku hvězdáře Tychona de Brahe. Také sbírka prvotisků (asi 700 svazků), literatura theologická, historická i ostatní obory, obvykle v starších knihovnách hojněji zastoupené, daleko převyšují průměr i velkých klášterních biblioték.

Tím nejsou zdaleka vyčerpány všechny poklady knihovny; uvedli jsme zde jen několik nejvýznačnějších. Práce těch, kdož se zabývají českými dějinami, starou literaturou českou nebo dějinami věd, zejména přírodních, by byly velmi neúplné bez materiálu uloženého ve Strahovské knihovně. Ovšem mnoho věcí čeká ještě na zpracování a bude jedním z nejbližších úkolů knihovny je zveřejnit a připravit badatelům a seznámit s nimi naši pracující veřejnost.

Souvislý výklad o rozvoji české kultury a písemnictví končí expozicí dokumentů o budování Národního divadla.

Ve zkratce ukazuje poslední část Památníku národního písemnictví cestu české literatury v duchu pokrokových tradic k dnešku, ohlas příkladu ruské klasické literatury u nás a cestu lidově demokratického státu a jeho literatury k socialismu za vedení dělnické třídy.

Rozměry knihovny na Strahově přerostly v posledních desetiletích možnosti řádu, který se o ni nemohl starati pro nepatrný počet řeholníků tak, jak by si její hodnota zasluhovala. Knihovni sály měly stará jednoduchá okna, nebyla vyřešena otázka osvětlení, vytápění, pracoven a dalších skladišť pro přibývající novou literaturu. Skříňně byly již léta zachváčeny červotočí a knihám se nedostávalo potřebného ošetření a konservace. Generální úklid v knihovně nebyl proveden od roku 1907. Knihovna daleko již neodpovídala novodobým požadavkům a odborné knihovnické kruhy sledovaly její osudy s určitými obavami do budoucnosti. Vědecké bádání a využití knihovny bylo podvázáno nedostatkem katalogů a tím, že v knihovně bylo možno pracovat v knihovních místnostech studijním potřebám nepřizpůsobeným jen 3—4 měsíce v roce.

Rozhodnutí kulturní komise Státního úřadu pro věci církevní, že budova Strahovského kláštera bude značnými náklady restaurována a že knihovně se dostane potřebných oprav a zabezpečení, bylo proto uvítáno s opravdovou radostí. Prohlédneme-li si knihovnu dnes, téměř po dvou letech adaptačních prací, uvidíme četné změny. Knihovna byla rozšířena o řadu dalších kanceláří, novou studovnu a rozsáhlé depositáře. Pro nynější a budoucí pracovní potřeby knihovníků je k dispozici 9 menších místností, pro studijní potřeby badatelů se zřídila prostorná a světlá studovna. Prostory pod knihovními sály, v nichž bývala skladiště různých předmětů a materiálu, byly značnými náklady přebudovány v rozměrné, plně vyhovující depositáře a trestory. Po opatření vhodným moderním zařízením stanou se tyto nové místnosti vzornými ukázkami knihovni interiéru. Všechny prostory knihovny byly opatřeny moderní, přiměřenou možností vytápění: pracovní knihovníků a studovna normálními radiátory, knihovni sály zvláštními konvektory s možností regulace tepla a vlhkosti vzduchu a depositáře soustavou »cristal« s ohříváním podlahy. Zvláštní péče byla také věnována osvětlení starých historických sálů knihovny. Je provedeno zářivkami, ukrytými v římsách a vrhajícími denní světlo na stropy a skříňně sálů. Ve všech prostorech knihovny byl proveden generální úklid, byly vyčištěny a konservovány štuky a fresky v sálech a pra-

cuje se na nákladné konservaci skříní, knih i ostatního zařízení.

Po nákladných adaptacích bude světoznámá knihovna na Strahově přístupna veřejnosti. Právě ti, kdo knihovnu dobře znají, mohou se přesvědčit, že ne-utrpěla žádných ztrát, nýbrž že všechny vzácné před-
měty a knihy v ní se nalézají v úplném pořádku. Mo-
hou vidět, že náš stát se stará o cenný odkaz naší mi-
nulosti daleko pečlivěji, než tomu bylo v dřívějších do-
bách. Přesvědčí se, že byly nejen podniknuty potřebné
kroky k dalšímu uchování knihovny, ale že byla ještě
značně rozšířena a přizpůsobena dnešním odborným
požadavkům, že jí byly dány nejlepší podmínky k to-
mu, aby daleko více a lépe sloužila dnešním i příštím
vědeckým generacím.

Mohutně se vypíná Strahov nad Prahou a
v májové rozkvetlé přírodě závodí o svou krásu
s gotickou velebností Hradčan. Ve zdech Stra-
hova je nyní bezpečně uložen obrovský materiál,
dokazující hloubku naší české vzdělanosti. Pa-
mátník národního písemnictví se jistě stane cí-
lem mnohých návštěvníků, kteří přijdou pro po-
učení a pro povzbuzení. V červnu na místo své
obvyklé měsíční besedy přijde pražské, ducho-
venstvo, aby si prohlédlo bohaté expozice a za-
dávalo se do jednotlivých úseků našich dějin,
z nichž zvláště doba obrozenecká se skvělými
postavami vlasteneckých buditelských kněží
jistě vyvolá mnoho činorodých myšlenek.

LIDICE - LEŽÁKY

(Vzpomínka ke dnům 10. a 24. června 1942)

*Zde není hrob, ač smrti krok
tu prošel místy všemi,
a krev a tma, tma temných stok
tu tekla peřejemi.*

Z básně Fr. Kropáče
„Mrtvým z Ležáků“

Letos připomínáme si již jedenácté výročí obou smut-
ných zastavení na Kalvarii našeho národa. Vzpomíná-
me na ony chmurné dny, kdy zastavil se čas a srdce
nás všech se zastavilo hrůzou, co přinese nejbližší
chvilě. Úřední zprávy v tisku a rozhlas přinášely po
smrti Heydrichové denně dlouhé seznamy popravených
osob. Krvavý stroj gestapácké justice se rozjel naplno
a kovové jeho čelisti denně drtily nové a nové její oběti.
Avšak tyto hromadné popravy byly ještě málo: bylo
nutno dát našemu lidu ještě větší příklad tvrdosti a
bezohlednosti.

Proto přišly Lidice.

Malá pokojná obec, žijící ve svornosti a míru v době,
kdy na bojištích celého světa tekla krev a denně umíra-
lo tolik lidí za lepší budoucnost nás všech.

Obklíčení vesnice, zastřelení mužů, odvláčení žen a
děti, srovnání vesnice se zemí, rozmetání hřbitova, vy-
mazání obce s povrchu země i mapy.

To jsou smutná a holá fakta.

A přece i z této tmy hrůzy, zoufalství a beznaděje

J. M. kap. vikář pražský Antonín Stehlík
hodnotí PNP, když říká, že se dostává netoliko
důstojného umístění všem dochovaným pokla-
dům naší staré kulturní tradice, v níž význam-
nou roli dějinnou má cyrilometodějská epocha,
která přes všechny nenávislné západnické úkla-
dy tak zdařile počala u nás vrcholit ve slovan-
ské liturgii a vzdělanosti někdejšího sázavského
svatoprotekopského monastýru a přes Balbínovu
obranu našeho jazyka v době pro národ nejtra-
gičtější, přes Puchmajerovu novou školu řeči
básnické, přes buditelské naše spisovatele a čes-
to kněze-básníky - libušského děkana A. Mar-
ka, děkana Nejedlého z Žebráku a ostatní - při-
vedla poctivý český lid až k jeho kulturnímu
obrození.

A tak na půdě dějinného Strahova přestupu-
je dávná tradice naší slavné národní minulosti
nejen v dění přítomna, ale přetavuje se ve vý-
hni vítězného jara i v radostnou a šťastnou bu-
doucnost nás všech, pro niž, prodchnuti myš-
lenkou míru, podepřenou úctou k Bohu a láskou
k vlasti i jejímu poctivému lidu, všichni svou
nadšenou prací bojujeme, a Bůh nám požehná,
že zvítězíme!

svítí příklad hrdinného postoje lidického faráře: 73letý
P. Josef Štemberka, od r. 1909 věrný duchovní pastýř
v Lidicích, posiloval v těžkých hodinách své spoluvěze-
ně slovem Božím, hrdě odmítl pouze jemu udělenou milost
a s pravou křesťanskou pokorou služebníka svého lidu
přijal palmu mučedníků z rukou svých katanů.

Celý svět se otfásal hrůzou nad zločinem prolití krve
tolika nevinných lidí a nikdo nedovedl pochopit, že by
bylo možno za pouhé dva týdny týž zločin opakovat.

A přece: po Lidicích přišly Ležáky.

V koutku chrudimského kraje, zapomenutém téměř
světem, při silnici z Nasavrku do Skutče byly Ležáky,
malá osada (jen 8 popisných čísel) chudých lamačů ka-
mene a drobných chalupníků, kteří našli svou obživu
ve skalách lomů anebo na chudých, kamenitých po-
líčkách.

Je to v srdci Českomoravské vysočiny, v kraji, který
nám připomíná na každém kroku kavanovské scenerie.

A v této idylické krajině došlo k surovému zákroku:
muži postřeleni ve smutné proslulém pardubickém Zá-
mečku, ženy a děti odvláčeny, osada srovnána se zemí.

I když čas hojí všechny rány, nemůžeme a nesmíme
zapomenout Lidic a Ležáků, těchto dvou krvavých vy-
křičníků v naší zemi: jejich hrozný osud musí být vý-
strahou nám všem, abychom vždy svorně pracovali a
modlili se, aby naše drahá zem naší prací rozkvetla
v míru a štěstí do věků budoucích.

VZPOMÍNKA NA J. V. MYSLBEKA

Dne 2. června uplyne 31 roků od smrti zakladatele
českého sochařství, dne 20. června 105 let od jeho na-
rození. Narodil se v Praze-Smíchově v chudé rodině ma-
líře pokojů. Jeho mládí a první mužná léta spadají do
doby ztrnulosti a chudoby pražského uměleckého živo-
ta. Myslbek v pozdních letech jako učitel vykládal svým
žákům: „Když jsem byl mladý, nebylo v Praze nic —
jen Kamenný most.“ Rodiče mu nebránili, když chtěl
být sochařem, ale dal se na uměleckou dráhu s vědo-
mím, že jest odkázán jen sám na sebe.

Po absolvování nižší realky vstoupil do učení k so-

chaři Tomáši Seidanovi, s nímž odjel do Vídně. Tam se
seznámil s českým sochařem Václavem Levým, s nímž
později spolupracoval na různých sochařských pracích
v rozličných kostelích. Přesto možno říci, že vliv so-
chaře Levého Myslbeka minul, takže Myslbek si za-
choval samostatnost uměleckého citění. Jeho nevšední
talent, pod vlivem velikého umění Josefa Mánesa, vy-
kvasil v individualitu plně samorostlé síly, se silným
heroickým tónem. Umělec tvoří na základě nejpodrob-
nějšího a nejsvědomitějšího studia přírody, modeluje
tvary těla s malebnou živostí a realností, ale skutečnosti

nikdy nekopíruje. V jeho formové mluvě je síla a přirozená uslechtilost vyzdvížena k zvláštní potenci, ani v ženských postavách, ostatně v jeho díle vzácných, není hledaného půvabu.

V Myslbekových dílech jsou akce a výraz soustředěny osobitým způsobem v pohybu a posunku, zkontrastované živých, kde to připouští povaha úkolu, v klid spoutány, kde to přispívá k dojmu.

Kontura Myslbekova je vždy plna výrazu a života. Mocným činitelem pro dekorativní účinek jeho soch a skupin je draperie, řasoví rouch, vedené v mocných liniích, kontrastem rozdrobenější, tu na plochách světlo zachycující, onde hlubokým stínům místa dávající.

Kompozice Myslbekových děl je vždy výsledkem jejich vnitřní podstaty, jeví v účincích živě akcentované siluety a v důmyslném vyvážení hmoty odznaky zcela individuální.

Široký tah, zvláštní koncepci Myslbekové, charakterisují též jeho podobizny, které nikdy nemají ráz intimní nahodilosti, ale v souhlase s monumentálním určením vyzdvíhují v podobě zevních rysů povahu portretovaných osobností.

Myslbek patří do t. zv. generace Národního divadla, která na základě antických vzorů vědomě hledá nové tvary pro ideály národního života. Jeho prvním velikým úspěchem byla v r. 1881 první cena v soutěži na výzdobu Palackého mostu v Praze. Je to romantická látka, zpracovaná pevnou vírou ve šťastnou budoucnost našeho národa, obdobně jako věštecká slova ve známé arii Smetanovy opery „Libuše“.

Světovým úspěchem bylo jeho dílo „Ukřižovaný“, práce přes 10 let, tvořená od roku 1880 z osobní bolesti nad smrtí milované dcerušky. Jako úhrn celého životního úsilí vytvořil Myslbek pomník sv. Václava. Vzniklo tak dílo jedinečné, před nímž stojíme s nehlubší úctou. Náš obdiv ještě vzroste, pochopíme-li cestu, kterou ve-

liký umělec tak vítězně skončil. Čtyřiatřicet let svého života věnoval Myslbek tomuto svému dílu. Na díle začal pracovat roku 1886 a poslední socha k pomníku (sv. Vojtěch) byla vsazena na pomník až po jeho smrti roku 1924.

Mnoho studií a kreseb svědčí o umělcově těžkém boji a tvrdé práci zvládnouti jeden z nejtěžších problémů sochařství: jezdeckou sochu. Myslbek pracoval na pražském výstavišti, kam mu byli předváděni hřebci z vojenského hřebčince. Podle nich modeloval koně, maje na zřeteli jmenovitě pohled na sochu zespoda.

Umělec pojal původně postavu sv. Václava romanticky jako vzor křesťanského rytíře. Po nových studiích vznikla poslední koncepce: vážný a důstojný kníže, velebně klidný, pluje v oblohy jako ohromný stožár zástavy míru a ochrany svého lidu.

Čtyři postavy světců-ochranitelů, doplňující pomník sv. Václava, jsou vlastně historické podobizny, pojaté v přísné a klidné koncepci. Nutno se ještě zmínit o činnosti Myslbeka-učitele: r. 1885 byl jmenován profesorem uměleckoprůmyslové školy, kde byl ustanoven r. 1893 ředitelem.

O tři roky později byl povolán jako profesor na Akademii výtvarných umění v Praze.

Za svého dlouholetého působení učitelského vychoval celou generaci sochařů, z nichž vynikli: Kafka, Španihel, Štursa, Kofránek, Mařatka, Antoš, Pokorný a j.

Myslbek žil osaměle, stále se vzděláváje, pilně pracoval až do dnů svého stáří s nezdolnou energií a mnohdy v tvůrčí horečce.

Byl při svých velikých životních úspěších i dovršení svého plodného životního díla skromný a pokorný srdcem, hlubokého křesťanského ducha, o němž svědčí jak jeho světově známý „Ukřižovaný“, tak jeho největší monumentální dílo, pomník sv. Václava.

DVA MISTŘI TÓNŮ

Kulturní kalendář na letošní červen připomíná dvě jména slavných hudebníků: 16. června narození českého umělce Jana Maláta a o den později narození francouzského skladatele Ch. Gounoda.

Jan Malát (narozen r. 1843) pochází ze staré učitelské rodiny a sám byl rovněž učitelem, posléze na Smíchově v Praze. Kromě svého povolání věnoval se nadšeně od mládí hudbě a vynikl jako hudební pedagog (známé theoreticko-praktické školy pro housle a pro klavír) a upravovatel národních písní. V této činnosti sběratele a harmonisátora vydal jmenovitě sbírky: „Český národní poklad“ (7 knih po 100 písních), „Zlatá pokladnice“ (2 sešity po 100 písních), „Zpěvy lidu českého“ (pro sborový zpěv), „Národní písně československé“ (sborová úprava). Známý jsou též jeho klavírní výtahy ze Smetanových oper „Hubička“ a „Dalibor“.

Zajímavou glossu čteme ve vzpomínkách národního umělce Jos. Boh. Foerstra (Poutník, I. díl, str. 135): „Stálým hostem a zároveň pěvcem na kůru kostela sv. Vojtěcha v Praze II byl také Jan Malát. Statný muž, vlídné tváře a dobrých hudebnických očí, byl nadšeným ctitelem starých mistrů vokální polyfonie a sledoval s vroucí účastí vývoj reformy chrámové hudby.“

Z této poznámky je patrné ještě další pole působnosti Malátovy, a to v církevní hudbě. Kromě různých mší, složených při různých příležitostech, složil jímavou hudbu modliteb na slova různých našich básníků: K. V. Raise („Tvůrce světů v nadoblačné výšce“, „Modlitba za národ český“, „Beránku Boží, děťátko z ráje“), Jaroslava Vrchlického („Modlitba k sv. Jiří“), Josefa V. Sládka („Bože velký“, pro smíšený sbor) a j.

Nejznámější církevní skladbou Malátovou je „Posvátný čas vánoční“. Jsou to tři sešity zpěvů k Ježíškovi, obsahující krásně harmonisované písně, hry a koledy pro jeden i více hlasů s průvodem varhan, harmonia nebo piana.

Charles Gounod se narodil r. 1818 v Paříži a po vystudování pařížské konservatoře odebral se do ciziny, a to zejména do Říma, kde studoval starou italskou

hudbu církevní. Byl pod silným vlivem své hluboce zbožné matky, od níž dostal nejen základy řádné křesťanské výchovy, ale i svého hudebního vzdělání. Jejím působením vstoupil po svém návratu z ciziny do Paříže do semináře misijního řádu („des Missions étrangères“), stává se r. 1843 ředitelem kůru, obléká roucha novice, na svazku sborů Svatého týdne („Offices de la Semaine sainte“) se podpisuje „abbé“ a hodlá vstoupit do řádu. Z této doby pochází množství mší, z nichž většina se ztratila. Toto tvůrčí období končí slavnostní mší sv. Eustacha (r. 1849), kdy nastává u něho zvrát a Gounod obrací se k světské hudbě: vznikají různé symfonie a opery, z nichž vynikly „Faust“ a „Romeo a Julie“.

Opera „Faust“ založila Gounodovu slávu, prošla vítězně celým kulturním světem a zaznamenala nejvyšší úspěchy. Libreto opery opírá se v podstatě o motiv známý z problematiky celoživotního díla Goethova, ovšem zpracování je lyrické, a proto líčí Fausta v roztoužených, sladkých tónech spíše jako galantního záletníka než jako věčného nespokojence a rozervance podle pojetí slavného německého básníka.

V letech 1852—1860 byl Gounod ředitelem svazu pařížských mužských zpěváckých spolků „Orphéon“.

Důsledkem válečných poměrů pobýval Gounod v letech 1870—1875 v Londýně: v té době vznikla smuteční kantáta „Gallia“, složená na počest poražené Francie, skladatelovy vlasti.

Po návratu do Paříže komponoval Gounod hlavně církevní skladby: hluboce věřící jeho duše, tíhnoucí z praktického katolicismu až ke hranicím mysticismu, dává se cele do služeb Nejvyššího a k oslavě jména Božího. Nemůžeme uváděti zde řadu těchto skladeb a stančí uvésti jeho populární „Ave Maria“, tak často hrané i zpívané i v našich chrámech.

Končíme dnešní úvahu o obou umělcích srovnáním, že ačkoliv jejich tvorba je různá, přece oba vyjádřili, i když rozličným způsobem, svůj křesťanský světový názor a svou hlubokou víru v Boha.

Dr Jindřich Svoboda

ROZHOVOR

s ústředním ředitelem České katolické Charity kanovníkem P. Janem Márou

o úkolech ČKCH v naší vlasti.

1. Jaký význam má katolická Charita v dějinách Církve?

Katolická Charita má svůj základ v největším křesťanském přikázání lásky. Z tohoto základu vyrůstalo po celá staletí požehnané dílo katolické Charity, která je památkou křesťanského milosrdenství a nejkrásnější apologií katolické Církve. Nyní se stará o nemocné, staré a opuštěné naší lidově demokratický stát, ale v dobách, kdy se stát nestaral o chudé, nemocné, staré a opuštěné lidi, byla charitativní činnost katolické Církve velkým dobrodíním pro trpícího člověka. Nelze ani vypočítat, kolik bolestných sáz bylo setřeno, kolik bídy a utrpení odstraněno aneb aspoň zmírněno zásluhou lidumilné činnosti katolické Církve, kterou označujeme názvem křesťanská Charita.

2. Umožňuje náš stát Církvi, aby i nadále mohla charitativně působiti?

Tato možnost je katolické Církvi v našem státě zachována a katolická Charita rozvíjí i nadále svou činnost, třebaže ne již v tom rozsahu, jako tomu bylo v minulosti. Dnešní úkoly Charity jsou podstatně jednodušší, rozsah její práce daleko menší než na př. za kapitalistické éry první republiky, kdy vládla nezaměstnanost a kdy žebrota byla obvyklým zjevem ve městech i na venkově. Tehdy hlavní náplň charitní práce tvořily různé dobročinné akce, jejichž účelem bylo alespoň zmírnit hlad a bídu širokých vrstev. Tato obětavá pomoc Charity byla však jen slabým lékem na hrozné rány, které způsobila nezaměstnanost v širokých vrstvách pracujícího lidu. Různé podpůrné akce, které katolická Charita tehdy organizovala, přinášely sice dočasnou pomoc a úlevu v strašné nouzi, ale nebylo to řešení sociální otázky. Vlastní příčiny a zdroje bídy širokých vrstev Charity odstraniti nemohla. To dokázal teprve socialismus, který jde až na kořeny lidské bídy, odstraňuje vykořisťování člověka člověkem a buduje nový společenský řád v duchu skutečné rovnosti všech lidí. V naší vlasti jsme už svědky velikého sociálního pokroku, který s sebou přináší budování socialismu. Z tohoto vývoje se upřímně radujeme a vítáme lepší zítřek pracujícího lidu, vždyť znamená podstatné ulehčení úkolů charitativní činnosti. Rád bych tu připomenul slova sv. Augustina: »Nemáme si přát, aby byli bídní z toho důvodu, abychom mohli konati skutky milosrdenství. Dáváš chléb hladovému, lépe však by bylo, kdyby nikdo nehladověl a tys nikomu nedával. Odíváš chudého, kéž by byli všichni oděni a nebylo toho nedostatku. Toto všechno jsou povinnosti, když je jich třeba. Přičiň se však, aby nebylo bídných!« (A. Aug.: In ep. Joan. ad Parthos.)

Tato slova sv. Augustina ukazují, že našim cílem musí být takové společenské zřízení, které řeší sociální otázku od základu, odstraňuje příčiny a kořeny lidské bídy a vytváří předpoklady lidsky důstojného života pro všechny, i když se při tom zmenšuje pole pro charitativní působení. Náš lidově demokratický stát, budující socialismus, řeší sociální otázku od základu v duchu spravedlnosti a pro společné dobro všeho lidu. Přitom poskytuje Církvi možnost, aby dále rozvíjela charitativní práci.

3. Jaká je dnešní náplň práce katolické Charity v naší vlasti?

Hlavní náplň charitní práce tvoří dnes ústavní péče. Česká katolická Charita má ve své správě v Čechách a na Moravě 115 velkých ústavů. Jsou to jednak domovy odpočinku, určené pro přestárlé a práce neschopné, ale přitom ještě přiměřeně zdravé lidi, kteří v těchto ústavech, většinou v krásném prostředí, tráví spokojeně jeseň svého života. Dále jsou to t. zv. zaopatřovací ústavy, ve kterých je věnována péče lidem těžce invalidním, trvale upoutaným na lůžko. Sem patří ústavy pro hluchoněmé, slepé, zmrzačené a jinak tělesně a duševně vadné, jak pro dospělé, tak i pro děti. Jako příklad uvádím oba ústavy »Vincentina« ve Šternberku a na Velehradě, které jsou speciálně určeny pro zmrzačené, různými tělesnými vadami postižené děti i dospělé. Péče v charitních ústavech klade mimořádné nároky na obsluhující personál, který vykonává tuto těžkou práci s mimořádnou obětavostí. Rád konstatuji, že lidová správa všemožně podporuje naše charitní ústavy. Ještě bych chtěl připomenouti, že ve všech charitních ústavech je též postaráno o duchovní a náboženské potřeby chovanců tím, že jsou v ústavech zřízeny domácí kaple, kde se denně slouží mše svatá.

4. Jak se vžíla rekreace, kterou Charita poskytuje duchovním a farským hospodyním?

Česká katolická Charita provádí se souhlasem SÚC rekreační a léčebnou akci, která je speciálně určena pro duchovní a farské hospodyně. Dostává se jim tak péči Charity podobných výhod jako ostatním pracujícím z titulu ROH. Charita má k dispozici rekreační střediska v Krkonoších (Janské Lázně), ve Vysokých Tatrách (Dolní Smokovec), v Mariánských Lázních, v Poděbradech, v Luhačovicích, v Piešťanech a ve Františkových Lázních. Mají tedy kněží a farské hospodyně možnost strávit svoji dovolenou a upevnit své zdraví v našich světových lázních a rekreačních střediscích. Platí jenom polovinu denní penze, neboť ústředí České katolické Charity uhradí za ně doplatek do plné sazby. Můžeme říci, že se rekreační péče Charity opravdu vžíla. Četné děkovné dopisy, jež docházejí rekreačnímu oddělení Charity v Praze III, Sněmovní 9, jsou nejlepším dokladem toho, že rekreační a léčebná akce Charity je vděčně a sympaticky přijímána.

5. Co byste ještě chtěl říci důstojným pánům?

Chtěl bych jim ze srdce poděkovat za účinnou podporu, kterou poskytují katolické Charitě tím, že konají čtvrtletní sbírky v kostelích pro Charitu a že příležitostně poučují věřící o charitativní činnosti Církve. Dále bych chtěl důstojným pánům připomenouti, aby plně využívali rekreační a léčebné akce Charity. Je v jejich vlastním zájmu, aby rekreační zařízení Charity byla využita a tak zajištěno jejich opodstatnění do budoucnosti. Kněží-pensisté mohou se dobře uplatnit jako duchovní správci charitních ústavů. Konečně bych chtěl ještě říci důstojným pánům, mají-li ve své farnosti staré, opuštěné a trvale na lůžku upoutané osoby, které potřebují ústavního zaopatření, aby je doporučili do péče České katolické Charity.

GALERIE VLASTENECKÝCH KNĚŽÍ

P. BOLESLAV JABLONSKÝ (KAREL EVŽEN TUPÝ), VLASTENECKÝ KNĚZ, SPISOVATEL

„Narodil jsem se 14. ledna 1813 v Kardašově Řečici, městečku v někdejší Táborském, nyníšším Budějovic-kém kraji, kde moji rodičové mlýn a polní hospodářství měli. Jsem nejstarší z jejich šesti dětí... V outlém věku navštěvoval jsem školu farní. Již tehdež měl jsem zvláštní zálibu v sbírání a čtení knih. Hudby byl jsem sice velkým milovníkem a učil jsem se jí skoro na všech nástrojích, na žádném jsem to ale pro nestálost daleko nepřivedl. Původcem mých studií byl nezapomenutelný pro mne P. Matěj Paták, rodem z Pisku, tehdejší kaplan v Kardašově Řečici, který mne, poznáv mé schopnosti, v dvanáctém roku mém po německu učití začal. Přesídliv se brzy nato jako farář do Stadce (nedaleko Tábora), kde jsem později největší část prázdnin trávil, připravoval mne ke zkoušce, kterou jsem pak odbyval na hlavní škole v Pisku. Vstřív mi počátky řeči latinské, odebral se se mnou r. 1826 do Jindřichova Hradce, aby mne do škol gymnasiálních zapsati dal. Od té doby měl jsem se podle žádosti rodičů pro stav duchovní vzdělávati. Mezi předměty školními měl jsem největší náklonnost k filologii, nejmenší k matematice. Ve čtvrté třídě začal jsem skládat verše z většího dílu v německém jazyce. Suplent p. K. Hrubý byl prvním, který nám jakožto svým žákům v národním ohledu otevřel oči, čítaje nám ve škole příklady ze slovesnosti Jungmannovy a půjčuje nám knihy české. Se zvláštní rozkoší četl jsem Atalu a Gessnerovy Idylly od Hanky přeložené, v nichž blouznivá mysl moje příjemnou potravu nacházela. Podobně lahodily mně básně Mathissonovy. Probušená láska k jazyku mateřskému a národní literatuře spřátelila mne s mým spolužákem Václavem Filipkem, nyní spisovatelem v Praze. V třídách humanitních obeznámil nás prof. K. Dubský se znělkami Kollárovými a opatřil nám na žádost naši mluvnicki Hankovu. Ostatně byly nám ke čtení půjčovány samé knihy německé. Mne zajímal nejvíce Šiller, jehožto básně jsem sobě schválně zakoupil. Na radu svého osviceného profesora odebrali jsme se s Václavem Filipkem po skončených studiích gymnasiálních r. 1832 na vysoké školy pražské. Zde teprv národní vědomí náležitě se ve mně probudilo a čím dále, tím mocněji k národu a vlasti mě poutalo. Seznámiv se tu především se spisovatelem Tylem, psával jsem později písně do jeho »Jindy a nyní«, později »Květů«; poslouchal jsem přednášky Nejedlého o řeči a literatuře české a zabýval se pilně čtením českých knih v císařské bibliotéce. Z předmětů na fakultě filosofické nejvíce mě těšily vědy přísné filosofické, mezi nimi i dějepis filosofie a krasověda od profesorů Exnera a Müllera přednášené. Pánové Trojan a Štrobach byli mezi kollegy. Z lásky k rodičům, kteří ze mne duchovního míti chtěli, vstoupil jsem po ukončení filosofie r. 1834 do řádu praemonstrátského na Strahově v Praze, kde jsem několik známých měl. Krok tento uvolnil mne od obtížného domácího učitelství, které mi jak na gymnasiu, tak i na filosofii mnoho času zabíralo, i poskytl mi příležitost k vzdělávání sebe sama. Známý hudební skladatel p. Martinovský byl mým spolunovicem. Ale ještě před ukončením noviciátu vystoupil jsem z řádu, znechtiv sobě život klášterní. Nejvíce k tomu přispěl tehdejší novicmistr Jan Bapt. Stoppani, onen muž svobodomyšlný a pro svou učenost obdivovaný. Jsa opět na svobodě, napsal jsem dle národní pohádky báhoru »Tři zlaté vlahy«, která se tehdež, vytištěna ve »Květech«, pro své obrazy z přírody vůbec líbila. I oddal jsem se studiu práv a hrával mezitím co ochotník pod ředitelstvím Tyla v Kajetánském a později za Štěpánka v Stavovském divadle při hrách českých, přispívaje přitom do časopisu »Květy«. Skončiv první rok studií právnických, chtěl jsem se, nemaje odnikud pomoci, zcela jen literatuře

oddát; i redigoval jsem s p. Jaroslavem Pospíšilem od Tyla zanechané »Květy« a vydal r. 1837 almanach Vesna. Leč neustávající žalost mých rodičů nad mým vystoupením ze stavu duchovního, jakož i slabé vyhlídky tehdejšího českého literátství naklonily mne k tomu, abych uposlechl nabídnutí mých strahovských přátel a navrátil se do opuštěného řádu. Vysocedůstojný opat p. Jeronym Zeidler přijal mne s ochotou, a 9. dubna r. 1837 vstoupil jsem opět do kláštera. Rok nato, totiž 16. dubna 1838, složil jsem řeholní sliby a odbyv na universitě studia theologická, byl jsem 1. srpna 1841 na kněze posvěcen. Samota klášterní a vzpomínky na svět daly původ mým »Písním milosti«. Od té doby přijal jsem jméno Boleslav Jablonský...“

Takto stručně a obsažně mluvou a stylem, který lahodí i dnešnímu čtenáři, podal sám Jablonský svůj životopis pro Jungmannovu historii české literatury (1849). Vznik »Písní milosti« jest vyložití běžnou příhodou: když u Pospíšila tiskl »Vesnu«, poznal jeho dceru Marii a hluboce se do ní zamiloval. Zdravému, silnému, mladému Karlu Tupému byla láska potřebou a žil v svých milostných představách. Odpoutal se od nich po vyčerpávající duševní krizi a odešel do kláštera. „V klášterní samotě - píše 19. února 1838 Pospíšilovi - této sladké, avšak jedovaté potravě k lásce náchylného srdce, v této jednotvárné samotě utvořila si obrazlivá mysl má zcela nový svět, a sluncem jeho byla - Marie. Nelzeť mi vysloviti, co jsem pro tuto dobrou duši v prsou svých cítil! Bylať mi hvězdou, okolo nížto se život můj i blaženost má točily.“ Tak vznikaly »Písně milosti«, jež byly od r. 1838 v různých časopisech otiskovány. Je to neposkvrněná erotika, vždyť »hřích-li anděla milovat, hřích též býti andělem«, a tak čistá, že ani při Ave Maria se nebojí obírat se představou své Marie. Je si plně vědom, že pro své sliby nesmí ani svou touhu vyzpívat v písní a loučí se s ní křesťalově jasnými verši:

*Jdi, růže má, tys pro mne nevykvetla...
Jdi, růže má! již slunce za horou!
Jdi, růže má! Tam, kde vše přijde k spáse,
kde Abelard s Heloisou objímají se, sejdem se zase.*

Jeho tvrdý vnitřní boj lze stopovat i v překladu Heineovy Die Wallfahrt nach Kevlaar, uveřejněný v »Květech« 1839 pod titulem »Poutnice«. Vítězným akordem šťastně skončeného zápasu zaznívají teprve poslední verše známé mešní písně »Pozdvihni se, duše, z prachu«

*...dejž at nikdy si nezoufám,
posilniž mne v naději:
v tebe věřím, v tebe doufám,
tebe vroucně miluji,*

jež je přepracováním »Žalmu«, uveřejněného rovněž v »Květech« 1838. Jeho láska se dovedla odhmotnit, zduchovnit a byť i neměla »happy end« v běžném smyslu, obohatila tehdejší českou lyriku o vzácné dílo, jež si dlouho uhájilo čestné místo v současné literatuře.

Když žhavý milostný cit, který jako meteor nevidané jasnosti zanechal na českém literárním nebi trýptnou dráhu »Písní milosti«, nesmí dále zářit, nezapadá, nýbrž ponořuje se do hlubin životní moudrosti, neboť podle jeho filosofie má láska vést člověka k zdokonalení a k vyšším cílům lidského života, tu vznikají jednotlivé básně »Moudrosti otcovské«, v nichž jako moudrý a vlivný otec obrací se k čtenářům a v rámci přírody, jejich krás a její vznešenosti učí je milovat Boha citem i skutky, milovat však také vlast jakožto

nejvyšší projev lidské bytnosti. Chápavým rozumem a vřelým srdcem viděná příroda přivádí k mravnímu zákonu Božímu i vlasteneckému, které u Jablonského splývají v jeden: požadavkem jeho je bezpodmínečná pravda, krása a vzdělanost. Cílem jeho je přivést člověka k časné pozemské rovnováze a věčné nebeské blaženosti. Když »Písně milosti« s »Moudrostí otcovskou« byly pode jménem »Básně« r. 1840 vydány s věnováním: »Tobě, vlasti má!« a s nadšeným básnickým úvodem, vzbudily nesmírný zájem a nejživější ohlas. I tak věcný kritik jako Jakub Malý označil Jablonského v »Musejníku« (1842) jako »opravdového básníka v úplném slova smyslu« a v »Dennici« (1841) nazval »Moudrostí otcovskou« »perlamy navlečenými na zlaté nití opravdové nábožnosti«. Sabina v »Ost und West« (1842) považuje sbírku za »echte Troubadourpoesie, ein üppiges Gefilde voll Blumenduft und Strahlenglanz«. A mladý Nebeský ve »Vlastimilu« i při své rozvážné kritičnosti nazývá báseň »Tři zlaté vlasy« »milostným a pelovitým plodem bohaté a bujné obrazivosti básnické«. »Nejvýtečnější celé sbírky« jsou »Písně milosti«, »tak něžné jako křídla motýlků pelem zlatým posypané, tak jemně citlivkové, jako by prosebně své lupeny blankytné rozvíjejíce na nás hleděly: Noli me tangere!« Přirovnává je k passifloře, ale s růžovou vůní. V »Moudrosti otcovské« spatřuje pro harmonický soulad moudrosti a krásy orientální poesie a v závěru píše, že knížka ho přesvědčila, »že ještě duše žijí, kteréž ve své nadšené roztouženosti s dětskozbožnou a čistou myslí věří v krásné divy básnictví, ještě rozumějí tajné mluvě všehomíra, mluvě růží, lilí a hvězd a bájně harmonii sfér«. Český lid - nikoli jen blahobytná vrstva dávající si jméno národ - přijal knížku s porozuměním, neboť »Básně« byly vydány s různými textovými úpravami osmkrát, což se v té době stalo málokteré české knížce. Mladí lidé se zanícením pročítali její verše dýšící hlubokou citovou něhou v »Písních milosti« a promlouvající tak ušlechtilé o všelidských ideálech v »Moud-

rosti otcovské«, jejíž mnohá čísla přešla do školních učebnic. Dospělí po celá desetiletí na společenských večerech se zalíbením naslouchali zhudebněným básním »Písní milosti« a recitacím zvláště »Tři dob země České«, jež byly Jules Mienem přeloženy do francouzštiny a kromě toho vedle jiných básní Kapperem a Wenzigem do němčiny. Vedle této sbírky vydal knižně modlitební knihu »Růže Sionská« a sbírku kázání »Vítězství kříže«. Tak lásku českého lidu mu pojistila jediná knížka a právem: v ní ve shodě s ideály Bolzanovými je průkopníkem zásad křesťanské humanity a demokratických svobod, jak jim dnes rozumíme, neboť budoucnost lidu pro něho záleží v nejdokonalejších vzdělání nejširších vrstev.

Angelina-Marie Jablonského poesie jako Heloise nedorostla výše svého ušlechtilého, hluboce milujícího Abelarda, ba neměla ani povahovou hloubku poslední lásky básníka Goetha: brzo po jeho odchodu do kláštera »udělala dobrou partii« a vzala si nějakého doktora.

Jablonský se r. 1843 stal kaplanem v Radonicích u Ohře, věnoval se vyučování a zakládání knihoven i pro lid, až r. 1847 na příkaz opatův odešel s těžkým srdcem do Zvěřince u Krakova do ženského premonstrátského kláštera. Pak na dlouho umrlá, až v posledním desetiletí života navazuje básní »Ty oči Tvé« a písňovou skladbou »Zázračný obraz« na poesii »Písní milosti«. Zemřel v cizině, s níž nikdy nesrostl, 27. února 1881, ale vděčný lid si jej přivezl do vlasti, kterou tolik miloval.

Neruda se s ním rozloučil v Nár. Listech 1881 s mužnou srdečností: »My staří zahradníci, říkával Jablonský, když rozmlouval o nynější české poesii, již sledoval přímo se zanícením. Však to byl šťastný zahradník! Co on nasázel, kvetlo před vlastním očima po půl století, čerstvě a mladě, jakoby v prvním ranním rozpuhu a vzrostlo v celý háj, jímž zvonily zase písně jeho.«

J. B.

Z KATOLICKÉHO SVĚTA

IZRAEL

V Jerichu se počaly práce na vykopávkách, jejichž výsledek přinesl mnoho cenného materiálu. Archeologická výprava prof. Pritcharda odkryla roku 1951 pravděpodobně zimní residenci Heroda Velikého popsanou v díle Josefa Flavia »Válka židovská«. Jsou to zbytky zdi v šířce 50 m a délky 94 m, které mají stopy po požáru. Podle zprávy Josefa Flavia byla skutečně část paláce zničena požárem po smrti Herodově. Tento palác sestával z 36 komnat, jichž stěny byly jednak vyzdobeny malbami, jednak mosaikou. Zachovalo se také vodovodné zařízení, které přivádělo vodu z horských pramenů, zařízení pro teplé i studené koupele, 120 nádob pro úschovu vonných olejů a mastí, jakož i úlomky hliněných džbánů, které používali pro zásobu vína. Na stavbě paláce se nacházejí stopy utrpení mnoha rodin i stopy rozmařilého života jeho vlastníků. V čase obležení roku 70 po Kr. byl palác zničen a kámen použit na opravy cest. - Vykopávky vzbudily velký zájem v celém vědeckém světě.

ITALIE

Před druhou světovou válkou byly veliké obavy o obraz Leonarda da Vinci »Poslední večeře«, který se nachází v refektáři kláštera dominikánského Santa Maria delle Grazie v Miláně. Po dobu války byl obraz chráněn pouze nakladenými cihlami - a třebaže byl klášter za války téměř zničen, přece se obraz jako zárukou zachoval. Po sedm let od skončení války nebylo přikročeno k nutné konservaci obrazu, až teprve na podnět Světové rady míru bylo o 500. výročí obrazu započato se záchranou této vzácné památky. Konserváční práce byly svěřeny umělci M. Pelliccolimu, který skýtá naději, že toto arcidílo bude světu zachováno.

RUMUNSKO

Velká část katolického duchovenstva v Rumunsku se postavila již před třemi roky do fronty obránců míru. Hlavním střediskem se stalo Sedmihradsko. V sedmihradském městě Marosvásarhely se sešlo duchovenstvo k mírové konferenci, z níž vyšlo usnesení, že místo katolíků je po boku obránců míru a demokracie. Od tohoto sjezdu stále větší počet kněží se ztotožňuje se zásadami obránců míru a mezi svými věřícími tyto zásady propagují, podíleli se na akci podpisové, jsou aktivními členy místních výborů obránců míru a vyzývají věřící k podpoře mírové akce. Dnes v Rumunsku se každý katolický kněz a věřící činně účastní boje za mír a upevňuje tak moc a sílu Rumunské lidové republiky.

ZÁPADNÍ NĚMECKO

Katolická mládež západního Německa se obrátila s prosbou na kard. Fringse, aby zaujal stanovisko katolické morálky v otázce remilitarisace a války. V dopise, který zaslal kardinálovi, píše, že v době vypuknutí války 1939 a v čase napadnutí SSSR roku 1941 nebylo nejmenších pochybností o tom, kdo je agresorem. Připomínají, že v té době neuznal žádný z biskupů tuto válku za nesprávnou, ale někteří z duchovních připomínali povinnost bojovat za vlast. Mládež dále připomíná kardinálovi Fringsovi svou nespokojenost, protože zásady míru nemožno ztotožňovat s přípravou nové války, že tyto otázky musí vznést veřejně, protože on již několikrát v dnešních dobách naznačil, že každý křesťan je dnes povinen bojovat za vlast. Otázky zní takto: Ztotožňuje se Vaše Eminence s tím, že v době války může křesťan podle pokynů svého velitele střelít do zajatců, shazovat atomové, bakteriové a zápalné bomby na civilní obyvatelstvo? Co chce církev učinit a co může učinit, aby svým věřícím dostatečně odpovědně připomenula povinnosti, aby se nestali

válečnými vinníky? Co podnikne pan kardinál, aby uchránil křesťany nespravedlivé války a vydávání trestuhodných rozkazů? Odpověď na tyto otázky dosud nebyla uveřejněna, avšak dá se tušit, zvláště když uvážíme, že zvláštní komise německého Katholikentagu, když uvažovala o duchovní tváři německé mládeže, došla k závěru, že mladší němečtí katolíci nemají potřebného porozumění pro povinnosti vojenské služby v novém Wehrmachtu.

FRANCIE

List »l'Humanité« uveřejnil provolání 82 katolických dělníků ke všem členům odborových organizací, jež jsou členy francouzského Všeodborového svazu, Francouzské konfederace křesťanských pracujících, ke všem členům »nezávislých« odborových svazů a ke členům »Hnutí národů za osvobození«. V provolání se s veškerou rozhodností odsuzuje pronásledování odborářských pracovníků - Alaina Le Léapa, Luciena Molinauxe, Benoita Frachona a Marcela Dufriče francouzskými úřady. Autoři provolání zdůrazňují, že »útok vlády na odborářské a demokratické svobody a násilné prohlídky, doprovázené zjevným porušováním zákonů, silně pobouřily veřejné mínění a rozhořčily dělníky«. V provolání se dále pravi, že katolíčtí dělníci v celé Francii tento

teror rozhodně odsuzují a vyjadřují svou vůli k akční jednotě dělníků.

Četné francouzské listy otiskly nedávno článek katolického kněze Audriana o finančních potížích, které má církev a kněžstvo ve Francii. Autor článku poukazuje zejména na to, že v důsledku těžkých daňových břemen, které ukládá na bedra obyvatelstva francouzská vláda, sledující politiku zbrojení, zmenšují se i příspěvky věřících na hmotné potřeby církve, t. j. na udržení katolických chrámů a pod.

V pařížské galerii Point du Jour byla nedávno zahájena výstava výtvarných prací francouzského malíře Roberta Pilodse, které realisticky zachycují záběry ze života Ježíše Krista.

POLSKO

Podle zprávy listu »Slowo powszechno« sešli se ve Wroclawi polští katolíčtí kněží z celé arcidiecése, aby jednali o tom, jak přispět k rozšíření družstevní myšlenky na vesnici. Po živé diskusi vydali resoluci, ve které vyzývají všechny katolické kněze v Polské lidové republice k spolupráci na vypracování konkrétního programu, podle něhož by se společně řídili ve farní práci.

NÁŠ ZÁPISNÍK

SVATOVOJTĚŠSKÉ OSLAVY NA THEOLOGICKÉ FAKULTĚ

Letos v dubnu uvítali jsme my, bohoslovci pražského semináře, ve svém středu návštěvu nejvzácnější. 22. dubna v 17 hodin přivezl nám do semináře náš P. rektor, vsdp. metropolitní kanovník Dr. J. Kubík, z chrámového pokladu svatovítské katedrály lebku sv. Vojtěcha. Očekávali jsme svého svatého biskupa v hale semináře. Před budovou zastavilo auto a v odpoledních slunečních paprscích se zatřpytila křišťalová schránka, chovající posvátnou lebku. Prostorami semináře zazněl svatovojtěšský chorál a píseň »Buď pozdravený, kvítečku český«, kterou jsme světcem uctili při nezapomenutelném loňském zájezdu na jeho rodné Libíci.

Lebka je vnášena do naší milé oratoře. V té chvíli zaznívá v provedení naší polyfonie Mittererovo veličnočně rozjásané »Ecce sacerdos magnus« na počest jakoby z hrobu vstalého, oslaveného Mučedníka. Tato velekněžská pocta hlavě, která před 956 lety s posmě-

chem byla nošena na kopí Vojtěchových vrahů, dává nám přímo puncta meditationis nad tím, že sacerdos magnus je ten kněz, který dovede trpělivě snášet nevděk, nelásku, nepochopení a dočasné neúspěchy, jen aby dosáhl svého cíle - spásy duší.

Úvítací promluva P. spirituála Sahana CSSR, v níž jsme všichni slíbili, že ve svornosti, lásce a kázní budeme pracovat podle Vojtěchova příkladu k tomu, ut omnes unum sint et ut in omnibus glorificetur Deus, byla vystřídána Foerstrovou modlitbou »Letnice«, kterou provedla naše polyfonie, řízená bohoslovcem Maryškou. Slovy »my jsme tvůj chrám, tvé štípení« vyjádřili jsme přesvědčení, že jsme Vojtěchovými duchovními syny, jedné krve s ním, pokračovateli jeho díla. Proto ho prosíme o přimluvu za vyhlášení zelenohorského deště svatodušních milostí: »Přijď v letnicovém výsluní a vejdi v naši hrud'! Vojtěchu silný, při nás buď!«

Večer jsme libali posvátnou lebku na čelo. Toto nejvzácnější pax v našem životě u oltáře seminární kaple, ve které už se nám i našim předchůdcům dostalo tolikého posvěcení, dalo nám pevnou naději, že jednou budeme moci ve stínu Vojtěchovy berly nadšeně políbit prmiěni oltáře.

Ranní mše svatá v den výročí mučednické Vojtěchovy smrti nám připomněla poslední mešní Oběť, které byl přítomen dříve, než se ztotožnil s Kristem Obětíkem - prolil krev za svůj klerus a lid, padnul, podle záznamů současníků, v podobu kříže. Zadávali jsme se do hlubokých důlků jeho lebky a jasně jsme cítili, že On sám duchovně stojí u oltáře. »Zdvihněte hlavy, svatí jdou s námi« - zazněla slova Foerstrových skladby.

Lebka byla v oratoři vystavena po celý den. Při posledním examen particulare jsme svého nebeského visitátora prosili, aby nás sám dovedl k oltáři a duchovně na nás vložil své světitelské ruce: »Přijď, Otče biskupe, a rukama svých synů dál pracuj na své vinici,« zpívala naše polyfonie Foerstrův sbor. Máme vyjít na Vojtěchovu brázdou, abychom »proměňovali hroznů krev a bílou pšenici«, abychom »silou kříže« - a to i osobního - »uzdravili každou vinu«, aby tak »rájem vzkvetla zem« a aby »nový Betlem vzplanul v zemi milované«.

Večer po přenesení lebky do seminárního kostela sv. Vojtěcha sloužil P. rektor v kostele poutní pontifikální mši sv. Sbor bohoslovců provedl na kůru Schildknechtovu Mši Es-dur. Na varhany hrál bohoslovec (Pokračování na 3. straně obálky)

DUCHOVNÍ PASTÝŘ - Ročník III. - Číslo 6. - V Praze dne 1. června 1953.

Řezníček. Člen opery ND Jan Kožušník zazpíval sóla. Po mši sv. předstoupil pontifikant v mitře a s berlou před hlavu, která si u nás nejvíce zasloužila nosit biskupskou mitru, aby se pomodlil litanie. Z presbytáře udělal pak v jeho rukou svatý biskup své arcipastýřské požehnání svým klerikům a věřícím.

Když prefekt P. Straňák O. P. vynášel posvátnou leбку do auta za zpěvu svatovojtěšského chorálu, tu jsme cítili patrný dotek Vojtěchova ducha a naše srdce se naposledy modlila: »Vojtěchu silný, při nás buď!«

Až opět přistoupíš před Boží trůn, řekni, náš Otče biskupe, že jsi viděl při své visitaci seminář modlící se, kleriky prosící o hojnost svatodušních milostí a kněžského ducha, aby jejich primiční Gloria mohlo zaznít opravdu apoštolsky horlivě a radostně... Šimek

KNĚŽSKÁ BESEDA

Červnová kněžská beseda se koná na Strahově dne 11. června t. r. Sraz vsdpp. je o 14. hodině před kostelem.

JUBILEA

V letošním červenci vzpomenu svých jubilej kněžského svěcení dpp.:

Šedesátiletého kněžství:

Josef Hájek, emer. arciděkan v Bozkově a Václav Martinovský, arciděkan a farář v Březině.

Padesátiletého kněžství:

Ludvík Gala, inful. arcikněz v Horní Polici, Václav Koníček, em. profesor v Litoměřicích, František Srnka, em. farář v Rožďalovicích, Josef Štátný, děkan v Litoměřicích, Jan Pátek, děkan v Malenici n. Volyňkou, Viktor Veselý, farář ve Svatoslavi, Ezechiel Randa, farář v Heralcích a Jan Procházk, kons. rada a farář v Praci.

Čtyřicetiletého kněžství:

Otakar Pražák, kanovník, Praha, Dr. Josef Hronek, děkan theol. fakulty, Praha, Dr. Antonín Hrdý, kanovník, Hradec Král., Karel Rada, vikář českobudějovický (venkov) v Pištině, JUC Jan Šanda, vikář milevský v Bernarticích u Tábora, Dr. František Perneger, vikář v Pisku, Josef Malý, vikář hlučinský v Kocberčicích, František Šmíd, vikář vyškovský v Pustiměři, Josef Pekař, děkan v Rejšvicích, Alfons Zelenka, děkan v Dolním Slivně, Stanislav Košec, em. katecheta, Alois Povolný, farář v Deblíně, Antonín Votoupal, profesor v Boskovicích, Eduard Sommer, farář v Dalešicích a Frant. Florián, prof. náb. v. v., Hodonín.

Tricetiletého kněžství:

Dr. Václav Bartůněk, profesor theol. fakulty v Praze, Jan Vraštil, arciděkan a vikář v Liberci a Jan Slámka, farář v Hostovicích.

Pěťadvacetiletého kněžství:

Josef Kristek, generální vikář v Brně, Bohuš Černocký, kanovník v Praze, Mikuláš Šindelář, vikář bilovecký v Pustějově a František Krákora, vikář duchcovský v Mar. Radčicích.

Jubilea dvacetiletého kněžství se letos dožívá Otakar Trtílek, metropolitní kanovník v Olomouci, a mezi vikáři nalézáme jubilanty desítiletého kněžství, a to Josef Komínek, vikář tábořský v Chotovínách a František Votruba, vikář třeboňský v Českých Velenicích.

Do dalších požehnaných kněžských let hojnost Božího požehnání!

Životního jubilea sedmdesáti let vzpomene dne 11. září t. r. vikář Rudolf Svoboda ve Žďáru n. Sáz., šedesáti let dne 2. VII. Karel Smetana, vikář v Preštici a dne 8. srpna Gerlach Mazal, vikář v Žatci. Dne 19. července vzpomíná 40 let František Klas, vikář v Horažďovicích. Ad multos annos!

ÚMRTÍ

Dne 5. května t. r. pochoval J. M. njdp. kapit. vikář pražský Antonín Stehlík za čestné asistence duchovenstva a veliké účasti věřících vikáře II. pražského vikariátu vldp. Josefa Berana. Zesnulý byl znám jako lidový kněz, který nikdy nezapřel svůj lidový původ. R. I. P.

Dne 17. května t. r. zesnul v Pánu vldp. P. František Štefan, diec. tisk. referent a děkan v Zámřsku. R. I. P.

JAK JE SV. VÍT UCTÍVÁN V ČESKÉ ZEMI

(K výročí 1650 let od smrti svěřcovy)

Byli to zejména dva velcí a slavní vladařové českého národa: sv. Václav a Karel IV. Otec vlasti, kteří se především velmi zasloužili o rozšíření posvátné úcty k svatému mučedníkovi.

Sv. Václav, obdržev od císaře Jindřicha Ptáčníka darem rameno sv. Víta, věnoval je k založení chrámu na Hradčanech a uložil je tam jako nejvzácnější a základní památku. Jím vystavěný chrám stal se brzy chrámem biskupským, takže jméno sv. Víta nabylo v Čechách a po celé vlasti veliké známosti, zejména později, kdy světec se stal českým patronem. Uctívání v českém národě dospělo vrcholu za císaře Karla IV. Otec vlasti, který k rameni sv. Víta přivezl do Prahy z Milána (1336) i ostatní části jeho ostatků, vyprošených z tamního kláštera benediktinů, chovaných tam již v 8. století. Za velkých slavností byly pak sv. ostatky pochovány ve zvláštním hrobě svatovítského chrámu pod velkým východním oltářem kanovnického kůru. Od r. 1349 byl den sv. Víta (15. června) svěcen jako zasvěcený svátek. Vždyť je také počítán ke sboru Čtrnácti svatých pomocníků, uctíváných a vzývaných věřícími v nejruznějších potřebách.

Po celém světě je k počtě sv. Víta postaveno dnes mnoho kostelů - snad nejkrásnější je naše katedrála na pražském hradě na Hradčanech, roku 1929 dostavěná a zrestaurovaná v mnoha významných detailech. Stalo se to pod velmi pečlivým a cílevědomým dohledem arch. dr. Kamila Hilberta, pověřeným po arch. Mockrovi ústavbou tohoto velechrámu (již r. 1899). Nemaje už vlivu na komposici a restauraci lodního trupu katedrály, odstranil tento jemný znalec gotiky stěnu mezi starou a novou částí kostela a soustředil se na dokončení kleneb v křížové lodi, na zbudování klenotnice se schodištěm a na architektonickou dekoraci novostavby. Arch. Hilbert přičinil k své dostavbě nejen jeden svěží detail i z jiných slohů, pokud je umělecky cenný a vhodný. Zvláště vzácně zrestauroval Svatováclavskou kapli a jeho zásluhou zůstala zachována a přenesena do severní části křížové lodi Wohlmutova kručta. Z archeologické činnosti je nejzávažnější objev zbytků románské rotundy z 10. stol., založené sv. Václavem, jakož i velké basiliky Sptihňovy z 11. století. Obnova a dostavba velechrámu svatého Víta nemohla být svěřena rukám povolanejším.

Velmi vítaným doplňkem dostavění je též dekorativní výzdoba trojice oken nad hlavním oltářem, vysoce umělecké dílo našeho národního umělce Dr. h. c. Maxe Švabinského, při práci téměř již osmdesátníka. Představuje vzosné myšlenou komposici podloženou hlavními body chrámové historie. Skn

NEPOSTRADATELNÝ ZAHRADNÍK PŘÍRODY

Skutečné a trvalé změny v životě i v přírodě se velmi často dějí poněnáhu. Pozorujeme snad, že po dvě třetiny roku, noc co noc, bývá vyvrženo na každý čtvereční kilometr hlinité půdy až 60 metrických centů hlíny z hloubky i půlmetrové. A tak se asi za tisíc let všechna naše orná půda přerýje do půlmetrové hloubky neznámým nočním zahradníkem. Když před lety Holanďané vysušili vodní plochy a chtěli je proměnit v úrodnou půdu, zůstali stát před problémem, jež vyřešit není v lidských silách a musili se tak obrátit na tohoto nepostradatelného zahradníka přírody. Dovedli tisíce žízal a usadili je na vysušené půdě jako první hospodáře.

Lumbricus agricola (žížala obecná) je nejen důležitý pro rybáře a masožravé ptactvo, ale pro nás pro všechny. V každém čtverecním metru hlinité půdy je přes deset těchto živočichů, jejichž zaživací roura je neustále naplněna hlínou — snad kvůli trávení — již pak vyvrhují v podobě drobných, hladkých kuliček, v malých, asi půlgramových hromádkách, v noci, kdy jedině dobrovolně vycházejí na povrch. Jak poznají noc, když oční ústrojí nemají vyvinuto, nevíme.

Žížaly nemohou žít bez vzduchu, a proto jdou do hloubky nejvýš půl metru. Chodbičkami, jež v zemi vrtají, se země provzdušňuje a z ní zase vycházejí plyny na povrch a také voda touto cestou vniká ke kořenům rostlin a vytvářejí v podzemí svou rezervu. A protože se žížaly živí rozpadávajícími se součástkami rostlin, které s sebou zanášejí do chodbiček, přispívají takto nepřímou i k hnojení půdy.

ÚCTA SVATOPROKOPSKÁ NA MORAVĚ (Pokrač. z min. čísla)

Slovanský místní klášter za doby, kdy Břetislav dostal Moravu, buď již zanikl, neb jen živořil, a tu když kníže chtěl toto „castrum desertum“ a „cellam monasticam“ kolem roku 1041 darovati benediktinům břevnovským, musel slovanské mnichy odtud vykázati a tu se mluví o proboštví ve Sptytinově, kam je uvedl.

Do těchto slovanských reminiscencí rajhradských záleží však i zajímavá zpráva, že na Rajhradě po určitý čas meškal i sv. Prokop sázavský. Rajhradský Dr Karel Uhl ve svých „Dějínách farnosti rajhradské“ poznamenává (žel, že bez udání určitého kodexu) pouze: „v jednom rukopise klášterního archivu... jest zapsáno podání, že první ze slovanských mnichů cyrilometodějských, totiž sv. Prokop, opat slovanského kláštera na Sázavě, zde nějaký čas se zdržoval, totiž dříve než klášterik tento k Břevnovu byl přivtělen a pokud v něm ještě v plné síle kvetl slovanský neboli cyrilský způsob slavení služeb Božích“. Ač není možno této zprávě zatím dáti nějaké dokumentární viny, rádi na Sázavě zaznamenáváme tuto tradici. Ale zastavíme se u jiné věci, a to je Břetislavova dvojí tvář, která právě ostře vyniká v srdci Moravy cyrilometodějské na Rajhradě, jak ostře tesaná maska dvoustranná v gotickém svorníku.

Jestliže W. W. Tomek ve svých dějínách zaznamenává, že r. 1030 Břetislav nad Velehradem, nad Děvinem a pod Ostřihomí zaplakal nad zhrzeným dědicím slovanským a po porážce Uhrů všechnu kořist získanou věnoval na znovuvybudování kostelů a oltářů, které vrátil službám Božím, i celou rajhradskou vybudoval a znovu osadil podle místních tradic mništvem slovanským. A v Čechách jeho velkorysý rozmach zpět k tradici cyrilometodějské, kdy k roku 1039 Sázavu přeměňuje se sv. Prokopem na monastýr benediktnský a stanoví sv. Prokopa opatem s bohatou dotací... a náhle zvrát této politiky a tyž Břetislav podléhá říšskému nátlaku a funduje Břevnov pro bavorské benediktiny z Dolního Altajchu a tyžž uvádí k roku 1045 na Rajhrad a již roku 1048 světi zde biskup Šebřín obnovený klášter a kostel pro tyto nové přichozí.

Co se to stalo? Proč tak náhlá změna? Proč nebyl Rajhrad osazen ze Sázavy, kde již žila krásná rodina liturgie staroslovanské a početná? Proč tato dvojí tvář v tak krátkém časovém intervalu? Pochopíme snadno, jen otevřít stránky dějin.

Píše se rok 1039, dne 25. srpna. Český Achilles — Břetislav po vítězném polském tažení vede ohromný triumfální průvod Prahou s kořistí neslychanou, klenotů a s polskými šlechtici, spoutanými k sobě do otroctví a s pokladem ostatků sv. Vojtěcha, vyzdížených z Hnězda. Nově kreovaný opat sázavský nese ostatky „5 bratří“.

A píše se rok 1041, dne 8. září, jen dva roky rozdíl. Otevírá se výpadová brána pražského hradu a vychází protovlasý Břetislav v zíněném rouše kajcínika, bos, do tábora císaře Jindřicha III. Černého, před hrabami Prahy, aby prosil o podmínky míru.

Za tímto děním neskrývá se jen podlá zrada Prkoše bílinského, ale i zvláštní postava šumavského poustevníka Gunthera. Vintíře, mnicha benediktna z bavorského Altajchu, který byl již prostředníkem Oldřichovým na dvoře německém a prý dokonce knotrem Břetislavovým. Legenda břevnovská opředla tohoto zvláštního diplomata gloriolou svatosti a ve svém sále tereziánském věnovala mu nejnádhernější fresku Assamovu. Gunther byl prostředníkem tohoto mírového jednání s Jindřichem III. Tímto datem 8. září 1041 a pokolením Břetislava byla zpečetěna osudovost slovanské liturgie v západních zemích slovanských. Konec sním o znovuzřízení velkomoravsko-české říše. Altajští benediktni pod výslovnou protekcí Guntherovou slaví svůj vjezd do opuštěného slavnickovského Břevnova a slovanský Rajhrad k počtě poustevníka Gunthera z královské krve německé a příbuzného samotného Štěpána uherského (zemřel roku 1045 a pochován byl v Břevnově) dostává se darem tímto bavorským benediktinům z Altajchu. Tím měli ve svých rukou tři klášterní domy: Ostrov, Břevnov a Rajhrad. Misijní přesila německé monastické kultury nabyta vrchu. A již tím Sázava vlastně byla odsouzena k zahynutí ještě za života svého zakladatele.

Sázava sice přežívá péčí Břetislava a jeho syna Vratislava přes všechny nástrahy tuto katastrofu o celých 56 let, ale marně se vede zápas o existenci její a jejího

poslání. Dekret papeže Řehoře VII. je poslední ranou a rok 1097 posledním koncem. Snad je i pravdou, že poslední slovanský opat Božetěch na Rajhradě našel své poslední útočiště.

Snad další bádání v historii Rajhradu osvětlí tyto neurčitosti.

Olomouc.

Město Olomouc má k sv. Prokopu sázavskému naprosto zvláštní poměr. Biskup historik Jan Dubravius v XVI. století k r. 1552 nám zanechává ojedinělou zprávu, že sv. Prokop v samotné Olomouci osobně apoštoval. Kázal a zvláště o chudě se staral, procházející mezi nimi s velkým košem plným chleba. Dával jim nejdříve živobytí a pak teprve jim lámal chleba Slova Božího. Ale Němci olomoučtí prý toto apoštolování neradi viděli a s posměchem mu „Brodkorb“ nadávali, t. j. chlebový koš, na místě pravého jména Prokop, přesmyčka a souzvučka. A tak sv. Prokop hluboce zarmoucen Olomouc opustil. Sotva však za městem prach s opánků svých sklepal, město stíženo bylo hněvem Božím a bylo v mžiku zpuštěno strašlivým požárem. Vlastivěda moravská zaznamenává, že sv. Prokop ve XIV. století byl zde vzýván jako patron proti ohni, asi tak jako sv. Florián v Čechách. Je možno, že tradice ta pramení z nějaké katastrofy, která skutečně Olomouc stihla. Za starých dob o živelné požáry ve městech nebyla nikdy nouze.

Tato scéna o trestném požáru Olomouce za posměch způsobený sv. Prokopu dostala se dokonce na titulní list Bridelova díla: Jiskra slávy svatoprokopské, kde kreslí a rytec Daniel Dvořák k r. 1662 kreslí siluetu Olomouce, na kterou dopadají velké slzy ohnivých jazyků. Týž obraz se nachází v lunetáči barokní kvadraturní chodby kláštera sázavského ze stěte Frant. Karla Kováře. Cyklus těchto obrazů je dosud pro omítkou.

Jisto je, že Olomouc velehradského arcibiskupství nikdy neměla ani kostelíka, ani kapličky zasvěcené sv. Prokopu. Teprve roku 1591 funduje kanovník Rietmann v katedrále sv. Václava třemi sty zlatých pobožnost ke sv. Prokopu a v téže katedrále se nachází také barevné okno s jeho obrazem. Víc nic.

K olomouckému okruhu arcibiskupskému patří ovšem hanácká metropole Kroměříž. Tam mají v kostele u sv. Janů (rozuměj sv. Jan Křtitel, sv. Jan Evangelista a sv. Jan Nepomucký), kdysi františkánském, nejkrásnější sochu sv. Prokopa, jakou jsem vůbec viděl. Je pracována r. 1768 sochařem Pavlem Třogerem. Je umístěna na pravé straně oltáře sv. Jana Nepomuckého a je přesně modelována podle portréту záračného obrazu sázavského z r. 1638. Satan na řetěze má podobu šeredného psa buidoka, vztekle vztyčeného.

III.

Památky moravských svatých, zasvěcených sv. Prokopu, můžeme dobře rozdělit na přesné časové a místní úseky. Pro diecési brněnskou jsou to kostely neb kaple z XI. a XII. století: Domamily, Moštisté, Unanov a Veveří.

Ve XIII. století zvl. hornický Žďár a Dobřinský.

Ve XIV. století Vilkoš, Letovice a Studená.

V diecési olomoucké přichází v úvahu jen století XIV., a to Loštice, Komárov, Pohof, Čechovice, Určice, Uničov a ovšem hornická a hutnická Ostrava.

Století XV. na Moravě jen přestavuje a opravuje kostelíky románské na místech starého založení.

XVI. a XVII. století je na Moravě pro úctu svatoprokopskou dokonale prázdné.

Ve století XVIII. vede ke dni jubilea svatořečení, t. j. k r. 1704, Třebíč, o níž ke konci článku, a tu a tam nějaká kaplička nebo socha, jako v Sudkově, Stříbrnici u Buchlova, Bobrovníky na Hlučínsku, Budišov a Časlavice na Třebíčsku.

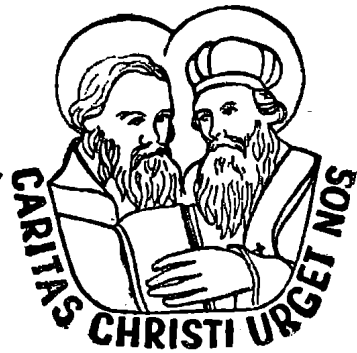
K tradici hornické Ostravy se druží libezy kostelíček přenesený z Podkarpatské Rusi v Kuncicích pod Ondřejníkem.

O ostatcích sv. Prokopa na Moravě mnoho nevíme, jen jeden zajímavý případ z r. 1428, zaznamenaný Dr Aug. Neumannem, jak Kateřina z Plumlova věnuje kostelu v Určicích „obraz sv. Prokopa“ a „zub téhož svátce v křišťále zasazený“.

(Dokončení příště)

M. K. Klement OSB.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

MĚSÍČNÍK KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA

*Josef Beneš uvažuje o významu podepsání dohody
o příměří v Koreji*

*ThDr František Pamuška vysvětluje pojem podstatné
přítomnosti*

*Spect. ThDr Alexander Spesz se zamýšlí nad
podmínkami krásna*

P. Karel Sahan medituje o trojici zásad práce

*Dr Jaroslav Krčmář podává kulturní a náboženské
poměry ve Vietnamu*

*Dr Jindřich Svoboda vzpomíná 80. narozenin
národního umělce Maxe Švabinského*

ČÍSLO **7** ROČNÍK TŘETÍ

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

MĚSÍČNÍK KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA

CARITAS CHRISTI URGET NOS

REDAKCE: PRAHA II JECNÁ ULICE 2 (KNĚŽSKÝ DOMOV) - TEL. 232-358

ADMINISTRACE: PRAHA I, ULICE 28. ŘÍJNA 3 - TEL. 225-815, 222-168, 225-522

S CÍRKEVNÍM SCHŮLENÍM

ДУХОВНЫЙ ПАСТЫРЬ - Журнал католического духовенства.

Перемирие, которое было заключено 27. мая 1953 г. окончил кровопролитие в Корее и сделалось предзнаменованием мира. Подписание договора и лекция из корейской войны являются содержанием переводной статьи, которую написал редактор сего журнала. Др. бог. Франц Панушка представляет философический трактат. «Об основной современности» и спектабилис декан братиславского богословского факультета др. бог. Александр Спезз объясняет условия красоты в статье написанной на словацком языке. В практической части журнала помещена медитация от патера Карла Сагана, спиритуала духовной семинарии, на тему «С тремя принципами в новую работу». Др. Ярослав Крчмарж пишет о культурных и религиозных обстоятельствах в Вьетнаме и одновременно в иллюстрированной части журнала помещены снимки из Вьетнама. Фельетон написанный доктором Индржихом Свобода оценивает работу народного художника Максима Швабинского и из современной жизни припоминается юбилей спектабилис декана пражеского богословского факультета др. Иосифа Гронек, годовщина начала второй мировой войны и десятилетие со дня казни Юлия Чучика. В галлее патриотических священников помещен портрет патриотического священника и просветителя Франца Сушила. Гомилетическое приложение содержит темы проповедей на воскресения XVI—XIX недели после Святой Троицы.

THE SPIRITUAL SHEPHERD - The Periodical of Catholic Priests.

The armistice concluded on July 27th, 1953 stopped the bloodshed in Korea and became harbinger of the victory of peace. The signing of the treaty and the lesson derived from the Korean War are subjects of the leading article written by the Editor of this magazine. There is a philosophical treatise on the essence of present days written by ThDr. František Panuška and the Rev. Dean of the Faculty of Theology at Bratislava ThDr. Alexander Spesz marks out the conditions of beauty in an article written in Slovak. The practical part of the magazine opens with a meditation by the Rev. Karel Sahan, Spiritualist of the Institute of Theology on the theme "With a Triad of Principles into New Labour"; Dr. Jaroslav Krčmář deals with the cultural and religious conditions in Viet-Nam, and Dr. Jindřich Svoboda values the work of the National Artist Max Švabinský. Among the topics of the day mention is being made of the anniversaries of Dr. Joseph Hronek the Rev. Dean of the Prague Faculty of Theology, the beginning of World War II, and the tenth anniversary of Julius Fučík's execution. In the gallery of patriotic priests the personal portrait of the patriotic priest František Sušil earnest teacher of his people has been included. The homiletic supplement contains sermon themes for Sundays XVI—XIX following Whitsuntide.

LE BERGER SPIRITUEL - Le Journal périodique des prêtres catholiques.

L'armistice conclu le 27 juillet 1953 mit fin à l'effusion de sang en Corée et fut le précurseur de la victoire de la paix. La signature de l'armistice et l'avertissement de la guerre de Corée sont traités par l'article de fond par le rédacteur de notre journal. P. Th Dr Fr. Panuška présente un traité philosophique sur l'essence de la présence et le doyen de la Faculté Théologique de Bratislava ThDr Alexandre Spesz exposé les conditions de la beauté dans un article en langue slovaque. La partie pratique du journal est inaugurée par la méditation de P. Charles Sahan, spiritualiste de séminaire, sur le sujet «Avec la trinité des principes au travail nouveau». Les conditions culturelles et religieuses du Vietnam sont l'objet de l'article du Dr Jaroslav Krčmář qui apporte en même temps des photographies du Vietnam dans l'annexe illustré, le feuilleton par le Dr Henri Svoboda met en relief l'oeuvre de l'artiste national Max Švabinský et l'actualité apporte les souvenirs du jubilé du doyen de la Faculté Théologique de Prague le Dr Joseph Hronek, de l'anniversaire du commencement de la deuxième guerre mondiale et du dixième anniversaire de l'exécution de Jules Fučík. On trouve dans la galerie des prêtres patriotiques le portrait du prêtre patriotique François Sušil. L'annexe homilétique contient des sujets pour des sermons des XVI. au XIX. dimanches après Saint Esprit.

DER SEELENHIRT - Zeitschrift für katholische Priester.

Der Waffenstillstand, welcher am 27. Juli 1953 vereinbart wurde, beendete das Blutvergiessen in Korea und wurde zum Vorboten des Sieges des Friedens. Die Unterfertigung der Einigung und die Lehren aus dem koreanischen Kriege sind Gegenstand des Leitartikels, welchen der Redakteur dieses Blattes verfasste. Dr. theol. Franz Panuška bringt eine philosophische Abhandlung über die wesentliche Gegenwart und Spectabilis der Dekan der Bratislavaer theologischen Fakultät Dr. theol. Alexander Spesz stellt in einem in slowakischer Sprache geschriebenen Artikel die Bedingung des Schönen fest. Der praktische Teil der Zeitschrift beginnt mit einer Meditation von P. Karl Sahan, des Spirituals des Priesterseminars, über das Thema Mit drei Grundsätzen zur neuen Arbeit, Dr. Jaroslav Krčmář schreibt über die kulturellen und religiösen Verhältnisse in Vietnam und bringt gleichzeitig in der Bildbeilage Aufnahmen aus Vietnam, ein Feuilleton von Dr. Heinrich Svoboda würdigt das Werk des nationalen Künstlers Max Švabinský und bezüglich des aktuellen Lebens wird des Jubiläums seiner Spectabilität des Herrn Dekant der Prager theologischen Fakultät Dr. Josef Hronek gedacht, des Jahrestages des Beginnes des zweiten Weltkrieges und des zehnjährigen Jahrestages der Hinrichtung Julius Fučík's. Die Gallerie vaterländischer Priester enthält das Porträt des vaterländischen Priesters und Erweckers Franz Sušil. Die homiletische Beilage bringt Anregungen zu Predigten für die Sonntage XVI—XIX nach Pfingsten.

Duchovní PASTÝŘ

VÍTĚZSTVÍ MÍRU

Josef Beneš

Po více než třech letech války a válečného utrpení hrdinného korejského lidu a po více než dvou letech vyjednávání nastal toužebně očekávaný den, kdy bylo dohodnuto příměří.

Dne 27. července 1953 v 10 hodin dopoledne korejského času podepsali generál Nam Ir a generál William K. Harrison dohodu o příměří v Koreji. Tento den již nevzlétly bombardéry, aby rozsávaly smrt a pustošení, přestalo dunění děl a dohasínaly požáry. Nad zpusťošenou zemí zavládlo posvátné ticho míru. Palba byla zastavena — —

Současně však v srdcích všech poctivě smýšlejících lidí celého světa vypukl radostný jásot, v srdcích křesťanů se rozhostila vděčnost za tento okamžik a jistě, že se rtů mnohého kněze splynula modlitba díky k Všemohoucímu za to, že konečně byla skončena hrozná válka, které podlehl tolik lidských životů a která zničila cenné výtvořy lidských rukou.

Nyní, po podepsání dohody, je třeba, abychom se ještě jedenkrát podívali zblízka na tento hřích. Válka rozpoutaná v Koreji nebyla ničím jiným než realizováním touhy amerických monopolistů po vytvoření předmostí proti lidové Číně a SSSR. Byl to zločinný hřích několika jednotlivců, kteří z války kořistí a bohatnou. Lid si válku nepřál, protože lid touží po životě, po plném životě v klidu a v míru, ve svobodě a ve spokojenosti. Lid si velmi dobře pamatuje útrapy poslední války a byl přesvědčen, že tato válka byla dostatečnou výstrahou všem těm, kdož by chtěli tvrdě vybojovaný světový mír znovu porušit. Leč první rána vypálená před třemi roky z Koreje jižní do Koreje severní byla atentátem proti míru a byla také ranou vypálenou proti všem mírumilovným lidem celého světa. A proto také vyvolala takovou bouři odporu a proto také zorganizovala všechny uvědomělé obránce světového míru k jednání o příměří.

A ještě jedno poučení nám poskytuje skončená válka korejská.

V Kesonu a v Panmundžonu se mluvilo a jednalo o míru, zatím co bombardéry dále rozsávaly smrt a vraždění na bojištích nebralo konce. Velel tak svět peněz, neboť kapitalističtí magnáti se obávali o své zisky, báli se, že jakmile bude zastavena palba, bude také zastaven přítok jejich zisků. Kupčili s lidskými životy. Hyeny. A jejich obavy nebyly marné, neboť wallstreetská bursa velmi citlivě reagovala na všechna mírová jednání, a jakmile se objevovaly naděje na skončení války, mohli jsme pozorovati prudký pokles akcií — a na druhé straně, když američtí vyjednavací jednání rozbíjeli, mnuli si ruce zbrojaři, protože akcie jejich podniků stoupaly. Je to veliké poučení a potvrzení toho, co obránce světového míru tak často zdůrazňovali a co jsme si i my ujasnili na našem mírovém sjezdu katolického duchovenstva, když jsme s nadšením přijali slovo ministra Dr Josefa Plojgara, který řekl: »Je nelidské a nekřesťanské, je dogmaticky a morálně pochybné a nesprávné prohlašovat válku za metlu Boží a defaitisticky a nečinně očekávat válku jako nutné zlo z Božího dopuštění. Křesťansky a dogmaticky správné je to, že válka útočná, imperialistická, válka vraždící lidi k obrazu Božimu stvořené, válka vraždící v masách dítky Boží je výplodem lidské zloby, lidského hřichu, lidské nenávisti, nenasytosti kapitalistů a krvelačnosti imperialistů. Útočná válka je zneužitím svobodné lidské vůle, narušením plánu Božího, který je plánem lidského štěstí, pokoje a míru.«

Dvacátý sedmý červenec je dnem, který znamená význačný mezník v dějinách. Byla zodpověděna jedna z nejdůležitějších otázek dnešního mezinárodního napětí. Ale není to otázka jediná. Ještě mnoho otázek zbývá, na něž očekává lidstvo s toužebností odpověď.

Od konference tří ministrů zahraničních věcí Spojených států, Vel. Britannie a Francie, která se konala v první polovině července ve Washingtonu, očekával svět alespoň nějaký návrh k řešení současné situace, leč ani toho se nedostalo. Lord Salisbury, který zastupoval Velkou Britanii, hájil v dolní sněmovně tuto konferenci jako »dílo na podporu věci míru«, ale jeho další vývody, týkající se hlavně návrhu na podzimní schůzku ministrů čtyř velmocí a vyzbrojování západního Německa, vyvolaly potom takovou formu debaty, že poslanec Pargitter prohlásil, že kdyby tuto rozpravu poslouchal nějaký obyvatel jiné planety, musel by nezbytně nabýt dojmu, že náš svět byl dvakrát vtažen do světové války Ruskem a nikoli Německem. Podobná situace je ovšem

i v USA. kde ministr Dulles tvrdí, že v zájmu Evropy, v zájmu míru a bezpečnosti je remilitarisace Německa a jeho začlenění do Atlantického paktu.

Opět vidíme, že zde vystupuje touha po nadvládě nad světem, tedy touha hrstky sobců, kteří jsou ochotni pro tento svůj cíl roznítit i novou válku a brodit se lidskou krví. Nedáme se obelstít jejich slovy a s neutuchajícím elánem budeme dále pracovat pro světový mír. Korejská dohoda jest pouze jedním z vítězství, která svět ještě očekávají, než skutečná duha míru se nad ním rozklene.

My, katoličtí kněží, vítáme tento den míru, radujeme se z toho, že již není prolévána nevinná krev a že ztichly zbraně vraždící ženy, děti a starce, radujeme se z toho, že byl učiněn první krok k odstranění světového napětí — a slibujeme si, že ze všech svých sil budeme pracovat k tomu, aby i ostatní sporné otázky byly vyřešeny cestou diplomatickou, budeme k tomu napomáhat svými modlitbami k Všemohoucímu, ale i svou poctivou prací mezi věřícími, jež povedeme nejen k plnění občanských ctností k prospěchu jejich nesmrtelných duší, ale k prospěchu i naší vlasti a k zachování světového míru.

THEOLOGIE

O PODSTATNÉ PŘÍTOMNOSTI

S pojmem podstatné přítomnosti se setkáváme v našich dogmatických příručkách častěji. Tak na př. v traktátu o nezměrnosti a všudy-přítomnosti Boží, v traktátu o Eucharistii, v traktátu o milosti posvěcující, již se stává Bůh přítomen v naší duši, a to secundum suam essentiam physicam, ne pouze jako v ostatních věcech a v ostatním světě tamquam causa. Nicméně přesto nikde nenalezneme zřetelně vysvětlený sám pojem podstatné přítomnosti, takže tento pojem nám zůstává nejasný, nezřetelný. Dáme-li si však práci a pokusíme-li se o jeho vytržebení, stane se nám podivuhodným klíčem, který nám otevře mnoho tajemných zámků. Poznáme také, že naše námaha, kterou jsme si dali, bude nečekaně odměněna.

Chceme-li si ozřejmiti pojem podstatné přítomnosti, je nutno, abychom dobře pochopili, co vůbec znamená samotná přítomnost.

Pojem tříbíme buď jeho rozbořením nebo tím, že sledujeme jeho používání praktické a pátráme přitom po důvodu, proč se tohoto pojmu v jednotlivých případech používá. Této druhé cestě jako srozumitelnější dáváme nyní přednost. —

Tážeme se, komu připisujeme přítomnost, co nazýváme přítomným.

Nejčastěji používáme tohoto slova o té věci, kterou vidíme před sebou, která je v našem dohledu. V tom případě vyslovujeme koexistenci věci s námi, a to koexistenci námi vnímanou. Tak se na př. vyslovujeme o těch, kteří jsou s námi v jednom pokoji, že jsou nám přítomni. A kdybychom chtěli vědět, proč je nazýváme přítomnými, většina by odpověděla, proto jsou nám přítomni, že koexistují s námi tak, že je vidíme, že zaujímají jedno společné místo s námi. — Jindy mluvíme o přítomnosti času. Čas si představujeme rozumovou fikcí jako něco, co samostatně a nepřetržitě existuje, ale tak, že neexistují všechny části tohoto »něco« najednou a současně, nýbrž že se tyto části postupně uskutečňují, takže my je můžeme rozdělit

do tří skupin: a) na části již uskutečněné, ale již netrvajících: minulost; b) na část právě uskutečňovanou, tedy právě jsoucí — přítomnost; c) na části, které ještě nejsou uskutečněné a dosud se neuskutečňují — budoucnost. To je tak asi běžný lidový názor na pojem času. — Jindy zase používáme slova přítomný a přítomnost ve smyslu subjektivním. Tak praví na př. sv. Tomáš: »Deus in cunctis est per praesentiam, quia omnia cognoscit«, nebo »est per praesentiam in omnibus, in quantum omnia nuda sunt et aperta oculis ejus.«*)

Jak patrně, jednou připisujeme přítomnost předmětu, jindy subjektu. Je otázka, komu z nich připisujeme přítomnost formálně.

Pro snadné rozpoznání si dejme tyto zcela jednoduché příklady:

- a) protože věc je přítomna, proto ji vidím,
- b) protože jsem přítomný, proto věc vidím,
- c) protože věc vidím, proto je přítomna.

Srovnáme-li tyto příklady, poznáme na první pohled tolik, že se sice můžeme tak vyjadřovati, ale pro zřetelnost poznání, kdo je formálně označován slovem přítomný a kdo pouze materiálně, nejsou věty ještě tak upraveny, abychom mohli z nich poznati, co hledáme. Pokusme se proto je vyjádřiti abstraktně. Můžeme je vyjádřiti takto:

- a) přítomnost věci působí, že věc vidím,
- b) moje přítomnost působí, že věc vidím,
- c) moje vidění působí, že věc je přítomna, má přítomnost.

Poznáváme ihned, že třetí větu nelze říci. Vidění nepůsobí přítomnost věci, ale toliko tuto přítomnost konstatuje. První a druhou větu můžeme říci, první bez omezení, druhou s určitým omezením. Moje přítomnost je pouze podmínkou, abych věc viděl, není vlastním důvodem vidění. Vidění věci je formálním účinkem vnímavé schopnosti, buď smyslu nebo rozumu. Z toho plyne, že přítomnost subjektu připisuje-

*) I qu 8, a 3 in c.

me materiálně, kdežto předmětu viděnému formálně. —

Samu přítomnost můžeme dále zkoumati jak po stránce formální, tak po stránce materiální. Zkoumáme-li ji po stránce formální, pátráme po její metafysické essenci, kdežto zkoumáme-li ji po stránce materiální, pátráme po způsobu, jak se přítomnost uskutečňuje, jak se projevuje. —

I. Přítomnost po stránce formální.

V čem záleží essence přítomnosti?

Vyjděme opět z příkladu. Proneseme na př. soud: Pan X je přítomen. Kdy můžeme pronést tento soud? Než jsme tento soud pronesli, aniž jsme si to uvědomili, konstatovali jsme:

a) pan X existuje,

b) jeho existence působí na nás tak, že ji vnímáme, že ji vidíme,

c) a proto jsme nuceni konstatovati: pan X je přítomen.

Tak soud: pan X je přítomen, je konklusí ze dvou proposic, z nichž jedna, maior, tvrdí existenci pana X, druhá, minor, zase tvrdí, že tato jeho existence tak na nás působí, že ji vnímáme jako s námi spolujsoucí, zdejsoucí.

Obě proposice jsou nutné.

aa) Nutná je proposice první jako základní.

Má-li rozum nebo smysl konstatovat, že nějaká věc je přítomna, jest »spolujsoucí«, že má tedy přítomnost, může tak učiniti, až nějak postřehl, že věc nějakým způsobem existuje. Co žádným způsobem neexistuje, nemůže býti předmětem poznání a konklusí rozumu. Co však aspoň nějak existuje, ať již v pouhé možnosti nebo jako privace na něčem pozitivním, může býti předmětem poznání rozumu a rozum může o tom činiti závěry. Čtverhranný kruh na př. poznati nemůžeme a nemůžeme též o něm nic vypovídati, leč jen to, že uvedené znaky vzájemně se vylučují a proto jsou neslučitelné. Toť vše, co můžeme o čtverhranném kruhu říci; ve skutečnosti o něm vůbec nic nevypovídáme. Ale je-li někdo z lidí třeba slepý, můžeme tuto privaci poznati: tento člověk jest ve své celistvé dokonalosti neúplný, nedokonalý.

bb) Nutná je proposice druhá.

Věc, která nějak existuje, existuje buď tak, že se dává sama rozumu poznati, nebo ji rozum poznává bez jakéhokoli jejího působení a zásahu. V prvním případě věc sama musí nějak na rozum působit, v případě druhém nepřichází věc sama s rozumem do styku, leč pouze skrze sdělení jiného, a tu rozum může jenom věřiti v její jsoucnost. Nepůsobí-li věc žádným způsobem fysicky na rozum, zůstává jako taková svou existencí mimo dosah rozumu. Rozum se o ní nemůže bezprostředně vysloviti, nemůže konstatovati, že ji vidí, že je v jeho dohledu, že je s ním »spolujsoucí, tujsoucí«, naopak vystihuje ji jako »ne tujsoucí«, t. j. nejsoucí před ním, tedy jako »abs-ens — od něho vzdálenou«.

Působí-li zato věc na rozum, zjevuje mu tím svoji existenci a skrze ni svoji essenci, a to tou formou, jakou působí na rozum. Skrze ni před-

stupuje před rozum, jí se mu představuje a dokazuje mu, že jest jako on i ona jsoucnem, že jako jsoucnu při něm stojí, jest u něho, projevuje se mu, takže rozum ji může viděti a svým viděním se o ní jako o tujsoucí přesvědčiti, že jest tedy doslova před ním, »praes-ens — ads-ens«.

Přítomným nazýváme proto to, co buď rozumově nebo smyslově vidíme před sebou, co jest v dohledu našeho rozumu nebo smyslu, co se tedy rozumu nebo smyslu představilo jako »tujsoucí«. Tak se též vyjadřuje sv. Tomáš ve svém komentáři k III. knize Sentencí, kde praví: »Illud proprie dicitur praesens, cuius essentia intellectui vel sensui praesentatur«.*)

Byti před rozumem nebo smyslem není však vlastním důvodem přítomnosti, nýbrž jen *pouhou známkou* přítomnosti. Kdyby »byti před rozumem« bylo důvodem přítomnosti, záležela by přítomnost formálně ve vztahu a tak bychom nutně museli říci: věc je proto přítomna, že ji vidím, místo správného: protože věc je přítomna, protože má přítomnost, proto ji vidím. Co jest tedy formálním důvodem přítomnosti?

Formálním důvodem rozumíme takový důvod, který udává, proč věc je tou věcí, kterou jest, čili udává nám takový základní znak věci, jehož uplatněním se věc jeví tou věcí, kterou je. Tento znak odůvodňuje a vysvětluje nám bytnost věci. Tak na př. tážeme-li se, který je formální důvod podstaty, chceme znáti takový důvod, pro který je podstata podstatou a není akcidentem, čili tento důvod nám musí dáti odpověď jak na odůvodnění essence, tak na její odlišnost ode všeho, co není podstatou, tak také na její činnost. U podstaty je tímto základním důvodem perseitas, soběstačnost, schopnost byti sama o sobě. Pro tuto soběstačnost je podstata ve svém bytí vnitřně nezávislá na jiné věci jako na svém subjektu, nevyžaduje ho, je bez něho; pro ni je dále odlišná ode všech takových věcí, které jsou vnitřně ve svém bytí závislé na jiné věci jako na svém subjektu, a konečně nezávisí-li ve svém bytí na jiném bytí jako na subjektu, nutně je též vnitřně nezávislá i ve své činnosti na jiné věci jako na subjektu své činnosti, čili podstata sama je posledním principem činnosti.

Co jest takovým důvodem u přítomnosti, co působí, že přítomnost jest přítomností?

Přítomnost nastává, když se věc nějak projevuje; přestává, přestává-li se věc projevovat, a trvá tak dlouho, pokud se věc projevuje. Podle způsobu projevnosti mluvíme často i o způsobu přítomnosti. Říkáme na př., jsem přítomen tělem, nikoli duchem: tím vyjadřujeme, čím se projevujeme a čím nikoli. Podobně o projevnosti věci mluvíme, tvrdíme-li o věci, že věc je v místě přítomna na způsob místa (místně), v čase na způsob času — jako je tomu na př. u pohybu, který nám slouží za měřítko času — nebo zase

*) Com. in III. libro Sent. d 24, a 2, q 3 ad 4m.

není věc přítomna v čase na způsob času, na př. duše nebo podstata těles trvajících ve svém bytí nepřetržitě (permanentně) atd. Zdálo by se tedy, že formálním důvodem přítomnosti je schopnost věci se projevovati, projevnost. Tak na př. chápe přítomnost Lessius a po něm to opakuje Hontheim ve své příručce *Institutiones theodicaeae*, kde specifikuje projevnost jako »diffusio«: »Diffusionem igitur appellamus rationem, quae extensioni corporum, extensioni virtuali spiritus creati et immensitati Dei communis est, sicut duratio est ratio temporis, aevo et aeternitati communis...« Proto též rozlišuje »diffusionem circumscriptivam, definitivam, totam simul«.*)

A přece není projevnost (a stejně tak ne »diffusio«) formálním důvodem přítomnosti, nýbrž jest jejím formálním účinkem. Že se věc může projevovati (a »šířiti«), plyne z toho, že má přítomnost, t. j., že jest jsoucí v řádu reality, je s ním spoující čili že je s ním »zdejsoucí«, má v řádu reality své »zde«.

Tážeme-li se totiž, co jest to, co působí, že věc se jeví rozumu jako přítomná, že rozum je schopen konstatovati její přítomnost, musíme odpověděti, že proto se jeví rozumu jako přítomná, proto je schopen konstatovati její přítomnost, že postřehl, že bytí věci vzhledem k tomu »zde«, které věc má, je spoující vzhledem k tomu »zde«, které má sám rozum, a proto také že pro toto své »zde« věc na rozum působí a jemu se projevuje. Kdyby bytí věci vzhledem k jejímu »zde« nebylo vůči rozumu spoující, nemohla by věc na rozum působit a rozum by ji nemohl vystihnouti jako aktuálně s ním spoující, jako přítomnou. Vnímá-li ji však jako aktuálně s ním spoující, proto ji vnímá, že »zde« věci tak na něho působí, že nemůže věc nevnímáti.

*) Jos. Hontheim, *Institutiones theodicaeae*, Freiburg, 1893, Herder, str. 563, poznámka.

Jak viděti, tato schopnost »býti zde« má dvojí význam, jeden absolutní, druhý relativní. V absolutním smyslu odezírá od jakéhokoli určení ať místního, ať časového, odezírá i od aktuální relace k místu nebo k jiné věci, zvl. rozumu a zdůrazňuje toliko aktualitu existence té věci, která zde jest, která existuje. Jest to tedy její dokonalost. V tomto významu se rovná schopnost býti zde významu: »skutečně existující, býti v řádu reality«. To můžeme viděti na příkladu. Věta: věc jest zde, věc má své zde a proto se může projevovati, znamená totéž jako věta: věc jest skutečně existující, věc má svoji existenci a proto se může projevovati.

Že tento absolutní význam je na prvním místě, vidíme z toho, že by se věc mohla i tehdy projevovati, i kdyby mimo ni již nic jiného neexistovalo a ona byla absolutně jedinou věcí. I v tom případě by byla přítomna, měla by přítomnost, a to pouze proto, že by byla »zde«, že by měla skutečně schopnost býti »zde«. Tak v absolutním smyslu znamená býti zde totéž co býti v řádu reality, býti uskutečněn, býti »tutjsoucí«.

V relativním významu znamená býti zde určité poměru, jaký jest mezi absolutním zde jedné věci a absolutním zde druhé věci. Poměr absolutního zde jedné věci vůči absolutnímu zde druhé věci může býti takový, že obě zde se nějakým způsobem dotýkají — pak mluvíme, že jedna věc je přítomna druhé — nebo se vůbec nedotýkají — a pak jedna věc není druhé přítomna. Řekneme-li na př. duše je v těle, naznačujeme tím, že absolutní zde duše je ve styku s absolutním zde těla a tvoří s ním jedno spoletné zde.

Musíme tedy přítomnost po stránce formální definovati jako schopnost věci býti zde a věc přítomnou definovati jako věc, jejíž schopnost býti zde je v poměru dotekovém vůči schopnosti býti zde druhé věci. (Pokračování.)

Prof. ThDr František Panuška

PODMIENKY KRÁSNA

Zvieratá nemajú estetický cit, nevedia, čo je krásna. Len človek ho má. Môže byť aj ten najprimitívnejší, ale ho má. Stačí tu poukázat na kresby najdené na stene jaskyne Combarelles (Dordogne), na stene jaskyne Hornos de la Peña pri Biscayskom zálive, na stene jaskyne Font de Gaume, zvlášť však na malby jaskyne Altamira v Španielsku, ktoré sú i viacfarebné a, čo do umeleckej akosti, súťažia s bársakou modernou futuristickou malbou (Lambrecht Kálmán, *Az őseMBER*, v. kiad. Budapešť, Dante, str. 40, 96, 112, 128). Práve, že *zvieratá* nemajú cit krásy a teda ani nepoznajú umenie, z týchto kresieb a malieb usudzujeme, že v týchto jaskyniach žil človek, ktorý mal estetický cit a ho aj uplatňoval umením!

Pravda, ten cit je veľmi *relatívny*, keďže je subjektívny. Tu treba veľa doháňať, aby náš človek sa stal aj v tom plnohodnotným, naozaj

človekom. A nás kňazov táto úloha priamo zväzuje: sme vychovávateľom nie len etickým, ale aj estetickým nášho veriacieho ľudu. Náš vkusne upravený a zdobený kostol, ba náš byt aj bez reči vstúpuje do duše nášho veriaceho krásocit, ako fotografická platňa zachycuje vo tme katakomb aj tie skryté krásy prastarých malieb.

Ale ak sa jedná o *definíciu* krásna, začínajú sa ťažkosti, takže dosiaľ nemáme definíciu, ktorá by všetkým vyhovelá. Podľa *Kanta* a jeho stúpcov krásno je iba v subjekte, nie však aj v objekte, alebo, ako to nedávno zosnulý taliansky filozof B. Croce vyjadril: Krásno nie je fyzický objekt. Nepatrí k veciam, ale k ľudskej činnosti, k duchovnej energii. (Filosofia dello spirito, 1, *Estetica*, 1909, 113.) A je to podľa idealistickej filozofie aj logické. Lebo ak nepoznáme veci, iba zjavy (nie numena, iba phai-

nomena), už krása nie je vo veciach, iba v nás. Avšak idealizmus už dávno bol zanechaný vo filozofii, aj veda je dnes obrátená viac k predmetu. Takto i krása sa objektizovala. Ved' to i prostý človek cíti, že napr. kvitnúca lúka, jazero medzi zelenými horami, gotická katedrála a pod., sú aj v sebe, objektívne pekné, nie len preto, že ja ich vidím peknými. Preto *kresťanská filozofia* definuje krásu »ako perfectio splendida, quatenus apta est, ut intuitione delectet«, ako »žiariaca dokonalosť, ktorá sa hodí, aby poznaním vzbudila rozkoš«. (J. Donat, *Ontologia*, Innsbruck, Rauch, 1821, 245.) Je to teda zvláštna akosť, ktorá sa môže páčiť. Ak sa teraz spýtame, čo je tá »žiariaca dokonalosť«, ktorá až objektívne jestvuje, nie len v našom ponímaní, musíme povedať, že je to *poriadok, čiže súlad, alebo jednota v rôznosti*. Tak v polohe listov istých rastlín, ako aj na ľudskom tele vidíme uplatnený tak zv. zlatý rez, podľa ktorého: $(a-X) : x = x : a$. Zlatý rez vidíme uplatnený aj v ornamentike, plastike a v staviteľskom umení. Preto tieto výtvary sú »pekné«. V maľbe a plastike sa uplatňoval aj trojuholník a iné »kunstgrify«, ktoré od otcov dedením prechádzaly na synov a podnes ostaly tajomstvom majstrov. Len to vieme, že výtvary sú krásne, bez toho, žeby sme vedeli, prečo máme ten pocit. Alebo nie je to zaujímavé, že ak napr. hlava na človekovi je len trochu väčšia, ako to vyžaduje jej súmer k ostatným čiasťkam tela, už nemáme pocit krásy?

No objektívny súmer čiasťok nestačí, aby vznikol pocit krásy. Lebo aj zvieratá vidia súmerné čiasťky krásneho objektu, a predsa, ako už Cicero zbadal, nevidia »krásu«, úhľadnosť a súlad čiasťok. (De officiis l. c. 4. n. 14.) To môže učiť iba rozum, ktorý jedine môže poznať jednotu v rôznosti, čiže čiasťky vnímať v pomere jednoty. Preto hovorí sv. Augustín: »Quamquam sint multa pulchra visibilia, ipsa tamen pulchritudo, ex qua pulchra sunt... nullo modo est visibilis.« »Hoci je mnoho viditeľných pekných vecí, jednako krásna, pre ktorú sú pekné, nie je vôbec viditeľná.« (De quaest. 83. qu. 30.) V svetle povedaného už rozumieme definíciu sv. Tomáša Akvinského: »Pulchra dicuntur, quae visa placent. Unde pulchrum in debita proportione consistit.« (S. Theol. 1. 5. 4. ad 1.) »Pekné sú veci, ktoré poznané sa páčia. Preto krásno je v patriacom súmere.« To »visa« teda musí sa ponímať ako »poznané«, nie len pre »videné«. Ináče podľa sv. Tomáša iba zrakom by sa vnímaly pekné veci, čo nie je pravda, lebo najväčší filozof a theolog kresťanstva by popieral, že krásno sa môže ponímať aj sluchom, čo nemôžeme o ňom predpokladať. Teda to »visa« znamená jednoducho »poznané«. Takto dostaneme definíciu, ktorá sa hodí všetkým krásam, aj duchovným. Báseň sv. Bernáta v Danteho »Divina Commedia«, ktorá sa začína slovami: Vergine madre, figlia del tuo figlio, umile ed alta più che creatura« (Par. 33. 1—39) je krásna, hoci oči nevidia na nej nič zvláštno-

ho, ani uši nepočúvajú nič iba hudbu talianskej reči. Ale jedinečne krásne sú tu myšlienky, vyslovené najvýraznejším pevcom Panny-Matky.

Boli autori, ktorí krásno ponímali v pomere k pravému, druhej transcendentnej vlastnosti bytnosti. Otázka je teda, či pravda sa páči, čiže či je krásna? Isteže, ak sa jedná o pravde ontologickej, čiže bytnostnej. Lebo mnohé veci sa jednoducho páčia všetkým, druhé mnohým, tretie malému počtu, štvrté predbežne nikomu. Ale nie je vytvorené, že raz príde aj ich obdivovateľ, ako pre ženu, ktorú nateraz nik nechce, ale môže ešte prísť. No *pojmove* iste nie sú totožné pravda a krása, lebo nie všetky pravdy sa páčia a iná je definícia pravdy a krásy. Jednako zvlášť v umení pravda a krása sú *úzko* spojené. Čo nie je pravé, nemôže byť pekné, ako nie sú pekné kvetiny z papiera alebo z chleba. Preto nie je umením futurizmus, alebo surrealizmus, lebo sú v tomto ohľade pod alebo nad prírodou, nie sú prirodzené, a čo nie je prirodzené, nie je pekné, ako nie sú pekné umelé zuby, alebo umelé vlasy. Ak ide o napodobňovanie prírody — a každé maliarstvo a sochárstvo to chce — len naturalizmus má opostatnenie, to jest, čím lepšie sa priblížiť prírode, ktorá vždy ostane pred každým ľudským umením, ním nikdy nedostihnuteľná. Ak niekto sa odvráti od prírody a sa odvoláva na svoje ponímanie, to svedčí o jeho neschopnosti výrazniť prírodu. A v maliarstve skúšobným kameňom toho je portrét. Preto realisti XVIII. st., či už si všimneme nášho Jána Kupeckého, ktorého obrazy boli nedávno u nás vystavené, alebo ruských maliarov a sochárov toho storočia, sú vesmes portrétisti. (V. Russkoe iskusstvo. Očerki o žizni i tvorčestve chudožnikov XVIII. veka, Moskva, 1952, str. 7—16.) Lebo jedna chalupa je ako druhá. Iba jej majiteľ ju pozná tak, že ju nezamení za inú. No tvár ľudská je iná. Už na prvý pohľad Ján nie je Jozef, a kto Jána tak »trafi«, že to nikto nemôže popierať, ten je opravdivý realista, ale i umelec, ostatní sú iba diletanti a fušeri!

Ešte viacerí dávajú krásno do pomeru k *dobru* a povedajú, že tá tretia transcendentálna bytnostná akosť je to isté ako krása. Tak chýrny theolog J. Kleugten píše: »Pulchritudo est rei bonitas, quatenus haec mente cognita delectat.« »Krása je dobrota veci, nakoľko ona poznaná rozumom zapríčiňuje rozkoš.« (De Deo ipso, 1881, 418.) To zasa je pravda, avšak iba o ontologickej добрote, o ktorej hovorí sv. Písmo: »A Boh videl, že to bolo dobré.« (Gn 1, 18.) Vskutku, každá vec je v sebe dobrá. Inak je to v pomere k inej veci, v ktorom nemusí byť dobrou a práve v tom pomere väzí podstata zla. Každá vec je v sebe dobrá, ale vzhľadom na inú môže byť nevhodná, teda zlá. Inokedy ide o dva rôzne aspekty. Telesne nepekný človek môže byť duševne dobrý, podľa talianskeho príslovia, v ktorom sa berie ohľad aj na aliteráciu: Brutto ma buono. Avšak ak ide o tú istú vec, nie je žiaden rozdiel medzi dobrom a krásnom? Hľa, čo učí sv. Tomáš: »Pulchrum est idem bo-

no sola ratione differens... Pulchrum addit supra bonum quendam ordinem ad vim cognoscitivam... Bonum dicitur id, quod simpliciter placet appetitui, pulchrum autem dicitur id, cuius ipsa apprehensio placet.» (S. Theol. 1, 2 qu. 27, art. 1 ad 3.) Podľa toho krásno a dobro sa iba rozumom odlišujú, vecne sú totožné. Dobro je to, čo sa jednoducho páči vôli, krásno však, čoho vnímanie sa páči. Pravda, tu ide iba o ontologické dobro.

Ak sa jedná o morálne dobro, ono je i krásne, hoci v jednotlivých prípadoch môže sa nepáčiť, a morálne zlo je všeobecne špatné, hoci sa i niektorým páči. (D. Feuling, Das Leben der Seele, Salzburg, Müller, 1940, 396.) Škola Sokrata dobro a krásno stotožňovala a v kalokagatii videla najvyššiu ľudskú dokonalosť. A Euripides privoláva Poezii: »Dívaj sa na ducha, na ducha! Lebo čo osoží postava, ak v krásnom tele nie je krásna duša?« Preto v dokonalom človekovi nepriaznivé etické a príjemné estetické vnemy musia si na dne duše odporovať. (Magnus Künzle, Ethik und Ästhetik, Freiburg, Herder, 1910, 121.) Nie je možné, aby človek v najhlbšom jadre bol dobrý a tiež zlý!

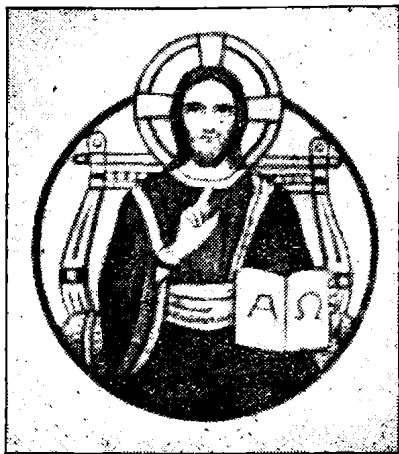
Iná vec je, ak sa to morálne zlo zobrazuje. Ponaajprv aj zlý akt je ontologicky dobrý, ako každá bytnosť. Zloba je iba vo vzťahu. Cudzoložník ontologicky robí to isté ako zákonný manžel. Rozdiel je iba v tom, že jeden to robí nezákonne, druhý podľa zákona. Ide teda iba o rozdiel vo vzťahu. Ak sa teda zobrazuje iba bytnostný čin, bez schválenia jeho vzťahu k zákonu, obraz alebo socha je morálne bezvadná. Ináč by sme nesmeli obdivovať »Ukrižovanie« od Fugela, »Mučenie sv. Agaty« od Sebastiana del Piombo a iné veľdiela naozajstného umenia. Hriech teda len v tom smysle je »krásny«. Uhádol to J. Jørgensen, keď píše o Selme Lagerlöfovej, ktorá iste patrí k najlepším katolíckym spisovateľkám: »Hriech má svoju krásu ako

ctnosť a veľká poetka má citlivé srdce pre obe krásy. Ako umelkyňa miluje všetky náruživosti, svod dievčať ako spev pútnikov a zvonenie na »Anjel Pána«. Básnici maškrtia na všetkom, na Bohu a na diablove, povedá niekde Brentano. A Lagerlöfová je pravá básnická natura.« (Hochland, IV. Jahrg. 11, 174.) Pravda, umelec nesmie hriech tak vylíčiť, aby to vyzeralo, že s ním súhlasí, ho odporúča, alebo k nemu popudzuje. Lebo to nie je dovolené ani v živote, ani v umení. Žiaľbohu, ani maliari renesancie a baroku, ktorí zobrazovali sväté postavy, nie sú v tomto ohľade vždy celkom bezvadní. V tomto ohľade nerobí výnimku už spomenutý obraz Sebastiana del Piombo »Mučenie sv. Agaty«: Uprostred celkom vpredu stojí svätica, obnažená až dopola, pri jej nohách vrchné rúcho. Spodné rúcho je okolo pásu sviazané, vpredu zapnuté. Vzadu sa opiera o stĺp, jej ramená sú nazad zohnuté okolo stĺpu. Fr. von Schlegel udáva, že mnoho divákov pri prvom pohľade na ten obraz sa zľaknuto odvrátilo od neho a vytýkalo maliarovi necudné ponímanie.« (Werke vl. 120.)

Na konci sa pokúsime dať odpoveď na otázku: Prečo sú niektoré veci krásne a teda ich vnímanie spôsobí pôžitok, a zasa iné nie, v čom vlastne je posledný koreň krásna? Úprimne povedáme: Nevieme. Nanajvýš môžeme povedať, že človek je tak stvorený, že niečo sa mu esteticky páči, iné zasa nie. Ale prečo je stvorený na pr. k tomu, aby sa mu zlatorez a geometrické formy páčili? Nuž, ak jeho telo je vybudované podľa zlatorezu a v ňom sa nachádzajú isté geometrické formy (Platon hovorí o prímých trojuholníkoch, z ktorých pozostáva telo), je div, že zlatorez sa mu páči a maľby (Sixtinská Madonna) a sochy (Laocoon) tiež, ak sú nastavené do trojuholníku? Nie je človekovi bližšia košeľa ako kabát? Inými slovami neuplatňuje sa aj v tom: Similis similibus gaudet? Prof. ThDr Alexander Spesz

NÁBOŽENSTVÍ A ŽIVOT

S TROJICÍ ZÁSAD DO NOVÉ PRÁCE

S trojicí zásad odejdeme po zaslouženém odpočinku a oddechu do nové práce na vinici Páně!

1. Ve všech situacích položme si se sv. Vincencem z Pauly otázku: »Quid nunc Jesus?« Co by činil, co by mluvil, jak by se choval, jak by jednal: nyní, v tomto okamžiku, v této situaci, za těchto okolností Pán Ježíš?

Každé ráno vychází slunce, každé ráno probouzí se tvoje duše k novému životu, k novému dílu. Každé ráno zdraví tě Bůh milostmi svými. »Quid nunc Jesus?« Děkoval a chválil a velebil by Boha, Otce svého nebeského! Tvoje probudilá duše budiž proto jako slunce, které též zdraví a velebí Pána!

Každý den ráno zdraví Pán sluncem duši tvoji mnohými dary života. Drží svou mocnou ruku nad tebou a zachovává ti lukot srdce a plíc tvých dech. »Quid nunc Jesus?« Zajisté by zpíval laudy

Otci svému s vděčnou a nadšenou duší: »Benedicite, omnia opera Domini, Domino laudate et super-exaltate eum in saecula. Benedicite, sol et luna, Domino, benedicite, stellae coeli Domino!«

Každý den potkáš tolik bratrů a sester na cestě života svého. »Quid nunc Jesus?« Pertransiit benefaciendo! Tak jdi i ty každým okamžikem života svého: benefaciendo!

Trochu dobrotivosti od člověka k člověku, od srdce k srdci, od duše k duši jest právě tak důležité jako láska k lidstvu. Neboť láska musí být konkrétní a ne abstraktní, ne humanismus a kosmopolitismus, ale láska k bratru a k sestře, láska ke každému člověku, kterého potkám, s kterým pracuji, s kterým mám co dělat, který patří do mého působistě, to jest láska pravá a svatá, posvěcená oběťmi a prací!

2. Ve všech pokušeních životních varujme duši svou vážným slovem sv. Aloise: »Quid ad aeternitatem?« Co ti to prospěje pro věčnost?

Nejlepší příprava na život věčný je svatý život, naplněný poctivou prací pro dobro duší a pro pokoj a mír v duších a mezi národy!

Jako chlapec rád jsem se pohyboval v přírodě, na loukách a v lesích. A když jsme z jara, my, kluci, uslyšeli kukat kukačku, zarazili jsme se, ustali jsme v skotačení, zatajili jsme dech a čekali, až zase zakukala, a pak jsme počítali, kolikrát! Kolikrát zakukala žežulička, tolikrát, podle lidové tenkrát u nás pověry, budeme žít! A když to bylo málokrát, když brzo přestala kukat, bylo nám někdy smutno v duši, neboť tak záhy zemřít se nám přece jen nechtělo v rozpuku života... Avšak neškodila nám klukům tato vzpomínka na smrt! Naopak, prospívala nám, že jsme se střežili hrubých chyb — a že jsme využívali života ke cti Boží a k blahu duší!

3. Řiďme se vždy podle zásady: »Quidquid minimum, dummodo sit constans!« Cokoliv menšího, jen když vytrvale!

Rozvrh, program, předsevzetí... nemusí být velkorysé — dummodo sit constans! Vytrvat ve svých rozvrzích, programech a předsevzetích. Kuráž je dobrá, ale vytrvalost je lepší, říkávám svým bohoscům.

Každý den třeba krátkou meditaci, dummodo sit constans..., jen když vytrvale!

Zdá se to snad být podivuhodná matematika duchovního života — avšak je to matematika Boží. Neboť u svatého Matouše, kapitola 25, je psáno: »Euge, serve bone et fidelis, quia super paucam fidei s, super multa te constituam: intra in gaudium domini tui!«

POKUŠENÍ KNĚZE JANA

Snad bylo na všem vinno jeho přepracování. Chodili k němu tuto neděli dopoledne skutečně také jeden za druhým... Všichni s ním žádali mluvit. Radu chtěli slyšet i a pomoci dostati...

Bylo mu, jako by každý byl vzal kus z jeho životní síly... Proto byl tak unavený...

Snad mělo na tom podíl i to nesnesitelné parno. Kázání mu bylo dnes břemenem nesnesitelným. Těžkopádně se řadily myšlenky jedna ke druhé...

Po obědě zase žádný odpočinek. Mladá žena přišla v záležitosti svého rozháraného manželství...; pak ještě student se svými pochybnostmi... a konečně ještě někdo s těžkým svědomím...

Teprve pozdě odpoledne měl několik hodin volno...

Teď mu bylo možno vyjít si sám a sám na procházku do hlubin lesních samot...

A zde to bylo, že se k němu přiblížilo pokušení a se ho távalo: »Co vlastně máš z celého toho svého života? — Stále jsi jen pro ty druhé zde! — Ano, jen pro ty druhé! Rozděluji navzájem tvé myšlenky, tvé srdce, tvé nervy! Každý vezme kus — svůj kus. — Každý hledá u tebe útěchu a pomoc. Mně schází to, řekne jeden, a mně schází zase ono, řekne druhý. — Kdy ale se táže někdo tebe: Co tobě schází? Kdo tebe někdy potěší?«

Opuštěnost to tedu byla, která k němu v podobě pokušení se přiblížila.

»Tak stojíš tedy sám a sám v životě! A třebaže tisícům pomůžeš, oni tě nechají přece samotného. Tam jdou, vidíš je: se smíchem a se zpěvem na rtech: otec a matka a děti a dívky se svými hochy a děti jdou s dětmi... všichni jdou spolu... pohromadě... jen ty jdeš sám! Jak dlouho to budeš ještě snášet? — Ano, oni tě zdraví, to je pravda. Avšak co je úcta a co je oblíbenost... miluje tě někdo? Jak oni se mají rádi, jeden druhého! Ne, tebe nemiluje nikdo. Ty jsi sám!« —

Pokoušení se zarývalo stále hlouběji do jeho unavené duše. »Ó Bože, ó Bože, jak dlouho ještě? Jest to těžké! Proč stále jen pro ty druhé?«

Zatím došel v hlubinách lesních samot k starobylé »Hoře Olivetské«. Zde klečí Pán Ježíš a apoštolé spí.

Jan se zastaví. Apoštolé spí a Pán Ježíš jest sám. On trpí pro druhé a ti druhí ho nechají sama sobě... Lidé šli kolem a zdravili obraz. Co znamenal jejich pozdrav? Rozuměli tomu obrazu? Rozuměli samotě Pána Ježíše, jeho opuštěnosti? Ó, nikdo ještě nešel okolo, kdo by byl tomuto obrazu tak porozuměl jako on nyní.

Jakýsi hlas začal mluvit v jeho nitru: Nemůžeš býti nad svého Mistra, Jene... Ty nejsi více sám nežli On... Ty nejsi bez útěchy, tebe těší On... Ty nepodlehneš, tebe sílí On...

Byl to jakoby hlas anděla, který kdysi potěšil Pána. A mocí tohoto hlasu roztálo pokušení kněze Jana jako led na slunečním světle...

A. R.

Fidelitas, constantia! Věrnost, stálost, vytrvalost, třebaže super pauca... třebaže nad málem, vynese i nám, že se splní slova Písma svatého i na nás: super multa te constituam, »nad mnohým tě ustanovím, vejdi v radost Pána svého!«

Každý den duchovní četbu — dummodo sit constans... třeba sebekratší, ale jen když vytrvale, každý den bez výjimky, každý!...
P. Karel Sahan, spirituál

JUBILEUM SPECTABILIS MSGRE THDR JOSEFA HRONKA

6. července t. r. tomu bylo 40 let, co byl vysvěcen na kněze nynější děkan CM bohoslovecké fakulty v Praze Spectabilis Msgre ThDr Josef Hronek. Profesorský sbor a posluchači Cyrilometodějské bohoslovecké fakulty vzpomněli tohoto významného jubilea svého děkana na slavnostním shromáždění, kterému byli přítomni zástupci státu a církve a další hosté. Přinášíme podstatnou část slavnostního projevu profesora dr. Jaroslava Kouřila.

6. července t. r. tomu bylo 40 let, co byl vysvěcen na kněze nynější děkan bohoslovecké fakulty Msgre Josef Hronek. Narodil se 13. srpna 1890 v Mladé Boleslavi.

Po vysvěcení na kněze 6. července 1913 působil P. Hronek v duchovní správě ve Vínorí, na Zbraslavi, v Hoříně, ve Slaném a v Bubenči. V letech 1919—23 byl zapsán na filosofické fakultě Karlovy university, kde poslouchal přednášky z obecných dějin, dějin umění a pedagogiky.

R. 1928 byl pověřen přednáškami z pedagogiky a katechetiky na bohoslovecké fakultě pražské, na níž působí s přerušením během okupace 25 let. Od r. 1952 je děkanem Cyrilometodějské bohoslovecké fakulty. Zvolení za děkana této fakulty bylo jen vnějším oceněním velikých Hronkových kvalit, které tento kněz má v míře tak veliké, a jež dovede tak skvěle uplatňovat. O tom mohou nejlépe vyprávět jeho posluchači, kteří jeho přednášky přímo hltají a kteří stále pociťují jeho otcovské srdce, jeho nevšední moudrost a prozíravost.

Spectabilis děkan dr. Hronek je autorem 30 knih z pedagogiky, katechetiky a jiných oborů, dále je autorem mnoha knih z náboženské didaktiky a metodiky. Kromě toho napsal Hronek přes půl tisíce pojednání, a to jednak stati základního významu v odborných časopisech a slovnících, jednak články a příležitostné poznámky v denním tisku, glosující současné kulturní dění v rozptěti více než čtyř desetiletí od r. 1910 až do dneška. Dr

Hronek psával od svých bohosloveckých let, nabyv pak značné zdatnosti a erudice v literární práci, vydal větší studii: »Kněz v národním obrození českém«, kde čteme na př. toto: Český kněz, až na malé výjimky, žil s lidem a pro lid, nikdy nejasa toho žádostiv, aby veřejnost chválou plýtvala.« K této skromnosti se Hronek propracovával již od útlého mládí. V době, kdy se idyllická Mladá Boleslav měnila v průmyslové město, kdy se naplňovala zástupy dělníků, nestál chlapec Hronek nevšímavě stranou. Jeho vnímavá duše pečlivě sledovala tep nového života, získávala zkušenosti a pozorování bedných osudů dělnické třídy ji ustavičně pudilo k přemýšlení. Těmito zkušenostmi vybaven a nadchnut příkladem a řečmi dr. Kordače, pozdějšího arcibiskupa pražského, u vědomí, co krásného může vykonat nadšený a snaživý následovník Kristův, z pevného přesvědčení, že je povolán; bez duchovních konfliktů, z lásky ke Kristu a k dobrému lidu stává se Hronek knězem, který se ani na universitě nikdy neuzavřel do ulity, do odloučenosti od denního života, ale vždycky stál uprostřed něho a celým zářem svého srdce, svým bystrým okem stopoval a pozoroval jeho krásu, bohatství a obtížnosti, sledoval pečlivě sociální problematiku, měl vždy nejživější zájem o člověka a zejména o bohoslovce. Měl vždy srdce otcovské, kněžské, vědom jsa toho, že kněz má žít, pracovat a chřadnout pro jiné.

Dr Hronek se nikdy nezpronevěřil svým ideálům. ani nemusel měnit svou orientaci, podal výkvětem svých mužných let zářivý příklad vysoce kvalitního člověka a kněze, zářivý příklad křesťanské lásky, moudrosti, statečnosti a pravé horlivosti. Jsme mu vděční za všechnu nevšední péči, kterou věnoval bohoslovecké fakultě a přejeme mu do dalšího života stálou svěžest ducha, pevné zdraví a hojnost Božího požehnání.

J. S.

KULTURNÍ A NÁBOŽENSKÉ POMĚRY VE VIETNAMU

Zatím co v naší zemi stále více a více se vzrůstá ušlechtilý zápas za zajištění trvalého míru, zatím co v zemích tábora míru lidé upírají své zraky k vždy krásnějším a šťastnějším zítřkům, jsou na Dálném Východě rozpoutány od imperialistů války, které ničí nejen lidské životy, nýbrž i staletou kulturu a civilizaci jejich země.

Třebaže válka v Koreji byla zastavena, jsou ještě jiná místa, kde teče lidská krev. Je to zvláště Vietnam.

Národně osvobozené hnutí se pozvedlo ve Vietnamu, aby se lid zbavil necitelného vykořisťování kolonistů. Nebude jistě bez zajímavosti, když se podíváme na náboženské a kulturní poměry v těchto zemích, kde katolíci v čele se svým kněžstvem stojí věrně po boku svého lidu a spolu s nimi bojují proti bezoráví kolonizátorů.

Francie obsadila v 19. století rozsáhlou východní část Zadní Indie od veletoku Mekongu až k Jihočínskému moři a zřídila zde svou kolonii. Na území bývalé Francouzské Indočíny (740.000 čtver. km. 27 milionů obyvatel) byl až do r. 1960 samostatný stát Vietnam a dosud tvoří Indočínu tři celky: pobřežní Vietnam, hornatý Laos a Kambodža při dolním Mekongu.

Vietnam (328.000 čtver. km, 18.900.000 obyv.) spojuje opět tři země: na severu Tonkin, ve středu Annam (vlastní Vietnam) a na jihu Kočincínu.

Hlavní obyvatele Vietnamu a Francouzské Indočíny tvoří jižní Mongolové, a to skupina národů thajských, Číňané a Vietnamci.

Z Thaiů, jejichž je v Indočíně jeden a půl milionu, jsou nejdůležitější Laosané. Je jich jeden milion. Jsou příbuzní Siamcům ve státě Thai (Siamu).

Číňanů je přes půl milionu. Žijí hlavně v městech. Politicky byla čínská říše v Indočíně vždy rozhodující. I v době velkého rozkvětu vzdálená říše khmerská uznávala pravidelnými poplatky svrchovanost Číny.

Vietnamci, je jich asi 19 milionů, jsou pod vlivem kultury čínské, ačkoliv po stránce jazykové vykazují jisté smíšení se skupinou národů khmerských.

Ke skupině národů mon-khmerských patří Kambodžané v Kambodži. Kambodža má 2.800.000 obyvatel. Kromě toho žije 300.000 Kambodžanů v hustě osídlené Kočincíně. Kambodžané, potomci Khmerů, jsou úplně pod vlivem buddhisticko-hinduistické kultury. Tento národ je fvsicky nejednotný a tvoří přechod mezi plemenem žlutým a národem indickými. Khmerové, předkové Kambodžanů, nasáklí krví indoneskou, thajskou, indickou prostřednictvím obchodu i také otroctvím. Jež trvalo u nich po dlouhou dobu a vedlo je k zlenivění a úpadku. Čámové, jejichž je asi 100.000, jsou zbytky národa, který vytvořil říši, soupeřící kdysi s Khmery iak politicky, tak kulturně.

Konečně žije v Indočíně a Vietnamu asi 900.000 málo vyspělých praobyvatel v horách. Malaiici a Indoevropané jsou zastoupeni malým počtem. Evropanů, většinou Francouzů je 40.000.

V náboženství převládá buddhismus, v horách jsou pohané.

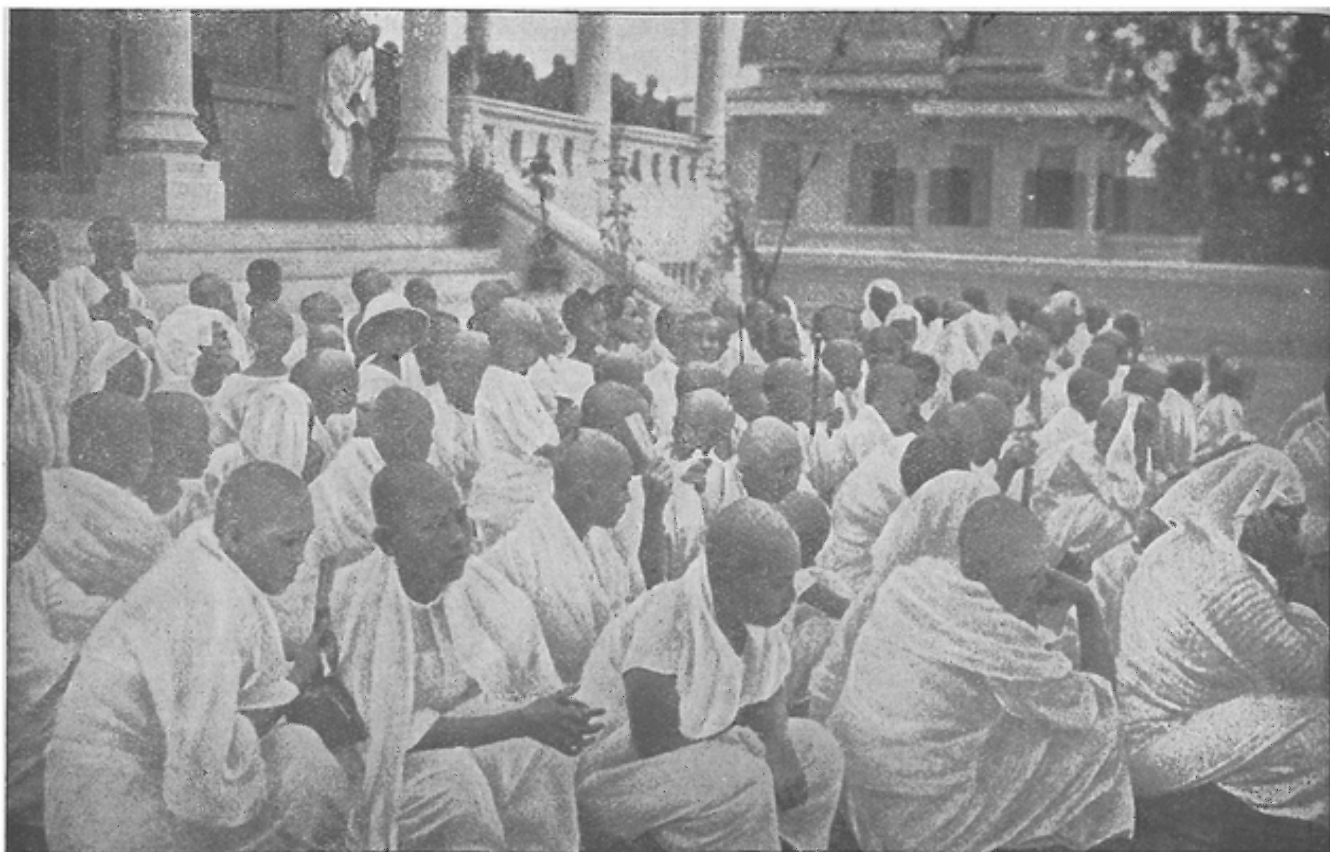
Ve Vietnamu žije značné množství katolíků. Tisíc čtvrti sta domorodých kněží, Vietnamců, pracuje mezi věřícími. Nejvíce katolíků je v severní části republiky Vietnamské. V Tonkinu. V čele stojí arcibiskup a o výchovu domorodých kněží se stará Velké kollegium v Penangu.

Duchovní PASTÝŘ

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA
K ČÍSLU SEDMÉMU
ROČNÍK III.

Baroková socha Zavraždění sv. Václava v kryptě sv. Kosmy a Damiána pod presbytáří kolegiálního chrámu Páně sv. Václava ve Staré Boleslavi.

Ženy při smutečních obřadech.

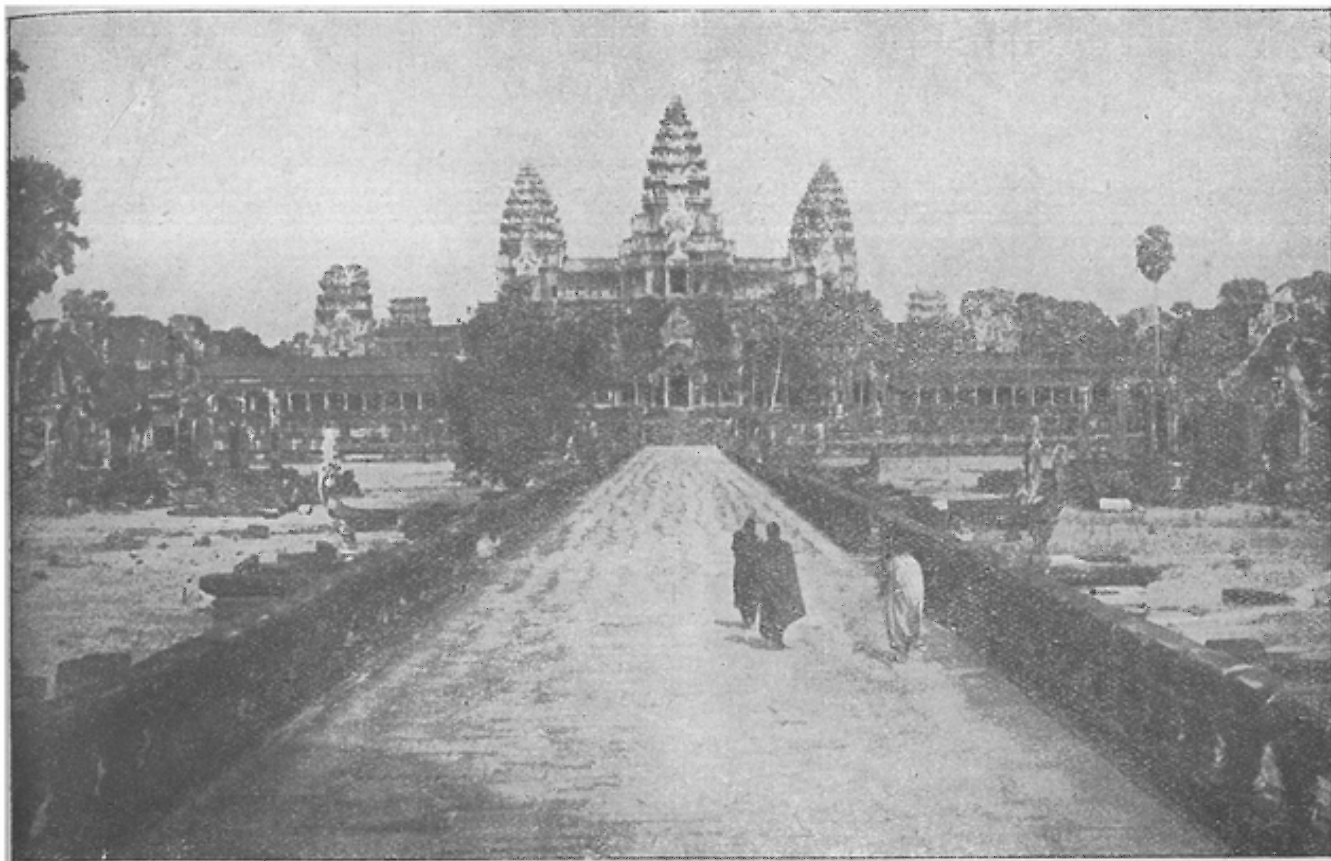

Angkor. Devata v Ta Phromě.

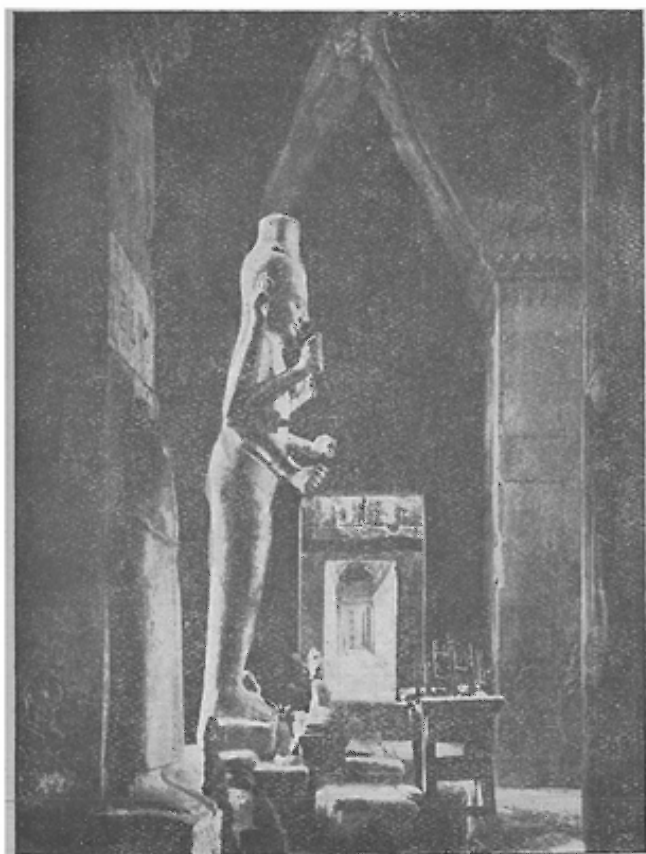

Angkor-Thom. Terasa „malomocných králů“.

ŽIVOT VIETNAMU

Angkor-Wat. Svata cesta.

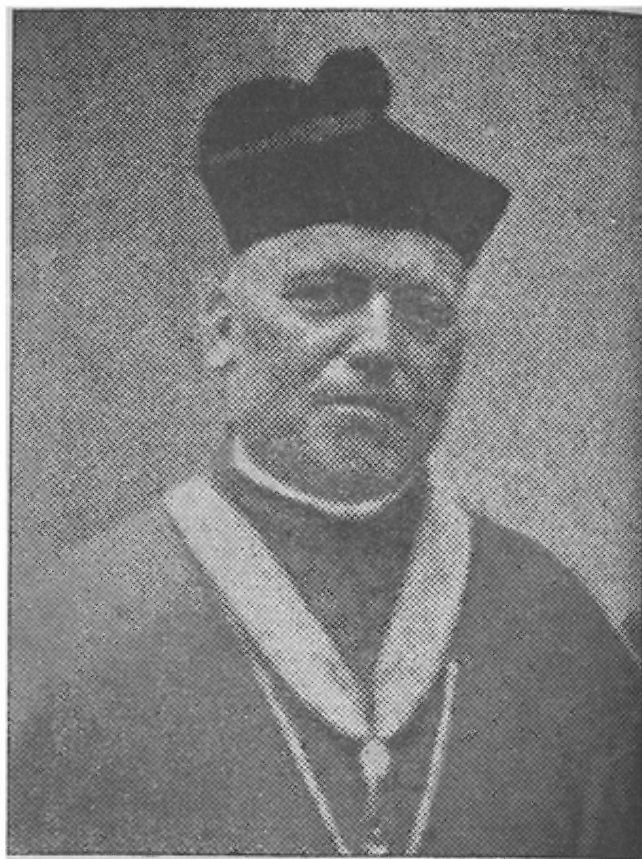
Angkor-Wat. Vnitřek západní věže.

Angkor-Wat. Přední budova třetího poschodí.

P. Antonín Tittmann, nový kapitulní vikář českobudějovický.

Prelát ThDr Josef Kratochvíl, nový kapitulní vikář brněnský.

Při letošních žních uplatňovali naši zemědělci ve větší míře nejen sovětské zkušenosti mistrů vysokých sklizní, rybrž i vyspělé techniky. Na našich polích vydatně pomáhaly kombajny, odstraňující namáhavou dřinu.

Jestliže katolictví proniklo do krajů s dávnou kulturou uměleckou, zejména stavební, musely i katolické chrámy důstojně reprezentovati katolickou církev. Tak tomu je i v Indochíně.

Mezi nejkrásnější chrámy patří románská katedrála v Saigonu, v Kočincině. Byla postavena v letech 1877-80 pařížským stavitelům M. Bourardem. Stavební náklady obnášely přes 2 miliony franků. Délka chrámu obnáší 92 metry (svatovítský chrám má délku 124 m), šířka v křížové lodi 35.5 m, výška chrámové lodi je 21 m, výška věží je 57 m.

Věncem 5 kaplí obchází chrámový kůr. 12 kaplí s křížovou cestou zdobí obě strany podélné lodi. Jiné krásné chrámy jsou ve Phu-Cam u Hué v Annamu a katedrály v Hanoi a Hapihongu v Tonkinu.

Mnohé chrámy napodobují sloh domácí, na př. v Ke-Vin. Do této skupiny patří též skromnější chrám v Hoang-Xa a chrám v gotice upravené indočínským slohem v Ngo-Khe. Všechny tři posledně jmenované jsou v Tonkinu.

Ve Vietnamu je tedy početná katolická kolonie. Vietnamští katolíci patří mezi odhodlané bojovníky za svobodu své vlasti, ohrožované francouzským imperialismem. Jsou též nadšenými stoupenci světového mírového hnutí, neboť mohou nejlépe vydati svědectví o tom, jak bolestná a strastiplná je válka. Jménem Katol. svazu pro záchranu vlasti v provincii Caobang napsal katolický duchovní P. Pha-Hun Thu Národnímu mírovému výboru ve Vietnamu dopis, ve kterém tlumočí pevnou oddanost vietnamských katolíků šlechtěné myšlence mírového zápasu. Stejně přesvědčení bylo tlumočeno na velkém projevu, svolaném Svazem katolíků v provincii Ngé-An. Všichni přítomní se jednoznačně vyslovili též pro zákaz atomové zbraně. Francouzští kolonizátoři se netěší vůbec mezi vietnamskými katolíky oblíbené, neboť imperialistickou válkou prohloubili propast mezi sebou a vietnamským lidem. Stále větší počet katolíků se hlásí do řad lidové vietnamské armády a neméně než polovina katolických kněží v zemi zastává funkce polních kaplanů lidové armády.

Francouzská vláda v březnu 1946 uznala Vietnam za svobodný stát, jenž měl býti členem Francouzské unie. Brzo však porušila dřívější jednání a za presidenta dosadila bývalého císaře Annamu (vlastního Vietnamu) Bao-Daje, proti němuž vystoupil vietnamský lid, vedený vůdcem protijaponského odboje v době II. světové války, nynějším presidentem Hočiminem.

Vietnam a Kambodža, jaké odlišné světy! Vietnam, země plná činorodého úsilí a národního sebevědomí. Přes těžké rány, jež zasahuje zemi válka s francouzskou okupační armádou, jsou pracovití Vietnamci plni naděje do budoucnosti.

Docela jinak je v Kambodži. Pohádkové hlavní město Angkor-Thom, žijící více slavnou minulostí než přítomností. Pohádkové krásné hlavní město Khmerů, se svými jedinečnými stavbami, spí svůj věčný sen blíže pralesů, malariových džunglí a otevřených savan.

Podivná je Kambodža, zvláštní je i její jezero Tonlé-sap! Dnes daleko ve vnitrozemí, vzniklo toto jezero patrně uzavřením mořského zálivu nánosy Mekongu. Je spojeno s tímto veletokem říčním ramenem, které v době záplav vodu do jezera přivádí, v době sucha z jezera odvádí. Tehdy má hloubku pouze jeden a půl metru; nastává doba velkého rybolovu. Na 30.000 Kambodžanů a Vietnamců se sejde u jezera Tonlé-sap. Rybáři usazují se na březích, často i na samém jezeře a zřizují si tam opravdové kolové stavby na vysokých jehlách.

Všechn ten život zanikne, jakmile se blíží velká voda. Tehdy se rozloha jezera zdvojnásobí a je desetkrát tak velké jako jezero Ženevské (5700 čtver. km). Toto sladkovodní moře je pak zmitáno velikými, častými a nebezpečnými bouřemi.

Na sever odtud, nepříliš daleko, jsou zříceniny města Angkor. Říše Khmerů.

Od kdy Khmerové byli usazeni v dnešní Kambodži, nevíme. Všeobecně se soudí, že přišli z krajiny Assamu při dolní Brahmaputře. Khmerové jsou Austroasijsci, podleli však velmi brzy kultuře indické.

Podobně jako v říši Čámů, Čampě (ve středním a jižním Annamu), ve třetím stol. kulturou již úplně poindičtění, rozšířil se u Khmerů brahmanismus směru šivaistického a potom buddhismus, mahájána. U Čámů první chrám brahmánský je doložen z doby kolem r. 400. Ostatně obě dynastie v říších khmerských, z nichž vznikl později jednotný stát, odvozovaly svůj původ od zakladatelů Indů. (Kaundija, předek rodu měsíčního, Kambu, slunečního, syn Kambuja. Odtud vzato jméno říše, prvně v 9. stol. použité, Kambodža.)

Politicky však navázali Khmerové styky s Čínou.

Roku 225 po Kr. poslali poselstvo do mocné říše čínské, což panovník čínský oplatil posláním dvou, jménem známých posílů v letech 245—250.

Z roku 604 je první známý nápis v jazyku khmerském. Nejslavnější dějinná doba spadá do 9.—13. stol. V té době obsahovala říše khmerská kromě dnešní Kambodži a Kočinciny ještě velké části Laosu i ústí Menamu. Období mocenského rozmachu, ohraničená vládou velkých panovníků, zaznamenávají i velký kulturní rozkvět.

V období 802—869 za panovníka, který byl dosazen od vládce Sumatry a Jávy, bylo založeno město Angkor-Thom (angkor z indického nagar znamená město). V 9. století se mnoho stavělo. Při stavbách bylo jako kamene použito pískovce. Stavby vynikají přebohatou výzdobou skulpturní. Vznikly velké chrámy a hradební městské zdi s pěti branami. Kult byl nejprve buddhistický, později brahmánský, uctívání Šivy, boha plodnosti.

Konec 9. a počátek 10. stol. ovládl říši brahmanismus. Chrámy byly zdobeny reliefy neobyčejně graciosními a jemnými.

Za Suryavarmana I. (1002—1049), kdy oboje soutěžící náboženství byla rovnoprávná, byl postaven královský palác v Angkor-Thomu.

Do 11.—13. stol. náležejí veliké boje mezi Kambodžou a Čamou, nakonec pro Čamy nepříznivé.

Za Suryavarmana II. v 12. stol. byl postaven velkolepý chrám v Angkor-Vat. Nízke reliefy na stěnách chrámu mají charakter vaisnava (višnuovský). Navědčují tomu děje ze života Rámy a Krišny (vtělení boha Višnu). převzaté z vrcholné literatury indické, největšího eposu světa Mahábháratam, klenotu indické literatury Rámajánam a oblíbeného díla Ehágvata-puránam. Božství, které tu bylo uctíváno, byl bezpochyby Suryavarman II. sám. (Paramavisnuloka v podobě boha Višnu.)

V polovici 13. stol. se usadili Thajové na středním Menamu. O století později, kolem roku 1350, sídlí na dolním Menamu, v jeho deltě.

Tato thajská říše, známá jako Siam, přejímá politickou moc i kulturu Khmerů.

Roku 1698 Annamci odňali říši khmerské-Kambodži území Kočinciny.

Stát trvá i dnes, ovšem pod vládou Francie, jejíž protektorát přijal král kambodžský, sídlící v Pnom-Penh, roku 1863.

Také Kambodžané však usilují o plnou samostatnost.

Umění khmerské.

Již v 9. stol. bylo postaveno město Angkor-Thom na ploše téměř 12 km². Město obkličují hradby s pěti branami a vodní příkop.

Přesně ve středu města byl vystavěn chrám Bayon, původně buddhistický, ale snad již před dokončením zasvěcený bohu Šivovi a bohu-králi, věčné podstatě královské rodiny, palladiu království. Chrám je skvěle vyzdoben plastickou prací.

Mimo městské hradby byl postaven klášter nebo chrám Prah-Khan, též nejprve buddhistický, potom brahmánský, šivaistický. Území chrámové, obdélníková plocha 900 X 800 metrů, rovněž bylo uzavřeno vodním příkopem.

V 10.—12. stol. byl stavěn a rozšiřován klášter Ta-Prohn, původně huddhistický, potom šivaistický.

Město Banteai Chmar, »Úzká pevnost«, na severozápad od Angkor-Thomu, se stalo jedním ze sídel panovnických. Vnější galerie velkého chrámu v tomto městě, zasvěceného Buddhovi, o délce 245 m, mají reliefy s historickými a mytologickými scénami.

Vrchol umění khmerského znamená ovšem chrám Angkor-Vat. Patří také mezi stavby nejvíce zachované.

O rozsahu založení poučí nás nejlépe několik následujících dat. Čtverečné chrámové území je obklopeno vodním příkopem 6 km dlouhým. Průchod vede budovou brány s postranními křídly, ozdobenými reliefy. »Svatou cestou« přichází se k chrámu o třech poschodích, nad nimiž se zvedá pět pětipatrových věží, zužujících se do výše 65 m.

Všechny stavby prozrazují vliv vysoké indické kultury. Kdyby tisíce postav, zobrazených v reliefu na stěnách chrámu Angkor-Vat, mohlo sestoupiti po příkrých kamenných schodech a překročiti z rozsáhlého chrámového území přes ohraničující jej vodní příkop, vytvořily by nám obraz z bohaté indické mythologie.

Trojice Brahma, Višnu a Šiva s hindustickým Olympem bohů trůnila by nad svým miláčkem Ramou, hrdinou velkolepé indické Illiady (Ramájanam).

S Ramou prožívali bychom jeho tisícera dobrodružství v kouzelném prostředí pralesa, v boji proti ďábelským netvorům a s démonem Ravanou, únoscem jeho věrné manželky Sity. Opičí vojsko v čele s Hanumanem převedlo by nás přes Adamův most na ostrov Ceylon. Hotová změt válečníků, tanečnic, králů, královen a brahmánů. Vše v tropické nádeře, s týmiž palmami, banány, krotkovými keři, květinami, lianami jako v Přední Indii.

Khmerské umění vyznačuje neobyčejně dokonalé spojení stavby s plastickou výzdobou figurální a ornamentální. Bohatá byla tvůrčí fantazie umělců khmerských, dokonalé a lehké byly jejich výtvořky sochařské. Náboženské motivy, buddhistický kult odříkání se světa, smutek, snivost, soucit Buddhů a Boddhisatvů mísí se s kultem touhy po životě a lásky k přírodním darům a ke všemu, co zpříjemňuje lidský život. Zobrazení bujného přírodního

bohatství, zvíře, tropická rostlina, démoni, polobozi, sedmihlaví hadi, hrdinství a smyslnost, tanec a smrt, dlouhé řady lidských těl — to vše jsou náměty, jež řadila dovedná umělcova ruka v souvislý rytmický celek na dlouhé plochy galerií a chodeb.

Slavný chrám Angkor-Vat vyniká pak nade všechny památky khmerské nejen obrovitými rozměry, ale i vzácnou architektonickou jednotou. Angkor-Vat, celý tento soubor několikaposchodových staveb, s galeriemi, chodbami, schodišti, s kamennými sochami, nízkými reliefy a nápisy, spojuje v sobě vliv jihoindických staveb a produševnělý život Khmerů. Ne nadarmo učení Buddhovo ovládlo Zadní Indii.

Vcelku možno říci, že umění khmerské vyniklo nad soudobé čámské, charakterisované slohem masivnějším, mužnějším a drsnějším, jako více přemýšlivé a bohatší v jemném výrazu citovém.

Ač vyšlo z umění indického, stalo se umění khmerské velikým, nezávislým a dosáhlo pravé klasičnosti. Bohatě svou malebnou, jakoby ciselovanou skulpturou nízkého reliefu, rovná se toto umění hellenskému svou líbezností, vážností svých Buddhů a Boddhisatvů čínskému a důstojností svých mohutných staveb egyptskému.

Co zůstalo v dnešní Kambodži z velkého umění předků?

Lidové a náboženské, buddhistické slavnosti, skvělé umění kambodžských tanečníků a tanečnic na královském dvoře v Pnom-Penh a složitý ceremoniel, působivý svou obřadností, plnou hlubokého tajemství při pohřbech královských.

Dr Jaroslav Krčmář

POUČENÍ I VÝSTRAHA

(Dne 1. září 1939 začala II. světová válka.)

V dnešním ruchu našeho budovatelského úsilí nemáme zapomenout na smutné výročí napadení Polska, jímž začalo kruté utrpení, které vešlo do dějin jako II. světová válka.

Ačkoliv v době po první světové válce se velmi mnoho mluvilo a psalo o kolektivní bezpečnosti, nebylo tehdy prakticky síly, jež by uhájila mír. Nebyla využita síla pracujícího lidu na celém světě, jež si živelně vždy přála míru a netoužila nikdy jako kapitalisté po tučných ziscích. Bezohlední dravci, ať

jednotlivci nebo celé skupiny, se neostyšně hnali za velkou kořistí — a výsledek; nezměrné utrpení lidu, miliony mrtvých, moře krve, zničení duchovních i hmotných hodnot.

Na této křížové cestě lidstva bylo Polsko prvním zastavením: Následkem válečných operací a dlouhé bestiální fašistické okupace ztratilo přes 6 mil. obyvatel (22 procent všeho svého obyvatelstva, což činí největší procento ztrát ze států v II. světové válce), 590.000 invalidů, přes 1.000.000 dětí sirotků, 14.000

NÁRODNÍ UMĚLEC MAX ŠVABINSKÝ

(K Mistrovým osmdesátinám.)

Dne 17. září 1873 spatřil světlo světa na sesterské Moravě, v Kroměříži, v srdci Bohem požehnané Hané jeden z našich největších žijících umělců Max Švabinský. Pochází z prosté venkovské rodiny, mající své kořeny v žirné půdě lidu. Proto od svých uměleckých počátků až do dnešního dne umělec se lidu neodcizil, nýbrž živě vždy reagoval na jeho tužby a přání. Představiteli hrdinského pokolení Národního divadla se podařilo převést slavnostní plynulou formou této generace až do našich dnů a postavít ji obzorem do služeb tolikrát přetvořeného národního kolektivu.

Překonal vyhraněný individualismus svého mládí a stal se skoro anonymním umělcem, jehož dílo slouží jak nejběžnější (známky, bankovky), tak i nejvznešenější (propagace boje za mír) denní potřebě. Sel svou individuální cestou a zůstal vyhraněnou individualitou pro celý život. A přece heslo »umění pro umění«, v jehož znamení vstupovala kdysi jeho generace do života, přeměnila doba v pravý opak: Švabinského umění slouží lidu. A to je velká odměna a největší dar, po kterém kdysi marně toužil mistrův světlý vzor, Josef Mánes.

Jako významný mluvčí svého národa reaguje ovšem nejen volbou námětů neb jeho výrazu.

Doba prostupuje jeho tvorbu do mnohem větších hlou-

pek, měnic od základů poslání uměleckého díla. Raný Švabinský je ponejvíce grafikem, pracuje na listech, uzavíraných v mapách sběratelů, pak přechází přes velký tabulový obraz ke stěnám kaplí a oknům chrámů. Přestal téměř tvořit pro sběratele, přestal reprezentovat a počal šířit svou volně vypravovat svou »biblii pauperum«.

Vidíme, že tvoří nejdříve pro jednotlivce, rozdějí pro neširší národní společnost. Neodmítá však práci ani pro malou známku, ani pro bankovku, s kterou denně nešetrně zacházíme.

Patří všem, neboť každý úkol, ať fresku, ať známku, provede Švabinský s nejvyšším cílem odpovědného umělce, s technickou dokonalostí, pečlivostí a formou všem pochopitelnou, sdělitelnou.

Výtvarný básník, nikdy nepodlehł únavě svých literárních druhů, ale svým vitalismem se dovedl prodrat vždy k novému pocitu štěstí, které zpevnilo jeho poměr k okolnímu světu.

Je podivuhodné, jak mladý Švabinský rychle umělecky vyzrál, ale také je hodno podivu, že si za svého dlouhého, plodného života vždy znovu a znovu dovedl najít novou základnu své práce, že přes sklon k akademismu nikdy nezakademizoval, že si bez ohledu na dobové tendence dovedl stanovovat své umělecké cíle, které nikdy nešíhaly po halasném úspěchu. Švabinského umělecké vyznání vázanci na mánesovské a alšovské tradici českého výtvarnictví nebulo jen větší gestem, ale kusem životní filosofie, který v řádu umění viděl nejvyšší cíl lidského snažení vůbec a který tehdy, když se prohlásil

zničených průmyslových objektů, 353.000 zaniklých zemědělských usedlostí dokresluje tento smutný obraz.

Škody materiálního rázu překročily patnáctinásobně výši předválečného národního důchodu, národní bohatství se snížilo o 38 proc.

Bouře se přehnal a nadešel 22. červenec 1944, kdy stanula na polském území osvobozující sovětská armáda.

Nastala nová epocha v dějinách Polska:

Celá staletí nepřinesla mu takové změny a pokrok, jako několik posledních let.

Čím byla dříve vlast pro polského pracujícího člověka? Spisovatelka Wanda Wasilewska s hořkostí a bolestí odpovídá na tuto otázku: »Vlast — to byla nekonečná věsná dřina. Pokřikování správce. Plíseň, rozlézající se po stěnách baráčku. Křivé nožky a vředovitý krk podruhovných dětí. Bramborové slupky, z nichž si lidé vařili polévku.« Buržoasní vládcí předválečného Polska považovali osm milionů zdravých, práce schopných bezzemků za »přebytečné lidi«. Co jim mohl život dát? Jen trampoty a ponižení.

Po osvobození spatřil lid novou tvář své vlasti — tvář mateřskou a něžnou. Tato vlast nemá zbytečných, potřebuje všechny. Polsko, země nezaměstnanosti, krise a chaosu, stalo se zemí hospodářského plánování a plné zaměstnanosti.

Polsko, země analfabetů, se stalo zemí kultury a osvěty; chudý zemědělský stát se stal zemí moderního průmyslu a mechanizovaného zemědělství. Země, kdysi ovládaná kapitalisty a velkostatkáři, kteří ji hnali do dobrodružné zahraniční politiky, jakmile lid převzal vládu do svých rukou, stala se vzorem mírového soužití se všemi státy a vede neochvějný boj na obranu míru.

Pět let okupace zanechalo zemi v troskách: zprvu se zdálo, že bude Polsko důsledkem ohromných válečných škod odsouzeno k dlouholetému obnovování a bídě. Leč lid se vzchopil a s neobvyklou energií a tvůrčím optimismem se pustil do díla.

Celá země se stala stavenišťem, velkou dílnou.

Jako příklad uvádíme jen Varšavu.

Hlavní město státu, kde na každém kroku byly stopy bojů a barbarského ničení, vyrůstá k novému životu a stává se z kapitalistického města městem socialistickým.

Postup budování, odvážnost projektů, cílevědomost plánování působí přerod i v lidech a znamená ná-

stup nového člověka. Proto musí být naší snahou poznat a pochopit cestu bratrského polského lidu, správně ocenit a zhodnotit jeho budovatelské hrdinství, jež ve Varšavě odstranilo 20 milionů krychlových metrů zřícenin, obnovilo historické památky, otevřelo množství škol, překlenulo Vislu mosty, postavilo nové čtvrtě a desítky sídlišť, přistoupiilo k stavbě metra, vybuodovalo velké závody a v samotném srdci města staví, díky bratrské pomoci velkého sovětského lidu, Palác vědy a kultury.

Tento neuvěřitelný rozmach způsobil, že Varšava se stává velkoměstem míru a budování a zároveň tím symbolem a zárukou trvalého rozvoje a rozkvětu lidové demokratického Polska.

Polsko, země trosek a ssutin, země hladu a bídy, je nám vzorným příkladem toho, jak rozkvétá stát, kde pracující masy staly se hospodáři ve své vlasti.

Kromě toho jednou provždy byl vyřešen i problém s oběma jeho velkými sousedy: Německem na západě, Ruskem na východě.

Slavnostně potvrzená hranice Odra—Nisa pohřbila s konečnou platností fantazie a horečnaté sny revanšistů i válečných štváčů.

A Rusko? Odvěká slovanská nesvornost, po dlouhé věky uměle živená a při životě udržovaná všemi nepřáteli Slovanstva, patří již historické minulosti. — Sovětský svaz, u vědomí své moci a síly, nevměšuje se do vnitřních záležitostí slovanských států, opustil imperialistickou politiku carského Ruska, nezištně pomáhá jako starší, silný bratr svým malým spoluobratřím. Tento postoj SSSR vůči Polsku je typickým příkladem spolupráce na mírové znovuvýstavbě země, zničené společným nepřítelem.

A do budoucnosti? Lidové demokratický blok míru za vedení SSSR je pro Polsko tak jako pro ostatní země tohoto tábora dostatečnou zárukou, že lid na celém světě nepřipustí rozpoutání nové světové války.

Proto zločinné pikle imperialistů, jež vedly k rozpoutání II. světové války, musí nám být poučením i výstrahou, aby pevně semknuti ve svých řadách, jeden každý z nás se stal obráncem míru a řádným dělníkem na svém pracovišti.

Bude-li naše snaha opravdová, pak i Bůh ve své nekonečné moudrosti požehná tomuto dílu, neboť Bůh jest Láska sama i sladký mír.

Pax Domini sit semper nobiscum.

za pokorného dělníka, manifestoval své přesvědčení, že dělat umění je práce těžká a odpovědná. Jako umělci pracovní kázní podařilo se mu lámati předsudky. Jako 18letý žinoch dovedl vstoupit na uměleckou dráhu s heslem: »Obdivovat přírodu věždu a všude jest žiti.« Bylo to vytučení cesty, která ukazovala jasné perspektivy budoucího vývoje. A bylo-li to přiznání ke odkazu Josefa Mánesa, toho zaniceného poutníka za krásami české země a vrocího vznavače života, který přes krutý osobní úděl nikdy nepřestal věřit v štěstí, jež přináší život těm, kdož iei chápou s vyššího, necosbního hlediska. Již zmíněný rychlý umělecký vzrůst, tak výjimečné schopnosti a tak intenzivní pracovní energie, přesto dovedly uchránit jeho silný individualismus, jakési osobní kouzlo, takže nepodléhá nejrůznějším a často protichůdným vlivům.

V jeho díle zrcadlí se silné sensualistické založení: jeho projev je isou výsledkem reálních prožitků, podnět k nim vzešel ze silných povudů vnějších i když oři realisaci byli vsazeny do smyšleného prostředí, i když umělcova představitost ie někdy obestřela více duchovou než pozemskou atmosférou.

Silný charakter tvůrčí osobnosti, který ho postavil v čelo českého výtvarného života a iimž vrostl v největší český umělecký zjev první poloviny tohoto století, zněsobil že Švabinský vrostl ve zjev výjimečný, v němž tradice i současnost se stále prolínají, v němž dobové tendence, jež vutvořily základní charakter jeho umělecké osobnosti, se vinou celým jeho dílem.

Švabinský jeví se nám ve svém díle jako velký malír a nepředstizitelný kreslír, obzvláště citlivý ke krásám přírody, jarním slunovratům a žhavým letním poledním.

Jeho mistrstvím ve všech grafických technikách nás překvapuje: litografovaná fotografie (portrét básníka Sv. Čecha), rytí do kryptu měděné desky technikou perokresby (podobizna F. X. Šaldy), rytí suchou jehlou do desky (obraz básníka Ant. Sovy), malířský šerosvit mezzotinty (»Letní noc«, »Bílá kamelie«).

Již před první světovou válkou začal kreslit cyklus podobizen. Jeho vnímavé srdce snažilo se při portrétu zachytit nejen vnější podobu, ale se vzácným psychologickým postřehem i vnitřní život portrétované osoby. Z dlouhé řady portrétovaných jmenujeme příkladem: Františka Palackého, B. Smetanu, A. Dvořáka, J. Mánesa, A. Jiráska.

Z galerie bojovníků za socialismus portrétoval J. Fučíka (za tento obraz byl odměněn čs. cenou míru), J. Wolkra a S. K. Neumanna.

Po studiích (od r. 1891 do r. 1897) v Praze na malířské Akademii kde byl žákem Julia Mařáka a Maxe Pirnera, pobyl Švabinský několik let v cizině. Od r. 1910 působil jako řádný profesor speciální grafické školy na Akademii výtvarných umění v Praze; zde vychoval jako učitel řadu žáků, z nichž většina zůstala věrna realistickému názoru na zobrazování skutečnosti. Svě žáku Švabinský vedl k lásce k přírodě, oddanému studiu skutečnosti a k bezpečnému ovládní grafických technik. Zajímavé je, že v díle Švabinského nalézáme často silné

HRDINA NEUMÍRÁ

(Dne 8. září 1943 byl popraven nacisty Julius Fučík.)

Motto: Mrtví k nám mluví:

»Vy vemte kormidlo! Nám srazili ruce.
Nehleďte zpátky. Není čas!
Dnes není času na věnce a slzy.
Bouře je bouře. Nás vítr svál.
»Napněte plachty! (Umřít se musí.)
Na místo všichni! Loď pluje dál!«

S. K. Neumann.

Deset dlouhých let uplynulo od hrdinné smrti Julia Fučíka, a přece není třeba ani písmenka měnit ze stále živého odkazu tohoto vášnivého bojovníka za lásku k člověku a jeho štěstí.

Diváme-li se dnes s odstupem času na jeho dílo, vidíme, že od počátku nese pečeť statečného boje za pravdu a za právo pravdivého slova. Jeho boj s censurou je součástí boje naší dělnické třídy a pracujícího lidu s kapitalistickými vykořisťovateli.

Z tohoto boje vyrůstali novináři obětaví, nezlomní, charakterově čestní, jak to prokázal nejen Fučík, ale i devět jeho kolegů za nejtěžších dob okupace.

Fučík patří mezi ony šťastné talenty, jež dovedou do sebe téměř instinktivně vsát a vyjádřit vůni své doby, její tužby a naděje a stát se bubeníky budoucích dnů. Měl vzácný talent jasně a jasně vidět, cítit a prožívat svou dobu, měl hlubokou potřebu zvědavosti a současně také potřebu řešit problémy své doby.

Co psal, to zároveň žil, co považoval za spravedlivé a krásné, o to bojoval, a oč bojoval, za to položil svůj život. Zemřel a stal se nesmrtelným. A tím vším, nezlomnou vírou v sílu lidu, svým bojem, svým mravním a myšlenkovým odkazem se stal Fučík jedním z největších synů našeho národa, jednou z největších postav našich dějin.

Julius Fučík se narodil 23. února 1903 v Praze-Smíchově v dělnické rodině. Jeho otec byl soustružníkem kovů v Ringhofferově továrně, později se s rodinou přestěhoval do Plzně a pracoval ve Škodovce. Byl uměleckého založení, často hrál na ochotnických scénách a na jevišti městského plzeňského divadla, kam také později přišel jako herec. Malý Jula hrál jako dítě rovněž na ochotnickém divadle, ve věku 5 let účinkoval na scéně krajských spolků v Berlíně, což bylo jeho první veřejné vystoupení.

dojmy, jež působily na jeho dětskou vnímavou duši: tropická vegetace a exotičtí ptáci jsou vzpomínkou na arcibiskupské parky »Podzámecká« a »Květná« v rodné Kroměříži. Rovněž vliv jeho zbožné, ale nikoliv bigotní matky, jež se svým malým synkem se denně v kleče modlila, je patrný.

V nejuvážnějším zaujetí a pokoře oddává se již plně vyhraněný umělec (r. 1936) oslnivému zjevu náboženské posvátnosti a mystické víse v obraze »Madona se zjevuje sv. Lukáši«, tak asi, jako to činival v kroměřížských chrámech, když jej obklopila ještě jakási dosti neznámá a nezbadatelná síla náboženských děl a předávala tak jistou zložitost z krásy do chlapcovy duše, krásy, která mu měla později nahradit náboženství snad úplně.

Nenahradila.

Mistr se sklání ve svaté zbožnosti v chrámě sv. Víta, tu při svém díle v barevných oknech, své dětské zbožnosti a poměru k světicím a svatým. a třeba to náboženství přec je jen jiné, je stejně radostným zbožněním krásy.

Zduchovnění náboženských námětů pro barevná okna velechrámu svatovítského »Seslání Ducha sv.« (v křesťanské kapli sv. Ludmily) a »Poslední soud« (největší okno katedrály o ploše 160 čtv. metrů na jižní straně chrámu proti přenesené mohutné kruchtě Wohlgermutové, ležící dnes na straně severní), jsou však jen stupně, po nichž se Švabinský probíjíval k velikému a mistrovskému dílu svého stáří, k dílu, jímž na věčné časy výtvarný dnešek vřadil do dějin této naší národní svatyně. Tři veliká okna za hlavním oltářem v presbyteriu, na nichž velcí

Za první světové války psal pro rodiče časopis »Veselá mysl«, jímž se snažil rozptýlit jim chmury a těžkosti oné doby.

Za dob studií na plzeňské reálce, kdy měl první vážný konflikt jako bojovník za pravdu, přispíval anonymně do humoristického listu »Nebojsa«.

V r. 1920 objevil se Fučík v řadách soc. demokratické mládeže, o rok později vstupuje do KSČ.

Pak se jeho jméno objevuje pod divadelními kritikami v četných literárních a politických časopisech. Píše divadelní kritiky do plzeňského měsíčníku »Pramen«, v r. 1926 se stává spoluredaktorem Šaldovy »Tvorby«, pak redaktorem nakladatelského literárního listu »Kmen«, píše do »Avantgardy«, »Proletkultu«, »Doby«; pak se stává redaktorem »Rudého práva«, »Haló-novin« a »Tvorby«.

Ideově patří do t. zv. wolkrovské generace (Konstantin Biebl, Vítězslav Nezval, Jaroslav Seifert, A. M. Piša a j.), je však v první řadě průbojným »agitpropčikem«, novinářem tělem i duší, příslověčně svědomitým, milujícím vřele novinářské a tiskařské řemeslo.

Nebylo vášnivějšího bojovníka slovem i perem za lepší život dělnické třídy v jeho době. Uplatňoval nezlomný optimismus, jasný, konkrétní a zdravý životní názor. Typická jest i jeho láska k Rusku, které několikrát navštívil a jež zachytil kromě řady článků a reportáží ve svých knihách »V zemi, kde zítra již znamená včera« a »V zemi milované«.

Velký jest jeho podíl na poli kulturní práce: provedl veliké kritické přehodnocení naší kulturní minulosti a našich tradic s orientací na ona dějinná období, kdy náš národ šel vpřed, kdy z lidu čerpal sílu a kdy byl nesen velkou myšlenkou pokroku a svobody (studie o Nerudovi, Němcové, Zeyerovi a j.). Vidí daleko před sebe přes dnešek do budoucnosti. I zde je to opět člověk živý, člověk dneška, jehož soudů a objevů se budeme dovolávat při budování základů nové, socialistické kultury. Typickou pro jeho postoj, práci a boj jest věta, kterou píše v motáku v r. 1931 z věznice na Pankráci:

»Až mne pustí, postavím se tam, kde mne vzali.«

Toto výstižné credo idealisty — bojovníka je patrné též z jeho poslední a nejznámější knihy »Re-

představitelé naší národní minulosti, postavy českého duchovního života doby gotické, holdují a modlí se k Nejsv. Trojici, jsou monumentální synthesescu umělcovy národní hrdosti i zduchovnělé zbožnosti.

Závěrem ještě něco o themtech děl Švabinského: jsou různé povahy. Kromě zmíněných již portrétů vidíme studie krajin, mčtůlů, brouků, ptáků, zátiší, květin, kromě prosulujících cyklů »Rajská sonata« a »Satyr« (podle básně pokrokového francouzského básníka Victora Hugo).

Z monumentálních pláten jsou neznámější »Žně«, kde země i nebesa jsou figurální komposicí spojeny v celek barokní plnosti.

Ve zralém věku, kdy umělec se jaksi odhmotňuje od pozemských problémů, zaznamenáváme řadu obrazů opravdové zbožnosti umělcovy, se silným sklonem k mysticismu: »Sv. Jan Křtitel« (r. 1930), »Korunování svätice« (r. 1936), »Křest Kristův« (r. 1937), který byl nedávno proveden v mosaice opět v křesťanské kapli sv. Ludmily v hradčanské katedrále, pro niž umělec vytvořil krásné okno, jak uvádíme shora.

Těchto několik řádek přinášíme našemu drnhému národnímu umělci, laureátu čs. ceny míru, k jeho 80. narozeninám.

Kéž milosrdní Bůh dověře mu ještě hojně z darů Ducha sv., aby ještě po dlouhá léta jako pokojný dělník, jak sám sebe nazval při vuhotovení známého portrétu Josefa Mánesa, mohl pracovat k větší cti a slávě Boží na národu roli dědičné.

Dr Jindřich Svoboda

portáž psaná na oprátce«. Tato kniha, která se dočkala přes 70 vydání a byla přeložena do 40 jazyků, získala mu světovou slávu, byť až po jeho mučednické smrti.

Můžeme směle říci, že tato kniha přežije nás všechny a její závěr (»Lidé, měl jsem vás rád! Bďte!«) je korunou života bojovníka a mučedníka za ideály.

Kdyby Fučík byl ještě mezi námi, jsme přesvědčeni, že by nezaháel a stále ještě bojoval se zbytky reakčních a temných sil, brojících proti míru a toužících po válce.

Vždyť ve Fučíkově odkazu zřetelně jeví se nám jeho boj za mír: proti všem příčinám války, za nové uspořádání světa, v jakém by se již nikdy nemohl vyskytnout zločinec, který by ve prospěch několika jednotlivců poslal stamiliony lidí na smrt, do hrůzy válečného běsnění a ničení hodnot, potřebných pro život.

Svým hrdinným životem a smrtí stal se Julius Fučík nejen velkým národním hrdinou, ale i hrdinou světovým. Jeho odkaz se stává mezinárodním symbolem v boji pokrokového lidstva proti imperialistickým paličům nové světové války, stává se jasně planoucí pochodní na cestě lidského rodu za mírem a za svobodou.

Jsme hrdí na to, že Julius Fučík jest příslušníkem našeho národa, kerý, byť počtem malý, vždy stál neohroženě na straně pokroku, míru a boje za lepší životní úděl celého lidského pokolení.

A závěr:

My katoličtí kněží bojujeme proti zlovolným silám zplozenců pekla, aby už jednou provždy duha míru rozklenula se nejen po naší zemi, ale po celém světě!

SVOBODA ČLOVĚKA PŘED NÁPOJEM

Člověk je svobodný před nápojem, když za jakýchkoliv okolností může si vybrati nealkoholický jako alkoholický nápoj. Mluvíme o svobodě před nápojem, protože nápoj je pro naši svobodu skutečným problémem. Abychom se o tom přesvědčili, pozorujeme různé reakce člověka před nápojem.

Jsou lidé, kteří se při pití nápojů mohou ovládati. Užívají jich mírně, tak aby zachovali kontrolu rozumu nad svými smysly. Jsou lidé, u kterých požívání nápojů omezi jejich svobodu. Po požití nápoje ztrácejí střídmost, nejsou opilí, ale zpomaleně reagují a mají zeslabenou kontrolu svého lidského života. Napolo se ovládají a napolo jsou otroky nápoje. Jejich afektivita bývá zvýšena ve směru sthenických anebo asthenických afektů. Někteří jsou zlostní, útoční, jiní veselí, plačtiví. Fysiologicky je zde odtlumení nižších subkortikálních center, odtlumení pudového života.

Jsou lidé, jež užívání alkoholu zbaví veškeré svobody. Od první skleničky přestanou býti pány nad sebou a neovladatelná vášně je vede k dalšímu pití. Tito lidé jsou nemocní, alkoholikové prvního stupně. Jsou lidé, kteří nemají vůbec svobodu před nápojem. Jsou jeho otroky. Buď je trvale opanuje pití: to je případ alkoholiků druhého stupně, nebo nekontrolovatelná vášně je opanuje jen v určitých chvílích: periodičtí pijáci, t. zv. dipsomani.

Jaký postoj zaujmout před nápojem?

I. Člověk střídmy.

Člověk opravdu svobodný může se ovládat a mírně požívat alkoholický nápoj tak, aby zachoval kontrolu svých smyslů. Ale když chce zachovat dokonale kontrolu sama sebe, musí se často zdržeti alkoholického nápoje, protože zpomaluje činnost a zmenšuje právě tuto kontrolu. Z toho důvodu střídmy člověk musí se zříci veškerého nápoje, když plní sociální funkci požadující odpovědnost za lidské životy, kde je nutná dokonalá kontrola sama sebe. To je případ řidiče automobilu, pilota letadla, operujícího lékaře, zaměstnance drah, konajícího provozní služby.

II. Člověk s násilnými reakcemi.

Člověk podléhající vlivem alkoholu násilným reakcím je silně vznětlivý buď pro svůj věk, nebo extrémistický temperament. Je třeba radit úplnou abstinenci této kategorie lidí, neboť jsou to právě oni, již se nejčastěji stanou původci zločinů, spáchaných pod vlivem nenávisli, žárlivosti, pomsty nebo sexuální vášně. Tyto osoby by byly zachovaly kontrolu nad svými násilnými vášněmi, kdyby byly odmítly pít alkoholické nápoje. Několik skleniček je přivedlo k hříchu, k zločinu, k žaláři i k trestu smrti.

III. Člověk, který ztrácí kontrolu při první skleničce.

Cítí impulsivní potřebu pít po první skleničce. Tento člověk má se zříci alkoholu na doživotí. Stojíme tu před

nemocným, který, aby ovládal svou impulsivní vášně, nemá jiného léku než totální abstinenci na celý život.

IV. Člověk — otrok pití.

Konečně co lze dělati, když člověk ztratil úplně svobodu před pitím? Tento alkoholik se musí léčiti, aby se vytrhl z neodolatelné vášně, která ho vede k pití. Jednou osvobozen od tyranie alkoholické vášně, musí setrvat v abstinenci celý život, jinak mu hrozí ztráta nabyté svobody.

Jak chrániti svobodu druhého před nápojem?

Je třeba si připomenout, že alkoholik je nemocný, jenž se může uzdravit a který potřebuje pomoci. Problém alkoholismu je po celém světě. Velmi palčivý je ve Spojených státech. Ze 145 milionů obyvatel 60 milionů užívá alkoholické nápoje, z těchto 4 miliony s kontrolou anebo bez kontroly. 750.000 jsou chronickými alkoholiky, kteří po nadměrném požívání alkoholu deset nebo patnáct let se stali kořistí fyzické nebo duševní nemoci.

Alkoholik je nemocný, který se může uzdravit. To, co činí někoho alkoholikem, je alkohol plus určitá osobní dispozice, která vede k excesivnímu pití. Alkoholik je jako diabetik, jenž nemůže vyléčit svou cukrovku, ale může kontrolovat svou nemoc, dodržuje dietu a používá insulin. Alkoholik nikdy nebude střídmy pít, ale může zvítězit nad svou impulsivní vášní, když se bude léčit a kontrolovat svou nemoc „abstinenční dietou“. Alkoholik potřebuje pomoci k odstranění škod učiněných tělesnému a duševnímu zdraví zneužitím alkoholu; piják potřebuje vždy lékařskou pomoc, někdy musí být hospitalisován nebo léčen na klinice, kde dostane patřičné ošetření. Alkoholik potřebuje kněze, sociální pracovníky a jiné prostředníky, aby se napravily předsudky jeho rodiny a změnil postoj prostředí vůči němu.

V mnohých případech musí alkoholik navštívit lékaře — psychiatra. Často vzdálené příčiny, pocházející z raného dětství, zapomenuty a neschopny oživení, samým úsilím nemocného jsou někdy počátkem jeho alkoholismu; sám psychotherapeut může pomoci pacientovi rozpoznati původ jeho marasmu a přinést mu lék. Je třeba s povděkem připomenout, že naše vláda učinila řadu opatření proti nebezpečí alkoholu; alkoholikové mají možnost bezplatného léčení na klinikách a ústavech.

V závěru si ještě jednou připomeňme, že křesťanský postoj před opojným nápojem se řídí pravidlem: opravdová střídmost pro velkou většinu a úplná abstinence pro ty, jimž okolnosti tuto volbu přikazují. K respektování a ochraně svobody druhého je nutné vždy sebeovládání a střídmost přikazovaná evangeliem.

MUDr. J. Vadovič

GALERIE VLASTENECKÝCH KNĚŽÍ

P. FRANTIŠEK SUŠIL, VLASTENECKÝ KNĚZ, SBĚRATEL NÁRODNÍCH PÍSNÍ A SPISOVATEL

»Wobdrzeli sme wotpanaboha 3 dýte chlapcza dne 14 czerwna mjnogoego Franz rano wo 4 hodinah.« tak si zapsal r. 1804 hostinský »U Cerného medvěda« v Novém Rousínově Fabián Sušil narození svého synka. Byl horlivým »pismákem« a často dával svým dětem předčítat z bible, a byl do té míry národnostně uvědomělý, že nahléhal, aby se v obecním výboru úřadovalo česky. Jeho manželka Terezie byla sice rázná a přísná, přitom však něžná. Pod dozorem těchto rodičů v domácnosti hospodářsky vyrovnaně rostl malý František. Místní škola mu poskytla vedle obecného vzdělání dobrý praktický základ hudby a zpěvu. A právě toto hudební vzdělání příznivě spolupůsobilo při jeho pozdější literární a sběratelské činnosti. Počátky gymnasiijního studia konal doma jako externista pod vedením svého strýce kooperátora Pospíšila. Do kvarty byl zapsán na piaristické gymnasium v Kroměříži, kde byla sice valná většina obyvatelstva česká, avšak bez národního uvědomění. O malém kvartánovi Sušilovi brzo bylo známo, že je »Slovane! Dobrovského předmluva k česko-německo-latinskému slovníku, promítající velkolepý obraz slavné budoucnosti Slovanů, nadchla jej k studiu mateřské řeči. Na filosofický ústav — logiku a fysiku — odešel do Brna. Studoval s prospěchem téměř výhradně znamenitým. Roku 1823 začal studovat bohosloví a na kněze byl vysvěcen 8. září 1827, čímž se splnila jeho dávná tužba.

Příchod do Brna znamená pro Sušila počátek nové éry jeho života a zásadní obrat v jeho názorech na životní účel. Chtěl-li dříve zasvětit všechno své konání péči o spásu svěřených duší, službě církvi, přistupuje teď k tomu vznešenému úmyslu jiný, neméně ušlechtilý: pracovat totiž na obrození mateřského jazyka, na vzkříšení národního uvědomění, na osvobození z politického útlaku. Vedle pastýře duší se stává vlasteneckým knězem, buditelem, prvním buditelem Moravanem. Český živel v jeho době a ještě dlouho potom byl v rodné zemi ne právě záměrně utlačován, jak tomu bylo v Čechách, ale přezírán jako věc odytá. Nebezpečí zániku, který moravské větvi hrozil, si uvědomíme lépe z listu Chmelenského (ČČM 1837), v němž píše, že olomoucký starosta Kopřiva s prof. Mošnerem a advok. Čadou byli jedinými čtenáři České Včely a Novin odebíraných v německým olomouckým kasinem. Moravští intelektuálové dobře postřehli, že k obrození národa a záchraně jazyka bude nutno spojit se s Čechy. Sušil, ač mlád, navázal po svém příchodu do Brna známost s Dominikem Kynským, který mu ochotně dal k dispozici svou velikou knihovnu, z níž Sušil čerpal své literární vzdělání. U něho se také seznámil s Vincencem Pavlem Žákem, jemuž přinášel své první literární pokusy k posudku a opravě. První »básničky« uveřejnil v almanachu »Dennice«, uspořádaném r. 1825 Chmelou a Čelakovským, a najdeme jej mezi prvními přispěvateli ČČM. V té době překládal pilně z Ovidia.

Jako první místo v duchovní správě obdržel farnost olbramovickou u Krumlova v hodnosti kooperátora, kde v kostele i ve škole převládala němčina. S plnou vervou ideální kněžské duše se pustil do práce, a u všech farníků si vbrzku získal oblibu i vážnost svým bezúhonným vzorným kněžským životem a pečlivým vykonáváním povinností. Znova zavedl pro Čechy česká kázání a český zpěv při bohoslužbách. Místo pokazených písní zaváděl textové a melodicky správné. Když za kaplana dostal od národněho Čecha, Tomáše Procházku, vynaložil všechnu práci a vliv, aby ho vlastenecky uvědomil, což Procházka vděčně uznal v dopise k Sušilovu svátku roku 1849:

»Dlužníkem Vaším jsem za to, že jste se po všechna léta o mne staral, a miluji Vás proto, že jste mi svtival světlelem učenosti a mravnosti... To jisto jest, že Vy jste byl onen, jehož jsem sobě za dnů mladosti na Bohu byl žádal.« — Vedle běžné práce našel ještě dosti času, aby se věnoval hlubším theologickým studiím. Úvodem k tomu mu byly Ritterovy Dějiny filosofie, které tehdy začaly vycházet. Brzo se mělo ukázat, že jeho houževnaté studium nebylo nadarmo: na bohoslovném ústavu v Brně se uprázdnila katedra Nového Zákona. Z popudu T. Procházky, který vynaložil všecku výmluvnost, aby nesmělého a sebekritického přítele k neobyčejnému kroku přiměl, Sušil se přihlásil ke konkursu. Zkouška se konala v Olomouci a ve Vídni. Sušil členy komise svými obšířnými vědomostmi přímo ohromil. Rovněž písemná zkouška měla výsledek oslnivý, že fakulta připojila k ní tuto nezvyklou poznámku: »Neque concipere possumus, quomodo tam vastam eruditionem sacerdos in cura animarum expositus sibi comparare potuerit...«. Vláda nabídla Sušilovi profesorské místo ve Vídni s platem tří tisíc zlatých ročně. Ale Sušil zděšeně odmítl: »Ó Bože, já nepůjdu z milé Moravěnyky; nač já potřebuji tolik peněz, já mám dost v Brně.«

A tak jej tedy brněnský biskup Gindl jmenoval r. 1837 profesorem a rozhodl ním o celé další literární dráze Sušilově. Již r. 1835 vydal Sušil obsahově dosti omezenou sbírku národních písní moravských z nepřímého popudu F. L. Čelakovského. Vlivem soustavné péče a pozornosti, kterou Němci v té době věnovali národní písní, poznal i Sušil, jaká nesmírná škoda může povstat, když z pokladnice národního písemnictví postupem času zmizí vzácné skvosty poesie lidové. Proto se každoročně o prázdninách vypravil do některého kraje moravského, aby se pídil po zapomenutých národních písních a aby je věrně zachytil v textu i melodii. Výslednicí byla druhá sbírka národních písní moravských, kritičtěji uspořádaná a sestavená s ohledem na vědeckou potřebu. Posléze, až na sklonku jeho života, vyšla r. 1860 třetí sbírka. S jakou láskou a svědomitostí tato práce podnikána, lze přesvědčivě poznat z toho, že Sušil si nelenil zapsat jednu a touž píseň třeba i desetkrát, a při konečné redakci poznamenat všechna odlišná »čtení a pěnění«, všechny varianty jednotlivých veršů, aby duchovní dílna našich pěvců byla dokonale poznána. Sbíraní písní bylo hudebně vzdělanému Sušilovi letní rekreací po celoroční vědecké a učitelské práci, činil tak nezištně, vždyť prvním honorářem, jak sám prohlásil, byla báseň Soukopova »Kytka za věnec«, kterou mu kněží vlastenci věnovali při dokončení třetí sbírky národních moravských písní. Jeho sbírka není už dnes vrcholným dílem, a byla předstížena, jak je přirozeno u prací tohoto oboru, sbírkou Bartošovou. Sušilovi však náleží trvale uznání za jeho průkopnickou práci, bez níž by jistě nebylo mohlo vzniknout dílo dokonalejší. Existenci pozdějších sbírek nepoklesl však zájem o sbírku Sušilovu, jak svědčí moderní pietní vydání. Podle obsahu má sbírka 1923 písní. Je v ní asi padesát písní od Brna, přes dvě stě slovenských, dále valašských, lašských, hanáckých a dokonce čtyři písně moravských Chorvatů od r. 1583 kolem Drnholce usazených. Jsou připojena odvolání k jiným sbírkám: Erbenově, písním slovenským, polským, lužickým a srbským. S ruskými se Sušil obeznámil teprve v posledních letech svého života, kdy mu byla z Ruska poslána obšírná sbírka ve čtyřech dílech, ze které se Sušil velice těšil, prohlášeje ruské národní písně ze všech slovanských za nejkrásnější. V české veřejnosti nevzbudila sbírka takový zájem, jaký by byla zasluhovala, snad proto, že obecně

stvo nebylo tehdy tak kulturně vyspělé, aby kupováním knihy projevalo svou lásku k lidové poesii. Ani recenze časopisů nebyly na výši se zřetelem k významu sbírky. Mnohem větší porozumění ukazaly německé časopisy, které obsírnými studiemi pochvalně ocenily nejen práci sběratelovu, nýbrž i po straně estetické vyzdvihly tvůrčivost moravského lidu. V Německu se dokonce tvrdilo, že pro svou hudební dokonalost nemohou pocházet z lidu, že jsou asi dilem nějakého umělce! — *„Sušil provedl svůj úkol tak — pravi povolání znalec F. Bartoš — jak by se sotva kterému z jeho vrstevníků bylo podařilo. Po-vážme-li, že moravská nářečí té doby nebyla ještě ani zhruba prozkoumána, že tedy sběrateli samému na místě obeznamovati se bylo s povahou jejich, jest se nám věru až diviti, jak věrně celkem Sušil všechny podstatné zvláštnosti nářečí moravských vystihl. Zápisky Sušilovy jsou zajímavým dokladem jeho sběratelské pílnosti a svědomitosti. Všude si zaznamenával i z hovoru zpěváků a zpěvaček zvláštnosti dialektické podle hlásek, tvarů a slov a poskytl tak hojně vzácné látky.“*

Sušil nebyl však jen sběratelem, byl také původním spisovatelem. Jak už bylo v oné době zvykem téměř u všech buditelů, začal pěstovat poesii, správněji řečeno začal psát rýmovanou prosu, v níž tu a tam se zatřpytí drahokam skutečné ceny básnické. Sem patří *»Básně«* vydané 1847, obsahující temata vesměs náboženská. Setkaly se i u vážných kritiků s přemrštěnou pochvalou, protože v té době rýmovaného plevele obsahovaly přes své nedostatky těžká hodnotná zrna. Jungmann byl nad nimi prý k slzám pohnut. Další sbírka *»Růže a trní«* z r. 1851 obsahovala ostré invektivy proti úpadku náboženského ducha, setkala se však s chladným odmítnutím ve vrstvách liberálních a Sušil označen jako náboženský nesnášenlivec. Správně diagnostikuje příčinu odvratu od církve: *»Papežové, biskupové, kněží, — jenž jste zhrdli*

duchem Kristovým... jaká kletba nad vámi se věží! — Stali jste se tuze příslovím, — zděli (způsobili) jste svým žitím morovým, — že se zloba proti církvi ježí.« — Najdeme ve sbírce i básně, které přiznávají dobro i jinověrcům: *»Nedovodím, že krom církve svaté — všecko vůkol jenom ve tmách leží, — aniž pravím, že by jenom kněží — měli slovo pravdy v mysli vňaté... Neměj každého hned za kacíře, — jenžto k církvi svaté nehledí...«* — R. 1862 obě sbírky vyšly pod titulem *»Sebrané básně«*, jež byly sice v mnohém opraveny, ale příznivého přijetí se jim přes to nedostalo. Stejně nevlídně bylo přijato posmrtné vydání *»Nových básní«* r. 1870. Je zajímavé, že Sušil ostře káral Poláky katolíky pro jejich zhýralost, kdežto pravoslavné Rusy považoval za mravně silnější a zachovalejší, ač přitom odsuzoval samoděržaví, protože lid utiskovalo. Mnohem větších úspěchů došel svou *»Anthologií z Ovidia, Katulla, Propertia a Muséa«*.

S jeho učitelskou činností souvisí překlad *»Spisů svatých otců apoštolských«* vydaný r. 1837 s obsáhlým úvodem, který se dočkal tří vydání. Důležité theologické odvětví, jež české literatuře chybělo, bylo Sušilem čestně doplněno. *»K tisícileté památce blaženého příchodu svatých Cyrilla a Methoda do vlasti našich«* vydal r. 1862 *»Evangelium sv. Matouše, přeloženo a obsírně vyloženo«*, ostatní evangelia a novozákonní spisy vyšly do r. 1872 pečlivě vyloženy podle nejnovějších výsledků biblického bádání. Neméně důležitý byl překlad jeho *»Hymny církvevní«*, vydaný r. 1846, když usiloval o zmodernisování zastaralého kancionálu. Vedle jeho učitelské a literární činnosti nebylo prakticky oboru nábožensky nebo národnostně závažného, kterého by se nebyl nezištně zúčastnil. Nebylo také dobročinného spolku ani jednotlivce, jehož prosbu by byl nevyslyšel. Na věky byl odvolán od své práce 31. května 1868 v Bystřici pod Hostýnem.

J. B.

Z KATOLICKÉHO SVĚTA

USA

Čteme-li projev nebo článek průměrného Američana, najdeme jistě v jeho obsahu několikrát slovo Bůh, objevíme citáty z bible, takže by se na první pohled zdálo, že zbožnost je vedoucím motivem amerického člověka.

Byl by to však omyl, kdybychom posuzovali jen podle slov a neviděli, že náboženství je jen rouškou, do které se halí obchod, aby nevypadal tak brutálně, že slov evangelia je zneužíváno, aby bylo zkrášleno vysávání člověka. V popředí amerického života stojí obchod. Nejen že sám zneužívá náboženství, ale i církev se snaží napodobit obchodní metody a skutečné spojení obchodu s náboženstvím je jedním z nejvýznamnějších rysů. Když *»National Association of Credit Man«* konala své výroční shromáždění v New Yorku, byla pro tři tisíce delegátů sloužena zvláštní bohoslužba v katedrále sv. Jana a bylo prosloveno pět kázání protestantskými duchovními a židovským rabínem. Vrcholem bylo kázání dr. P. Cadmana na thema *»Náboženství v obchodě«*.

Podobně když se sešly *»Spojené insertní kluby«* ve Filadelphii, byly v jejich církevním oddělení pro inserci probírány duchovní otázky. Skutečnost, že při této příležitosti bylo postaráno o kabaretní zábavu do 2 hodin v noci a že zde byla zapojena i soutěž krásy, svědčí o tom, že i muži vysoké víry musí mít svou zábavu.

Protestantská *»The Sweddisch Immanuel Congregational Church«* uznala nadřazenost obchodu nad duchovními půvaby a nabízela všem, kteří darují 100 dolarů na její stavební fond, *»vtesané potvrzení o investici učiněné v přednostních kapitálových akcích v Božím království«*. Na stejné přesvědčivou strunu hraje i tabule vyvěšená před kostelem s nápisem *»Vstupte do církve! Křesťanské náboženství zvyšuje vaši výkonnost. Christian F. Reiner, pastor.«*

Tak často se používá bible k zahrocení obchodních článků a naopak, tak často se používá obchodu k vyhrocení článků bible, že je těžko rozhodnout, co má z tohoto spojení více vyzískat. Fred French, newyorský stavitel a obchodník realitami, říká, podle slov amerického novináře Allena, svým agentům: *»Největším přikázáním je miluj svého bližního jako sebe samého«* a dává tato slova za příklad svým agentům, aby jimi nezměrně posílili své charaktery a svou výkonnost, *»takže během roku budou sloužit našim akcionářům za nižší provisi a přece každý z nich vydělá pro sebe více peněz než v roce minulém.«* V tomto případě je slov Písma zřejmě užíváno k tomu, aby sloužila jako standard, jímž se musí obchod řídit — pro svůj vlastní peněžní zisk.

Jinde zase je písmu lichoceno tím, že je vyzvedáváno na úroveň obchodu. Neúnavný pastor dr. Cadman ve své knize *»Mojžíš a přemlouváči lidu«* píše, že Mojžíš byl jedním z největších agentů a realitních jednatelů a že byl nejlivnější a nejúspěšnější osobou v jedné ze svých nejskvělejších prodejních kampaní, které historie vepsala na své stránky.

Vrchol spojení obchodu s náboženstvím dosahuje kniha Bruce Burtona *»The Man Nobody Knows«*, v níž podává křesťanství tím, že dokazuje jeho podobnost s obchodem. V této knize se můžeme dočíst, že Ježíš nebyl jen nejpopulárnějším hostem při jeruzalémských hostinách a podomním obchodníkem, ale i velikým obchodníkem v praxi. Vybral si dvanact mužů z nižších hospodářských vrstev a přestavil se v organizaci, která dobyla světa. Nikde není takový příklad obchodního úspěchu jako v cestě, již tato organizace byla provedena. O Kristových podobnostech píše Bruce, že jsou *»nejúčinnější insercí všech časů. On by byl dnes národním inserentem. Proč, ptáte se snad. Protože byl původcem myšlenky*

služby veřejnosti«. Tak píše Bruce a taková herese je přijímána s oblibou v Americe.

Toto obchodní pojetí náboženství odpovídá americké povaze, protože obchod se stal národním náboženstvím, jemuž se musí všechno ostatní podříditi. Miliony lidí si přejí, aby byly ujistěny, že toto náboženství jejich je správné a že v zásadě vydělávat bezpracné peníze spočívají všechny zákony, všechna proctví a celý duch náboženství.

To přesvědčení dávají jim lidé druhu Bruceho a Cadmana a jejich zneužívání náboženství je v souladu s celou hospodářskou strukturou a s celým životem, takže se ani křesťané nebrání, když je jim tímto rouhavým způsobem předváděna bible a učení Kristovo.

FRANCIE

Jako každý rok, sešli se i letos vysocí katoličtí hodnostáři Francie, aby projednali různé aktuální otázky. Tři problémy stály v popředí jednání: rostoucí alkoholismus, bytová nouze a hlavně nezaměstnanost. Alkoholismus si vyžádal v posledních letech 30.000 mrtvých a vládu stál 675 miliard franků, které musila vynaložit na léčení. Šťěstí rodin a zdravý

sociální vývoj ohrožuje bytová nouze. Nejtěžším problémem zůstává ovšem nezaměstnanost. Z 375.000 nezaměstnaných je podporováno jen 75.517 osob. Roste ovšem i počet částečně zaměstnaných. Tak na př. textilní průmysl snížil nedávno pracovní dobu z 32 na 24 hodiny. Církevní hodnostáři sice konstatovali, že chce-li Francie vyjít ze slepé uličky, do které se dostala, je třeba se starat především o dělnictvo, ale ve svém jednání nedospěli ovšem k žádnému praktickému opatření, které by mohlo řešit zmíněné tři problémy.

NDR

Předseda Rady evangelické církve v Německu biskup Otto Dibelius učinil nedávno demagogické prohlášení o tom, že evangelická církev učiní všechno, aby pomohla »obětem 17. června«. Pan biskup pokládá totiž za oběti najaté paliče, vrahy a násilníky, kteří na povel Američanů prováděli své zločiny v NDR a kteří nyní byli proto po zásluze potrestáni. Projev biskupa Dibelie je nejen důkazem reakčnosti Rady evangelické církve, ale zároveň dosvědčením toho, že církevní představitel se nezakrytě zastává vyslovených kriminálních zločinců.

NÁŠ ZÁPISNÍK

CELOSTÁTNÍ MÍROVÝ VÝBOR

katolického duchovenstva se sešel ve čtvrtek dne 11. června v Kněžském domově. Schůze byla zahájena poverenikem dr. Alex. Horákem a hlavní projev učinil ministr dr. Josef Plojhar. Řečník ukázal na úspěchy mírové politiky, která je účinnější než hrozby atomovou a vodíkovou bombou. Díky důslednému sledování mírového cíle dosáhly SSSR a Čína dohody o výměně zajatců v Koreji, jakožto prvního předpokladu uzavření příměří v Koreji. Ukázalo se, že měli pravdu ti duchovní, kteří hájili vytrvale věc míru, a ne ti, kteří se ohánějí křesťanskými zásadami, ale v pozadí stojí jejich sobecký kapitalistický zájem. V další části svého projevu vyzval ministr dr. J. Plojhar význam vídeňského kongresu lékařů a Mezinárodního kongresu žen v Kodani. Z oblasti politiky vnitřní zdůvodnil řečník význam odstranění potravinových lístků a měnovou reformu. V další části jednání CMV se zabýval otázkou nedostatku kněží a vypracoval plán nábory.

KNĚŽSKÉ BESEDY

Červnová Kněžská beseda se konala dne 18. června na Strahově. Třicet pět pražských kněží se zúčastnilo prohlídky Památníku národního písemnictví. Bohatá náplň Památníku nedovolila, aby mohla být prohlídka dokončena, proto si přáli účastníci, aby byla tato návštěva ještě opakována. — Příští Kněžská beseda se bude konat dne 17. září t. r. v Kněžském domově o 14. hodině. Na programu je církevně politický referát sekčního šéfa J. Dolka a přednáška Spectabilis Msgre dr. Josefa Hronka.

NOVÍ ČESTNÍ KANOVNÍCI V OLOMOUCI

Dne 5. července byli jmenováni noví čestní kanovníci olomoučtí, jimiž se stali: J. M. arcikněz dr. J. Šimon z Moravské Třebové, arcikněz J. Vážanský z Hradce u Opavy a farář J. Willisch z Mošnova.

NOVÍ SÍDELNÍ KANOVNÍCI V MIKULOVĚ

Počátkem července byli uvedeni brněnským kapitulním vikářem J. M. Msgre Josefem Kratochvílem dva noví sídelní kanovníci na svůj úřad v Mikulově: vsdp. P. A. Macek z Bulhar u Mikulova a vsdp. P. V. Boks z Divák u Hustopeče. Noví kanovníci jsou dobře známí jako horliví obránci míru a neúnava-

ní pracovníci na povznesení nábožensko-mravního života svých věřících.

JUBILEUM

Dne 5. července oslavil jubileum svého 55letého kněžství a 80 let života čestný kanovník P. Kamil Filipec, který dosud koná duchovní správu kostela sv. Anny v Jablonci n. N. Blahopřejeme!

PRAHA

Dne 25. června se sešli dpp. vikáři, aby především vyslechli přednášku Msgre Dr Hronka o struktuře CM bohoslovecké fakulty, o rozsahu jednotlivých stolic, o povzbudivém pohledu do semináře a o významu přípravného kursu. Slova Msgre Hronka vzbudila živý ohlas v diskusi dpp. vikářů. Kan. prof. Beneš poutavým způsobem a pečlivým výběrem přinesl důležité události mezinárodního dění a objasnil naše církevní otázky. Obsažná přednáška dala též podnět k mnohým námětům i dotazům v praktických otázkách z duchovní správy.

Z mírového arcidiecézního výboru byl poslán pozdravný telegram p. náměstkovi Zd. Fierlingrovi a kap. vikář pražský A. Stehlík blahopřál k vzácnému dvojímu jubileu Msgre Dr Hronka.

BRNO

Diecézní mírový výbor zasedal dne 18. června t. r. o mezinárodní situaci promluvil probošt Antonín Fischer, o vnitropolitických událostech probošt dr. František Drábek a o naší teol. fakultě prof. dr. Jan Merell. Do bohaté diskuse zvláště zasáhli pp. dr. Voda a P. Gross.

ČESKÉ BUDĚJOVICE

Diecézní mírový výbor zasedal v Českých Budějovicích dne 18. června t. r. Jednání zahájil vsdp. kanc-lér Trdla, Msgre Roubal představil přítomným nového kapitulního vikáře českobudějovického J. M. njdp. Antonína Tittmanna, který povzbudil přítomné svým projevem, v němž zdůraznil potřebu věrnosti církvi a našemu lidové demokratickému státu, vysvětlil situaci mezinárodní i vnitropolitickou, načez se ujal slova vsdp. spirituál kněžského semináře P.

(Pokračování na 3. straně obálky.)

DUCHOVNÍ PASTÝŘ - Ročník III. - Číslo 7. - V Praze dne 1. září 1953.

Karel Sahan. Ukázal, jak vypadá výchova našeho kněžského dorostu po stránce duchovní i hospodářské a vyzval přítomné k práci pro získávání kněžských povolání. Bohatě diskuse se zúčastnili zvláště dpp. vikáři Vrba, Kalivoda, Kubín, dr. Roubal, Votruba, probošt Friedl, Šanda, Pitra, Senft a Velický. Konference probíhala ve velmi přátelském duchu a přinesla mnoho nových a hodnotných podnětů pro další práci.

DOUSTĚ VÝROČÍ NAROZENIN VLASTENECKÉHO KNĚZE JOSEFA DOBROVSKÉHO

Dne 17. srpna t. r. bylo vzpomenuo pietní slavností u pomníku Dobrovského v Praze jeho výročí narození. Slavnosti se účastnili vynikající muži veřejného života a vědy. Rovněž v Brně byla pietní vzpomínka na ústředním hřbitově u jeho hrobu za účasti zástupců veřejného a kulturního života a četných občanů brněnských. V Nostickém paláci, kde Dobrovský působil, byla dne 16. srpna přejmenována knihovna jeho jménem: Knihovna Josefa Dobrovského. K jubileu Dobrovského vydala Čs. akademie věd další jeho spisy a mezi nimi i spis z roku 1778 o pražském zlomku evangelia sv. Marka, pokládaném za část původního rukopisu. Tento latinský pergamen byl kdysi v chrámovém pokladu akvilejském, ale Karel IV. jej získal na své korunovační jízdě do Itálie pro Prahu. Již před Dobrovským bylo dokázáno, že to není původní Markův rukopis, ale Dobrovský se nespokojil jen vyvrácením středověké představy, nýbrž zároveň rukopis vydal a kriticky rozebral, takže vzbudil z Itálie polemickou studii Comorettiliho. Nová, vzorná edice tohoto Dobrovského díla s mnoha přílohami (též polemickým spisem) i fotografickými reprodukcemi je dílem prof. dr. Bohumila Ryby, jenž napsal i podrobný úvod, dokonale přibližující celou otázku i její význam a čtenáři méně obezřetnému. Druhý z vydaných svazků shrnuje pod názvem *Rossica* čtyři Dobrovského práce o ruštině, a to srovnání ruské a české řeči (z r. 1796), ruskou konverzační příručku (z r. 1799), předmluvu k Puchmajerově Mluvnici ruštiny (z r. 1820) a konečně Dobrovského recenzi Slovníku Ruské akademie (z r. 1825). Tento spisek připravili dr. K. Horálek a dr. M. Heřman a prof. Horálek napsal podrobný úvod o Dobrovského pracích o ruštině a doprovodil edici poznámkami. K dvoustému výročí narození Josefa Dobrovského, veliké postavy našeho národního obrození, vydá letos Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění výbor z jeho děl, obsahující práce o českém a slovanském jazykozpytu, literární historii a kritice a theorii básnické prosodie.

NOVÝ VÝKLAD JEŽÍŠOVA ZVOLÁNÍ:

»ELI, ELI, LAMMA SABAKTHANI«

U sv. Matouše čteme: »Okolo deváté hodiny pak zvolal Ježíš silným hlasem: „Eli, Eli, lamma sabakthani!“ to jest: „Můj Bože, můj Bože, proč jsi mě opustil!“ Když to uslyšeli někteří z těch, kteří tam byli přítomni, pravili: „On volá Eliáše.“» Nový výklad záměny Eli s Eliáš na základě nálezu hebrejských textů z jeskyně Hirbet Qumram u Mrtvého moře (Ain Fešcha) podává v *The Palestine Exploration Quarterly* (83 r. 1951 str. 78—80) A. Guillaume. Z hebrejských předmasoretských textů proroka Isaiáše, nalezených v r. 1947 u Mrtvého moře (viz *Duchovní pastýř* roč. 2, str. 19 a roč. 3, str. 23), starších pravděpodobně o celé tisíciletí než dosud známý hebrejský text bible, je vidno, že v době Kristově suffix první osoby jednotného čísla se nevyslovoval pouze -i, nýbrž ve staré formě -iya. Ve výše uvedeném rukopise u Is 45, 23 se vyskytuje forma -biya (in me). Vyslovil-li Ježíš Eliya, snadno se pak vysvětlí záměna s Eliyya. -rel

NOVÉ VYDÁNÍ HEBREJSKÉ BIBLE

Známa hebrejská bible Rud. Kittela vyšla v r. 1951 v novém, již sedmém vydání. Edici obstarali A. Eissfeld a P. Kahle. Cena nového vydání spočívá kromě jiného v tom, že je již doplněno varianty svitků Isaiáše a Habakuka z rukopisů od Mrtvého moře. -rel

ŽÍZEŇ

Mnozí lidé při velkém vedru neustále pijí a jedí zmrzlinu, aniž by tím ukojili žízeň. Obyvatelé Dálného Východu i Jihoevropané proti žízni pijí jen

nápoje teplé, čaj a kávu. Protože pocit žízně se projevuje v ústech a v hltanu (ne v žaludku), stačí úplně k zahánění pocitu žízně častý výplach úst studenou vodou. Tím jsou také pobízeny slinné žlázy k funkci, čímž se též odstraňuje pocit sucha v ústech i žížeň.

JAK DLOUHO SETRVÁ STRAVA V ŽALUDKU

Podle svého složení odchází pokrm ze žaludku dříve nebo později. Na př. smažená vejce 68 min., vejce naměkko 31 min., ale natvrdo uvařená 76 min. Nikdy se však nedostaví pocit hladu současně po odchodu potravy ze žaludku, nýbrž až několik hodin později. Z toho vysvitá, že se sytost potravy neřídí podle toho, jak dlouho pokrmy setrvávají v žaludku, protože se hlad dostavuje teprve tehdy, když se potrava požitá nalézá v celém zaživacím ústrojí.

PROSTŘEDKY PROTI CHŘIPCE

1. Při chřipce používejme jen papírových kapesníků, které po upotřebení spálíme. 2. Inhalujeme páry z heřmánkového čaje, do něhož dáme několik kapek eukalyptového oleje, 3. do nosu vtahujeme s dlaně žředěnou šťávu citronovou, kterou ústy vyplivujeme, 4. vyplachujeme nos 2proc. roztokem zahřátého kyselého uhličitánu sodného, 5. ráno, v poledne a na noc promasírujeme hoření ret a obě nosní dírky vazelínou. Nejdůležitější pravidlo: zdržme se pití, nebo přivod tekutin do těla podporuje rozmnožování bacilů chřipky.

ROZMANITOSTI

Vinná réva se stěhuje na sever

Sít' vinic v Sovětském svazu se ustavičně rozšiřuje. Padesát státních a přes 1500 kolchozních vinic vypěstuje ročně 50 až 60 milionů sazenic vinné révy. Zona pěstování vína se posunuje stále více na sever. Vinné révé se dnes už daří v Povolží, v Baškirii, v oblasti Tambovské, kolem Moskvy a v jiných centrálních oblastech.

Kolchozy mají za úkol v příštích letech zdvojnásobit sklizeň hroznů.

Oči a zuby

Na základě obsáhlého studia mnoha klinických případů bylo zjištěno, že existují vztahy mezi očima a zuby. Anatomicky jsou spolu spojeny, takže choroboplodné zárodky ze zubů mají volný přístup k očím.

Nejlepší důkaz však je ten, že některé oční choroby, které vzdorovaly běžným léčebným metodám, se vyléčily rychle po odstranění zkažených zubů.

Jak svítí Měsíc?

V první čtvrti dává Měsíc trochu více světla než v poslední čtvrti. Má na to vliv rozdělení temnějších částí na Měsíci.

Východní polovina kotouče, jak ji vidíme, obsahuje větší množství těchto temných částí, než je jich v západní polovině.

V první části vidíme západní polovinu Měsíce.

Modrá velryba — největší živočich

Největší mezi dnes žijícími zvířaty je velryba, lépe řečeno jedna z jejích odrůd, totiž t. zv. modrá velryba. Je takových rozměrů, že i největší slon vypadá vedle ní jako trpaslík. Kdyby bylo možno sestavit váhu, na jejíž jednu stranu bychom umístili velrybu, museli bychom druhou stranu vyvážit třiceti pěti, ne-li dokonce čtyřiceti slony.

Velryby o délce 30 metrů a váze 150 tun nejsou žádnou zvláštností. Z jednoho takového exempláře získá se až 60.000 kg masa, asi 30.000 kg tuku a 25.000 kg kostic. Jazyk takového netvora váží tři a půl tuny a játra jsou těžká přes 1000 kg.

Již velrybí mládě předčí velikostí všechna jiná: nově narozená velrybička je 7—8 m dlouhá a váží asi 2 tuny. Denně přibývá tento drobeček o 100 kg a v 7—8 měsících váží 24 tun.

MÍSTO HOSPODYNĚ

hledá bývalá hospodyně na faře. Může nastoupit ihned. Nabídka do redakce DP.

NOVÉ KNIHY

JOSEF PLOJHAR, ZA MÍR, ZA SOCIALISMUS. (Nakladatelství Lidové demokracie. Stran 528, váz. 20,40 Kčs.)

Soubor projevů a statí ministra zdravotnictví a předsedy Čs. strany lidové dr. J. Plojgara, tvořící dokonale přehled našeho veřejného života za uplynulá tři léta. Je zde v plné šíři zachyceno budovatelské úsilí našeho lidu ve všech úsecích práce pro blaho vlasti a upevnění světového míru. Jde o dílo, které svým významem daleko přesahuje stranický rámec a stává se tak nezbytným doplňkem politické knihovny každého uvědomělého občana.

JMÉNEM STAMILIONŮ. (Nakl. Mír. Str. 84.)

Dokumenty mírového hnutí od roku 1949 do roku 1952, na nichž je možno sledovat cesty, jimiž mírové úsilí světa šlo, a úkoly, které si kladlo. Výborná příručka pro všechny pracovníky v hnutí obránců míru.

K. J. ERBEN: KYTICE Z POVĚSTÍ NÁRODNÍCH. Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění. 128 stran, váz. 10 Kčs.

Karel Jaromír Erben, jeden z největších českých básníků, se narodil 7. XI. 1811 v Miletičce. Studoval nejprve na gymnasiu v Hradci Králové, posléze v Praze filosofii a práva. Roku 1851 se stal archivářem města Prahy, pak ředitelem pomocných pražských úřadů. Erben byl sběratelem, básníkem i vydavatelem. Jeho vrcholné umělecké dílo básnické, »Kytice« (která vychází k stému výročí od prvního vydání znovu ve Státním nakladatelství krásné literatury, hudby a umění) mělo svůj podklad právě v důkladném studiu lidové poesie. Už první vydání této sbírky básní v roce 1853 mělo nesmírný ohlas. Čerpaje ze zkazek a bájí, z lidové tvořivosti našeho národa, vytvořil Erben svými čtrnácti básněmi mistrovská díla baladického umění, v nichž v plné kráse a zvukově malebnosti zní naše mateřská řeč.

NIKOLAJ N. ŠPANOVA, ŽHÁŘI. (Nakl. Mír, díl I./II., stran 834, celopl. vazba 28,40 Kčs.)

Napínavý román o složité zákulisní hře, jež vrcholila druhou světovou válkou. Příhodný titul »Žháři« se v této knize vztahuje na všechny ty, kdo usilovali o rozbití klidu a štěstí pracujícího lidu a pro své zisky nebo pro své sny o světovládě založili nejkrvavější požár války v lidských dějinách. Českého čtenáře upoutá dramatické vyličení aliance žhářů v Mnichově, již jsme byli vydáni na milost a nemilost nacismu.

Oba svazky jsou doprovázeny ilustracemi, které zachycují věrné podoby odporných herců tohoto dramatu.

GIOVANNI PESCE, VOJÁCI BEZ UNIFORMY. (Nakl. Mír, stran 136, vázané 10,20 Kčs.)

Dramatická historie jednoho úseku osvobozenického boje italského lidu proti nacistickým okupantům. Kniha odvahu a vášnivého udatenství podle vyprávění velitele městských civilních ozbrojených oddílů. Také z těchto kořenů vyrůstá dnešní síla hnutí italského lidu za národní nezávislost a mír.

DVOŘÁK—KVAPIL, RUSALKA. (Stát. nakl. krásné literatury, hudby a umění. Stran 56.)

ZDENĚK FIBICH, ŠÁRKA. (St. nakl. krásné literatury, hudby a umění. Str. 68.) Ve sbírce operní libreta přináší nakladatelství velmi potřebné a žádoucí texty našich významných oper v krásné úpravě a v příhodném formátu.

KAREL SABINA, OŽIVENÉ HROBY. (Nakl. St. nakl. krásné literatury, hudby a umění. Str. 198.)

Sabina, který je znám mnohem více jako libretista Smetanův než jako romanopisec, byl přece i na tomto poli veliký, třebaže měšťácká společnost násilím potlačovala každé slovo uznání pro tohoto literáta. Jeho revoluční duch jej postavil v letech bouřlivého kvasu revoluce březnové přímo do středu tohoto historického dění a proto také při nastolení absolutismu musel poznat trpkost života žalářního. A právě z tohoto prostředí je čerpána látka Sabinova románu, v němž velmi poutavě kreslí jednotlivé figurky revolucionářů, mistrně rozvádí dialogy a rozmarně vypráví denní příběhy z rakouského věznění.

JAN KUNC, LIŠENSKÉ TANČE. Klavír. (St. nakl. krásné literatury, hudby a umění. Str. 96, 30 Kčs.)

Sbírka obsahuje 55 lidových tanců z Lišné, které

sebral a zapsal František Svoboda. Písňě harmonisoval a upravil pro klavír Jan Kunc (* 1883).

ILJA ŘĚPIN, BURLACI NA VOLZE. (St. nakl. krásné literatury, hudby a umění. Str. 105, 16 Kčs. váz.)

Jedním z největších ruských realistických malířů 19. stol. je I. J. Řěpin. Nejznámější jeho dílo jsou Burlaci na Volze, které mohutně vystihuje nejen jejich těžkou práci, nýbrž i protiklad — radostné prostředí, které vytváří krása okolní přírody. V knize vzpomíná Řěpin své přípravy na petrohradské akademii a v druhé části líčí život mužiků v malé vesničce, kde studuje Řěpin postavy k svému dílu. — Kniha je doprovázena 32 obrazy.

VLADIMÍR MAJAKOVSKIJ, VÝBOR Z DÍLA VE DVOU SVÁZCÍCH. (St. nakl. krásné literatury, str. 1008, váz. 60.—Kčs.)

V záhlaví knihy jsou opakována nezapomenutelná slova Stalinova: »Majakovskij byl a zůstane nejlepším, nejtalentovanějším básníkem naší sovětské epochy. Lhostejnost k jeho památce — toť zločin.«

J. V. Stalin. (Pravda 1935.)

Z úvodu knihy citujeme slova Jiřího Taura, velkého znalce a skvělého tluomočitele Majakovského díla:

»Majakovskij za svého života neměl rád slovo »klasik«. V básni, věnované Puškinovi, napsal, že by také jemu podle hodnoty měl být za života postaven pomník, ale že by pod něj položil dynamit a vyhodil jej do povětří, nebo nenáviděl »pompy všelijaké a zbožňoval život »nadevše«. A přece je Majakovskij klasik a davy jeho čtenářů, jeho »auditorium«, které měl rád, se rozrostlo kolem živého pomníku jeho díla do nedohledna. Dějiny, život sám, provedl kritiku díla Majakovského a plně potvrdil Stalinův výrok, že Majakovskij byl a zůstane nejlepším, nejtalentovanějším básníkem naší sovětské epochy.

Jeho životopis se stal historií, ale živý kmen jeho díla prorůstá naší přítomností, zatím co jeho koruna šumí již daleko v budoucnosti. Když byl Majakovskij v dubnu 1927 v Praze, »četl verše jiných básníků i své vlastní«, vzpomíná Zdeněk Nejedlý. »Jeho hlas, který zněl doslova jako hrom, byl opravdu hlasem jiného, pevného a všemohoucího světa. A když začal číst svůj »Levý pochod«, celé shromáždění oněmělo. Literární večer se změnil v manifestaci přátelství Čechů k Sovětskému svazu. Majakovskij okouzluje Čechy i osobním jednáním. Po celou dobu svého pobytu v Praze byl obklopen mladými českými básníky a spisovateli, kteří se stali navždy jeho věrnými přáteli.«

Nyní trvale žije Majakovskij v Československu svou poesíí. Mezi miliony rukou, které mu nadšeně tleskají v auditoriu přesahujícím kontinenty, jsou dnes tisíce tleskajících rukou Čechů a Slováků. Milují v něm právě »život nadevše«, ten život, který tepe v největších projevech ruské myšlenky a umění, v dílech Puškina, Lermontova, Někrasova, Tolstého.

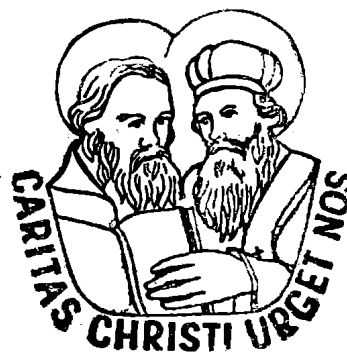
ADOLF BRANALD, CHLĚB A PÍSŇ. (Stát. nakl. krásné literatury, hudby a umění. Str. 424, 23 Kčs. váz.)

Děj románů je zasazen do let 1868—1890, tedy do počátku dělnického hnutí u nás. Ústřední postavou je Kilián — lidový písničkář — který svými písněmi probouzel lid. Velikou předností tohoto románu je věrný historický podklad a znalost nejmenších podrobností a skvělé umění vyprávěcké, které doveče udržet čtenáře v zájmu do poslední stránky.

JOSEF BOHUSLAV FOERSTER, SLAVNOSTNÍ OUVERTURA. (Nakl. KLHU, str. 68, 40 Kčs.)

Nejlepší náš hudební historik Zdeněk Nejedlý napsal o tomto Foerstrově díle: »Po Smetanově »Pochodu ke slavnosti Shakespearově« z roku 1864 nevznikla u nás skladba tak celé slavnostního rázu jako tato ouvertura Foerstrova, mohutně koncepce a čistě slavnostní nálady... Má všechny znaky mocného Foerstrova lyrismu, zde ovšem jeho slavnostní složky. Jež se dá vyjádřit jenom zvukem celého orchestru. Z toho je vybudována stavba stále mohutnějšího díla, jež nakonec přímo tone v záplavě slavnostních zvuků.« Slavnostní ouvertura je 70. dílo národního umělce J. B. Foerstra (1859—1951) a vznikla před 45 lety ve Vídni; její premiéra byla při otevření Vinohradského divadla v Praze (24. 11. 1907).

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

MĚSÍČNÍK KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA

Kapitulní vikář pražský Antonín Stehlik promlouvá k zahájení školního roku na C. M. bohoslovecké fakultě

Spectabilis Msgre ThDr Josef Hronek nabádá k nové práci na naší fakultě

Probošt Msgre Eduard Oliva podává historii litoměřické kapituly

Prof. ThDr Jan Merell vysvětluje význam Litoměřicko-Třeboňské bible

Docent ThDr František Panuška dokončuje úvahu o podstatné přítomnosti

Spirituál P. Karel Sahan medituje o slově „Oportet“

Biskup ThDr Imre Szabó osvětluje činnost mírového hnutí katolického duchovenstva v Maďarsku

ČÍSLO **8** ROČNÍK TŘETÍ

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

MĚSÍČNÍK KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA

CARITAS CHRISTI URGET NOS

REDAKCE: PRAHA II, JEČNÁ ULICE 2 (KNĚŽSKÝ DOMOV) - TEL. 232-358

ADMINISTRACE: PRAHA I, ULICE 28, ŘÍJNA 3 - TEL. 225-815, 222-168, 225-522

S CIRKEVNÍM SCHVALENÍM

ДУХОВНЫЙ ПАСТЫРЬ - Журнал католического духовенства.

Главной темой сего номера журнала «Духовный пастырь» является начало нового школьного года Кирилло-Методийского римского католического богословского факультета. Пражский ординарий Антон Стеглик и Литомержицкий ординарий пробст Мсгре Эдуард Олива приветствуют профессоров и студентов, spectabilis Мсгре проф. др. бог. Иосиф Гронек побуждает к работе, заместитель декана проф. др. бог. Ян Мерелл объясняет о неценомной драгоценности г. Литомержице — в котором находится факультет — т. е. о Литомержицко-Тршебоньской библии и ассистент факультета патер Эмил Корба описывает жизнь в семинарии. В богословской части журнала заканчивает доцент др. бог. Франц Панушка статью о существенной современности. В практической части находится медитация спиритуала богословской семинарии патера Карла Сагана на тему «Опортет», курсив Эмилия Корбы, инструктивная статья епископа др. бог. Имре Сабо из Будапешта, о мировом движении католического духовенства в Венгрии, фейлетон написанный Мсгре др. бог. Иосифом Гронком, о научной деятельности др. бог. Войтеха Шапды, который доживает восьмидесяти лет, пастырская статья об актуальных проповедях и профил патера Яна Пешины, патриотического священника и историографа из Чехорода. Журнал заканчивает домашними и заграничными сведениями и рецензией книжных новостей. Гомилетическое приложение приносит темы для проповедей от др. бог. Б. Коваржика, проф. И. Бенеша, патера К. Сагана и др. бог. Ф. Коталика. Иллюстрированное приложение посвящено городу Литомержице.

THE SPIRITUAL SHEPHERD - The Periodical of Catholic Priests.

The main topic in the present number of the magazine "The Spiritual Shepherd" is the beginning of the new school year at the Cyril and Methodius Roman Catholic Faculty of Theology. The Prague Ordinarius Anthony Stehlik and the Ordinarius of Litoměřice Provost Msgr Edward Oliva greeted the Staff and the Students, Spectabilis Msgr Prof. ThDr. Joseph Hronek incited to new work, the Deputy Dean Prof. ThDr. John Merell dealt with the priceless treasure i. e. the Bible of Litoměřice—Třeboň, which belongs to the City of Litoměřice, the seat of the Faculty and the Faculty Assistant Rev. Emil Korba told about the seminary life. In the theological section of the magazine the Lecturer ThDr. Frank Panuška completed the article dealing with the essence of our time. In the practical part there is the meditation of the Seminary Spiritualist Rev. Charles Sahan on the theme "Oportet", the topical by the Rev. Emil Korba, an instructive article written by the Budapest Bishop ThDr. Imre Szabó on the peace movement of the catholic clergy in Hungary, a feuilleton from the pen of Msgr ThDr. Joseph Hronek about the scientific activities of ThDr. Vojtěch Šanda who has just reached the age of 80, the pastoral article on the topical sermons and a personal portrait of the Rev. John Pešina the patriotic priest and history writer from Čechorod. In conclusion there are reports from home and abroad and the book review. The homiletic supplement contains sermon themes by ThDr. B. Kovařík, Prof. J. Beneš, Rev. K. Sahan and ThDr. F. Kotalík. The illustrated supplement is dedicated to the City of Litoměřice.

LE BERGER SPIRITUEL - Le Journal périodique des prêtres catholiques.

Le présent numéro du périodique «Le Pasteur spirituel» a pour thème central la rentrée de la Faculté Cyrille et Méthode de théologie catholique romaine. L'ordinaire de Prague Antonín Stehlik et le prévôt Mgr Eduard Oliva, ordinaire de Litoměřice, adressent leurs salutations au corps enseignant et aux étudiants en théologie. Mgr Josef Hronek, docteur en théologie et doyen de la faculté de théologie, les exhorte à un travail assidu, le vice-doyen Jan Merell, docteur en théologie et professeur, étudie la Bible de Litoměřice—Třeboň, document précieux conservé à Litoměřice, siège de la faculté. Le P. Emil Korba, assistant à la faculté, dépeint la vie à la faculté. Dans la partie théologique, František Panuška, docteur en théologie, chargé de cours, termine son article sur la présence réelle. La partie pratique comporte une méditation du P. Karel Sahan, directeur spirituel au grand séminaire, sur le sujet «Oportet»; une note cursive du P. Emil Korba; un article instructif de l'évêque de Budapest Imre Szabó, docteur en théologie, sur le mouvement pacifiste dans le clergé catholique de Hongrie; un feuilleton, dû à la plume de Mgr Josef Hronek, sur l'activité scientifique de Vojtěch Šanda, docteur en théologie, qui vient d'atteindre l'âge de 80 ans; enfin, un article pastoral sur les dominicales, et le profil du P. Jan Pešina de Čechorod, prêtre patriote et historiographe. Le numéro est terminé par des informations du pays et de l'étranger, des comptes-rendus des livres récemment parus. Le supplément homilétique contient des sujets de sermons dus à B. Kovařík, docteur en théologie, au professeur J. Beneš, au P. K. Sahan et à F. Kotalík, docteur en théologie. Le supplément littéraire est consacré à la ville de Litoměřice.

DER SELENHIRT - Zeitschrift für katholische Priester.

Das Hauptthema dieser Nummer der Zeitschrift »Der Seelsorger« bildet die Eröffnung des neuen Schuljahres an der Cyrillus-Methodeus römisch-katholischen theologischen Fakultät. Der Prager Ordinarius Anton Stehlik und der Leitmeritzer Ordinarius Propst Msgr Eduard Oliva begrüßen Professorenkollegium und Hörer, Spectabilis Msgr Prof. Dr. theol. Josef Hronek spornet zu neuer Arbeit an, Prodekan Prof. Dr. theol. Johann Merell verbreitet sich über den kostbaren Schatz von Leitmeritz — des Sitzes der Fakultät — über die Leitmeritz-Třeboňer Bibel und der Assistent der Fakultät P. Emil Korba berichtet über das Leben im Seminar. — Im theologischen Teile der Zeitschrift schliesst Dozent Dr. theol. Franz Panuška seinen Artikel über die wesentliche Gegenwart ab. Der praktische Teil enthält eine Meditation des Spirituals des Priesterseminars P. Karl Sahan über das Thema «Oportet», Kursive von P. Emil Korba, einen instruktiven Artikel des Bischofs Dr. theol. Imre Szabó aus Budapest über die Friedensbewegung unter der katholischen Geistlichkeit in Ungarn, ein feuilleton aus der Feder des Msgr Dr. theol. Josef Hronek über die wissenschaftliche Tätigkeit des Dr. theol. Adalbert Šanda, welcher seinen 80. Geburtstag feiert einen Pastoralartikel über aktuelle Predigten und das Profil des P. Johann Pešina aus Tschechorod, eines vaterländischen Priesters und Historiographen. Den Schluss bilden Nachrichten aus der Heimat und aus der Fremde, sowie Rezensionen büchlicher Neuerscheinungen. Die homiletische Beilage bringt Anregungen von Dr. theol. B. Kovařík, Prof. J. Beneš, P. K. Sahan und Dr. theol. E. Kotalík. Die Bildbeilage ist der Stadt Leitmeritz gewidmet.

Duchovní PASTÝŘ

Cyrilometodějská fakulta zahajuje

Antonín S t e h l í k, kapitulní vikář pražský.

Jedním z dokladů péče našeho lidově demokratického státu o potřeby občanstva je také starost o možnost svobodného vyznávání náboženského přesvědčení věřícího člověka. Podíváme-li se po naší vlasti, musíme s uspokojením konstatovat, že u nás není zanedbaného stánku Božího, ba naopak, že na mnohých místech starostlivostí našeho státu dostalo se našim chrámům nového roucha, takže se skví skutečně v krásné úpravě.

Ale nejen chrámy, ale i kněžský dorost se těší starostlivé pečlivosti a naše theologická fakulta je toho zřejmým dokladem. Poslední dva roky, a hlavně uplynulý školní rok, daly naší fakultě pevnou linii a jasný směr ve výchově nastávajících kněží. Fakulta chce vychovat pro náš věřící lid dobré katolické kněze, kteří budou svědomitě plnit své kněžské poslání, budou neúnavnými dělníky na vinici Páně a přitom budou také oddanými vlastenci, kteří svým nesmlouvavým a jednoznačným postojem budou zárukou dobré spolupráce církve a státu.

A v tomto směru bude fakulta pokračovat i v novém školním roce, který bude zahájen dne 14. října t. r. v Litoměřicích. Litoměřické prostředí bude jistě plně vyhovovat vznešenému poslání výchovy budoucích kněží, neboť budova, nově upravená nákladnou restaurací, je zaklíněna do svěží zeleně zahrad a vzdálena velkoměstskému ruchu — tedy přímo stvořena pro poctivé studium i zbožné usebrání mysli. Vybraný sbor profesorů a docentů, v čele s neúnavným děkanem Spectabilis Msgr ThDr Josefem Hronkem, je jistě nejlepší zárukou, že z kandidátů kněžství vyrostou příkladní kněží, oddaní svaté církvi, ale i dobří občané, vášnivě milující svou lidově demokratickou vlast.

Pozdravujeme nový školní rok a prosíme Pána Boha, aby žehnal nejen profesorům a duchovním vůdcům našich bohoslovců, nýbrž i našim kandidátům kněžství a posluchačům přípravného kursu a provázel všechny po celý rok svou milostí.

DO NOVÉ ETAPY PRÁCE NAŠÍ FAKULTY V LITOMĚŘICÍCH

Msgr ThDr Josef H r o n e k, děkan CM bohoslovecké fakulty.

Alma mater Cyrillomethodiana Pragensis zahajuje nový školní rok v novém, nákladně upraveném stánku v Litoměřicích.

Budiž mi dovoleno při této příležitosti říci několik slov, která mají v jistém smyslu ukázat celé naše snažení o rozkvet naší vysoké katolické školy, jež prošla významným vývojem a již připadá určitý podíl v zásadních církevních otázkách a v kulturním poslání v lidu.

Začínáme nový školní rok v Litoměřicích s velkým pracovním nadšením a s nejlepšími nadějemi. Jak se tu naše práce rozvine, to bude záležeti především na poměru profesorů a bohoslovců a zejména na aktivní účasti bohoslovců při studiu.

Naši ctižádostí je vybudovati fakultu tak, aby ještě lépe odpovídala potřebám církve, vlasti a našeho lidu a směle se mohla měřit s ostatními bohosloveckými fakultami evropských národů. Chceme být hrdi na Cyrilometodějskou fakultu, její vyspělost a důvěrné spění s životem lidu, národa.

Zvažme míru práce, která nás čeká v nastávajícím období.

Za jeden z velkých kladů přebudování fakulty pokládáme, že se děje zcela v duchu apoštolské konstituce »Deus scientiarum Dominus« s ohledem na aktuální potřeby dneška. Živá, tvůrčí bohověda nestojí na jednom místě, ale stále se rozvíjí a prohlubuje, a to zcela v intencích samotného Ježíše Krista, jenž po sobě nezůstavil toliko mrtvou literu, ale živý učitelský úřad, jenž by se dovedl přizpůsobiti všem okolnostem a všem potřebám. Tento aspekt se stal již samozřejmostí, jen třeba, aby zájem o studium bohosloví byl rok od roku větší.

Svobodnému rozletu bohovědy u nás nic nebrání. Pokud se nás týká, již nyní přihlížíme k tomu, abychom vedle kněží pro duchovní správu rozmnožili počet vědeckých pracovníků z mladé

generace. Není ovšem možné učinit tak hned, máme na mysli spíše dlouhodobý program, který bude pro nás úspěšnější.

Rozkvět, pravý tvůrčí rozmach naší fakulty se uskutečňuje nikoliv místem, kde fakulta stojí, ale syntesou práce profesora a bohoslovce. Kvalita vysokoškolského vzdělání je rozhodující měrcu určena stavem profesorů a studentů, jejich vzájemným poměrem a poměrem studenta k práci, k studiu.

Naši profesori a docenti ujímají se svého čestného úkolu ve vědomí velké odpovědnosti před Bohem, před státem a našim lidem, přičiňují se, aby dílo zdárně započaté neváзло a aby bylo dokonalé, dávají ze sebe to nejlepší, co v sobě mají. Jednou z rozhodujících podmínek úspěšné vyučovací a výchovné činnosti je práce kateder. Do letošního roku naše katedry vstupují se snahou o zlepšení pedagogické práce a podniknout vše pro rozvoj samostatného studia bohoslovců. Jde tu nejen o práci bohoslovce mimo rozvrh, ale o vlastní charakter vyučovacího procesu, který nejvíce působí na rozvoj samostatnosti bohoslovců. K tomu je třeba pracovat plánovitě ve všech formách vyučovacího procesu, přednáškami počínaje a zkouškami konče.

Pokud jde o vědeckou práci profesorů a docentů, otvírají se jí možnosti v nově organizovaném Ústředním církevním nakladatelství, jež také plánuje vydání skript z jednotlivých oborů, pokud nebudou vydána kompendia a vysokoškolské učebnice.

V novém, klidném ovzduší litoměřickém bude možno bez narušování prostředí úspěšněji zvládnout i další úkol, kterým je přesné plnění učebních plánů a osnov. Právě těmito základními prostředky chceme dosáhnout jednak vysoké úrovně výchovy a vyučování bohoslovců, jednak se jimi zaručí žádoucí jednotnost v postupu i naplní pedagogické i vědecké činnosti fakulty.

V těchto učebních plánech přihlížíme k jednotě theorie a praxe, k úzkému spojení bohovědy se životem, není tu místa pro překonané theorie ani pro prázdné abstrakce nebo traktáty de omni re scibili et de quibusdam aliis, není tu místa pro vše, co oslabuje důvěrný a vřelý vztah k vlastnímu národu, blízký vztah k lidu, krásným tradicím našeho národního obrození.

Chtěl bych ještě vyzdvihnouti jednu důležitou podmínku rozvoje naší fakulty a úspěšné výchovy kněžského dorostu, totiž duchovní vedení bohoslovců v semináři. Všechna opatření výchovné povahy jsou tu prováděna a uskutečňována obzvlášť organizovaně a v harmonickém souladu s potřebami fakulty.

Pro úspěšnou přípravu pro studium na fakultě koná platné služby dvouletý přípravný kurs, jemuž věnujeme neutuchající pozornost, poněvadž zajišťuje fakultě spolehlivý a dobře připravený kádr posluchačů.

Cestně splníme v novém pracovišti v Litoměřicích své významné úkoly a ještě více než dosud přispějeme k rozkvětu naší fakulty: Kupředu pro čest a slávu Boží, pro povznesení důvěry a lásky našeho lidu, pro mír a blaho našeho národa.

LITOMĚŘICKÁ KAPITULA

Litoměřická kapitula vznikla v roce 1056 na mons Sancti Stefani v Litoměřicích, významným to tehdy středisku obchodním a správním. Zakladací listinu vydal kníže Spytihněv II. roku 1057. Je v původním originále chována v archivu litoměřické katedrální kapituly. Tato listina je významná tím, že skýtá pohled do tehdejších sociálních, hospodářských a kulturních poměrů v litoměřickém kraji, že se zachoval její prvopis a že latinský text je zakončen větou ve staročeštině. Je to nejstarší dochovaná listina, ve které je po prvé užito jazyka lidu.

Od počátku, t. j. od roku 1057, je v čele kapituly probošt a proboštství se stává po Praze nejvýznamnějším místem. Od vzniku království Českého až do Karla IV. je litoměřický probošt střídavě s proboštem vyšehradským kancléřem království Českého.

Ve 13. a 14. století hrají litoměřická kapitula a zejména její probošt významnou úlohu ve veškerém politickém a kulturním dění v zemi.

Město Litoměřice vzniká ve 13. století a od svého vzniku až do roku 1862 je krajským městem.

Jedním z nejvýznačnějších proboštů litoměřických je bratr Arnošta z Pardubic Bohuslav, za něhož Karel IV. zřizuje vedle proboštství kapitulní děkanství.

Za Václava IV. je litoměřickým proboštem Zdislav ze Zvířetic, spolužák a důvěrný přítel Mistra Jana Husa a výborný kazatel. V té době působí při kapitule v Litoměřicích i kazatel Konrád Waldhauser, který pak odtud odchází do Prahy k Týnu.

Litoměřičtí patriciové, obávající se revolučních kázání probošta Zdislava ze Zvířetic, vymáhají si na Zikmundovi souhlas k jeho odstranění a chystají se jej zavraždit. Probošt Zdislav, včas varován, tajně v noci prchá přes Labe a tak měšťané litoměřičtí zmocňují se ráno jen jeho nejbližších 17 stoupců, které utopí v Labi. Proboštství a kapitulní domy jsou zničeny a vypáleny.

Nový rozkvět litoměřické kapituly nastává v II. polovici šestnáctého století, kdy proboštem je Berka z Dubé, pozdější arcibiskup pražský. Za něho se stávají Litoměřice velikým uměleckým střediskem, hlavně působením holandských mistrů. Jím je litoměřickému dómu darováno

význačné dílo Lukase Cranacha staršího, které je nejcenějším obrazem v katedrále.

Již během třicetileté války usiluje Valdštejn o zřízení severočeského biskupství, které mělo mít sídlo v Jičíně. Ke zřízení biskupství dochází však teprve v roce 1655 v Litoměřicích. Tím vzniká druhé biskupství v Čechách a prvním biskupem se stává dosavadní probošt Schleinitz.

Jeho nástupce biskup Jaroslav hrabě Sternberk (1676—1709) se zasloužil vynikající měrou o vybudování sídla biskupství. Dostavuje nový katedrální kostel v nynější podobě, buduje biskupskou rezidenci, zakládá rozsáhlou biskupskou knihovnu a dává základ k nynější sbírce vzácných obrazů v rezidenci. Za něho působí v Litoměřicích italský stavitel Ottavio Broggio, který má v Litoměřicích velikou stavitelskou dílnu a staví řadu kostelů a veřejných budov na českém severu.

Sternberk je vynikajícím lidovým kazatelem, vystupujícím vždy jako upřímný český kněz.

Jedním z nejvýznačnějších biskupů je biskup Valdštejn (1760—1789). Je vynikajícím znalcem umění a získal pro litoměřické biskupství řadu velmi cenných obrazů, kterými obohatil obrazárnu. Rozšiřuje biskupskou knihovnu a jeho numismatická sbírka, kterou odkázal Múseu království Českého, tvoří základ numismatické sbírky tohoto musea. Biskup Valdštejn je vpravdě vlasteneckým obrozeneckým knězem. K němu do Litoměřic často zajíždějí Gelasius Dobner, Rafael Ungar, u něho se schází Dobrovský s Jungmannem. Jungmann byl profesorem na litoměřickém gymnasiu a na žádost seminaristů přednášel v semináři češtinu a českou literaturu. Byly to první české přednášky v litoměřickém semináři, který je brzy nato rušen.

Od roku 1815 do roku 1823 je litoměřickým biskupem dosavadní kapitulní děkan František Hurdálek. Jeho sekretářem je Vincenc Zahradník a představeným obnoveného semináře profesor Fessler.

U biskupa Hurdálka schází se řada vynikajících obrozeneckých kněží, jako libušský jemenostpán Antonín Marek, Václav Kára a jiní. Vincenc Zahradník je prvním obrozeneckým filosofem píšícím česky. Z litoměřického semináře vychází v té době jeden vlastenecký kněz za druhým. Představený semináře prof. Fessler

je podezřelý z bolzanismu a tak činnost obou, jak biskupa Hurdálka, tak profesora Fesslera, je trnem v oku rakouskému absolutistickému a policejnímu režimu.

Vídeň snadno si vymáhá na Vatikánu co nejrozhodnější postup proti Hurdálkovi a Vatikán od něho žádá okamžité odstranění prof. Fesslera. Proti tomu se staví Hurdálek a tak hněv Vídně a Vatikánu tvrdě dopadá na biskupa a jeho představeného semináře. Hurdálek je stále nelitostně štván, až podléhá a podpisuje nadiktovanou abdikaci a umírá v zapomenutí v Praze. Profesor Fessler je násilím dopraven do Vídně a z příkazu Vatikánu do smrti zavřen v klášteře Servitů.

Vincenc Zahradník je přeložen na nejhorší faru v litoměřické diecési do Zubrnice, odkud se po letech dostává do Křešic u Litoměřic, kde v mladém věku umírá.

Ještě bych se rád zmínil o dvou litoměřických seminaristech. Litoměřický seminarista Steynský, později vynikající učitel přírodních věd, si dopisuje s Benjaminem Franklinem.

Seminarista Vincenc Náhlovský je důvěrným přítelem pražského seminaristy, pozdějšího vyšehradského probošta Václava Štulce, kterému píše podrobné dopisy o jejich společném příteli Máchovi a vypisuje také jeho tragickou smrt v Litoměřicích.

Z novější doby vzpomínám ještě prof. Kordače a prof. Šandy, kteří oba působili v Litoměřicích. I nynější pan děkan naší fakulty, Spectabilis prof. ThDr Hronek, je vlastně litoměřickým diecéšanem.

To jsou stručné dějiny kapituly a biskupství v Litoměřicích. Na tuto historii dnes navazujeme s vědomím, že kulturně historické prostředí litoměřické skýtá Ř.-k. Cyrilometodějské fakultě pěkné možnosti vědecké práce, že toto prostředí je dostatečným podkladem k tomu, aby z Ř.-k. Cyrilometodějské bohoslovecké fakulty a jejího semináře vycházeli opravdoví, vlastenečtí, svému lidu a našemu lidově demokratickému zřízení věrně oddaní kněží.

Co bude v mých slabých silách jako litoměřického ordináře, chci k tomu plnou měrou přispěti.

*Probošt Msgre Eduard Oliva,
kapitulní vikář litoměřický*

BIBLE LITOMĚŘICKO-TŘEBOŇSKÁ

vzácný poklad biskupské knihovny v Litoměřicích.

V biskupské knihovně v Litoměřicích je uložen vzácný poklad, který je dokladem naší vyspělé kultury a výmluvným svědkem lásky našich předků k biblí. Je to tak zvaná bible Litoměřicko-Třeboňská, jedna ze čtyř nejstarších českých biblí první recenze. K prvnímu svodu jednotlivých knih Písma sv. v jednu staročeskou biblí došlo koncem 14. stol. Nejcenější, časově i jazykově nejstarší, byla bible Drážd'ansko-Leskovecká z let 1390—1410, která byla zni-

čena při bombardování Lovaně v r. 1914, kam byla poslána do universitní knihovny k ofotografování. Časově druhou staročeskou biblí je naše bible Litoměřicko-Třeboňská. Třetí staročeskou biblí je bible Hlaholská, dopsaná v r. 1416 v klášteře na Slovanech písmem hlaholským, ale s českým textem. O rok mladší (1417) je konečně čtvrtá bible první recenze, bible Olomoucká.

Jak již bývá u starých knih, její historie byla jistě

bohatá, ale nám není mnoho známo z osudů této vzácné památky. V literární historii je bible známa pod několika jmény: Bible Litoměřicko-Třeboňská, bible Slavatovská, bible Zmrzlikovská nebo také bible Matěje z Prahy. První název je podle místa dnešního uložení. Vedle dvou svazků uložených v biskup. knihovně v Litoměřicích, chová se třetí svazek v archivu v Třeboni. J. Jireček³⁾ podle dvou erbů, zobrazených v I. díle před knihami Mojžíšovými, se domníval, že jde o erb pánů z Chlumu (Slavatové), kteří byli známí jako přívrženci a ochránci M. Jana Husi, a vyslovil domněnku, že to byl sám M. Jan Hus, který dal podnět k napsání této bible pro pány z rodu Slavatovského. Odtud její název bible Slavatovská. Toto Jirečkovo mínění opravil Augustin Sedláček,²⁾ dokázav, že jde o erb Petra Zmrzlika a jeho choti Anny z Frymburka. Odtud novější název: bible Zmrzlikovská. Konečně bývá někdy nazývána podle písaře: bible Matěje z Prahy.

Dnes je bible roztržena ve tři části, dvě litoměřické a jednu třeboňskou, ale původně se skládala jen ze dvou dílů. Roztržení bylo zaviněno při vazbě druhého dílu, jak první zjistil dr. Jos. Vašica.³⁾ První díl bible je zachován celistvý v prvním díle litoměřickém. Díl druhý byl při vazbě roztržen a je součástí jednak druhého svazku litoměřického, jednak svazku třeboňského.

Všechny kodexy jsou dobře zachované, listy pergamenové, celkem nepoškozené. První foliant obsahuje 302, druhý 259, třetí 304 listů. Jsou svázané v tuhých tlačených deskách s kováním a se sponami k zavírání. Písmo je gotické, inkoust většinou černý, počáteční slova knih a kapitol jsou psána inkoustem modrým nebo červeným. Méně píše věnoval písař druhé polovině dnešního třetího foliantu, kde jsou zapsány části nebiblické (předmluva sv. Jeronýma, obsahy knih, registrum), písmo je menší, ostřejší, více stěsnané.

Obsah prvního dílu (litoměřického): Dvě knihy Makabejské, Přísloví, Kazatel, Velepíseň, Moudrosti, Sirachovcova, Skutky apoštolů, epíšt. katolické, evangelia sv. Matouše, Marka, Lukáše a Jana, Genesis, Exodus, Numeri, Levit, Deuteronomium, Josue, Soudců, Rut. Z přípisu na konci tohoto dílu se dovidáme, že byl dopsán o vigilii sv. Barbory L. P. 1411: Tuto kóncz knyeh prwich. Sit nomen domini. Benedictum. Anno domini. Millessimo. Quadringentesimo. undecimo. Finita est prima pars. Bible. wlgaris in vigilia. Sancte Barbare. feia. quinta. per. Mathiam scriptore. filium. Jacobi. de. praga. Sit deo. gracias actum. et virgini glose.

První část druhého dílu (t. j. prvních 18 kvaternů) obsahující knihy Královské, Paralipomenon, Esdrášovy a Tobiáše byla svázaná v jedno s dodatky k bibli (prology ke všem knihám St. a N. Zákona, registrum, abecední výklad biblických slov) a tvoří druhý svazek bible uložený v Litoměřicích.

Zbývající knihy druhého dílu (Judit, Ester, Job, Zaltář, všechny knihy prorocké, listy sv. Pavla a Zjevení sv. Jana) byly svázané ve třetí svazek, který je uložen v Třeboni. Z latinského explicitu po Zjevení sv. Jana se dovidáme, že bible byla dopsána v den sv. Apoleny 1414: Anno Domini Milesimo quadringentesimo decimo quarto finita est Biblia per Mathiam de Praga in die s. Apolonie feria sexta.

Na první pohled je nápadně seřazení biblických knih, značně odchylné od Vulgaty. Po didaktických knihách St. Zákona následují Skutky apošt., katol. listy, evangelia, pak Genese a další historické knihy St. Zákona a listy sv. Pavla s Apokalypsou. Tento nápadný nesoulad s Vulgatou vysvětluje již J. Jireček⁴⁾ technikou pisatele, který opisoval jednotlivé knihy v pořádku, v jakém se mu dostaly do rukou. Z toho možno usuzovat, že písař neměl před sebou českou bibli, nýbrž pouze překlady jednotlivých biblických knih.

Kdo dal podnět k sepsání této bible, za niž podle slov I. Dobrořského⁵⁾ ani král by se nemusel stydět? Podle výše zmíněných erbů to byl pravděpodobně bohatý milec krále Václava IV., Petr Zmrzlik a jeho

paní Anna z Frymburka. Písařem bible byl Matěj, syn Jakuba z Prahy. Pozdější osudy rukopisu nejsou známy, až první a třetí díl se objevuje v biskupské knihovně v Litoměřicích, kam je pravděpodobně zakoupil zakladatel této knihovny, milovník a sběratel rukopisů, biskup Emanuel Arnošt z Valdštejna (1759—1789). Svazek druhý, třeboňský, podle genealogických záznamů na druhé straně posledního listu, patřil v 16. stol. rodině Hozlaurů z Hozlau. Barbora, dcera Uršuly Záleské z Hozlau, se provdala za Jana ml. Vratislava na Mníšku, a tak se stal kodex majetkem hrabat Vratislavů z Mitrovic, v jejichž pražském archivu spatřil r. 1792 kodex Dobrovský. V Praze zůstal až do r. 1818, načež se stal majetkem správce V. Strízka, který daroval rukopis — neznámo přesně kdy — knížeti Janu Adolfu Schwarzenbergovi a tak se kodex dostal do Třeboně.

Ve svém domnění (na základě znaků před Genesí), že popud k napsání bible dal M. J. Hus, byl J. Jireček utvrzován i glosami na okrajích listů prvního dílu, psaných již způsobem Husovým a hlavně dvěma poznámkami u evangelia sv. Matouše (3, 4; 5, 18) s dodatkem: »to Hus«. Jak bylo však již vzpomenu, dokázal Aug. Sedláček, že nejde o erb rodu Slavatovského, nýbrž o erb Petra Zmrzlika a Anny z Frymburka, takže tím padá spojení mezi příslušníky pánů z Chlumu jako majiteli bible a M. J. Husem. Co se týče poznámek, nejsou současně s textem, jak lze soudit z jiného inkoustu, a vznikly asi až po smrti Husově a jejich pisatelem je pravděpodobně nějaký posluchač Husových kázání.⁶⁾

Pravopis bible Litoměřické je povětšinou takový, jakého se užívalo v Čechách kolem 1400, před zavedením reformy Husových; není zvláštních znamének pro měkkost souhlásek ani pro délku samohlásek. Pouze glosy i pozdější přípisky a místy druhá polovice III. dílu prozrazují jakýsi pokus pravopisu diakritického, ale není v tom žádné pravidelnosti. Znaménka v podobě našich čárek nad samohláskami nemají významu, právě tak jako tečky mezi jednotlivými slovy. Y a i se kladou bez rozdílu. Často se vyskytuje zdvojená hláska tam, kde bychom čekali jednoduchou (wynny nassie I. Esd 9, 6). Psaní velkých písmen je bez pravidelnosti. V témže slově bývají i dvě až tři velké litery. Jen vlastní jména, jak osobní, tak i místní, začínají se obyčejně velkým písmenem. Pro získání místa zkracují se slova, na př. tím, že poslední hláska ve slově se nadpisuje ve zmenšené míře (w tuz hodyn I. Král 14, 20), nebo vynecháváním některých hlásek, zvláště n a m a nahrazováním jich znaménkem nad předcházející hláskou (priedz hospodyne I. Král. 1, 12).⁷⁾

Bible Litoměřická je cenná i s hlediska uměleckého. Když v pozdním středověku přestává být bible jenom knihou theologů, ale je překládána do lidových jazyků a stává se i pro širší okruh věřících knihou náboženského poučení a povzbuzení pro mravní život, množí se i doprovázení posvátného textu obrazem podporujícím obrazotvornost čtenářů bible. Bible Litoměřická ve své výzdobě nedosahuje již výše svých gotických předchůdců (bible Václava IV. ve státní knihovně ve Vídni, nebo bible mincmistra Konráda z Vechty, dnes v museu Plantin-Moretově v Antverpách), je vyzdobena sice rukou zručnou, nikoli však umělecky tvořivou. Uplatňuje se zde výzdobný systém, jaký ovládá průměr české malby knižní v první čtvrtině 15. stol. Tak jako v iluminovaných gotických biblích, i v bibli Litoměřické nejzdobnější stranou knihy je počátek Genese. Do prostého ornamentálního rámce jsou vloženy obrazy Stvoření, jež jsou podle starého francouzského vzorce spojeny v listu. Miniatury jsou dílem nesterpně školených rukou a nesterpně umělecké úrovně. Jsou vkomponovány buď v iniciály, nebo co obrázek vloženy do textu.⁸⁾

Po zkázce bible Drážďansko-Leskovecké je bible Litoměřická naší nejstarší úplnou českou bibli. Jistě úctyhodný doklad náboženského a národního citění našich předků. Kéž tento drahý poklad i u našich

bohoslovců, kteří budou mít příležitost v novém místě svého studia tutu bibli vzít do rukou, rozhojnají jejich lásku k Bohu, národu a drahému českému lidu.

Prof. Dr. Jan Merell

P o z n á m k y: ¹⁾ Časopis Čes. musea 1877, str. 625 až 629; srv. též ČČM 1864 a 1872. — ²⁾ Časop. přátel starož. čes. 29, 1922, str. 59 n.; — ³⁾ Pozn. č. 12 ve

Vašicově vydání Olomoucké bible z r. 1933; — ⁴⁾ ČČM 1872; — ⁵⁾ Geschichte der böhm. Sprache u. Liter. II., str. 212; — ⁶⁾ Srv. Fr. Černý »Hus a bible Litoměřická« v Listech filolog. 1897, str. 94 násl.; — ⁷⁾ Srv. Jan Roubal »Dvě rukopisné bible české« ve výroční zprávě reálky v Pardubicích 1901; — ⁸⁾ Srv. Ant. Matějček »Výzdoba české bible gotické« v Ročence čs. knihtiskářů, roč. VIII/1925, str. 22 n.

O LITOMĚŘICKÉM SEMINÁŘI

Na rozhraní úrodných rovin a skalnatých hor severozápadních Čech, uprostřed vinic a kvetoucích sadů rozkládají se Litoměřice, město s bohatou historií.

Dávné věky tají původ sídla slovanského kmene Ljutomiců, kteří si v IX. století postavili na pahorku, vypínajícím se nad Labem, svůj hrad (mythologický hrádek Litomirov).

Toto místo oblíbil si kníže Svyatopluk II. a posvětil je r. 1057 založením kapituly a kolegiálního chrámu sv. Štěpána. Ve stínu tohoto ústředního chrámu přibývalo záhy mnoho domů, rostly nové kostely a kláštery. Tvořilo se znenáhla rozsáhlé podhradí, které bylo r. 1227 povýšeno králem Přemyslem Otakarem I. na město.

Sláva tohoto města, duchovního střediska kraje, vyvrcholila v r. 1655, kdy kolegiální kostel sv. Štěpána se stal kostelem biskupským.

Cetné věže připomínají ještě dnes jako staří svědkové rozkvět, kterého v minulosti dosáhlo toto sídlo druhého nejstaršího biskupství v Čechách. Prvním biskupem litoměřickým byl poslední tamější probošt Maxmilián Schleinitz. Jeho nástupce Šternberk provedl nádherné barokní stavby, jež podnes zdobí město.

A nyní o litoměřickém alumnátu či semináři.

Alumnát je ústav pro výchovu a odborné vzdělání duchovního dorostu. V dobách poapoštolských byl přirozeným seminářem dům biskupův (episcopium), kde se kandidáti připravovali k stavu duchovnímu pod stálým dozorem biskupa.

Za zakladatele semináře v našem smyslu dlužno však mítí teprve sv. Augustina, který v Hipponu založil »monasterium clericorum«, pospolně tam žil s duchovenstvem a zároveň odchoval kněžský dorost. Vzorem dekretu tridentského, v němž výchova a vzdělání kleru dosud tkví a který skvěle splnil nádeje v něj skládané, byla t. zv. německá kolej, zřízená r. 1552 v Římě.

Podle nařízení sněmu tridentského zřízen byl v roce 1736 seminář v konsistoriální budově. Podle dvor. dekretu z r. 1788 i v Litoměřicích zřízen toliko ústav, kde by kandidáti po vysvěcení v pražském generálním semináři byli připravováni blíže pro svůj kněžský úkol. Jelikož dosavadní budova nevyhovovala, byl ústav přenesen do zrušeného dominikánského kláštera (později budovy hejtmanství). Dv. dekretem z 30. I. 1806 bylo semináři přikázáno třetí sídlo: býv. jezuitská kolej v Litoměřicích.

Kostel, zasvěcený Zvěstování Panny Marie a zbudovaný r. 1731 italským stavitelem Juliem Broggio, byl po opravě dne 1. XI. 1810 znovu vysvěcen. Roku 1898 byl důkladně opraven nákladem litoměřického biskupa J. Schöbla.

A nyní se seznámíme s několika muži okolo semináře, jichž jméno nezaniklo s jejich dobou, ale mají význam i pro dnešní dobu, plnou dynamiky sociálního dění.

Jest jisto, že po dobu téměř 300 let se na litoměřickém stolci biskupském vystřídali různí vynikající mužové. Dnes připomeneme několika slovy vlasteneckého biskupa Hurdálka (1747—1833), osvíceného kněze a národovce. Byl odchovancem litoměřického semináře a po působení v duchovní správě na různých místech byl r. 1815 jmenován biskupem v Litoměřicích. Přes svou vysokou hodnost zůstal věrným svému svému lidu, z něhož vyšel, a brzy dostal se do konfliktu s církevní hierarchií a tehdejší rakouskou vládou. V Římě byl obžalován z kacířství, ve Vídni

pro karbonárství. Štvanice proti němu pokračovala a když se zastal svého přítele kněze-bolzanisty Fessla, byl donucen r. 1822 k abdikaci.

Lid však pojal ho do svého srdce a na jeho památku nezapomíná.

Rovněž nelze zapomenouti na dva veliké muže, kteří působili jako učitelé v litoměřickém semináři: Josef Jungmann a Dr. Kordač.

Patriarcha českého písemnictví Josef Jungmann (1773—1847) působil od r. 1799 jako gymnasiální profesor v Litoměřicích po dobu 16 let. Od r. 1806 z vlastní iniciativy vyučoval bezplatně po devět let semináristy českému jazyku. Jedinou odměnou mu bylo, že mezi semináristy našel několik mladíků, kteří pochopili jeho ušlechtilou snahu a v tomto duchu působili dále. Jungmann neobmezoval se pouze na výklady o českém jazyku, nýbrž budil ve svých mladých posluchačích vlastenecké uvědomění, rozněcoval v nich lásku k českému národu a příbuzným kmenům slovanským, jmenovitě k Rusku. O rázu těchto přednášek svědčí nejlépe dochované řeči v jeho pozůstalosti. Z litoměřického semináře rozešel se po českém venkově značný počet duchovních, kteří hlavně zásluhou Jungmannovou pocítili sami a hlásali povinnosti k vlasti a českému jazyku. Mnozí z nich návodem Jungmannovým se pokoušeli se zdarem v literárním působení nebo se stali alespoň přispěvateli v jeho velikém slovníkářském díle. Nejznámější se stal Jungmannův nejmilejší žák Antonín Marek, pozdější populární libuňský jemnostpán. Není bez zajímavosti, že Marek, díky blahodárnému působení svého učitele Jungmanna, cítil, že »tam od východní strany duch Slavie vane«. Ve stati Slovan v časopise »Jindy a nyní« r. 1833 doslova píše:

»Cítím, že přináležím veškerému Slovanstvu a veškeré Slovanstvo že přináleží mně. Toto jest má pýcha, o kterouž se nedám připravití obmezením mého národa na jeden tisíc čtverohranných mil. V širším světě bydlím, než by závist dopustiti chtěla, početnějším se slavím národem, nežli ráda slyší. Na okrsku mého kraje nezapadá slunce a bohda i sláva nezapadne v něm, dokud poslední syn a dědic její nepřestane hlásiti se k ní.«

Dnes, více než po 100 letech, jsme hrdými svědky, že sémě zaseté Jungmannem nepadlo ani na skálu, ani do hloží, nýbrž na půdu úrodnou, aby vydalo úrodu stonásobnou.

Dalším světlým zjevem mezi učiteli litoměřického semináře je pozdější arcibiskup Kordač (1852—1934). Pocházel z našeho lidu, lidu věrně sloužil a vždy po celý svůj dlouhý a požehnaný život mu zůstal a to i za cenu konfliktu s vysokou církevní hierarchií, vedoucího posléze k jeho nucené abdikaci ze stolce sv. Vojtěcha, věren.

Roku 1885 byl Kordač povolán biskupem Schöblem za profesora litoměřického semináře, jehož se stal za 4 roky rektorem. Za své 20leté činnosti staral se svědomitě o seminář i kostel, jež pečlivě upravil vhodnou adaptací. Stejná byla i jeho péče o kněžský dorost.

Připomeňme si ještě, co silná osobnost Kordačova říká našemu budovatelskému dnešku:

My katoličtí kněží vidíme dodnes v Kordačovi muže asketického i apoštolsky jednoduchého života a smířitelného bojovníka proti nemravnému a sobeckému mamonárství. Liberalismus a jeho zplozenec kapitalismus byl mu základem vši duchovní a hmot-

né bídý, jmenovitě pak dekadence poválečného života.

Bojoval proti lichevnímu úroku a neproduktivnímu kapitálu, představovanému velkokapitálem bank a průmyslových koncernů.

Vážíme si opravdově i dnes, v době převratných změn celého našeho hospodářského řádu při naší cestě k socialismu, Kordačova pochopení pro práci, a to zejména manuální, v níž prorocky viděl daleko před

svou dobu její vznešené poslání, realizující božské úmysl.

Končíme svou dnešní úvahu o litoměřickém semináři s přáním, aby nám i pro naši dobu vychoval v kněžském dorostu, navazuje na tradici svých světlých vzorů, o nichž jsme se dnes podrobněji zmínili, zdatné dělníky na vinici Páně, kteří nikdy nezapomenou, že vyšli z lidu a lidu vždy musí sloužiti.

ROZHOVOR

s litoměřickým ordinářem Jeho Milostí n. j. p. proboštem Msgr. Eduardem Olivou, kapitulním vikářem.

1. Jak je postaráno o výchovu kněžského dorostu na novém sídlišti pražské fakulty?

Ř.-k. CM bohoslovecká fakulta je umístěna v budově bývalého diecézního semináře, ve kterém byly během prázdnin provedeny rozsáhlé adaptační práce, aby plně vyhovovala svému novému účelu.

Budova je dostatečně prostorná, položená v rozsáhlé zahradě v litoměřické školní čtvrti, a je v ní kromě fakulty umístěn i seminář a přípravný kurs s internátem.

Sledoval jsem pozorně všechny práce spojené s adaptací budovy a se stěhováním fakulty, a s povděkem jsem konstatoval, jak velkou péči věnoval Státní úřad pro věci církevní tomu, aby byly dány všechny předpoklady k tomu, aby se CM bohoslovecká fakulta i v novém prostředí mohla co nejdárněji rozvíjet.

Bylo radostné sledovat, s jakou pílí a nadšením pracovaly brigády bohoslovců při stěhování a zařizování a jak všem záleželo na tom, aby bylo vytvořeno co nejkrásnější prostředí pro všechny bohoslovce a kursisty.

2. Jaké jsou výhody pro bohoslovce?

Nespornou výhodou pro bohoslovce v Litoměřicích je skutečnost, že při fakultě a semináři je rozsáhlá zahrada a dostatečný prostor pro hřiště, čehož bohoslovci v Praze postrádali. Výhodou proti Praze je i možnost vycházek do překrásného okolí Litoměřic. Také klidné prostředí okresního města, bez rozptylujících vlivů velkoměsta, jistě přispěje studiu.

3. Co si slibujete pro svou diecési od toho, že sídlo fakulty je v Litoměřicích?

V této skutečnosti vidím v prvé řadě jakési vyznamenání pro naši diecési, protože tím stoupne její význam. Vždyť na zdárné výchově kněžského dorostu záleží celé další působení Církve v naší vlasti. Doufám, že fakulta v Litoměřicích upoutá na sebe pozornost a zájem kněží i věřících naší diecése a probudí více zájmu o kněžská povolání, kterých zejména naše diecése tolik potřebuje.

4. Jak chcete jako litoměřický ordinář práci fakulty podpořit?

Jsem si dobře vědom toho, že přeložením sídla CM bohoslovecké fakulty do Litoměřic vyvstaly pro mne nové závažné povinnosti. V prvé řadě bude mou snahou plně podpořit práci J. S. děkana fakulty profesora Msgr. Hronka, která je výlučně zaměřena k tomu, aby z naší CM bohoslovecké fakulty vycházeli každoročně v dostatečném počtu noví, pro svůj vznešený úřad dobře připravení kněží. Aby z ní vycházeli kněží věrní Bohu a Církvi, ale stejně věrní našemu lidu a jeho lidově demokratickému zřízení.

Jsem přesvědčen, že k tomuto cíli budou za účinné podpory Státního úřadu pro věci církevní svorně spolupracovat nejen profesori fakulty, představení semináře, učitelé a představení přípravného kursu, ale také všichni bohoslovci a studenti přípravy.

Věřím, že s pomocí Boží společnou prací a společným úsilím všech zúčastněných bude CM bohoslovecká fakulta i v novém prostředí zdárně plnit své vznešené a krásné poslání.

DEN V NAŠEM SEMINÁŘI

Těžko jej rozměřit na vteřiny, minuty a hodiny. Seminární den nelze matematicky propočítat ani rozložit v suchá statistická čísla a kdybychom jej měli charakterizovat nejhodněji, museli bychom uvést ty nejtypičtější rysy, ve kterých se zrcadlí jeho průběh, život i smysl. A těmi jsou: modlitba, studium a oddech.

Modlitba: Hned na prvním místě, i když není osamocená. Ora et labora! Modlitbou začíná všechno i seminární den, i každá práce. Je úzce spjata s celým životem alumnů ve smyslu známého hesla: »Servire Deo regnare est« — a když vejdemo do oratoře, to již lépe chápeme velkolepý smysl těchto slov, protože v oratoři — a tento pocit je neklamný — tam bohoslovci nejvíce vyjrazňují toto vznešené úsilí. Tam jej nejvíce uplatňují a upevňují. Zde, vpravdě slouží Bohu a zde se učí pod vedením svého duchovního otce nezištně a oprav-

dově sloužit Bohu. Od ranní modlitby, meditace, přes účast na mši sv., odpolední examen a adoraci, až po večerní modlitbu a punkta P. spirituála, která jsou duchovním vodítkem do dalšího dne i do dalšího života. A přece není to jediné místo, kde bohoslovci otevírají své srdce Pánu, protože pro bohoslovce a tím více pro naše bohoslovce každé místo důstojného seminárního zátiší jest vhodným prostorem, v němž lze kdykoliv a kdekoliv rozmlouvat s Tím, kterého nevidíme, ale který vidí nás. Který slyší nás a naslouchá nám. To je důležitý moment v životě alumnů a toto správně pochopit jest nejkrásnějším výsledkem přípravy na to, aby jednou mohli opravdově a dokonale sloužit Bohu, protože to jest kralování, k němuž jest povolán jen »muž, který chce vládnout veškerou mocí« — jak říká Ibsen slovy biskupa Arnessona ve svých Nápadnících trůnu. Příprava a

výchova bohoslovce k plnosti kněžské moci jest a musí být zapalována právě upřímnou a opravdovou modlitbou.

Studium. Nelze nijak podceňovat i theoreticko-vědeckou přípravu v tom, aby budoucí kněz byl mužem těchto opravdu ocelových kvalit, jak jsme výše uvedli. Studium a příprava i theoreticky vzniknout a ovládat náboženské poznání to nutně vyžadují. Naše fakulta v tom směru může se právem chlubit stoupající úrovní a není divu! V jejím čele stojí v osobě děkana Spect. prof. ThDr Josefa Hronka muž eminentních kvalit, zvýšených vlastní dlouholetou pedagogickou praxí a nesmírně bohatými učitelstvími zkušenostmi. Zpřísněním fakultní disciplíny se dosáhlo zjevných výsledků zlepšení. Účinně zvýšily řád a kázeň, a to upevnilo i úroveň fakulty. Bohoslovci naší fakulty si správně uvědomili tuto povinnost a plní ji v celku rádi. Jest jim samozřejmá!

Jest to jejich práce, na kterou jsou svým rozhodnutím vázáni. Pochopili ji a k této práci mají upřímný vztah a kladný poměr. Tento pozoruhodný obrat nevyvolaly jen vysokoškolské předpisy, nýbrž především živý a jasný příklad všech pracujících naší vlasti, všech dělníků, kteří na svých pracovištích upevňují a zvyšují své normy, zlepšují formy práce a své pracovní výkony. Když bohoslovci na úseku své práce zkvalitňují, zlepšují a zvyšují její úroveň — to nejlépe ukazuje na soulad se vším tím, co se na velké frontě výstavby celé naší vlasti uskutečňuje každým dnem.

Kromě povinných přednášek, jejichž absolvování je zapotřebí k dosažení absolutoria, jest zde hodně dalších

zájmových možností specialisace v některých ryze theologických i praktických disciplínách. Různé semináře s bohatě vybavenými knihovnami a dobrými učiteli, veliká a bohatá knihovna katedry společenských nauk, možnost vzdělávání se v hudbě, dějinnách církevního zpěvu, staroslověnském a orientálních jazycích, studium dějin a archeologie — to naznačuje veliký výběr, z kterého si mohou bohoslovci volně volit podle svých osobních zájmů a zálib.

Oddech. Není možné vynechat oddech a odpočinek ze života bohoslovců. Jest zasloužený a nutný. Umožňují jej téměř hodinové volno před přednáškami, fakultní pauzy, odpolední vycházky do nádherného okolí starobylých Litoměřic (délkou času střídavě a vhodně upraveny seminárním řádem) a večerní rekreace v pěkně zařízené klubovně, která byla péčí Státního úřadu pro věci církevní při semináři zřízena. K tomu možno ještě připočítat volejbalové hřiště na nádvoří semináře a rozsáhlou zahradu seminární.

V těchto stručných obrysech zrcadlí se profil ne jednoho, nýbrž téměř všech dnů v semináři strávených. Budova naší fakulty a semináře na Komenského ulici vnějškem snad působí dojem melancholie, klášterní ztichlosti a odloučenosti. To je klamný dojem. Uvnitř však proudí život naplněný posvátným zápallem a upřímnou touhou po dosažení jednoho z nejkrásnějších a nejodpovědnějších povolání — kněžství. A jest to práce, cíl a život opravdu radostný svým smyslem, krásný svou náplní a obšťastňující svými výsledky! P. Emil Korba

THEOLOGIE

O PODSTATNÉ PŘÍTOMNOSTI

(Dokončení)

Přítomnost po stránce materiální.

Jako u přítomnosti po stránce formální jsme pátrali po formálním důvodu přítomnosti, tak zkoumáme-li přítomnost po stránce materiální, pátráme po tom, jak se konkrétně, fysicky tato přítomnost uskutečňuje. To poznáme, zodpovíme-li si otázky:

a) co může býti přítomno, b) jak může býti přítomna podstata a c) jaký je způsob přítomnosti samé podstaty.

Ad a) *Co může býti přítomno.* Věci, které jsou v řádu skutečnosti, jsou buď takové, že mohou samostatně existovat a nevyžadují žádného subjektu, na němž by byly nebo jsou takové, že samostatně existovati nemohou, protože svou povahou vyžadují nejdříve subjekt, na němž nebo skrze nějž by mohly existovati. Do první kategorie patří všechny podstaty, do druhé všechny akcidenty reální.

Ve vlastním smyslu může proto být přítomna jen podstata.

Ad b) *Jak může býti přítomna podstata.* Přítomnost podstaty se může projevovat dvojným základním způsobem: per se a per accidens, přímo nebo nepřímo. Přímo je přítomna, je-li přítomna ratione sui, to jest jako podstata, pokud jest podstatou čili je-li přítomna podle svého fysického esse. V takovém případě mluvíme o podstatné přítomnosti věci. Podstatná přítomnost znamená tedy přítomnost podstaty podle jejího fysického bytí, esse.

Nepřímo, per accidens, je přítomna podstata,

kdykoliv je přítomna jen zástupně skrze něco svého, co není totožné s jejím esse, co tedy od ní pochází jako její aktuální projev, účinek, který nesplývá s esse podstaty. Zcela správně můžeme tvrdit: slunce je na zemi přítomno fysicky, nikdy však nemůžeme tvrdit: slunce je na zemi přítomno *podstatně*, protože není přítomno ratione sui jako slunce, nýbrž jen ratione alterius — účinky své vnější činnosti, tedy podle něčeho svého, ne podle celého svého bytí.

Tedy na otázku, jak může být přítomna podstata, nutno odpověděti, že všechny podstaty mohou být přítomny per se, podle svého esse, podstaty essentiálně *nejednoduché* též per accidens.

Ad c) *Jakým způsobem (všeobecně) je přítomna podstata.*

Kdekoli je podstata jako podstata, je vždy celá a nerozdělená, protože jako taková nemá fysických částí integrálních, a to ani podstata hmotná. Tím méně je může mít podstata duchová, essentiálně jednoduchá.

Podstata hmotná je ovšem podstata složená, ale ne z částí integrálních, nýbrž essentiálních. Jako podstata zůstává vždy jedna, jednotná, nerozdělená a prostorově nerozměrná, to znamená, že v ní nejsou essentiální části, z nichž se skládá, vedle sebe, levá či pravá, ale tvoří essentiální jednotu, kterou pak jest hmotná podstata úplná. V uskutečnění se ovšem projevuje hmotná podstata i částmi integrálními, ne však proto, že je podstatou, ale proto, že jako

hmotná má požadavek, schopnost bytí rozsáhlou, má aptitudinem kvantitativam. Tato schopnost projevovala se v uskutečnění kvantitativními integrálními částmi nezabraňuje, aby podstata sama nebyla jednoduchá. Tato její jednoduchost není však totožná s jednoduchostí essentiální, je zcela od ní rozdílná a my nazýváme tuto jednoduchost jednoduchostí integrální. Integrální jednoduchost je jednoduchost, mající schopnost soupřirozeného doplnění, t. j. uskutečnění této schopnosti. Proto podstata integrálně jednoduchá jako podstata je vždy celá a cele, kdekoli jest, kdežto v integrálních částech je přítomna jen zástupně.

Podstaty podle jejich bytí lze rozdělit na dvě skupiny: první skupina zahrnuje v sobě podstatu podle bytí nezávislou na žádné jiné podstatě žádným způsobem, druhá skupina zahrnuje v sobě všechny podstaty, vnějškově závislé na podstatě podle bytí nezávislé.

Podstata, která je naprosto nezávislá ve svém bytí, je podstata nutná, ničím neomezená, nejvyšší dokonalá, nejjednodušší, je sama od sebe. Podstaty, které jsou vnějškově závislé na podstatě, která je sama od sebe, jsou podstaty nahodilé, omezené, různě dokonalé a proto též nestejně dokonale jednoduché.

Z toho nyní vyplývá:

a) Podstata naprosto neomezená ve svém bytí musí mít přítomnost neomezenou, nutnou, nejvyšší dokonalou a nejjednodušší. Tuto přítomnost nazýváme přítomností immensivní a projevuje se tím, že vše, co — ať již aktuálně nebo potenciálně — existuje, vyplňuje. Lze ji proto též nazvat, zvláště s ohledem na stvořené věci existující a možné, přítomností repletivní.

b) Podstaty omezené, různě dokonalé, budou mít přítomnost omezenou, která bude vymezovat

jejich bytí. Tuto přítomnost nazýváme přítomností definitivní, protože absolutní »zde« podstaty současně vymezuje či omezuje esse podstaty.

Jak si máme představovat tuto přítomnost? Nelze si ji představovat jako nějaký matematický bod, který je rovněž nerozměrný a nemá žádných částí. Jako mezi bytím podstaty nestvořené a podstaty stvořené je analogie, t. j. zčásti jsou si podobny a zčásti nikoli, tak je tatáž analogie mezi přítomností definitivní a přítomností repletivní. Esse podstaty nekonečné je nekonečné a podobně je nekonečná i její přítomnost, esse podstaty stvořené je konečné a tak je konečná i její přítomnost. Podobnost je mezi nimi ve vnitřní náplni esse a rovněž tak i ve vnitřní náplni přítomnosti. U jedné je tato náplň neomezená, nekonečná, nezávislá, u druhé je omezená, konečná a závislá na první. Můžeme směle říci, že přítomnost definitivní je přítomností repletivní, ale omezenou a vymezenou, resp. ohraničenou. Nemá tato přítomnost tedy nic společného s kvantitativní rozlohou, s místem či prostorem, může však vyplňovat to, co je rozměrné, ale tak, že celá podstata stvořená je v celém celku rozměrná a celá v každé jeho části.

Všechny podstaty stvořené jako podstaty jsou tedy přítomny *definitivně*.

Výraz »podstatná přítomnost« znamená tedy přítomnost na způsob podstaty, tedy nerozměrné (buď repletive nebo definitive). Vyznáváme-li, že Ježíš Kristus je v Eucharistii přítomen *podstatně*, tvrdíme tím, že je v ní přítomen na způsob podstaty, a protože se jedná v Ježíši Kristu o dvojí přirozenost, je v Eucharistii přítomen jako Bůh repletive, jako člověk definitive.

Docent ThDr František Panuška

NÁBOŽENSTVÍ A ŽIVOT

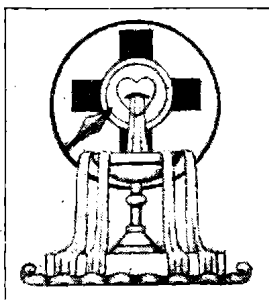
BLOUDĚNÍ A CESTY
K DOMOVU

MEDITACE

„OPORTET“

Ve Dvořákově Jakobínu nejvíce upoutává překrásné místo, kde zaznívá půvabná a povznášející melodie návratu: »My cizinou jsme bloudili...«, která přechází do rozjásaného a pocitem nesmírného štěstí naplněného uklidnění: »Jen ve zpěvu, jen ve zpěvu jsme našli sladkou úlevu...« Bloudění je zlá věc! Okamžik, kdy člověk neví, co chce, kdy ztrácí všechno. Kdy ztrácí smysl života se všemi půvabů a radostí. Bloudění člověka zeslabuje. Člověk bez domova není celým člověkem.

Bloudit někdy znamená hledat. Hledající i přes upřímnost svých záměrů vždy zůstává v nevhodě. Buď nalezne a jeho nejistota se mění v jistotu — anebo nenalezne — zbloudí. Cílem lidského hledání je štěstí. Štěstí kotví v srdci člověka a člověk je přesazuje

náctiletý chlapec pravi v chrámě jerusalemském k rodičům svým: »Proč jste mne hledali? Nevěděli jste, že já musím být v tom, co jest Otce mého?« (Luk. 2, 49.)

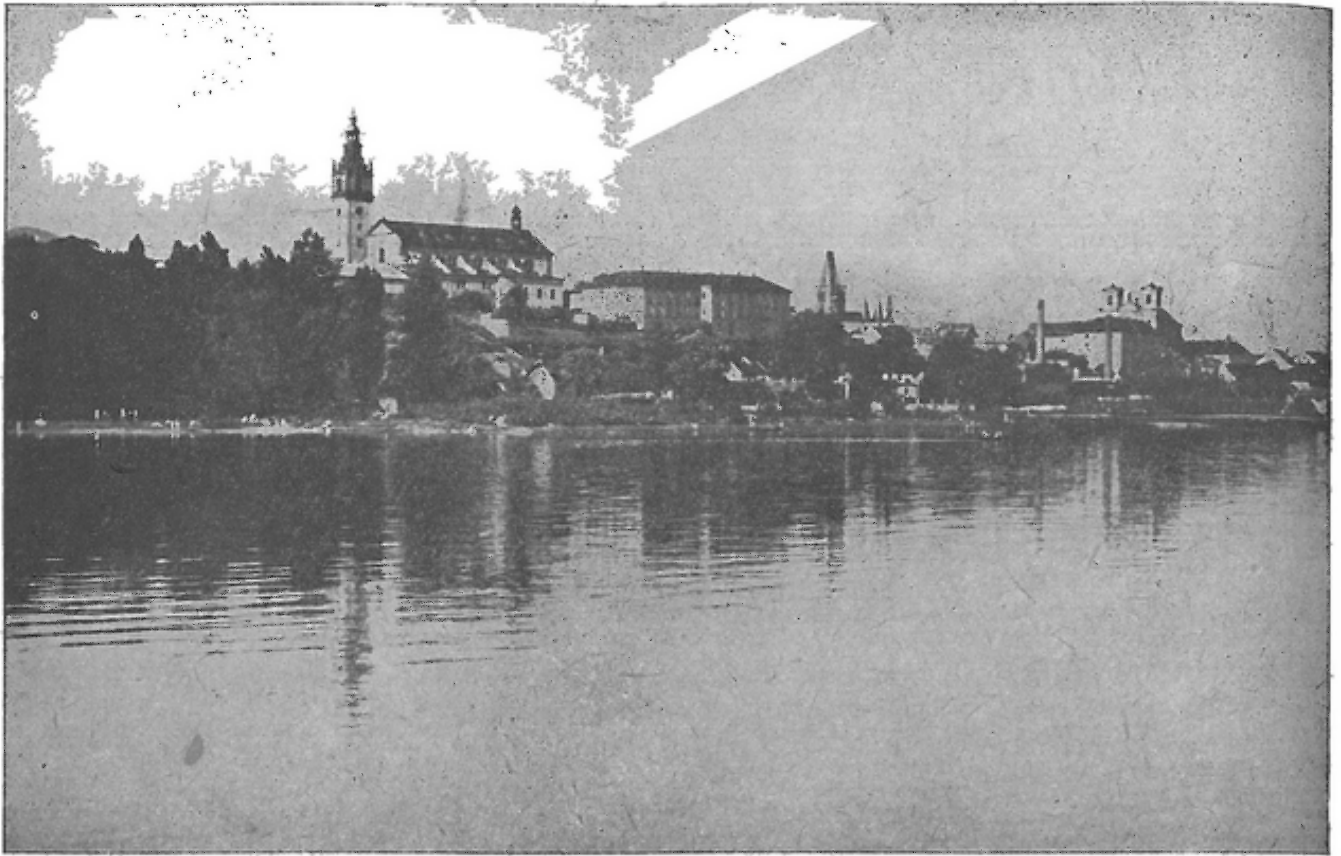
Duchovní PASTÝŘ

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA
K ČÍSLU OSMÉMU
ROČNÍK III.

Akademický malíř Oskar Schmidt: Katedrála sv. Štěpána prvomučedníka v Litoměřicích.

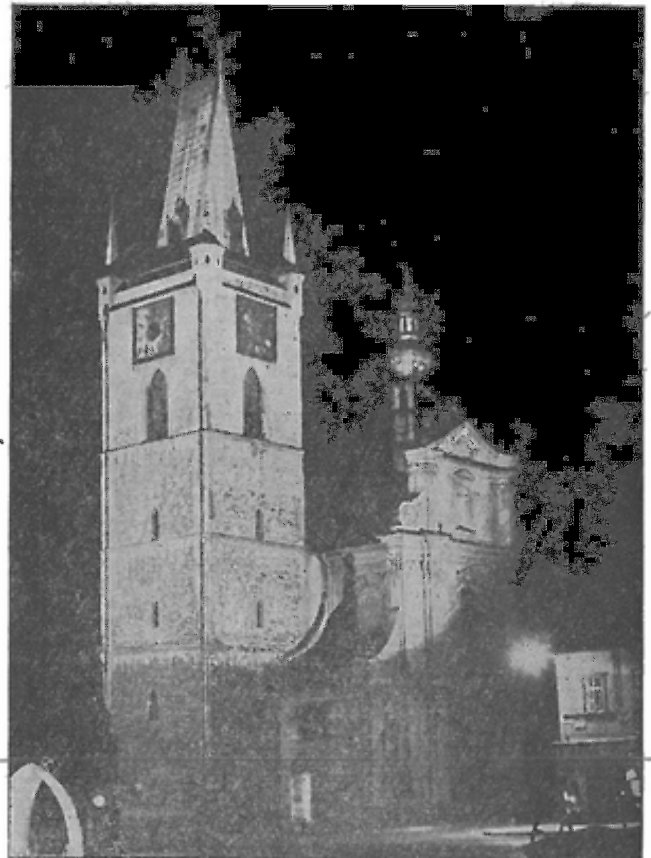
Originál v majetku J. M. kap. vikáře Msgre Ed. Olivy.

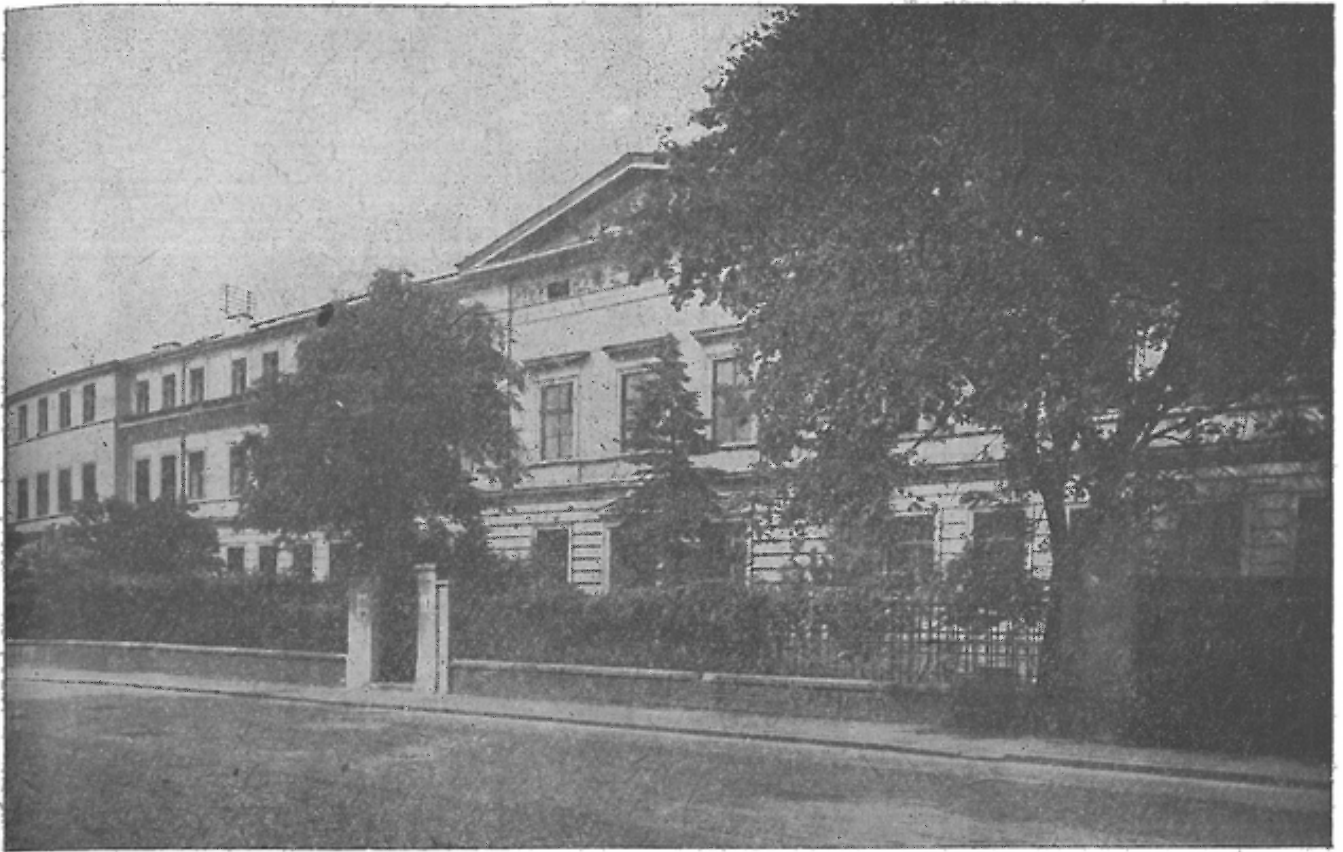
Pohled na Litoměřice od Labe.

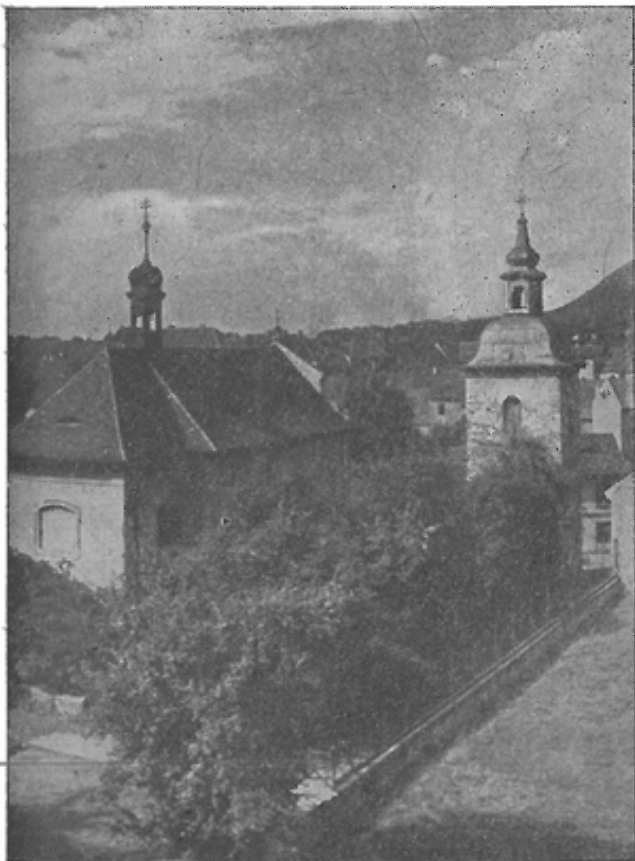
Interiér katedrály sv. Štěpána v Litoměřicích.

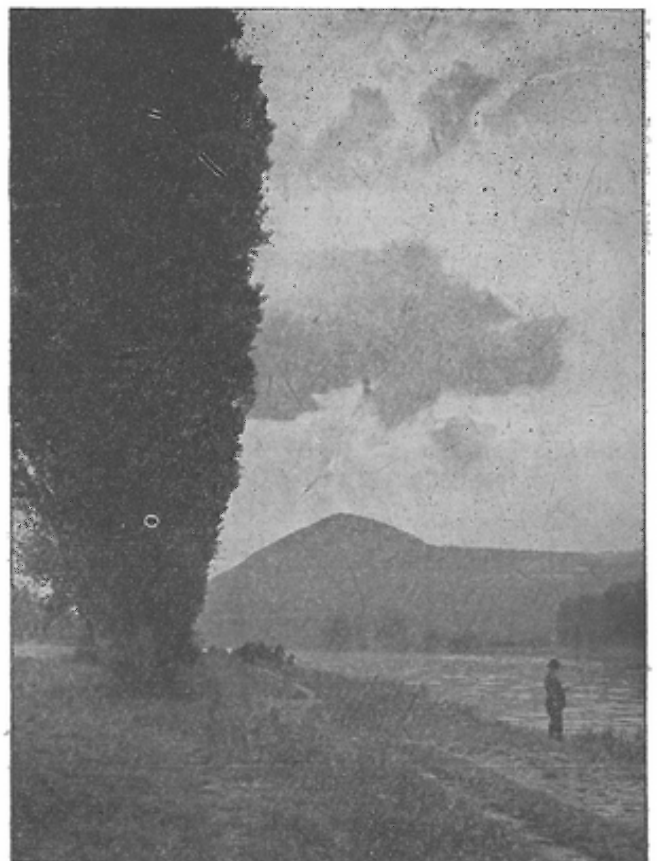
Kostel Všech svatých v Litoměřicích.

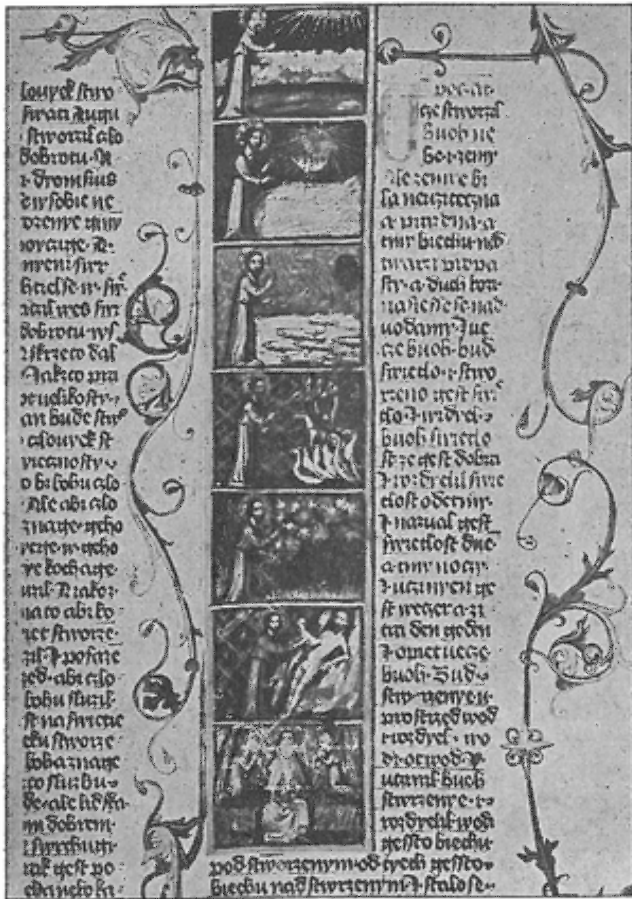
Budova bohoslovecké fakulty a semináře v Litoměřicích.

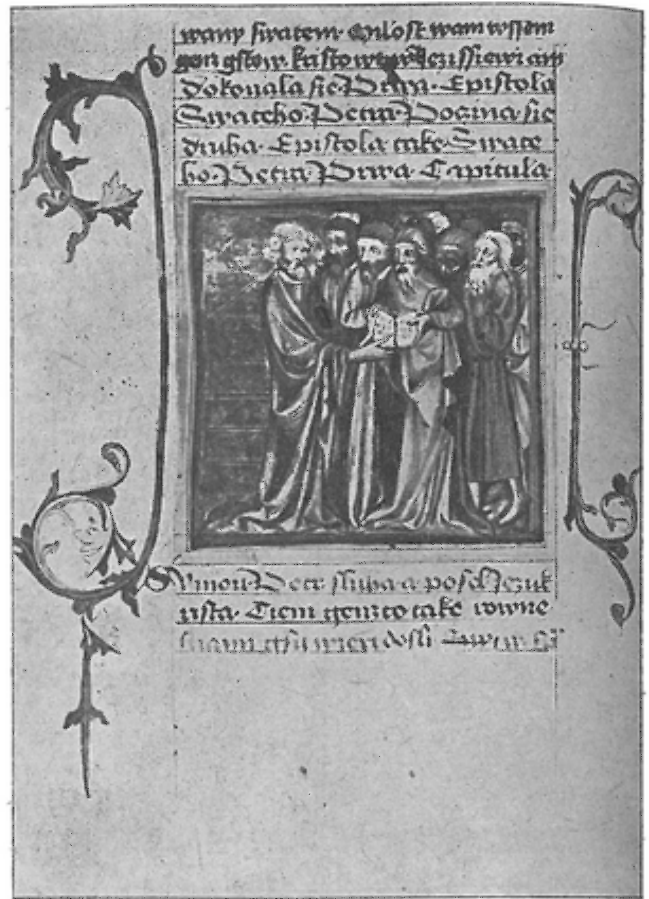
Kostel sv. Vojtěcha v Litoměřicích.

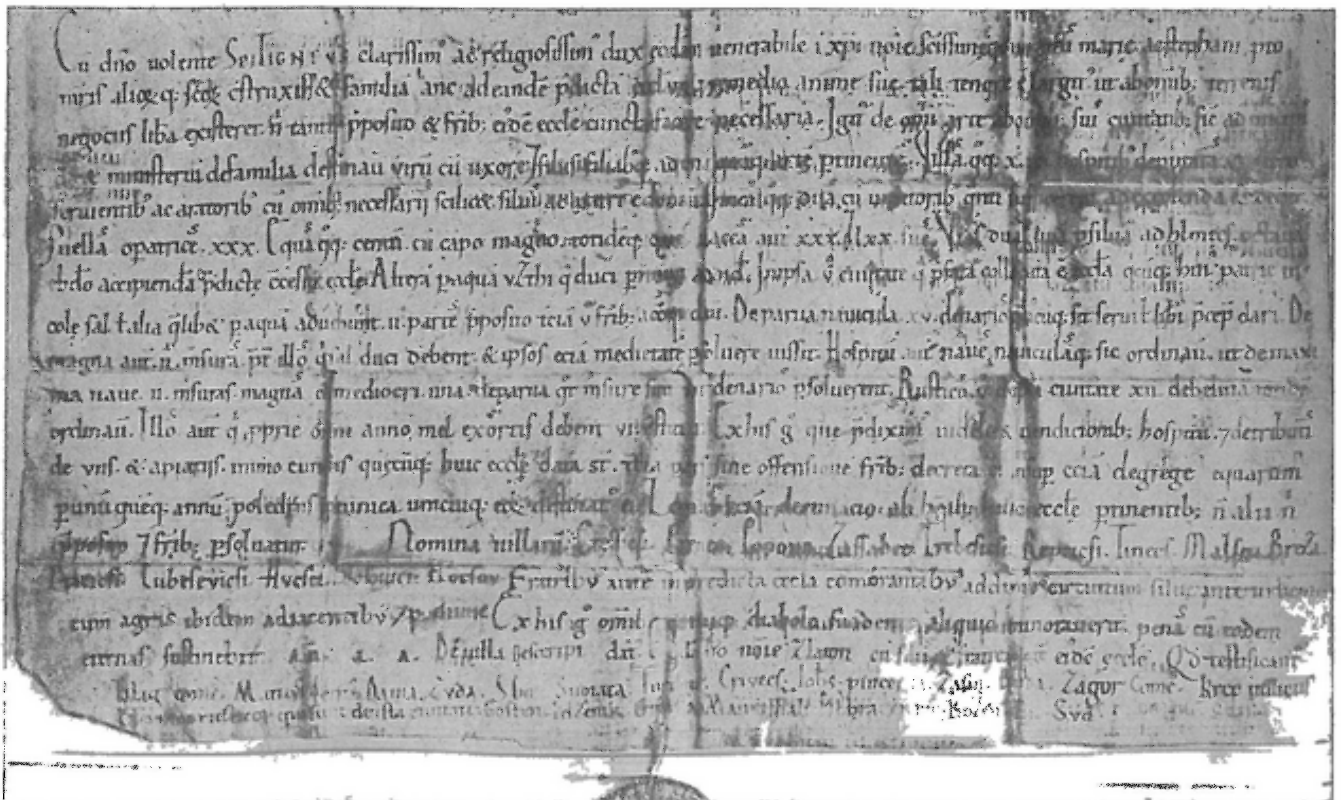
*Okolí Litoměřic je bohaté přírodní krásou.
Labe v podvečer, v pozadí Radobyl.*

Litoměřická bible: počátek knihy Genesis.

Litoměřická bible: epistola sv. Judy Tadeáše.

Fotokopie originálu zakládací listiny litoměřické kapituly, zachované v kapitulním archivu. Listina je z roku 1056 nebo začátkem roku 1057 a je pozoruhodná jednak tím, že se zachovala v originále, i tím, že je jednou z nejstarších zachovaných listin, v níž je užito jazyka lidu.

Jako by tímto slovem chtěl potvrditi a stále znovu zdůrazniti a ve skutek uváděti své dictum: »Kdo chce býti mezi vámi větší, budiž vašim služebníkem; a kdo chce býti mezi vámi první, budiž vašim sluhou! Tak i Syn člověka nepřišel, aby mu bylo slouženo, nýbrž aby sloužil.« (Mt. 20, 26, 27.)

»Oportet« — »musím«, jest mou povinností, to je slovo velkodušného srdce; to je slovo charakterního člověka.

Magnum, velkodušnost, je ctnost, kterou jdeme za svým vznešeným cílem, nelekajíce se žádných, ani sebevětších obtíží a obětí.

Tak jako svatý farář arský, který pozdě jsa povolán k práci na vinici Páně, měl začátky velice těžké. Nesnadno se učil a rychle zapomínal a přes všechnu pomoc spolužáka nemohl uniknouti v latinu. A přece přípravku do bohosloveckého semináře po velkých obětech udělal. Vzpruhou k těmto obětem mu bylo slovo jeho Pána: oportet... a Jeho příklad. I v semináři musel překlenout velké překážky, a přece dosáhl svého vznešeného cíle, že byl na kněze vysvěcen.

Svatý Klement Maria Hofbauer, mladý, malý pekařský učeň znojenský — oportebat — musel překonávati a probíjovati tuhé boje duševní a probíjoval se se svou velkodušností přes hory překážek a dosáhl svatého svého cíle a stal se knězem, jehož srdce plálo plamenem sociální lásky bratrské, s níž budoval sirotčince a s kterou vléval milost a radost a mír a pokoj do srdcí lidských.

Chceme-li i my dosáhnouti svého cíle v semináři anebo v duchovní správě, pak se nelekat obětí. Magnum, velkodušnost, Pána našeho velkodušné »oportet«, ať nám razí cestu a ať se stane hybnou silou našeho duchovního života!

Svatý Tomáš praví, že velkodušnost nám pomůže překlenouti celou řadu chyb na cestě k dokonalosti již proto, poněvadž jsou malicherné a opovržlivé; stále bédování a nařikání: »to se nelíbí a to není v pořádku«, hašteření, světobol — samé chyby, které unavují na cestě k svatosti.

Musíme býti pevností v zásadách. Musíme býti muži s duchem věčnosti a s neohebnou vůlí. Musíme setrvat v obětní vůli a nepokazit si zásluhy zbabělostí. A stále dál a stále vpřed na cestě k dokonalosti a svatosti... vždy a všude... Ne jednou »ano« a jednou zase »ne«. Jak krásná možnost plnění slova »oportet« pro naše bohoslovce. Sídlem pražského semináře a fakulty se stávají od nového školního roku Litoměřice. Že si zvykli v Praze? Ale to není důležité! Důležité je, že přišli za hlasem své vokace, státi se kněžími.

»Ano« řekli jsme již tolikráte: Budu knězem a stanu se jím, ať je to kdekoliv... za každou cenu...

Proto s radostným oportet — s radostným »půjd« vydat se na cestu do nového školního roku! Do nového prostředí!

V Litoměřicích na shledanou se všemi bratry a profesory!

V Litoměřicích, v ráji českých květů, v ráji hor a vinobraní, v severočeské polabské metropoli!

Litoměřice — Avete!

P. Karel Sahan, spirituál

do prostoru, který vytváří místo jeho pobytu, práce a činnosti. To je domov! Při uvědomění si toho musíme i my s básníkem Seifertem vzbudit svůj úžas z krásy a něhy domova: »Tu nemohu se vynadávat — a všechno ve mně začne zpívat — zpívat i plakat. Mamínko má — jak je to hezké u nás doma!« To již není hledání, to je návrat k domovu a ten se proměňuje v neutuchající lásku. Lásku, která hoří a zapaluje duši člověka. Tam k tomu místu, které všeobecně si vymutilo přiléhavý přívlastek našeho rodiště, našeho domova. Krásně vyzpíval lásku k domovu slovenský básník, laureát státní ceny Jan Kostra, ve sbírce Moja rodná a jistě my všichni ji také rádi vyznáváme ke svým rodným městům, vísčám a budeme i nadále je milovat horoucně a vše. Nebudeme bloudit ani hledat. Protože náš domov pozemský je na této zemi ozářen jasným slunečním světlem za bílého dne a tmavou nocí stříbří jej bělostný hvězdný jas. Tyto pohledy zvyšují náš obdiv i lásku k domovu. Odtřihují nás od bloudění, které by mařilo a zdržovalo činnou tvůrčí práci za jeho povznesení a rozkvět. A my, kněží, milujeme svůj domov i z důvodu ještě vznešenějšího. Náš domov pozemský je přípravou ke vzletu k domovu věčnému. Když spisovatel velikého sociálního ražení L. Bloy říká, že: »Do ráje se nevstupuje ani včera, ani zítra, nýbrž dnes!« — chce tím říci i to, že do nebeského domova se nevstupuje odjinud, než z této země! A to je závažná připomínka. Neohlížet se a nebloudit v tom, co jsme chtěli včera, neodkládat naše úsilí, plány a touhy do zítřků, nýbrž již dnes je naplňovat, abychom zítřek mohli učinit svědkem radostné skutečnosti, že náš domov, drahá otcina, a uvědomí-li si to všechny národy, pak celý svět se stane zemským rájem na pohled i ve skutečnosti. »Cesta domů, cesta krásná, na ni nelze zapomenout...« tak se zpívá v jedné známé slovenské písničce. Krásnou je naše cesta k domovu. Krásný je náš domov, krásný je i cíl, který se počíná z tohoto údolí zemského a končí v cílové pásce bran věčnosti.

Když nám kalí jasnost výhledu na tuto perspektivu sebemenší nejistota a zmocňuje-li se nás bloudění, přemožme jej vroucí láskou k rodné hroudě a řekněme si proti všem svůdcům kosmopolitismu a odrodilosti slova opravdu sladké úlevy: Můj domov — moje všecko! P. Emil Korba

MÍROVÉ Hnutí KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA V MAĎARSKU

Tit. biskup Dr Imre Szabó, kapitulní vikář arcidiecése budapeštské.

»...ku pokoji povolal nás Bůh...« praví apoštol Pavel ve svém prvním listě ke Korintským (I. Kor. 7, 15). Tato slova, stará téměř dva tisíce let, jsou prostým a jasným výrazem podstatné stránky naší bytosti jako kněží a věřících, t. j. povinností zachovávat a hlásat mír. Služba míru je dnes neaktuálnější způsobem výkonu spravedlnosti a nejušlechtilější formou služby Bohu.

Vzpamatování z hrůz a pustošení války, obrozené formy života a znovuvýstavba našeho státu postavily

také katolickou církev v Maďarsku, její vedoucí činitele a maďarské katolické kněze před nové úkoly a podnítily je k řešení velkých problémů souvisících se zapojením do nového života. Katolické duchovenstvo v Maďarsku v letech po osvobození stále více cítilo, že jeho práce pro maďarský lid může mít nadále úspěch a výsledek jen tehdy, jestliže samo nalezne patřičný kontakt s lidově demokratickým státem a zapojí se do společné práce pro dobro státu a lidu.

Z tohoto poznání se zrodilo mírové hnutí katolické-

ho duchovenstva v Maďarsku, které jako organizovaná akce kněží milujících svůj lid a vážně uvažujících pohlíží již dnes na četné výsledky a mnohé úspěchy svého tříletého trvání.

Mírové hnutí bylo sice z počátku nepatrné jako hořčičné zrno z evangelia, ale počtem i horlivostí duchovních, kteří se do něho zapojili a zúčastnili se jeho činnosti, rostlo se během uplynulých let v mohutný strom. Dosavadní události potvrdily, že vystoupení a úsilí duchovních, kteří mírové hnutí založili a do něho se zapojili, bylo správné a že existence hnutí je nejen oprávněná, ale i nutná.

Mírové hnutí maďarských katolíků pozvedlo svůj prapor v říjnu roku 1950 a již svým pouhým nástupem přitáhlo pokrokově smýšlející kněze z celého státu, kteří se chtěli zapojit do obrozeného života. Mírové hnutí duchovních vyvíjí nyní svou úspěšnou a obecně prospěšnou činnost ve všech 19 župách státu a na území Velké Budapešti. Podle počtu duchovních v jednotlivých župách tvoří organizační rámec hnutí v župě 15—30členný výbor. Sídlo hnutí je v Budapešti, kde výbory konají občas konference, na kterých jsou projednávány aktuální úkoly a jejich praktické provedení.

Hnutí snaží se přesvědčit všechny maďarské duchovní, milující svůj národ a sloužící jeho blahu, o nutnosti hnutí, a hledí je přivést k vytrvalé práci pro mír.

Mírové hnutí katolického duchovenstva poznalo hned z počátku, že se prohřešuje proti lidu a vlasti, že se dostává do rozporu se svým náboženským přesvědčením katolický duchovní, který se vyhýbá sociálním úkolům naší doby a požadavkům nového života. Právě proto hnutí od počátku podnikalo a i dnes podniká vše, aby patričním vysvětlováním, poučováním o obecně prospěšné činnosti, výzvami k společné práci za mír, v duchu přesvědčování svědomí a uvědomování pocitu kněžské odpovědnosti, mobilizovalo katolické duchovní. Je to společná činnost, zvolená naprosto svobodně na základě duchovního přesvědčení, která podporuje a zastává věc míru a po stránce sociální politickou linii schvalovanou všemi občany státu, aniž je touto politickou linií míru a sociální spravedlnosti byt' sebenepatrnější měrou dotčena integrita věro- a mravouky a povinná poslůžnost k církevním představeným, t. j. biskupům.

Povaha hnutí je dána jednak samostatností postoje, jednak nedotknutelností víry a morálky. Při své

práci za upevňování míru a uplatňování sociální spravedlnosti hnutí je si vědomo toho, že slouží budovatel'skému úsilí, které je slučitelné se zásadami náboženství a současně ukazuje do budoucnosti.

Hnutí sleduje cíl, aby duchovní jako státní občané poctivě plnili své státoobčanské povinnosti, aniž by tím byl sebemenší měrou zatlačován do pozadí církevní duch a plnění jejich povinností jako duchovních pastýřů. Hnutí dosáhlo toho, že kněz — jak ve svém povolání, tak i jako státní občan — je v maďarské lidové demokracii váženou a skutečně oceňovanou osobou, která je v sociálním řádu státu pracujících rovnoprávně se všemi příslušníky pracujícího lidu účastna hospodářských, kulturních a sociálních výhod, poskytovaných novým společenským zřízením. O tom svědčí řada pozitivních hodnot, jichž se duchovním v uplynulých letech dostalo, jako jsou úprava kongruy, sociální a zdravotní péče o duchovenstvo, naše církevní stavby, oprava a obnova chrámů a kněžských obydlí atd.

Maďarští katolíci biskupové složili slavnostní přísahu na ústavu Maďarské lidové republiky a její zákony a prohlásili, že budou podle svého poslání podporovat mírové úsilí maďarské vlády a že schvalují v duchu naší církve mírové hnutí katolického duchovenstva.

Tak hořčičné semínko vyrůstalo za bouří v silný strom. Není pochyby o tom, že na počátku mírového hnutí katolického duchovenstva vyskytla se nedorozumění a rozdíly v názorech. Ale dnes již můžeme říci, že převážná část maďarského duchovenstva uznává důslednost hnutí bez porušení víry a zároveň jeho poctivou a svědomitou práci v okruhu jeho působnosti.

Postoj katolických duchovních, účastníků se mírového hnutí, projevuje se ve třech základních formách. Jsou to věrnost ke Kristově víře, plnění sociálních povinností a práce pro mír. Takto je zapojena převážná část maďarského duchovenstva a tato jeho činnost je oceňována vedením katolické církve, které dává četnými církevními vyznamenáními výraz svému uznání vůči duchovním, kteří v hnutí horlivě pracují, pečují o práci ve prospěch maďarského lidu a za upevnění míru a nabádá k další dobré práci pro mír.

Maďarský pracující lid oceňuje a miluje duchovní, kteří jsou činní v mírovém hnutí a podporují jeho cíle. O tom svědčí nejlépe zvolení našich nejprřednějších spolubratří duchovních do maďarského parlamentu. Vláda a vedoucí činitelé lidové demokracie

V ÚCTĚ A VDĚČNOSTI...

K osmdesátým narozeninám univ. prof. Dr. Vojtěcha Šandy

Vynikající český orientalista a theolog, univ. profesor Dr. Vojtěch Šanda, děkan kapituly u Všech svatých na pražském hradě, dožívá se 15. října t. r. osmdesáti let.

Narozen dne 15. října 1873 v Kvílicích na Slánsku, studoval německé gymnasium v Bohosudově. Po maturitě v Litoměřicích v r. 1892 odebral se na bohosloví do Innsbrucku, kde studoval v letech 1892—1897 a promovoval na doktora theologie. Téhož roku 3. října byl vysvěcen na kněze. Vrátil se do Čech byl kaplanem v Litoměřicích 1897—1898. Pro mimořádné nadání byl poslán na delší odborné studium do Syrie a Palestiny v r. 1898—1900 a v r. 1900—1902 na universitu do Berlína. Takto dokonale připraven pro pedagogickou a vědeckou práci na katedře stal se profesorem semitských řečí a dogmatiky na diecézním bohosloveckém ústavě v Litoměřicích, kde působil až do roku 1918, kdy 16. ledna odchází jako řádný profesor dogmatiky na bohosloveckou fakultu Karlovy university v Praze. Pro spor s nunciem Mons. Petrem Ciriácim, v němž se velmi ostře postavil proti němu ve věci rezignace arcibiskupa Mons. Dr. Frant. Kordače, odchází v říjnu 1931 z theologické fakulty, jeho učební příkaz přenesen na filosofickou fakultu Karlovy university, kde se roku 1934 habilituje pro semitské řeči. Na odpočinek odchází v březnu 1939.

Na bohosloveckou fakultu znovu se vrací jako děkan

1. září 1950 a uskutečňuje její reorganizaci, nato v roce 1953 odchází na trvalý odpočinek.

V tomto stručném nástinu životní dráhy jubilantovy se skrývá jeho jedinečné dílo vědecké a pedagogické činnosti vysokoškolské.

Vědecká práce prof. Šandy je nemalým přínosem české bohovědy a vyniká neobyčejným významem. V té věci se mu vyrovná málokdo z žijících profesorů. Již v mládí se určitě vyhranil jeho zájem o biblistiku a biblickou filologii, k nimž přibírá speciální dogmatiku. Když proslulý profesor biblického studia Starého Zákona na theologické fakultě v Bratislavě Dr. J. Nikel začal vydávat úplnou sbírku kompendií k Starému Zákonu, první z nich, kterou se rozsáhlý podnik uvedl do veřejnosti, byla právě práce českého badatele Dr. V. Šandy *Die Bücher der Könige* (I. díl 1911 a II. díl 1912). Dílo Šandovo bylo neobyčejně příznivě přijato odbornými znalci i protestantskými theology. V práci lze viděti samostatného badatele, jenž stojí na výšší dcbu a jenž ovládá dokonale obrovský, téměř nepřehledný materiál, který shromáždili předešlí orientalisté všech kulturních národů.

Česky publikoval *Starosemitské nápisy* (1912). Starosemitskými nápisy rozumíme písemné památky starých semitských národů, které se zachovaly na pomníčcích, budovách, deskách a pod., a které svým obsahem seznamují nás s dějinami a kulturou semitských národů. Profesor Šanda jako jeden z prvních poznal, že studium těchto památek je pro biblistiku neocenitelné, neboť nápisy ty poskytují mnoho cenných zpráv k objasnění biblických záhad.

oceňují jejich obecně prospěšnou činnost vyznamenáními.

Věrným obrazem rozvoje a ideového růstu hnutí je čtrnáctideník »Kereszt« (Kříž), který hnutí účinně podporuje tím, že seznamuje veřejnost s našimi cíli a svými statěmi a zásadními praktickými pokyny pro-

kazuje velkou službu duchovenstvu, sdruženému v mírovém hnutí.

Prospěšnou publikací je také ročně vydávaný Katolický mírový kalendář, který přináší souhrnnou zprávu o předešlém roce, o jeho událostech a výsledcích.

ČASOVÉ KÁZÁNÍ

Duchovní život křesťana je sice něco velmi jemného a docela vnitřního, avšak tímto životem nesmírně zachvívá a ovlivňuje jej vše, co se děje vně křesťanova bytosti. Jsou to jednak osobní osudy, jednak také prudký tok života kolem nás. A tak i když ve svém základním směru míří proud duchovního života dnešního člověka stejným směrem k věčnému životu, jako tomu bylo v prvokřesťanských dobách, přece jen jeho motivace, projevy a leckdy i náplň jsou ovlivňovány dobou. Je jisté, že duchovní život starověkého křesťana měl své výrazné antické rysy. Jinak se projevoval v době pronásledování, jinak v době, kdy církev žila už svým svobodným životem, jinak opět v době zmatků za tak zvaného stěhování národů.

Duchovní život středověkého křesťana se opět zřetelně odlišuje od duchovního života člověka v renesanci. A jako mluvíme o barokní zbožnosti, tak také musíme nutně mluvit o zbožnosti a duchovním životě dnešního člověka.

Základem, zdrojem a vzrůst podporujícím sluncem duchovního života jsou svaté svátosti. A třebaže jsou stále stejné, stále obdařený touž životodárnou mocí, přec jen postoj člověka každé doby k nim je hodně odlišný. Ze svátostí tedy roste a sílí duchovní život, ale je, respektive má být, veden a usměrňován kázáním. Ono je jednak spolutvůrcem duchovního života, jednak jeho obdivuhodným obrazem. Jím má být duchovní život křesťanů posilován, veden a obohacován. Jestliže tomu tak není, stává se kázání zbytečností a věcí opomíjenou, neboť dnešní člověk nemůže svůj vzácný čas, s kterým se učí hospodařit velmi opatrně, obětovat něčemu, co mu neotvirá nové, širší obzory, něčemu, co ho neobohacuje.

Na druhé straně pak je kázání jednak pohledem do duchovního života kazatelova, jednak odleskem velebného proudu milosti, proudící do srdcí posluchačů, avšak také se v něm nutně odráží současná doba. Kázání tak především musí bezpodmínečně spočívat na základech, zakotvených v Písmu sv. Musí mít svou složku věčnou, která je nad časem. Jen věro-

uka může mu propůjčit nebetyčnou krásu a zářivou jasnost věčných cílů, k nimž míříme.

Tato složka věčná, která je nad časem, je v našich kázáních nutná k tomu, abychom hlásali slovo Boží. Neboť jen slovo Boží je nad časem, je věčné a neměnitelné. A protože jsme hlasateli slova Božího, musí toto slovo znít každou větou našich promluv. Ty se nesmějí stát řečnickým cvičením lidských slov. Je však třeba, abychom neupadli do extrému, který Dr Štefan Faith nazývá absolutní nadčasovost (Duchovní pastier, roč. 1950, č. 3). Takové kázání by nevidělo dnešního živého člověka, vznášelo by se kdesi v nebetyčných výškách, z nichž by už lidské problémy byly buď výše neviditelné, nebo by se jevíly tak nepatrnými, že nestojí za to jimi se obírat.

V časovém kázání má kazatel nejen mluvit řečí doby, ale vlastní myšlenky, vlastní slovo povýšit na trůn slova Božího a vlastní ubohou myšlenku má nahrazovat oslnujícím jasem myšlenek Božích.

Jako správné chápání kázání bychom mohli považovat kázání relativně časové, kterýžto pojem rází Dr Faith v citovaném článku. Je to kázání, které vidí dobu, žije dobou a jejími problémy; přece však míří k věčnosti, přece však žije mocí a silou slova Božího.

Takovým způsobem pronášel své slavné homilie sv. Jan Chrysostom, tak mluvil sv. František Serafínský, stejně jako Milič z Kroměříže nebo některý z velikých Francouzů v době, kdy umění kazatelské vstávalo z mrtvých. A tak musíme mluvit i my.

Naše jasná řeč bez vytáček a záludností musí být obrácena k dnešnímu člověku, který se rozbíhá k širokým obzorům a chce od nás slyšet slovo včas. Neuslyší-li je, staneme se mu zbytečnými, jako obehnaná deska, která nemajíc nám říci co nového, se s klidným svědomím odhodí.

Pustíme se tedy po stopách samého Božského Spasitele — Ježíše Krista. Nerozmělnuje exegeticky slova Starého Zákona v sladkou, ale nevyživnou kašičku, nýbrž na mocných základech Písma formuje nový

Z pedagogické potřeby vznikla jeho latinsky psaná *hutná synthesa věrouky Symopsis theologie dogmaticae specialis* (1. díl 1916, II. díl 1922), vydaná s podporou ministerstva školství. Učený autor je stoupencem zásady velkého dogmatika Christ. Pesche, jenž v časopise *Zeitschrift für kath. Theologie* (1901, str. 273) napsal: *Dogmatika XX. století má lidi XX. století vésti k Bohu, ne lidi XVI. nebo XIII. století. Tomáš Aquinský nebo Suarez nepsali svou theologii pro lidstvo vůbec (für Menschen in allgemeinen), nýbrž pro děti své doby. Scholastika v nejlepších svých zástupcích je vzácným odkazem, jehož musíme věrně chránit, ale nade všechny opravy a všechny pokroky povýšena není. Šandova dogmatika zaujímá mimořádné místo ve věroučné literatuře, neboť autor nespokojuje se pouhým přehledným probíráním látky, nýbrž jde daleko za rámec obvyklých latinských publikací, zejména v těch partiích, kde vykládá své odlišné stanovisko. V subtilních otázkách, na př. de concursu Dei cum actibus liberis creaturae a pod., prozrazuje vliv svých slavných učitelů Stentrupa, Hurtera a j. Kterak dovede reprezentovati českou bohovědu, ukázal na III. mezinárodním sjezdu katolických ethnologů v holandském Tillburgu v září 1927, kde prof. Šanda přednášel o své nové teorii o vzniku Pentateuchu, která zapůsobila hlubokým dojmem a upoutala celé elitní shromáždění. Naše česká věda nemohla být lépe reprezentována. O tomto problému vydal prof. Šanda velkou publikaci *Moses und der Pentateuch* (1924).*

Velmi důležité jsou dvě edice Šandovy syrsko-latinské, a to: *Severi Philalethes* (1928—1930 v Beirutu v Syrii) a *Severi Antiulianistica* (1931 v Beirutu v Syrii).

Prof. Dr Šanda je členem *Vorderasiatisch-ägypt. Gesellschaft* v Berlíně.

Po stránce pedagogické k jeho činnosti jako univ. profesora nutno poznamenati, že prof. Šanda suverénně ovládá umění vyložit zejména trvalé hodnoty speciální dogmatiky, exegese biblické a filologie orientální, pro něž dovede zainteresovat jedinečným způsobem. Přísným a důkladným vedením má bohoslovce úspěšně k poctivé práci a pilnému snažení.

Zbývá vzpomenouti, kterak s nevšedním nadšením a s láskou se dal prof. Šanda v r. 1950 do práce na reorganizaci Cyrilometodějské bohoslovecké fakulty, jejímž se stává prvním děkanem. Šanda nepodceňuje organizační opatření při reorganizaci fakulty, ale je přesvědčen, že nejdůležitější je kvalita vlastní vědecké a výchovné práce. Pro studium na bohoslovecké fakultě je třeba získávat tu část našich mladých lidí, kteří pro ně mají předpoklady, touží se stát kněžími a mají potřebnou vytrvalost a ostatní nezbytné vlastnosti, aby studium úspěšně dokončili a začlenili se všude tam, kde je toho třeba.

Jsmo vděční prof. Dr Voitechu Šandovi za velké jeho vědecké dílo a vzácnému jubilantu ze srdce přejeme, aby ještě dlouho byl zdrav a šťasten v nerušené životní pohodě a trvalé svěžesti.

Prof. Mons. Dr Josef Hronek

život. V jeho slovech zní starost i radost lidí jeho země a doby.

Rovněž tak z našich slov musí zaznívat přiznání k mohutné době zlomu, v níž žijeme. Přesto však, mnozí kazatelé mluví tak, jako by mluvili k feudálům dávno zaslého světa. Jejich slova jsou do jisté míry pohádkami nebo alespoň legendami. Chtějí-li mluvit o ctnostech dnešního člověka, o jeho lásce, družnosti a jeho službě bližnímu, proč se vrací ke králům a obrněným rytířům a královským dcerám? Proč nemluví o dnešních lidech, jejichž srdce není skryto pod ocelovým křtem brnění, nýbrž září na cestu vpřed?

Dr Mikuláš Višňovský upozorňoval na loňské homiletické poradě v Bratislavě na to, že některému knězi v pastoraci se stane, že se »vykáže«. Jako hlavní důvody toho, že svým věřícím už nic nového neřekne, uvádí kromě nedostatečné přípravy k vynechávání meditace a četby zejména to, že se vzdálil životu. Ten se přece neopakuje. Ten má stále a stále nové a nové aplikace a příklady, které osvětlují a dokládají pravdy Písma sv.

Je ovšem jisté, že opravdu časové kázání, jakého je třeba a jaké věřící čekají, dovede vytvořit jen kněz, který ač hluboce zakořeněn v pravdách věčných a intenzivně duchovně žijící, stojí zároveň pevně na této zemi. Takový, o němž věřící vědí, že je s nimi v radostech i starostech, v práci i při odpočinku. Tato účast v praktickém, konkrétním provádění může mít sice různou formu, ale vždy musí být patrné, že kněz s lidem žije. Jeho kázání bude nejen časové, nýbrž také účinné.

Vytrvale se snažme, abychom sami uměli předkládat svému lidu kázání opravdu časová.

Ve 4. čísle časopisu polského duchovenstva »Kuchnia kaplańska« byl otištěn článek P. Petra Kowolika, preláta a gener. vikáře diecése Stalinogrodské »O náležitě hlásání Slova Božího«. Pro zajímavost a aktuálnost otiskujeme podstatnou část:

Způsob kázání Slova Božího má nepochybně veliký význam na výsledek setby Slova Božího. Slovo Boží se podává věřícím často obsahu povrchního a banálního; hlasem hrubým, neumírněným a kazatelským tónem; s pathosem domýšlivým nebo vulgárním.

Nedivme se, že inteligentní lidé se promlouvám vyhýbají. Hodně trpělivosti je třeba k vyslechnutí takového kázání. Povrchní lidé takto posuzují kazatele: »mluví, aby své odkázal«, »mluví, neboť musí«, »mluví, a sám tomu nevěří«.

I když v mnohých případech je tento posudek nesprávný, přece jsou důvody, proč vznikají podobná tvrzení. Odhlížíme-li od toho, že jsme in ordine supernaturali, musíme kvůli objektivitě přiznati, vezme-li tento problém se širšího hlediska, že našemu řečnictví schází něco, co má zaujmout dnešního člověka. Je to asi to, co vyjádřil kardinál Manning slovy: Slova kněze, stále spojeného s Bohem, dýchají životem, teplem, výstižností a přesvědčující silou, kterou žádné vrozené nadání nemůže nahradit.

V našich promluvách se jeví dále listý nedostatek, který nás nápadně odlišuje od dnešní doby. Ve všech oborech vědy bylo dosaženo obdivuhodných pokroků, avšak naše theoretická retorika — což lze tvrditi s klidným svědomím, beze strachu a předpojatosti, se přímo rouhá naší kultuře. Dříve oslavovaná retorika církevní se octla v úpadku. Jak starověk, tak středověk si náležitě uvědomoval, jak všeobecným prostředkem kultury — nemluvě již o politické stránce — je studium retoriky. Pozvolna podléhá retorika stejnému osudu jako celá řada středověkých

disciplin. V dalších stoletích soustředila se retorika na pravidla a tím ztratila ducha a význam pro praktický život.

V seminářích se sice přednáší retorika ve spojení s homiletikou, ale považuje se za něco vedlejšího. V tom je právě zásadní omyl, že se někdy bohoslovcům krátce před nastoupením do duchovní správy přednáší retorické zásady bez praktického cvičení. Když pak přijde okamžik praktického použití, z těchto všech možných pravidel, cítí jen nesmírnou tíži a omezenost náležitě nezažitých prepisů a následkem toho se octnou mimo obzor praktického použití spíše jako překážky, místo pomůcky. A tak se jde na kazatelnu se zbožným přáním, aby se naplnila slova: »dabitur vobis in illa hora quid loquamini«.

Nelze popřít, že tímto způsobem mnoho dobrých a znamenitých řečnických talentů přichází nazmar, aneb alespoň se stávají průměrnými. A menší schopnosti, které by při správném vedení a práci dosáhly pěkných výsledků, úplně hynou; přidržují se jako poslední východiska před lety tištěných kázání a učí se jim nazpaměť, jako se učili těžkým předmětům.

Bez jistého quanta vrozeného nadání nelze se státi řečníkem, ale bez náležitého propracování se nebude nikdy správně řečniti. Jako u všech jiných povolání, i zde možno odstupňovat cenu splnění povinností. Svědomitou prací, pilí a cvičeními lze mnoho doplnit, i když se nedostává přirozených schopností. I když ne všichni souhlasí s příslovím: »poeta nascitur, — orator fit«, přece úplně nelze popřít pravdivost uvedeného tvrzení.

A proto je bezpochyby nutné i v tomto se náležitě vzdělávati. I v tom právě — totiž v náležitém vzdělání — nalézáme veliké mezery. Jestliže dnes se klade veliký důraz ve všech odvětvích lidského umění na náležité ovládnutí svého povolání, jestliže zpěvák, herec, politický řečník, profesor nebo lékař může přistoupení k vykonávání svého povolání jen po náležitě přípravě, spokojujeme se říčením, že v oboru církevního řečnictví mohou býti výjimky. »Nejsme umělci, herci a podobně... nýbrž hlásajícími Slovo Boží« — a přitom myslíme, že tímto názorem likvidujeme veškeré povinnosti, jako by doopravdy věci Boží bylo možno ledabě odbývat. A právě, poněvadž je to setba Boží, s ohledem na důstojnost tohoto povolání je třeba náležitě přípravu a vzdělání.

Je jasné: žádné umění bez vzdělání, žádný retoric-ký talent bez náležité přípravy, i když se jedná jenom o zevnější projev. Svaty Ambrož, sv. Jan Chryso- stom-Zlatoústý, řečník zlaté doby křesťanského řečnictví, navštěvovali řečnické školy, neboť považovali za nutné obeznámit se i v těchto vnějších řečnických formách.

Je třeba vždy počítat s přirozeností lidskou. Jak máme působit na rozum a cit člověka, která roz-ní-tit lásku, naději, důvěru, nadšení, statečnost a radost, jestliže samotné vnější roucho kázání, způsob a podání Slova Božího vyvolává v posluchačích ne- chut, nespokojenost, odklon a dokonce i odpor?

Jistý slavný církevní řečník z konce minulého sto- letí podává posvátné řečnictví jako »umění podati sv. víru tak, aby toto podání bylo schopno vstépní posluchačům jasné poznání pravdy«.

O umění v pravém slova smyslu by se mohlo mlu- viti teprve tehdy, kdyby naše řečnictví nastoupilo cestu přesně vyznačenou, jasně poznaných a přesně používaných pravidel.

Dosažení tohoto umění má býti touhou a snahou každého, na kterém spočívá povinnost hlásání Slova Božího.

ŮAV-NF Čechů a Slováků a Čs. výbor obránců míru vyzývají všechny pracující lid ČSR k uspořádání rozsáhlé sbírky. Svou účastí na celonárodní peněžní sbírce přispěje každý náš občan k rozsáhlé pomoci naší republiky při obnově a výstavbě národního hospodářství Korejské lidově demokratické republiky, přispěje k novému rozkvětu Koreje a projeví svou pevnou vůli po udržení a upevnění míru jak pro korejský lid, tak i pro naši vlast a všechny národy. Necht' je tato sbírka projevem naší lásky, obdivu a vděčnosti korejskému lidu...

BOJ ZA MÍR

(Ke dni 2. října, Mezinárodnímu dni boje za mír.)

Boj a mír. Dva světy a dva protiklady.

Avšak syntetická konstrukce, vzniklá spojením obou slov, dává nám sílu a naději v lepší příští našich dnů.

Kladné stanovisko nás všech katolických kněží k otázce míru má svůj základ a hlavní důvod v katolickém náboženství, jehož je kněz služebníkem a které věřícím hlásá. Tedy důvod nadpřirozený. My kněží všichni cítíme, že naším vzorem je Kristus — »Král pokoje«, který přišel na svět ne jako ozbrojený vojevůdce, který ranami trestá, ale jako milosrdný Samaritán, který rány obvazuje, a jehož celý život a učení a příklad jsou stálým hlášením pokoje.

My kněží víme, že tohoto ducha pokoje převzala od svého zakladatele Církev a nesla a nese ho jako součástku blahoslavenství pro celé lidstvo, zvláště pro miliony vyděděných, vykořisťovaných otroků a nevolníků. Neboť člověk, který nemá co do úst vložit, čím se přiodít a kde hlavu sklonit, nemá pokoje.

Nejlepší vykladač učení Kristova, sv. Pavel, ve svých listech čtyřnadvacetkrát zdůrazňuje pokoj a o kněžích praví: »Jak milý je příchod těch, kteří zvětšují pokoj, kteří přinášejí dobrou zvěst!« (Řím. 10,15.) Též apoštolské listy sv. Jana, Jakuba a Petra zdůrazňují význam pokoje. Kněz již vykonáváním svých kněžských povinností je veden k míru, poněvadž naši liturgií jako nit se prolíná modlitba: »Dej, Pane, pokoj ve dnech našich.« Ve mši svaté se Církev sedmkrát modlí za pokoj a do litaníí pojala prosbu: »Od moru, hladu a války vysvobod' nás, Pane.«

Proto patří práce pro mír k největším povinnostem nás kněží. Zároveň však víme, že nestačí za mír jen se modlit, ale i pracovat. A tato práce je naším bojem za mír: napomáhatí úsilí o hospodářské a sociální zlepšení úrovně našeho lidu, odstranění vykořisťování, zvýšit produktivitu práce, ulehčit práci a pod.

Plně si uvědomujeme, že hříchem je nejen přímé napomáhání zlu, ale i opominutí zlo překaziti a jemu zabránit.

Naše touha po míru pramení ze dvou silných zdrojů: chceme mír, protože jsme křesťané a protože jsme věrní synové své Církvě.

Mírumilovnost člověka povyšuje naše křesťanství na piedestal vyznání víry. V dějinách našeho spásení už nad jeskyní betlemskou se rozhlaholil zpěv andělů, ohlašujících mír a přání míru ozvalo se už v prvním velikonočním pozdravu: »Pokoj Vám!«

A stejně tomu je na počátku křesťanství duše a na konci pozemského života. Od křtelnice propouštíme novokřtěnce slovy pokoje. A nad hrobem se loučíme se svým bližním modlitbou, kterou mu přejeme věčné odpočinutí v pokoji, tedy věčný mír.

Čtené stránky evangelia, každý den liturgického života ohlašuje pokoj a mír, a proto statečně křesťanské nadšení musí do celého světa zvolat: »Chceme mír!«

My jako katoličtí kněží máme povinnost boje o mír ještě i z toho důvodu, že jsme a chceme vždy zůstatí věrnými syny své Církvě. Toto dobře vyjadřuje naše Církev svatá při Nejsvětější oběti, když do úst kněze vkládá pozdrav: »Pax vobis.« A každý den, v každé mši svaté, denně mnoho milionů duší dává zaznít prosbě: »Dona nobis pacem.« Církev by kazila lidskou přirozenost, nevyjadřovala by víru věřících, vyvlekla by se z pastýřské úlohy svého poslání, kdyby necítila touhu svých věřících, kteří zdůrazňují: »Chceme mír!«

Uvažme, jak velmi se vzdálili od křesťanské věrouky i mravouky štváči, kteří přísluňují podněcovatelům nové války. Odpadli ve skutečnosti od pravé víry a jejich boj je boj špatný, boj Bohem zatracený. Naše duchovní i fyzické síly musí proto sloužit plně k obraně míru, abychom se mohli zvat dobrými křesťany, kteří zvedají svůj meč a štít jen k boji za dobré, k němuž nás vybízí sám sv. Pavel.

Boj za mír je onen »dobrý boj«, ke kterému sv. Pavel vyzývá všechny křesťany. Jestliže se denně modlíme za mír, jak můžeme nebojovat za tento mír? To by znamenalo, že naše modlitba je pouze výsměchem, který by stoupal až k nebesům. Třetí světová válka by nebyla pouhým otřesem celého světa, nýbrž by se stala zločinem proti lidstvu. A každý zločin volá svého původce.

Je proto třeba, aby vůle národů, toužících po míru, se zcela postavila proti úmyslům těchto původců zločinu a války.

Mír je vepsán do srdcí všech lidí dobré vůle, do nitra všech lidí, všech ras, všech zemí, celého lidstva — tento mír je hlasem Božím, vycházejícím z hloubi duše nás všech.

Proto my katoličtí kněží jako bojovníci míru máme také jedině přání, vytrysklé z našich upřímných srdcí:

Fiat voluntas Tua.

GALERIE VLASTENECKÝCH KNĚŽÍ

P. JAN TOMÁŠ PEŠINA Z ČECHORODU, VLASTENECKÝ KNĚZ, HISTORIOGRAF

Narodil se v Počátkách jako druhé dítě řezníka a radního Pešiny dne 19. prosince 1629. Jeho matka vykoupila jeho život svou smrtí. Vyrůstal v prostředí přísně katolickém a na studie byl poslán do Jindř. Hradce na gymnasium řízené jesuity, kde jeho náboženské vzdělání a přesvědčení se ještě více utvrdilo. O jeho neobyčejném nadání svědčí latinská »báseň« De bellis studiosorum novodomensium poema, v níž humorně líčí vergilovským stylem rvačky studentů s učedníky. Je ku podivu, že vlastně ještě dítě tak si dovedl osvojit styl a neobyčejně bohatou zásobu slovní. Ostatní práce z této doby jsou už rázu náboženského a neúchylně katolického. O jeho vážném náboženském zaměření podává důkaz tabulka ctností, kterou si jako patnáctiletý sestavil na každý den v týdně a doložil: Quod si vero nonnumquam praeposita die unam harum negligeret, tunc det sibi

unam aliquam poenam; non tamen levem, ut satis faciat proposito suo.

Do Prahy na filosofii přišel patrně už r. 1648. Tam vedle českých známostí poznal tři příslušníky pavlánského řádu z Uher, k nimž přilnul upřímným přátelstvím. Jeden z nich si ho obzvláště zamiloval a jsa bohatý, zanašel mladého Pešinu dary, které vzhledem k zálibě přítelově pozůstávaly hlavně v knihách. Z té doby datuje se také známost, která měla na mladého studenta blahodárný vliv a která také usměřila celou jeho životní dráhu. Poznal totiž Bohuslava Balbína, o osm let staršího, zkušenějšího a názorově ucelenějšího, s nímž brzo uzavřel přátelství, jež přetrvalo jeho život. Balbín to byl, který mu ukázal úpadek národa českého v celé hloubce. Často spolu o tom hovořovali a radili se, jak by se dalo českému jazyku pomoci. Hlavní příčinou

úpadku byl nedostatek literatury, neboť předchozí byla buď jako kacířská, nebo za kacířskou považovaná — od lidí, kteří ani česky neuměli, odsouzena k zničení a nová literatura nevznikala, protože nebylo spisovatelů. Jazyk upadal, protože neměl oporu v literatuře, duch českého člověka pustil, ježto nebylo pramene, z něhož by se osvěžoval, a národní vědomí bylo zdeptáno, protože celá minulost, pokud se na ni lidé pamatovali, byla zatracována jako hanebná. Mladí lidé a dorůstající mládež neznala vůbec nic ze slavné minulosti svého národa, majíc před očima nadvládu tvrdé ruky vítězovy a na šíji břemeno hospodářské bídy po dlouholeté válce. Balbín měl v té době vlastně už svůj plán; historickými spisy informovat lid co možno nejširší o slavné minulosti a zároveň křísit jeho upadající jazyk. Snad z jeho návrhu se Pešina rozhodl, že literárně zachytí staré příběhy své vlasti a vzkřísí památku vynikajících Čechů; protože Balbín měl v úmyslu psát historii českou, obral si Pešina za úkol zpracovat historii moravskou. A tak role měli rozděleny ještě za studií.

Roku 1653 dne 4. května byl vysvěcen na kněze.

Když brzy nato odcházel do duchovní správy jako kaplan do Kostelce nad Orlicí, který tehdy patřil jezuitské koleji pražské, měl už dvojitý životní úkol: pečovat o spásu svěřených duší a probouzet a uvědomovat ducha svého národa. Svou horlivost a svědomitost při konání svých povinností osvědčoval hned od počátku a neustal v ní po celý život. Brzy se mu dostalo za to uznání. Když se uprázdnilo kostelecké děkanství, byl v tento úřad uveden — patrně na upozornění Balbínovo — ačkoli mu nebylo ani dvacet šest let. Bylo to uznání jeho pastýřské způsobilosti a zároveň získal více času, aby se mohl soustavně věnovat historickým studiím. Ale brzo shledal, že pro nedostatek pramenů a jejich nepřístupnost musí svůj úmysl odložit.

Dlouho ve svém úřadě nepobyl; už za dvě léta r. 1657 byl jmenován děkanem v Litomyšli a za rok nato vikářem východní části chrudimského kraje. Krátce potom byl povýšen do šlechtického stavu a v směsici latinských a německých predikátů, jež si v té době volivali nově jmenovaní šlechtici — obyčejně vysokí úředníci — zaskvěl se jeho symbolický a výmluvný predikát: z Čechorodu! Nyní se mohl zcela oddat svému studiu. Litomyšl bylo město veliké, mělo gymnasium, s jehož profesory se mohl Pešina radit, a mohl podnikat cesty za historickými prameny, roztroušenými po zámcích, kláštřích a městských knihovnách. A začal tedy prakticky osvědčovat národní uvědomění. Jako Balbín nad všechny přátele vynikal vzletem a výmluvností v hájebních právech jazykových, tak Pešina projevoval zase ducha praktického a podnikavého, čili jak bychom dnes řekli, měl schopnosti politické. V té době totiž církevní úřady z nedostatku českých kněží obsazovaly fary i v čistě českém území Němci. Již r. 1638 píše císař arcibiskupovi Harrachovi, že čeští i němečtí minorité si stěžují, že jsou odstrkováni ve prospěch cizozemců, a žádá, aby se dávala přednost domácím (nationales), kteří znali česky i německy. Avšak češtině nebezpeční byli i Němci, jazyk český ovládající, když při výkonu duchovních funkcí, hlavně při kázání, češtinu zanedbávali. Pešina byl rozhodným zastáncem náboženského obrození, ale nesmílovať se postavil proti odnárodňování. Roku 1662 sestavil mapu landšperského panství, na níž je vyznačena řeč, kterou se v jednotlivých osadách mluví, a poslal ji arcibiskupovi s listem, v němž vyřídil křivdu, jež se páše na českém lidu, s žádostí, aby ve smíšených obcích se kázalo česky alespoň každou druhou neděli. Když byl půl roku marně čekal na vyřízení, urgoval odpověď žádaje, aby do smíšených obcí byli dosazeni kněží znalí obou jazyků. Kromě toho si všiml bídy drobného českého lidu a téhož roku žádal konsistoř, aby slevila příliš vysoké poplatky, uváděje, že lid ožebračený válkou spíše potřebuje podpory, než aby byl vyssáván poplatky.

Na kněžské příjmy pohlížel jako na posvátnou věc,

jež patří náboženským účelům a chudině. Proto uložil u města Stráže 500 zl. s tím ustanovením, aby šestiprocentního úroku se použilo k vydržování jednoho studenta z Počátek v semináři jindřichohradském. V úvodu příslušné listiny se takto vyslovil proti chamtivému hromadění kněžských příjmů: Considerans et animo serio id perpendens, qua modestia et integritate nos curatos beneficiatos redditibus ecclesiasticis frui deceat, videlicet cum sint res Dei, patrimonium Christi et vota fidelium, quemadmodum sacri canones, concilia et patres loquuntur, non esse i usus profanos convertendos et prostituendos, sed data decete eaque pro debito statu honesta sustentatione, si demum supersit, illud in pias causas elargiendum..., což nebyla jen krasořečnická fráze, nýbrž zásada po celý život uskutečňovaná. Studenty v Litomyšli podporoval taktně: každý den v týdnu mu jeden předčítal, začež jim poskytoval stravu jako náhradu za práci, aby nepociťovali potupné almužnictví.

Za pomoci šlechticů a církevních hodnostářů podnikl cestu na Moravu a do Slezska, na jejichž doporučení se mu otevřely archivy a knihovny, jinak nepřístupné. Řídě se radou přátel Balbína, Jiřího Krugera a Jana Tannera, pracoval tři léta na Moravopisu, což po B. Paprockého Zrcadle markrabství moravského mělo být první historické dílo pojednávající o Moravě. Vydání uvázlo roku 1663, poněvadž Pešina chtěje na své rozsáhlé dílo upozornit širší veřejnost, vydal dříve Předchůdce Moravopisu, který byl uveden doporučeními vynikajících osob a předmluvou autorovou: »...Pohnulo mně k tomu ještě, že od dávných let nevyšla žádná věc historická v našem jazyku, v čemž mnozí krajané nejsouce jiných řečí povědomi, nedostatek snášení musejí.« Celé dílo je přesvědčeně katolické, avšak »hned od počátku roztržek církevních liší otázku národní od náboženské a přes všechn odpor ke všemu nekatolickému věrně stojí při jazyku a národu českém... a není jen všední jeho národní hrdost, s jakou opakuje uznání vynucené Čechy od Zikmunda, jenž pravil, že mohli býti Čechové jen Čechy přemožení.« (V. V. Zelený, ČČM 1884, p. 264.)

Dílo vzbudilo nejživější zájem a vyneslo autorovi jmenování historiografem moravským.

Protože nebylo pro tísnivé hospodářské poměry naděje, že by stavové moravští hradili náklad spojený s tiskem Moravopisu, snad proto také, že byl psán česky, uchystal Mars Cruentus Moraviae sive series plagarum tam veterum quam recentium Moraviae ab hostili Marte inflictarum (1677), což byla historie válek a vojevůdců, které a kteří Moravu sužovali.

Proto však nezanedbával své pastýřské povinnosti. Vydal pastýřský spisek Parochiamus obediens sive de duplici debito parochiarum (1665), podporoval znovu zavedení českého zpěvu při bohoslužbách a »kantorům« dal téhož roku šedesát zlatých, aby při ranní mši v pátek zpívali píseň »Otce věčného mudrost«.

Roku 1666 se stal kanovníkem kapituly svatovítské a zároveň revisitačním komisařem. V této funkci mohl sám zasahovat, když poznal někde hmotný nebo národní útisk českého lidu. Rok nato se stal císařským radou a falckrabětem. Roku 1670 byl zvolen kapitulním děkanem a stal se tak zemským prelátem, který náležel k zemským stavům. Brzo při vísitaci v Plzni poznal, že germanisace se šíří tiše, ale neústupně; ryze české osady Lišťany, Malešice, Litice a Dobřany měly faráře německé. Dvěma z nich dal na vybranou: buď se naučí česky a budou aspoň každou druhou neděli česky kázat, nebo se vzdají benefícia. Napomenutí podobného obsahu dostal probošt chotěšovský: »...nemohl jsem než snahy takové, jimiž se jazyk otcovský na statcích chotěšovských hubí a vytlačuje, z duše si oskliviti a z povinnosti úřadu svého včas pečovat o pomoc... mámtě za zločin veliký a nevděčný nenávidět řeči, kterou po tolik století mluvila vlast naše...«

Pokračováním této buditelské činnosti je sepsání jakéhosi průvodce po památkách svatovítské katedrály Phosphorus septicornis (1673), jež věnoval císaři, aby ho naklonil Praze a Čechám. Leopold mu projevil svou přízeň dovolením, že se může na něho osobně v jakékoli věci obracet. Prvním činem Pešinovým byla prosba k císaři, aby potvrdil práva a výsady království českého...

Jeho péčí a nákladem vyšlo r. 1676 Martyrologium, neboť ve své nezištnosti vydával své spisy — vyjma Marse — vlastním nákladem a jiné ze svých prostředků podporoval vydání jiných.

Když v Praze vypukl mor a všichni kanovníci o-

pustili Prahu, usmíval se jejich bázlivostí a vytrval. Avšak: impavidum ferient ruinae — nákaze neodolal a zemřel 3. srpna 1680, odkázav svůj statek Obořiště řádu Pavlánskému, od jehož působení si pro český národ mnoho sliboval, s tím příkazem, že »noví kněží mají se modlit za stále blaho a veselé a šťastné trvání drahé vlasti a všeho našeho národu slovanského«. Část kodicilu týkající se svatovítských altaristů Pešinových nařizuje, že »mají se modlit za zachování národu českého a musí to býti Čechové nebo Moravané rodem i jazykem nebo Poláci nebo Charvatí nebo uherští Slovinci. Kdyby ani těch nebylo, jen Belgičané a Italové«.

J. B.

Z KATOLICKÉHO SVĚTA

AFRIKA

Jedna z nejstrašnějších nemocí lidstva — malomocenství — napadá podnes koloniální a barevné národy. Podle nejnovějších zpráv je ve Francouzské západní Africe asi 200 tisíc malomocných, v Britské západní Africe 427 tisíc, v Belgickém Kongu 200 tisíc, v Britské východní Africe 230 tisíc, v Japonsku 50 tisíc, v Indii 1 milion 200 tisíc, v Indonésii 75.000.

V mnohých zemích, zvláště koloniálních, tyto nejnešťastnější lidé nemají vůbec žádné pomoci. — V Indii, kde je jich nejvíce, sotva 3 procenta mají lékařskou pomoc.

Sto dvacet devět katolických kněží a laiků přináší největší oběti těmto ubožákům. »Nešťastným osudem těchto lidí měl by se zabývat celý svět, a především Organizace spojených národů,« končí tuto zprávu polský časopis »Caritas«.

ANGLIE

Arcibiskup z Yorku Dr Cyril Garbett učinil nedávno projev, ve kterém prohlásil, že v zájmu udržení světového míru je třeba, aby všechny velmoci navázaly jednání k vyřešení všech sporných mezinárodních otázek. Ve svém pastýřském listu řekl doslova: »Je životně důležitého významu, aby bylo tak rychle, pokud jen možno, s Ruskem navázán osobní kontakt na nejvyšší úrovni.« Arcibiskup pokládá za vhodný návrh W. Churchilla, podle kterého by se měly sejít hlavy států k rozhovorům, které by byly neformální a které by neměly nějaký pevný denní program. Arcibiskup naléhavě doporučuje západním veimocem, aby Lidová republika čínská byla přijata do OSN.

ČÍNA

Podle údajů Dr H. Brandweinerja v »Rundbrief der Gemeinschaft Christlicher Demokraten« je v Číně nyní přes 3 miliony katolíků a na 60 biskupů vykonává svou práci v diecésích. V Pekingu bydlí 20 tisíc katolíků, mají katedrálu a 23 farních kostelů. Ve vykonávání náboženských povinností nemají žádných obtíží. Mnozí duchovní jsou členy hnutí obránců míru. Ve dnech 21.—28. září každého roku se koná ve všech kostelích t. zv. Týden míru a tyto dny se konají pobožnosti za mír.

INDIE

V Indii je celkem 4 a půl milionu katolíků. Patří ke 3 obřadům. Obřad syrsko-malabarský počítá 928 tisíc (křesťané Transjordanie); obřad západosyrský 65 tisíc a ostatní jsou katolíci obřadu latinského.

MAĎARSKO

Na budapeštských poradách Světové rady míru promluvil také jagerský arcibiskup Dr Gyula Czaplík. Uvádíme doslova několik úryvků z jeho projevu:

To, co bych zde chtěl říci, mohu stručně shrnout do dvou krátkých slov: Chci mír!

Chci mír, protože jsem člověk!... Nikdy nelze vymýtit a potlačit tuto touhu po míru, která, dokud bude člověk na zemi, vždy a všude bude dřímát v duši poctivých lidí a při každé příležitosti vzplane jako doutnající oheň pod proudem vzduchu...

Chci mír, protože jsem křesťan! Už nad betlemskými jeslemi zazněl andělský zpěv, hlásající mír. Rovněž o velikonocích je prvním pozdravem přání míru...

Chci mír, protože jsem věrným synem církve!... Církev by porušila lidskou přirozenost, nevyjadřovala by vyznání věřících a zbavovala by se pastýřského úkolu svého poslání, kdyby se neztotožňovala s vůlí svých příslušníků, kteří otevřeně hlásají: Chceme mír!

Chci mír, protože jsem věrným synem své maďarské vlasti!... Není třeba být knězem, aby kdokoliv mohl poznat, že maďarský lid, který se kalil v tisíciletých zápasech, je naplněn touhou po míru. Maďarský lid si nepřeje ani nezačne válku, nýbrž bdí nad mírem a stavě se za jeho zachování, volá ke všem národům světa: Chceme mír!

Mírové hnutí katolického duchovenstva chce pokračovat ve své činnosti v duchu, který došel nejlepšího výrazu ve slovech jagerského arcibiskupa Dr Gyula Czaplíka...

NDR

Do NDR přijela řada mladých katolických theologů ze Západního Německa, kteří budou v Neuzelle pokračovat ve svých bohosloveckých studiích. Bohoslovci projevíli radost nad tím, že vláda NDR vyšla ochotně vstříc žádosti zástupců katolické církve, aby byl překonán nedostatek kněží.

JIŽNÍ AMERIKA

Katolický publicista z Lat. Ameriky, Pablo Salcedo, ve svém článku uveřejněném v časopise »Petrusblat« poukazuje s katolického hlediska na situaci pracujících v tomto světadílu. Přiznává, že je velmi těžké postavení polnohospodářských dělníků, které tam zavinují statkáři. Po celé jedno století se nestala žádná náprava, čehož důkazem jsou statistiky o úmrtnosti dětí, nedostatek hygieny, podvýživa, nakažlivé choroby, negramotnost a bída.

NÁŠ ZÁPISNÍK

CELOSTÁTNÍ MÍROVÝ VÝBOR KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA ČSR

Dne 9. září t. r. zasedal CMV v Kněžském domově za přítomnosti všech svých členů. Schůzi řídil poverenik J. Lukačovič a hlavní referát přednesl ministr Dr J. Plojhar, který vyřídil pozdrav nám. předsedy vlády Zd. Fierlingra, který přítomní přijali s nadšeným potleskem, načež ve svém projevu rozvinul řečník obraz situace mezinárodní. Největší událostí posledních měsíců je jednoznačná mírová ofenziva národů v čele se SSSR a cíl této ofenzivy je nastolení trvalého míru a šťastného života lidí na světě. Duchovenstvo vidí v této ofenzivě odraz svých velikých ideálů a proto vítá tuto náplň boje za mír.

Na Koreji ustalo vraždění, ale perfidní politika USA by nejraději řešila asijský problém podle svého a bez asijských národů. Západní Evropa nehodlá sloužit imperialistické politice USA. Poslední události v západním Německu ukazují, že monopolisté znovu křísí fašismus a volby jsou nejlepším důkazem toho, že mír je vážně ohrožen. Ministr Dr J. Plojhar vzpomněl i smutné úlohy katolické hierarchie, která nařídila čísti s kazatelen pastýřské listy, doporučující Adenauera.

Zatím co na mnohých místech ve světě kapitalismu je neklid, můžeme se radovati my z toho, že žijeme v míru a v klidu. Nechceme nevidět nedostatky a chyby, které jsou v lidech, ale musíme vidět všechny klady a přednosti tohoto života v zemi socialismu a míru. Svou každodenní prací budeme zlepšovat svůj život a tak nejlépe bojovat za mír. Skvělým příkladem radostnosti života je postava hrdiny Julia Fučíka, který k nám stále volá: »Lidé, bděte!«

Do bohaté diskuse zasáhli všichni členové výboru, zvláště pak Msgre Ed. Oliva, kap. vikář litoměřický, vylíčením postupu práce na úpravě budovy pro sídlo bohoslovecké fakulty, a Msgre J. Hronek o výhledech bohosloveckého studia v příštím školním roce.

Různé praktické dotazy a náměty zodpověděli zástupci SÚC náměstek Ing. J. Plíhal a sekční šéf J. Dolek.

Závěrečné slovo učinil poverenik Dr Al. Horák, laureát ceny míru, který také shrnul výsledky konference: hlásíme se jako první k přípravě sjezdu obránců míru v Praze, chceme podporovat stranu a vládu při socialisaci vesnice, budeme potírat falešnou válečnou propagandu z ciziny zdravým optimismem, zapojíme se do Měsíce čs.-sovětského přátelství a svůj postup vyjádříme v resoluci, kterou zašleme Čs. výboru obránců míru.

Usnesení byla přijata jednomyslně.

JMENOVÁNÍ

President republiky jmenoval předsedou Státního úřadu pro věci církevní Dr Jaroslava Havelku.

ÚŘEDNÍ

Návštěvní dny na Státním úřadě pro věci církevní jsou rozděleny takto: u předsedy Dr Jar. Havelky v pondělí od 10—12 hodin, u náměstka předsedy Ing. Josefa Plíhala ve čtvrtek od 9—12 hodin a u vedoucích pracovníků ve čtvrtek od 8—12 hodin.

KNĚŽSKÁ BESEDA

Ve čtvrtek dne 17. září t. r. se konala v Kněžském domově po prázdninové přestávce kněžská beseda, na níž promluvil o současné situaci mezinárodní i vnitřní sekční šéf Jan Dolek. V diskusi se hlavně probírala otázka zahájení nového školního roku na theologické fakultě, která letos zahajuje v Litoměřicích. Příští beseda se bude konati dne 16. října t. r.; na programu je referát církevně politický a zdravotnický.

POCTA OBRÁNCŮM MÍRU

V den výročí smrti národního hrdiny Julia Fučíka byla v staroslavné aule Karolina udělena Československá cena míru 1953 i našemu spolubratru Dr h. c. Alexandru Horákovi, pověřenci spojů, předsedovi Slovenského výboru obránců míru, členu Světové rady míru a místopředsedovi Celostátního mírového výboru katolického duchovenstva za mimořádné politicky významnou činnost v československém mírovém hnutí, orientovanou zejména na rozšíření aktivního mírového hnutí do dalších vrstev obyvatelstva.

REKREACE

V červenci a v srpnu letošního roku bylo umístěno v léčebných a rekreačních domech České katolické Charity v Poděbradech, Janských Lázních, Mariánských Lázních, Františkových Lázních, Luhačovicích, Karlových Varech a Piešťanech 228 duchovních a farských hospodyn v rámci léčebné a rekreační akce České katolické Charity.

PAMÁTKA JEHO ZŮSTANE POŽEHNANOU

29. září 1923 dotlouklo šlechteté srdce lidumila, miláčka moravského lidu, arcibiskupa Dr Ant. Cyrila Stojana. 72 let života — až na skrovné dětství v rodině Beňové u Přerova — naplnil vpravdě bohatýrskými činy příkladné služby lidem z opravdové křesťanské lásky. Všem, co konal, vtiskl pečeť své nezištné pomoci. Dal vše a nežádal ničeho a přece ho předcházela pověst nejneodbytnějšího prosebníka. Jeho nejpádnějším argumentem bylo mravní rozhořčení, které dal nepokrytě najevo nad zjevy úplné otřlosti k tragickým osudům lidským se strany chleboďárců. Byl proto obávaným žalobcem, který žhvil svědomí sobců. I když vytrvale vnikal do paláců mocných, víc a častěji se uzavíral do světa malých a bezejmenných, sirot a vyděděnců. Těmto rozdával... Byl si vědom, že nikdy jim zadost neučiní. Vděku nečekal. Nebylo osobnosti mu rovné oním široko-dechým přízvukem k časným potřebám člověka bez újmý péče o duši. Podílel se na lidské bídě, niterně prožíval palčivost křivd, páchaných na pracujících. Svůj zápas k odčiňování všeho bezpráví vedl s bezpříkladným hrdinstvím.

Jen jedno 20leté údobí kněžské, na faře dražovicke, tehdy odlehle, by samo stačilo, aby vydalo svědectví o heroismu Dr Ant. Cyr. Stojana. Jeho osobní příklad zachvíval zaostalým prostředím moravského venkova a burcoval tehdy chabé povědomí lidu o možnostech hospodářského pokroku a kulturního vzestupu země i národa. Do ohniska svých snah postavil křesťanskou osvětu a široký ohlas zájmů národních vůči germanisačnímu tlaku zvenčí a uvnitř bývalé monarchie. (Pokračování na 3. straně obálky.)

DUCHOVNÍ PASTÝŘ - Ročník III. - Číslo 8. - V Praze dne 1. října 1953.

Dr Ant. Cyril Stojan, muž neúporný v drobné tvůrčí práci, zaměřil zrak k dění, jehož budoucí nesmlouvavou tvářnost jasnožřivě vytušil. J. K.

KULTURNÍ KALENDAŘ NA ŘÍJEN 1953:

Z různých kulturních dat, připadajících na letošní říjen, uvádíme:

5. říjen 1883:

Před 70 lety zemřel v cizině (Frohsdorf u Vídně) cizinec, který však pro naši vlast, a jmenovitě pro českou vědu, učinil mnohem více než leckterý Čech. Byl to Joachim Barrande.

Francouz rodem (narozen 11. 8. 1799 v Saugues, dép. Haute-Loire), vzdělán jako stavební inženýr i jako přírodovědec, byl povolán za učitele přírodních a matematických věd Jindřicha hrab. ze Chambordu, vnuka francouzského krále Karla X.

Když důsledkem politických událostí byla vypuzena královská rodina Bourbonů r. 1830 z Francie, usadil se Barrande se svým žákem r. 1831 v Čechách. Byl jim přikázán k pobytu zámek Buštěhrad. Zde se Barrande seznámil s různými českými učiteli, jmenovitě s Františkem Palackým, který vyučoval královského prince německému jazyku. V r. 1833 opustil Barrande místo domácího učitele a věnoval se opět technickému povolání a přijal opět místo vedoucího inženýra při vyměřovacích pracích buštěhradské dráhy. Při těchto pracích upoutaly jeho pozornost zkameněliny různých vyhynulých zvířat (jmenovitě trilobitů), jež později založily jeho světovou slávu.

Skláníme se v opravdové úctě před Barrandovou úpornou prací, již se věnoval s mravenčí píli plných 44 let. Jeho dílo obsahuje 22 svazků, celkem 6000 stran textu a 1160 tabulí, které Barrande sám narýsoval. Dnes s velkým odstupem času, téměř sto let, můžeme konstatovati, že Barrandovo dílo skýtá nejen úplný obraz palaeozoické fauny české, nýbrž zůstane provždy i základním dílem a nevyčerpatelnou pomůckou pro studium nejstarších organismů a jejich vývoje vůbec.

Barrande učinil universálním dědicem svých velikých sbírek a krásné a bohaté knihovny naše Národní museum v Praze, takže ovoce jeho práce slouží do dnešního dne i našemu lidu.

9. říjen 1743:

Je tomu již 210 let, co byl v kostele sv. Jiljí na Starém Městě pražském, v levé boční lodi před oltářem sv. Tří králů, pohřben velký český malíř Václav Vavřinec Rainer.

Narodil se v Praze v poměrně bohaté rodině v roce 1689 a sám žil též v dobrých finančních poměrech, ale při válečných nepokojích v r. 1741, kdy Praha byla střídavě obléhána a vydírána různými vojsky, zchudl. Již ve svém mládí projevil silný sklon k malířství i slibný talent; vstoupil do učení k Schwaigerovi, staršímu cechu malířského, a stal se záhy slavným. Dostal četné objednávky, obzvláště pro výzdobu kostelů a zámků.

Jeho malba je dekorativního směru, jeho kompozice mají švih. Výborná kresba postav a nádhera barev činí ho význačným reprezentantem t. zv. copového slohu z počátku XVIII. století.

Rainer miloval pompu a slavnostní ráz velikých alegorických maleb, ačkoliv nutno dle pravdy konstatovati, že tyto charakteristické slohové prvky jsou v jeho dílech úspěšnější než u mnohých soudobých malířů, kteří rádi nadsazovali a libovali si v přemrštěných postojích a širokých theatrálních gestech.

Z veliké řady Rainerových prací uvedeme jen několik, obzvláště charakteristických: velmi cenná je výzdoba bývalého Černínského paláce na Hradčanech v Praze IV, dnes budovy ministerstva zahraničí (»Boj gigantů«), silně efektní jsou nástropní dekorace v kostele sv. Tomáše v Praze III a v kostele sv. Jiljí v Praze I. Rainer zdokonalil perspektivní konstrukci nástropních maleb, jimiž jaksi prolamuje klenby (fresky v kopuli kostela sv. Františka v Praze I, u křížovníků).

Závěrem dlužno konstatovati, že oba kněžímalíři té doby, Ignac Raab a Josef Kramolín, malovali pod silným vlivem Rainerovým.

10. říjen 1813:

10. října 1813 narodil se v Roncole u Busseta (Parma) slavný italský hudební skladatel Giuseppe Verdi. Je autorem četných skladeb chrámových, komorních i koncertních, ale těžiště jeho činnosti leží v dramatické tvorbě.

Přes své veliké úspěchy Verdi snažil se dosáhnouti cílů ještě vyšších a do svého vysokého věku (zemřel ve věku téměř 88 let v r. 1901 v Miláně) dílo své stále zdokonaloval.

Repertoárem světovým zůstávají mnohé z jeho oper, na př. Rigoletto (Milán 1851), La Traviata (Benátky 1853), Otello (Milán 1887), Aida (Kairo 1871) a j.

Každá z jeho oper byla mu toliko etapou ke konečnému cíli, jemuž se více a více blížil. A tak místo idejí, sice silně melodických, ale často triviálních a monotonních rytmů jeho prvních prací, pozdější díla podávají hudbu svěží a korektní, přizpůsobenou různým stadiím dramatu, instrumentaci bohatou a harmonisací téměř klasickou.

Nicméně přes svoji velikou popularitu neměl Verdi valného vlivu na umění a nemá vlastní školy.

25. říjen 1838:

Již 115 let uplynulo od narození jiného slavného hudebníka, a to George Bizeta, narozeného v r. 1838 v Paříži.

Již jako žák pařížské konservatoře upoutal k sobě zvláštní pozornost a byl vyznamenán četnými cenami.

Z význačných počtů dlužno uvésti římskou cenu pro umělce (r. 1857). Tragedií jeho osudu bylo, že se nedočkal ani báječných úspěchů svého díla, jmenovitě své dnes nejnámější opery Carmen. Byla totiž provedena nedlouho před jeho smrtí s nevalným úspěchem (r. 1875). Nikdo tenkrát netušil, a nejméně nešťastný autor tohoto dnes nesmrtelného díla, že se stane součástí kmenových repertoárů světových operních scén. Ostatní Bizetovy opery, na př. Lovci perel (1863), Dívka z Perthu (1867), upadly časem v zapomnutí. Jedině geniální hudba Arelatky, komponovaná na Daudetův text, zůstává stále živou.

VÝKLAD 1 KOR 11, 2—16: DE CAPITĒ MULIERUM VELANDO patří stále k nejtěžším místům novozákonní exegese. Jde zde o předpis pro ženy při náboženských shromážděních. Apoštol požaduje od korintských žen, aby při bohoslužebných shromážděních nosily na hlavě závoj, znak ženskosti. Podle nejběžnějšího výkladu 1 Kor. 11, 2 n. bylo odložení závoje zapříčiněno nesprávným výkladem Pavlových slov: »Není otrok ani svobodný, není muž ani žena« (Gal. 3, 28) a tedy jakýmsi projevem snah korintských žen po emancipaci.

O nový výklad se pokouší Štěpán Lösch v časopise Theol. Quartalschrift vol. 127, str. 216—261. Lösch je dobrým znalcem antických starožitností a hlavně epigrafiky a hledá vysvětlení Pavlova příkazu v náboženských zvycích z pohanských mysterií. Při některých pohanských kultech (Demeter) a průvodech měly ženy obnažené hlavy a vlasy spuštěné na ramennou. Objevit se s vlasem spleteným, anebo se závojem, bylo znamením poddanosti jinému božstvu a neslušelo se objevit se před jednou bohyní se znamením poddanosti bohyni jiné. Proto některé korintské ženy obrácené z pohanství se nechtěly při křesťanském náboženském shromáždění objevit se závojem. Pro některé věřící zase, hlavně pro křesťany ze židovství, přítomnost ženy při bohoslužbě bez závoje byla pohoršením. Proto Pavel vyzývá korintské křesťanky z pohanství, aby se v této věci řídily podle židokřesťanek. Závoj vyjadřuje poddanost mužů, skrze muže Kristu a skrze Krista Bohu. Svůj výklad — který se zdá velmi pravděpodobný — dokazuje Lösch dvěma nápisy ze 3. a 1. stol. př. Kr. —rel.

MURILLOVA MADONA S DĚTÁTKEM.

Tento známý obraz má zajímavou minulost. Velký malíř namaloval jej roku 1673 na žádost arcibiskupa Sevilly — dona Abrozio Spinoly, který jej umístil na oltáři v kapli arcibiskupského paláce. V době sedivacance byla hořejší část obrazu neznámými pachatelé odříznuta a ukradena. Měla mnoho majitelů, až konečně roku 1938 se stala majetkem lorda Overstonea. Druhou část obrazu vzal za války španělsko-francouzské maršál Soult, tehdejší generální guvernér Andalusie, současně s jinými obrazy Murillovy — a poslal do Francie. Mnohokrát nabízel Angličanům tuto část obrazu, avšak do jeho smrti k tomu nedošlo. Roku 1862 dědici maršála Soulta prodali spodní část obrazu »Madona s dětátkem« lordu Overstone, témuž, jenž vlastní hořejší část. Konečně tedy tvoří obraz celek a působí opravdový obdiv mezi návštěvníky musea v Liverpoolu, kam jej letos daroval.

NOVÉ KNIHY

VERA REMESOVÁ, SVATÝ PROKOP ve výtvarném umění. (Vyдалa Česká katolická charita v Ústředním církevním nakladatelství. Str. 118 + 32 obr. přílohy na kříd. papíře. Kčs 18.— váz.)

Naším čtenářům známá autorka (viz D. P. III. str. 78) vydává v letošním jubilejním roce svatoprokopskému velmi cennou monografii, která vyčerpává ikonografickou bohatost svatoprokopskou od nejstarších dob až po dnešek. Po stručném životopise světcově přechází autorka k nejstarším knižním zobrazením, zabývá se obrazy v době gotické, pravou podobou sv. Prokopa a přes dobu barokní uvádí čtenáře do století XIX. a XX. a to nejen v české malbě a grafice, nýbrž i v uměleckém průmyslu a novodobém sochařství. Bohatá obrazová příloha přibližuje popisovaná díla umění ještě více, a jest jistě chvályhodná péče ÚČN, kterou věnovalo dobrému vybavení této monografie. Kniha je cenným přínosem naší literatury a jistě že mladá autorka nás brzy opět překvapí svou další studií.

BOŽENA NĚMCOVÁ, BABIČKA (Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění v edici Skvosty).

Klenot české literatury Babička Boženy Němcové vychází ve Státním nakladatelství krásné literatury, hudby a umění v nové grafické úpravě Cyrila Boudy a v celokoležené vazbě. Text byl porizen podle prvního vydání, které vyšlo roku 1855 u Jaroslava Pospíšila v Praze. Připravili jej Bohuslav Havránek, Rudolf Havel a Rudolf Skřelec. Naše čtenáře není třeba seznamovat s dílem celým národem tak milovaným, jako je Babička. Raději budeme citovat to, co o Božene Němcové a tím i o celém jejím díle napsal Julius Fučík: »Toho dne, kdy se začneš dívat ke skutečným pramenům života, začneš se znovu učit historii. Kdy přestaneš vidět lidi ve vzduchoprázdnu nebo jen v odvozených skutečnostech a spatříš je živé vedle živých, s nimi nebo proti nim v reálném procesu bytí, změní se ti i jejich ustálená podoba. Tak také uvidíš, že Božena Němcová není jen sladká, okouzlená duše, jen spanilá žena se srdcem bez konce toužícím a s nepochopitelně krutým osudem; také ne jen trpitelka hodná pozdní a nepotřebné lítosti; ale i duše odvážná, žena nová, s krásným, nejlidštějším srdcem buřiče a osudem bojovníka.«

MARIE PUJMANOVÁ, ŽIVOT PROTI SMRTI (Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění. Stran 350).

Autorka sama píše o svém novém románu, že jej psala s láskou a rozehvěním. »Kdysi, za starých časů, když si spisovatel vymyslí příběh a nepodaří se mu — prosím, byla to konec konců jeho osobní věc. Ale tato látka: šilený, dnes neuvěřitelný »protektorát«; tajný i otevřený odpor národa proti veřelcům; nesmírná mravní úloha komunistické strany v tom boji; vítězný zápas Sovětského svazu, té země života, s nacistickou smrtí, a nevyšlovné štěstí ze svobody, které k nám přijelo s Rudou armádou, to všechno nejsou jen mé osobní vzpomínky, jsou to naše společné národní paměti, je to látka, která patří všem, a cítila jsem, že je třeba s ní zacházet zrovna posvátně.

Román »Život proti smrti« je sice samostatný celek, ale zároveň je vázán na celou trilogii. Bylo třeba rozřešit osudy všech lidí na křižovatce, i musela jsem často pracovat dramatickou zkratkou a ostrým střihem, chtěla-li jsem zmocit všechny typické protektorátní momenty, jimiž procházejí. Vlastní potíž nedávné historické látky vězela v tomhle: posvítit si dnešním vědomým a poučeným pohledem na děje, které jsme tehdy žili, a přece v nich neporušit onu tajemnost tvořící se teprv budoucnosti. Romanopisec totiž nesmí přijít, jak se říká, k hotovému. Nemůže pracovat v konstatovaných faktech; musí teprve prokousat, prodrat a probít se svými postavami k pravdě průběhem děje pokud možno napínavého. Látka to byla rozlehlá a hrozila mě zavalit svou váhou. Ale láska k vlasti mně ji prosvěcovala a nadlehčovala a přeji si, aby se totéž dalo čtenáři.«

BOSKOVICKÝ ZPĚVNÍČEK (Státní nakladatelství krásné literatury, stran 70).

Boskovicko je část širší oblasti západní Moravy, osídlené lidové kultury. Tento méně známý kraj, kde se úrodná nížina Malé Hané střídá s kamenitými poli Dražanské výsočiny, žil od pradávna svým rázovi-

tým způsobem. Kroj, architektura, zvykosloví, pověsti, hudba, tanec i píseň — v tom všem se odráží život tamějšího prostého lidu, jeho práce, radosti i utrpení. Až do nedávna byla pro nás píseň na Boskovicku téměř neznámá, ačkoliv nelze hovořit o tomto kraji jako o kraji na lidovou píseň chudém — právě naopak. K nejstarším boskovickým písním patří starobylé písně epické, balady, legendy a písně obřadní. K těm pak přistupují písně svatební, lyrické, milostné, kramářské a naposledy pak umělá píseň »zlidovělá«.

FRANTIŠEK PETR, UMĚLECKÉ DŘEVOŘEZBY A JEJICH RESTAUROVÁNÍ. (Stát. nakladatelství krásné literatury, hudby a umění. Stran 140, 20 Kčs váz.)

Kniha, s níž by se mělo seznámit naše duchovenstvo, protože velmi názorně ukazuje, jak možno pečovat o drahocenné poklady, které nám zanechala minulost v podobě dřevorezby. V první části knihy popisuje autor způsob práce starých mistrů a vysvětluje příčinu krásy jejich děl, zvláště polychromovaných. Druhá část se zabývá dnešním způsobem konservování a restaurování uměleckých památek. Kniha je doprovázena 15 vyobrazeními.

BOHUSLAV SLÁNSKÝ, TECHNIKA MALBY. (Stát. nakladatelství krásné literatury, hudby a umění. Str. 300, 54 Kčs váz.)

Profesor Bohuslav Slánský, jeden z našich předních restaurátorů, je profesorem Akademie výtvarných umění. Tato kniha je první díl práce o technice malby a nese název Malířský a conservační materiál. Autor vykládá o složení plátna a přípravě k malbě, zabývá se malířskými barvami a jejich složením, uvádí jednotlivé druhy barev a jejich chemické složení. Zvláštní pozornost věnuje olejomalbě. Všechny své rozborů dokládá bohatým obrazovým materiálem, takže se kniha stává velmi poučnou nejen pro malíře, ale pro každého, kdo se hlouběji zajímá o umění. Pro kněze bude jistě vítanou pomůckou k prohloubení jeho vědomostí a k poznání techniky malířství.

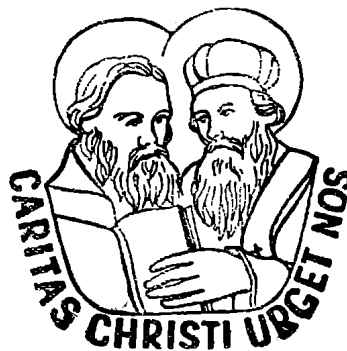
ČESTÍ KLASIKOVÉ VARHANNÍ TVORBY. (XII. svazek sbírky Musica antiqua bohemica, řídí prof. dr. J. Racek. Státní nakladatelství krásné literatury hudby a umění. — Vybral a k tisku připravil dr. J. Reinberger.)

Tak jako v jiných zemích je i u nás průběh 18. století ve znamení velkého rozvoje sólové nástrojové hudby. V českých zemích je to především varhanní hra, která zásluhou domácích skladatelů, venkovských kantorů-muzikantů a jejich následovníků dosahuje nebyvalého rozvoje. Osmnácté století, které přineslo četné sociální reformy (zrušení útrpného práva, zrušení nevolnictví atd.), vynucený boj drobného venkovského lidu, je ve znamení nových osvícenských idejí, které nezůstaly bez vlivu na hudební skladbu. Politické i myšlenkové skutečnosti odrážejí se v české hudbě tohoto věku zvláště výrazně a znamenají stále větší odklon od barokně pathetické hudební mluvy, kterou stále více a více proniká působnost české lidové hudby, k níž měla většina českých skladatelů té doby tak blízko právě proto, že vyšla z venkovského prostředí českých učitelů a učitelských pomocníků. Z četných skladatelů této doby, kteří vynikli mimo jiné obory své skladatelské činnosti jako vynikající varhaníci, varhanní virtuosoři, skladatelé varhanní hudby, pedagogové atd. jmenujeme B. M. Černožorského, J. Zacha, J. F. N. Segrá, F. X. Brixiho, J. I. Linku, J. Kř. Vaňhala, J. Kř. Kuchaře, K. B. Koprivu, A. J. Rejchu, K. F. Piče. Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění připravilo výběr ukázek z jejich varhanní tvorby, které jsou skvělým dokladem průbojnosti a pokrokovosti české hudební tvorby této doby, která na př. v osobnosti F. X. Brixiho a jeho díla nám ukazuje jednoho z nejvýznamnějších představitelů českého hudebního klasicismu na domácí půdě. Zároveň se tak dostává do rukou milovníkům varhanní hudby a varhanním interpretům cenný výběr skladeb starých českých mistrů, jejichž tvorba přinesla nové poznatky a byla základem dalšího rozvoje.

SMETANA—WENZIG, DALIBOR. (KLHU, str. 46, Kčs 3.—)

Ve sbírce Operní libreta vychází Dalibor jako svazek 7. řady I. Text odpovídá textu, obsaženému v partitūře, již vydala Společnost B. Smetany.

DUCHOVNÍ

PASTÝŘ

MĚSÍČNÍK KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA

*Místopředseda NS Dr Dionysius Polanský vítá Město
československo-sovětského přátelství*

*Msgre ThDr Josef Hronek objasňuje povahu a ráz
metodické úpravy katechese*

*Prof. ThDr Jan Merell vysvětluje Horskou řeč
v rámci dobového pozadí a ve vztahu k dnešku*

*Spirituál P. Karel Sahan medituje na slova Munda
cor meum, Deus*

*Dr Jindřich Svoboda kreslí profil Petra Iljiče
Čajkovského*

*Dr Jaroslav Krčmář ukazuje hroby vlasteneckých
kněží na Vyšehradě*

*P. Emil Korba předvádí slovenskou básnickou tvorbu
na motivy oslavy českých svatých patronů*

ČÍSLO **9** ROČNÍK TŘETÍ

DUCHOVNI PASTYR

MĚSÍČNÍK KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA
CARITAS CHRISTI URGET NOS

REDAKCE: PRAHA II JESNÁ ULICE 2 (KNĚŽSKÝ DOMOV) - TEL. 232-358
ADMINISTRACE: PRAHA I ULICE 28. ŘÍJNA 3 - TEL. 225-815, 222-168, 225-522
S CÍRKEVNÍM SCHVALENÍM

ДУХОВНЫЙ ПАСТЫРЬ - Журнал католического духовенства.

Заместитель председателя Народного Собрания др. бог. и юр. Дионизиус Поланский открывает в передовой статье журнала месяц чехословацко-советской дружбы и говорит между прочим следующее: «В многих случаях мы могли документировать искреннюю дружбу и помощь Советского Союза, которую он нам оказал и еще оказывает и мы все ее хорошо знаем. Но мы должны себе всегда сознавать, что самое большое и самое драгоценное, это есть непоколебимое доверие и убеждение в том, что в момент самой большой опасности это будет опять Советский Союз, который нас наверно поведет между Сциллой и Харибдой к окончательной победе общего порядка, в котором не будет враждебных классов, но крепкое соединение всех трудящихся». Богословская часть содержит статью проф. Иосифа Гронка о характере и качестве методического урегулирования обучения религии и первую часть статьи проф. др. Яна Мерелла о Горной проповеди. В практической части журнала помещена медитация патера Карла Сагана на тему «Munda cor meum, Deus», курсив патера Эмилия Корбы о храбрости перед смертью, репортаж о торжественном открытии нового школьного года богословского факультета, фейлетон к шестидесяти летию со дня смерти Павла Ильича Чайковского, написанный др. Индржихом Свобода, и статья др. Ярослава Крчмаржа о могилах патриотических священников на священном Вышеграде; к этому относится иллюстрированная часть журнала, литературная статья о словацких поэтах из пера патера Эмилия Корбы и галерея патриотических священников приносит портрет патриотического священника Павла Кржижковского. Далее в журнале помещены последние здешние и заграничные известия, обзор книжных новостей и гомилетическое приложение с темами проповедей.

THE SPIRITUAL SHEPHERD - The Periodical of Catholic Priests.

The National Assembly Deputy Chairman Ph. and JUDr. Dionysius Polanský comments the opening of the month of the Czechoslovak-Soviet friendship in this magazine with an editorial wherein — among other things — he says: "There is a great multitude of documentary evidence proving the true friendship and help which the Soviet Union has rendered and is still rendering to us. We all know that. Nevertheless we must always bear in mind that the greatest and the dearest is the unshakable belief and knowledge that it will again be the Soviet Union which, at any time and even in the greatest of perils will lead us safely through the Scilly and Charybdis to the eventual victory of the common social order wherein there will be no hostile classes but a firm union of all the working people." — The theological section contains a study written by Prof. Dr. Joseph Hronek, on the character and features of the methodical arrangement of religious instruction and the first part of the study the subject of which is the Sermon on the Mount, by Prof. Dr. John Merrell. In the practical part of the magazine there is a meditation commenting the words "Munda cor meum, Deus", the topical by the Rev. Emil Korba on the fortitude before death, a report from the inauguration of the new school year at the Faculty of Theology, a feuilleton on the occasion of the 60th anniversary of the death of Peter Tshailkovski by Dr. Jindřich Svoboda and an article by Dr. Jaroslav Krčmář about the graves of patriotic priests, who had been interred in the grounds of St. Vyšehrad. To this an illustrated supplement of the magazine is added, further a literary article on the Slovak poets from the pen of Rev. Emil Korba and in the gallery of patriotic priests there is the personal portrait of the patriotic priest Paul Křížkovský. The magazine also contains various reports from home and abroad, a book review and in the homiletic supplement there are sermon themes.

LE BERGER SPIRITUEL - Le Journal périodique des prêtres catholiques.

Le mois de l'amitié soviéto-tchécoslovaque est inauguré dans notre revue par l'article de fond dû au vice-président de l'Assemblée Nationale, Dionysius Polanský, docteur ès lettres et en droit. Voici ce qu'on y lit entre autres: «Nous pourrions alléguer de nombreux exemples qui nous prouveraient l'amitié fidèle de l'Union soviétique et l'aide désintéressée qu'elle nous a déjà prêtée et ne cesse de prêter. Nous la connaissons tous. Cependant, ce qu'il y a de plus précieux et de plus reconfortant pour nous, c'est la certitude inébranlable et l'assurance que nous avons et qu'il faut se tenir chaque jour à l'esprit, qu'à n'importe quel moment, même dans le plus grand danger, ce sera l'Union soviétique qui nous aidera et nous conduira en toute sûreté, entre Scylla et Charybde, à la victoire définitive, au régime social où il n'y aura plus de classes ennemies, où il n'y aura qu'une union indissoluble de tous les travailleurs.» — La partie théologique contient une étude du professeur Josef Hronek, docteur en théologie, sur le caractère d'un arrangement méthodique de la catéchèse et la première partie de l'étude «Le Sermon sur la montagne» du professeur Jan Merell, docteur en théologie. — Dans la partie pratique, il y a une méditation du P. Karel Sahan sur les paroles «Munda cor meum, Dominus», un essai du P. Emil Korba sur le courage devant la mort, un reportage sur la rentrée solennelle à la faculté de théologie, un feuilleton du Dr Jindřich Svoboda à propos du 60e anniversaire de la mort de P. I. Tshailkovsky, un article du Dr Jaroslav Krčmář sur les tombes des prêtres patriotes au cimetière du vénérable Vyšehrad (auquel se rapporte aussi le supplément illustré), un article de caractère littéraire, dû à la plume du P. Emil Korba, sur les poètes slovaques; dans la galerie des prêtres patriotes, il y a cette fois-ci le portrait du prêtre patriote Pavel Křížkovský. La revue se termine par diverses nouvelles du pays et de l'étranger, un résumé des nouveautés sur le marché des livres et un supplément homilétique qui apporte des sujets de sermons.

DER SELENHIRT - Zeitschrift für katholische Priester.

Den Monat der tschechoslowakisch-sowjetischen Freundschaft leitet in der Zeitschrift mit seinem Leitartikel der Stellvertreter des Vorsitzenden der Nationalversammlung Dr. phil. und JUDr. Dionysius Polanský ein, welcher unter anderem ausführt: »An vielen und vielen Beispielen könnten wir die treue Freundschaft und Hilfe des Sowjetverbandes dokumentieren, welche uns derselbe gewährte und ständig gewährt. Wir alle kennen dieselbe. Wir müssen uns aber täglich vergegenwärtigen, dass das Grösste und Beste eben in dem unerschütterlichen Glauben und in der Erkenntnis beruht, dass wann immer, selbst in der grössten Gefahr, es wieder der Sowjetverband sein wird, welcher uns helfen wird und welcher uns sicher zwischen Scylla und Charybdis zum endlichen Siege der gemeinsamen Organisation führen wird, in welcher es keine feindlichen Klassen geben wird, sondern nur einen festen Bund aller Werktätigen.« — Der theologische Teil enthält eine Studie von Prof. Dr. Josef Hronek über Art und Gepräge der methodischen Regelung der Katechese und den ersten Teil einer Studie von Prof. Dr. Johann Merell über die Bergpredigt. Im praktischen Teile der Zeitschrift ist eine Meditation von P. Karl Sahan betreffend die Worte Munda cor meum, Deus enthalten, Kursive von P. Emil Korba über Standhaftigkeit vor dem Tode, eine Reportage aus der feierlichen Eröffnung des neuen Studienjahres an der theologischen Fakultät, ein Feuilleton zum 60. Jahrestage des Ablebens Peter Iljitsch Čajkovský von Dr. Heinrich Svoboda, ein Artikel von Dr. Jaroslav Krčmář über die Gräber vaterländischer Priester auf dem geheiligten Vyšehrad, an welchen sich auch der bildliche Teil der Zeitschrift anreihet, ein literarischer Artikel über die slowakischen Dichter aus der Feder P. Emil Korbas, und die Galerie vaterländischer Priester bringt das Porträt des vaterländischen Priesters Paul Křížkovský. Weiters enthält die Zeitschrift Eventualnachrichten aus der Welt und aus der Heimat, einen Überblick bücherlicher Neuerscheinungen und die homiletische Beilage Anregungen zu Predigten.

Duchovní PASTÝŘ

NA VĚČNÉ ČASY

(K Měsici československo-sovětského přátelství)

Ph et JUDr Dionysius P o l a n s k ý, místopředseda NS

Od věků člověk usiluje o život v míru a v pokoji. Dějiny lidské společnosti jsou naplněny stálou touhou většiny zničit pokusy mizivé menšiny o rozšíření osobní moci, o bezpracný, maximální zisk.

Písně, báje a mnohá pravdivá rčení smutně nebo s ironickým šlehem odsoudily nenasytlost, odporoučivost hrabivost mamonářů, kteří v dějinném procesu postupně, úměrně s rostoucím bohatstvím, zatvrzují svá srdce proti všem, kdož v potu tváře dobývají hodnoty nejvzácnější a nejtrvalejší.

Na jedné straně ušlechtilí, avšak stále více trpící a vykořisťovaní, spoutaní bezmocností své lopotné práce, na druhé straně hrstka bezcitných velmožů, přivlastňující si nároky na vládu nad drtivou většinou dělného lidu.

Díváme-li se v zamyšlení pozorně zpět a posuzujeme-li zejména období koncentrujícího se kapitálu, jehož zenit mizí s rychtým a nezastavitelným postupem lidu k poznání pravdy, nemůžeme nevidět ani onen ďábelský rys, společný všem vyznavačům »zlatého telete«, spočívající v přetvářce víry ve Všemohoucího. Před sta lety i dnes byli a jsou to právě oni — otrokáři, feudálové a monopolisté — kteří farizejsky kloní svou hlavu před Bohem, aby vzápětí zabíjeli. Nero, Caesar, Borgia ... Hitler, Franco, Ridgway — různá jména se stejným smyslem, se stejnou tváří. Věříci lid však neoklameš. Zná dějiny, dovede rozeznat plevel od zrna. A zrno — to je člověk, jehož jméno zní hrdě právě v lásce k bližnímu, v poctivosti, v pravdě slova a skutků. A skutky těch, kdož byli z lidu, když bez zachvění vyrobili smrtící zbraně proti odporu těžce zkoušené většiny, způsobily nevýslovné utrpení milionů nevinných dětí, žen a starců.

Proto pro vše, čím nám přiblížili odvěký sen lidstva o trvalém míru ve světě, o blahobytu všech pokořených, pro skutečnou svobodu smýšlení, vyznání a práce, za to vše nebudeme nikdy dost vděční všem, kteří přivodili přelom v říjnových dnech 1917.

Náš pracující český a slovenský lid, náš moudrý věřící lid nikdy nezapomene! Dobře už zná nebezpečné báhorky masarykismu s jeho t. zv. humanitou, na vlastní kůži pocítil účinky nositelů hesla »nic než národ« a všech těch hurávlastenců, kteří zradili zájmy našich národů a lidu. Náš lid ví, kdo nám přinesl svobodu, kdo bez ohledu na své velké ztráty lidské i materiální zachránil naše národy před katastrofou. Byl to Sovětský svaz, hrdinný lid země, která ukázala jediné možnou cestu k definitivní porážce vykořisťovatelů.

Velká říjnová socialistická revoluce zmobilisovala skryté síly našich pracujících k definitivnímu úderu na kapitál. Díky jejímu vítězství uvědomil si náš lid své možnosti a orientoval se na nejužší spolupráci se sovětským lidem. Ani vyhazování na dlažbu, ani věznění za pronesená slova »Ať žije Sovětský svaz!« neudusily plamen víry v bratrské národy na Východě. Naopak. Síla myšlenky socialismu uvědomovala další a další tisíce dělníků, rolníků a inteligence, kteří poznali, že kapitalističtí vůdcové hodili věc národní svobody a nezávislosti přes palubu, že zbaběle složili ruce v křín před našimi úhlavními nepřáteli. Štalo se tak a přišel Mnichov. Pak strašná léta potupné okupace. Nesrazili nás však na kolena, neboť jsme věřili, že Sovětský svaz pomůže a zvítězí. Zvítězil a pomohl, a náš pracující lid převzal moc do svých rukou, aby navždy, díky nezištné pomoci první socialistické země, odstranil příčiny bídy, nezaměstnanosti a buržoasního útlatku.

A pak pevně po boku svého osvoboditele a nejlepšího přítele v lidově demokratickém státě jsme zahájili novou, šťastnou etapu vývoje. Srazili jsme chtivé ruce politických zrádců a exponentů západního kapitálu, abychom po Únoru 1948 ještě více urychlili tempo výstavby našeho nového života.

Na mnoha a mnoha příkladech bychom mohli dokumentovat věrné přátelství a pomoc Sovětského svazu, kterou nám poskytl a stále poskytuje. Známe ji všichni. Avšak musíme si denně uvědomovat, že to největší a nejdražší spočívá právě v neotřesitelné víře a v poznání, že kdykoliv, i v největším nebezpečí, to bude opět Sovětský svaz, který nám pomůže a který nás bezpečně po-

vede mezi Scillou a Charibdou ke konečnému vítězství společenského řádu, v němž nebude nepřátelských tříd, nýbrž pevný svazek všech pracujících.

Proto touto cestou, cestou stále se prohlubující spolupráce s lidem Sovětského svazu a ostatních svobodných zemí lidové demokracie, půjdeme bez bázně kupředu, k zítřku trvalého míru ve světě. Proto učiníme také vše, co je v našich silách, abychom svou budovatelskou prací a svou morální silou přispěli k mírovému vyřešení německé otázky. Přitom budeme mít stále na paměti, že čím více se budeme učit od sovětských lidí, čím lépe budeme uplatňovat nevyčerpatelné zkušenosti Sovětského svazu, tím rychleji budeme moci zvyšovat svůj blahobyť, svou kulturu.

Šílení zbrojaří na Západě, kteří občas, jak s hlubokým rozhořčením pozorujeme, zneužívají i Kříže a slova Božího k vedení studené války a k pokusu o rozpoutání největšího masového vraždění v historii, nepochopitelně podceňují znalosti a prozíravost věřícího lidu. Náš věřící lid však neoklamou již nikdy. U příležitosti, jako je již tradiční Měsíc československo-sovětského přátelství, dáme businessmanům pádnou odpověď, jejíž smysl tkví v tom, že nikdy jinak nepůjdeme než se Sovětským svazem — na věčné časy!

THEOLOGIE

POVAHA A RÁZ METODICKÉ ÚPRAVY KATECHESE

Kapitola z katechetické metodologie

Důležitou stránkou didaktického procesu vůbec jest *otázka prostředků*, jimiž se má umožnit zdár výchovné práce. Náboženské učivo jako látka sama o sobě je mrtvo, je pouze materiálem, který teprve pod rukou učitelovou nabývá s milostí Boží života a přechází v duši žákovu jako trvalý majetek. Aby tohoto žádoucího výsledku bylo dosaženo, záleží na volbě a úpravě výchovných prostředků. To se však musí dít vědomě, promyšleně, účelně a soustavně a nemůže být ponecháno ani náhodě, ani snad šťastné inspiraci okamžiku. Plánovitému a promyšlenému postupu k nabytí vědomostí říkáme *metoda* (z řec. meta = po, hodos = cesta, způsob, prostředek). Cílem metody je naučiti; záleží však na tom, jak se k cíli dojde. Od vyučovací metody jako postupu vyučovacího, který vyvírá z věcné, obsahové stránky učební látky nebo z duševního pochodu učebního v mysli žákově, jest odlišována *vyučovací forma* jako způsob, kterým se učivo žactvu podává. Výklad o formách podáme příště, v této kapitole všimneme si vyučovacích metod, kterými učitel vyučuje v jednotlivých vyučovacích hodinách při správném respektování výchovného cíle, učební látky a vyučovacích zásad.

V náboženské didaktice nutno se zabývat metodickou úpravou katechese zvlášť důkladně. V mnohých jiných povoláních možno si metodu práce osvojit jaksi mimovolně, nápodobou, praktickou zkušeností, kdežto povaha a ráz metodické úpravy katechese vyžaduje zvláštní informovanosti, rozhledu a schopností učitelových, jeho odborného vzdělání i jeho přirozeného nadání.

Bez znalosti, osvojení a správného používání vyučovacích metod ani katechese nespĺňuje náležitě své úkoly.

Otázka metodické úpravy učení dlouho neexistovala pro učitele. Ve starověku a ve středověku proces vyučování byl procesem slovního předávání vědomostí učitele žákům. Žáci se učili nazzpaměť tomu, co slyšeli od učitele nebo četli z kni-

hy. Proti mechanickému učení se z paměti zdůrazňoval aktivnost vyučovacích metod výchovný realismus. Dynamické hledisko přiblížilo vyučovací metody více školské práci a životu a jeho stále měnlivé tvárnosti. Přežitky staré školy pamětné a její suchá a ztrnulá schematičnost se odstraňuje a do školské práce se vnáší mnoho živých prvků a radostných podnětů. A tak nabylo přesvědčení, že není možno spokojiti se s bezkrevným, knižním schematem, nýbrž že nutno sledovati skutečnou pulsaci vnitřního i zevnějšího života dítěte a podle toho stanoviti povahu a ráz metodické úpravy katechese s ohledem na cíl vyučování, na věk žáků a obor učební látky.

V souhlase s noetickou a psychologickou stránkou vyučování patří metodám přesné místo ve výchovné theorii a praxi. Naprosto nesprávné je tvrzení, že metoda pro učitele nemá význam, že metodická příprava je vedlejší a zbytečná. Každý pedagog musí si osvojit theorii vyučovacích metod.

Podceňovat potřebu metod při vyučování je velká chyba, ale stejnou chybou by bylo přeceňování metodické přípravy. Přeceňování metody jeví se v tom, že příliš mnoho času a energie věnuje se vypracování metodické zručnosti a techniky a přitom ustupuje do pozadí širší odborná příprava učitelova. Učitel především musí ovládat obor, jemuž vyučuje, neméně důležitá je i řádná pedagogická příprava, t. j. znalost širších obecných otázek pedagogických a didaktických. Určitost a jistota v podávání látky se přenáší na žactvo, podporuje zájem a pozornost.

Metody možno roztríditi

1. s hlediska *psychologie učení*, t. j. z užití psychologie vykládající učební pochod v mysli žákově, na *metodu analytickou a syntetickou*;

2. s hlediska *logického postupu*, kterým se rozvíjí učební látka na *metodu induktivní a deduktivní*;

3. se zřetelem k žákům na metodu genetickou a dogmatickou.

Metoda *analytická* (analýza = rozložení, rozbor) člení a třídí představy složité v jednotlivé části. Účelem analýzy je vysvětlení, pochopení. Lze při tom postupovat od věcí a pojmů známých k neznámým, od konkrétních k abstraktním. Na př. dítě má nejasnou představu o svátosti pokání. Na příběhu o marnotratném synu rozebíráme jednotlivé představy: o smýšlení marnotratného syna před odchodem z domova, o jeho zkušenostech ve světě, o obratu, který se s ním stal, své hříchy poznal, jich litoval, zatoužil polepšit se a ze hříchů svých se vyznati a vykonati uložený trest. Tak žák krok za krokem pochopí jednotlivé části svátosti pokání.

Synthetická metoda (synthesa = soubor) postupuje opačně od části k celku, od abstraktních zjevů k zjevům konkrétním. Žák sbírá a skládá to, čemu se učí, v nové představy. Na př. pojem »hřích« — žáci opakuji příběh v ráji, otázkami vybavíme z paměti žáků: co Bůh prvním lidem přikázal (= zákon Boží), oni neposlechli, přestoupili zákon Boží, a to vědomě a dobrovolně — tím se dopustili hříchu. Hřích je vědomé a dobrovolné přestoupení zákona Božího. Tento pojem vznikl tím, že tři základní prvky skládali žáci v celek. Tak nejsnáze dojdeme k cíli, neboť biblický příběh je konkrétní, výměr abstraktní.

Při náboženském vyučování tento postup zvláště uplatnil v r. 1902 mnichovský katecheta *Dr Jindřich Stieglitz* (1868—1919), a to při vyučování katechismu. Pro každou vyučovací jednotku stanovil ústřední thema, podle kterého bylo katechisováno metodou synthetickou zajímavější než metodou textově analytickou. Tuto metodu přejmenoval *Gaterer* na *metodu mnichovskou*. V podstatě je tato metoda návratem k starokřesťanské metodě sv. *Augustina* v jeho knize *De catechizandis rudibus*. Stieglitz začíná katechesi vždy příběhem, aby zaujal pozornost a zájem žáků. Příběh volí z Písma sv., ze života svatých, z dějin nebo z denního života. Na tento příběh navazuje další učivo, při němž uplatňuje princip aktivity žáků. Při postupu modifikuje formální stupně herbartovské. *A. Weber*, druhý hlavní představitel mnichovské metody, přiklonil se k prof. *O. Willmannovi* a místo dřívějších pěti didaktických stupňů (příprava, podání učiva, výklad, shrnutí a užití) přijal jen tři, »přípravu« a »shrnutí« nepočítal za didaktické stupně. Další předností metody mnichovské je, že zakládá metodickou úpravu katechese na duševním vývoji dětské bytosti, proto je také někdy zvana metodou *psychologickou*. V podstatě je mnichovská metoda metodou synthetickou.

Pro vyučování jest analýza zajišťující základnou, synthesa dává učební látce členěný tvar. Postup analytický bývá zpravidla pochopitelnější a bezpečnější, zato synthetický kratší a přehlednější, žák se učí užívati získaných vědomostí a systematickosti. *Willmann* stanoví obecnou zásadu: analýsu, pokud nutno; synthesu, pokud možno.

Etl ve své *Katechetické didaktice* uvádí jako obecné pravidlo v katechetickém postupu postupovati od konkrétního k abstraktnímu, od jednotlivosti k pojmu.

Metoda analytická a synthetická se vzájemně provázejí a doplňují.

Metoda analytická a synthetická se vzájemně provázejí a doplňují. Analýza předpokládá synthesu, synthesa analýsu. Při vyučování se oba postupy střídají a právě náležité spojování obou metod usnadňuje zdar katechese, takže někdy můžeme mluvit o postupu analyticko-synthetickém, jindy o syntheticko-analytickém, o tom spolutrohodují žáci, podle které metody mají býti vyučováni. Učitel náboženství bude tu následovati božského Mistra, jenž uváděje největší přikázání — lásku, praví: »Kdo je můj bližní?« — neodpovídá prostě: »Můj bližní jest každý člověk, přítel i nepřítel«, ale začíná vypravovati: »Jeden člověk sestupoval z Jerusalema do Jericha a upadl mezi lupiče...« (Luk. 10, 30). Katechesi není možno podávati čistě syntheticky nebo čistě analyticky.

Postupujeme-li při vyučování od jednotlivých faktů k pojmům, od příkladu k pravidlu či zákonu, mluvíme o *induktivní metodě učení*. Indukce (= uvedení, zavedení) počínajíc *Baconem* (1561 až 1626) zaujala význačné místo ve vyučování. Veškerá naše zkušenost je induktivní alespoň v prvopočátečním stadiu. Je to přirozený způsob nabývání poznatků. Metoda induktivní tím, že shledává jednotlivosti a spojuje společným zákonem obecným, je blízká metodě synthetické. Didaktická indukce jako vhodný logický postup má pro vyučování veliký význam. Žáci se tak už od malička vedou k správnému myšlení.

Metoda deduktivní (dedukce, odvození) je postup od obecné pravdy k jednotlivým faktům, od pravidla k příkladu.

Srovná-li se indukce s dedukcí, je indukce proti dedukci konkrétnější a zajímavější, ale zdlouhavější, protože vede žáka od jednotlivých faktů k obecné pravdě a učí ho, aby pozorováním, rozborem a srovnáváním faktů dovedl stanoviti obecnou pravdu. Dedukce je rychlejší, ale vyžaduje větší myšlenkové bystrosti a pohotovosti.

Indukce ve vyučování se hodí pro žáky mladší nebo méně bystré, kdežto dedukce hoví žákům nadanějším a vyspělym.

Správně organisovaný vyučovací postup vyvozuje nové učivo analyticko-induktivně; prohlubování, procvičování a utvrzování učiva se děje syntheticko-deduktivně. Jen tak potká se vyučování s dobrým výsledkem.

Když před žákem rozvíjíme vznik určitého poznatku či zjevu, postupujeme podle *Diesterwega* metodou *genetickou* (vyvíjecí). Hledíme nejdříve vysvětliti a poznati důvod, a pak teprve vykonati, provésti, aplikovati. Metoda genetická je sic zdlouhavá, ale konkrétní, snadná i zajímavá, ale nesmíme jí užívati nadbytečně, neboť by to vedlo k absurdnostem, aby na př. žáci měli vlastním myšlením znovu objevovati poznatky, jež před tisíciletím byly lidstvu známy. Také nedostatek

času nedovolí nám všude ji aplikovati, musíme se potom spokojiti jen náznakem vývoje, genese, a ponechat žákovi samostatně si ji rozvinout. Jinak se genetické metodě přikládá celký význam.

Opakný postup má *metoda dogmatická* (sdělovací), učitel přednáší, vysvětluje určitou pravdu, pravidlo pevně formulované a žák se toho má držet. Dogmatická metoda proti genetické je kratší, časově úspornější, ale to neznamena vždy didaktický zisk. Dogmatické metody se užije tam, kde nemožno navazovat na známé představy a zvláště v takových případech, kdy má působit na žáky živé slovo učitelovo.

Ze všeho, co jsme o vyučovacích metodách uvedli, plyne, že není a nemůže býti universální metoda, která by se hodila za všech okolností a vždy co nejlépe. Volba vyučovací metody závisí na mnohých předpokladech, nikdy však nesmí býti libovolná a nahodilá. Z předpokladů, o nichž jsme se zmínili, bude musit rozhodovat o povaze a rázu metodické úpravy katechese vždycky konec konců učitel a volit metodu podle svého uvá-

žení, a tak vložit do své práce cosi svého, osobitého. Známé metody usnadňují mu hledání a pomáhají při vytváření vlastní metody, jen ne žádné ustrnulé schema, které by učitele vázalo a zbavovalo svobody, což by vedlo jen k neživotnosti učení; k náboženství jako životu třeba vésti životem.

Říká se, že jsou dva typy lidí, jedni *synthetické*, hned chápou celek a z celku jednotlivé části; druzí *analytické*, kteří nejdříve si musí rozložit celek v části a od částí postupují pak k celku. Vlastní nadání má rozhodovati při volbě metody. Učitel nemá si nic osvojovati, co mu, jak říkáme, dobře nesedí. Kdo neumí vyprávěti, nemůže se nutiti do pózy vypravěče. Kdo je t. zv. »suchý patron«, komicky bude vypadat před dětmi, bude-li se pokoušet o citovou náladu. Avšak tolik, kolik je třeba k osvojení uvedených základních metod, může, ba musí dokázati každý učitel, při tom mohou se různiti jak jejich myšlenkový směr, tak i detaily provedení podle učitelovy osobnosti.

Prof. ThDr Josef Hronek

HORSKÁ ŘEČ

V RÁMCI DOBOVÉHO POZADÍ A VE VZTAHU K DNEŠKU

Učení Ježíšovo vrcholí v Kázání na hoře, v onom sledu poučení a pokynů, které byly pravděpodobně proneseny při různých příležitostech, ale za stejných okolností a ze stejných pohnutek a evangelistou spojeny s nejdůležitější a nejobsažnější promluvou, promluvou »na hoře«.

Horské kázání se nám zachovalo ve dvojm podání. U sv. Matouše a u sv. Lukáše. Obojí podání se od sebe liší délkou i obsahem. U Matouše je zachováno ve třech kapitolách (5—7), u Lukáše jen ve 20—49 verši šesté kapitoly. U Matouše je to summa Kristovy nauky, u Lukáše je soustředěno na thema: Láska.

Nemíním zde rozebírat otázku, které podání je původnější, podotýkám pouze, že většina exegetů považuje za nejbližší původní formě znění Matoušovo.

Je to »magna charta« mesiánského království. Když evangelista krátce nastínil povšechný obraz oněch dnů, kdy Pán procházel krajem, učil a léčil, dává proslovit samotnému Spasiteli v Horském kázání jeho radostné poselství národu. Celá scéna připomíná každému čtenáři evangelia onu událost, kdy dal Hospodin na Sinaji za hromu a blesku izraelskému národu zákon staré úmluvy. Tam děsila hrozná velebnost starého zákonodárce, jemuž se směl přiblížit jen Mojžíš, zatím co lid pod trestem smrti musil zůstat vzdálen okraje hory. Zde spatřujeme na hoře Syna člověka, mírného a pokorného, obklopeného kruhem apoštolů a kolem něho zástupy lidu, naslouchající lačně jeho slovům. Místo přísného, příkazujícího: »Musíš!« zaznívá k uchu zástupů jeho získávající a uklidňující osmeré: »Blahoslavený!« a jeho osmerý příslib »nebeského království«. Ovšem, požadavky, před něž lidi staví, nejsou nepatrné. Berou vládu Boží

velmi vážně a obracejí v opak všechny pojmy životní moudrosti, jež dosud vládly v hříšném člověku. Zato však slibuje štěstí a blaženost říše Boží.

Jako jarní déšť po dlouhém suchu, tak padala slova Páně na zemi, když dal s hory zazníti svému hlasu, aby všude probudil dřímající život. Tu vzkličilo símě požehnání a stalo se úrodnou zahradou Boží (Cladder).

Úryvky z H. k. se čtou při mešních perikopách (D. 1. p. Pent., D. 5. p. P., D. 7. p. P., D. 14. p. P.), nejednou jsou předmětem našich kázání, a proto na žádost některých čtenářů D. P. podávám několik exegetických poznámek k této překrásné řeči Spasitelově. Nehodlám zde rozebíratí verš za veršem, nedovoluje mi toho rozsah časopisu a opakoval bych věci známé. Vybírám pouze některé verše a doplňuji exegetickými poznámkami, o kterých se domnívám, že tu a tam přinesou čtenáři něco nového nebo méně známého.

Ke správnému exegetickému vyložení a pochopení H. k. je si třeba ujasnití charakter a literární strukturu tohoto kázání. Její charakter je lidový, živý. Spasitel se obdivuhodně přizpůsobuje posluchačům. Lid chce, aby se mu mluvilo jeho řečí. Orientálcům v metafoře a třeba i v paradoxu. Pro ně řeč bez metafory, hyperboly, paraboly by neměla pravé příchuti. Byla by nezáživná. Takoví byli i posluchači Ježíšovi. Z jeho příkladů dovedli vyvodit všeobecné zásady, Ježíšově řeči dobře rozuměli a neznáme z prvokřesťanských dob příkladu, že by si někdo na př. chtěl utnout ruku a podobně. To byly výstřelky dob pozdějších, když se zrodilo uctívání litery a místo zdravého úsudku se objevil fanatismus. Časový odstup devatenácti století,

jiné prostředí a zvláštní posluchačstvo, to vše vyžaduje exegesi evangelií a zvláště H. k.

V Kázání na hoře vyslovuje Ježíš nový názor na poměr člověka k sobě, k bližnímu, ke světu a Bohu, názor odlišný od ethiky Starého Zákona. Ale to, co se nám zde jeví, není jenom pouhá morálka, je to plná, živá skutečnost, a právě v prologu H. k., v osmeru blahoslavenství, vědomí oné živé skutečnosti mocně proniká. Překvapující, ba mysl přímo znepokojující slova blahoslavi to, co naše citění nazývá neblahým. Nad tím však, co toto vysoko cení, vyslovuje své »běda«. Těmito blahoslavenstvími vnikají do světa nové hodnoty, tak nové a tak mohutné, že se projevují převratem našeho dosavadního názoru na přirozené hodnocení věcí (Quardini).

Mt 5, 3: Beati pauperes spiritu.

Z blahoslavenství nejnesprávněji a nejnespravedlivěji bývá vykládáno blahoslavenství první, a to Mt dodatek tó pneumaty - spiritu. Pojem »chudý« ve Starém Zákoně prodělal vývoj. Bohatí, kteří se stávali utiskovateli chudých, jsou v Písmě označováni za bezbožné (Ž 51), a chudí, jež jejich úděl vede k přimknutí se k Bohu, od něhož očekávají spásu (Is 29, 19), se stávají zbožnými. Tak konečně pojem chudý (anaw) je ztotožňován s pojmem zbožný (chasisid — Ž 40, 18; 69, 33; 70, 6 a j.). Tento pojem chudých má na mysli Ježíš. Tak v očích Ježíšových chudými (duchem) jsou ti, kteří jsou si vědomí, že jsou před Bohem duchovně chudí, že si sami ke spáse nestačí, že potřebují milosti Boží. Tato duchovní pokora je nutným předpokladem ospravedlnění.

Ke správnému pochopení makarismu pauperes spiritu je nutno si zpřítomnit historickou situaci. Ježíš mluví k lidem, o kterých farizeové pohrdlivě říkali: Sed turba haec, quae non novit legem, maledicti sunt (J 7, 49). Byli posměšně nazýváni lidem země (Amhaarez). V době Kristově byli na jedné straně tito amhaarez (neznačící zákona), kteří nebyli považováni ani za pravé Izraele, a na druhé straně farizeové, považující se za spravedlivé před Hospodinem. Horské kázání je odsouzením této zdánlivé spravedlnosti farizeů a také hned na počátku řeči, v prvním blahoslavenství, Spasitel pranýřuje jejich duchovní pýchu a chválí ty, kteří očekávají mesiánskou spásu jako dar Boží milosti. První blahoslavenství je řečeno pohrdaným amhaarez. Kristus jim zvěstuje, že jejich vědomí nábožensko-mravní nehodnosti není příčinou zavržení, nýbrž počátek vykoupení a spásy.

První blahoslavenství je radostnou zvěstí pro ty, kteří touží po vykoupení, ale jsou si vědomí toho, že pro ně, chudé duchem, je vykoupení almužnou Boží.

Mt 5, 13 Vos estis sal terrae...

Ježíšův obraz je vzat ze skutečného palestinského života. V době Kristově se užívalo soli z Mrtvého moře, kterou je nutno vyčistit a která skutečně podléhá zkáze. Podobná je i sůl

z malých jezer na pokraji syrské pouště. Když jezera vyschnou, objevuje se sůl se zbytky různých rostlinných a živočišných látek, která snadno podléhá zkáze (Schlatter). Není tedy v tomto obraze Spasitelově nic nemožného. Asi nejednou byl Pán svědkem, kterak taková sůl, místo aby pokrm zlepšila, tento zkazila, a byl svědkem, kterak hospodyně sůl vyhodila a lidé ji pošlapali. Slova jsou určena v první řadě učedníkům a Ježíš je obrazem poučuje o jejich universálním poslání a nutnosti věrnosti v povolání.

Mt 5, 14 Vos estis lux mundi...

Obrazem soli měl Ježíš na mysli hlavně intenzivní působení svých učedníků, obrazem světla pak extenzivní. Čím je slunce pro svět a život ve světě, tím jsou apoštolové pro duchovní život světa. Jaká zvěst, ti, kteří patřili k opovrhovaným amhaarez, jsou světlem světa. Ti, kterým farizeové takřka vsugerovali, že jsou ve tmách skoro jako pohané, massa damnata židovského národa, ti jsou světlem, ne ovšem sami ze sebe, nýbrž ze světla věčného!

Mt 5, 14 Civitas supra montem...

Při těchto slovech měl Pán pravděpodobně na mysli některé město, které snad i posluchači jeho řeči před sebou viděli. Podle některých (Dalman) to bylo město Hippos, podle jiných vyvýšené městečko Safet (830 m). Tak jako jejich pohledy jsou upřeny na některé z těchto měst, tak na ně budou upřeny pohledy světa. V duchu si představujeme, kterak Pán tato slova jistě doprovodil i posuňkem směrem k městu.

Mt 5, 15 Lucerna super candelabrum...

I tento obraz je vzat z palestinského prostředí. Denní život palestinské rodiny se odehrává většinou na dvoře před domem. Práce ustala a rodina se sešla ke skromné večeři. Hospodyně zažehla světlo a postavila na svícen, aby osvětlilo celou světnici. Nepostaví světla pod kbelík. Kbelík (modios) byla míra pro sypké věci, asi 8,75 l, takže pod tuto míru se dala dobře ukrýt svítilna, která bývala zpravidla z terakoty. Někdy je nutno, aby příklad i dobré skutky učedníka Ježíšova byly zřejmy světu, nikdy však jich nesmí konat jen pro svou čest a slávu. Pravý učedník Ježíšův zná jen jeden cíl: Čest a slávu Boží.

Mt 5, 17 Non veni solvere, sed adimplere legem...

Ježíš v H. k. prohlašuje nové, základní zákony mesiánského království. Jeho učedníci a posluchači byli obklopeni a proniknuti zákonnými předpisy více, než si dovedeme představit. Proto jim musí nutně nejdříve zodpovědět otázku, jaké je jeho postavení ke Starému Zákonu a tradicím. Vmyslíme-li se do situace Ježíšových učedníků i zástupů, dojdeme k závěru, že bylo nutno, aby Pán tak učinil. Ježíš těm, kteří se počítali mezi opovrhovaný amhaarez, pronesl blahoslavenství, nazval je solí země a světlem světa. Dal jim tedy atributy, kterých se dosud užívalo o thoře, o chrámu, o Jerusalemě. Tím mohl

u nich vzbudit dojem, že nastal konec zákona. Z nedorozumění mohla vzniknout uvolněnost a pohrdání zákonem. Postoj Ježíšův k zákonu, i přes kritiku jeho dobového nánosu, je pozitivní. Kristus chce zákon jednak zdokonalit, jednak očistit od rabínských přívěsků. Ježíš chce zákon zevnitřnit, zjednodušit a zdokonalit. Spleť velkých a malých příkázání (bylo jich 248) a zákazů (365) sváděla k rafinované kasuistice a k přestupování i nezákladnějších příkázání, jako je na př. příkázání čtvrté. Četné příkazy a zákazy nahrazuje Ježíš jediným příkazem, příkazem lásky k Bohu a bližnímu.

V čem spočívá podstata nové spravedlnosti a její zevnitřnění, ukazuje Ježíš na několika příkladech (vv. 21—48), v nichž zaujímá jasný postoj k rabínské školní moudrosti, která ohraničila zákon »ostnatým drátem«.

Mt 5, 21 n. Audistis quia dictum est antiquis: Non occides...

Vražda je zakázána jak zákonem Božím, tak zákonem přirozeným. Ve Starém Zákoně se vražda trestala smrtí. V době Kristově byla praxe volnější a snaha trest smrti ztlžít anebo vůbec odstranit. Pán nezakazuje formální vraždu, ale jde na kořen vraždy, upozorňuje na příčinu, která k vraždě vede, t. j. na hněv. Trojím stupněm hněvu a projevů jemu odpovídajících chce Spasitel zdůraznit, že i hněv v očích Božích je stejně trestný jako vražda. Myslím, že již častěji se věřící při čtení této perikopy na 5. neděli p. Pentec. v duchu podivili, proč za hněv má být někdo předán soudu a za nadávku dokonce pekelnému ohni... *Qui irascitur fratri suo reus erit iudicio...*, t. j. předání kolegiu tří soudců, které v jednotlivých městech soudilo. Řeč Ježíšova je opět obrazná. Pán nechce říci, že každý, kdo se hněvá na bratra, má být předán soudu, chce pouze naznačit, že skutky, které svou podstatou patří již před soud, měly svůj původ v hněvivosti. Chce říci: Hřích se rodí v nitru člověka. Hříchem není jenom skutek, nýbrž již smýšlení, jež si zaslouží stejně trestu jako hříšný skutek.

Druhý stupeň: *Qui dixerit fratri suo: Raca, reus erit concilio...* Řecká raka je grecizované hebrejské slovo reqa z adj. reqan = inanís, často se vyskytující v rab. literatuře (prázdna hlava, hlupák). Z talmudu se dovídáme, že toto slovo bylo oblíbenou nadávkou jerusalemské ulice. Ježíš zde přechází z profanního charakteru věci k charakteru náboženskému. V křesťanské komunitě nadávkou bratru je urážen sám Ježíš. Proto urážka bratra má charakter náboženský a patří před nejvyšší soud, synedrium, který rozhoduje o přestupcích proti náboženství (sakrilegia, rouhání).

Třetí stupeň: *Qui dixerit: Fatue, reus erit gehennae ignis...* V řeckém textu čteme móros, hebr. moraa, synonymum nabhal = impius, tedy přezdívkou vyjadřující defekt nábožensko-mravní. V duchu Ježíšovy doby skoro jakýsi druh exkomunikace (cf. Ž 13, 1). Proto Kristus s takovou vážností posuzuje tuto nadávku a stanoví pro ni trest věčného ohně. Ježíšova slova se nesmějí

chápat doslovně. Trojí soud je uveden pouze ke znázornění různé velikosti viny trojího druhu hněvu. Ježíš chce čistě náboženskou myšlenku znázornit plastickým způsobem, který by byl přístupný a srozumitelný posluchačům.

Mt 5, 32 Excepta fornicationis causa...

Toto, jedno z nejtěžších míst Nového Zákona, jsem obšírně vyložil v D. P. roč. 1., číslo 2.

Mt 5, 38 Lex talionis. Oculum pro oculo, et dentem pro dente...

Dovolenost odplaty bezpráví, t. zv. lex talionis (talis poena, qualis culpa), není jen zvláštností Starého Zákona (Ex 21, 24; Lev 24, 20), ale vyskytovala se téměř v celém Orientu, jak dosvědčuje na př. kodex Hamurappiho. Cílem tohoto zákona bylo krotit násilnictví, protože cholerický Orientálec byl snadno náchylný k odplatě, která byla větší než vina. Proti tomuto zákonu odplaty staví Ježíš zákon lásky. Ježíš mluví opět konkrétně, lidově, skoro paradoxně. Na čtyřech příkladech ukazuje smýšlení nového člověka:

1. *Udeři-li tě kdo po pravé lici, nastav mu i druhou.* Úder, políček však bývá zpravidla do líce levé. Jak vysvětlit slovo Spasitelovo? Udeření v pravou líc osvětluje talmud. Kvalifikovanou urážkou bylo udeření hřbetem ruky, tedy skutečně úder v pravou líc. Zákon požadoval za takový úder dvojnásobné bolestné (Baba gamma 8, 6). Požadavek Kristův je vznešený. Je třeba velkého sebezáporu k neopacení urážky, zvláště jde-li o urážku mimořádně potupnou.

2. *Kdo se chce s tebou soudit a vzít ti suknicí, nech mu také plášť.* Vrchní plášť byl hlavní součástí palestinského oděvu. Chudým sloužil za noční přikrývku, takže byl šatem zákonem chráněným. Spasitel chce tímto drastickým příkladem zdůraznit, že člověk má být připraven i k největší oběti, jde-li o zajištění míru s bližním.

3. *Nutí-li tě kdo na jednu míli, jdi s ním dvě míle.* Zde jde o jakýsi druh pracovní povinnosti. Královští kurýři, úředníci, vojáci měli právo používat služeb kohokoliv k vyplnění svěřených úkolů. Tak byl na př. donucen Šimon Cyrenský nésti Kristu kříž. Římská míle byla asi 1,5 km.

4. *Kdo si chce od tebe vypůjčit, od toho se neodvracej.* Věta je řečena v duchu agrafy Ježíšovy: »Je lépe dát než brát.« Risiko, zvláště s ohledem na sobotní roky, kdy se dluhy od-pouštěly (Deut 15, 1 n.), zde vždy bylo.

Ke správnému porozumění příkladů je nutno podotknouti: Příklady netřeba brát doslovně. Ježíš těmito příklady chce názorně přivést posluchače ke smýšlení lásky, k duchu, který má ovládat Kristova učedníka v poměru k bližnímu a ne snad stanovit nové civilní právo. Chce dát životu těch, kteří ho následují, novou velikost a hloubku, která se blíží velikosti Boží.

Prof. ThDr Jan Merell

Dokončení příště.

NÁBOŽENSTVÍ A ŽIVOT

MUNDA COR MEUM, DEUS...

Očišť srdce mé, Bože... Denně se tak modlíme při Nejsvětější oběti. V neděli třeba třikrát, ano i čtyřikrát... S jakou touhou, s jakou vroucností, s jakou opravdovostí?

Čisté srdce, to je všechno, to je summa svatosti...

Srdce neposkvrněné ani ne skvrnou sebelehčího dobrovolného hříchu, to je srdce opravdu kněžské... To je srdce svaté!

Srdce čisté a svaté, plné dobroty a lásky ke všem, kteří je vzývají, to je srdce dobrého služebníka Páně, to je srdce kněze, jenž jest opravdovým druhým Kristem! Neboť srdce kněze svatého musí býti domovem všem, kteří u něho útočiště hledají.

Srdce kněze svatého musí býti naplněno srdečnou milosrdností ke všem duším hříchem otráveným!

Ze srdce čistého srdečnou milosrdností plného zazáří v den sváteční teplé sluníčko lásky do srdce věřícího lidu. Kněz takového srdce nehromuje, nespílá, ale uklidňuje, osvěžuje, povzbuzuje, a když někdy musí podle svatého apoštola se řídit: argue, increpa, obsecra..., pak nikdy nezapomene na ono důležité cum omni patientia - kárej - je-li třeba, avšak ve vši trpělivosti a lásce!

Srdce čisté se obráží i v čistotě příbytku a kanceláře. Vypadá to tam zrovna tak jako v každém jiném bytě a jako v každé jiné kanceláři, jednoduše zařízené; žádný komfort, žádný přepych, žádný luxus, avšak přece říknou lidé, když tam přijdou: Vše jako u nás! Jenže více čisto, více pořádku a souladu, vše na svém místě, jakoby svatou rukou požehnané a posvěcené...

Před několika lety nalezli v Egyptě hrob egyptského krále, mumii pět tisíc let starou. Srdce v těle bylo zkamenělé...

Zkamenělé srdce kněžské! Tvrdé, studené, ztvrdlé a zvětralé... sobeckostí a egoismem! Nejohrovnější a nejtrapnější a nepochopitelný paradox světa. Pozor na srdce! Neboť praví Pán: Vždyť ze srdce vycházejí zlé myšlenky, cizoložství, smilstva, křivá svědectví, rouhání. To jsou věci, které poskvřňují člověka. Mat. 15, 19—20. To jsou věci, kterými tvrdne, stydne a větrá i to srdce kněžské!

V sakristii u svatého Ignáce v Praze je krásný olejový obraz svatého Františka Xaverského, před kterým již mnozí z nás třeba i velmi často jsme své díkůčinění po mši svaté konali. Na obraze svatý František, zanícený láskou ke Kristu Pánu, s láskyplným, vroucím pohledem se dívá na Ukřižovaného svého Spasitele. Z jeho srdce šlehaří plameny k srdci Pána Ježíše visícího na kříži. Od srdce k srdci! Nad obrazem nápis: -Mih i enim Christus vivere est et mori lucrū. Phil. 1, 21. Vždyť pro mne život je Kristus a smrt zisk. Pod obrazem: Sanctus Franciscus Xaverius, magnus Indiarum apostolus, saepe Jesu Crucifixi amore ita aestuabat, ut ex eius pectore flammam erumperent.

Srdce plameny lásky ke Kristu Ukřižovanému očištěné, tak musí být srdce kněžské. To je, co Kristus od každého z nás žádá! Pán Ježíš to žádal od svatého Petra: Netáže se ho: Šimone Petře, umíš celé moje horské kázání nazpaměť? Ale táže se: Šimone, synu Janův, miluješ mne více než tito?... A tak se táže i každého z nás: Josefe, Jene, Ondřeji, miluješ mne více nežli všechny ostatní? A šťastný každý z nás, který s upřímným srdcem může Pánu svému jako svatý Petr odpovědět: Pane, Ty víš všechno, Ty víš také, že Tě miluji!...

Modleme se proto vroucně a vřele se svatým Žalmistou Páně: Cor mundum crea in me, Deus! »Blahoslavení čistého srdce, neboť oni Boha viděti budou.« P. Karel Sahan

NEBÁT SE SMRTI

»Smrti se nebojím, smrt není zlá, smrt je jen kus života těžkého« - tak zpívá ve své úchvatné básni umírající básník Jiří Wolker. Nebát se smrti znamená mít odvahu žít. Žít tak, aby smrt nás nezlomila.

Přiblížil se listopad a jeho první dny jsou zasvěceny památce mrtvých. Budeme se procházet po hřbitovech, vzpomínat a myslet na ty, kteří odešli. Možná, že se nás zmocní v těchto okamžicích strach, ale musíme vzpřimit svou duševní mladost a říci s básníkem: Smrti se nebojím!

Na prvním místě je třeba mít opravdovou odvahu. Filosof kdysi napsal, že: »Kdo se nebojí života, nebojí se ani smrti!« To znamená žít opravdově. A Oscar Wilde soudí velmi bystře, když říká: »Žít - to je nejvzácnější věc na světě, většina lidí pouze existuje.« Ano, je hodně lidí, kteří nežijí, nýbrž pouze bídne živoří. Křestan a hlavně Kristův kněz musí být naplněn odvahou nebát se života a umět pro jeho krásu a štěstí se bit a pro ni žít.

Ovaha předpokládá nutně sílu, a my jsme slabí lidé. Lidská křehkost zde působí negativně, ale nesmíme se jí poddat. Padáme den co den, chvíli co chvíli, ale neustat a hlavně nezústat ležet. Zvednout se a žít. Žít a jít dále vpřed. Svou slabost přemáhat silou dobré vůle, která je nakonec mohutnou vzpruhou, jest pohánějícím motorem a vede člověka neustále kupředu. Je třeba mít i radost. Naše počínání, byť by bylo sebeodvážnější a sileno dobrou vůlí, nebylo by ničím, kdyby jej nedoprovázela radost. Pravda, člověk se někdy raduje: přijdou úspěchy životní, zdar v práci, jasná životní pohoda... Ale dokázat i v bolu a utrpení se radovat, místo zatrpklých řečí vykouzlit upřímný úsměv - to je již radost podepřená motivy nadpřirozenými a úzce souvisí s uměním šťastně žít.

»K životu prúdím i keď umieram« - tak prostě to vyjadřuje ve své básni Z hlbok dní mladý slovenský básník - kněz P. Svetoslav Veigl. A tato neměnitelná pravda se může tisícerymi způsoby vyjadřovat, ale nemůže se změnit. Nebojme se této nezvratné pravdy. Buďme silní, smělí, naplnění dobrou vůlí a radostí, a s těmito předpoklady tvořme a upevňujme své zemské poslání, aby »člověk člověka měl rád«.

Vědomí, že vytváříme kus věčného štěstí a věčné radosti, musí nám stačit k tomu, abychom za toto štěstí bojovali. »Smrti se nebojím!«, protože chci vytvářet život v radosti a vím, že toto pozemské žití je pouze preludium ke krásné symfonii věčnosti. P. Emil Korba

SLAVNOSTNÍ VENI SANCTE PŘI ZAHÁJENÍ NOVÉHO STUDIJNÍHO ROKU NA CYRILOMETODĚJSKÉ ŘÍMSKOKATOL. BOHOSLOVECKÉ FAKULTĚ

Ve středu 14. října zazněly slavnostní fanfáry v katedrále sv. Štěpána v Litoměřicích při vstupu J. M. nejd. p. kapit. vikáře Msgre Eduarda Olivy, který za přítomnosti ministra Dr. Jos. Plojehara, pražského Ordinaria, duchovenstva, bohoslovců a četného věřícího lidu slavnostními bohoslužbami začal nový studijní rok na theologické fakultě. O jedenácté hodině v refektáři bohosloveckého semináře zahájily hymny slavnostní shromáždění profesorského sboru a posluchačů. Spectabilis Msgre prof. Dr. Jos. Hronek uvítal přítomné, načež předseda CMVKD ministr Dr. Jos. Plojhar pozdravil shromáždění a vřelými slovy promluvil k bohoslovcům a ukázal, že vlast a národ od nich čeká, aby se stali dobrými, charakterními, vlasteneckými katolickými kněžími. »Náš stát poskytuje prostředky, které jsou výsledkem práce našeho lidu,« řekl mimo jiné, »což je důkazem, že vládní činitelé dobře chápou významné poslání dobrého kněze. I pro něho platí zásada, že každý má být dobrým hospodářem na svém pracovišti.« Potom rozvinul řečník tuto myšlenku a ukázal, že první povinností bohoslovců jest dobře a svědomitě se připravit na své budoucí povolání, a to nejen po stránce vědecké, nýbrž i po stránce duchovní. Pro budoucího kněze jest právě tak důležitá kaple, kde k němu promlouvá Kristus ve svatozářku, k němuž jej vede svědomitě a poctivě jejich spirituál, obětavý P. Karel Sahan, ale i studovna, kde se vzdělává pro své budoucí povolání, aby o něm platilo, že jest dobrým knězem svého věřícího lidu. Kněz musí býti i na výši po stránce politické a musí dobře chápat své poslání v lidově demokratickém státě. Pravý kněz miluje svůj lid, pomáhá mu v jeho práci k dosažení šťastného života a jen tak plní své krásné kněžské poslání a může říci na konci své-

ho života slova Julia Fučíka: »Lidé, měl jsem vás rád.«

Za Státní úřad pro věci církevní pozdravil shromáždění odborový přednosta Jan Dolek, který tlumočil pozdrav SÚC Dr. Jaroslava Havelky, a ukázal, jak třeba jít, aby shoda mezi Církví a státem se vždy víc a více utužovala.

Pozdrav všech nejd. pp. Ordinářů přednesl J. M. nejd. p. kapit. vikář Antonín Stehlík, který povzbudivými slovy připomněl vlastní heslo theologů, které si vepsali: Pro Boha, Církev a vlast.

Nejd. p. kapit. vikář J. M. probošt Msgre Eduard Oliva ujistil, že se přičiní všemi silami o to, aby vznešené cíle bohoslovců byly dosaženy, a aby na konci studijního roku mohli říci: pracovali jsme dobře.

Za lidovou správu pozdravil vřelými slovy shromáždění předseda ONV Rudolf Turek.

Mezi přítomnými této slavnosti byli za duchovenstvo: gen. tajemník CMVKD kapit. děkan Jan Dočekal, celý profesorský sbor, ústřední ředitel České katol. Charity kanovník Jan Mára, redaktor D. P., představení semináře, rektor prof. P. Vojtěch Noll, spirituál P. Karel Sahan a prefekt Přípravného kursu P. Vincenc Stráňák. Těto slavnosti se zúčastnili také četní hosté, zvláště stavitel Dubec, který se přičinil o včasnou restauraci nové budovy fakulty, František Drahorád, ředitel Přípravného kursu, Miroslav Šmolc, ředitel ČKCH.

Slavnostní zasedání zakončil Spectabilis děkan Msgre prof. Dr. Jos. Hronek otcovským projevem k posluchačům, které vyzval k poctivé a svědomité práci na svém sebevzdělání ku prospěchu Církve, vlasti a našeho lidu a přál fakultě Quod faustum felix fortunatumque sit!

SLOVANSKÁ VZÁJEMNOST V HUDBĚ

(K 60. výročí úmrtí Petra Iljiče Čajkovského)

V hudební literatuře není mnoho jmen, jejichž zvuk má tak širokou světovou platnost jako Čajkovský, který přes svou světovost zůstává specificky ruský a slovanský.

Od sedmdesátých let minulého století není jediného významnějšího orchestru či operního divadla na celém světě, které by neprovozovaly jeho díla. Čajkovský narodil se 7. května 1840 v rodině ředitele továrny, a dětství prožil v přepychu buržoasní rodiny. Od přírody vnitřavý a nadaný byl obdařen neobyčejně citlivou duší, kterou po celý život seismograficky reagoval na všechny vnější i vnitřní popudy a impulsy. Již v dětství byly položeny základy dvou citových oblastí, mezi nimiž se po celý život pohyboval a které zcela vtiskly ráz i jeho hudební tvorbě: na jedné straně svět jasu, klidu, pohody a nesmírné lásky k vlasti a k ruskému lidu a z nich vyplývající veselí, a na druhé straně neméně přesvědčivá zadumanost, tesknota a ponu-

rost, někde vystupňovaná až do zoufalství, jako odraz všech rozporů a bezradnosti citlivého a vnitřního člověka umělce v absolutistické společnosti carského Ruska.

Čajkovský na přání své rodiny vystudoval práva a až do roku 1863 pracoval na carském ministerstvu spravedlnosti.

Hudebně se vzdělával již od svých 4 let, ale teprve ve věku 22 let se věnoval celé hudbě: r. 1862 vstoupil na konservatoř hudby v Petrohradě, kde jeho učitelem byl Rubinstein, jenž měl velký vliv na další rozvoj svého vynikajícího žáka.

Jím doporučen jako absolvent-premiant byl povolán r. 1865 za profesora dějím na nově otevřenou konservatoř v Moskvě, kde vyučoval též hudební theorii.

V učitelské činnosti vydal několik knih a kromě toho v letech 1872—1876 byl hudebním recensentem časopisu »Ruské vědomosti«. Existenčně zajištěn opouští konservatoř; ničím neomezován tvoří svá první slavná díla a dobývá pronikavých světových úspěchů.

Současně přichází první veliký omyl: jeho manželství se projevuje jako tragický omyl. Odjíždí do ciziny a žije delší dobu mimo hranice své vlasti, jmenovitě v Itálii a ve Švýcarsku.

Duchovní PASTÝŘ OBRAZOVÁ PŘÍLOHA
K ČÍSLU DEVÁTEMU
ROČNÍK III.

Raffaello Santi (1483–1520): MADONNA DELLA SEGGIOLA

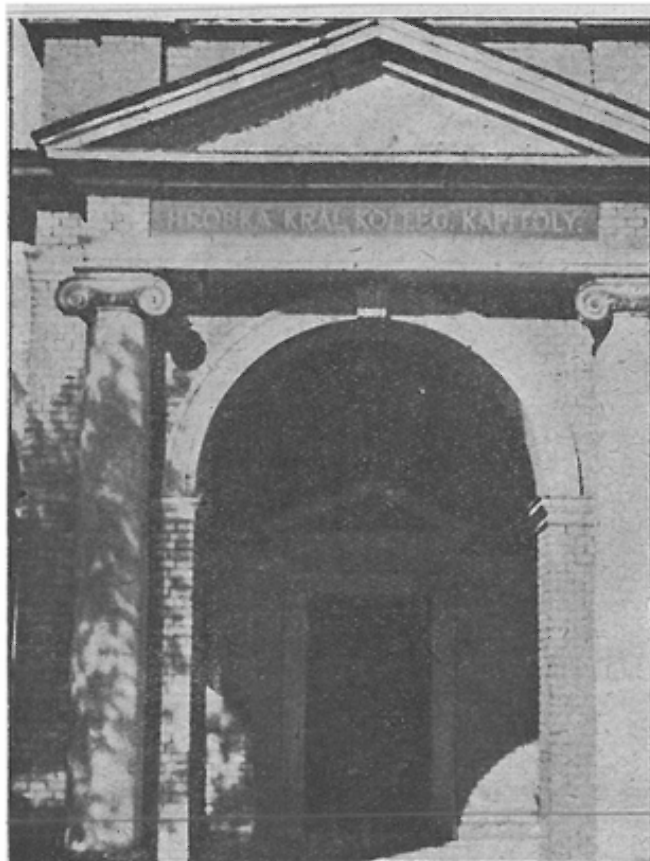
POSVÁTNÝ VYŠEHRAĐ CHOVÁ

Vstupní brána na posvátný hřbitov vyšehradský.

Slavn s výmluvným nápisem a sochou Genia vlasti.

Hrobka král. kolegiální kapituly, v níž jsou pochováni vlastenečtí kanovníci Vinařický, Štulc a Karlach.

Náhrobek Martina Hattaly (1821—1903).

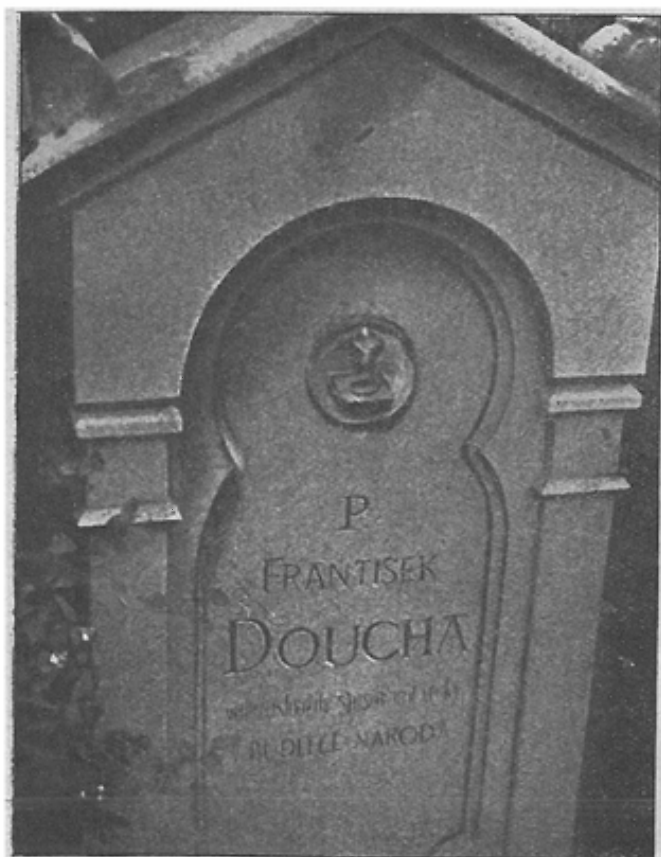
HROBY VLASTENECKÝCH KNĚŽÍ

Náhrobek Boleslava Jablonského (1813–1881), básníka „Moudrosti otcovské“ a „Písmi milosti“.

Náhrobek Václava Beneše Třebízského (1849–1884) se sochou od Františka Bílky.

Náhrobek Františka Douchy (1810–1884).

Náhrobek Antonína Marka (1785–1877) s bronzovou bustou od sochaře Drahoňovského.

NOVÝ STUDIJNÍ ROK NA BOHOSLOVECKÉ FAKULTĚ

Pohled do katedrály sv. Štěpána v Litoměřicích při slavnostním Vemí Sancte. Mši sv. celebruje J. M. kap. vikář litoměřický probošt Msgr. Ed. Oliva. ...

Předseda CMV katolického duchovenstva ministr Dr. Josef Plojhar při projevu v aule semináře v den zahájení nového studijního roku na C.-M. římskokatolické bohoslovecké fakultě.

VLASTENEČTÍ KNĚŽÍ V POSVÁTNÉ PŮDĚ VYŠEHRADU

Ve třech různých podobách známe Vyšehrad. Vyšehrad Libušin, opředený pověstmi z legendární minulosti naší vlasti, je milovaným místem pro posvátné city národní.

Tajemné kouzlo halí Vyšehrad jako báseň plnou skvělých obrazů.

Pověsti, po prvé zaznamenané u Kosmy, po staletí přinášely potěchu a posilu v dobách dobrých i zlých, zejména ovšem generaci naší, o to šťastnější, že je poznává v nezapomenutelném podání Al. Jiráska. —

I když historie poopravuje, že Vyšehrad není prvním hradištěm a hradem Přemyslovců, — přestože archeologické nálezy zjistily tu sídliště alespoň 4000 let staré, přece hrad tu postavený předstihl ve své době samo panovnícké sídlo pražské.

Bylo to od dob krále Vratislava až po statečného Soběslava I., kteří na Vyšehradě sídlili.

Na Vyšehradě byli pohřbeni Vratislav II., jeho bratr Konrád a Vratislavova manželka Svatava Polská. K ní pak přibývá r. 1140 její syn Soběslav I., a konečně jako poslední je v půdě Vyšehradu pohřben Soběslav II., zvaný »selské kníže« pro ochranu, již poskytoval zemanům.

Tak zv. rakev sv. Longina, pozoruhodná románská kamenná rakev, asi původně uchovávala ostatky některého Přemyslovce. Vyšehrad od dob Vratislava II. se stal sídlem kapituly, jejíž probošt zastával zpravidla, a to až do dob válek husitských, úřad kancléřský, první místo po panovníkovi.

Vyšehrad ozdobil Karel IV. rozsáhlým novým hradem s četnými věžemi. Na Vyšehradě našla útulek matka Karlova, poslední Přemyslovna Eliška, která se rozešla se svým manželem Janem.

Požárem po vítězství husitů nad hradní posádkou, věrnou Zikmundovi, končila sláva královského Vyšehradu. Hrad již obnoven nebyl.

V době pobělohorské, a to po válce třicetileté, Vyšehrad nejvíce byl ponižen, stal se habsburskou pevností. Nebylo šetřeno ani práv kapituly; na city národní se habsburští generálové vůbec neohlíželi. Půda byla srovnána, postaveny mohutné hradební zdi a odstraněny poslední zbytky královského hradu.

Teprve zásluhou vlasteneckých kněží, kanovníků vyšehradských, zejména Vinařického, Štulce a Karlacha, dána nová duchovní náplň a nové poslání Vyšehradu. Byla to šťastná myšlenka kanovníka Václava Štulce povýšiti vyšehradský hřbitov — původně hřbitůvek z r. 1680 — na pohřebiště národní, a tak povznésti Vyšehrad opět k významu celonárodnímu. Bylo ovšem potřebí důstojně vytvořiti národní hřbitov. Architektonickou úpravu hřbitova vytvořil vynikající archi-

tekt Antonín Wiehl (známý později jako mecenáš České akademie věd a umění). Od něho jsou arkády na obvodě hřbitova, dokončené r. 1902, jakož i Slavín, společná hrobka nejzasloužilejších mužů a žen, zbudovaná r. 1889—93 z podnětu vyšehradského kapitulního děkana Mikuláše Karlacha a na náklad Petra Fischera. Sochařská výzdoba Slavína (genius vlasti na rakvi a po stranách sarkofágu sochy Vlasti truchlící a Vlasti vítězné) je od sochaře Josefa Maudra z roku 1892. Architekt Wiehl i Petr Fischer jsou pohřbeni na Vyšehradě, sochař Maudr má hrob na Olšanech, ozdobený náhrobkem pořízeným na náklad České akademie.

»Vyšehradský hřbitov — to! museální zákoutí naší národní a kulturní historie, historický obraz českého života od století devatenáctého až po naše časy.« (Karel Balák.)

Na 300 vynikajících mužů a žen je pohřbeno na vyšehradském hřbitově.

Není účelem tohoto článku podati vyčerpávající přehled vyšehradského hřbitova, a nebylo by to ani možno, i když bychom se omezili jen na určité výběrové stanovisko. Každé opominutí znamená křivdu. Zapomenutí však přináší čas sám a nevědomost je typickou lidskou vlastností.

Vlastenečtí kněží na vyšehradském hřbitově.

R. 1892 byla proboštem Dr Mikulášem Karlachem postavena kapitulní hrobka. Nad kapitulní hrobkou je postavena kaple, vestavěná mezi arkády. Nad vchodem je nápis — Parva domus, magna quies (Daudet). Dvě tabule, umístěné zvenčí po obou stranách vchodu, hlásají jména v kapitulní hrobce pochovaných.

Mezi jmény nacházíme mnohá velmi známá. Zasloužilými byli zejména tito kanovníci: Václav Svatopluk Štulec, Karel Vinařický, Vojtěch Ruffer, Josef Ehrenberger, Antonín Lenz, Dr Mikuláš Karlach, Václav Müller, Edvard Šittler. Původně byli čtyři první jmenovaní kanovníci pochováni na hřbitově poblíže kostela.

Karel Vinařický (1803—1869). Je typickým představitelem typu kněze buditele, spoluvůrcem národní tradice, která ovládla nejenom kapitolu vyšehradskou, ale i všechno české kněžstvo v době obrození. Vinařický byl poslancem na památném kroměřížském sněmu v r. 1848, byl členem Musejního sboru, České matice, Královské společnosti nauk a všech vědeckých institucí a komisí při Českém muzeu zřízených. Domáhal se velmi rozhodně práv českého jazyka zejména ve školství. Byl také autorem pamětního listu, který r. 1832 podal Musejní sbor rakouské vládě, aby na obecných školách v Čechách bylo vyučováno pouze jazykem

V r. 1888 diriguje v Praze, kde se však jeho orchestrální koncert příliš nezdařil. Po neúspěchu své opery »Evžen Oněgin« v Hamburku nechtěl čekati na její pražskou premiéru, ačkoliv tato byla teprve počátkem jejího vítězného tažení světem.

V tomto případě můžeme dokumentovati slovanskou vzájemnost v hudbě: hudbymilovné pražské obecní bylo nadšeno slovansky citlivou hudbou Čajkovského, v níž poznalo širokou ruskou duši jejího autora. Čechové a s nimi též ostatní slovanští národové vzhlíželi vždy s úctou a obdivem k slovanskému Rusku.

Ale teprve SSSR se ujal vůdčí úlohy mezi slovanskými národy a pevně a nekompromisně jim zajišťuje místo ve světě, které jim právem náleží.

Čajkovský byl v Praze celkem třikrát, navázal zde četná přátelství, jmenovitě s Antonínem Dvořákem. Na pražský pobyt Čajkovský vždy rád vzpomínal, uváděje, že to byly nejkrásnější dny jeho života.

V letech osmdesátých nabyt Čajkovský opět duševní rovnováhy, vrátil se k trvalému pobytu v Rusku: žil v městě Kľmu nedaleko Moskvy. Zde vznikla jeho nejzralejší díla »Piková dáma«, »Louskáček« a dvě poslední symfonie.

Pronásledován stálými duševními výkyvy nalezl klid až ve své smrti, která ho zastihla 6. listopadu 1893 důsledkem epidemie.

O díle Čajkovského již za jeho života panovala častá diskuse a polemika. Nyní po odstupu několika desítek let jsme toho názoru, že Čajkovski ve své skladatelské činnosti, jmenovitě v instrumentální hudbě, jest samostatný a originální.

Neodchyluje se sice od platných tradic, avšak umí dodatí svým pracím charakteristiky, v níž vysupuje zřejmě živel specificky ruský, pro který si ho vážíme před jinými světovými autory.

V oboru symfonické hudby dobyl si Čajkovský dríve uznání (na př. Italské capriccio) než svými operami (Evžen Oněgin, Moskva 1881), balety (»Labutí jezero«) a jinými díly.

Málo známé jsou Čajkovského skladby v církevní hudbě, z nichž příkladem uvádíme »Liturgie sv. Jana Zlatoústého« a »Všenočnoje bdění«.

Český hudební svět vždy s láskou naslouchal čarovným zvukům hudby věrného syna velikého bratrského národa. Teprve však naše doba přinesla jeho velikému dílu plné ocenění.

Dr Jindřich Svoboda

mateřským a na školách středních aby byla čeština zavedena jako řádný předmět vyučovací. Byl zakladatelem Časopisu katolického duchovenstva, kamž psal jeho zásluhou i Frant. Ladislav Čelakovský.

Vinařického díla básnická nutno posuzovati jen se stanoviska vlasteneckého. Přesto však některé drobné básně, deklamovánky a písně jeho, otiskované v čítankách, znárodněly. (Tluče bubeníček, Ivánku náš, copak děláš?) Při činnosti Vinařického překvapuje, že tento vlivný kněz byl vázán po dlouhá léta na pobyt mimo Prahu. R. 1833 byl farářem v Kováni, 1849 se stal děkanem v Týně nad Vltavou. Teprve r. 1859 se stal kanovníkem vyšehradské kapituly. Byl rodák ze Slaného.

Václav Svatopluk Štulc (1814—1887). Rodák ze Slaného. Zúčastnil se rovněž vlasteneckého ruchu v roce 1848. Žák Jungmannův, působil jako katecheta na pražských školách, stal se r. 1860 kanovníkem a 1871 proboštem kapituly na Vyšehradě, kde vedle Vinařického byl předním strážcem vlasteneckého ducha kapituly. Také Štulc psal lyrické verše, psal bajky pro mládež, jimiž se stal spolupracovníkem Douchovým a psal také na témata náboženská. Důležité jsou jeho překlady z polštiny. Překládal zejména díla Adama Mickiewicze. V letech 1860—1861 vydal *Besedy katolické* a založil katolický list *Blahozvěst*. Štulc přeměnil vyšehradský hřbitov na hřbitov *národní* a dal popud k přestavbě vyšehradského chrámu. Stavělo se podle plánu stavitele J. Mockra. Nejprve bylo přestavěno presbyterium. Kostel v duchu purismu od všech novějších přídatků očištěn, zregotisován a zvětšen v letech 1885 až 1887. Přestavba byla dokončena za probošta Dr. Karlacha r. 1900.

Štulc vystavěl nové proboštví a umístil před ním sochu *Pendlovu sv. Václava*, přenesenou z Koňského trhu (nyní Václavského nám.) v r. 1879. U této sochy byla v r. 1848 sloužena mše sv. (11. června 1848), po níž došlo k demonstracím, z nichž vznikly svatodušní bouře.

Vojtěch Ruffer (1790—1870). Rodák z České Skalice. Byl proboštem a archivářem vyšehradské kapituly. R. 1861 vydal *Historii Vyšehradu*. Zasloužil se o české školství. Založil na Vyšehradě ve Vratislavově ulici *chudobinec*.

Josef Ehrenberger (1815—1882). Rodák z Korouhve u Poličky, dlouholetý farář v Solnici. Od r. 1868 kanovníkem na Vyšehradě. Psal populárně historické studie a historickou beletrii, romány a povídky. Zdůrazňoval tendenci vlasteneckou. Největším románem jeho je *Čermákova rodina*. K beletristické činnosti pojí se i jeho rozsáhlá činnost homiletická.

Antonín Lenz (1820—1901). Byl členem Královské společnosti nauk. Napsal *Učení Jana Husi* a *Soustavu Petra Chelčického*. Vydal s V. Sv. Štulcem *Doreovu bibli*.

Dr. Mikuláš Karlach (1831—1911), probošt kapituly. Je znám jako náboženský spisovatel a polemik. Měl veliké zásluhy o zvelebení Vyšehradu. Proto po něm nazvány sady blíže hřbitova. Dokončil po Štulcovi rekonstrukci vyšehradského chrámu. V letech 1902—1903 zbořeno barokní průčelí a na jeho místo postaveno nové průčelí se 2 věžemi stavitelem Frant. Mikšem. Doporučil Petru Fischerovi, aby učinil odkaz na vybudování Slavínu. Za jeho působení jako děkana a probošta kapituly dokončeny arkády vyšehradského hřbitova. Uspořádal kapitulní archiv a knihovnu.

Beneš Method Kulda (1820—1903). Rodák z Ivančic, studoval bohosloví v Brně, kde byl roku 1845 vysvěcen na kněze. Výchovný vliv Františka Sušila určil směr Kuldovu působení. Kulda začal shromažďovat pohádky a pověsti, obvyčeje a hry. Pozoruhodné je i jiné dílo lidopisné, *»Svatba v národě českoslovanském s 73 svatebními písněmi a nápěvy národními«*. V letech 1880 až 1881 vyšel Kuldův šestisvazkový spis *»Církevní rok«*, obsahující životopisy svatých. V letech devadesátých vyšlo nové zpracování životopisů ve verších pod názvem *»Legendy na každý den celého roku«* v šestnácti svazcích. Kulda má svůj zvláštní hrob, není pochován v kapitulní hrobce.

Václav Müller (1865—1931) vynikl láskou k hudbě.

Byl zakladatelem České filharmonie, jednatelem filharmonického družstva. Byl předním znalcem v oboru zvonařství.

Kanovník Edvard Šittler (1864—1932), byl vynikajícím znalcem výtvarného umění. Spolu s nejlepším křesťanským archeologem Dr. Antonínem Podlahou vydal *Album svatojanské, Poklad svatovítský* a napsal *Poklad loretánský*. Napsal několik *Soupisů památek historických*, a to na př. *Karlínsko, Sedlčansko*. Společně s J. Fántou vydal *»Výtvarné památky Československé výstavy národopisné«*.

Kněží spisovatelé, pochovaní na Vyšehradě.

R. 1810 se narodil v Praze *František Doucha*. Studoval bohosloví, stižen však nemocí, musel se vzdáti duchovní správy. Českému písemnictví se věnoval s pilí neúmornou, přispíval do mnohých časopisů, překládal jemným veršem světové klasiky. Vrchlický i Sládek uznávali v Douchovi svého znamenitého předchůdce. Doucha pracoval jako slovníkář a bohaté znalosti frazeologické přinesl do *Slovníku Jungmannova*. Pracoval též na *Knihopisném slovníku československém* a s J. Sv. Preslem na *Technologii*. Přílišnou prací přišel o sluch a ochromil si i pravou ruku. Naučil se však psáti i levou rukou. Celý poklad písní, říkanek, mravoučných povídek a obrázků snesl do 80 knížek. *Křesťanský duch a vlastenectví* jsou patrné ve všech jeho spisech. Chud na pozemské statky žije poslední léta v klášteře minoritském u sv. Jakuba v Praze v r. 1884.

Vroucí básní oslavil Jaroslav Vrchlický ve sbírce *»Hlasy v poušti«* *Václava Beneše Třebízského*. Vše, co bylo v srdci věrného vlastence V. B. Třebízského od dětství pěstováno, co na dně duše uzrálo jako krvavý kvítek soucitu a útrpnosti s porobeným lidem, zachytil tento vlastenecký kněz v 16 dílech svých spisů. Studoval v starých letopisech, zachycoval zbytky prastarých tradic v lidových pověstech a tak probral českou kroniku od pravěku až k polovině svého století. Umělecky cenné jsou zvláště *»Levohradská povídka«* a *»Pobělohorské elegie«*. Kazatelské práce Třebízského jsou uloženy v knize *»Pravdou k životu«* a v modlitební knížce *»Pomněnky«*. R. 1884 po prvé zaznívá mohutný chorál jeho vroucí *Modlitby za vlast*. Tento veliký buditel svého národa, jehož slávu opěvoval a jehož bolesti trpěl, byl předchůdcem Jiráskovým a Wintrovým. K tradici Třebízského se přihlásil K. V. Rais v některých svých spisech. Třebízský zemřel předčasně (1849—1884). Hrob Třebízského je ozdoben pískovcovou sochou od sochaře Frant. Bilka.

R. 1881 zemřel v klášteře Zwierzyńci u Krakova jako probošt český básník buditel Karel Eugen Tupý — spisovatelem jménem *Boleslav Jablonský*. Karel Tupý se narodil v Kardašově Řečici 1813. R. 1832 přišel do Prahy, kde se záhy spřátelil s hloučkem vlastenců, jehož duší byl Josef Kajetán Tyl. Po filosofických studiích vstoupil do kanonie premonstrátů na Strahově. R. 1841 se mu dostalo kněžského posvěcení. Působil v Praze a v půvabné krajině Českého středohoří. Již r. 1848 byl poslán do kláštera u Krakova, odkud se již nemohl dostat zpět do Čech. Marně toužil po vlasti, teprve mrtvé tělo jeho bylo převezeno do Čech. *Jablonský* vydal v r. 1841 své nejlepší básnické sbírky *»Písně milosti«* a *»Moudrost otcovskou«*. V roce 1846 skládal oblíbenou později modlitební knihu *»Růže Sionská«*. Z básní *Jablonského* *»Tři doby země české«*, skládána rytmem, bývala dříve velmi často recitována. Také byla zhudebněna a po desetiletí zpívána.

Pomník s výrazným reliéfem kryje hrob ušlechtilého vlastence, prvního profesora katechetiky na bohoslovecké fakultě *J. K. Škodu*. Tomuto velmi oblíbenému knězi postavilo pomník učitelstvo československé — jak hlásá nápis na tomto pomníku. Škoda zemřel roku 1876.

P. Václav Krolmus byl pilný, ale velmi skromný český archeolog. Proto postavil mu na hrob vkusný malý pomník Archeologický sbor Musea království českého. Krolmus žil v letech 1787—1861.

Výrazný pomník od Drahoňovského, poprsí z bronzy, zdobí hrob *Antonína Marka*, libušského jennostpána.

Byl tak nazýván podle svého působiště, neboť byl děkanem v Libuni u Jičína. Zde žil plných 50 let. A. Markovi, který se dožil vysokého věku (1785—1877) bylo popřáno prožití a vidění téměř celé dějství národního obrození českého. Marek byl oblíbeným spisovatelem školy Jungmannovy. Přispíval hojně do Jungmannova Slovníku. Hojně také překládal. Až do své smrti byl prodchnut velikou vírou v Slovanstvo, zejména Rusko.

Na vyšehradském hřbitově jsou dále pochováni tito kněží buditelé a spisovatelé: *Ant. Mužik, Josef Durdych, Tomáš Vlastimil Novák, Innocenc Antonín Frencl* a básník *Vojtěch Pakosta*. Činností novinářskou vynikli *Tomáš Škrdle*, zakladatel beletristického listu »Vlast« a *Msgr. Emanuel Žák*. Žák byl divadelním kritikem a spolupracovníkem časopisu Čech, re-

digoval sbírku »Zábavy večerní« a časopis »Vychovatel«. *Karel Konrád* vynikl jako hudební historik.

Vědecky působili: univ. profesor, jazykozpytec *Dr. Martin Hattala*, rodák z Trstené na Slovensku, univ. prof. *Dr. Josef Kachník, PhDr. Josef Vraštil*, spisovatel církevních dějin *ThDr. Frant. X. Kryštůfek* a *Jindřich Skopec*.

Vyšehradský hřbitov je skutečně museem naší národní a kulturní historie a pro českého katolického kněze je i místem posvátným proto, že v jeho půdě odpočívají mnozí z jeho spolubratří, kteří svůj život vyplnili prací pro Boha, církev a vlast.

A mnohá jména těchto vlasteneckých kněží hovoří i k srdcím žijících kněží a nabádají k práci pro vlast, k práci pro národ za uskutečnění ideálů vytvoření šťastného života v naší vlasti. *Dr. Jaroslav Krčmář*

ČEŠTÍ PATRONOVÉ VE SLOVENSKÉ POESII

Bratrské soužití obou našich národů utužovalo v minulosti několik činitelů. Kromě vážných a důležitých politických činitelů na neposledním místě byla i vroucí a upřímná úcta předních českých patronů, která spojovala oba naše národy v jednotný celek. Slovenský věřící lid neměl vlastních světců. To ale nijak neumenšovalo náboženský cit slovenského lidu, protože si našel své nebeské přímlyvce právě a hlavně ve světcích z bratrského národa českého. Různým způsobem se to projevilo a projevuje i dnes. Největší kulturní ústav katolických Slováků Spolek sv. Vojtěcha jest pojmenován jménem českého světce. Po slovenských městech a vesničkách jsou všude téměř rozsety sochy sv. Jana Nepomuckého. V kostelích na Slovensku najdeme na mnoha místech oltáře, obrazy a sochy českých zemských patronů, zejména sv. Václava, sv. Jana Nepomuckého, sv. Prokopa a j. A co říci o oboustranné a tak široce rozvětvené úctě ke slovenským apoštolům sv. Cyrilu a Metodějovi, která dokonce překročila hranice úcty z katolického prostředí i do řad nekatolických? Podívejme se, jak se zrcadlila úcta v uměleckých formách národního života Slováků, ve slovenské poesii. Tam měla i poslání jiné než nábožensko-obrozovací. Tam bojovala, jak uvidíme na některých ukázkách, v dobách messianského očekávání, v dobách nesvobody, když jeho slovenského lidu bylo tak těžké, že mozolnaté a zedřené ruce pracujících Slováků byly bez sil, proti zlovůli a bezpráví rakušácko-maďarského feudálního systému — tam pokorená a utlumená ústa slovenského věřícího člověka vzývala nebeské patrony z bratrské krve české, aby nedali zahynouti jim ani budoucím. Proto z duchovního aspektu můžeme říci a přiřknouti těmto světcům též jejich zásluhu za přímlyvy, které, jak ukazuje současná radostná přítomnost osvobozených našich národů, nebyly marny a nebyly nevslyšeny.

Slovenská poesie v období romantického mesianismu i v období obrozenectví a osvícenství má své půvabné stránky, kde tyto motivy souladně zaznívají s úsilím a snahami tehdejších borců a bojovníků za právo a svobodu národa. Ukážeme některá místa v tvorbě slovenských básníků, kde zaznívají slova lásky a úcty k českým patronům. Byli to především solunští bratři, jejichž příklad, osud, význam a odkaz se hluboko zakořenil v motivické a tematické oblasti slovenské poesie. Slovenský Homér *Ján Hollý* napsal velký epos, známou a slavnou *Cyrylometodiádu*, a označil ji v podtitulu jako »vítězskou báseň v 6 zpěvech«¹⁾ Již v invokaci předzprávou vzývá *Hollý* svaté patrony vřelou prosbou:

»Než Vy blahoslavení, v nebesách už částku mající, Slávov apoštolové, přispějte ku práci a černu z myslí vyžeňte šerost i horoucí zažníte plápol. Hodně abych mohel oslavovat Vaše pesňami činy.«

Ján Hollý líčí poselství *Rostislavovo* u *Michala III.* a příchod bratří na Velkou Moravu, učitelské působení bratří na dvoře *Rostislavově*, mezi slovenskými kmeny, jejich působení v *Nitře* a na *Velehradě*. Nakonec

závist, pozvání do Říma, jejich biskupskou konsekraci a schválení slovenské liturgie. *Hollý* nechtěl vyličit celý život sv. bratří. Vybral si pouze jejich nejneprodnější a pro naše národy nejdůležitější úsek — příchod a působení mezi Slovany.

Hollý svoji úctu a lásku k soluňským bratrům projevil i jinde než v tomto speciálním cyrylometodějském eposu. I v eposu *Svatopluk* (Svazek 3. Díla J. Hollého), zejména ve 3. a 12. zpěvu, kde výstižně podal sv. Cyrila jako nebeského přímlyvce, který svou přímlyvou přispěl k vítězství *Svatopluka* nad *Britwaldem*, cizáckým vetřelcem. Když se jeho přímlyva za *Svatoplukovo* vítězství splní, sv. Cyril děkuje nebeskému Otci, a *Hollému* se do tohoto upřímného »gratiarum actio« podařilo ještě *berňolákovskou* slovenštinou kouzelně připodobnit nebeskou mluvu světce:

»V tom pokloni se Cyril dekující: Díky Ti, Otče vševládný. Ty nelen z nezmernej dobroty svého oslavuješ sluhu sám a nebes jemu částku na bydlu dopravaš, ale aj v slušnej ho za zemčana prosbe ešče vyslychávaš a čo žádá, stať sa dopúšťaš.«

(XII. zpěv, 606—610 verš). U *Hollého* cyrylometodějský motiv byl velmi rozsáhlý a kromě uvedených míst nalezneme jej i v básních: *Žalospevy*, zejména v úvodu, pak dvakrát v oslavném hymnu: O sv. *Cirilovi* a *Metodovi*, slovenských apoštoloch (sv. 9 DJH na str. 95 a v sv. 10 na str. 132).

A podobně setkáváme se s cyrylometodějskými motivy i v tvorbě největšího barda a klasika slovenské poesie u *Pavla Országha Hviezdoslava*. Zejména velmi výstižně v básni *Žalm k tisícročnej pamiatke vierozvestov sv. Cyrila a Metoda*, o které literární kritik a historik *Dr. Bujnáč* napsal: »Báseň táto bezo sporu je prvou perlou celej cyrylometodějskej poézie slavjanskej.«²⁾ A totéž *Hviezdoslav* mistrovsky vyličil v básni *»Lútosť Svatopluka«*.³⁾ Když *Hviezdoslav* později psal oslavnou báseň na *Jána Hollého*, ani zde nezapomněl připoznamenat:

»Tys z Methodovho slova priklad vzal, tou rečou veďte národ v duchu strany, juž sám Boh v ústach jeho rozviazal...«⁴⁾

P. Emil Korba
(Dokončení příště.)

Poznámky:

¹⁾ Nejnovější vydání je z roku 1950 a vyšlo nakladem Spolku sv. Vojtěcha v souborném vydání *Dielo Jána Hollého* v 10 svazcích, upraveno *Dr. J. Ambrúšem*. Z tohoto vydání citujeme *Hollého* v tomto příspěvku udáním svazku a strany v textu.

²⁾ Cit. z knihy: *Kolísek: Cyrylometodějství u Čechů a Slováků*, Brno 1935, str. 194.

³⁾ *Hviezdoslav: Výbor z kratšej epiky*, Vyd. Mat. slov. v Martine 1932, str. 24.

⁴⁾ *Hodál: Ján Hollý, Trnava 1923, str. 169.*

JIŽ NIKDY MNICHOV

Letošní podzim vzpomínáme na dvě smutná zastavení na cestě utrpení našeho národa. V září uplynulo patnáct let od mnichovské zrady a v měsíci listopadu připadá čtrnácté výročí památného 17. listopadu 1939.

Byly to dvě rány, vedené fašismem přímo na kořen existence našeho národního bytí: první znamenala počátek největšího ponížení a potupení českého lidu, druhá zlomení duchovního květu národa.

A přece Bůh ve své nevyzpytatelné moudrosti neposílá jednotlivci ani národu tak těžký kříž, který by nebylo možno unést; vždy dává nám tolik síly, abychom svůj kříž mohli nésti, a očistění svým utrpením dosáhli míru a pokoje.

Tak i náš národ po přestálých těžkých zkouškách dočkal se východu slunce svobody, tolika obětmi krvavě vykoupené. Zdálo se, že duha míru se rozklene nad celým, tak těžce zkoušeným lidstvem. Leč temné síly tohoto světa nechťely uznati svou porážku a kuji pikle proti míru.

Poučení z voleb v západním Německu je hlasem výstražné polnice: renacifikace Německa vzbudila prudkou odezvu ve světě, jmenovitě u sousedů Německa. Ohlas západoněmeckých voleb ve Francii vyzněl v odsouzení probouzejícího se fašismu, ježto odpovědní činitelé si rázem uvědomili, že německý imperialismus, znova křísený americkými okupanty západního Německa, je vážným nebezpečím a hrozbou světovému míru.

Proto se stalo řešení německé otázky cestou vyjednávání a dohody jak pro nás, tak pro všechny sousedy Německa životně důležitou otázkou. Tak to zdůraz-

ňovala nota sovětské vlády vládám Francie, Velké Britannie a Spojených států amerických, která je naprosto shodná se zájmem a přáním všeho našeho lidu.

Československý lid, vědom si nesmírného nebezpečí, jež by mu hrozilo, nehodlá čekat, až příznak nové války rozestře své temné stíny nad našimi pohraničními hvozdy, ale včas napne své síly ku pomoci a k aktivní účasti na řešení německého problému.

Německý lid, který ve své stále rostoucí síle poznává, do čeho jej opět chtějí zaplést a pro jaké a čí zájmy obětovat, vzpírá se uskutečnění těchto černých plánů, chce sjednocení své země na demokratickém a mírumilovném základě, chce uzavření mírové smlouvy, chce již konečně také lidsky žít.

Jsme svědky historického dění, ježto německý lid prožívá nejpohnutější chvíle své historie.

Proto tyto jeho snahy, které jsou v souladu a ve shodě s našimi vlastními zájmy, musí býti podepřeny a posíleny.

Manifestační sjezd československých obránců míru, svolaný na 11. října 1953 do Prahy, jeví se nám jako dokumentace nezlomné vůle našich národů žít v míru se svými sousedy, budovat v klidu a pokoji svou zemi. Zároveň pak je výrazem pevného odhodlání bránit a ubránit dědictví předků i práci svých rukou a mozku pro generace příští.

Proto jsme přesvědčeni, že se již nikdy nebude opakovat ani Mnichov, ani Sedmnáctý listopad.

Svou prací a modlitbou chceme vybudovat lepší a krásnější zemi, domov nás všech.

ROZHOVOR

's vldp. Ferdinandem Purem, farářem u sv. Štěpána v Praze.

1. Jste známý proutkař, pane farář, odborník při hledání podzemních pramenů. Jak jste na to přišel, že reagujete na podzemní vodu?

Docela náhodou. Když jsem nastoupil jako farář ve Štěchovicích, byla tam hlavní bolest: pitná voda. Dvě studny a voda v žádné. Musela se nosit v putnách z daleka. Zavolaal jsem si proutkaře, zemřelého Hebdu z Hájů u Dobříše, aby zjistil, která studna dala by se prohloubit. Určil studnu v zahradce, ovšem dosti hluboko — 17 m. Pozval jsem vráči firmu z Loun a voda byla skutečně v 17 m hloubky. Povšiml jsem si dobře, jak p. Hebda vodu zjišťoval. Zkoušel jsem to podle jeho metody a proutek mi reagoval stejně, jak na hloubku, tak na vydatnost. Příležitostně jsem to pak uplatnil v Bojanovicích u jistého rolníka, jehož předchůdci i on sám marně kopal studny. Určil jsem mu místo i hloubku a výsledek byl v 10metrové studni 5 metrů vody. Tento první úspěch přivábil další zájemce. Bránil jsem se tomu, ale mnozí byli v tak zlé situaci, že jsem musel pomoci. Bylo to v roce 1935 a od té doby se pole této mé činnosti rozšířilo na celé Čechy, Moravu a Slezsko, ba i na Slovensko jsem již byl volán pro velký státní podnik. Teď hlavně pomáhám státním statkům, JZD, mlékárnám, průmyslovým podnikům a velkým bytovým jednotkám. Hledal jsem vodu i pro obecní vodovody v městech i na venkově.

2. Řekněte nám, pane farář, jak se hledá voda?

Uříznu si proutek přiměřené síly v podobě vidličky, jako písmeno V, do délky asi 30 centimetrů. Nezáleží na tom, z jakého dřeva proutek je. Záleží však na tom, aby nebyl těsný a nesvíral. Podívám se, odkud prameny mohou jít, a pak jdu nikoliv po směru, nýbrž proti směru pramene ke kolmici. Proutek se začne sám násilím v rukou otáčet, aniž bych mu sebemeně pomohl. Lokty mám přitom přitisknuty k boku, ruce pevně sevřeny. Když zjistím, že je tam pramen, povolím proutek v ruce, aby se mohl lépe otáčet a hned počítám. První otočky znamenají hloubku v metrech. Proutek se zastaví. Odrazí se a hned zase počítám odražené otočky. Tyto znamenají vydatnost. Každá otočka 10 hl vody za 24 hodin. Toť celé tajemství. Ale... Mnohý se již o to tímto způsobem pokusil a výsledek byl negativní. V zemi se nacházejí různé složeniny půdy i hornin. Každá reaguje jinak a snaží se údaje proutku skreslit. Proto musí být v hledání vody velká praxe, aby dovedl proutkař překonat všechny tyto překážky. Je to velmi odpovědná činnost. Zbudování studny stojí veliký náklad. Proto je potřebí velké obezřetnosti a svědomitosti, než se může stanovit přesná hloubka a vydatnost. Voda se najde v každé složenině půdy, ačkoliv geologové některé složeniny vylučují. Našel jsem vydatné prameny v lupku i permu, tvrdých žulách i porfyru. Jsou to puklinové vody, které si vybojovaly vstup do mastných hlín nebo pronikly do trhlin způsobených před věky pohybem půdy. Zato v hlubokých vrstvách jílu, kaolinu a břidlice voda neproniká a musí se jít až pod ně, někdy několik set metrů hluboko. Tyto složeniny dávají vodu jen v povrchových vrstvách do 30 m hloubky. Pískovec a opuka propouští vodu do hlubších vrstev, ale zato je jí hodně a je trvalá, poněvadž celý masiv je nasátlý vodou. Artéské studně berou vodu většinou z cenomantských pískovců, které se nalézají v podloží hornin.

3. Proč se proutek otáčí? Co je to za sílu?

Těžko na to odpovědět. Naše věda tomu říká podvědomé muskulární pohyby. Tekoucí podzemní pramen vyzařuje jakousi magnetickou sílu. Čím silnější pramen, tím větší je tato síla.

4. Můžete se, pane faráři, pochlubit úspěchy v tomto oboru? Má vaše zkušenost v hledání vody kladný přínos našemu hospodářství?

Je jisté, že podniky, které mě volaly za tímto účelem, jsou dnes vesměs spokojeny s výsledky. Moje činnost byla oceněna i veřejně v odborných novinách. Krajské národní výbory doporučují mne na schůzích JZD, takže mám stále co dělat. Někdy se stane nějaká úchylnka při stanovení hloubky, voda je buď dříve, nebo hlouběji o nějaký metr, ale voda je vždycky. To má veliký význam v této době, kdy se na venkově dobytek dává do společných stájí a je třeba mít vody hodně. Tu záleží hlavně na tom, kolik který pramen dává vody a podle toho se musí i hluboko vrtat, aby se docílil pramen nejvydatnější. Nehledí se na hloubku, ale na vydatnost. To má právě velikou cenu v našem hospodářství, když se nalezne takové množství vody, aby to vyhovělo svému účelu. Rád a ochotně pomáhám svou schopností. Vždyť přitom vidím, jak se náš lid zapojuje do výstavby naší republiky, a kde je třeba, i povzbudím, aby se nebáli společné práce.

GALERIE VLASTENECKÝCH KNĚŽÍ

P. PAVEL KŘÍŽKOVSKÝ, VLASTENECKÝ KNĚZ, KŘISITEL NÁRODNÍ HUDBY

Když 9. ledna 1820 v rodině Křížkovských v Holasovicích u Opavy po prvé zazněl stříbrný sopránek právě narozeného chlapečka, nikdo netušil, že tato improvizovaná arie byla předznamenáním osudu budoucího geniálního hudebníka. Byl pokřtěn na jméno Karel, a protože rodina byla více obdařena hudebním nadáním než pozemskými statky, převzal péči o jeho vychování strýc, rovněž hudebník klarinetista, který věděl, že lidé skoupě odměňují hudebníky, kteří obveselují srdce lidí zvonivými tóny, chtěl mít z hochů řádného řemeslníka. Avšak Musa bděla nad hochem, aby se svému dědictví nezpronevěřil. Sedmiletý Karel zmocnil se jednou tajně strýcovu klarinetu a přesně máje v myslí melodii, kterou strýc přehrával, začal na klávkách nástroje vyhledávat známé tóny, až se mu podařilo zahrát celou melodii. A nyní podle tónů, které znal, učil se poznávat noty. Podal tím nepopíratelný důkaz o svém nadání a zároveň o své houževnatosti. Odměnou mu byl výprask, kterým ho lidské neporozumění ještě dlouho potom odměňovalo za jeho lásku k hudbě. Přes zákaz učitelův chodil totiž v neděli k »muzice« a v pondělí pak, ještě dříve než byl tázán, šel se položit na lavici, kde byla na něm vykonána exekuce metlou... Chmurný obzor se však ponenáhlu vyjasňoval: regenschori v Neplachovicích, znaje lásku hochovu k hudbě, proti vůli strýcově mu dovolil chodit při mši sv. na kůr, kde ovšem nesměl zpívat. Karel všechno bedlivě pozoroval, a když se jednou sopránistka na dané znamení s nástupem opozdila, Karel sám bezvadně přezpíval celý její part až do konce. To rozhodlo. Regenschori ve třech příštích letech učil hochu hrát na klavír, varhany a zpívat. Strýc s tím valně spokojen nebyl, i když viděl mimořádné hudební nadání synovcovo, ale ironický osud provedl mu žertík: jednou v neděli vzal s sebou chlapce do Opavy — dvě hodiny od Holasovic vzdálené — na služby Boží. Takovou hudbu hoch ještě nikdy neslyšel. Byl jí opojen, zmaten, nadšen. A potom každou příští neděli utekl do Opavy, aby se pokochal krásou hudby. Po návratu domů ho čekal ovšem výprask. Až jednou udýchán, rozradostněn oznámil strýci novinu, že byl přijat v Opavě za fundatistu a že bude studovat. V dvanáctém roce svého věku se stal fundatistou a zůstal v Opavě tři léta, dokud při mutaci neztratil hlas. Pak se podle vzoru jiných chudých a nadaných hochů živil soukromým vyučováním až do konce humanitních studií.

Ukončiv je r. 1840, odešel na filosofii do Olomouce. Avšak pro naprostý nedostatek prostředků byl nucen studii zanechat a na radu přátel složiv učitelskou zkoušku, vyučoval v Jamnici a v Opavě, při čemž se stále v hudbě vzdělával. R. 1843 setkáváme se s ním již v Brně na filosofii. Tehdejší profesori poznavše nadání a hudební znalosti Křížkovského, ihned se ho

ujali a přijali do svého kruhu, který se snažil zavést čtyřhlasé vokální mše. Když se osvědčil nejen jako výkonný hudebník, nýbrž i jako dirigent, přiměli ho, aby sestavil sbor zpěváků, s nimiž koncertoval v předních brněnských domech na soukromých hudebních večírcích, což byla tenkrát »velká móda«. Svými výkony brzo na sebe upozornil, takže se stal vyhledávaným dirigentem kostelních i salonních sborů a pokoušel se sám o menší skladby. Po skončení filosofie vstoupil do augustiniánského řádu v Brně, jehož tehdejší představení svými zálibami mu poskytovali záruku, že ho budou v jeho muzikálním snažení podporovat. Roku 1846 složil profess a začal studovat teologii. Přijal rádivé jméno Pavel.

Dosud byl národně neuvědomělý, ba snad dokonce vlažný. Teprve nyní, když se dostal do společnosti Ign. Wurma, M. Klácela a zejména profesora Fr. Sušila, začalo se jejich působením probouzet jeho národní uvědomění a vzkličila láska k národu a rodnému jazyku. Byl to především Sušil, který poznal jeho neobyčejné hudební nadání, ukázal mu cestu, jak by se mohl stát národu prospěšným. Prodělával všechny fáze národního probuzení let čtyřicátých a opět přičiněním Sušilovým, jeho zájmem o národních píseň, poznal kulturní nedostatky své doby, které ho přivedly na myšlenku samostatné české hudby, o níž tehdy ani Smetana neuvažoval. Křížkovskému náležel nesporně myšlenkové i tvůrčí prvenství v oboru samostatné české hudby vokální. Spolupráce se Sušilem měla první praktické výsledky: složil čtyřhlasé mužské sbory na některá čísla jeho sbírky národních písní moravských. Jsou to zejména: *Malý převozníček*, *Anička*, *Čáry...* Křížkovský nebyl první, který se o zhudebnění národních písní pokusil, ale byl první, jemuž Sušil vzdal chválu, že harmonisaci národních písní provedl tak dokonale, že nesetřel jejich původní ráz.

Na kněze byl vysvěcen r. 1848 a ustanoven za kooperátora při augustiniánské faře u sv. Tomáše v Brně. Vedle četných povinností duchovní správy věnoval všechn čas hudbě. Jeho představení ho v tom štědře podporovali: zakoupili mu klavír, odborné knihy ke studiu a drahé hudebniny, jako třeba Bachova díla. Křížkovský se opravdově zhloubal do studia hudby — byl za tím účelem půl roku v Praze — seznámil se prakticky s díly starších i novějších skladatelů, hlavně však studoval ducha národní hudby na předloze moravských písní Sušilem sbíraných. Když si ducha této domácí, národní hudby dokonale osvojil, začal komponovat samostatné mužské sbory.

Prvním byl mužský čtyřhlasý sbor *Utonulá*, uvedený r. 1860, který je počátečním mezníkem novodobé vokální hudby národní. Dost skladatelů tehdejší doby komponovalo na české texty, ale jejich hudba nebyla

domorodá, netryskala z bohatého zdroje lidové české zpěvnosti, jejich melodie byla předloze cizí, nevystihovala ji. Skladatel při dvouhodinové zkoušce v Praze r. 1861 věnoval úzkostlivou péči sborovému výkonu. Na př. do únavy dal opakovat dva akordy na slovo »ach«, až sbor jímavou představu skladatelovou o tomto bolestném vzdechu věrně reprodukoval. Pražské hudební obecní bylo opojeno krásou českého hudebního výrazu a ohromeno velkolepým provedením. Skladba nastoupila vítěznou cestu po českých vlastech a důkazem její dokonalosti je, že ještě dnes se s ní shledáváme na programech mužských pěveckých sborů. Následovaly sbory *Dívča, Dar za lásku*, který po nejprv byl provozován na německém brněnském gymnasiu a jediný ze všech čísel byl na žádost německého obecního opakován. Pak *Prosba odvedeného, Žaloba, Zatoč se, Zahradka Boží, Modlitba sv. Cyrila na sotnách, Pastýř a pouťníci*, žertovný sbor *Výprask*. Známý je výrok Smetanův: »Teprve když jsem slyšel sbory Křížkovského, poznal jsem, co je česká hudba,« kterému je rozumět tak, že Křížkovský působil na jednu stránku tvorby Smetanovy, totiž na lyriku sborovou, jejímž byl nepopíratelným tvůrcem, jako Smetana byl tvůrcem české hudby instrumentální. Tento výrok byl uznáním genia geniovi, neboť oba dva nevědouce o sobě pracovali na základech moderní české hudby.

Největší slávu snad přinesla Křížkovskému kantáta *»Hvězdy dvě z východu se berou v svatém průvodu«*, jež byla r. 1863 na cyrilometodějské slavnosti provedena tisícicelenným sborem v Brně v Lužánkách pod širým nebem. — »Jeho velebnost unášela každého v jiné světy, a když zapěli sborové „Zlomte svodnou osnovu těchto nectných okovů“, nebylo lze se ubránit slzám,« napsal brněnský kritik a Palacký byl skutečně až k slzám dojat. Sbor byl komponován na slova Sušilova.

Křížkovský při své plodnosti ani sólovou skladbu nezanedbával. Pro jeden hlas upravil mnoho písní ze sbírky Sušilovy a napsal doprovod na nové texty: *Zahučaly hory, Zábrana* a na slova *Soukropova Jesen a máj*. Ježto ve své skromnosti nekladl velkou váhu na svou skladatelskou činnost, velká část jeho tvorby nebyla vytištěna a ztratila se. Nicméně, i když tyto skladby jsou dnes neznámy, vykonaly svou dobrou práci při našem obrození: staly se oblíbenými čísly programů nově zakládaných pěveckých spolků, které byly jádrem uměleckého života českého před otevřením samostatného divadla. — »Skladbami svými první ukázal, že z národních nápěvů a v duchu jejich vytvořit lze hudební dílo, které netoliko individualitě národa naskrze odpovídá, ale i hudebním požadavkům moderním a vymoženostem nové doby vyhovětí dovede... V skladbách jeho ráz národní v ničem neutrpěl, a přece jednoduchost a prostotu písně národní na výši umění pozvedl.« (J. Geisler). — Pěvecké sbory dnešní naší LUT vysoce si cení skladeb Křížkovského.

Když mu brněnský biskup hrabě Schaffgotsch zapověděl komponovat na světské texty, hlavně ovšem že to byly texty české, zatrpkl sice, ale tím pronikavěji

se věnoval řízení kostelní hudby v klášterním chrámu, jež byl regenschorim. Shromáždil kolem sebe výkvět hudebního světa brněnského, takže si mohl troufat i na moderní těžká díla, jako byla Beethovenova mše C-dur, Mozartovo a Cherubiniho Requiem. Hochy fundatistivě svědomitě hudebně vzdělav a staral se o ně pečlivě jako otec. Z jeho školy vyšli a s pýchou se k němu znali vynikající hudebníci, jako Jahn, Janáček, Vojáček a jiní.

Když olomoucký arcibiskup hrabě Fürstenberg chtěl provést v metropolitním chrámu nařízenou reformu církevní hudby, uznal, že nejpovolanějším k tomuto úkolu je Křížkovský. Ustanovil ho proto r. 1873 ředitelem kůru. Za rok slyšel Křížkovský v Praze Fr. Witta dirigovat Palaestrinovu mši a jeho přednášku o zásadách reformy chrámové hudby na podkladě gregoriánského chorálu a ihned začal tyto zásady uvádět ve skutek proti odporu a žehráni pánů kanovníků, kteří si libovali v různých těch ariích a sólových výstupech rázu spíše operního než duchovního. V této době zkomponoval nemálo církevních skladeb: Requiem pro tři stejné hlasy, dvě Te Deum, offertoria, gradualia, litanie a jeho přičiněním se stal olomoucký kůr prvním kůrem reformované církevní hudby na Moravě a snad vůbec v Rakousku.

Když byl r. 1880 v Olomouci tanními vlastenci založen pěvecko-hudební spolek »Žerotín«, stal se jeho duší a rozradostněn napsal poslední dva sbory *Vesna a Jest jaro*. Vždyť mu to připomínalo šťastnější doby brněnské, kdy založil »Brněnskou Besedu« a položil tím základ české hudbě, shromáždil kolem sebe všechny české zpěváky do Brna, kde pořádal koncerty v Lužánkách. Pod jeho taktovkou se rozezvučely veliké symfonické básně: *Antigona, Stvoření, Roční doby*...

Jakési hudební Tusculum byly pro něho večery strávené v koncertech kvarteta, v němž jako výkonný umělec hrál violu. Konaly se v salonech hraběte Bukukvyho pro zvanou společnost, ale protože stále více hudbymilovných lidí toužilo po poslechu, byly posléze provozovány v redutním sále. Na programu byly vesměs klasické skladby Beethovenovy, Haydnovy, Mozartovy, Cherubiniho, Schumanna.

Záchvat mrtvice, který ho ochromil na jaře 1883, byl první disharmonií v jeho plodném životě. Odešel zas do svého kláštera, kde byl pečlivě ošetřován, a jeho jedinou útěchou byly projevy vděčnosti a uznání od církevních představených i od hudebních korporací vděčného národa, který už tehdy v něm právem spatřoval patriarchu národního hudebního umění a křisitele české hudby. Vždyť jenom vzdálenost od kulturního střediska, Prahy, mu zabránila, že svůj talent nemohl plně rozvinout a že zůstal, jak sám říkal, »písníkářem«, skladatelem vokálních sborů, skromným, nenáročným knězem, vždy ochotným přispět ke kulturnímu rozmachu národa. Až 8. května 1885 ukázněnému dirigentu pokynula neviditelnou taktovkou vládná smrt, aby chmurnou dissonanci churavého těla s geniálním duchem sladila ve vítězné symfonii věčného života. J. B.

Z KATOLICKÉHO SVĚTA

MAĎARSKO

Spectabilis děkan Římskokatolické bohoslovecké akademie v Maďarsku ThDr. Ference Gally zodpověděl některé otázky, týkající se vnitřního života v Maďarsku. Přinášíme otázky i odpovědi v plném znění.

17. května se konaly volby v Maďarsku. Čemu přispíváte velké volební vítězství Lidové fronty?

Odpověď:

»Příčinou vítězství je všeobecná touha maďarského lidu po míru. Světová válka způsobila maďarskému lidu hmotná pustošení, bídu a strašlivé oběti na lidských životech. Po válce vykonal maďarský lid zázraky při znovuvýstavbě země: z převážné části obnovil

své zničené mosty, komunikace, železniční park, továrny, města a vesnice, postavil nové rodinné domovy, výstavbou nových závodů ohromnou měrou rozvinul průmysl, zvelebil zemědělství a kráčí velkými kroky na cestě rozvoje zdravotnictví a sociálních institucí. Nová světová válka by jen uvrhla zemi do nových hrůz a zničila by velkolepé vymoženosti znovuvýstavby. Nechce to ani lid, ani maďarští katoličtí duchovní.«

V nejbližších dnech se koná v Budapešti zasedání Světové rady míru. V čem spatřujete význam budapeštského zasedání Světové rady míru?

Odpověď:

»Z výše řečeného je jasno, že mírumilovný maďar-

ský lid očekává od budapeštského zasedání Světové rady míru upevnění věci světového míru a její mohutné šíření po celém světě. Máme pocit, že zářivý výkon maďarského lidu při mírové znovuvýstavbě dochází uznání v tom, že Světová rada míru koná své nejbližší zasedání v našem stále krásnějším hlavním městě. Maďarský lid je přesvědčen, že věc světového míru spočívá na neotřesných základech, neboť národy světa jsou prochnuty láskou k míru a snaží se vši silou pokojnou dohodou odstranit příčiny války.

*Nedávno byla v Římě otevřena výstava, pmlouva-
jící lidové demokracie. Jednalo se o útisk duchoven-
stva v lidové demokratických zemích a o zákaz svo-
bodného výkonu vyznání. Co soudíte o této výstavě
a o situaci duchovenstva v Maďarsku?*

Odpověď:

»Pokud jde o maďarský lid a naše duchovenstvo, je tendence výstavy zřejmá a málo slučitelná s diplomatickými styky mezi oběma zeměmi.

Dohoda mezi státem a církví, ale i sama ústava zabezpečuje svobodu vyznání, k čemuž ještě přistupuje hmotná podpora se strany státu. Pro náboženské přesvědčení nebylo v Maďarsku ublíženo nikomu, a nikdo nebyl persekvován. Naše chrámy jsou otevřeny, duchovní v nich nerušeně slouží mše, káží a udělují svátosti. Kostely jsme obnovili z válečných rozvalin za velmi podstatné podpory státu. Proto jsme výstavou pohoršeni.«

*Co soudíte o stoupání životní úrovně v Maďarsku, o našich kulturních poměrech, divadlech a zotavov-
nách?*

Odpověď:

»Ačkoli maďarský lid, především po překonání obtíží znovuvýstavby, věnuje veliké úsilí výstavbě mírových děl a rozvoji země, přece životní úroveň v Maďarsku neustále stoupá, neboť stát se stará o zaměstnanost na různých úsecích národní obnovy, hlavně v továrním průmyslu, v stavebním průmyslu a v zemědělství. Z našich divadel a kin byly vymýceny nemravné kusy.

Bylo postaveno a staví se mnoho škol, i vysokých, k uspokojení vzrostlých potřeb kulturních i hospodářských.

Značně se rozvinula síť různých společenských institucí, jako ochrana matek a kojenců, ochrana práce. V zotavovacích a jiných zdravotních institucích již nevidíme boháče, nýbrž pracující.

BELGIE

Na Západě svítá nejen mezi pracujícím lidem, ale i mezi křesťany začínají se více ozývat hlasy ukazující na nebezpečí pramenící v obnovení německé Wehrmacht a v evropské armádě. Srpnové číslo »Peace review« přináší článek barona Allarda, belgického průmyslníka a člena hrnutí »Konec války«, v němž pod názvem »Křesťan a evropská armáda« ukazuje autor na nebezpečí a na nesprávný postoj katolíků k věcem války a míru.

»Evropské obranné společenství,« píše autor, »nechce hájiti Evropu, ale jednu polovinu Evropy proti druhé. Rozdělení Evropy na dvě části je nepřirozené. Na západě, stejně jako na východě, žijí křesťané, a nechceme, aby jedni proti druhým zvedli zbraně.

Evropské obranné společenství osvojuje si právo použití ničivých zbraní všeho druhu, atomové, bakteriové i chemické.

Táží se křesťanů, jestliže nejsou zbabělci a pokrytci, zda mohou při své víře souhlasit s používáním těchto zbraní. V duchu Nového Zákona je zločincem i ten, kdo zločin připravuje, i když zločin nebyl proveden. Jestliže theologové vidí hřích v tom, když neženatý muž žije společně se ženou, proč nevidí, když se připravuje smrt desetitisíců nevinných lidí? Ve století rychlosti, v kterém žijeme, musí si i theologové trochu pospíšet a uvést doktriny na vyšší stupeň, aby se v nich zrcadlil duch Nového Zákona.

Ríká se nám, že evropská armáda má nás obhajovati. Ale proti komu? Proti zemím Východu? Chci jen vzpomenouti historických skutečností z r. 1914 a 1940, kdy to nebyli Rusové, kteří nás přepadli, ale Němci. Chtěl bych zdůraznit, že ani koncem války, kdy so-

větská vojenská moc byla mnohokrát silnější, nechovala úmysl vpadnouti do naší země.

Křesťané musí tuto nesmyslnou a zločinnou evropskou armádu hned od počátku odmítnouti. Křesťané mohou udělati mnoho pro věc míru, budou-li se chovat jako křesťané. Proč nejsou mezi prvními propagátory lásky, které je k míru třeba? Křesťané musí všechny lidi milovati jako své bratry. To znamená, že se musí stýkat, jeden s druhým mluvit a hledat cestu k dorozumění.

Byly mírové kongresy podporovány naší vládou? táže se dále autor. Ne! Snaží se východní státy ulehčiti válečnému napětí a navázati kontakt se světem? Odpovídáme kategoricky: Ano! Domnívám se, že jediný správný křesťanský postoj je nevyvolávat nenávisť, ale vycházet vstříc, usmířovat všechny lidi světa a všechny ideologie. Myslím, že je toho třeba pro mladé lidi. Musí se co nejrychleji semknout, překonávat neshody, napětí a nenávisť, která je jim vnucována politickým vedením a je v rozporu s jejich křesťanstvím, protože může vésti k válce. Křesťané musí žiti podle příkazů své víry, odstraňovat v křesťanském společenství Evropy napětí a tak udržet věc míru.

ŠPANĚLSKO

Španělský list »Arriba« píše o tom, že ve Španělsku statisíce lidí žijí v nejhroznějších chatrčích. Asi 11.000 obyvatel madridských má takřka zvířecí obydlí. List žádá vládu, aby »podle možnosti pomohla řešit tento bytový problém, který je již těžko déle snesitelný«.

FRANCIE

Ve francouzské obci Ivry je ve formě letáku rozšiřován dopis, jež předseda městského výboru obránců míru, duchovní Vienney zaslal ministerskému předsedovi, a v němž se žádá ukončení války ve Vietnamu, vyřešení německé otázky a dohoda pěti velmocí. Osmdesát obyvatel francouzské vesničky Chidrac požádalo v dopise poslance okresu, aby nehlasoval pro ratifikaci bonnské a pařížské smlouvy.

ANGLIE

Měsíčník diecése yorské uveřejňuje ve svém zářijovém čísle poselství yorského arcibiskupa dr. Garbetta příslušníkům yorské diecése, které je nadepsáno »Válka či mír?« a v němž se m. j. uvádí:

»Toužebně očekávané příměří v Koreji skýtá takovou dobu k nabrání dechu, že je v ní možno se ještě jednou pokusit o nalezení módu vlivu mezi světem komunistickým a nekomunistickým. Zpráva o tom, že Sovětský svaz má vodíkovou pumu, je vážnou výstrahou před nejhroznější katastrofou, která může postihnout lidstvo v případě třetí světové války.«

Prohlášení politických osobností Spojených států — praví dr. Garbett dále — že pokud politická konference o korejské otázce »nedospěje v určité době k dohodě, Spojené státy opustí konferenci«, vyvolalo velkou paniku.

Dr Garbett soudí, že přijetí Čínské lidové republiky do OSN patří k předpokladům, které by přispěly ke zmírnění mezinárodního napětí. »Čím dříve bude přijata za člena Organizace spojených národů vláda — praví dr. Garbett — která je představitelkou převážné většiny čínského lidu, tím spíše možno doufat v trvalou úpravu... Je nemožné, aby tak veliká země, jako je Čína, byla navždy vyloučena z členství v Organizaci spojených národů, chce-li být jejím členem.«

USA

Podle zpráv tisku byl v Americe na Ellis Islandu ve státě New York internován britský pacifista Stuart Morris, bývalý kanovník katedrály v Birminghamu. List *New York Herald Tribune* k tomu ještě dodává, že Morris, který neměl styků s komunisty, přijel do Ameriky proto, aby vystoupil pro přijetí Čínské republiky do Organizace spojených národů a proti remilitarisaci západního Německa. To je ovšem v očích pánů Ameriky více než dostatečným důvodem k tomu, aby člověka dali za ostnaté dráty, do internačního tábora.

NÁŠ ZÁPISNÍK

EDIČNÍ ČINNOST ÚCN

Ústřední církevní nakladatelství vydalo pro Českou katolickou charitu knihu dr. Věry Remešové Svatý Prokop, bohatě ilustrovanou, za 18 Kčs; koncem října byl vydán Český kancionál v ceně 9 Kčs za vázaný výtisk a skripta pro CM. bohosloveckou fakultu od Spect. dr. Josefa Hronka, Methodiku a Pedagogiku. V tisku je Cyrilometodějský kalendář na rok 1954, direktář na rok 1954 a Cyrilometodějský kancionál pro diecézi brněnskou, který vyjde v březnu 1954.

CHRÁMOVÉ SBÍRKY PRO ČKCh

Druhá kostelní sbírka pro ČKCh byla konána 5. července t. r. a vynesla Kčs 64.950,12; nejvíce odevzdala arcidiecése olomoucká (Kčs 28.237,66), procentuálně nejvíce těšínská část arcidiecése vratislavské (Kčs 4.525,22).

PŘÍPRAVNÝ KURS

při Římskokatolické cyrilometodějské bohoslovecké fakultě zahájil svůj nový studijní rok slavnostním veni sanete dne 7. října t. r. Ve slavnostně vyzdobené aule představil posluchačům ředitel kursu J. Drahořád Spect. Msgr ThDr Josefa Hronka a litoměřického Ordjináře Msgr Eduarda Olivu, kteří ke studentům vřele a otcovsky promluvili. Na závěr slavnosti poděkoval za kursisty Vladimír Ježek.

KNĚŽSKÁ BESEDA

Dne 16. října t. r. se konala v Kněžském domově obvyklá měsíční beseda pražského duchovenstva, na níž promluvil odb. přednosta Červenka o mezinárodní i vnitřní situaci a o posledních aktualitách církevní náboženského života. Odb. přednosta MZ Dr Žaloudek nastínil zásady sjednoceného zdravotnictví a ukázal na provádění dokumentu i usnesení vlády na poli zdravotnické politiky. Bohatá diskuse ještě prohloubila látku přednesených referátů. Příští beseda se koná dne 11. listopadu t. r. s referátem církevně politickým a přednáškou Dr Jar. Kouřila.

DMV BRNO

Dne 23. září t. r. zasedal DMV v Brně, na němž pronesl referát o mezinárodní situaci předseda DMV kanovník Josef Kristek, který ukázal na veliký význam podepsání příměří v Koreji a na situaci, jež vznikla po volbách v západním Německu. O vnitropolitických poměrech promluvil J. M. probošt dr. František Drábek, který se zvláště zabýval vládním prohlášením a ujistil, že katoličtí kněží přispějí ze všech svých sil, aby se snaha vlády setkala se zdarem. V diskusi zvláště promluvili dpp. dr. Voda, děkan Hlaváč, kancléř Franta a probošt Fischer. Z konference byl zaslán pozdravný telegram Československým obráncům míru. A. F.

ODKUD JSOU VZATA SLOVA:

REQUIEM AETERNAM DONA EIS, DOMINE...?

Kompendium církevních modliteb za zemřelé jsou slova Requiem aeternam dona eis, Domine et lux perpetua luceat eis, jež v měsíci listopadu tak často se modlíme při mši svaté. V kanonických knihách bible se nevyskytují, odkud tedy byla vzata do liturgie? Z apokryfní 4. knihy Esdrášovy. Je to eschatologická apokalypsa, která vyniká jak formou, tak obsahem mezi apokryfy, a líčí živým slohem city Židů po zkáze Jerusalema. Ve své dnešní formě je apokryf dílem několika autorů. Jádro knihy bylo napsáno neznámým židovským spisovatelem ke konci prvního křesťanského století. Původně byla kniha napsána hebrejsky nebo aramejsky, originál se však ztratil a apokryf se zachoval jen v překladech (latinský, syrský, armenský a arabský) vzájemně se doplňujících. Již toto množství překladů svědčí o oblíbě apokryfu ve starokřesťanské době.

Slova: Requiem..., která přešla do liturgie, jsou vyňata ze druhé kapitoly vv. 34—35. Prorok vytyká Židům jejich nevěru a neposlušnost a pak se obrací k pohanům se slovy: »Proto pravím vám, národové, kteří slyšíte a rozumíte. Očekávejte svého pastýře, pokoj věčný vám dá, protože je blízko ten, který přijde na konci světa. Buďte připraveni na odměny království, protože světlo věčné bude vám svítit na věky.« Byla to pravděpodobně myšlenka věčnosti a výraz requies aeterna, jež způsobily, že tento text byl přijat do liturgie a stal se modlitbou za zemřelé.

Pro zajímavost budiž ještě podotknuto, že z tohoto apokryfu přešlo do liturgie ještě více veršů: Improperie Velkého pátku, překrásný introit »Accipite jucunditatem« ve svatodušní úterý, slova »Crastina die« v předvečer vánoční, responsorium »Lux perpetua lucebit sanctis tuis« v officiu mučedníků v době velikonocní a responsorium ve druhém nocturnu officia apoštolů »Modo coronantur«.

MODLITBA TÓNY

(K 70. narozeninám prof. Wiedermanna)

Již dva roky není mezi námi pokorný služebník Páně, profesor Bedřich Wiedermann, který by se byl dožil letos dne 10. listopadu sedmdesáti let.

Jeho život byl vždy jen prací a modlitbou, jimiž oslavoval svého Tvůrce.

Pocházel z Ivanovic na Hané z hudebnické rodiny a po dokončených středoškolských studiích působil krátce jako úředník; pak oddal se po 4 roky theologickému studiu v Olomouci.

V době svých theologických studií byl již činný na dómském kůru v Olomouci a posléze se rozhodl zasvětit svůj život jen hudbě. Odchází do Prahy na konservatoř a po jejím absolvování v r. 1909 u prof. Klíčky a skladatele Vítězslava Nováka nastupuje místo varhaníka v brněnské katedrále. Dva roky později působí v Emauzích a od r. 1917 v karlínském kostele. V témže roce stává se profesorem pražské konservatoře. Od r. 1920 dává se plně do služeb ušlechtilé myšlenky propagace varhanní hudby, a to svými proslulými matinee ve Smetanově síni pražského Obecního domu a varhanními hodinami ve starobylém kostele sv. Jakuba v Praze I.

V rámci této činnosti připomínáme si též jeho varhanní koncerty v moderním divadle D 48, jež skýtaly svým posluchačům nezapomenutelné dojmy z jeho velikého umění.

Wiedermann, ať jako učitel či propagátor varhanní hudby, dával cele vždy sám sebe ze své hluboké a čisté duše. Jeho činnost, *modlitba tóny*, byla posvěcena Bohem a nesla stopy jeho hudebního genia. Člověk zlatého srdce, anima candida, veliký umělec rozdával svým bližním hojně z darů Ducha sv., který jej tak bohatě osvětil svou milostí.

Virtuos na klavír i na varhany, mistr reprodukční techniky, nejevil se nikdy samoúčelným umělcem, nýbrž pronikl vždy intuicí genia do ducha hraných skladeb.

I jeho skladatelské dílo je pozoruhodné: na 400 skladeb, převážně duchovního rázu.

Dvacet dvě chorálových předeher pro varhany, preludia, toccaty, fugy, etudy, sonáty řadí se důstojně k jeho mším, mottetům a církevním vložkám. Rovněž jeho písně (na př. na text Žalm 83), sbory a kantáty jsou výrazem jeho zbožné duše.

Wiedermann zemřel 5. listopadu 1951 a v den svých 68. narozenin byl uložen na svaté pole posvátného Vyšehradu.

J. S.
PRVNÍ STŘEDOEVROPSKÁ UČEBNICE RUŠTINY,
NAPSANÁ ČESKÝM KNĚZEM

V dnešní době, kdy statisíce našich občanů se učí
(Pokračování na 3. straně obálky)

DUCHOVNÍ PASTÝŘ - Ročník III. - Číslo 9. - V Praze dne 1. listopadu 1953.

ruský, kdy skoro v každé rodině najdeme učebnici ruštiny, nikdo si neuvědomí, že první učebnice ruštiny v celé západní Evropě byla napsána Čechem.

Před dvěma stoletími západní Evropa znala Rusko celkem málo a styky byly nepatrné. Velmi málo lidí znalo rusky, a to pouze ti, kteří navštívili Rusko a tam během doby se naučili jazyku. Nikdo si neuvědomoval, že to již tehdy byl jazyk stomilionového národa a humanismus, který převládal, pokládal jedině latinu za královnu jazyků. A přece v této době vyšel popud k učení ruského jazyka od českého kněze P. Jiřího Davida.

P. David byl rodákem chudého šumavského kraje, z hor, kde lišky dávaly dobrou noc. Pocházel ze Zdikova nedaleko Stachů, které byly svobodnou královskou rychtou, kde se narodil 25. června 1647. V sedmnácti letech vstoupil do jezuitského řádu a r. 1669 byl poslán do Olomouce, kde byl profesorem hebrejštiny na tamním učilišti. Ale i tam se nedala uspat jeho neklidná povaha Stacháka. O Stacháčích se totiž říká, že až se sejdou, bude konec světa a z řad Stacháků se rekrutovali nejvíce cirkusáci, světáci, kteří většinu roku dleli kdesi ve světě a teprve se zimou se vraceli do svých rodných obcí.

I P. David byl hnán touto touhou z klidného místa profesora. Žádal, aby byl poslán na misie někde do Jižní Ameriky nebo do Tichomoří. Jeho přání bylo splněno částečně. Byl zbaven úřadu profesorského a byl poslán do Moskvy. Po několikaletém pobytu se vrátil a zemřel v Praze na mor, když se r. 1713 nakazil při ošetřování nemocných morem.

Po svém návratu z Ruska napsal malou knížku »Exemplar characteris moscovitico-ruthenici«, která vyšla v Nise r. 1690. Je to první pokus v západní Evropě o podání základů azbuky a ruské mluvnice pro cizince. Je to první učebnice ruštiny, která vyšla ve střední Evropě. I když je malá a obsahuje jen tabulky azbuky, skloňování podstatných a přídavných jmen a číslovky, sledovala praktické cíle dáti národům střední Evropy do rukou příručku k naučení se ruštině a položila základ k ostatním, později vydávaným učebnicím ruštiny. Davidova kniha je zachována dnes již jen v jediném známém exempláři, který je ve vídeňské národní knihovně.

VZORNÝ FUNKCIONÁŘ SČSP

Dp. P. Jiljí Hůlek je předsedou místní odbočky SČSP v Hoříčkách v okrese náchodském. Z jeho iniciativy a za jeho pomoci byly uspořádány 2 kroužky LKR a uskutečnily se četné brigády zvláště při sušení sena v JZD, hledání mandelinky bramborové a j. Dp. Jiljí Hůlek sám odpracoval mnoho hodin při sběru námele.

PATRONKA HUDBY

V listopadu si připomínáme církevní památku sv. Cecilie. Její úcta je v církvi svatě velmi stará. Také je uvedena v Canonu mše svaté. — Pravděpodobně podle nesprávného vysvětlení antifony, převzaté z »Aktů mučedníků:« »Cantantibus organis etc.« je od středověku vyobrazována s hudebními nástroji nebo s varhanami. Tak od Raffaella r. 1513 v pinakotéce v Bologni: Sv. Cecilie naslouchající nebeské hudbě, od Carlo Dolci v museu v Drážďanech, její obraz, jak hraje na varhany; proslaveny jsou pak Domenichinovy fresky ze života sv. Cecilie v San Luigi dei Francesi v Římě. Proto je mylně považována za vynálezkyni varhan. Ale sv. Cecilie neuměla hrát na žádný hudební nástroj a oné antifoně jest rozuměti tak, že roury, jimiž horká pára hvizdavě pronikala do její mučednické cely, se nazývaly organom (tak jako organum, Orgel, varhany). — Tak je sv. Cecilie uctívána jako patronka hudby.

Palestrina založil v Římě k pěstování duchovní hudby Bratrstvo s názvem »Sdružení sv. Cecilie«. Pius IX. je povýšil na akademii a založil jako vyznamenání pro čtyři představené na ní Řád sv. Cecilie (15. XI. 1847). Také jinde nazývají se sdružení pro pěstování kostelní hudby jménem sv. Cecilie, na př. v Londýně »Caecilien Society«, zal. 1785. Zasloužila se zvláště o provozování oratorií Händlových a Haydnových, Nejzrosáhlejší činnost v církevní hudbě v duchu liturgických zákonů a nařízení vyvíjí německý »Allgemeiner Cäcilienverein«, podle něhož i v jiných zemích byla zorganizována sdružení cecilská.

MÍSTO HOSPODYNĚ

na faře hledám. Nabídky do redakce D. P.

AŽ SE ZEPTÁ ZIMA, COS DĚLAL — NA PODZIM?

Mnoho dpp. používá k výkonu duchovních povinností motorových vozidel. Podle nových dopravních předpisů nutno držeti svá vozidla v pořádku, a proto jim chceme poradit, co s vozidly, jestliže je ukládají k zimnímu spánku. Rozdělme si tuto nutnou a důležitou práci na několik etap. Téměř všechno si můžeme udělat sami, i když nejsme zrovna automechaniky. Dejme se do toho:

a) Řádně a důkladně umyjeme celé vozidlo. Po umytí vodou natřeme ještě celý podvozek vozidla a motor petrolejem a naolejujeme. Rezatá místa očistíme a taktéž tukem konservujeme. Karoserie se napasutuje a vyleští. Celé vozidlo se důkladně promaže, a to řídicím tukem, aby v maznicích neztvrdl. Taktéž nepomineme promazání listová pera, řízení a brzdová lanka. U hydraulických brzd dolijeme brzdovou kapalinu. Doplníme stav oleje a neuděláme chybu, když vyšroubujeme svíčky a nalijeme pod ně trochu řídkého oleje a opět je zašroubujeme. (Pozor! Po tomto úkonu již nesmíme motor nechat běžet.)

b) Vyprázdňíme chladicí systém, několikrát prolijeme zfiltrovaným 5% roztokem sody, nebo lépe, když tento roztok necháme přes noc působiti. Rozpustí se tím vodní kámen. Potom odstraníme převaranou vodou zbytky kamene a roztoku sody a necháme chladic prázdný. Nejlépe, necháme-li chvilku běžeti motor, aby se zbytky vody vypařily, a to hlavně z vodní pumpy. Vyčistíme karburátor, vyprázdňíme nádrž a vytřeme její dno od nečistot a vody. Vyčistíme vzduchový filtr, ale nenapouštíme jej zatím olejem, což uděláme, až začneme opět jezdit.

c) Podložíme kola vozidla (nejlépe dáti je celé na špalky) a opravené pneumatiky mírně nahustíme. Uvarujeme se, aby na ně a na ostatní gumové součástky vozidla nepřišel petrolej, benzin nebo olej. Také je něčím přikryjeme, nejlépe kusy staré plachty.

d) Vyjmeme baterii, řádně ji nabijeme a vylijeme z ní kyselinu, kterou v tmavé láhvi uložíme. Články naplněné destilovanou vodou vybijeme na zlomek normálního napětí. Potom vodu vylijeme, vysušíme a baterii uložíme na suchém místě. Svorky a obnažené kable konservujeme tukem.

e) Vyčistíme řádně vnitřek vozu, vyklepeme a skvrny očistíme mýdlovým roztokem a čpavkem. U látkových potahů dáme do vozu nějaký prostředek proti molům.

Garáž nesmí býti vlhká a musí se větrat. Občas se přesvědčte, zdali je v garáži vše v pořádku. Nikdy nenecháváme vozidlo přezimovat venku. Zachováte-li alespoň tyto nejnutnější rady, bude vaše vozidlo na jaře v pořádku, a kdybyste je někdy během zimy potřebovali, je po nalití vody, zapojení baterie, výměně oleje a dohuštění pneumatik okamžitě schopné provozu.

—el—

ROZMANITOSTI

Lidský vlas měří vlhkost vzduchu

Lidský vlas zbavený tuku se v suchém vzduchu smršťuje a ve vlhkém natahuje. Těto vlastnosti bylo využito při sestrojování přístroje k měření vlhkosti vzduchu-hygrometru.

Hlavní součástí tohoto přístroje je lidský vlas, jehož jeden konec je upevněn a druhý spojen s kladkou.

Závaží, zavěšené ke kladce, vlas natahuje. Zkracování nebo prodlužování vlasu působí na ručičku, která pohybuje se po stupnici, ukazuje v procentech relativní vlhkost vzduchu.

Z historie kávy

Plodů kávovníku bylo užíváno od pradávna v jeho vlasti Abyssinii a Aethiopii. V XV. století doznala káva rozšíření v Arabii a století potom dostala se i do ostatního Orientu. Do Evropy přinesli kávu Turci při svých válečných výpravách v XVII. století. Po marném obléhání Vídně zanechali v opuštěných táborech kromě zbraní a naloupené kořisti i hojně žoků kávy.

Po odchodu Turků od Vídně zařídil si ve Vídni kavárnu Polák Košicki, jenž dostal povolení od rakouského císaře za cenné vyzvědačské služby. První kavárna v mimomohanedánském světě byla však otevřena již dříve, a to v Marseille r. 1671. Rok poté v Paříži.

Káva pak nastoupila místo ranní polévky, když odstraňovala příjemným způsobem pocit ranní ospalosti.

NOVÉ KNIHY

ČESKÝ KANCIONÁL. Uspořádal Dr. Dobroslav Orel a Msgre Vladimír Hornof. Vydala Česká katolická charita v UCN. 9 Kčs váz.

Již v jedenáctém vydání vychází v těchto dnech Český kancionál, který je podstatně nezměněn proti dřívějšímu vydání. Obsahuje na půl druhého sta mešních a chrámových písní a jako dodatek modlitby v různých příležitostech života věřícího člověka. Dobře čitelný tisk je proveden na kvalitním papíře, vazba je provedena nití. Distribuci Českého kancionálu pro diecése v Čechách provede Česká katolická charita.

CHARLES DE COSTER, ČTENÍ O ULENSPIEGELOVI. (St. nakl. krásné literatury, hudby a umění. Str. 544, 15 Kčs váz.)

Belgický spisovatel vykreslil v Ulenspiegelovi prototyp nesmířitelného bojovníka proti tyranům a vykořisťovatelům lidu, tuláka a posměváčka, který prochází pokrořeným Nizozemskem šestnáctého století, aby svým smíchem bojoval proti mocným tohoto světa, jež pro svou moc zabíjejí tisíce lidí. Kniha je nejen uměleckým manifestem za svobodu ducha, nýbrž i boje za slávu a štěstí rodné země.

BOŽENA NĚMCOVÁ, SLOVENSKÉ POHÁDKY A POVĚSTI II. (St. nakl. krásné literatury, hudby a umění. Str. 276, 14 Kčs váz.)

Přebohatý poklad pohádek a pověstí slovenského lidu zachytila Božena Němcová v přemnohých svých pracích, které vydala roku 1858. František Váhala upravil jejich text podobně jako ve svazku I, a tak se dostává široké čtenářské obci tento klenot naší literatury v nejpřijatelnější formě.

MARIE MAJEROVÁ, HLEDÁNÍ DOMOVA. (St. nakl. krásné literatury, hudby a umění. Str. 190, 13 Kčs váz.)

Kniha národní umělkyně Marie Majerové má tři části: Má vlast, Naši a Město ve znamení ohně, v nichž vyznává autorka svou lásku k české přírodě, lásku k pracujícím lidu a konečně i lásku k těm, kteří v kladenském kraji rozžehli oheň revolučního hnutí. V těchto prózách můžeme hlouběji nahlédnouti do nitra Marie Majerové, protože jsou nezřídka i její přímou zpodobou.

R. S. KAUFMAN, SOVĚTSKÉ MALÍŘSTVÍ 1917 až 1941. (St. nakl. krásné literatury, hudby a umění. Str. 129 + 48 obr. přílohy, 33 Kčs váz.)

Nové sovětské malířství charakterisuje tematická malba, jejíž pojem, význam a poslání osvětluje známý sovětský teoretik umění Kaufman. Vysvětluje hlavní etapy sovětského umění od počátku existence SSSR až k rozmachu v letech třicátých a předvádí nám vývoj tvorby největších sovětských malířů Jogansona, Gerasimova, Grekova, Plastova a Brodského. Bohatá obrazová příloha přináší na křídovém papíře zdařilé reprodukce nejtypičtějším obrazů této epochy.

JOSEF MÁNES, ČERVEN — ZE STAROMĚSTSKÉHO ORLOJE, barevná reprodukce formátu 63x50 cm. (Stát. nakladatelství krásné literatury, hudby a umění. 16 Kčs.)

V roce 1864 se rozhodla městská rada pražská dát opravit staroměstský orloj, který již téměř půl století byl poškozen. Malba kalendářní desky byla zadána malíři Josefu Mánesovi v únoru 1865. Mánesovi záleželo velmi na provedení této zakázky. Vždyť to byla první velká práce, již mu vedení města téměř na sklonku jeho života dávalo, a jeho slova prý byla: »Mám tušení, že Praha bude mít po mně památku.« Mánes si předsavzal práci nemalou. Podle původního návrhu měl totiž umělec namalovat kromě kalendářní desky i horní astronomický ciferník a zvěrokruh. Od namalování těchto částí však Mánes ustoupil, neboť by musel přistoupit na řešení, které navrhovala komise, jež však odporovalo jeho uměleckým záměrům. Svě umělecké pojetí však Mánes plně ubránil a prosadil při malbě kalendářní desky. Dvanáct větších medailonů ukazuje práce a zvyky, určené staletou tradicí českého lidu, v jednotlivých měsících a dvanáct menších medailonů zobrazuje znamení zvířetníku. Reprodukce medailonu měsíce června, jež nyní vychází v edici Velká řada Národní obrazárny ve Státním nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, nám ukazuje, jak pravdivě uměl český malíř zachytit prostou krásu polní práce, i jak se uměl přiblížit k podstatě charakteru českého lidu. A tak se Mánesovo dílo stává oslavou prostého venkovského člověka, oslavou toho lidu, jenž věřil ve své vysvobození, i oslavou té země, v níž se narodil. — Současně vychází ve Státním na-

kladatelství krásné literatury, hudby a umění i dvě dokonale provedené reprodukce: Železné hory od malíře Kavána a Českomoravská vysočina od Chittussioho. **A. V. SMÍLOVSKÝ, ZA RANNÍCH ČERVÁNKŮ.** (St. nakl. krás. liter., hudby a umění. Str. 306, 7 Kčs.)

Jako svazek 69. Světové četby vychází výbor povídek Smilovského, realistického vypravěče. Tyto povídky jsou méně známe, až na jeho nejlepší práci »Za ranních červánků«, která také zaujímá největší část sbírky. Sváteční sloh a jadrná mluva Smilovského, zachycující lidovou moudrost, dává oprávnění k tomu, abychom tohoto staršího spisovatele četli znovu a znovu.

ANATOLIJ P. SVYDNYCKYJ, LJUBORAČTÍ. (St. nakl. kr. liter., hudby a umění. Str. 336, 7 Kčs.)

Autor líčí rodinu otce Gervasije, kterou vytrhne z klidu odchod syna a dcery. Vypravuje o poměrech v tehdejší společnosti, zvláště na bursě a v semináři pravoslavné církve. Děj se odehrává ke konci první poloviny minulého století.

MILOSLAV BUREŠ, MARIE A MY VŠICHNI. (Nakladatelství Vyšehrad, str. 184, 13 Kčs váz.)

Příběh je literárním zpracováním deníku Marie Lazarové a dává čtenáři nahlédnout do života pobělohorských emigrantů. Básník Bureš zpracoval tento příběh velmi krásně a poutavě a zachoval i formu deníku, aby tím více vystoupila osobitost a bezprostřednost látky.

FRANTIŠEK JAROMÍR RUBEŠ, PAN AMANUENSIS NA VENKŮ A NEB PUTOVÁNÍ ZA NOVELOU. (St. nakl. krásné literatury. Str. 126, 23 Kčs.)

Jako 9. svazek knihovny Nesmrtelní dostává se přátelům krásné knihy pečlivě vypracované dílo našeho klasika Ruběše s ilustracemi A. Kašpara. Barevný hluboofset provedl velmi zdařile Orbis, tisk. závody n. p., závod 2, Praha. Kniha je velmi vhodným dárkem, který potěší i nejnáročnějšího.

O. ŠEVČÍK, SBORNÍK STATÍ A VZPOMÍNEK. (St. nakl. krásné literatury, hudby a umění. 188 stran, 16 stran obrazů, cena kart. 24 Kčs.)

V minulém roce slavili jsme sté výročí narození O. Ševčíka, českého houslového pedagoga, jehož učitelská činnost mu přinesla triumfální uznání nejen u nás, ale i za hranicemi. Uprostřed práce na loňských Ševčíkových oslavách začal vznikat sborník, který je prvním závažným zhodnocením Ševčíkovy osobnosti. Jeho těžiště spočívá především v rozsáhlé úvodní studii dr. V. Šefla, která nás seznamuje se životem a dílem O. Ševčíka. Ve vzpomínkové části sborníku jsou příspěvky Ševčíkových žáků, které uvádějí nejeden pozoruhodný postřeh. Autobiografické články mistrov, jeho dopisy, jakož i rozsáhlý seznam jeho žáků a obrazové přílohy umožňují bližší poznání Ševčíkovy výjimečné osobnosti.

VL. HELFERT, TVŮRČÍ ROZVOJ BEDŘICHA SMETANY. (Stát. nakl. krásné literatury, hudby a umění. 150 stran, cena 20 Kčs.)

Druhé vydání knihy Vl. Helferta »Tvůrčí rozvoj B. Smetany«, ke kterému dochází téměř po 30 letech, opravňuje skutečnost, že Helfertova práce neztratila svou všeobecnou platnost v pohledu na Smetanu a jeho dílo přes to, že byla psána v době první republiky, kdy byl znatelný úpadek vkusu naší buržoazie. Kniha »Tvůrčí rozvoj B. Smetany« zachycuje mladá léta Mistra (od narození až po návrat ze Švédska), podává ucelený, zřetelný načrtnutý tvůrčí profil mladého umělce a poukazuje zvláště na ty okolnosti, které pro Smetanu znamenaly umělecký rozvoj a formovaly jeho tvůrčí záměry, jimž konečnou, definitivní platnost dal ve svých pozdějších dílech — Libuši, Mé vlasti, Prodané nevěstě a Českých tancích.

BRATŘÍ MRŠTÍKOVÉ, OBRAZKY Z CEST. (Nakl. Vyšehrad, str. 280, 17 Kčs váz.)

Své cesty po zemi České i po Slovensku v době největšího literárního rozmachu zachycuje Alois i Vilém Mrštík v črtách, které jsou právě tak poutavě psány jako jeho »Rok na vsi« nebo »Pohádka máje«. **GOTTFRIED KELLER, DVĚ NOVELY.** (Nakl. krásné literatury. Str. 186, Kčs 7.)

Laciné vydání novely »Romeo a Julie na vsi« a »Šatv dělají člověka«

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

MĚSÍČNÍK KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA

Prof. ThDr Jan Merell dokončuje studii Horská řeč v rámci dobového pozadí a ve vztahu k dnešku

Prof. ThDr Václav Bartůněk představuje Jana z Rabštejna, mírumilovného humanistu

M. K. Klement OSB dokončuje svatoprokopskou mosaiku moravskou

Spirituál P. Karel Sahan medituje o narození Páně

Dr Jaroslav Krčmář vysvětluje vliv adventní a vánoční doby na lidovou tvořivost

P. Emil Korba vzpomíná 125. výročí Časopisu katolického duchovenstva

Kons. rada Jan Tkaný poskytl interview o práci při sestavování direktáře

ČÍSLO **10** ROČNÍK TŘETÍ

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

MĚSÍČNÍK KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA
CARITAS CHRISTI URGET NOS

REDAKCE: PRAHA II, JEČNÁ ULICE 2 (KNĚŽSKÝ DOMOV) - TEL. 232-358
ADMINISTRACE: PRAHA I, ULICE 28, ŘÍJNA 3 - TEL. 225-815, 222-168, 225-522
S CÍRKEVNÍM SCHVÁLENÍM

ДУХОВНЫЙ ПАСТЫРЬ - Журнал католического духовенства.

В передовой статье вышедшей перед рождественными праздниками приветствующей приход Иисуса Христа — Царя мира, имеет большой отклик мировое решение немецкого вопроса на чехословацком съезде. Передовик содержит извлечения из речей епископа Йосифа Чарского из г. Кошице и капитулярного викария Антонина Стеглика из г. Праги, которые они произнесли на съезде. Богословская часть содержит окончание студии проф. др. Ивана Мерелла «Горная проповедь в рамках актуальной среды и в связи к теперешнему времени», студию проф. др. Вячеслава Баргунька о вышеградском пробште человеколюбивом гуманисту, Ивану из Рабштейна, окончание ряда статей в честь святопрокопской годовщины из пера патера Клемента (Святопрокопская традиция на Моравии). В практической части помещена медитация на тему Рождества Христова, от патера Карла Сагана, курсив патера Эмила Корбы: «За рождественским миром к чешским поэтам», объяснение адвентных и рождественских народных обычаев и о том, как отражается праздник Рождества Христова в народном творчестве и в искусстве, от проф. др. Ярослава Крчмаржа, фельетон «Рождество Христово» от Иджино Джордани, воспоминание о 125 летней годовщине Журнала католического духовенства от патера Эмила Корбы, разгвор с консисториальным советником Иваном Тканый о работе сопряженной с составлением директории на 1954 год, портрет патриотического священника Йосифа Франтишка Сметаны и обыкновенные сведения из заграницы и здешные. Иллюстрированное приложение содержит рождественские мотивы и гомилетическое приложение содержит воскресные проповеди на декабрь месяц. На конце сего номера журнала помещено содержание всех изданных номеров журнала в этом году.

THE SPIRITUAL SHEPHERD - The Periodical of Catholic Priests.

The Czechoslovak Congress for the peaceful solution of the German issue found repercussion in a pre-Christmas editorial welcoming the advent of Jesus Christ - the King of Peace. The leading article contains some excerpts from the utterances made at the Congress by the Most Rev. Bishop Joseph Čarský of Košice and by the Rev. Anthony Stehlik, Capitular Vicar of Prague. The theological section contains the completion of a study by prof. Dr. John Merell, the subject of which is the Sermon on the Mount against the background and in relation to our days, the study by prof. Dr. Václav Bartůněk on the peace-loving humanist Jan z Rabštejna, Provost of Vyšehrad, the completion of a series of articles intended to mark the occasion of the Saint Prokop's anniversary, from the pen of the Rev. Klement («The Saint Prokop's Tradition in Moravia»). In the practical section there is the meditation on the birth of Christ by the Rev. Karel Sahan and the topical entitled «Christmas Peace and goodwill in the works of Czech poets» by the Rev. Emil Korba. The next article by prof. Dr. Jaroslav Krčmář deals with the Advent and Christmas customs of our country and with the way in which Christmas time is reflected in the art and the national creations, then there is a feuilleton on the birth of Christ by Igiно Giordani, a commemoration of the 125th anniversary of the Journal of Roman Catholic Priests, by the Rev. Emil Korba, an interview with the Consistorial Councillor Jan Tkaný on the progress of the work connected with the setting up of the Directorate for the year 1954, a personal portrait of the patriotic priest Joseph František Smetana and the usual reports from home and abroad. In the illustrated supplement there are various Christmas-time topics, the homiletic supplement contains the sermons intended for December Sundays. At the end of this number of the monthly there is the complete index of this year's publications.

LE BERGER SPIRITUEL - Le Journal périodique des prêtres catholiques.

Le Congrès tchécoslovaque pour la solution pacifique du problème allemand n'est pas oublié dans l'article de fond qui, à la veille de Noël, salue la venue de Jésus-Christ, Roi de la Paix. L'article de fond cite des extraits des discours de S. Exc. Josef Čarský, évêque de Košice et de Antonín Stehlik, vicaire capitulaire de Prague, prononcés à ce congrès. — La partie théologique comprend la fin de l'étude du professeur Jan Merell, docteur en théologie, sur le Sermon sur la montagne, sa place dans son époque et la signification qu'il a pour notre temps; l'étude du docteur Václav Bartůněk, professeur, sur le prévôt du chapitre de Vyšehrad, Jan de Rabštejn, humaniste pacifiste; le dernier article de la série écrite par le P. Klement à l'occasion du centenaire de St. Procope (Le culte de St. Procope en Moravie). — Dans la partie pratique, on trouve une méditation du P. Karel Sahan sur la Nativité, un entrefilet du P. Emil Korba «La Paix de Noël chez les poètes tchèques» et une étude du professeur Dr Jaroslav Krčmář sur les coutumes populaires de l'avent et de Noël et sur les représentations de la Nativité dans l'art et dans la création populaire; un feuilleton «La naissance de Jésus-Christ» d'Igiно Giordani; la commémoration des 125 ans d'existence de la Revue du clergé catholique, du P. Emil Korba; une interview avec le conseiller consistorial Jan Tkaný sur les travaux ayant pour but la constitution du directoire pour l'année 1954. Le profil du prêtre patriote Josef František Smetana et les nouvelles habituelles du pays et de l'étranger terminent la partie pratique. — Le supplément illustré apporte des motifs de Noël, et le supplément homilétique des sermons pour les dimanches de décembre. — A la fin du numéro figure la table des matières de l'année.

DER SEELNHIRT - Zeitschrift für katholische Priester.

Der tschechoslowakische Kongress für friedliche Regelung der deutschen Frage findet seinen Widerhall in einem Leitartikel, welcher in der Vorweihnachtszeit die Ankunft Christi, des Königs des Friedens begrüßt. Der Leitartikel zitiert Teile der Kundgebungen S. E. des hochwürdigsten Bischofs Josef Čarský aus Košice und S. Gn. des Kapitelvikars Anton Stehlik aus Prag, welche dieselben auf dem Kongresse vorbrachten. — Der theologische Teil enthält die Beendigung der Studie von Prof. Dr. Johann Merell »Die Bergpredigt im Rahmen des zeitgemässen Hintergrundes und in ihrer Beziehung zu Heute«, eine Studie von Prof. Dr. Wenzel Bartůněk über den Vyšehrader Probst Johann von Rabstein, den friedensliebenden Humanisten, die Beendigung der Artikelserie zur Feier des St. Prokops-Jubiläums aus der Feder Pater Klements (St. Prokops Verehrung in Mähren). — Der praktische Teil bringt eine Meditation zum Motiv »Geburt des Herrn« von P. Karl Sahan, Kursive von P. Emil Korba »Dem Weihnachtsfrieden nach zu tschechischen Dichtern«, eine Erläuterung von Volksgebräuchen zur Advents- und Weihnachtszeit und der Reflex der Weihnachtszeit im Schaffen des Volkes und in der bildenden Kunst von Prof. Dr. Jaroslav Krčmář, ein Feuilleton »Jesus Geburt« von Igiно Giordani, eine Erinnerung an das 125. Jubiläum der Zeitschrift der katholischen Geistlichkeit von P. Emil Korba, ein Interview mit Kons. Rat Johann Tkaný über die mit der Zusammenstellung des Direktoriums für das Jahr 1954 verbundene Tätigkeit, das Profil des vaterländischen Priesters Josef Franz Smetana und die üblichen Nachrichten aus der Welt und aus der Heimat. — Die Bildbeilage enthält Weihnachtsmotive, die homiletische Beilage Predigten für die in den Monat Dezember fallenden Sonntage. — Am Schlusse dieser Nummer ist der Inhalt des ganzen Jahrganges veröffentlicht.

Duchovní PASTÝŘ

Gloria in altissimis Deo,
et in terra pax hominibus bonae voluntatis

Po celý advent připravujeme se na příchod Knížete pokoje, jehož láska by rozehřála lidské srdce. V opravdové pokoře se těšíme na světlo betlemské hvězdy, jež se rozzáří v den Narození Páně nad námi, neboť zvěstuje nám narození Toho, jenž slouti bude Podivuhodný a Otec budoucího věku, jehož království nebude konce. Naše srdce hoří touhou nejen vzdáti čest a chválu znovu-zrozenému Bohu, ale aby též zavládl sladký mír na zemi mezi všemi národy.

Nestačí se však za tento mír pouze modlití, ale první povinností naší je státi se horlivými bojovníky za mír. Uvažujme! Sotvaže uhasly plameny války v Koreji, vidíme, že na mnohých místech na světě doutná skryté ohnisko nových možných konfliktů.

Jedním z neaktuálnějších problémů dneška, jmenovitě pak Evropy, je problém Německa.

Je tomu více než osm let, co tato země byla rozdělena na dva zcela rozdílné světy: východní Německo, země mírového budování, a západní Německo, jádro nové agrese a touhy po odvetě.

Všem rozhodujícím činitelům jest jasno, že tento stav jest trvale neudržitelný a nutno se poctivě přičiní, aby toto vážné nebezpečí nové války, toto ohnisko neklidu bylo zlikvidováno.

Našemu lidu, který po dobu delší tisíce let žije na hranici Německa, záleží v první řadě na mírovém vyřešení tohoto problému, ježto není myslitelné ponechat nevyřešenu takovou otázku v našem nejbližším sousedství.

Cestu, jak najít východisko z bludiště spleti různých problémů, ukazuje nám jasně Čs. sjezd pro mírové řešení německé otázky, konaný 11. října 1953 v Praze.

Řada řečníků z naší vlasti i z ciziny pozvedla svůj hlas a přispěla svou hřivnou k řešení jednoho z hlavních předpokladů pro zachování trvalého míru.

Jménem nás, katolických kněží a věřícího lidu, promluvil na sjezdu kapitulní vikář arcidiecése pražské Antonín Stehlík a biskup Jozef Čársky z Košic. Z projevu kapitulního vikáře Antonína Stehlíka uvádíme:

»Posláním křesťanství je šíření lásky a pokoje mezi všemi lidmi dobré vůle, a proto nemůžeme zůstat lhostejní a nevidoucí v této chvíli, kdy často i jménem víry a náboženství se připravuje zloba, bolest a ničení.

Jestliže na druhé straně stalo se symbolem bojovnosti a touhy po válce jméno Adenauer a dovolává-li se tento Adenauer pro své cíle náboženství, pak máme velkou povinnost jasně a pevně říci, že s takto chápaným náboženstvím nechceme a nebudeme mít nic společného.

Naše víra a naše znalost Písma sv. mluví k nám jinak, dává nám jiné pokyny, než jaké bohužel mnohdy slýcháme a pozorujeme ze západních zemí. Jsme to ale my, kteří dobře čteme a dobře v život převádíme Písmo a Kristovu nauku, která je vždy učením míru, lásky a pokoje. My také dobře víme, že už ve Starém Zákoně zaznívala prosba, aby Bůh rozpráší národy, které chtějí a připravují válku, a od této prosby se neodchýlíme ani nyní.

Dobře známe náš český a slovenský věřící lid, dobře známe jeho touhu po klidném a šťastném životě v míru a tužbu tohoto drobného lidu nikdy nezradíme. My víme, že mezi delegáty dnešního sjezdu je také velký počet zástupců právě drobného věřícího lidu, který prosíme a zapřísaháme, aby se stal po návratu domů skutečnou oporou velkého zápasu o mír a pokoj v dnešním světě.

Vy, delegáti z venkova, poohlédněte se po životě naší matičky Prahy, posuďte sami, co v posledních letech bylo vykonáno pro její zkrášlení. My dobře pamatujeme, co znamenala rozpoutaná děsivá vichřice druhé světové války se všemi hrůzami bojišť i strašnými koncentračními tábory! „Nuže, snažte se o to, co přispívá k pokoji,“ volá apoštol sv. Pavel, a my, věřící lidé, spolu s naší vládou a všemi ostatními občany naší vlasti učiníme vše, aby mír a pokoj na světě zavládl.«

Jménem katolických ordinářů a duchovenstva na Slovensku promluvil njdp. biskup Jozef Čársky, který mimo jiné uvedl:

»Křesťanství, které my, duchovní, hlásáme, jednoznačně žádá, aby se protivy a spory nejen mezi jednotlivci, ale i mezi národy a státy řešily ne násilím a válkou, zejména ne zbraněmi hromad-

ného ničení životů, ani ne zbraněmi pustošení a ničení všech hodnot sociálních, kulturních a hospodářských, ale mírovými prostředky, vyjednáváním, poradami, rokováním v duchu porozumění pro spravedlivé nároky druhého partnera bez sobectví a vyděračství.

Takovýto mír chceme i my a celý mírový svět, zvláště s našimi západními sousedy, se sjednoceným Německem.

Takovéto chápání tohoto problému plyne z celého Kristova učení, z jeho jednání a z celého jeho života, od jeho narození, při kterém andělé zvěstovali mír, až po jeho rozloučení s apoštoly, kdy jim pravil: „Pokoj svůj dávám vám, pokoj zanechávám.“

V tomto duchu hlásali Jeho učení apoštolové a jejich nástupcové.

V tomto duchu chceme je hlásat i my.

Tento způsob řešení mezinárodních nedorozumění považujeme i s čistě humánního hlediska za rozumnější, za člověka důstojnější a pro vytvoření blahobytu za přiměřenější než nejstrašnější trýzeň lidstva — válku — která přináší tolik utrpení, potoky slz, hromadění bídy a smrt tolika lidem, nejenom vojákům, ale i dětem, ženám, starcům a chorým, a která přináší nenahraditelné zničení všech hodnot, které usilovnost, práce a důvtip celých generací vytvořily.

Chceme proto upevňovat v duších lidí, v duších našich věřících tužby po míru. Chceme se přičinit o důvěru našich věřících v představitele státní moci, o zachovávání zákonů a plnění občanských povinností na všech úscích. Nechť Všemohoucí, milovník pokoje, tuto práci požehná.«

Podstatou německé otázky je veliký zápas, který se odehrává v Německu o vedení německého národa. Stojí v něm pokrokové síly, jež hájí skutečné zájmy německého lidu, proti temným silám reakce, jež vyjadřují zájmy a vůli malé hrstky německých a zahraničních vykořisťovatelů, rozdělují Německo a snaží se z něho udělat nástroj k cílům cizím německému lidu.

Renacifikace západního Německa, jejíž jsme každým dnem více svědky, a Adenauerovo prohlášení o »osvobození bratří na východě« jsou v přímém protikladu ke snahám převážné většiny německého lidu. Je nepochopitelné, že Adenauer, který se sám považuje za křesťanského politika, může své touhy a plány po agresí a násilí odívat do křesťanských frází, jež naplňuje kapitalistickou pseudomorálkou svých chlebovárců.

A přece sovětská vláda dokázala, že německá otázka nemusí být zdrojem strachu a nebezpečí ani pro německý lid, ani pro jeho sousedy. Proti útočným plánům německých revanšistů, kteří po volebním vítězství v západním Německu se cítí být povolány mluvčími celého německého národa, staví SSSR své návrhy za mírumilovné sjednocení Německa na demokratickém základě. Tyto návrhy, znovu v jasné formě předložené notou z 15. srpna 1953, ukazují zřetelně cestu.

A ta naznačená cesta je i naší cestou:

Jsme na stráži míru, jak plně dokázal shora zmíněný sjezd Čs. výboru obránců míru, a svou budovatelskou prací denně posilujeme baštu míru. A tato mírová práce přináší již dnes užitek nám všem, ježto pouze díky našemu zvýšenému budovatelskému úsilí mohla naše vláda provést opětné snížení cen zboží denní potřeby.

Jsme proto zavázáni — a v tom duchu musíme my, katoličtí kněží, působiti na naše věřící — ještě pevněji semknouti se kolem praporu míru a svou prací předem zmařiti veškeré útočné sny agresorů, které v případě potřeby uvítáme v plné bojové pohotovosti a připravenosti se zbrání v ruce.

Jako věřící křesťané jsme však přesvědčeni, že nejvýše milosrdný Bůh vyslyší naše denní modlitby za mír, aby lidstvo netrpělo metlou války.

Končíme modlitbou z jitřní mše svaté, kterou každý z nás bude v klidu a míru obětovati o svátku Narození Páně:

»Dej nám, prosíme, všemohoucí Bože, aby nové světlo vtěleného Slova tvého, jímž jsme ozářeni, v našem obraželo se díle, jako skrze víru plane v mysli.«

THEOLOGIE

HORSKÁ ŘEČ

V RÁMCI DOBOVÉHO POZADÍ A VE VZTAHU K DNEŠKU

Mt 5, 43 Odio habebis inimicum tuum...

Ve velkém přikázání: Milujte své nepřátele dosahuje křesťanská spravedlnost, jak jí učí Spasitel v H. k., svého vrcholu. I v přikázání lásky zdokonaluje Ježíš Starý Zákon. První část 43. verše »Milovati budeš bližního svého« čteme ve Starém Zákoně (Lev 19, 18), avšak dalších slov, která uvádí Spasitel: »Slyšeli jste,

že bylo řečeno..., nenáviděti budeš nepřítel svého,« nikde v Písmě sv. nečteme. Odtud námitka (Abr. Geiger): buď Kristus lhal, nebo sv. Matouš nezachoval správně prvotní katechesi.

Jak možno obhájit slova Kristova? Kristus má na zřeteli ducha zákona, jeho praxi a výklad zákoníků. Pro nebezpečí bludařství postavil Hospodin mezi vyvolený národ a národy ostatní

přehradu. Židé na příklad nesměli uzavíratí smluv a vcházetí v manželství s pohany, jako s Kananejskými (Ex 23, 22), Moabskými (Num 22; 24) a j. Z tohoto oddělení od cizinců se během doby začala vyvíjeti nenávisť k cizincům a přesvědčení, že tak, jak je třeba milovat soukmenovce, tak je třeba nenávidět cizince. Bylo-li nepřátelství mezi Židy a Samaritány (Jan 4, 9), není divu, že ještě více nenáviděli pohanů. K nenávisti cizinců a nepřátel rabíni lid přímo vychovávali, jak je možno doložiti četnými příklady z talmudu. Tak zakazovali na př. pomoc pohanské rodičce (Aboda z. 2, 1), vysvobození pohana zasypaného v sobotu v troskách domu (Joma 8, 4) a j. O nenávisti Židů k cizincům mluví i římští spisovatelé. Tak Juvenal ve 14. satíře o nich praví, že spíše vepře zavedou k prameni vody než toho, kdo není jejich souvěrcem. Tancit jako důvod jejich zbohatnutí uvádí: »Quia apud ipsos fides obstinata, misericordia in promptu, sed adversus omnes alios hostile odium« (Hist. 5, 5). Právili tedy Ježíš: »Slyšeli jste..., nenáviděti budeš nepřítel...«, nemá na mysli slova Starého Zákona, nýbrž rabínskou školní moudrost, kterou potírá a učí vidět bližního v každém člověku, i nepříteli.

Mt 6, 1 Attendite ne iustitiam vestram faciatís coram hominibus...

Když Ježíš ukázal podstatu nové spravedlnosti proti farizejskému výkladu zákona, mluví o nové spravedlnosti s praktické stránkv. jak ji vykonávat. Ukazuje to na třech příkladech: Almužna, modlitba, půst. Tyto tři projevy zbožnosti považovali totiž Židé za zvlášť bohumilé. To uznává i Ježíš. ale co zavrhuje, je způsob jejich vykonávání, jak se zvrhl u farizeů v přetvářku a hledání sebe. Kristův příkaz k vyšší spravedlnosti by mohl svěsti i učedníkvi k duchovní pýše a snaze, aby »byli viděni od lidí«, proto slova Kristova:

»Když dáváš almužnu, nevytrubuj před sebou...« Je nutno přiznat, že o chudé bylo v Izraeli lépe pečováno než u okolních pohanských národů, ale dávalo se tak nejednou jen pro lidskou chválu. Ježíš však klade důraz na dobrý a čistý úmysl. Vyjadřuje to plastickým: »Nevytrubuj před sebou...« Zdá se, že slova nejsou řečena jen obrazně. Podle některých exegetů se chudí svolávali troubením. Ve skutečnosti tím chtěli dárci na sebe upozornit. Dárce většího obnosu míval v synagoze čestné místo. Snad má Spasitel na mysli i chrámové pokladnice v podobě trub. Ti, kteří do nich házeli své dary s gestem dobrodinice, až tyto se úderem mince rozezvučely a tak chtěli upozorniti na svou »štědrost«, ti již přijali odměnu svou. Evangelista užívá zde řeckého termínu apechúsin (recepterunt mercedem suam), který je běžným termínem kvitancí té doby (napvry), asi jako naše bývalé obchodní »s díky přijal«. Konali dobro pro lidskou chválu, dostalo se jim jí a nemají již, čeho by očekávali.

Modlitba (Mt 6, 5 násl.). Spasitel zde nikterak nezavrhuje, jak bývá někdy nesprávně vykládáno, veřejnou, společnou modlitbu. odsuzuje pouze nevhodný způsob těchto modliteb. V době Kristově se Židé modlili zvláště v hodinu ranní chrámové oběti (9 hod.) a v hodinu oběti odpolední (3 hod.). V tuto dobu se Izraelita modlil na místě, kde se právě nacházel. A tu se nejednou stávalo, že farizeové pro tyto předepsané modlitby zúmyslně vhledávali veřejná místa, aby byli viděni od druhých. Vedle almužny to byla nejlepší příležitost se ukazovat a stavět na odív dokonalost. Pán tedy má na mysli případ, kdy ve stanovenou hodinu Izraelitovi není možno jíti do chrámu nebo do synagogy. V takovém případě ať nevchází ostentativně na ulici a vykoná svou modlitbu ve skrvtu. Je to opět názorný příklad k vyjádření ducha a vnitřnosti modlitby, nikterak nezakazující modlitbu veřejnou.

Slovům Ježíšovým je třeba rozumět v celé souvislosti Horské řeči.

Podobně je tomu i s modlitbou mnohomluvnou. Účinnost modlitby nezáleží na délce. U zikoníků byly časté diskuse o tom, zda dlouhá nebo krátká modlitba má přednost. Kristus nechce rozhodnouti tento spor, v jeho duchu je modlitba důvěrným rozhovorem dítěte s Otcem. Bůh ví, čeho potřebujeme, ale prosbou uznáváme svou závislost na Bohu. Není proto třeba mnohomluvného odříkávání bezduchých slov, jako činí pohané. Z pohanských spisovatelů, jako Horáce (Ódy I, 2, 26), Livia (I, 11), se dovidáme, že mnohomluvné modlitby, kterými mělo býti božstvo »unaveno«, byly u pohanů v oblibě. Srv. též modlitby Baalových kněžů ve 3 Král 18, 26n.

Půst (Mt 6, 16—18). Podobně jako almužna a modlitba, i půst byl farizeům jedinečnou příležitostí stavět na odiv svou »dokonalost«. Ke správnému porozumění těchto veršů H. k. je opět nutno si zpřítomnit postní praxi v Izraeli. Jediným oficiálním a veřejným postním dnem byl Den smíru. Mimořádně býval stanoven veřejný půst též ve dnech národního smutku. Farizeové však a zbožní Izraelité si ukládali dobrovolně posty soukromé, zvláště v pondělí a ve čtvrtek (dny nestýkaající se se sobotou). A právě těchto soukromých postů užívali farizeové k sebechvále. To, co se mělo stát službou Bohu, stávalo se modloslužbou vlastního já. Jejich neupravený a zasmušilý zevnějšek měl prozradit jejich »dokonalost«. Bylo zvykem potírat obličej olejem, aby byl svěží a netrpěl horkem. Farizeové v den postu toho opomíjeli, aby každý poznal, že se postí. Proto praví Spasitel: »*Když se postíš, pomaz si hlavu a umyj si tvář...*« Neodsuzuje půst, nýbrž pokrytecké výstřelky s ním spojené. Ježíš klade důraz na vnitřní pokoru člověka před Bohem a chce vrátit postu jeho pravý, vlastní smysl a zabránit tomu, aby půst místo projevu pokory se nestal chloubou a divadlem.

Mt 6, 24 Non potestis Deo servire et mammonae...

Obraz je opět vzat z denního života Izraele. Nejednou se stávalo, že otrok náležel dvěma pánům (třeba dědictvím). Takový otrok anebo služebník nemohl však uspokojit požadavky obou pánů. Musel jednoho zanedbávat (to je smysl slov »milovat« a »nenávidět«; srv. Gen 29, 31; Mt 10, 37; Lk 14, 26). Podobně je tomu i u člověka v poměru k Bohu a mamonu. Bůh a mamon jsou dva »pánové«, kteří požadují pro sebe člověka celého. Bůh chce celé srdce člověka, ale i mamon se snaží dostat cele člověka do svých spárů. Tak jako člověk nemůže náležet dvěma pánům a se stejnou věrností oběma sloužit, když oba požadují pro sebe službu celou, tak je tomu i v životě křesťana. Tato věta, tak jasná a bez dvojsmyslnosti, náleží k nejdůležitějším v evangeliu.

Mt 6, 34 Sufficit diei malitia sua...

Mnozí zakrývají lačnost po bohatství zdánlivě nevinnou rouškou péče o nutné životní potřeby. Těmto mluví Ježíš v podobenstvích, kterými chce posluchače přivést k důvěře v Boha. Tato podobenství o ptactvu, polních lilích jsou v podstatě srozumitelná. Ježíš nezakazuje rozumnou péči o budoucnost a věci časné, ale odsuzuje přílišnou starostlivost, která nedopřává člověku klidu a pokoje. Péči, která se podobá péči počtelitého bohatce (Lk 12, 17—19). To je péče, která je službou světu. Neivětší a hlavní starostí učedníka Ježíšova musí býti starost o království Boží. Toto t. zv. Sorgenevangelium uzavírá Ježíš slovy: »*Nestareite se proto příliš o zítřek: neboť zítřek se postará sám o sebe: každý den má dosti na svém soužení.*« Podobné úsloví se vyskytuje v židovské, řecké i římské literatuře. Zdůvodňuje nesmyslnost přehnaného starání se o zítřek, které jenom rozmnožuje útrapy dnešního dne. Slova Kristova naprosto nejsou odmítnutím lidské práce. Ptactvo, lilie nejsou zde dány za příklad nečinnosti, nýbrž jako zřejmý důkaz toho, že Bůh, pečující o nejmenší stvořené věci, má péči i o člověka, který ovšem, jsa obdařen vyššími schopnostmi, nesmí skládat ruce v klín a opovážlivě spoléhat na milosrdenství a dobrotu Boží. To by byl extrém druhý, který také neodpovídá duchu Kristově.

Mt 7, 6 Nolite dare sanctum canibus...

Pro sluch Orientálce, a zvláště Izraelity, zvyklého na opovržlivá slova farizeů o pohanech, Ježíšova slova nezněla nijak tvrdě. Rabíni nazývali často člověka neznalého zákona a zvláště pohana: pes. Rovněž obraz vepře s opovržlivým přídechem byl běžný v této době v Izraeli. Farizeové tak nazývali Řím i neizraelitský svět. »Svaté« a »perly« jsou zde synonyma pro království nebeské a Spasitel tímto obrazem chce zde říci toto: Evangelia se svými velikými příslibeními a dobry si nezaslouží ti, kteří pro své mravní kazy a duševní rozpoložení nejsou schopni evangelium s jeho vznešenými požadavky chápat, a po jeho přijetí by se mu záhy zpronevěřili. Ježíš zde varuje před překotným činěním proselytů a před horlivostí v získávání nových věřících, která má na mysli jen číslice. Na základě těchto Spasitelových slov založila prvotní církve disciplinam arcani.

Mt 7, 26 Stultus, qui aedificavit domum suam super arenam...

Horské kázání je uzavřeno podobenstvím o domu. Ten, kdo slyší řeč o nové spravedlnosti (jak ji podal Kristus v H. k.) a podle ní zařídí svůj život, podobá se člověku, který zbudoval svůj dům na pevném základě. Ten získá pravý život a obstojí při posledním soudu. I tento závěrečný obraz, vzatý z denního života, musel býti účinný pro posluchače. Jak často byli svědky zřícení se domu, zbudovaného na vratkém základě. Spasitel vidí v duchu člověka, který si nedal práci s vyhledáním vhodného základu, ale postavil svůj

dům v údolí na písku. »*Spadl dešť a přišly proudy vod*« - bývá to v době dešťů od konce října do počátku dubna - z potůčků a vyschlých koryt se staly řeky a zkáza domu bez pevného základu byla neodvratná. »*Zeduly větry*« S přívaly vod bývají v Palestině spojeny vichřice. Strhují a odnášejí střechy a bída příbytku bez pevného základu. Vylíčil Ježíš tuhle zkázu s živou názorností, uzavírá svá slova s retoricky účinným: *Et fuit ruina illius magna*. Osud domu na písku je obrazem člověka, který slyší H. k., evangelium o nové spravedlnosti, ale neuvádí je v život.

Nestačí však pouze se obdivovat Ježíšovým slovům, vychutnávat jejich realismus a dobové pozadí palestinského života a minulosti a zapomenat přitom na přítomnost. Slova Ježíšova jsou slova věčné pravdy, stejně platná a stejně časová dnes jako před devatenácti stv lety. Zvláště některé věty Horské řeči mluví důrazně k dnešnímu člověku. Kdo by necítil palčivou přítomnost sedmého blahoslavenství: *Beati pacifici... Pokoj vám!* To byl porřav, kterého tak často užíval Spasitel. Ježíš Kristus se však nespokojuje pouze s jakýmsi pasivním pokojem, nechce jenom, aby křesťané byli pokojní pouze proto, že narušený mír ruší i užitek všech dober. Křesťan musí být nositelem míru! Spasitel v H. k. blahoslaví a nazývá dětmi Božími ty, kteří jsou, jak je v řeckém originále Matoušova evangelia, *eirēnopoioi*, t. j. nejenom pokojní, nýbrž *činitelé pokoje*, tedy v dnešním pojetí *obránci míru*. Spasitel si učinil svým životním úkolem obětí sebe sama smířit lidi s Bohem a mezi lidmi přivést k platnosti své přikázání, přikázání nejvyšší a všeobecné lásky k bližnímu, jímž se otvírá cesta všem požehnáním míru. Říše, kterou přišel založit, jest říše míru. Proto jest nejvyšším přiblížením se k Spasiteli, k němuž se může člověk povznést, to, že se stane též zakladatelem míru, že svoje námahy a oběti vynaloží na to, aby šířil mír a požehnání. Potom si zaslouží jako bratr Ježíše Krista název dítěte Božího. A komu přísluší toto zdokonalení v přikaze Kristově více než tomu, kdo má zastupovat u lidí místo Kristovo, kdo má být hlasatelem toho, co nám Kristus uložil? Jestliže někdo, tedy kněz jest ustanoven za nositele míru. Jeho kněžský úřad je úřad zakladatele pokoje, a proto místo katolického kněze dnes je v předních řadách obránců míru.

Jak blízká jsou dnešní době a dnešnímu společenskému řádu zemí tábora míru Ježíšova slova z Horské řeči, odsuzující vykořisťování člověka člověkem a zavržení mamonu. »*Nelze sloužit Bohu a mamonu,*« praví Kristus. Duch a zlato jsou dva páni, kteří nesnesou, aby se o něco

dělili, nebo měli něco společně. Jsou žárliví, chtějí člověka celého. A člověk, i kdyby chtěl, nemůže se rozdělit ve dvě. Buď se postaví docela na tu, buď docela na onu stranu (Giovanni Papini). Spasitel nezakazuje rozumnou péči o věci časné, ale důrazně varuje před hromaděním statků pozemských jednotlivci na úkor ostatních a před připoutáním srdce na tyto. Proto učí: »Neshromažďujte si poklady na zemi, kde je kazí rez a mol a kde se zloději prokopávají a kradou. Shromažďujte si poklady v nebi, kde je nekazí ani rez, ani mol a kde se zloději neprokopávají a nekradou. Neboť kde je tvůj poklad, tam je i tvé srdce.« (Mt 6, 19—21.) Jak učedníci Kristovi a prvotní církev chápala tento Kristův příkaz, je známo ze Skutků apoštolských. Velmi tvrdě se v duchu Ježíšově vyrovnává s lakotou a mamonem sv. Pavel, který je staví na roveň modloslužbě. (Kol. 3, 5.)

Skoro apokalypticky zní závěr listu sv. Jakuba, kde se apoštol obrací proti bohatcům, kteří upadli do spárů mamonu a jejichž jednání je v přímém rozporu s duchem Horského kázání: »Nuže tedy, boháči: plačte a naříkejte nad strastmi, které na vás přijdou. Vaše bohatství shnilo a vaše šatstvo je prozráno od molů; vaše zlato a stříbro zrezavělo a rez na nich bude svědčiti proti vám a stráví vám tělo jak oheň. Nahromadili jste si pokladů ještě v posledních dnech. Hle, zadržaná mzda dělníků, kteří vám požali pole, křičí, a křik vašich ženeců pronikl k sluchu Pána zástupů. Na zemi jste hýřili a žili v rozkoších, vykrmili jste si srdce ke dni pobíjení. Odsoudili, zavraždili jste spravedlivého; neklade vám žádný odpor...« (5, 1—6.) Démon mamonu je dostal již tak do svých spárů, že výzva k návratu k Bohu se zdá skoro nemožnou a kázání pokání již nepomáhá. Proto jim apoštol ohlašuje blízké tresty a věčnou záhubu. V prorocké visi vidí apoštol jejich budoucnost a v celé nahotě ukazuje jejich tvrdost a hrabivost, která nemůže zůstat bez trestu. »V rozkoších vykrmili své srdce,« praví realisticky sv. Jakub. Jedí a pijí, ne aby žili, ale žijí, aby jedli a pili.

Základním zlem ve světě je mamon. Co zla již natropilo zlato nahromaděné a ukryté v pokladnách a nepoužité k dobru celku. Kořen všeho zla je v nezřízené touze po mamonu. Proto důrazné varování Spasitelovo v Horské řeči před mamonem. Mamon a všichni ti, kteří vyznávají svoji lásku k němu - vyznavači kapitalismu, - jsou tedy velmi vzdáleni, ba v naprostém rozporu s Kristovou naukou, kterou tak jasně hlásá Spasitel v Horské řeči. *Dr Jan Merell*

VYŠEHRADSKÝ PROBOŠT JAN Z RABŠTEJNA, MÍRUMILOVNÝ HUMANISTA

Podlaha v »Series praepositorum« má o tomto významném českém knězi na str. 100 jen datum nastoupení kanonikátu a úmrtí. Moderní bádání (Mendl, Urbánek, Ryba) nám však dnes o něm sděluje daleko více.

Probošt Jan, vzdělaný kanonista a diplomat české-

ho královského dvora, pocházel z vladcké větve Rabštejnu, usedlých na Sychrově u Rabštejna nad Střelou. Narodil se z druhého otcova manželství, nejspíše šlechtického, r. 1437. Již šestnáctiletý (podle Podlahy osmnáctiletý) se stal vyšehradským proboštem a spolu s touto hodností dosáhl čestného titulu nejvyššího

kancléře království českého. V prosinci r. 1456 se vypravil na studia do Bologně, a to péčí svého staršího bratra Prokopa. Týž, jako skutečný kancléř při dvoře Ladislavově i Jiříkově, se postaral o to, že si nadějný mladičký vysehradský probošt s sebou vzal tak cenné doporučující listy císařovy. V Bologni studoval zprvu Jan z Rabštejna společně s jiným vynikajícím českým klerikem, Hilariem Litoměřickým, který však z rodinných důvodů svůj pobyt v Itálii přerušil. Kromě odborného studia si Jan v Bologni všiml nových humanistických proudů, pro něž měl živý zájem již z domova vlivem humanisticky orientovaného bratra Prokopa.

Když byl zvolen králem Jiří Poděbradský, postavil se Jan po příkladu bratra Prokopa do jeho služeb. A již počátkem února se vzdělaný a se všemi finessami soudobého společenského ceremonielu dokonale obeznámený klerik uplatňuje v diplomatické misi směřující do města slavného světící, do Sieny, za Eneášem Silviem, nově zvoleným papežem Piem II., aby mu tlumočil jménem královým a jménem své na křesťanské tradice bohaté vlasti blahopřání k jeho nastoupení na papežský trůn. Nesnadného diplomatického poslání — tradiční slib poslušnosti za krále a jeho rodinu složen v soukromém slyšení — se zhostil církevní diplomat úspěšně. Do vlasti se vracel jako papežský protonotář a referendář se značnou zásobou rukopisů, které nakoupil z proboštských příjmů (13. XI. 1457 uveden v úřad skutečného vysehradského probošta) i z dědictví po stejnojmenném bratrovi, zemřelém bez dětí 8. III. 1457. V diplomatických funkcích pak zastihujeme obratného Jana v r. 1462 v Budějovicích, v Praze i znovu v Itálii. Jeho úspěchy i úspěchy jeho bratra kancléře Prokopa došly uznání povýšením Rabštejnů do panského stavu.

Když se hned příštího roku 1464 přiostrily nábožensko-politické poměry v Čechách, uchýlil se Jan z Rabštejna, a to tentokrát jako soukromá osoba, na delší dobu do ciziny. Žil v Pavii (kde ho upoutal významný kanonista Giovanni de Grassi, nejspíše z proslulého rodu bolognských de Grassis, oddaného věrně papežskému trůnu), v Římě, ale cestoval i do Orleansu, kde se jeho pobyt dosvědčuje r. 1467. V Čechách se zatím utvořilo v r. 1467 středisko odporu proti králi Jiřímu v t. zv. Jednotě zelenohorské, organizované Zdeňkem Konopištským. Jan, věrný katolík, i stejně věrný služebník milovaného krále, se snažil zprvu udržeti si neutrální postavení mezi oběma stranami. Záhy mu někteří toto obojaké stanovisko vytýkali, a proto se Jan rozhodl své počínání veřejně obhájit.

Učinil tak latinským »Dialogem«, formálně adresovaným někdejšímu pavijskému učitelu Jan Grassovi snad s úmyslem dodat váhy svým právnickým vývodům a snad také proto, aby jeho prostřednictvím se práce dostala ke kurii. Pro slovesný tvar »Dialogu« měl Rabštejn předlohy v humanistických dialozích Petrarcových a Eneášových a snad i v dialogu bývalého člena Fridrichovy kanceláře Jana Troestra, v němž vystupoval také Janův bratr Prokop z Rabštejna, »učený rytíř český«. »Dialog« je literární fikcí, místy Rabštejnem znatelně porušovanou, v níž se vyjadřují tři jiní katoličtí páni z rozdílných politických front k současné nábožensko-politické situaci. Dávají se informovat o příčinách domácích nepokojů a chtějí vysvětlit svůj postoj k válce zaměřené proti Jiřímu Poděbradskému. Rabštejn však fiktivní diskusi sám porušuje tím, že do ní vplétá časové narážky pozdějšího data, i t m, že je v mnohých ohledech lépe poučen než jeho dialogičtí informátoři. Tvrdí, že mezinárodní zásah proti Čechům má nepatrné vyhlídky (»... nebýt kromě hlavního města Prahy drží Jiří v Čechách 46 dobře opevněných měst; kromě hradu pražského mu slouží 72 hradů velmi silných, nepočítaje množství tvrzí chráněných zdmi a příkopy vodními. Můžete-li, že bude možná zmocnit se jich všech v běhu jednoho léta? Ba ani za kolik let, vyzná jistě každý, kdo zná zmužlost a sílu českou; vždyť jeden rok sotva stačí

k dobytí jediného hradu...«). Informuje také o pevnosti domácího postavení krále i o diplomatické činnosti králů polského a uherského. S neobyčejným zdarem udržel autor až do konce životnosti dialogu. Se značným charakteristickým úsilím představuje čtenáři diskutující šlechtice, egoisticky založeného a zavilého Zdeňka ze Šternberka, nekompromisního odpůrce odboje Viléma z Rábi, sympatisujícího nepokrytě se stranou podobojí, dobromyslného a nedostatečně informovaného Jana ze Švamberka, strakonického velkopřevora O. Melit. Sám sebe uvádí Rabštejn jako čtvrtou debatující osobu s jasnou převahou právnícké a humanistické školenosti. S jistým sarkasmem posuzuje chatrnost theologického a právníckého vzdělání kamarády Zdeňka ze Šternberka.

I dnes je aktuální nesmlouvavý postoj Rabštejnův k politice míru. Jako katolický prelát ohnivě dokazoval, že není možné potlačovati kacířství »ohněm a mečem«, jsa zastáncem řešení v jeho době ožehavých problémů prostředky »rozumnosti a humanity«. Bolestně nesl, že již jednou, v době husitské, byly Čechy zpuštěny a že to vše »způsobila neblahá válka proti kacířství«. Byl přesvědčen, že není možné nařizovat účast na náboženské válce, jak již požadoval Zdeněk ze Šternberka. Podle něho je to stejně neoprávněné jako žádat, aby všechny panny vstoupily do kláštera. Rabštejn má také živé citění sociální, které ho vede k tomu, aby pozoroval zoufalství středověkého proletariátu, který snad jediný mohl ve všeobecné zkáze způsobené válkou hledat velmi problematický profit (...»někteří rodáci čeští, ale neurození, chudí a opovržení, kteří nepoznali, co sladkého je vlast: ti si přejí, aby byla rozvrácena a aby v rozbité a zničené mohli něco mít, když nemohli mít nic v kvetoucí a bohaté...«).

Ušlechtilý, humanisticky vzdělaný duchovní, jakým Rabštejn byl, uvádí v »Dialogu« a podobně i v rukopisné poznámce v jednom ze svých rukopisů, proč nenávidí běsa války. Je to pro »loupení, vraždění, boření klášterů a kažení panen, pro vysvlékání počestných žen, pobíjení dětí a vypalování katolických vesnic, pro něž mnoho pravověrných upadlo v nouzi. Šťasten byl, kdo mohl uniknouti těmto časům v království Českém, poněvadž pro pořádného člověka tu nebylo místa, vládly krádeže, loupeže a kořistění, mladíci smutkem šedivěli a mnozí starci, připraveni jsouce lupem, ohněm i bořením o všechn nábytek, o všechn statek, o dům a veškeré zboží, byli nuceni ukončiti život smýčkou, vlastními rukama upletenou...«

Asi ještě rok po napsání »Dialogu« se dařilo Rabštejnovi i Švamberkovi zachovávat neutralitu. Pohrůzka církevní klatbou, kterou jim hrozili pražští administrátoři, je přivedla do tábora Jiříkových protivníků. Smutno z toho bylo mírumilovnému Janovi, který si s úlevou r. 1470 zapsal: »Za těchto poměrů se nemohlo dostati člověku vítanějšího daru nežli smrti. A když nepřicházela, ač jsem si jí často, přechasto přál, byl jsem konečně donucen smutně opustiti nejdražší vlast.« Snad se uchýlil, nikoli na dlouho, k Matyášovi. Nicméně se mohl brzy zase vrátit na Prachatice ke studiu i k řízení vlastního hospodářství.

Rabštejn však byl osobností společensky příliš ponderantní, než aby bylo na trvalo možno ponechatí jej v ústraní. R. 1471 ho zastihujeme v čele poselstva Matyášova, v němž se spolu s pražským administrátorem Hanušem z Kolovrat ubírá na řezenský sněm, r. 1472 měl proslovit latinskou řeč při otevření ingolštatské university, a příštího roku cestuje zase do Vratislavě k diplomatickým jednáním se slezskými stavy. Nedlouho po návratu do Budína zemřel Jan z Rabštejna, chlouba českého kněžstva, nadějný diplomat, vysehradský probošt, ve věku pouhých 36 let. Jeho předčasnou smrtí neztrácela jen církev a vlast, ale bylo ochuzeno o slibný talent i naše humanistické písemnictví.

Dr Václav Bartůň.Ěk

ÚCTA SVATOPROKOPSKÁ NA MORAVĚ

Dokončení z čísla 6.

O všech těchto památkách by se dalo dosti podrobně napsati, ale zaznamenáváme jen jeden, a to nej památější v D o m a m i l e c h u Jaroměře.

Je to zase diecése brněnská, okres Moravské Budějovice, děkanství v Jaroměři, na znojemské stezce do Rakous. Datum založení rok 1091, což souvisí zas s některým Přemyslovcem a s datem božetěchovského svatořečení na Sázavě. Je to stavba románská, která se svorně druží k starobylým rotundám tohoto kraje a zvláště jako protějšek k rotundě v blízkých Štěpkovicích, která již o něco dříve byla zasvěcena sv. Václavu. Kniže Otta brněnský věnoval tento kostelík dne 25. října 1190 premonstrátskému klášteru v Louce u Znojma a ve XIII. století nacházíme zde zase patronát proboštvství ze Staré Boleslavi.

Dedikace sv. Prokopu před rokem 1204 nemůže převkapat po vývodech řečených u kostelíka na Starém Brně. Kostel domamilský patří mezi nejstarší české i moravské kostely vůbec a náš romantický Lehner se nad ním zamýšlí po svém v tiché estetické meditaci: „Celý kostel je samorostlým plodem ducha českého a při veškeré prostotě a jednoduchosti hluboce dojíhá. Ruka českého zedníka jej vzdělala a štětec českého malíře z lidu svatyni vyzdobil...“

Místní pan farář J. Slavík potvrzuje v dopise, že za jeho působení nalezeny byly pod omítkou vzácné fresky ornamentální a figurální, a ještě vzácnější nápis v hexametrech a pentametrech s letopočtem 1568. To ovšem prozrazuje práci na kostele v době renesanční. Kostel domamilský byl přestavěn velmi neopatrně v roce 1831, kdy starobylá svatyně byla spojena s věží, která stála mimo stavbu, tak prodloužena a rozšířena. Tím ztratila svůj původní stavební charakter ke své veliké škodě.

K roku 1945 vzdává týž pan farář Slavík díky a chválu sv. Prokopu za zvláštní ochranu: „Je hlas lidu, že tento náš světec a svatý ochránce nás chránil po celou dobu války a zvláště na jejím konci. Byl totiž sveden v naší obci snad poslední boj na západní Moravě mezi Němci a vítěznou Rudou armádou. Na 80 Němců bylo zde zabito, z farníků ani jeden, ač na ně stříly dopadaly, ba ani na majetku nebylo žádných větších škod.“

Kostel domamilský je vzácným drahokamem ve svatozáři svatoprokopské, a toto je zářný rudý český granát do jeho stříbrné berly.

Žďár na Moravě. U pramenů Sázavy, posvátné to řeky sv. Prokopa, na jejích březích se usadil na jejím středním toku, leží hornické město Žďár. Založil je Boček z Kunštátu, jehož potomci se stali majiteli statku sázavského v husitských válkách a z jehož krve vyšel Jiří Poděbradský. Boček z Kunštátu založil zde r. 1251 slavný klášter cisterciáků a později k roku 1270 spolu s hornickým osazenstvem žďárským postavili osadní farní kostel, který byl zasvěcen hornickému patronu sv. Prokopu. Roku 1560 byl přestavěn a rozšířen a postupem let stále zvelebován a okrašlován. Je druhým nejvelkolepějším kostelem sv. Prokopa na Moravě vedle kostela třebíčského. V roce 1925 dostal nový zvon ve váze 618 kg, zasvěcený rovněž sv. Prokopu.

Svatoprokopská mosaika moravská:

Cvrčovice. Mlá vesnička u Zdounek v krásném údolí pod Chříbskými vrchy je zasvěcena sv. Prokopu. Historicky doložené zprávy z Čech připomínají, že 4. července nápadně pravidelně živelní pohromy ničily úrodu. V důsledku těchto zaznamenaných pohrom byl zaveden r. 1711 polodenní svátek ke cti sv. Prokopa.

Zlámanka u Kroměříže. Rovněž vesnička v blízkosti Zdounek na starobylé hradecké cestě z Velehradu přes Kroměříž do Olomouce. Při své návštěvě v r. 1943 dotazoval jsem se tehdejšího pana děkana, odkud to jméno Zlámanka. K mému překvapení slyším tuto zvěst: „Tudy projížděl sv. Metod z Velehradu do Olomouce. A ďáblu na tom nějak záleželo, aby se tam sv. Metod nedostal. Tak prý mu zde právě pod kostelem zlá-

mal kolo u vozu. Ale sv. Metod prý ho přinutil, aby sám na místě kola vůz i s ním bez poruchy dovezl tam i zpět.“ O tom, že podobnou zkazku máme na Sázavě o sv. Prokopu, dotyčný pan děkan nevěděl. Podle Hugona Fabricia, autora knihy „Požehnaná památka“ z r. 1764, i tato zpráva jde zpět na olomouckého Jana Dubravia. Ovšem zůstává otevřená otázka, odkud tuto pověst vzal autor první kreslené legendy o sv. Prokopu z Krumlovského kodexu „Liber depictus“ v první čtvrti XIV. století.

Kostelní Vydří u Dačic. Cestou na exercicie v Kostelní Vydří setkal jsem se se sochou sv. Prokopa v Dačicích na mostě přes Dyji, a pod klášterním kostelem v Dolním Vydří našel jsem krásnou kapličku z r. 1918 jako památník získané samostatnosti a pomník padlým. Na mramorové desce ve zlatě vyryta modlitba a zobrazen ďábel na řetěze, který má podobu vydry, neboť krajina byla velmi bohatá na tohoto vodního dravce, tedy škůdce a zlo.

Telč. V starobylé líbezná Telči mají v kostele sv. Jakuba zvonek, který nese jméno sv. Prokopa. O tomto zvonku je pověst, že byl nad Oslednicí dne 4. července r. 1501 býkem vyryt ze země. Starobylý nápis zvonu již nikdo nedovede přečísti. Roku 1764 byl přelit od Jiřího Schella ze Znojma. Ve hřbitovní kapli sv. Anny v Telči je oltář, zasvěcený sv. Prokopu.

Kunčice pod Ondřejníkem. Zde byl z úcty k velikému patronu všech horníků vybudován naprosto zvláštní památník. Z Podkarpatské Rusi, kde se hnulo půdou k dolování, byl sem převezen jeden z nejkrásnějších starobylých dřevěných kostelů s trojnásobnou šindelovou stanovou střechou. Zde byl znovu postaven a dne 22. srpna 1931 posvěcen. Na oltáři je moderní obraz sv. Prokopa ve společnosti se sv. Barborou, patronkou horníků. Obraz namaloval Karel Špillar.

Žárovice. Z roku 1948 zaznamenáváme vzpomínku na sv. Prokopa ze Žárovic u Prostějova, kde v tak zv. Kočičím Žlíbku v drahoňovských lesích nad Osinou zavěšen byl obrázek sv. Prokopa opata s klášterem sázavským v pozadí a satanem s netopýřními křídly u nohou světece. Satan má zřetelnou podobu Adolfa Hitlera. Obrázek maloval Fr. Trčala pro chatáře bratry Grumlíky. Světíl dne 18. srpna 1948 dp. Fr. Starý. — Prostějov sám má z roku 1926 v kostele sv. Barbory zavěšený nový zvon posvěcený na jméno sv. Prokopa s reliefem od Jáno Köhlera.

Nový Hrozenkov. Nemá sice kostela zasvěceného sv. Prokopu, ale mají tam velmi slušný rokokový obraz sv. Prokopa v hlavní lodi svého farního kostela, odtud sem přenesený, který se těší velké úctě osadníků hrozenkovských. Péči pana faráře Aug. Spurného pamatují každoročně v den svátku sv. Prokopa 4. července sbírkou na kostel sázavský. A tak na Sázavě pořídili svým nákladem celá hlavní vrata kostelní brány od dřevěného základu až po umělecké pobití železem a plechem. Rovněž fundovali jeden obraz nové křížové cesty. Sv. Prokop jim to tam vynahradí.

Toužíme na Sázavě na klenutý strop krypty vybudovati mosaiku se všemi slovanskými svěťci XI. století, kteří k staroslovanské liturgii měli svůj kladný poměr ze všech krajín slovanské oblasti. Kdyby tak každá farnost na sv. Prokopa na Sázavě pamatovala jako hrozenkovská, to bychom tu mosaiku měli brzy hotovou.

A skončíme T e b í č i. Zde máme zachovanou všechnu románsko-gotickou náheru stavby, kterou na Sázavě postrádáme. Třebíčská basilika sv. Prokopa v Třebíči-zámku je nejslavnějším kostelem v celé střední Evropě a nejkrásnějším kostelem, který je sv. Prokopu zasvěcen. Je založen roku 1101 Přemyslovci Oldřichem a Luitpoldem, a to 4 roky po katastrofě sázavské, kdy slovanští benediktini r. 1097 ze Sázavy byli vyhnáni v čele s Božetěchem. Hledáme stále místo, kam se slavný opat Božetěch uchýlil. Ten Božetěch, který vybuvoval románskou trojlodní basiliku, stavitel, so-

chař, řezbář, malíř, krátce náš český Michelangelo XI. století. Vedle zmíněného již Rajhradu přichází v úvahu právě Třebíč. Není snad on právě po čtyřech letech odmlčením oním anonymním stavitelem trebičským, který nám zanechal v Třebíči stavbu jedinečné krásy, která na Sázavě beze stopy zmizela s poyrchu starobylého klášterního areálu?

Na Třebíči máme ještě další památnou spojku. Je to stavitel Frant. Maxmilián Kaňka, císařský architekt a královský měšťan Starého Města pražského, který r.

1725 stavebně upravuje chrám trebičský; týž je synem Vítá Václava Kaňky, který rovněž za opata Nigrina na Sázavě jako mladý 20letý zedník r. 1671 pracuje na zaklenuí kostela sázavského. Jeho podpis máme červenou hrudkou znamenáný v okenní omítce kostelní krypty. Kdo chce aspoň přibližně si uvědomiti, jak vypadala božetěchovská Sázava, ať putuje do Třebíče. Co na Sázavě neuvidí, to je zachováno zde.

M. K. Klement OSB

NÁBOŽENSTVÍ A ŽIVOT

PARADOXON DIVINUM

Veliký Bůh - hagios, athanatos, ischyros - svatý, nesmrtelný, silný, quem coeli capere non poterant, kterého nebesa nemožou pojmati, Rex tremendae majestatis... uzavřený mezi čtyřmi stěnami malé jeskyně v Betlemě v jesličkách na slámě... Opravdové paradoxon divinum, opravdová Božská zdánlivá protismyslnost...

Tento Bůh, jehož všemohoucí moc sahá od jednoho konce světa až ke druhému, který drží pohromadě nebe i zemi, který ukázal svůj Božský majestát na ho-

ře Sinai před čtyřmi tisíci lety, za hromu a blesku, za bouře a vichřice... Ten ukazuje v Betlemě svou neskonalou lásku v hluboké tichosti hvězdnaté noci... — »Dum silentium tenerent omnia, et nox in suo cursu medium iter haberet, omnipotens sermo tuus, Domine, de caelis a regalibus sedibus venit.« Sap. 18, 14, 15. »Zatím co všechno v hlubokém mlčení trvalo a noc ve svém běhu k polovici cesty dospěla... (Introit ned. mezi okt. ván.), zjevuje Slovo Boží v mori neoeského svetla svou neskonalou lásku k lidem za andělů nadšeného zpěvu: »Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis... v Betlemě ve chlévě.

Učme se od Božského dítěte betlemského státi se dítětem: claritate, caritate, tranquillitate...

Claritas! Křišťálově čistá nevinnost září z očí Božského dítěte. Čisté oko kněžské, i kdyby v nehezské tváři plálo, jest přece jen odraz, odlesk čistého nevinného oka Božského dítěte betlemského. »Lucerna corporis tui oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit.« Math. 6, 22. »Svíci tvého těla jest tvé oko. Je-li tvé oko zdravé, bude celé tvé tělo ve světle.« — Jasný pohled z čistého oka kněžského jest zjevením srdce, plného milosrdenství a soucitu.

Z plnosti čistého srdce budeme hlásat radostnou zvěst, svaté evangelium, a plnými rukama budeme rozdávati radost, kamkoliv přijdeme... Claritas et

Caritas, druhá vlastnost dítěte!

To Božské dítěte v jeslích nám zvěstuje radostnou zvěst: »Neboť tak Bůh miloval svět, že dal svého jednorozeného Syna, aby nikdo, jenž v něho věří, nezahynul, nýbrž měl život věčný.« Jan, 3, 16.

Ano, tak miloval Bůh svět, Syn Boží, et »sui eum non receperunt, ale jeho vlastní ho nepřijali« a On přece miloval dál...

Tranquillitas, tyto tři jsou podstatnou vlastností dítěte. Tranquillitas. Klid duševní.

ZA MÍREM VÁNOC K ČESKÝM BÁSNÍKŮM

Venku sněží. Bělost přikrývá i noční tmou. Vítr zpívá, hvězdy svítí, vzduch je prosycen nepopsatelnou betlemskou vůní — toť krása téměř nenesitelná pro srdce lidské. Odstupuješ od okna, přistoupíš ke knihovně a listuješ v knihách. Listuješ a čteš. Čteš a zpíváš — alespoň se ti to tak zdá, že zpíváš. Čteš báseň a zpíváš píseň. Zpíváš ji s Janem Nerudou, který tě rozehlál svým teplým veršem, kouzelným slovem:

*„A staré písně v duši znějí
a s nimi jdou sny jesliček,
kol hlavy mé jak ve závěji
hlas tračičích se rolniček.“*

Vzdálen od svých nejdražších a nejmilejších, v tichém zamýšlení, spojuje se vnitřně ve svém srdci s nimi a toto setkání tak vhodně doprovázejí slastná slova básně Karla Tomana:

*„Domove, nikdy nemluviš,
tak jako ve dnech, kdy jsme sami,
Tvůj hlas, to smutek je a tíž,
ať pod sluncem, ať pod hvězdami.“*

Vzpomínání tě obklopuje rameny své přeušasné síly. Ten truchlý advent rodné země pamatuješ. Pamatuješ dobře čas bídy, hladu, nezaměstnanosti. Tak jak si na něj vzpomněl a vyzpíval ve svém nádherném básnickém vypravování Z domoviny Vítězslav Nezval. V dětství, poznamenaném bídou a strádáním, jen kouzlo vánoc v roce mělo nedotknutelný a panensky čistý jas.

Krása a nádhera! Jinak nelze označit ten velkolepý dojem vánočního kouzla. Duše básníka jej pocituje dvojnásob, proto se nedivme Jaroslavu Seifertovi, když cinkot rolniček rozezpíval jeho nitro a dostal svůj misirovský výraz i v utěšených verších. Je to bezpochyby povznášející vzpomínání, myšlení a čtení. Překrásná cesta a procházka vzpomínkami. Fráňa Srámek miloval dny, týdný a měsíce a v básni Prosinec zazpíval sobě a nám na tuto obšťastňující cestu povzbudivý doprovod:

*„Po sněhu půjdu čistém, bílém,
hru v srdci zvonkovou,
Vánoční země je mým cílem.
Ať hvězdy vyplovou, A budu ještě
tu budu blízko již. A budu ještě
blíž,
až lesní půjdu tmou.“*

A jest i dnes cílem tohoto putování k betlemské stáji jen mír. Nic jiného než mír, který se tehdy vznítit zářivou hvězdou nad betlemskou stáji. Tehdy jako předzvěst, dnes jako nejvyšší nutnost a potřeba celého lidstva. Mír, o který i dnes usiluje tolik lidí na celém světě. Mír, o který prosíme betlemské Děťátko, mír, pro který pracujeme všichni, mír, pro který se bijí všichni lidé dobré vůle.

Když znovu slyšíme píseň víry a naděje: „Narodil se Kristus Pán, veselme se“ — radujme se upřímně a zajišťujme všichni a všem radost pokoje, radost míru, radost vánoc. Aby zesílila naše víra a nepatřili jsme k těm, kterým Vilém Závada tak dovedně odhalil jejich falešnou naději právě při dojemném pohledu na rozsvícený vánoční stromek:

„Vánoční stromek rozsvítí se a všichni zazpívají píseň, že narodil se Kristus Pán, ale jen děti, chudí a prostí nám, nám narodil se... Neboť božice spasí naděje ve zlé časy a víra v konec světa.«

P. Emíl Korba.

Deus tranquillus omnia tranquillat. Bůh absolutním svým klidem každé i seberozbouřenější srdce lidské uklidní.

Matka Boží s Božským dítětem na klíně — obraz naprostého klidu, tranquillitatis! —

Paradoxon divinum! Božská zdánlivá protismyslnost.

Bůh všemohoucí, Rex tremendae majestatis — malým bezmocným milým dítětem.

Quem caeli capere non poterant — hic jacet in praesepio!

Bůh žádá i od každého z nás toto paradoxon, tuto zdánlivou protismyslnost. »Nisi... efficiamini sicut parvuli« Math. 18, 3 — »Nebudete-li jako děti, nevejdete do království nebeského.«

A Bohu jest ještě milejší, zůstaneme-li dětmi claritate, caritate, tranquillitate, čistotou oka i srdce, nezištnou láskou a duševním klidem! Nesmíme za svou mužnost dáti svou dětinou jemnocitnost!

Jen mužové Boží čistého nevinného oka, čistého láskyplného srdce a vyrovnané, klidné duše dovedou rozhoupat zvony míru na celém světě, které budou jednou veškerému lidstvu od východu slunce až k jeho západu zvěstovat uskutečněnou na celém světě radostnou zvěst:

Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis! Pokoj lidem dobré vůle!

Amen! Staň se!

P. Karel Sahan

CELOSTÁTNÍ MÍROVÝ VÝBOR KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA ČSR

Dne 30. října t. r. vítal Kněžský domov v Praze členy Celostátního výboru katolického duchovenstva a četné hosty, kteří přišli, aby jednali o důležitých událostech poslední doby a zaujali k nim svůj postoj.

Zasedání zahájil a řídil místopředseda CMV poverenik dr. Alexander Horák, který přivítal předsedu SÚC ministra dr. Jaroslava Havelku, předsedu Slov. ÚC Karola Fajnora a předal slovo ministru dr. Josefu Plojharovi. Obsáhlé exposé předsedy CMV dr. Plojhara obsahovalo důkladné vysvětlení vládního prohlášení a usnesení ze dne 15. září t. r., jeho aplikaci na práci kněze v současné době a povinnosti, které vyplývají z něho.

Ministr Plojhar zevrubně vysvětlil všechny body prohlášení a zvláště v kapitole péče o člověka přinesl tak pádny materiál, že deduce pro práci kněžskou přímo vyplývala z těchto radostných úspěchů, až dosud dosažených. Vysvětlil zemědělskou politiku a jasně ukázal, jak vládní usnesení pomáhá zvyšovat blahobyt u nás a socialisace vesnice zvýší ještě více výnosnost a tím i náš životní standard. Pro kněze se nyní naskytá velmi krásná příležitost k činnosti. Musí nejen znát problematiku doby, v níž žije, ale musí také uplatňovat svůj vliv a své znalosti, aby se blížil krásnému vzoru kněží buditelů-vlastenců. Jejich význam netkví jen v tom, že pěstovali vědu a literaturu, ale hlavně v tom, že byli dobrými rádci svému lidu, který vedli v boji za zachování jazyka a národa, ale učili také dobře hospodařit. Dnes není třeba bojů za jazyk a národ, ale jistě je třeba, aby náš kněz dovedl dobře poraditi svému věřícímu lidu, ukázati na výhody kolektivního hospodaření a pomáhati tak

zvyšovat blahobyt nás všech. — Ve druhé části svého projevu promluvil ministr o velikém významu mírového sjezdu pro řešení německé otázky, který se konal dne 11. října v Praze, a řekl, že tento sjezd promluvil do svědomí nejen u nás, nýbrž i za hranicemi. Adenauerovo Německo se svým křížením neohitlerismu je velikým nebezpečím pro celý svět, a přímým nebezpečím pro nás, jeho sousedy. Zahraniční delegáti, kteří se zúčastnili sjezdu, velmi pozorně sledovali život u nás a mnozí z nich byli skutečně udiveni, když viděli, že naše kostely jsou nejen otevřeny, ale že se u nás zcela svobodně konají bohoslužby a nikomu se neklade překážek, aby mohl vyznávat své náboženské přesvědčení. Na vlastní oči viděli, jak je prohaná západnická propaganda, a když potom někteří z nich (Kurt Dichtel z Rakouska a Fastbinderová ze západního Německa) ještě v osobním rozhovoru s mnohými kněžími si ověřili svá pozorování, prohlásili, že po svém návratu do vlasti poví pravdu o náboženské svobodě v Československu. Mírový sjezd nás zavazuje, abychom přenášeli myšlenky míru svému věřícímu lidu, neboť křesťané mají nejen povinnost, ale i právo hovořit do aktuálních otázek dneška.

Předseda SÚC dr. Jaroslav Havelka potom poukázal ve svém projevu na dobré výsledky práce na poli dorozumění mezi církví a státem, vyzvedl hlavní zásady, kterými se bude napříště řídit práce Státního úřadu církevního a zdůraznil otázku zákonnosti, která musí vázati každého. Náboženská svoboda, zaručená ústavou, dává věřícímu člověku nezadatelné právo na náboženský život. Je naší povinností střežit ústavu a zákony, žít v poměru vzájemného respektu

a vytvářeti dobrý poměr mezi státem a duchovenstvem s věřícími. Na druhé straně je na církvi a duchovních, aby učinili vše, aby nedocházelo k rozporům, které by narušovaly klidný život. — »Mezinárodní situace skýtá letos úplně nový obraz a dává za pravdu generalissimu Stalinovi, který poukázal na rozpory v zemích kapitalismu. Dnes tyto rozpory jsou již velmi patrné a budou se stále prohlubovat,« řekl ministr dr. Havelka, a ukázal na jednotlivých příkladech pravdivost svého tvrzení. Ke konci pak podal několik praktických pokynů k další práci.

V diskusi se rozhovořili k předneseným referátům téměř všichni přítomní, z nichž dlužno zvláště vyzvednouti diskusní příspěvek povereníka prof. Jozefa Lukačoviče, který ukázal, jak se projevuje v praxi věta zesnulého presidenta Klementa Gottwalda: »Na konci každého našeho snažení je člověk.«

Na Slovensku bude do konce tohoto roku otevřeno celkem 110 nových továren, takže na

200.000 rodin nalezne doma trvalé zaměstnání, na 100 nových škol je otevřeno, výstavba nových bytů pokračuje velmi rychle a bytová plocha se rozšiřuje. To je naše poctivá pozitivní mírová práce, která mluví za všechny nejkrásnější řečí.

Kapitulní vikář A. Stehlík poukázal na zneužívání náboženství pro cíle politické v západním Německu a vylíčil své dojmy ze zasedání sněmu míru. O otázce socialisace vesnice a zemědělské otázky promluvil probošt dr. F. Drábek, o pastorači v pohraničí kap. vikář probošt Msgr. E. Oliva a dále do diskuse zasáhli mj. pp. Dechet, Glogar, Schäffer, Belák, Zárecký, Adamčík a Jančary.

Návrh gen. vikáře Zoltana Beláka, aby byla zaslána rezoluce Československému svazu obránců míru a vydáno Poselství věřícímu lidu, byl jednomyslně přijat.

Poselství věřícímu lidu bylo otištěno v Katolických novinách; rezoluce CMV zní takto:

Vážení přátelé!

Přijměte upřímné pozdravy a projevy přátelství, které vám zasiláme ze zasedání Celostátního mírového výboru katolického duchovenstva.

Sešli jsme se, abychom předně projednali vládní prohlášení z 15. září a dále, abychom porokovali o nedávném československém sjezdu pro mírové řešení německé otázky. Obě tyto významné události hluboce se dotýkají také nás kněží a všeho věřícího lidu v našem státě. S radostí bereme na sebe úkoly, které z nich vyplývají pro naši mírovou práci.

Především vděčně vítáme vládní prohlášení jako nový doklad zvýšené péče naší vlády o blaho a spokojený život veškerého obyvatelstva naší republiky. Víme dobře, že blahobyt a spokojenost lidu je výsledkem usilovné a poctivé spolupráce všech při plnění úkolů, které nám ukládá naše cesta k socialismu. Osvědčili jsme již, že jsme rozhodnutí touto cestou kráčet společně s naším pracujícím lidem, neboť v budování socialismu vidíme uskutečňování spravedlivého sociálního řádu, o který jsme povinni usilovat také z důvodů náboženských a mravních. Proto se zavazujeme, že budeme ještě více podporovat budovatelské úsilí našeho lidu a vésti věřící k plnění občanských povinností v duchu slov Kristových: »Dávejte, co jest císařovo, císaři, a co je Božího, Bohu.« (Mat. 22, 21.) Tak se zároveň přičiníme, aby se denně stávalo skutkem heslo zesnulého presidenta Klementa Gottwalda: »Buduj vlast, posilíš mír!«

Avšak mír našich národů a pokoj celého světa je v poslední době stále více ohrožován nevyřešenou otázkou Německa, z kterého by nepřátelé míru rádi vytvořili ohnisko nové světové války. Je přitom smutné a zahanbující, že se neštítí ani zneužívání náboženství, aby dosáhli rychlého znovuvybrojení západního Německa a jeho začlenění do agresivních plánů, namířených proti mírovému táboru, vedenému Sovětským svazem.

Proto jsme radostně přivítali konání čs. sjezdu pro mírové řešení německé otázky a ústy našich delegátů jsme vyjádřili na tomto sjezdu stanovisko katolického duchovenstva a věřícího lidu. Ve jménu naší víry, která nás zavazuje k boji proti největšímu hříchu — proti útočné válce — žádáme mírové řešení německé otázky. Ve shodě s mírovými návrhy Sovětského svazu spatřujeme řešení tohoto problému ve vytvoření jednotného, demokratického a mírumilovného Německa, které by zachovávalo dobré, přátelské vztahy k sousedním státům a přestalo se jednou provždy nebezpečím pro evropský a světový mír.

Plně souhlasíme s usnesením, které bylo na mírovém sjezdu jednomyslně přijato, a slibujeme, že učiníme vše, aby se velká pravda o možnosti mírového řešení německé otázky stala přesvědčením všeho našeho věřícího lidu a povzbudila jej ještě k většímu úsilí, aby se naše vlast stala pevnou a nerozbornou hradbou světového míru.

Vážení přátelé, prosíme, abyste přijali tento náš slib, kterým znovu vyjadřujeme věrnost a oddanost katolického duchovenstva k ideálům sociálního pokroku a míru.

Jsme přesvědčeni, že svou prací pro mír a uskutečňováním sociální spravedlnosti nejlépe sloužíme našemu dobrému lidu.

Celostátní mírový výbor katolického duchovenstva ČSR

Po organizačních připomínkách generálního tajemníka CMV J. Dočekala zhodnotil předs-

dající dr. A. Horák průběh jednání a zakončil zasedání o 17. hodině.

ADVENTNÍ A VÁNOČNÍ DOBA V LIDOVÝCH ZVYCÍCH, LIDOVÉ TVORBĚ A VE VÝTVARNÉM UMĚNÍ

Dobu vánoční nám otvírá již první adventní neděle, která byla na venkově počátkem celé řady zvyklostí, obyčejů a slavností. Advent není myslitelný bez jitřní mše sv., zvané *roraty*. K nim patří „sloupky“, které byly nejednou dovedným dílem našich voskařů, a podle vkusu lidu rozličně vyzdobovány. Na roraty se těšili i staří i mladí. Kdo jen mohl, spěchal ještě za tmy do chrámu a svítil si lucernou na cestu. Byl to pak pře-

krásný pohled na řady luceren, které se noční tmou kmitaly se všech stran. Naskytovalo se tu čilé obrazivosti dosti námětů k bájím o světloňoších, o nichž se právě v adventu nejvíce vypravovalo.

V adventu bylo zvykem málo mluvit. „Jako Kristus Pán byl v životě blahoslavené Rodičky uzavřen, tak zavřena mají býti v ten čas ústa.“

Ještě do nedávna chodily v adventě „barborky“.

Duchovní PASTÝŘ

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA
K ČÍSLU DESÁTÉMU
ROČNÍK III.

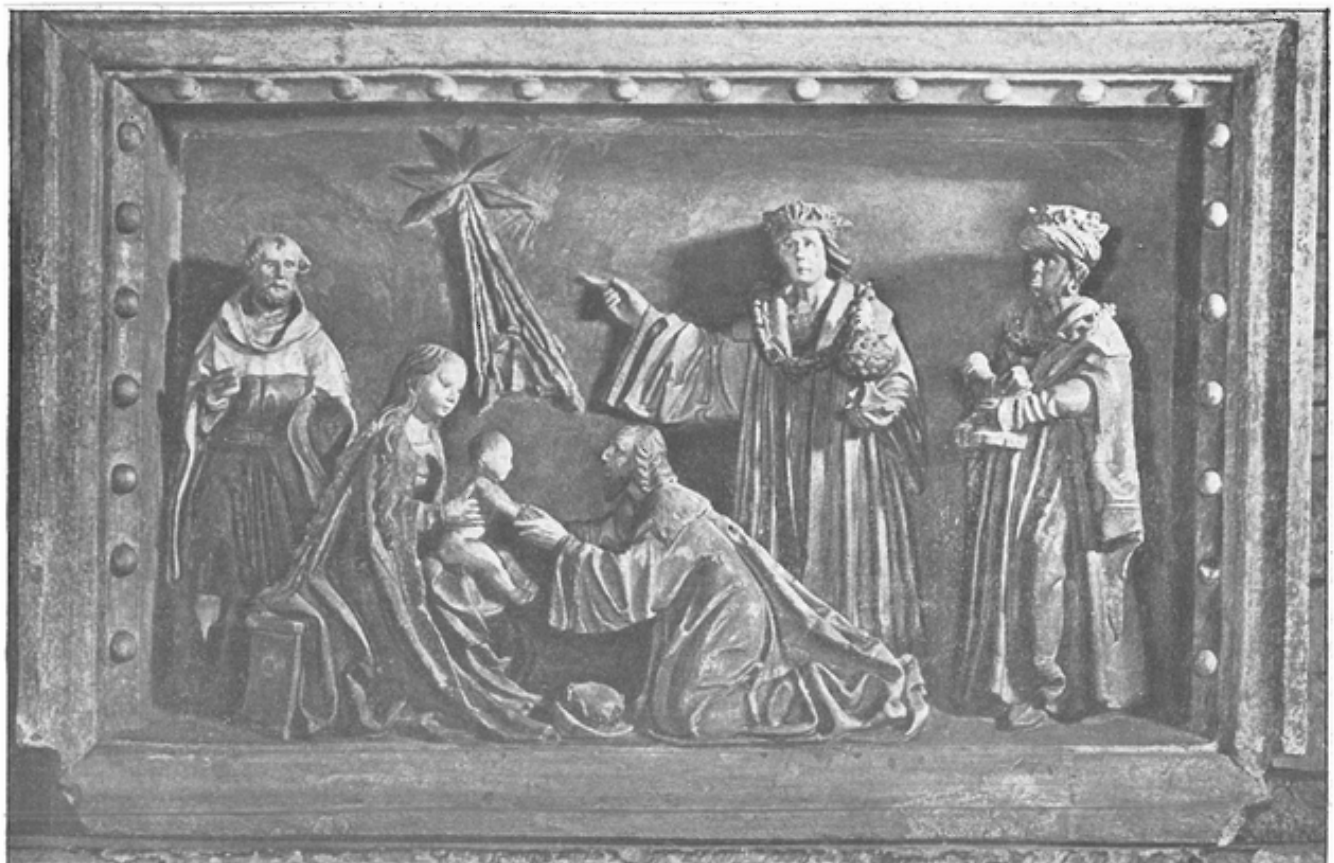
Helena Johnová: JESLIČKY

Mikoláš Aleš.

Adolf Liebscher.

Relief „Klanění svatých Tří králů“ v chrámě svatého Jiří v Praze na Hradčanech.

ČESKÉ UMĚLCE

Marie Fischerová-Kvěčová.

Národní umělec Josef Lada.

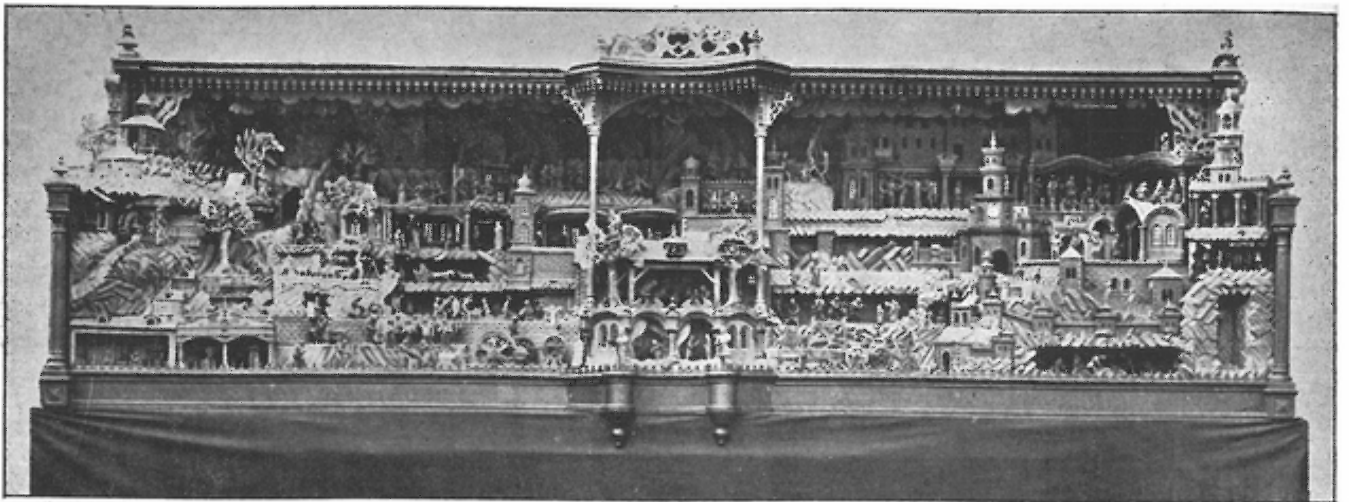
Jesle na Karlově v Praze.

Figurky akad. sochaře Václava Cvekla z jesliček v holešovickém kostele sv. Antonína.

Jesličky v kostele sv. Antonína v Praze VII.

Proboštův mechanický betlem v Třeběchovicích pod Orebem.

Knihkupectví České katolické Charity v Praze vystavilo ve své výkladní skříni náboženskou literaturu a literaturu, která s ní souvisí. Vidíme zde od Dr V. Remešové Sv. Prokop ve výtvarném umění, Český kancionál, Římský misál v překladu Schallerově, Úvod do četby Nového Zákona od Dr Merella, Sv. Vojtěch od Holinky, Perikopy, Obrovy Osoby a místa v evangeliích, 40 homilií V. Řehoře, Hejčlovu Bibli českou atd. Ze slovenské literatury je zde Arrighini, Dvanácti, životopisy apoštolů. Dále je zde výběr církevní hudby, zvláště novinky: Oldřich Blecha: Tři vánoční koledy, Robert Führer: Missa Pastoralis, Ignác Händl: Preludia a kadence a Česká vánoční mše, Jaromír Hruška: Koleda, Rudolf Kubánek: Vánoční preludia. — Z umělecké literatury vystavuje ČKCh: České umění gotické, Česká malba gotická, Česká architektura doby lucemburské, Mistr karlístejnské apokalypsy, Codex vyšehradský, Pražské kostely atd. — Knihkupectví České katolické Charity jsou v Praze II, Jindřišská 23, v Hradci Králové, v Lítoměřicích a v Brně, Kapucínské nám. 14.

Barborky chodívaly dům od domu, všude sehrály divadelní hru, při čemž znázorňovaly stětí sv. panny Barbory. Pak zazpívaly, poklekly a pomodlily se, a byvše obdarovány, šly dále. Jak byla u nás sv. Barbora velmi ctěna, je patrné z 36 chrámů, které jí v Čechách byly zasvěceny. — Ten den si některé dívky ještě v dnešní době uříznou višňovou nebo třešňovou větvičku a dají do vody na teplé místo. Ob den dávají čerstvou vodu a na vánoce větvička rozkvetne. Takové větvičky si nesou děvčata na půlnoční a který chlapec si takovou větvičku od děvčete vezme, za toho se má vdáti.

Brzy po sv. Barboře chodí sv. Mikuláš. Úcta k tomuto světcovi se projevovala různým způsobem. Byli po něm nazýváni lidé, pojmenována města, ulice, osady, hory, jemu ke cti stavěny kostely, kaple a oltáře, malovány obrazy a zasvěcovány zvony nejen u nás, ale po všech evropských zemích.

V adventě se připomíná také dne 13. prosince jméno mučednice sv. Lucie. Žila koncem 3. stol. v Syrakusách na Sicílii.

Činila jen dobro slovem i skutkem a raději podstoupila smrt pod katovou dýkou, než by se poddala zvůli císaře Diokleciána. U nás pak bývalo zvykem, že v předvečer sv. Lucie chodily „Lucinky“, dívky přestrojené tak, aby nebyly k poznání. Vešly do světnice, vykropily ji svěcenou vodou a pomodlily se.

Také je velmi známé přísloví: „Lucie noci upije, dne nepřídá.“

A konečně přichází Štědrý den, s tajemným večerem a Svatou nocí! . . .

Jedním z nejpůvabnějších květů vánoční doby jsou koledy. Modlí se, radují se a zpívají v nich dávno ztichlá srdce našich předků, přicházejí v nich prostí a zdánlivě nepatrní, aby se poklonili Tomu, jež země nebyla hodna hostiti . . . Koleda, ze staroslovanského slova koleda (litevsky kaledos, rumunsky colinda; to vše z latinského calendae colendisatio), znamenala původně den zimního slunovratu, t. j. Štědrý večer. Později to byl název pro celou dobu od Štědrého dne do sv. Tří králů, kdy se konaly průvody za zpěvu radostných písní.

Svůj melodický původ mají v prostých gregoriánských zpěvech, které v době gotické slychávali věřící ve svých kostelích. Zpěvy gregoriánské působily na lid, z něhož vzešly písně nové, podobné zpěvům církevním, koledy, zpívané při obcházení domů a sbírání darů. Poz-

ději se koledy podobaly světským písním; byly rázu veselého, až tanečního, ale ryze českého, vždyť vznikly „mezi Čechy“.

V době pobělohorské byli skladatelé koled čeští kantofři, kteří je také zpívali se svými žáky a hrávali na kostelních kruchtách. Melodie jejich koled jsou něžné a původní, lidového rázu. Někteří jim přisuzují vlivy současného hudebního klasicismu. Mnohé jsou části kostelních zpěvů v čase vánočním, tak zvané pastorelly, a někdy pastorelly vznikly z lidových koled. Pastorelly mají náznaky hudby lidové, proto byly lidu blízké, lid jim rozuměl. Slyšel v nich své duhy, housle, klarinety, pastýřské hudební nástroje a rozjásanou přírodu. Ve tvorbě pastorell a koled byli staří kantofři, přestože byli přezíráni, pravými mistry. V XVIII. stol. byli skladateli pastorell tito kantofři: Fr. Pokorný, Daniel Milčinský, Jan Michalička, Matěj Linka, Tomáš Kolovrátek, Fr. Jech a mnozí jiní. Neoblíbenější vánoční skladby jsou od Jana Jakuba Ryby.

Koledy, které vytryskly z hloubi duše a srdečné povahy venkovského lidu, byly přenášeny s pokolení na pokolení, přetvořovány a byly duchovní tvořivostí doplňovány novými písněmi. Velmi se jich zrodilo mezi valašskými pastýři, jejichž jméno bývá s koledami nejvíce spjato. Roku 1807 vyšly tiskem v Těšíně a odtamtud se rozletěly po celém našem kraji. Koledy byly zpívány od Štědrého dne až do svátku sv. Tří králů. Hlavním a nejvíce svěceným dnem koledním byl svátek sv. Štěpána, který s některými zpěvy a říkánkami koledními téměř srostl. Této cti se dostalo zmíněnému světcovi zajisté za šlechtný úřad almužnický, který v mladé tehdy církvi zastával. V ten den se malí koledníčkové rozběhli od souseda k sousedu roznášet ozdobené jedlové větvičky pro štěstí a při tom odříkávali koledu. Jedna je vroucnější druhá, je v nich láska a dobrota, a přináší do srdce toužený mir a klid.

Nejkrásnějším symbolem vánoční doby jsou betlemy nebo i jesličky. Uvádějí naši mysl do svaté noci, kde se v Betlemě narodil Spasitel. Tak se na tomto prostém a chudém městečku vyplnilo proroctví Micheáše: „A ty, Betleme, malý jsi mezi pokoleními Judovými — nejsi však nejmenší, neboť z tebe vyjde ten, který má být vládcem v Izraeli a jehož původ je od začátku, ode dne věčnosti.“

Roku 642 prý papež Theodor dal betlemské jesličky

NAROZENÍ JEŽÍŠOVO

IGINO GIORDANI, čelný představitel mírového hnutí v Itálii, vydal knihu Maria z Nazaretu, z níž předkládáme vyňatek o Narození Páně.

Stejnou cestou jako Maria a Josef stoupali do vrchu k Betlemu ještě jiní poutníci, přicházející rovněž za účelem soupisu. Někdo nevrle bručel při vzpomínce, že musel doma všeho nechat a odejít, druhý láleřil, považuje nařízení za urážku učiněnou svobodným synům Nejvyššího, jiný odevzdaně v tom spatřoval spravedlivý trest Boží za viny Izraele. Nejprozíravější zhlédali v tom nenadálém shromáždění Davidových potomků v místě jejich původu božský záměr a dávali za pravdu Josefovi, který je nabádal, aby v prostém administrativním opatření spatřovali veliké tajemství Prozřetelnosti.

Když večer dorazili konečně na náměstíčko, shledali, že je osvětleno lucernami, hlavně u vchodu do karavanseraje. Také Josef se protlačil zástupem povykujících poutníků a u vchodu, z něhož a do něhož neustále proudili lidé i zvířata, žádal za nocleh: má s sebou ženu v pozhnaném stavu a potřebuje pro ni lůžko v oddělené místnosti. Vrátný si ho změřil od hlavy k patě a vida ušpiněný plášť, potřásl hlavou a odpověděl:

„Není pro vás místa.“

Místo by se bylo v prostorné budově jistě ještě našlo, ne však pro špatně oblečeného tesaře, ne pro galilejskou ženu, jež měla porodit.

Josef zaklepal ještě na dveře několika soukromých domů, všude byli však už ubytováni poutníci. A tak pro

něho, potomka Davidova a pro Marii, matku Mesiášovu, nebylo v městě Davidově, ve vlasti Pomazaného, lůžka, na němž by přespal. Také Ježíš, i když zvířata mají douputa, nenalezne kámen, na který by si položil hlavu. Jeho odříkání nastalo už teď, dříve než se narodil.

Josef nepřišel do rozpaků. Když pomalu stoupali do kopce, pozoroval leckde na svahu otvory jeskyní a ze zkušenosti věděl, jak si v nich upravit nocleh. Ačkoli ho hnětilo, že nemůže nic lepšího nabídnout ženě, již se koří archandělé, sešel s ní kus po pěšině směrem od osady a vstoupili do skalní dutiny, z níž slyšeli mírumilovné přežvykování skotu. Rozsvítil lucernu, kterou měl s sebou, a upravil ze sena lůžko pro Marii, jež se sotva vlekla.

Zvenčí vanul vítr, i hleděl mu zabránit zakrytím otvoru jeskyně kusem rohože, který v té díře nalezl. Pak přikryl Marii svým pláštěm a v tesklivé opuštěnosti ji doporučil Bohu.

Tak mezi usínající zvířata uložil tu, kterou příští generace budou nazývat „blahoslavenou“ a které užaslá církev dá jména „spása světa“, „brána nebeská“, „dárkyně bohatství“, „pocta stvoření“, „příbytek Trojice“.

V poesii bude vzývána také jako „lampa věků“, a hle, světélko v jeho lucerně sláblo blikajíc, jako by zhasínalo, a ten mihotavý svit činil tmu v jeskyni ještě hustší.

Oslík chvílemi zadupal kopýtkem, vítr přinášel bečeni ovcí a Josef padal téměř ospalostí, nechtěl však spát a každou chvíli ji volal.

Ona byla pohroužena v mlčení plném božství.

V jejím nitru se rozvíjel rozhovor mezi ní, matkou a

přenést do Říma, aby se předešlo jich zneuctění od mohamedánů. Zbožná středost tyto jesle brzy okrášlila zlatem a stříbrem a dosud jsou chovány v římském kostele S. Maria Maggiore. V staroslověnské legendě z 9. stol. o žití sv. Konstantina se výslovně mluví o tomto kostele P. Marie, který sluje též „U jesliček“.

Od těch dob pak vznikají celé řady obrazů Narození Páně, z počátku jednoduché jak prostá slova evangelia: „Naleznete dítko plenkami ovinuté a uložené v jeslich“ — sv. Lukáš 2, 8—12.

Tyto obrazy se pak staly v XIII. století základem pro stavění jesliček. Jejich původcem je sv. František z Assisi. Tento světec chtěl r. 1223 oslavit vánoční svátky zvláštní pobožností. Pomohl mu v tomto úmyslu jeho zbožný přítel Jan Velita, který dal upravit na svůj náklad chýšku ve skalách na způsob biblického chléva betlemského. Věřící hluboce pohnuti se rozhodli, že budou každoročně takto slavit Narození Páně. Jesličky stavěli v každé domácnosti po celé Itálii a odtud se tento krásný zvyk rozšířil po Evropě a později byl přenesen do naší vlasti. V Praze snad již ve XIV. stol. byla po způsobu římských jesliček napodobena betlemská jeskyně. V chrámu P. Marie před Týnem se připomíná z r. 1375 oltář sv. Felixe a Adaucta „in crippa“.

V druhé polovině XVII. stol. pronikaly do farních chrámů a spolu mezi lid. Tak se staly jesličky základem oslav vánočních svátků; vzešly ze zbožné obrazotvornosti venkovského lidu. Je v nich uložena bohatá lidová tvořivost, vzniklá z citových představ minulých zvěstí, přenesených do přítomnosti. Betlemy nechyběly v žádné chalupě až do doby, kdy se počal ujímat městský zvyk strojení vánočních stromků. Nebyly však nikdy tímto zvykem vánočním vytlačeny, naopak, udržely se až na naše dny.

Není snad v celém našem státě kostela, aby neměl svůj pěkný, umělecky hodnotný betlem. Nejvíce jich bylo vyrobeno ve Frenštátě pod Radhoštěm, ve středisku umělecko-náboženské tradice. Jsou to práce větších rozměrů od známých a oblíbených umělců, kteří jim vdechli hluboký smysl a národní význam. Tak ve Frýdku byl betlem, na kterém pracovala rodina Lanků přes dvě generace. Sestaven podle Pisma svatého, byl jediný toho druhu v celé republice. Škoda, že v květnu 1945 byl při osvozovacích bojích rozbit a část jeho rozebrána. Podařilo se zachránit jen zbytek, který je umístěn ve frýdeckém kostele.

Také Příbor vyniká zvláště krásnými betlemy z figurkek, ze dřeva řezanými, a tyto jsou odleskem tamějšího kroje. Hlavní přitažlivostí je pak betlem v kapli sv. Alžběty, neboť má pohyblivé figurky, pohyblivý větrný mlýnek, vše otáčené pomocí hodinového strojku.

Na Moravě jsou oblíbeny jesličky ručně malované. Zvláště tomu tak bylo v Třebíči, které bylo městem betlemářů. Velkých betlemů má Třebíč na 60. Největší betlem mají v chrámu sv. Martina. Je 6 m dlouhý, 1,50 m široký a 2 m vysoký.

Třešť byla proslulá svými ručně malovanými figurkami. Zde v Třešti pečlivě a s oblibou tvořili z vyhlášených pařizků v lese horstvo s roklinami, jeskyněmi, poustevnami, potoky a vodopády ze stříbrného papíru. Vše to sloužilo jako malebné pozadí k hlavnímu výjevu biblickému.

Není pochyby, že i jinde na Moravě se těší oblibě krásné jesličky, buď s papírovými figurkami, nebo s vyřezávanými ze dřeva, jinde z vosku nebo z pálené hlíny.

Betlemy v Čechách. V první řadě můžeme jmenovat jesličkové archy pestře malované. Byly dodávány k nám z Německa, ale později bylo u nás vyrobeno také dosti jesličkových archů. Nad zbožím cizím i daleko nad ostatními archy českými se vyznamenávají umělecké jesličky Alšovy. Byly vydány Dědictvím Komenského v Praze r. 1902.

Vystupují tu tradiční figurky, jako ponocný, komíník, poustevník, myslivec s věrným Brokem, venkované a městští řemeslníci všichni, s dárkem pro Ježíška, v pozadí pak městečko Betlem, postavené v české středověké gotice. Kdo stanul před těmito Alšovými jesličkami, cítí, s jakou láskou a vroucností byly tvořeny, jak Mistr prožíval znovu své dětství, a tam i naše mysl při pohledu na ně zalétá!

Ručně malované betlemy na papíru byly oblíbeny zejména v Krkonoších a na Českomoravské vysočině. V Turnově a širokém jeho okolí se již dlouho v minulosti stavěly takové betlemy. Na počátku minulého století tam maloval jesličky malíř Jan Černovický z Krince. Takový betlem se skládal z krajinek připevněných na stěnu s městy, budovami a chrámy, domky salašníků a dřevorubců. Uprostřed celého betlemu je klenutá stáj a v ní je svatá rodina. V okolí je mnoho pastýřů a oveček, stromů a ptactva. Jen na jednom dubu je 25 ptáčků.

Bohem, Otcem. A drsný Petr Damiani si dojat představoval rozhovor s tím, který se měl narodit, takto:

„Kdo to je,
jenž klepe na dveře
a ruše noční spánek
mě volá:
Ó panno nejkrásnější,
sestro má a nevěsto,
ó drahokame přeskvoucí,
vstaň rychle:
otevř mi, ó nejsladší...“

Otevři mi cestu do života lidí, do evangelisace, ke kříži...

A ona otevřela. Ježíš vstoupil na svět: tma a vítr, samota a zvířata. Stvořitel slunci vstoupil skalní rozsedlinou na planetu Země jako poslední syn pozemské ženy, aby mezi narozenými nebylo nikoho, kdo by si mohl stěžovat na osud ještě ubožejší. Vstoupil však také jako první syn ženin, neboť byl přijat nejčistší mateřskou láskou, Otec mu odňal všechn lesk božského otcovství, aby se cele oddal něžností lidského mateřství. V té chvíli neměl k dispozici andělských zpěvů ani rachotu hromu, měl však nedostížnou něhu Marie, milované dcerušky Otcovy, láskyplné maminky Synovy.

Ve světle lucerny ho s nejsladší vroucností láskyplně objala a zavimula do bídného šatu svého. Snad to byl její spodní šat, její zástěra a její láska. A když ho proti zimě co nejlépe opatřila, mezitím co Josef upravoval čadící lampičku, zvedla stvořeníčko k světu, aby pohlédla do jeho tvářičky, aby v ní s vlastní podobou zhlédla taky nebeského Otce a aby ho ponejprv políbila.

Při tom polibku pocítila největší rozkoš, jakou kdy matka pocítila. Její duše okusila rozkoši božské lásky, na okamžik dosáhla nebeské blaženosti. To, co obyčejná matka zakouší, když ponejprv líbá první plod svého lůna, bylo u ní povzneseno klaněním, neboť na oněch rtech se dotkla Věčného a ve svém stvořeníčku patřila na svého Stvořitele.

Nízká skalní díra se v té chvíli rozjásala anděly, kteří se přišli klanět. Josef slze radostí, vzal z čistých rukou Mariiných dítě a políbil je, položil na slámu v jeslich, kam nezafukoval vítr a kde se soustřed'oval dech přežvykujících zvířat, a na tomto trůně novorozenej ponejprv usinal.

Ale ač veliké bylo dobrovolné poníženi krále vesmíru, přece veliká nastala slavnost všude nad oblohou i pod ní: uskutečnil se největší záraz nekonečné lásky. Mezi klidnými ospalými čtvernožci rozpjal anděl — snad zase Gabriel — křídla k letu a zaletěl mezi stáda ovcí k pastýřům, kteří zachumláni do koží, hlídali tam dole na výběžcích stepi, a najednou byli z jednovtápné tmy obklopeni světlem, jež je až bolestně oslnilo a poděsilo.

„Nebojte se!“ řekl anděl, jehož profil bylo možno chvílemi rozeznat v oslnivém jasu. „Zvěstuji vám velikou radost, která bude pro všechny lid.“

Pastýři vyskočili, napjali sluch a zrak: Bůh se tedy rozpomněl na svůj lid, který, jak se zdálo, byl ponechán na pospas idumečům a pohanům, a seslal posla k nim, k třídě v Judsku nejdrsnější a nejopovrženější, kterou zákoníci měli v oškřivenosti.

„Dnes se vám narodil Spasitel, to je Kristus Pán,

Právě tak se proslavilo Ústí nad Orlicí a Česká Třebová svými ručně malovanými betlemy.

Ve stavění betlemů proslula odedávna Příbram. Stavěly se tu v každé rodině, a to podle toho, jakou zálibu v nich měl otec rodiny. Byli-li vojákem u pěších, stavěl kasárna ze dřeva nebo z lepenky, byli-li dragounem, stavěl vojáky na koních. Příbramští se také proslavili vyřezávanými figurkami ze dřeva, které pak byly omalovány křehkými barvami. Ovšem nejoblíbenější byly jesličky mechanické, kde vedle biblických výjevů vznikly celé osady řemeslníků, rytířských hradů s obyvatelstvem, větrných mlýnů a mnoha různých divů, nad nimiž se všichni blaženě usmívali.

Právě na takový mechanický betlem z dětství vzpomíná Jar. Vrchlický ve svých verších. Vždyť mu ho pro radost postavil jeho strýček, farář Ant. Kolář, rodák příbramský!

Proslulým mechanickým betlemem je Proboštův v Třebechovicích pod Orehem. Je velmi složitý, představuje všechny druhy řemeslné práce, je však také neobyčejně vkusný. Je totiž slohově jednotný, jak je také patrné z rázu mnoha budov, které jsou v něm postaveny.

V Praze jsou velmi památné jesle v Loretě na Hradčanech. Všechny osoby jsou vytvořeny ve skutečných rozměrech lidských postav.

Velmi pěkným uměleckým výtvozem jsou rovněž jesličky v kostele sv. Cyrila a Metoděje v Karlíně, u sv. Ignáce v Praze II a u sv. Petra a Pavla na Vyšehradě. Starodávný je betlem u sv. Apolináře. Zaujímá celou zadní evangelijní stranu v délce 8,33 m a výši 1 m.

V chrámu Nanebevzetí P. Marie na vrchu Karlově je napodobena jeskyně betlemská. Zřízena byla na začátku XVIII. století. Sestupuje se k ní po osmi kamenných stupních jeden sáh pod zemí. Je klenutá, cihlami dlážděná a rozdělena na 5 oddělení. V prostředním oddělení je v jižním konci oltář, jenž naznačuje ono místo v Betlemě, kde se Kristus narodil. Zde stojí jesle a v nich na podestlané slámě je Jezulátko v plenkách, po stranách je socha P. Marie a sv. Josefa. Sochař vložil do tohoto díla hluboký cit a tak toto seskupení sv. rodiny působí na každého diváka hlubokým dojmem.

Jeden z nejkrásnějších pražských betlemů je v chrámu sv. Antonína v Praze VII. Již před padesáti lety akademický sochař a řezbář Václav Cvekl s akademickým malířem Karlem Stapferem (šéf scénické výpra-

vy v Nár. divadle) tvoří první figurální český betlem, zprvu chodský, později právem nazvaný slovanský. V pozadí Cveklova betlemu se vypínají středověké Domažlické s dražinovskými chaloupkami. Vpředu stojí betlemský chlév, nad nímž se vznáší anděl. Okolo Jezůška jsou děti a z dále přicházejí sv. Tři králové, to jest sv. Václav, Mečislav, kníže polský, a třetí, černý král vyniká nádhernou šatou. Přichází Chodka v kožichu, staříček dudák domažlický, venkovanka z Olomouce, Valáška ve valašském kraji, Hanačka s mísou buchet, slovácký šohaj z Hrozenkova, ryzburský myslivec se psem a jiné typy z českých zemí. Dále je zde vidět Černohorce s Černoorkou, ruskou rodinu ze Smolenska, lužickou Srbku a jiné krásné slovanské typy. Opravdu je tento betlem skutečným skvostem českého umění řezbářského.

Čeští malíři nové doby a vánoce

Vedle Mikoláše Alše, který vystihl znamenitě národní ráz českého venkova, ještě jiní čeští malíři v nové době malovali na vánoční motivy. Jsou to na př.: Josef Mánes, Josef A. Hellich, František Sequens, Václav Brožík, Felix Jenewein, Hanuš Schwaiger, Adolf Liebscher, Zikmund Rudl, František Urban, Marie Fischeřová-Kvěčhová. Alšovi lidovým tónem obrazů se blíží národní umělec Josef Lada.

Adolf Liebscher, známý malíř historických obrazů a kreslíř českých hradů a zámků, vystihl ve svém „Narození Páně“ velmi šťastně prostředí českého horského venkova. Tajemnou náladovost zdůrazňuje základní nazelenalá barva obrazu.

Hanuš Schwaiger, profesor akademie výtvarných umění a malíř figurálních obrazů na motivy pohádkové anebo alespoň plně fantastičnosti, je též původcem tří znamenitých domácích oltářků, „Narození Páně“ vyniká přednostmi jeho svérázného umění a pečlivým provedením.

Umělecká díla na pražském hradě

Pro pražskou gotickou katedrálu objednala Jednota pro dostavění chrámu sv. Víta hodnotné jesle u profesorky uměleckoprůmyslové školy, sochařky pracující v keramice, Heleny Johnové, vynikající umělkyně. Rozsáhlé dílo bylo ovšem hned od počátku rozpočteno na mnoho let. Hned v první době se počítalo, že provedení

v městě Davidově. A toto vám bude znamením: naleznete děťátko ovínuté plénkami a položené v jeslích.“

Domluvil, a rychle se rozvířily kolem zářícího hlasatele nespočetné zástupy jiných andělů — jako skvoucí prapory nebeské armády — neboť oné noci vtrhlo nebe na zemi záplavou světla za svým Korunním princem, který se stal pozemským obyvatelem, a z milujících úst vytryskl zpěv, který štěstím rozehvěl hvězdy:

Sláva na výsostech Bohu
a na zemi pokoj lidem dobré vůle.

Potom se světelný roj jako jeho zpěv poněmáhlu rozplynul v temnu noci, jež znovu zapadla za posledními odlesky jako tmavá opona.

Ti strážci stád, jejichž drsný život probíhal mezi pastvinami a nebem v jednotvárném střídání ročních počasí, provázených stejným rozbíháním hvězdných stád na temné báni, rozklenuté nad jejich zraky, byli náhle, díky své prostotě, svědky nejmohutnější podivné — tak ohromné, že o podobné nebylo zmínky ani v posvátných knihách — a naslouchali nejsladšímu ze všech poselství.

Sláva Bohu je povzbudila jako syny, k nimž ostatní lidé byli často jako vlci, a pokoj na zemi dával útěchu jejich dobré vůli, když dobyvatelé a kořistníci krví skrápěli cestu po travnatých úbočích.

Rozběhli se po svazích betlemských a brzo objevili jeskyni zázraku a našli Očekávaného jako útlé dítě ovínuté chudobnými plénkami u matky, galilejské ženy, snad patnáctileté, jejíž tvář činila veliká bledost a pohled plný lásky ještě mladistvější. Jsouce sami poniženi, nebyli překvapeni onou ponižeností a nevině se kla-

něli Synu Božímu. Jak těšil matku ten hold prostých duší!

S pastýři přiběhly ženy, a zatím co se oni vrátili do ovčinců a přinesli z nich mléko, sýr, ovčí kožešiny, jež s velkorysostí o překot nabízelí Josefovi, ženy zas nabízely delikátní a sesterskou pomoc, které ženy v podobných případech s hrdinnou uslechlíostí umějí poskytovat, ač Maria jí neměla zapotřebí, neboť její porod nebyl ničím jiným než sladkým darováním, nebo odevzdáním, bez utrpení.

Pak v řadě za sebou se slzami v očích přistupovali pohlédnout na tvář děťátka, jež pro ně, vyrostlé v dychtivém očekávání Mesiáše, znamenalo konec i počátek věčných důsledků: slávu, svobodu a hlavně pokoj.. Kdo v nejryzejším duchu předpovědi chápal, čím to narození obohatí život lidí, klaněl se Bohu a blahověčil ženě, jež porodila Krista, porodila spásu světa, a měl pocit nesplnitelného dluhu vůči oné matce, jež, protože byla sama plná milosti, dala život dokonalé, úplné milosti a darovala kandidátům smrti záruku věčného života.

Později, v budoucích staletích miliardy věřících budou závidět privilegovaným této země, kteří na vlastní oči užívali Ježíše, matku a bdělého domnělého otce v útulku pro domácí zvířata.

V následujících dnech přibíhali jiní lidé; počestné, bezejmenné zástupy těch, v nichž duše neztvrdla v kovové žlato: u jeslí a později v nějakém pohostinném domku přicházela jim Maria vstříc a ukazovala svého syna, který byl Synem Božím; květ, který vypučel ze stonku její osoby, ratolest z Jese a v gestu čistých rukou ho v jistém smyslu již tehdy obětovala lidu pro lid s nevyhnutelností větší oběti.

-er.

této práce si vyžádá dobu nejméně 5 let. Sochařské pojetí vychází z prostého života ze všech českých, moravských a slovenských krajů. Proto se klaní Spasiteli pastýři ze Slovače i z Valašska, dárci se sešli z Hané, z Chodska, z Třeboňska. Jedině sv. Tři králové s průvodem přicházejí v tradičních krojích z dalekého Východu.

Toto dílo, představující podle návrhu autorky bohatou skupinu asi 26 postav až 1 m vysokých, asi 30 figur menších, je z tvrdé fajance s barevnými polevami, ožívované zapalovaným zlatem a platinou. Pro umístění jesliček je určena západní stěna předsině nové sakristie.

Titulní obraz přílohy

V chrámu sv. Jiří nacházíme kamenný relief „Klanění sv. Tři králů“. V reliéfu se podle odborného posudku Rudolf Roučka mísí raně renesanční znaky s pozd-

ně gotickými, lomenými záhyby. Dílo upoutá plasticky jasnými tvary, výrazným spádem draperie a vsutku lapidární modelací.

Vánoce jsou jistě bohaté svou obsahovou náplní nejen pro věčícího člověka, jehož duše okřívá kouzlem lásky Boží, nýbrž i pro umělce, který nachází ve vánočních motivech nepřehledné bohatství námětů pro své tvůrčí dílo.

Pro všechny lidi dobré vůle jsou však vánoce také dobou, kdy víc než jindy si připomínáme, že šťastný život člověka je možný jen v lásce a v pokoji — dobou, kdy „Sláva na výsostech Bohu a pokoj lidem dobré vůle“ zaznívá v srdcích jako prosba, ale také jako slovo, které vyzývá k boji za uskutečnění lásky a míru na celém světě!

Dr Jaroslav Krčmář

125 LET ČASOPISU KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA

Letos uplyne 125 let od vzniku Časopisu katolického duchovenstva. Jisté není třeba vyzdvihovat jeho význam v naší bohovědné literatuře a v dějinách obrozovacích hnutí českého katolického kněžstva. Stručně a výstižně zdůrazňuje tuto skutečnost Podlahův Český bohovědný slovník: „*Význam Časopisu katolického duchovenstva pro českou bohovědnou literaturu jest velký, v něm počala býti pěstována a v něm značná, a to velice cenná část její jest i uložena.*“ (Díl III., str. 308.) I když toto ocenění uplatňuje se na čistě theologickou část časopisu, nelze opomíjet jeho význam zejména v ročnicích z minulého století, který tkví i v jeho vlastenecko-národním postulátu. „*Vznešené a svaté jest povolání duchovního pastýře*“ — čteme v úvodním článku 1. čísla Časopisu katolického duchovenstva z r. 1828, a krásný lidský profil kněze-duchovního pastýře krystalisují další řádky ze vzpomínaného úvodu, podle kterých kněz je a musí být: „...*tlumočnickem a vysvětlivatelem vůle a zákonů vládařských k zachování pořádku, pokoje a štěstí obecného.*“ (Autorem tohoto úvodu jest sám Jos. Jungmann, kterému byla svěřena starost o jazykovou úpravu časopisu. Po něm ji řídil F. L. Čelakovský.) Tato slova jsou velmi blízká a souladná i s dnešním smyslem a úkolem pastýřského úřadu kněze. Vzpomínáme-li pět čtvrtstoletí vzniku Časopisu katolického duchovenstva v našem Duchovním pastýři, měsíčníku katolického duchovenstva, vzdáváme tak upřímný hold památce vynikajících kněží a vlastenců a ukazujeme, že v jejich stopách a linii kráčí odhodlané a posílené láskou k drahému českému a slovenskému lidu i dnešní naše katolické kněžstvo.

Všimněme si při tom vzácném jubileu osob a dat, které vytvářejí nadhernou a bohatou historii časopisu. První číslo, jakož i další čísla prvního ročníku vyšla v r. 1828 za redakce Mikuláše Tomka, profesora katechetiky, Vojtěcha Procházky, faráře u sv. Vojtěcha v Praze, a Ignáce Mráze, spirituála semináře. Časopis vydávala pražská arcibiskupská konsistoř. Popud k založení časopisu dal ceremonář pražského arcibiskupa Karel Vinařický, který později časopis obnovil a sám redigoval. Události kolem založení časopisu podrobně vylicil Ant. Podlaha v článku „Po osmdesáti letech“ (ČKD, r. 1909, str. 1—10).

Redakci šlo zřejmě o všestrannou theologickou hlídku, která by se neuzavírala do skořápky svých individuálních problémů, nýbrž vědecky upevňovala důkladné a zkoumavé pohledy na různé problémy. Nacházíme zde Zieglerovy studie o glagolském písmu, o staroslovenských překladech Pisma sv., Jos. Sychra, K. J. Zimmermann a Václav Slaviček rozebírají různé problémy dogmatické, pastorální a morální. Vinařický referuje většinou o knižních novinkách. Vlastní básně nebo překlady uveřejňují Fr. Vacek a Kamaryt. R. 1829 redigovali časopis Mikuláš Tomek a Václav Slaviček, oba metropolitní kanovníci u sv. Víta na hradě pražském. Ve druhém ročníku se více prohlubuje náplň časopisu. Přistupují studie exegetická, právní, pedagogicko-katechetická. Přibývají noví spolupracovníci. Jan Körner, Javornický, Ant. Marek, Vinc. Zahradník, Jos. Helfert,

Jos. Holásek a jiní. V posledním čísle ročníku je uveřejněn seznam předplatitelů časopisu, který ukazuje, jaké se těšil popularitě v řadách českého kněžstva. (V seznamu setkáváme se se jmény i mnoha známých slovenských kněží a vlastenců: Hábel, Bučanský, Rešetka, Fejerpataky, biskupa Belika a Belanského.) Ročník 1830—32 rediguje Václav Slaviček již sám. Získává nové spolupracovníky ve Fr. Slámovi, V. Novotném, Fr. Boganicím, Št. Vránovi, J. Nep. Hlaváčovi a j. Povšimnuti hodný je Slámův článek, varující i žalující na škody z německého vychovávání české mládeže (ČKD, r. 1832, str. 84) anebo Kamarytův dopis bohoslovci, (tamtéž str. 590), ve kterém jsou zvlášť zdůrazněny povinnosti kněze k národu a vlasti.

Po Václavíčkovi se ujal redakce Václav Pešina z Chodoru, pražský metropolitní kanovník, který časopis řídil 15 let (1833—47). I Pešina rozšířil síť přispěvatelů a pod jeho řízením se na stránkách ČKD objevují velmi známá jména, jako: Jan Nep. Stárek, Havránek, Krbec, J. V. Jirsík, Jos. Smetana, Vlasák, Ant. Řehák, Podstránecký, Em. Doležal, Jan Cvrček, Hrabal, Karlík, Dobicer, Štulc a j. Z řady pozoruhodných článků zvlášť nás upoutá příspěvek Gottharda Holubáře: *Kdo jest pravý vlastenec?*, ve kterém vhodně a správně vystihl smysl a charakter naší křesťanské lásky k vlasti: „*Vlastenectví jestiž láska k vlasti, kterážto se na zvláštním poměru zakládá. Podle učení a příkladu Ježíšova jest obecná křesťanská láska na zemi narození našeho zvlášť obrácená věrně i svědomitě plnění všech občanských povinností. Pravý tedy vlastenec snaží se ve svém povolání býti dokonalým, k tomu hledí, by jím ono místo, na kterémž od Boha postaven jest, věrně zastáváno bylo.*“ (ČKD 1846, str. 157.) Anebo na jiném místě: „*K zastání obhájení vlasti hotov jest k nejdražším obětím, neboť pokládá blaho země své výše nežli svůj vlastní život.*“

R. 1848 již nevydává časopis konsistoř, nýbrž vydává jej a rediguje Jan V. Jirsík až do roku 1851. Jirsík v úvodním článku vytyčuje další směrnice časopisu, že časopis „*má za účel rozmáhati vědecké vzdělání československého kněžstva přirozenou řečí mateřskou*“ (ČKD 1848, str. 15) a vtiskuje do čela časopisu heslo: *In omnibus Caritas*. I formálně upravuje rozdělení časopisu na tři základní oddíly. V prvním shromažďuje příspěvky týkající se veškerého bohosloví, ve druhém českou literaturu a ve třetím různé zprávy a informace z církevního a národního života. Jirsík redigoval časopis právě v revolučních dobách let osmačtyřicátých a dozvuky doby ve velmi střízlivé, zdravé a objektivní formě zaznívají ještě dlouho, zvláště však jsou velmi patrné v článku Svoboda, rovnost, bratrství (ČKD 1849, str. 51). Jirsík jako redaktor širokých rozhledů se neuzavíral před tehdy dosti ožehavým problémem revoluce, svobody, jednoty a spravedlnosti.

V r. 1852 převzali redigování časopisu křižovník Fr. X. Havránek a prof. církevního práva Dr. Edvard Tersch. Časopis však pro nedostatek předplatitelů musel zaniknouti, a teprve v r. 1860 jej začíná znova vy-

dávat jeho původní zakladatel K. Vinařický a rediguje jej sám až do r. 1866. Pak přibral do redakce Dr. Klementa Borového a s ním redigoval ročníky 1867 a 1868. V r. 1869 se ujímá redakce Dr. Kl. Borový sám a časopis rediguje téměř 29 let až do 7. čísla ročníku 1897. Borový soustředil kolem časopisu řadu starších i začínajících autorů theologů. K starým přibyli noví: Holubář, Holásek, Hnojek, Hlavač, Procházka, Kryštůfek, Desolda, Brynych, Doucha a jiní. Z laiků setkáváme se zde s F. L. Čelakovským. Bezpochyby Borovému přináší zaslouha za to, že uveřejňoval též pohledy k neaktuálnějšímu problému, na př. Štulecův zajímavý příspěvek *Vlast a Církev* (ČKD 1870, str. 479). Jistě milé nás překvapí v 7. č. ročníku 1883 (str. 418) příspěvek vynikajícího slovenského kněze-vlastence Fr. V. Sasinka. V r. 1897 od č. 8—10 redigují časopis Fr. Krásl, F. X. Kryštůfek a Jos. Tumpach, ke kterým do redakce v r. 1905 přistoupil i Ant. Podlaha. Když v roce 1907 zemřel Krásl a v letech 1916 Kryštůfek a Tumpach, rediguje Podlaha časopis sám, jen v r. 1921 spolupracuje jako spoluredaktor Fr. Stejskal a přibývá též příloha *Sursum*, řízená nynějším děkanem pražské theologické fakulty Msgr. Dr. Jos. Hronkem, který ročník 1925 redigoval spolu s Podlahou. V r. 1930 pod Podlahovým vedením redigoval časopis Jos. Vajs, pak od r. 1931 Dr. Karel Kadlec. Ročníkem 1933 časo-

pis vedl redakční sbor, ve kterém byli: Cibulka, Dvorník, Funczik, Hejčl, Kadlec, Perlík a Vajs. Po převratě a osvobození zpod nacistického jha vydával časopis Dr. Kadlec ve spolupráci s nynějšími profesory naší bohoslovecké fakulty Dr. Merellem a Dr. Kubalíkem.

Od r. 1950 začal vycházet Duchovní pastýř s podtitulkem měsíčník katolického duchovenstva, který kromě svého theologického poslání informuje naše kněžstvo o nejčasovějších otázkách přítomné doby a navazuje tak na práci svých předchůdců.

A není jistě bez zajímavosti, že i Duchovní pastýř, právě jako ČKD redigovaný J. V. Jirsíkem v revolučních dobách, obráží na svých stranách vše, co hýbá kněžským srdcem a je problematikou současnosti. Duchovní pastýř se svou thematicko-obsahovou náplní se důsledně srovnává s náplní Časopisu katolického duchovenstva, redigovaného vlasteneckým biskupem Janem Valeriánem Jirsíkem. Tento soulad dotvrzuje fakt, že v šlépějích vynikajících svých předchůdců kráčí i dnes naše katolické kněžstvo věrně po boku svého lidu směle a odhodlaně vpřed do krásné mírové budoucnosti. *Caritas Christi urget nos* — heslo Duchovního pastýře — nechť i nadále ukazuje směr, utvrzuje odhodlání a posiluje nezlomnou vůli plnit a splnit to, co od římskokatolického kněze v dnešní době vyžaduje Bůh, Církev a vlast!

P. Emil Korba

ROZHOVOR

s vsdp. konsistorním radou Janem Tkaným, autorem direktáře

1. Jak dlouho již, pane rado, pracujete na sestavování direktáře?

Účast na sestavování našeho diecézního direktáře jsem měl od ročníku 1915, samostatně jsem sestavoval pak náš direktář od roku 1922.

2. Je třeba, abyste znal všechny předpisy, kterých jistě není málo. Které knihy hlavně vás, pane rado, informovaly o vaší práci?

K řádnému sestavení direktáře je třeba znalosti rubrik jak misálu, tak breviáře a i ostatních liturgických knih. Rubriky někde jsou nejasné, a tu je třeba jejich úředního vysvětlení a rozhodnutí, jak jich použití.

K sestavování direktáře používal jsem těchto autorů: Fr. Brehm: *Die Neuerungen im Brevier, Die Neuerungen in Missale, Synopsis additionum et variationum in editione typica Missalis*. — P. Paulinus Gemert: *Rubricarum et caeremoniarum promptuarium 1. a 2. vydání*. — C. Callewaert: *De breviarii Romani liturgia, Caeremoniale in Missa privata et solemni*. — J. F. Van de Stappen: *Tractatus de rubricis Breviarii Romani, Tractatus de rubricis Missalis Romani*. — Aug. Croegaert: *Tractatus de rubricis Missalis Romani*. — Fr. Gaudentius Bootsma: *Tractatus de officio Divino et Missa*. — Jos. Aertnys-Dankman: *Compendium liturgicum*. — De Carpo: *Kalendarium perpetuum*. — De Carpo-Moretti: *Caeremoniale iuxta ritum Romanum*. — Dr. Kieffer: *Rubriciztik*. — Gatterer: *Annus liturgicus, Praxis celebrandi*. — Piacenza: *Expositio rubricarum Breviarii Romani*. — Bart. Gavantus: *Thesaurus sacrorum rituum*. — De Herdt: *Sacrae liturgiae praxis*. — Fr. Stella: *Institutiones liturgicae*. — P. Viktorinus ab Appeltern: *Socius celebrantis*.

3. V nejbližší době dostaneme do rukou nový direktář na rok 1954. Co byste chtěl říci o tomto vydání?

Ve společném direktáři pro rok 1954 různé diecézní oktávy mimo oktáv sv. zemských patronů budou na konci direktáře v appendixu, jak jsou v letošním oktávy posvěcení vlastního kostela. Každá oktáva bude úplně vypracovaná a ve vlastním direktáři onoho dne bude poukázáno, kde tuto hledati. Tím se stane direktář přehlednější a mnohé závorky o komemoracích a p. tím odpadnou ve vlastním direktáři.

Vypracovati společný direktář pro 7 diecézí tak, aby byl úplně přehledný a uspokojil každého, je skorem nemožné. Na některý den připadnou až i 4 různé svátky, pro které je třeba upravití schema officia a Mše sv. Při sestavování společného direktáře bylo mi směrodatným kalendarium Ecclesiae universalis, a proto nedávám žádné diecézní přednost. Jen v ty dny, kdy kalendarium universale nemělo svátku aneb byl snad jen svátek simplex a některé diecéze měly svátek větší, tu svátek vyššího ritu má přednost, nebo je-li některý svátek slaven ve více diecézích.

Jestliže se snad v direktáři vyskytne někdy nějaká chyba nebo nedopatření, nelze to žádnému pořadateli direktáře pokládati za neznalost rubrik; při komplikaci rubrik je to snadno možné, že se něco přehlédne. Kritika je vždy snadnější než práce.

ČEŠTÍ PATRONOVÉ VE SLOVENSKÉ POESII

Dokončení.

A tak jako Hollý a Hviezdoslav vzdal ve svém díle hold památce sv. bratří, i nadšený tvůrce rozkošné Maríny a odvážného Detvana Andrej Sladkovič (evangelický farář) pozastavuje se nad naší starobylou a slavnou historií a volá:

Hl'a, tam v tých párach Velehrad zdá sa
tam Devín, Hostýn srdcom zatriasa
tam Nitry svätej opona.⁵⁾

Podobně i v jiné básni: Lipa cyrilometodejská,⁶⁾ kde je ještě citelnější jeho úzký a upřímný vztah k sv.

bratřím. Sládkovič a rovněž i Hviezdoslav jen potvrzují, co jsme poznamenali o zásahu sv. bratří do duchovního i národního života všeho slovenského lidu. Tito dva světci patří celému národu a právě v poesii tvůrců různých konfesních příslušenství se to nejzřejměji potvrzuje. Z ostatních uvedeme *Antona Mišútha*, který svým veršem ukazuje zase, co znamenala pro porobený národ jejich mocná nebeská přímluva. V starším z bratří, ve sv. Metoději, vidí Otce vlasti:

»Sváty Metod, otče vlasti
Slovač tvoja v horkom žiali
na ňu perú nehod strastí
tak ju zničít by si priali.«⁷⁾

U mladších básníků zaznává už více reminiscenčně, náznakovitě nebo v souvislosti s tím, co bylo se jménem sv. bratří úzce spojeno. Tak u *P. G. Hlbiny* v básních: *Fakľa Kristova*. Arcibiskup a Metodov testament ve sbírce *Mračná*.⁸⁾ U *Svetoslava Veigla* v básni *Devín* ze sbírky: *Cestami vetrov*⁹⁾ a *Janko Silan* v básni *Víno z knihy Rebrík do neba*.¹⁰⁾

V závěru našich pohledů na cyrilometodějskou tematiku ve slovenské poesii nemůžeme neuvést, že tato krásně a vpravdě důstojně zaznává ve známé a oblíbené písni »Nitra milá, Nitra«, v jednom z nejkrásnějších cyrilometodějských hymnů slovenských.

Ve svazku 9. a 10. Diela Jána Hollého, které jsou označeny jako *Katolícki spevník*, jest nejvíce básnických projevů úcty k českým zemským patronům. Hollý zde shromáždil své nádherné písně prosebné i oslavné, složené pro potřebu prostého věřícího lidu slovenského. I když jejich vznik byl usměrňován u Hollého okamžitou potřebou, nelze říci, že by tyto jeho písně ztrácely na své hodnotě básnicko-umělecké.

Krásně vyzpíval svůj upřímný obdiv k sv. Vojtěchu i k dalšímu českému patronu sv. Janu Nepomuckému:

»Hvězdi hned' z hornej zaslané visosti
nad telom sviťa a vođu plujúce
Svími preslavni viprovadzajú tvoj ohňami pohreb.«

Sv. Víta, zemského patrona a patrona naší národní velesvatyně na pražském hradě, zvelebil Hollý ve dvou básních. V jedné z nich předkládá sv. Vítu prosbu za přímluvu v nebesích:

»Včil odplatu už mající
a ve slávě se tešící
neprestaj sa primlúvať
U Boha prosívať
Bi sme každé trápení
Znášali pre spasení«

(sv. 10, str. 169). Podobně ve dvou básních uctívá i sv. Prokopa, jehož tisícileté jubileum letos slavíme. (Sv. 9, str. 126 a sv. 10, str. 176.) Konečně sv. Václav, nejnárodnější světec českého lidu, pochopitelně nemohl uniknout básnickému pathosu Hollého, který složil rovněž až dvě básně »O sv. Václavovi, českému vodcovi a mučedníkovi«. I tu jako v jiných Hollý zachovává svůj postup, oslavu a popis markantních ctností světce, a uzavírá báseň přiměřenou invokací:

»Včil božsku v nebesach slávu požívajíc
Prímlúvaj sa za nás, bi sme opravdive
Nábožni ubohim všecko činiť dobre
Blížnim nikdy neprestali«

(sv. 9, str. 163). Dá se tedy říci, že to byl hlavně Ján Hollý, který na poli svého básnického a kněžského působení se význačně zasloužil o rozšíření úcty českých zemských patronů na Slovensku. Ve slovenské poesii poslední doby se tyto motivy a tato tematika rovněž objevují. Tak laureát státní ceny V. *Mihálik* v básnický velmi dokonalém provedení vyjádřil poválečné ovzduší, ukázal na důsledky války a v závěru své básně »Modlitba« apostrofuje sv. Vojtěcha upřímnou invokací:

»Pozriže na zem, čo sa ledva vyhla svojmu nešťastiu
Záhony mrtvých miesto ozimín ju zdobia
s dážd'om sa na ňu život nespúšťa len únava a mdloba
kde granátové jamy, dosiaľ kvety nerastú
ba ani požiar nenávisti v srdciach nezadúša čas
brat' človek vrhá doň to posledné, čo ešte zostalo mu
Ó práve teraz, hoci v izbách spáleného domu
stoj, svätý Vojtechu, pri nás, neopúšťaj nás.«¹²⁾

Podobnou upřímností zazpívali sv. Vojtěchu i *C. H. Milotinský* v básni *Sv. Vojtechovi*¹³⁾ a *G. Zvonický* v epeji *Koruna rodu Slávníkovcov*.¹⁴⁾ I mladý a nadějný básník *M. Valek* v básni *Smrt' sv. Vojtěcha*¹⁵⁾ solidně školeným básnickým výrazem upevnil víru v pomoc sv. Vojtěcha, která v jeho verši zaznává jako touha po svatovojtěšské apoštolské horlivosti:

»Hoci Ťa zabili no srdce Tvoje žije
Od Polska cez Prahu k Tatrám Tvoja ruka
v storočí dvatsiatom sa k novej smrti nuká.
Hoci aj mrtvý si, no srdce Tvoje žije.«

Z kontextu básně vyplývá, že mladému autoru se zde chtělo projevit touhu, aby světec Čech i Slováky tak upřímně milovaný byl svým srdcem, naplněným horoucí bratrskou láskou, vzorem naší národní vzájemnosti.

Oceňující tyto pohledy do slovenské poesie a hledající v ní temata a motivy českých zemských patronů, ukázali jsme, že se vyskytly v míře poměrně dosti bohaté. Poukázali jsme i na jejich národní význam, na vůdčí myšlenku jednoty, národní vzájemnosti a bratrské lásky obou našich národů, která se dnes ještě více upevnila v jednotné cestě do krásnější mírové a budovatelské budoucnosti obou našich národů.

⁵⁾ V básni *Morava*, Spisy A. Sládkoviča, sv. I. vyd. MS v Martine 1920, str. 34.

⁶⁾ Tamtéž, str. 134.

⁷⁾ V básni *Ku sv. Metodovi* z r. 1908, vyšla mnohem později ve sbírce *Z viru života*, Trnava 1923.

⁸⁾ Vyd. Spolok sv. Vojtecha, Trnava 1947.

⁹⁾ Vyd. U nás, Bratislava 1938.

¹⁰⁾ Vyd. Spolok sv. Vojtecha, Trnava 1939.

¹¹⁾ *Nová práca*, r. III, č. 4, str. 185.

¹²⁾ Tamtéž, str. 195.

¹³⁾ Tamtéž, str. 203.

¹⁴⁾ *Plameň*, Trnava, č. 16/1947, str. 247.

P. Emil Korba

GALERIE VLASTENECKÝCH KNĚŽÍ

P. PhDr. JOSEF FRANTIŠEK SMETANA, VLASTENECKÝ KNĚZ, BUDITEL, PŘÍRODOVĚDEC

Narodil se na úsvitu mnohoslabného XIX. století 11. března 1801 v Svinišťanech u České Skalice jako syn vrchnostenského zahradníka náhodského panství. Měl pět sourozenců a nebyl proto středem zájmu svých rodičů. Školního vzdělání se mu dostalo v Třebešově, a protože jevil mimořádné vlohy, dali ho učít latině. Když mu v devíti letech zemřel otec, převzal péči o jeho výchovu jeho strýc, sládek Fr. Smetana v Novém Městě nad Metují, otec skladatele Bedřicha Sme-

tany, který ho v čtrnácti letech dal zapsat do nižšího gymnasia v Hradci Králové, „kde jakkoli jen česky mluvil, brzo nad ostatní hochy vynikl“ a v mimořádných hodinách češtiny u profesora V. V. Klicpery byl premiantem. Když r. 1819 odešel na filosofii do Prahy a poznal Jungmanna, také zahořel vlasteneckým nadšením. Po dvou letech vstoupil do arcibiskupského semináře. Na kněze byl vysvěcen 14. srpna 1826. Představení poznavše jeho zálibu v historii a v přírodních

vědách, poslali ho studovat dějepis, matematiku a fyziku. Od r. 1829 do 1831 byl kaplanem v Úterém, kde se zabýval studiem matematickými a přírodovědeckými. Po složení profesorské zkoušky se stal suplentem a později profesorem fyziky na filosofii v Plzni. Na doktora filosofie byl promován 1834.

Brzy po jeho příchodu začíná, hlavně vlivem jeho spolubratra Vojtěcha Sedláčka, prvního uvědomělého buditele poněmčené Plzně, jeho horlivá a mnohostranná buditecká činnost. Když Sedláček umřel, rozloučil se s ním tklivou elegií a jako samozřejmé dědictví převzal jeho vlastenecké snahy: přednášel posluchačům filosofie o českém jazyku a literatuře, kdežto profesor Šindelář vyučoval v mimořádných hodinách češtině na gymnasiu a kaplan Wiesner převzal starost o českou knihovnu. Vlastencem tedy nepřestává být ani jako učitel, ba právě v této funkci pracuje pro vlast ze všech sil. A Sedláčkův okruh působení ještě rozšiřuje: nespokojuje se národnostním uvědomováním studentů, ale chce zainteresovat nejširší lidové kruhy, o něž nikdo nejvil zájmu, nejen o vlast, národ a rodnou řeč, nýbrž i o jejich hmotné zájmy, o zvýšení jejich sociální úrovně. Nelituje námahy a obětuje své snaze nedělní odpůldne, aby v gymnasijských posluchárnách vykládal učňům, tovaryšům i drobným českým mistrům o pokroku přírodních věd. Přitom, aby látku svému posluchačstvu co nejvíce přiblížil a učinil zábavnou, prováděl své výklady fyzikálními experimenty. Božena Němcová v České Věle z 2. února 1847 dosvědčuje, že jeho cesta byla správná: „Co se týče okolních vesnic, neče se nikde pilněji než v Medákově. Toho zásluhu má J. K., tamější selský synek... On nechodil jen dčma do školy a v pozdějších letech, když trávil nějaký čas u příbuzných v Plzni, chodíval do nedělních přednášek pana profesora Smetana.“

Tyto přednášky se staly zárodkem „nedělní průmyslové školy“, jež byla r. 1840 otevřena a na niž se přednášelo česky. Smetana, národní buditel, předchází svou dobu, stával se buditelem sociálně-hospodářským, aby český člověk prostřednictvím vyššího odborného vzdělání dosáhl většího hospodářského blahobytu. Z počátku měla škola asi 50 posluchačů, kteří za nedlouhou vzrostli na 200, takže posluchárna jich ani nemohla pojmout. Byla udržována jen ideální horlivostí přednášejících, kteří i fyzikální pokusy konali na svůj náklad. Veřejnost měla jen pochvalná slova, příspěvky vázly. Smetana r. 1847 promluvil v „Měšťanské besedě plzeňské“ o důležitosti průmyslové školy a nakonec požádal o příspěvek na ni. A zazobaní plzeňští měšťáci vytáhli ze svých kapes 4 zl. a několik krejcarů... „Vladykové plzeňští — trpce si stěžuje Smetana v zápiscích — jací jste odjakživa bývali, neteční pro blaho vlasti, sobětliví a odpadlíci, takoví jste podnes a marná každá práce napravit vás.“ — Ze průmyslové školství považoval za velmi důležité pro povznesení národního blahobytu, patrně z toho, že sbíral příspěvky na pražskou průmyslovou školu, jak píše: „2. března zaslal jsem do Prahy 76 fl. stříbra příspěvků pro průmyslovou českou školu, kteréž mezi duchovenstvem a učitelstvem zdejšími sebrány byly, a 13. odevzdal mi pan Mikeš 50 fl. od právovárečného měšťanstva k témuž účelu darovaných, které jsem téhož dne redaktoru Českých Novin p. Havlíčkovi odeslal.“ Právovárečné panstvo zahanbili šestáky placení kaplanů a učitelů!

Rozhodující vliv měl J. Fr. Smetana na národní uvědomění svého bratrance Bedřicha Smetany, který v letech 1840—1843 v Plzni studoval a svému přísnému profesorovi říkal „pane strýčku“. Tam poznal patnáctiletou brunetu Kateřinu Kolářovou, s níž hrával čtyřruční skladby. Tam okusil slasti prvních úspěchů při přednesu svých komposičních pokusů. Jeho milostné touhy došly splnění až r. 1849, kdy se štíhlá Kateřina stala jeho ženou.

Prvním větším samostatným dílem Smetanovým je *Obráz starého světa, t. j. všeobecná politická historie prvního věku od počátku společnosti lidské až ku pádu říše římské*, které vyšlo r. 1834 a bylo věnováno Jung-

mannovi. Palacký označil spis za „zdařilý a výborný“, jehož sloh „antickou lepotou a jadrností vyniká tak, že se zdá, an výteční duchové starého Řecka i Říma sami k nám mluví“. Pokud jde o obsah, „mezi nejzdařilejší počítati se musí, které kdykoli a u kteréhokoli národu na světlo vyšly“.

Smetana pracoval dál na středověku a novověku, avšak „druhý díl všeobecné historie mé »středověk« censurou zavržen byl pro »freisinnige Ideen« — poznal si na den 34. narozenin — načez jsem odepsal, aby mi jej nazpět odeslali, že raději nic než nepravdu psáti nechci“. Jsa knězem svobodomyšlným a osvíceným, sám plnil, co hlásal, a byl tak svému okolí a zvláště mládeži vzorem charakteru.

Proto r. 1835 bez ohledu na panující názory napsal obranu osvěty: *Zdali jest osvěta lidu obecného nebezpečná církvi a státu?* — Dokazuje, že právě osvěty je zapotřebí, aby se církev a stát pokojně rozvíjely a plnily své povinnosti, vždyť „osvěta teprv otevřela důstojenství lidského chrámu, rozrážela hanebná pouta poroby, věčná osob práva do společnosti lidské, pod jejichž praporem svatým vykvétati počaly země barbarstvím prve potlačené a radostně vyrůstati na nich národů domácí blahobyti“.

„Jakožto výjev dobré vůle jednoho z ctitelů svých, který seč býti může, všecko vlasti věnovat sobě ustanovil,“ věnuje 1837 svým krajanům dílo *Základové hvězdoslavi čili astronomie*, které je prvním pozoruhodným spísem české astronomie a o němž M. Pokorný v Osvětě 1880 píše, že „od r. 1837, kdy vydáno Smetanovo dílo *Základové hvězdoslavi*, v literatuře české není ničádného důležitějšího spisu vědeckého o tomto předměti“.

Když Šafařík 1842 vydal *Slovanský národopis*, vnukl tím Smetanovi myšlenku sestavit obdobnou mapu českou; a ještě téhož roku o prázdninách se vydal na poutku krajem plzeňským a klatovským, aby 1. vymezil hranice mezi městy českými a německými; 2. vyšetřil jména česká míst zmínčených a 3. vyzkoumal památky jazyka českého v místech poněmčených. — Roztrpčení své vyjádřil v básni *Laokoon*: „Zmije svírá hrdlo tvoje — želeplná vlasti má! — Veliká to černá zmije — ach, ona tě udolá!... Vzhůru, bratři! rozvážeme — pouta tato hanlivá! Okovy tvé rozbijeme — a svobodnás, vlasti má!“ — Výsledky své práce uveřejnil v ČČM 1843 pod titulem: *Pomůcka k národopisné mapě království českého*.

R. 1842 vydal též *Silozpyt čili fyziku*, jež byla přímo sepsána pro posluchače lidové školy nedělní. Téhož roku obdržel pochvalné uznání za úspěchy při vyučování. Avšak spravedlivý kněz-buditel nebyl ke koupi a když hrozilo nebezpečí, že český jazyk bude vypuzen z posledních své posice — triviálních škol, postavil se statečně po bok buditelům Rautenkranzovi, Slámovi, Vínařickému a Vránovi spískem *Slovo o vychování mládeže české*, v němž žádá, aby na všech školách byla řeč česká dosazena v svá práva, jakož aby na školách triviálních byla mládež připravována k pracím stavu selského a řemeslnického. Farář J. J. Marek píše o výsledku tohoto spisku Jar. Pospíšilovi: „Jeho slovo o vychování české mládeže nadělalo hluku a přináší ovoce. Kníže arcibiskup mu psal, projevuje žádost, aby jmenovitě udal osady, ve kterých se mládež naše tak po macešku vychovává. My, faráři, musili jsme se vyjádřiti, jak to s věcí stojí. Zemská vláda zaslala to na gymnasia, každý student musel se hlásiti k své řeči. Hlásiliť se k jazyku německému, že prý tomu lépe rozumějí... Od vlády bychom snad leccčehos obdrželi, kdyby nebylo Němců a renegátů...“ Smetana mezitím založil dvě knihovny: při filosofickém ústavu a na Lochotině.

Vedle řady menších prací z oboru přírodního, historického, osvětové vychovatelského a vědecky astronomického vydal r. 1846 *Všeobecný dějepis občanský*, který Šafařík a Jungmann doporučili jako učebnici pro gymnasia, kde se vyučovalo neobligátně česky.

Rok 1848 naplňuje statečného bojovníka za lepší příští národa nejsmělejšími nadějemi: vítá konstituci, spisuje žádost na české poslance, aby se příští rok vyučovalo češtině povinně na všech školách s českými

žáky, stává se členem a brzo potom starostou Slovanské lípy plzeňské, do nově založeného časopisu *Posel ode Mže* píše články: *Stejně oprávnění obou národností v Čechách* a r. 1849 posílá provolání *Českým krajanům okoli stříbrského*, aby zůstali věrni svému jazyku. Ale ještě týž rok zařídil ostrý vítr politické reakce: německý opat zakázal Smetanovi docházet do Slovanské lípy, jež byla brzo potom přeměněna v pouhý čtenářský spolek. Dopadají další rány: byrokracie, mající pro jiné kněze nejdevoťnější tituly, označuje vzdělaného, lidumilného Smetanu jako kněžoura (Pfafte) a staví ho pod policejní dozor, malodušní „přátelé“ až na několik duchovních se mu vyhýbají. Roku 1852 zrak mikroskopem a dalekohledem unavený slábné a Smetana přes zdařilou operaci ztrácí levé oko. Ale není zlomen: samotný, z boje vyřazený, zrazený, prochází se vzpřímen alejemi, a máje všechny úseky procházky přesné na kroky odpočítány, netápe, takže nezasvěcenec jeho strašné choroby nepozoruje. A přece je to týž profesor, který „zpaměti přednášel dějiny, fysiku, astronomii, paleontologii, stoje před žáky nebo přecházejí, jenž krásně mluvil vzletným slovem, takže žáci poslouchali s utajeným dechem, jehož nadšení rostlo, když nám vypravoval o slávě naší vlasti, našeho národa...“ (Dr Naxera, Z paměti starého studenta.)

Nyní sladkou mlčenlivou důvěrníci jeho je poesie; své nejintimnější city svěřuje papíru nebo tabulce. Jsou bezprostřední, neboť nejsou určeny čtenářům. Vskutku také výbor této poesie byl vydán až za čtyřicet let po

jeho smrti, aby udivil svou hloubkou i útočností české čtenáře. V básních, jako je *Svatý Vojtěch*, *Loučení*, ozývá se harmonický akord čisté poesie, ale v básni *Teleologie* pošklebuje se násilně umlčený bard víře „v ten nejmoudřejší, nejlepší všech možných světů,“ aby v mnoha jiných nelibostných, místy až triviálním sarkasmem stíhal politickou reakci, patolizalství a církevnictví. V básni *Na rok 1856* — rok uzavření konkordátu — je téměř kongeniální s Havlíčkem: „... Ovčí kůže budou velmi — velkou cenu mít, — neboť všichni vlci, lišky — budou je nosit — ... na kostelích se vylíne — množství havranů, — bude hojnost katolíků, — málo křesťanů.“ — Nemluvila z nich zlomyslnost, nýbrž nevolí burácelo v nich nitro dosud horečně činného muže, nyní odsouzeného k mlčení. Když r. 1857 šťastně dopadla operace pravého oka a všichni přátelé se z toho upřímně radovali — v Praze byly slouženy děkovné bohoslužby — a Smetana sám se těšil, že se opět chopí pera, onemocněl zápalem plic, z něhož se sice uzdravil, ale žil v neustálém strachu o své jedině oko, až koncem ledna 1861 se dostavila náhle recidiva, které podlehl 18. února, přijav předtím zbožně svátosti umírajících. Byl pochován k svým přátelům V. Sedláčkovi, Zaupeřovi, J. K. Tylovi, nespátřiv svým slábnoucím zrakem zoru nové politické doby.

Zanechal četný vzdělaný kruh uvědomělých pracovníků, kteří v jeho buditelském díle houževnatě a s úspěchem pokračovali na plzeňském suchopáru. J. B.

Z KATOLICKÉHO SVĚTA

SSSR

V Moskvě bylo nedávno započato s vydáváním katolického časopisu. Redaktorem listu je P. George Buissonette. List chce sloužit účelům katolického náboženského života.

MAĎARSKO

V závěru nedávného zasedání maďarské celostátní Rady míru, na němž byly zhodnoceny výsledky dosažité činnosti obránců míru a stav mírového hnutí na celém světě, jakož i vetyčeny směrnice pro budoucí akce mírových organizací v Maďarsku, podal reformovaný biskup, člen Světové rady míru János Péter návrh na rozšíření maďarské Rady míru. Návrh je odůvodněn růstem mírového hnutí v Maďarsku. Mezi novými členy maďarské celostátní Rady míru je také jagerský arcibiskup dr. Gyula Czapiak.

Dne 21. září t. r. byl na římskokatolické Ústřední bohoslovecké fakultě v Budapešti slavnostně zahájen studijní rok 1953/54. Slavnosti se zúčastnili z vysokých církevních hodností jagerský arcibiskup dr. Gyula Czapiak, budapeštský kapitulní vikář světící biskup dr. Imre Szabó, jagerský světící biskup dr. Mi-

hály Endrey, ostřihomský protonotář a generální vikář dr. Miklós Beresztóczy a četné významné osoby z řad budapeštského duchovenstva.

Odstupující děkan dr. Ferenc Galla podal zprávu o činnosti v minulém studijním roce a zvláště poděkoval Prozřetelnosti, biskupskému sboru a Státnímu úřadu pro věci církevní za pomoc, kterou umožnila Akademií úspěšnou práci při výchově kněžského dorostu.

Nový děkan dr. Edgár Artner uvedl se nástupním proslovem »Lidová myšlenka a topologie ve službách theologie«. Poukázal na skutečnost, »... že s růstem oblasti vědění a pokrokem věd rozšiřuje se také stále zájmový okruh theologie. Tento proces probíhá dnes velmi rychle a ukládá theologům, kteří se snaží udržovat krok s během světa, ustavičně nové úkoly. Theologie začíná usilovat o to, aby budoucí kněžskou generaci sama náležitě připravila na splnění zvýšených úkolů, které ji očekávají.

Nástupní přednáška nového děkana nás naplňuje důvěrou, že sto bohoslovců ústavu po svém vstupu do praktického života nezalekne se úkolů dnešní doby, nýbrž dobře využijí hřivny vědecké průpravy, které se jim zde dostalo.

NÁŠ ZÁPISNÍK

THEOLOGICKÁ FAKULTA

Výročí Velké říjnové revoluce vzpomněla fakulta slavnostním shromážděním v aule dne 10. listopadu t. r. Po zahájení slavnosti Spect. Msgre dr. J. Hronkem a hymnách přednesl básně bohoslovec Ladislav Zborovský, načež prof. dr. Houska učinil slavnostní projev. Ukázal na zdroje naší lásky k SSSR a dal nahlédnouti do radostného života sovětských lidí. Básni, přednesenou bohoslovcem Galbavým a závěrečným proslovem spect. děkana byla důstojná oslava ukončena.

V sobotu dne 14. listopadu se konala beseda profesorů, docentů a asistentů naší fakulty v Kněžském domově v Praze.

CHRÁMOVÁ SLUŽBA

Protože dosavadní služba Chrámového družstva plně nevyhovovala potřebám duchovenstva, byl utvořen při České katolické charitě odbor Chrámová služba, který zahájí svou působnost od 1. ledna 1954. V příštím čísle seznámíme čtenáře podrobněji s činností tohoto odboru.

KNĚŽSKÁ BESEDA

V pátek dne 13. listopadu t. r. se konala kněžská beseda, na níž v Kněžském domově promluvil katedrový profesor dr. Houska o morálce nového člověka a ukázal na nesprávnosti morálky buržoasní. Dr Kouřil

(Pokračování na 3. straně obálky.)

DUCHOVNÍ PASTÝŘ - Ročník III. - Číslo 10. - V Praze dne 1. prosince 1953.

v přednášce o kapitalismu ukázal na stíny, které vrhal i na život některých křesťanů. — Příští beseda je ve čtvrtek dne 10. prosince t. r. s programem: Referát církevně politický, film Jaro v květech a zhodnocení celoročních kněžských besed, které provede prof. Beneš. Začátek besedy je ve 14 hodin.

JUBILEUM

Dne 22. listopadu se dožil 40 let kněz-básník Václav Zima, vikář pražský a farář u sv. Matěje v Šárce. Blahopřejeme!

Dne 9. prosince t. r. oslaví svých 45 let vikář svitavský Jiří Poštulka v Březové nad Svitavou, dne 10. prosince se dožívá 75 let arcikněz bozkovický František Zřídkaveselý, dne 27. prosince vzpomene svých sedmdesátin prof. František Boštik, kněz-básník v Chotěboři, a o dva dny později Antonín Jurásek, emer. ředitel tiskárny v Českých Budějovicích. Mnoho zdraví a Božího požehnání!

A. JIRÁSEK SLOVENSKÉMU KNĚZI

V měsíčníku Svazu čs. spisovatelů »Nový život«, č. 6, roč. 1953, na str. 765—86 zveřejnil Emil Korba, asistent pražské CMB fakulty v Litoměřicích, málo známý dopis Aloise Jirásky ze dne 12. XI. 1926, psaný do Bardejova tamějšímu řediteli musea, faráři-prelátu Gézu Žebrackému. Ve svém komentáři poukazuje autor článku na význam tohoto dopisu, který spočívá zejména v Jiráskově správném vztahu k otázce čs. vzájemnosti z časů první republiky a zvláště zdůrazňuje Jiráskův srdečný poměr k zasloužilému slovenskému vlasteneckému knězi G. Žebrackému, který byl jeho dobrým přítelem a spolehlivým rádcem i průvodcem při obstarávání historických materiálů k románu Bratrstvo. Letos o prázdninách v literární pozůstatosti G. Žebrackého objevil E. Korba další cenný dopis A. Jirásky, psaný prelátu Žebrackému do Bardejova. Dopis je ze dne 5. X. 1926.

VLASTENECKÝ KNĚZ

24. prosince t. r. uplyne 100 let od smrti vynikajícího slovenského vlasteneckého kněze-spisovatele ThDr. Jana Andraščíka, odhodlaného bojovníka za práva slovenského pracujícího lidu. Andraščík je známý zejména svým spisem Šenk palenčeny — kterým bojuje proti alkoholismu a odhaluje vykořisťovatelskou činnost vesnických šenkýřů, učí lid lásku k vlasti a volá po společném hospodaření na vesnici. Tento Andraščíkův spis byl jeho církevní vrchností zakázán »jako pro sedláky nebezpečně revolucionářský«.

KULTURNÍ KALENDÁŘ NA PROSINEC 1953

Z různých kulturních dat, připadajících na letošní prosinec uvádíme:

1. prosinec 1898: Před 55 lety umírá ve svých 32 letech v Praze pražský rodák (nar. 7. 8. 1865) Luděk Marold. Nadějný talent předčasně zmrá, aniž by se byl mohl plně rozvinout. Jeho počátky životní i umělecké dráhy byly krušné: záhy osiřel, byl vychováván tetou, která nebránila jeho uměleckým sklonům. Když však se stal žákem na Akademii v Praze, narazil na nepochopení svých učitelů a rozhodl se jíti svou cestou.

Odebral se do Mnichova a záhy na sebe upozornil svými kresbami do časopisů a svými ilustracemi knih. Osobitá manýra a zvláštní chic prozrazují již v těchto mladických pracích stopy velkého nadání.

Po svém návratu do Prahy překvapil naši veřejnost r. 1888 svým obrazem „Na vaječném trhu“, na němž již mistrně zachytil kypící život a barevné ovzduší.

Opdržev stipendium rozjel se do Paříže, kde se octl zcela ve svém živlu: tvůrčí pud a doléhající potřeba, ježto se vzdal stipendia, aby mohl volně, bez omezení tvořit, naučily ho záhy reprodukovati, co vnímal lačnou duší a bystrými očima. Způsob, jakým líčil pařížský život, byl vesměs originální a jemu vlastní, stejně působivý a mistrný, ať pracoval kresbou, akvarelem nebo kvaší.

Listy jeho jsou barvitě, i když pracuje šedě v šedém, nebo dvěma, třemi tóny, sotva je nadechuje; stejně zase dovede dosáhnouti delikátní, nehluché harmonie, i když barvami sálá, jako na jeho návrzích k plakátům. Maroldovo dílo je zrcadlem jeho doby, líčícím úpadkovou kulturu měšťáckého „konce století“.

Přes tuto poplatnost své době, chápanou i s hlediska existenční nutnosti, nestal se Marold nikdy maloměstským šosákem, poněvadž v hloubi jeho velkého pracovního úseku kotví klidná a jasná víra v pokrokové ideje a lepší život. Proto promlouvá i dnes jeho dílo k našemu lidu jasnou řečí o kráse a ušlechtilosti.

11. prosinec 1803: Před 150 lety se narodil v Côtés-Saint-André u Gremoblu nejzajímavější zjev novodobého francouzského hudebního umění, skladatel a spisovatel Hektor Berlioz.

Bojoval po celý život jako vyznavač a mučedník svého hudebního vyznání. Bůh mu dal posvátný oheň nadšení a geniality, ale odepřel mu svou milost nalézti pochopení u svých současníků, a to jak posluchačů, tak i kritiků. Jeho těkavá, mnohdy bouřlivá povaha, snaha po reformách a ostré pero kritika, uplatňované jmenovitě v časopise „Journal des Débats“, nezískalo mu přátele, spíše naopak.

Základní rysy Berliozova hudebního profilu: snaha vyjádřiti poetickou myšlenku tóny, romantičnost, užití ohromných zvukových prostředků, umění instrumentace, veliká fantazie, která vede k rozbití klasických forem. Z velikého jeho díla uvádíme: Harold v Itálii (symfonická báseň, r. 1834), Rekviem (s dosud neslychaným obsazením orchestru, r. 1837), Te Deum (pro dva sbory, r. 1856), Faustovo prokletí (dramatická legenda, r. 1846), Dětsví Kristovo (biblická trilogie, r. 1854), Benvenuto Cellini (opera, r. 1838).

Berlioz, ctitel Glucka a Beethovena, přítel Liszta a Richarda Wagnera, se stal průkopníkem moderní hudby a nyní po tolika desetiletích od jeho smrti (zemřel 8. III. 1869 v Paříži) vidíme, že jeho boj o nový výraz v hudbě nebyl marný a že Berlioz vykonal veliký kus svědomité práce.

11. prosinec 1843: Před 110 lety se narodil v Clausthalu v srdci chudého pohorí Harzu, záchrance milionů lidských životů Robert Koch.

Pocházel z četné rodiny, neoplývající pozemskými statky. Přes to však podařilo se mu vystudovati r. 1866 lékařství na universitě v Gottinkách. Působil řadu let na různých místech jako venkovský lékař, zabývá se stále bakteriologickými pracemi. Jeho práce byly oceněny povoláním r. 1880 do říšského zdravotního ústavu v Berlíně.

Zde se mu podařilo roku 1882 objeviti mikrob tuberkulósy a r. 1890 nález zhojitelnosti této zhoubné nemoci.

I když naděje kladené v jeho preparát Tuberkulin zklamaly jako léčebný prostředek, přece uchoval si význam diagnostický.

Kochův základ k imunologickému bádání o tuberkulóze a jeho objev komovitého bacilu, původce onemocnění cholery během vědecké výpravy do Egypta a Indie r. 1883, řadí jej vedle Pasteura, jehož Koch velmi obdivoval, mezi největší hrdiny práce tohoto vědeckého období.

HOVORNA REDAKCE

Tímto číslem končíme III. ročník našeho časopisu a děkujeme všem, kteří svou spoluprací pomáhali vytvářeti svůj stavovský časopis tak, aby nám byl nejen pomocníkem v práci, nýbrž i ukazovatelem cest, jimiž se třeba ubíráti v současnosti. Připojený obsah III. ročníku nás přesvědčí, že byla spravedlivě vyvážena obsahová náplň časopisu: theologická část, jako vědecký fundament kněžské práce, zabírala přibližně jednu třetinu každého čísla a ve své většině se nezabývala pouhou spekulací, nýbrž i praktickými náměty, které potřebuje kněz pro kazatelnu i pro katechesi; část praktická se z poloviny obírala našimi problémy pastoračními a duchovními — mluvila tedy ke knězi katexochén — a druhá polovina mluvila ke knězi jako občanu našeho lidové demokratického státu a pomáhala mu řešit nejrůznější politickou problematiku domácí i zahraniční. Homiletická příloha podávala náměty pro kázání, vhodná v současné době nástupu nového společenského řádu.

V příštím ročníku hodlá redakce ještě více zdokonaliti svou službu čtenářům hlavně v tom smyslu, že bude pravidelně přinášet pastorační připomínky na každý měsíc.

Nakonec třeba také poděkovat i všem spolupracovníkům v tiskárně, zvláště svědomitému korektoru p. A. Duškovi a metěru p. O. Smutnému, jakož i všem ostatním za jejich pečlivou práci.

Požehnané svátky Narození Páně a do nového roku 1954 hojnost Božího požehnání!
Redakce

HERBERT LASS: PO DOBRÉM NEBO PO ZLÉM, str. 280, váz. Kčs 16,15.

Kniha, která přichází včas. Američanem psané svědectví o nepředstavitelné zločinnosti v USA. Svědectví, které je zároveň obžalobou amerického vládního režimu a oficiálních kruhů, které neoficiálně podporují a podílejí se na strašlivém poklesu morálky a růstu zločinnosti. Svědectví, které dokreslí tvář amerických velkoobchodníků lidskou krví a duší, nazývající se »nahlídkami« a ženoucí se s bezpříkladným cynismem a chladnokrevností přes nové válečné žatvy za ovládnutí a zotročení celého světa. Odvážná kniha otřesných pravd, podávající senační důkaz o skutečnosti, že zločin je po staletí hlavním hnacím motorem amerických obchodních i mocenských úspěchů.

VLADIMÍR POZNER: KDO ZABIL H. O. BURRELLA? Str. 132, váz. Kčs 11,95.

Kniha známého francouzského publicisty, který na případu smrti obyčejného amerického občana ukazuje celou zvrtnou a zločinnou podobu »amerického způsobu života«, propagovaného imperialisty. Autor sám žil dlouhou dobu ve Spojených státech, a proto jeho kniha je pravdivým svědectvím, založeným na vlastních zkušenostech a pozorování.

KUO MO-ŽO, NÁVRAT STARÉHO MISTRA. (Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění. Str. 170, Kčs 7,—.)

Jako 63. svazek Světové četby vychází 8 povídek Kuo Mo-žových, v nichž vtipným a zábavným způsobem líčí nejvýznamnější čínské filosofy, státníky a literáty.

SABAHATTIN ALI, ANATOLSKÉ PŘÍBĚHY. (Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění. Str. 176, váz. Kčs 16,50.)

Z turečtiny přeložil Josef Blaskovicz knihu spisovatele, zavražděného v roce 1948 tureckými fašisty, která v dlouhé řadě realisticky psaných povídek ukazuje na smutný život tureckého člověka, jenž je utiskován úplatkářstvem, bezcitností a surovostí vládnoucí třídy. Kniha je protestem proti těmto parazitům i výzvou k boji za svobodu.

HONORÉ DE BALZAC, EVŽENIE GRANDETOVÁ. (Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění. Str. 190, váz. 11 Kčs.)

Balzac jako největší realista minulého věku podává v Evženii obraz mravů současné společnosti. Nespokojuje se však pouze s vykreslením obrazu, ale snaží se zachytit společnost v celé souvislosti. Odhaluje a usvědčuje kapitalismus jako původce toho, že byly zničeny všechny lidské vztahy.

P. I. ČAJKOVSKIJ, EUGEN ONĚGIN. (Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění. Str. 70, 5 Kčs.)

Ve sbírce Operní libreto vyšla v těchto dnech v řadě II. jako první svazek libreto Eugena Oněgina s úvodním slovem Jeleny Holečkové.

BOHUŠ, LIVOROVÁ, POSPÍŠIL, VYCPÁLEK, ČESKÉ TANCE. (Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění. Str. 54 + 2 přílohy, 16 Kčs.)

Metodikou nábivku hlavních českých tanců se zabývá tato monografie, při čemž přináší velmi názorná vyobrazení, takže se stává nepostradatelnou pomůckou v mládežnickém životě. Ke knize jsou přidány jako přílohy klavírní úprava tanců a partitury lidové hudby.

SBOROVÉ PÍSNĚ SSSR. (Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění. Str. 25, 8 Kčs.)

Sbírka obsahuje tři písně s textem českým i ruským: Daleké cesty, Širé lány jsou pod Stalingradem, a Černooká Komsomolka.

JAN HANUŠ, LÉTO. (Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění. Str. 24, 12 Kčs.)

V klavírní úpravě Jana Hanuše vychází druhá část jeho skladby op. 24 Český rok, které komponoval na lidové texty podle K. J. Erbena (Písně české a říkadla) pro dětský sbor a komorní orchestr. Vyšlo jako 26. svazek Sborového repertoáru.

MAXIM GORKIJ, ŽIVOT MATVEJE KOŽEMJAKINA. (St. nakl. krásné literatury, hudby a umění, str. 528, Kčs 19,50 — členská cena.)

Rozsáhlý román líčí ubohost buržoasní inteligence a konec ruského kupectva. Ústřední postava románu

Matvej Kožemjakin je člověk zbytečný, marně se brání splynutí s měšťáckým prostředím, v němž nakonec utone.

KORESPONDENCE LEOŠE JANÁČKA S MAXEM BRODEM. (Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění. Str. 280 + 5 obraz. příloh, Kčs 23,75.)

Dr Max Brod byl pokrokový německý spisovatel, který se velmi zasloužil o rozšíření díla Janáčkova za hranicemi naší vlasti. Tato sbírka korespondence mezi ním a Leošem Janáčkem, kterou uspořádali Jan Racek a Artuš Rektorys, dává nejen proniknouti do nitra velkého našeho umělce, ale jest i velmi cenným příspěvkem k bližšímu poznání kulturní i politické situace u nás po roce 1918.

IGOR NEWERLY, ŠTASTNÁ BÍDA. (Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění. Str. 475, váz. 17 Kčs.)

Román polského spisovatele je časově umístěn mezi první a druhou světovou válku. Líčí osudy rodiny vesnického tesaře, která byla za války nucena žít v zapadlé vesničce Ruska. Zde také prožívá Velkou říjnovou revoluci a vrací se jako uvědomělí revolucionáři do Polska Pilsudského, které není příznivo socialismu. Nejstarší syn, který vše prožívá nejcitlivěji, poznává tíhu nezaměstnanosti, ale nachází i cestu z tohoto neutešeného života v politickém uvědomění, jež jej staví do řady bojovníků proti fašismu.

JOSEF PECH, ŠTASTNĚ MLÁDÍ. (Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění. Str. 46, 8 Kčs.)

Ve sbírce Zpěvem k srdci vychází jako 34. svazek sborníček pionýrských písní, který obsahuje přes dvacet písní, z nichž některé mají rovněž text ruský.

DIMITRIJ KABALEVSKIJ, TARASOVA RODINA. (Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění. Str. 38, 12 Kčs.)

Kabalevského opera, jejíž libreto je zpracováno podle románu Borise Gorbatova, byla dokončena v roce 1947, podrobena přísné kritice samotného autora na základě usnesení ÚV a potom znovu přepracována, takže Kabalevskij vytvořil zcela nové tvůrčí dílo. V tomto českém vydání vychází v překladu Rudolfa Vonáska osm nejkrásnějších arií a sborů této opery.

JOSEF KOTÍK, KOLEDY A PASTORELY. (Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění. Str. 16, 6 Kčs.)

Před vánocemi velmi vhodně přináší Státní nakladatelství krásné literatury hudby a umění výběr koled a pastorel, které jsou tak oblíbené u našeho lidu. Vyšlo jako 21. svazek sbírky Harmonikový repertoár.

PUBLIUS OVIDIUS NASO, ŽALOPĚVY. (St. nakl. krásné literatury, hudby a umění, str. 197, Kčs 7.—.)

Ovidiový Tristia, napsané ve vyhnanství, vyjadřují bolestivý trest, a jeho stezky pro svůj nespravedlivý trest, a jeho stezky po domově, ženě a přátelích. Jiskřivost a krása jeho veršů je podána v pečlivém překladě Rudolfa Mertlíka.

FLORA TRISTANOVÁ, TOULKY PO LONDÝNĚ. (St. nakl. krásné literatury, hudby a umění, str. 243, Kčs 7.—.)

Před více jak sto lety bojovala Tristanová za jednotu lidstva a za revoluční myšlenky. Její literární práce byla pochopena jen lyonskými dělníky a později byla téměř zapomenuta. Tyto črty z jejích cest v překladu Miroslava Vlčka dávají čtenáři nahlédnouti nejen do tehdejších poměrů, nýbrž dovedou i odkrýt hlubiny srdce, z nichž vyvěrala přesvědčivá víra ve změnu společenského řádu.

IVAN NOVIKOV, PUŠKIN VE VYHNANSTVÍ. (St. nakl. krásné literatury, hudby a umění, str. 702, Kčs 28,50 váz.)

Oblíbený sovětský autor Novikov si vybral pro svůj román kus života básníka Puškina, který měl pro Puškina rozhodující vliv na formování jeho charakteru: šest let nedobrovolného pobytu v Kišiněvě. Román je psán svěžím slohem, jiskřivý humor prolétá celé dílo, úchvatná líčení přírody na Kavkaze a u moře plně zaujme obrazivostí a přitom je Puškin zasažen do historie let 1820—1826 tak samozřejmě, že ani necítíme dynamičnost prostředí kol něho.

SBOROVÉ PÍSNĚ SSSR. (KLHU, str. 20, Kčs 4.50.) Sbírka obsahuje tři písně (Sláva velikému Stalinovi, Rodná otcina a Rozkvetou sady za Volhou). — Text je český a ruský.